

840.

Early Printing

1474

Rev. J. Williams M.A.
Bryntirion

3641
L. 6
-8-β

1474

Calderinus. Comment. in Martialem

Venet. J. de Rubeis 1474

Lorenzo de Medici

30

See Hain 4237. Vol 2. p 9 a

Magri. Ioannis de Liminato

DOMITIVS CALDERINVS IOANNI FRANCISCO LODOVICI PRINCIPIS MANTVANI FILIO SALVTEM:

ON Fuiſſent tot exemplis editi cõmentarii noſtri quos ſupe-
riore æſtate emiſeramus :niſi tu magna ex parte impuliſſes :
qui Martialis & ingenium amas : & iocos ĩ ſago ac caſtris ali-
quando legere ſtatuiſti: Nã quum Homerus mantuanus ciuis
tuus : quem græcum Alexander perpetuum comitem habuit inter
tubas tantum canat : Nunc quoniam ocium eſt a bellis illius lectione
intermiſſa huius ſalibus:quem uerus imperator Maronem ſuum appel-
labat animum in æſtiuis relaxabis : Hæreditaria enim tibi ſtudia ſunt:
nec ab his diſcedere potes : niſi cum maioribus tuis : tum Lodouico
patre doctiſſimo principe te indignum filium fateri uelis : Sed quum
domeſticam laudem ac nobilitatem facile ſuſtineas humanitate:pru-
dentia : rei militaris induſtria : ſtudio quoq; litterarum : quæ a domo
tua omni tempore cultæ & ornatæ fuerunt dignum te præſtas Gõzaga
familia : Franciſcoq; in primis cardinali fratre qui dignitate : omnium
in ſe beniuolentia : ſingulari uirtute quod accepit a familia nominis
uel illuſtrauit :uel certe integrum propagabit in poſteros : Vnum illud
abs te magis atq; magis peto & ſi pateris cõtendo ut ſi forte in ſcripta
incideris:quibus laborũ noſtrorũ accuſatio contineatur:loca de qbus
diſputabitur conferas:nec qd ego dixerim ex calumniatoribus audias
potius q̃ ex cõmentariis noſtris cognoſcas. Quoſdam enim hæc noſtra
lucubratio ita offendit ut de ſuis rationibus actum putent:niſi calũ
niis : iurgiis:contumeliis me de laudis poſſeſſione deiecerint : & cum
multis apertiſſimiſq; rationibus noſtra probari intelligant : ea ab ſe
accepta & mihi tradita fuiſſe inſigni mendacii uanitate affirmant :
Quanti ſe faciunt dii boni:q̃ ſe & ſua amant ſine riuali : Remitto illis
omnem reprehenſionem:Modeſtiæ enim meæ qua eorum inſolentiam
iam diu ſuſtĩui me adhuc nõ pœnituit: ſed eos libero eo metu & dolo-
re . Ex iis enĩ quæ olim iactabãt tãtum abfuit ut quicquam probarim:
ut ne ea quidem in cõmentariis noſtris uſquam confutare libuerit :ne
in araneas:ut ĩ prouerbio eſt:arietem agere uiderer. Quid enim falſum
eſſe demõſtrare oportuit Laureolum apud Martialẽ mĩmum:eſſe ſyri-
os tumores callum ſeruorum : lacertum ſaxetanum : ideſt inter ſaxa
uerſantem : Vare paretonias lata uoce: pro latia uite:Menſis ſorptita ſe
cundis pro ſcriblita:clemens eliconis ĩ oras pro elicaonis oras:quæ cu-
peret partius eſſe ſua:pro quæ cuperet pactius eſſe ſua : Sed quid ego
iſta conſector quæ pene infinita ſunt :paratus eſt:ita me deus amet:ad
editionem libellus : quo ſupra ducenta eorum errata:& ea quidem cũ
puerilia tũ aperta collegimus :quod altera epiſtola facturum pollicitus
ſum : edidiſſemq; niſi Ioannis Lodouici tuſcani: & Marci Lucii Facini
conſilio uſus eſſem : quorum uterq; & doctiſſimus & mei amantiſſi-
mus me iniuriæ obliuiſci maluit q̃ ulciſci. Id quum ad optimarum arti
um ſciẽtiam & humanitatem quam profitemur pertinere uideatur:ſe-
cutus ſum eorum uolũtatem ac iudicium:quod etiã ea de cauſa libẽter
paſſus ſum : ne Laurentium Medicẽ meum offenderem : qui pro ſua
grauitate ſapientia & calumniatorum leuitatẽ aſpernatus eſſet:& ĩ me
deſideraſſet facilitatem : ad quã ipſe natus eſt & inſtitutus : Itaq; ua-
lebunt iſti. Tu quid ad Laurentium noſtrum ſcripſerim leges: ac mihi

aderis teſtis earum laudum:quæ in homine eximiæ profecto ac ferme innumerabiles ſunt. Cui non ſolum me nõ pœnituit has uigilias dicaſſe: ſed meæ erga illum obſeruantiæ immortali & fidei nulla ex parte ſatiſfactum eſſe arbitror. Laurentii cauſa ſuſcepti ſunt hi commentarii: Laurentio dicati: Laurentii eſt Domitius: Vale.

Domitius In Volumen Dicatum Laurentio:

Odiſti uigiles liber lucernas:
Et ſignum calami ſeuerioris:
Clarus conſpicuæ nitore ueſtis:
Egreſſus foribus tumens uagaris.
Nec turbæ metuis ſubire naſum:
Docto quæ potuit placere Syllæ.
Sed currunt pueri ſalariorum:
Iſtas qui lacerent tibi lacernas:
Et thynnis faciant nouos cucullos.
Quid demum trepidus redire tentas?
Clauſa eſt ianua. Iam liber ualebis.

DOMITII CALDERINI VERONENSIS COMMENTARII IN M. VALERIUM MARTIALEM AD CLARISSIMUM VIRUM LAURENTIUM MEDICEM FLORENTINUM PETRI MEDICIS. F.

Domitius Calderinus Veronenſis Laurentio Medici Salutem.

N Omni ciuitatis adminiſtratiõe præclare actum arbitrari ſoleo Laurenti: Si quis cum maiorum ſplendore & opibus: tum ſuis laudibus ita ex omni numero exiſtat: ut ad eum & gratia apud ciues & apud omnes auctoritate publicarum rationum conſilia deferantur: quod non modo Plato excellenti doctrina philoſophus & diuino ingenio uir in ſua illa republica exquiſitiſſima: quam ſupra mortalium cõditionem cõſtituebat optare uiſus eſt: Sed omnis antiquitas immortali ſtudio & induſtria ſemper eſt proſecuta. Nam in græcorum exercitu quem Ariſtoteles ad ciuitatis formam præclaro Homeri ingẽio & carmine ex omni primum memoria inſtructum fuiſſe ſcribit: niſi primas tribuiſſent ducibus uel inteſtinis ſeditionibus labefactati: uel diuturna oppugnatione feſſi rebus infectis in patriam aliquãdo reuertiſſẽt. Nec iis in locis in quibus bene inſtitutæ r. p. ueſtigia poſtea apparuiſſe memoriæ proditum eſt: domeſtica amplitudo & hæreditariũ nomẽ defuit: quod a cũctis priuata pietate & publico conſenſu maxime obſeruaretur: Barcinii carthaginem: dorii cretam: reges lacedæmonem: Alcmæonii athenas ſublatis ſimultatibus ĩ officio ſæpe inſigni auctoritate continuerunt: atq; ea una re ſuis profuerunt plurimum & cõmunem tutati ſunt utilitatem. Id cum maxime optandum ſit liberæ ciuitati: tum quenq̃ id dignitatis aſſequi & præſtare ut ſine imperio ſuorum hominum uoluntate & conſilio ipſe potiſſimum colatur: diuini cuiuſdam animi & ſingularis uirtutis eſſe exiſtimo. Nã ut a rege diſcedamus: quem Plato tanto præſtantiorem eſſe humano genere oportere ſcribit: quanto diuina natura ipſe ſit inferior: ut eum optare quidem debeant omnes: ſperare poſſit nemo: Quẽ tandẽ populus

libertatis tuendæ & conſeruandæ ſtudioſus amplectatur potius q̃ qui
accepta a maioribus ornamenta omnia:opes :gratiam: uirtutis laudem
ad æquabilem ſuorũ ſocietatẽ cõferat. Nihil ſibi aſſumat ſeorſũ:omnia
publica cauſa uelit & cupiat. Hunc quicunq; populus nactus fuerit ci-
uem : eum & perbeate agere contenderim: & perpetua libertate frui-
turum facile ſuſpicari licet. Hæc tu omnia Laurenti adeo cumulate
præſtas populo florentino: ut minus mirandum ſit: ſi publica eius cõ-
moda : quorum acceſſio maxima facta eſt : intra paucos annos æterna
tranquillitate conſtituta in dies ſumma cum laude augentur. Nam cũ
tibi ſumma omnia contigerint quæcũq; uel ab ampliſſimorum maiorũ
gloria uel a fortunæ commodis proficiſci ſolent : ea animi facilitate:
uirtute : ſapientia cum tuis uiuis : ut non modo priſtinam domus tuæ
dignitatem in te reſidere patiantur : ſed maiorem ut optent : & defe-
rant quotidie. Fatentur enim te Coſmi aui tui cuius nomẽ immortale
nullis unq̃ litterarum monumentis ſatis celebrabitur : & Petri patris
uiri præſtantiſſimi ita hæredem eſſe:ut quum optandum eſſet te alterũ
imitari:alterum uix ſperare auderent : utriuſq; ingeniũ & uirtutes cla-
riſſimas ſingulari moderatione ſuſceptas in te uno intueantur. Illud
uero admirantur plurimũ : ꝙ quum Coſmi ſenis grauitatem & ſapiẽ-
tiam ſuſtineas : nil tamen de comitate remiſeris : quæ iſta ætate iuue-
nili qua es: maxime omnibus iucũda eſſe ſolet : hĩc illud nimirũ es cõ-
ſecutus (quod ſemper habitum eſt difficillimum)ut idem te ament &
colant. In ſenatu conſiliorum auctorem ſæpe retineant. Domi conſu-
etudinem expectãt tuam : ubiq; amplectantur & ſummis laudibus ex-
tollant. Omni uero iniuria in tantis opibus ita abſtines : ut aliquãdo
tibi inferri ob id unum doleas uehementer ꝙ ſcilicet uereris : ne pro-
pulſando offendas. Omne enim ſtudium cogitationem animum ad
beneficientiam contuliſti tuorum primum ciuium : quod officii ratio
poſtulat: tum externorum omnium :Omniq; orbis emporio homines
habes non magis qui tua gerant negocia quæ maxima & honeſtiſſima
ſunt :q̃ qui multos officiis & liberalitate tibi deuinciãt : ita quos nũq̃
uidiſti homines & principes ex tota europa & magna aſiæ parte tibi
ſe debere profitentur. Nemo unq̃ de te aut tuis benemeritus pauciora
accepit q̃ uolebat:multi plura tua munificientia q̃ ſperabant. Modera-
tionem uero animi illud maxime declarat : ꝙ cum ciuium eximia in
te beniuolentia & ſtudio ampliſſimo loco ſis:ita te intra tuum ordinẽ
& dignitatis conditionem contines : ut quum nihil tibi arroges: rei-
icias in alios q̃plurima. Quibus moribus non modo patriæ carus &
iucundus ſemper fuiſti ciuis: Sed uel noſtri uel externi principes aut
tuam ineunt amiciciam:aut certe exoptant. Eos ut omittam ſingulos:
Petrus antiſtes diui xyſti : quem opibus & gratia apud pont. maxi.
florentiſſimum eſſe intelligis :quum ſuperioribus diebus pontificum
ſuffragiis præſul florentinus declaratus eſſet : nullam in eo rem cõ-
modiorem duxit : q̃ ꝙ ea pietatis neceſſitudine & religione tecum
coniunctus eſſet:cuius uiri & principis iudicium maximi faciendum
eſſe non ignoras. Nam q̃uis incredibili quodam fauore ingentes di-
uitias & honores ſit conſecutus:q̃tos & antea pauciſſimis in eo ge-
nere contigiſſe legimus : & noſtra ætate meminimus : nemini tamen
eum ſe præſtat : ita omnis bonas artes ad priſtinum decus & gloriam
reuocare ſtudet : ut quẽ nũq̃ ad eum locum peruenturũ cogitauimus:

ampliore dignum fateamur: habeamuſq; gratias fortunæ ꝙ tantam ī-
genii & uirtutis laudem noſtra memoria in medium & lucem publicā
produxerit. Ego quoq; quod ad me attinet ita tua ōnia admiror & lau-
do: ut ea non modo ſempiterna fore confidam: ſed ſi in his augēdi
locus eſt cumulatiſſima eſſe cupiam. Ad tuam enim bēiuolentiam cō-
parandam nec maiorum imagīes quæ nullæ ſunt: nec diuitias quarū
iam diu ſpectator potius fui q̃ poſſeſſor: affero: ſed obſeruātiam fidē
animi uoluntatem egregiam quæ tu in his probare ſoles potiſſimum: q
in tuorum numerum & ordinem aſciſcuntur. Quū ita affectus eſſem
audiremq; ſuperiori āno romæ ex ſermone qui de te inſtitutus fuerat
inter cæteras laudes tuas: quæ maximæ & ferme īnumerabiles ſunt: in-
genii acumen quoddam & extemporalē urbāitatem laudari ſummo-
pere: nihil tibi maius quod quidem efficere ualeam: præſtari poſſe
arbitratus ſum: q̃ ſi Marci Valerii Martialis epigrammata īterpretarer.
Qui enim apud noſtros aut urbanius laudet: aut in eo genere ſcribat
elegantius: Eſt nemo plāe: ut pro certo habeā. M. Ciceronem qui cor-
dubenſes poetas peregrinum quiddam ſonare ſcribit: aliquid de ſnīa
ſua remiſſurum fuiſſe: ſi hunc unum hiſpanum aliquando ei legere
contigiſſet: Ita enim linguæ urbanitate eruditus eſt: ut &ſi illic non
eſt natus: tamen non alibi q̃ in urbe didiciſſe uideatur. Sermo in eo
quotidiano uſui propior q̃ affectatæ ſublimitati: ſed dum ſuas re-
bus ſingulis appellationes reddit: & uerba fingit noua: non nunquā
& in obſcena incidit ſæpiſſime: ea tamen obiurgatione: ut alienæ po-
tius turpitudinis: q̃ eius uitæ teſtimonium accipias. Vitia enim tam
aperte nominat q̃ impudēter commiſit qui reprehenditur. Sales præ-
terea arguti: Et qui repente moueant plurimum. In rebus uero uel
minimis enarrandis tanta eſt copia quantam uix res ipſa capiat: in
quo ad ingenii uſque oſtentationem uerſatur. Nuſq̃ obſcurior q̃ ubi
peculiarem ſibi aſſumit elocutionem. Latent uerborum inuolucro
plerunq; aculei: quos modo admouet modo emittit. Ambiguitate in
primis ſuſpenſum auditorem circūſcribit: quem uni intentum parti
altera occupat. Deniq; delectat omnes: alienat neminem. nam eum
quoq; qui dicto læditur: riſu retinet. Tanta uero in eo eſt rerum co-
gnitio quantam in nullo apud noſtros eſſe contenderim: ut diuus
quoq; Hieronymus librum hunc in manus aliquando ſumpſerit. In
his explicandis multa uel ex græcorū latinorumq; diſciplina uel nul-
la ſtudii intermiſſiōe me animaduertiſſe affirmauerim: quæ iam pri-
dem aut incognita habebantur: aut certe parum recte tradita fuerāt:
in quo facile redargui patiar ab æquo iudice qui opus noſtrum legēs
aliter ſtatuerit. Idem efficere ſtudui ſuperiore triennio quo romæ
publica mercede docui ī Sillio Cicerone: ſiluis Papinii aliiſq;: quos
profeſſi ſumus ſcriptoribus. Quantum uero in eo ſim aſſecutus ali-
orum ſit iudicium. Illud certe prædicare non deſiſtam & conſtan-
tiſſime tueri in iis. M. Valerii commentariis: quos olim tuo nomine
ſuſcepi & nuper dicaui tibi ſi minus ingenii & doctrinæ: laboris cer-
te & induſtriæ noſtræ laudem exiſtere. Quinq; habui codices uetu-
ſtiſſimos & eos quidem admodū emēdatos. Sed quædam occurrebāt
aliquando adeo uel ambigua uel remota: ut una tantum dictio per
complures dies ſæpe me ſuſpenſum habuerit. Poſtremo non defuit
qui lucubrationē noſtrā maledictis interpellaret. Quidam enī in meā

de quodam loco ſententiam edita epiſtola grauiſſime inuectus eſt. Cui
quid reſponderim:in fine huius operis leges .Multa condonaui fami-
liaritati qua mecum olim coniunctus fuerat:nihil tamen remiſi de ra-
tionibus noſtris:quas oĩ(ut arbitror) ex parte uel ipſi qui reprehẽderat
probauimus. In toto uero opere eadem leges aliquando repetita : nul-
la quidem obliuione:ſed conſilio . Nolui enim ſiquis quid de uno tãtũ
epigrammate ſentirem fortaſſe quæreret aliquando:eum alibi ſcripta
deſiderare. Ita nec te offendent:nec lectorem inconſtantem latebunt.
Hos igitur commentarios ab homine tibi deditiſſimo accipies.& quũ
per tuas licuerit occupationes uel ſolus leges:uel una cum uiro doctiſ-
ſimo Gentile urbinate . Qui cum Martialis argutias epigrammate ex-
primat : non poterit non iis delectari : in quibus tam ſuum agnoſcet
ingenium q̃ illius admirabitur . Si qua uero aliquando uel eadem uel
his ſimilia in aliquorum mãibus eſſe audies : nihil eſt cur mireris ma-
gnopere . Nam auditores quædam huius generis cum imprudẽti mihi
quotidiana ſurripuerunt conſuetudine:tum a docente publica profeſ-
ſione exceperunt:quæ aliquãdo in lucem prolatum iri facile coniicio:
inuerſa quidem illa atq; haud ſcio an etiam ſub alterius nomine . Non
enim deſunt qui noſtras ſibi uigilias & labores uẽdicare ſtudeant.Sed
in illis complura eſſe non dubito : quæ caſtigatione indigeant. Sunt
enim non tam uerbis noſtris tradita q̃ alieni ſtudii calore ſuſcepta .
Itaq; hoc uno exemplo & perfici debebunt ſi inchoata erũt ac rudia:
& facile refelli poterunt:ſi omnino aliena uidebuntur . Nam tuo iure
ad te pertinent omnia : cuius unius cauſa hæc a nobis perueſtigata &
elaborata fuerunt. Vale .

VITA MARTIALIS' IN COMMENTARIOS: QVOS DOMITIVS CALDERINVS EDIDIT .

Arcus Valerius Martialis in hiſpãia bilbilim patriam habet:
quod ipſe cum alibi : tum eo carmine indicat: Nec me mea
tacebit bilbilis.Eſt autem oppidum non ignobile in celtibe-
ria & Strabonis teſtimonio & Sertorii pugna : qui illic ad-
uerſus Metellum dimicauit Salone fluuio proximo ex ferri tempe-
ratura inclyto:quod ipſe non tacuit: Videbis inquit altam liciane Bil-
bilĩ Equis & armis nobilẽ præterea.Quã ſalo ferri temperatior ambit.
Celtiberum ſe profitetur Vir celtiberis nõ tacende gẽtibus Noſtræq;
laus hiſpaniæ . Parentes romana appellatione Frontonem & Flacillã
nominat : Obſcuros quidem ac filii tantum teſtimonio uix cogni-
tos . Litterarum cauſa romæ cum ageret: ingenium nulli ſtudiorum
generi accommodare potuit:q̃uis alii ad cauſas agendas:alii ad carmẽ
heroicum & iuſtum poema hortarentur præterq̃ epigrãmatis ſcri-
bẽdis ocii & epicureæ ſectæ:quã ueram uitam appellat.Supra Horatiũ
Catullum alioſq; poetas ſtudioſus tenui ſupellectile contentus:ſuos
hortos in Ianiculo admiratur q̃uis tenues : ac nomentanum iactat :
in prædii donati ab amico exiguitatem feſtiuo carmine iocatur . Cũ
iam ætate ad ſenectutem ingraueſcẽtem rerũ urbanarum tedio affectus
rediit in hiſpaniã peragrata prius gallia ciſalpina . Vnde quartum
librum emiſit . Ita.xi. epigrammaton editis triennio tacuit . Demũ

L.

hortante Priſco amico:qui & ipſe in patriam ab urbe redierat .xii.addidit : In quo Neruæ & Traiano aſſentatur clam damnatis Domitiani temporibus:quibus ſeruili ferme adulatione blanditus fuerat non ſuo magis ingenio q̄ imperatoris arrogantia :qui diuinam adorationem a ſuis exegit. Amicos coluit poetas Stellam in primis & Silium italicum. Nec publicis caruit honoribus equeſtri donatus dignitate :prætura & iure trium liberorum. In hiſpania obiit nō ſine Plinii etiam mœrore: qui epiſtola quadam ſua cum poeta familiaritatē teſtatus eum & deflet & laudat ſummopere. Acri ingenio epigramma compoſuit : Cuius lex eſt ut iocandi cauillandi deridendi licentia laſciuiat : nudis uerbis prope ſatyricum:urbanitate ciuile. Deniq; nihil ſit quod aut felle non aſpergat:aut riſu non condiat. Aſſurgit nōnunq̄ in magnitudinē heroicam ſed perraro:ut illud ,Tāta tibi eſt recti reuerentia Cæſar & æqui . Heroicis tamen numeris abſtinet q̄uis id & ſolere & poſſe fieri contendat. Inſeruntur uerba græca imitatione Pytholeonis Rhodii:q primus ita ſcripſit epigramma. Lucilius reprehenditur ꝙ in ſatyra idē fecerit ; Verba ſunt nec figuris poeticis ſublimia:nec humilitate quotidiana depreſſa : ita mediam quādam elocutionem ſeruantia ut proprium retineant locum .Corpus epigrammatis ſua conſtat dimēſione: quā ſi uerſuū numero prætergrediaris optatū amittas leporē. Affectus ſæpe tentat quos omnis ultima effundit periodo ; Nec ita a Martiale ſeruata ſunt ut & græcos ſuperauerit:q̄uis apud illos uix ſingulis epigrammatis claruerint pauci & ſolus in hoc ſcribendi genere apud latinos elaboraſſe ac profeciſſe uideatur. In laſciuioribus habet auctores Auguſtum Cæſarem:qui libello epigrammaton magna licentia luſit: & Lucanum quem pharſalia ſua intermiſſa in eo laſciuiſſe oſtendit : Marſum præterea Pedonem Getulicum & Catullum. Ipſe opus ſuum in hūc ordinem redegit quo legitur præter primum librum:qui totus in ſpectaculis laudandis uerſatur . Nam nec in ātiquis codicibus prīa fronte ponitur : nec abſurdum iudicari debet diuerſis locis & tēporibus edita ſingulis ſpectaculis epigrammata in unum tandem librū redacta fuiſſe .

DOMITII CALDERINI VERONENSIS COMMENTARII IN M. VALERIVM MARTIALEM AD CLARISSIMVM VIRVM LAVRENTIVM MEDICEM FLORENTINVM PETRI MEDICIS FILIVM.

In Amphitheatrum Cæſaris.

ARBARA Pyramidum. Hoc primo epigrammate aſ-
ſentatur Domitiano:cuius amphitheatrum operis ma-
gnificentia & dignitate omnibus ædificiis ſcribit ante-
ponẽdũ:quæcũq; antiqtas admirata ẽ. Id deſtinauerat
Auguſtus media urbe: Veſpaſiãus extruxit:Titus filius
dicauit maximo apparatu uno die quĩq; milibus feraꝝ
occiſis:ut Euſebius & Trãquillus ſcribunt. Dicauit aũt
quoniam publica ædificia numinibus conſecrabantur.
Cur autem huius laudem tribuit Domitiano:cum illud neq; extruxerit
neq; dicauerit:ratio eſt:ꝙ Domitianus ex quo puer capitoliũ defendit
una cum Sabino patruo putauit ſibi deberi imperium:quod ab ipſo
acceperant. Quare poeta uult quæcũq; geſta ſunt uel a Veſpaſiano uel
a Tito ad Domitianum referri:cuius imperium ut ſupra dictũ ẽ fuiſſe
aſſentando innuit. Præterea imperantibus patre & fratre non deſtitit
ſe principem imperii gerere. Ego tamen exiſtimauerĩ hoc Tito ĩperãti
ſcriptum fuiſſe:cui uera laude nunc aſſentatur. Pyramides: Lapides
erant erecti miræ magnitudinis in acutum tendentes:dicti ab ipſa fi-
gura:quæ flammam imitatur igneam :nam πυρ dicitur ignis: ũde py-
ramis. Reges ægyptii primi excogitauerunt id genus ædificii:uel ut ne
pecuniam ſucceſſoribus relinquerent : uel ne plebs ocioſa eſſet : Cum
multæ eſſent in ægypto:tres maxime impleuerunt orbem fama & ad-
miratione:quæ erant in parte africæ inter memphim & deltã in monte
ſterili: quarum ampliſſimam.lx.hominum milia.xx.annis cõſtruxiſſe
dicuntur:auctores ſunt Strabo Plinius Solinus. Miracula pyramidũ:
ita & a Plinio dicuntur:quoniam ad admirationem potiuſq̃ ad uſum
conſtructæ erant. Strabo ĩ ultimo ſcribit ſe uidiſſe cumulos reliquiaꝝ:
quæ remãſerãt ex cibis operarũ:eodẽ uerſu poeta utitur alibi Barbara
pyramidum Cæſar miracula ride. Memphis : regia ægyptiorum ab
Ogdoo rege ædificata: cuius filia Memphis nomen dedit.Puella ea eſt
cum qua Nilus ſub imagine tauri dicitur concubuiſſe. Vrbis ambitus
erat.c.&.l.ſtadiorum ſeptum apidis hẽbat : & tẽplũ Veneris:auctor eſt
Strabo & Diodorus. Babylõ:urbs caput chaldæarum gẽtium. ãbitus
.ccc.&.l.ſtadiorum : ædificata a Semiramide regina æmulatione Ninæ
urbis:quã Ninus eius uir conſtruxerat. accerſita ſunt teſte Diodoro ex
omni regno terdecies cẽtena hominum milia ad opus iuuandum:Cly-
tarchum & Alexãdrum ſecuti ſcriptum reliquerunt quolibet anni die
ſtadium urbis fuiſſe abſolutum. Aſſiduus labor:multorũ annorum.
Iactet:extollat & laudet.i.ceſſet laus & oſtentatio babylonis. Triuiæ
templo.i.Dianæ. De templo Dianæ epheſiæ ĩtelligit:quod erat ĩ pano-
rio portu ad epheſum ĩ aſia.græcæ fuit admirationis & magnificẽtiæ:
ut Plinius.cc.&.xx.annis ſtructum a tota aſia ĩ ſolo paluſtri: ne terre-
motibus quateretur. Columnas habebat.c.&.xxxvii.ex qbus.xxxvi.
erãt cælatæ miro artificio.Cteſiphõ fuit architectus ut alii Archiphrõ.
Sunt qui ſcribant primum Dianæ templum fuiſſe minus : ſecundum
maius:quo incenſo ab Heroſtrato tertium ædificatũ aiunt ornamentis
mulierum ad id collatis. Molles honores.i.luxurioſi & aſiatici hono-
res: quoniam præter ædificiũ multa erant:ut ſcribit Plinius:quæ nihil
ad ſpeciem naturæ pertinebant:ſed ad luxum tantum. Quid alii hoc

loco ſuſpicentur:non percipio:ego ut dixi molles honores ĩterpretor: quoniam ut dixi erant in eo multa ornamenta ad luxum & molliciem potius pertinentia : q̃ ad ædificii ſolidam laudem:ut uerba Plinii indicant. Molles honores.i.luxurioſa ornamenta : nam amphitheatrũ ſua ſublimitate & ædificii præſtãtia admirandum eſt: nõ propter luxũ aliquem rerum :qui in eo ſit:quemadmodum in templo Dianæ epheſiæ. Erant præterea in eo eunuchi ſacerdotes:q Mezabolizi dicebãtur: cum quibus uirgines aliquas ſacras eſſe oportebat: ut ſcribit Strabo. Ara frequens:De templo Iouis Ammonis intelligit:quod apud Naſamões populos libyæ erat : Iuppiter lĩgua ægyptia ammun dicebatur: unde corrupto nomine Ammonem dixerũt afri:auctor eſt Herodotus. Prætermittũtur opiniões Seruii & Diodori. Pauſanias ſcribit Ammonẽ dictũ ab Ammõe paſtore:qui primus ei illic templum erexit. Multæ aræ erant huic deo dicatæ:auctor eſt Plinius in africa :quod & Virgilius teſtatur in quarto : Templa Iouis centum latis ĩmania regnis : Cẽtũ aras poſuit. Mauſolea:mauſoleum ſepulcrum fuit Mauſoli regis cariæ in alicarnaſſo:quæ prius zephira dicebatur: cõditum ab Artemiſia coniuge:& enumeratum inter orbis miracula:hac una de cauſa ꝙ erat columna in qua ſculpenda claruerũt quatuor excellẽtiſſimi ſculptores .ſ.Scopas Briax : Thimotheus : Leocares:cingebant.xxxvi.columnis. Certabatur etiam illic a poetis: ũde extabat tragœdia a Theodecte auctore Gellio:quæ Mauſolus ĩſcribebatur.Mauſoleum & nõ mauſeoleũ dicitur.Propertius: Nec mauſolei diues fortũa ſepulcri. Vacuo aere: quia aer non habitatur.& uacuus perpetuum epitheton eſt aeris. Cares:populi ſubditi Mauſolo.Mauſoli meminit Demoſthenes in orõe ꝓ libertate rhodiorum.

Ad Eundẽ Cæſarẽ.

IC ubi ſidereus. Domitianus urbem diſtinxit:ut alibi a poeta laudatur:nunc uero extollitur : ꝙ plura ædificia erexerit in eo ſolo loco & ſpacio:quod ædes Neronis occupauerãt :& argute ait romam ſibi redditam eſſe:quã prius tyrãnus occupauerat: & nunc loca patere delitiis populi:quæ olim uni tantum domino ſeruiebãt. Sidereus:altiſſimus. Propius aſtris.i.uicinius. hyperbole figura amica poetis:ut ſcribit Quĩtiliãus. Coloſſus:dicitur ĩgẽs ſtatua ἀπὸ τοῦ κολούειν τὰ ὄσσα.i.ab hebetãdo aſpectu : ut Suidas apud græcos ĩterpretatur: uel a Coloſſo prĩo cõditore ut Pompeius ſcribit:hic loqtur de coloſſo Nerõis. Nã Nero accerſito zenodoto ex gallia:eius opera & artificio iuſſit ſibi ſtrui coloſſũ.c.&.xx.pedũ:quæ ſtatua eo mortuo dicata ẽ Soli mutato nomine.& erat in atrio olim eius domus. De hoc inquam loqtur quoniam ut Suetonius ſcribit erat ĩ atrio domus neronianæ: ut ẽt hic: & quod indicat Mar.Inuidioſa feri radiabãt atria regis. Erat præterea coloſſus Domitiani in urbe equeſtri habitu : de quo alibi loqtur poeta : Inde ſacra ueneranda petes palatia cliuo:Plurima quã ſũmi fulget imago ducis. De eodem multa apud Papiniũ ĩ prima ſilua. Pægmata celſa uia : Pægma ſignificat compactum ædificium : quod uel ſtatuis uel alio aliquo ludicro ornatum :interdum pueris conſidentibus producebatur in ſcænã:Hinc eſt ꝙ a Suetonio ſcribitur Claudiũ cõſueuiſſe obiicere beſtiis etiam illos qui parum diligenter & proſpere pægma ĩ ſcænam produxiſſent.C.princeps produxit in ſcænam pægma in quo erant.c.&.l.pondo argenti:ut ſcribit Plinius.Inde illud eſt Iuuenalis: Et pægma & pueros ĩde ad uelaria raptos: quod praue interpretantes

pægma pro ludo accipiunt:cum machinam ſignificet ut dixi . Atria
feri regis:domus neroniana a palatio tẽdebat in æſquilias:quã primo
appellauit tranſitoriam : poſtea auream habentem porticus triplices
miliarias:ſtagnum inſtar maris: arua: uineta: ſiluas cum omni genere
pecudum & feraꝝ:phyſtulas ſpargentes flores & unguenta:cœnationẽ
rotundam:quæ in modum cæli mouebatur: aues argenteas :in ſolariis
lapidem ſphengitem:quo perpetuus dies illuceſcebat. Tacitus & multi
ſenſerunt.& Suetonius:incenſam fuiſſe urbem:ut tantam domũ ædi-
ficaret. Inuidioſa: maxima & redundantia delitiis. Radiabãt:ſplẽ-
debant ornamentis & coloſſo Neronis qui in atrio erat occupata : &
idem ex diſticho : Roma domus fuit ueios migrate quirites: Si non &
ueios occupat iſta domus. Velocia munera thermas: Titus celeriter
ſtruxit thermas prope amphitheatrum Domitiani : propterea uelocia
munera:emenda deprauatum locum apud Suetonium:qui ita ſcriptus
ẽ:Thermis celebriter extructis:ꝑ celeriter . Superbus ager:qa domus
Neronis complexa erat agros. Porticus claudia : olim & liuia dicta ẽ:
ſed ædificante Nerone euerſa fuit:reſtituta poſtea ſub nomine priſco
a Domitiano. Porticus apud romanos ædificabãtur umbris & ambu-
lationibus . Sunt qui de neroniana porticu:ego de liuia ſentio : cuius
meminerunt Cicero & Suetonius. Deficiẽtis:finiẽtis . Reddita ſibi
roma eſt:roma romam amiſerat:quia non ſua erat:ſed Neronis:nunc a
Domitiano eſt ſibi reddita:& romanis . Ad Eundem.

VAe tam ſepoſita . Domitiãus edidit ſpectacula magnificẽtiſſima
auctore Tranquillo : quæ ut celebriora uiderentur poeta ait totum
orbem confluxiſſe. Sed edidit epigramma hac de cauſa:quoniam cum
clamatum eſſet in ſpectaculis domino & deo feliciter: ea uoce mirum ĩ
modum oblectatus eſt Domitianus:Propterea poeta principi blandiẽs
ait diuerſos fuiſſe populos in theatro:ſed unam & eandem uocẽ exti-
tiſſe:cũ Domitianus dominus & pater patriæ appellaretur :quaſi dicat
omnes illos fuiſſe ſubditos Domitiano:& multa merita conſecutos:ut
cum Domitianus pater patriæ appellaretur:nõ ab diuerſis populis:ſed
quaſi ab una & eadem uoce id teſtimoniũ accepit . Quod multi roma-
norum confluxerint ad ſpectacula:indicat Tranquillus in Cæſare : ubi
ſcribit tot conueniſſe ad ſpectandum : ut plurimi aduenæ inter uicos
& uias manſerint : Plurimi præterea eliſi inter quos duos fuiſſe ſena-
tores. Sepoſita:a regiõe noſtra remota. Barbara:moribus . Rhodo-
peius:thracius.rhodope mons thraciæ.i.accola thraciæ. Sarmatæ: po-
puli ſeptentrionis paſcuntur pulte e milio:ut Plinius:aut lacte equino
ſanguine admixto . Epoto equo:id ẽ ſanguine equi cũ pulte e milio .
Deprenſi nili:Nilus incerti ortus eſt:propterea poeta ait deprenſi nili:
nam deprehenduntur ea quæ ſunt occulta. Sunt qui putent Nilũ oriri
ab ultimis æthiopiæ finibus:lõga ẽ Plinii ex Iubæ teſtĩoĩo diſceptatõ.
Deprenſi:tandem inuenti. Et quem ſupremæ tethyos unda ferit:De
britannis potes intelligere:qui extremi hominum abluuntur Oceano:
Potes & de morinis qui ſunt ad Oceanũ gallicum. Virgilius:Extremiq;
hominum morini . Ferit:abluit . Arabs : arabia diuidit iudæam ab
ægypto:quæ triplex ẽ auctore Ptholõeo:felix petrea:& deſerta . Arabs
& arabus dicitur. Feſtinauit:oſtendit magnam famam fuiſſe ludoꝝ.
Sabæi:populi ſunt in felici arabia: qui thus mittũt e regiõe appellata
ſaba:quod ſignificat myſterium. Cilices:populi aſiæ minoris ad tauꝝ

mōtem crocum habent præſtantiſſimum ad id ātrum maxime: quod coricum appellant: unde crocus coricius: Pli. & Strabo teſtes. Nimbis ſuis. i. croco: Nā croco trito & mixto uino dulci perfundebantur theatra: uaſe quod nimbum appellabāt. Martialis in diſtichis de nimbo: A Ioue qui ueniet miſcenda ad pocula largas Fundet nimbus aquas. hic tibi uina dabit: Intellige uinum dulce croco trito immixto. Cum enim bonus odor croco eſſet: & romani herba uti non poſſent: ad coronas ē enim apta: hoc quod diximus excogitarūt. Quod autem theatra ſpargebantur croco: teſtatur Martialis alibi. Propertius: Pulpita ſolēnes nō oluere crocos. Ouidius: & Saluſtius in hiſtoriis: qui de Metello ſcribēs: & illius luxuriam deſignans: cum in hiſpaniam inquit prætor acciperetur ita ſcænis ad oſtentationem ſtructis: ſimul croco ſparſa humus. Nimbis ſuis. i. croceis. Sicambri: populi ad Oceanum ī germania ſūt: qui & colorare crines: & calamiſtrare romanos impulerunt: oblectatos capillorum puchritudine quæ ſicambris erat natiua. Aethiopes: duo genera æthiopum ſunt. Aethiopes heſperii: & æthiopes ad meridiem: ut ex uerſu Homeri in primo odyſſeæ coſmographi tradiderunt. Poeta: ut puto: loquitur de heſperiis qui remotiores ſunt: & deſertā magna ex parte regionē incolūt: dicti ab Aethiope Vulcani filio: ut Pli. tradit.

Ad Cæſarem ꝙ Expulerit Delatores.

VRBa grauis paci. Initio pricipatus Domitiāus delatores grauiſſiā pœna affecit: ſolitus dicere: Delatores qui nō caſtigat irritat. Multi autem erant qui leuiſſima de cauſa & non nunq̄ ficta accuſabant: cū ex fiſco eis daretur pars pecuniæ: qua mulctabātur accuſati: ꝓpterea Tranquillus appellat calumnias fiſcales. Conuerſus poſtea priceps ad auaritiam & crudelitatem non mō nō puniebat delatores: ſed etiā fouebat: Nunc laudatur ꝙ eos expulerit: & inter cætera munera data populo romano: ait etiam uitam hominum eſſe aſcribēdam principi: quā ſublatis delatoribus dediſſe uidebatur. Turba: delatorum. Grauis: moleſta: quia paci aduerſabatur & quieti. Placidæ: epitheton quietis. Miſeras opes. i. opes miſerorum ciuium: nam opulenti timebant delatores. Gætulis: gætuli africæ populi: nā nocētes grauiore exilio mittebantur in africam: mitiore tibur: preneſte: & in inſulas campaniæ. Nec cepit harena nocentes. i. qui puniendi erāt: in theatro puniebātur: ut harena. i. theatrum accipias. Cum autem mittendi eſſent in exilium pari ſcilicet ſupplicio: quo ciues olī afficiebant: non ſunt puniti ī theatro: ſed in nauigia impoſiti eiecti in exiliū: quod Plinius multis uerſibus in panagyrico teſtatur. Impenſis uitam principis annumeres: Impēſis. i. mūeribus: nam præter alia munera: quæ tibi dedit princeps: dedit uitam: quoniam eiecit delatores q te uita priuabant. Malo tamē ſentire hoc etiam epigramma ſcriptum ī gratiam Titi imperatoris: nā is delatores primum cæſos fuſtibus in harena: in aſperrima inſularum aduehi iuſſit. Suetonius ī Tito: Inter aduerſa temporum & delatores mandatoreſq; erant & licentia ueteri: hos aſſidue ī foro flagellis ac fuſtibus cæſos: ac nouiſſime traductos: per amphitheatri harenam: partī ſubiici in ſeruos ac uenire imperauit: partim in aſperrima inſularum aduehi. Inde ait poeta: Nec cepit harena nocentes.

Blanditur Cæſari.

VNctam Paſiphaen. Paſiphae filia Solis & uxor Mīois regis cretæ amauit taurum: quoniam cum Minos pulcherrimū taurum cōſue-

uiſſet ſacrificare Neptuno:mactauit deteriorem: iratum numen Paſi/
phaen in turpem tauri amorem compulit:cum uellet cõcumbere cum
belua:habuit bouem ligneam arte Dædali fabricatam : ſub qua latens
coitu tauri potita eſt . Hoc ſpectaculum editum eſt a Domitiano:quod
&ſi hiſtoria non tradidit :non poteſt tamen nõ uideri ueriſimile :quo/
niam Tranquillus ſcribit Neronem hoc ſpectaculi genus edidiſſe. Ac/
cepit fabula priſca fidem.i.facta eſt ueriſimilis: & creditur uera . Lõ/
gæua uetuſtas: id eſt antiquitas quæ fabulas finxit . Non miretur: nõ
extollat:quoniam tu omnia repræſentas: & facis eſſe uera ſpectaculis .
Quicquid fama canit donat harena tibi.i.quæcunq; fabulæ finxerunt
& canunt: tu repræſentas in theatris uera actione .

Blanditur Cæſari .

ELliger.Domitianus:ut Tranquillus refert:edidit pugnas non mõ
uirorum:ſed etiam mulierum:& uenationes: cum nuper eſſet pro/
ſtratus leo a muliere: Martialis blandiẽs principi ait proſtratum leonẽ
ab Hercule non eſſe amplius dignum admiratiõe : cum in theatro Do/
mitiani fœmina idem peregerit . Hãc uenationem mulierum carpens
Iuuenalis ait: Cum meuia tuſcum Figat aprũ:& nuda teneat uenabula
mãma . De eadem pugna Papinius in ſiluis :Stat ſexus rudis inſciuſq;
ferri: Vt pugnas capit improbus uiriles : Credas ad tanaim ferumque
phaſim Thermodoontiacas calere turmas . Sæuit & ipſa Venus: non
ſatis eſt:ꝙ tu edideris pugnas uiroꝝ in ſpectaculis:ſed edidiſti pugnas
mulierum . Nemea ſilua:inter philontem & agros iuxta Cleonas:ubi
primo certamine leo ab Hercule eſt proſtratus. Strabo. Fama:fabula.
Priſca fides.i.priſca monumẽta ſileãt. Munera:poſtq̃ tu edis ſpectacu/
la .

Pœna Laureoli .

VAliter in ſcythia. In ſpectaculis comœdiæ:& nõnunq̃ tragœdiæ
recitabantur:ut Trãquillus eſt auctor:qui cum alias de hoc traditum:
ſcribit Caligulam egiſſe laureatum mimmum:in quo actor ruina ſe ꝓ/
ripiens ſanguinem uomit.Tragœdia erat qui inſcribebatur laureolus a
Laureolo:qui in eo introducebatur ſublatus in crucem . Domitianus
cum multos afficeret ſupplicio:uoluit non ſine uoluptate ſpectatorum
eos interire:iuſſitq; recitari uera repræſentatione inter cæteras tragœ/
dias Orpheum & Laureolum:ita ut damnati repræſentantes perſonam
Laureoli non ficta cruce ſed uera penderent :& perſonam Orphei:ita
ut non fictis mulierum manibus:ſed a ueris lacerarentur.Cum hæc olĩ
recitata eſſet a Lentulo ciue romano in theatro : ſubeunte perſonam
Laureoli:non ueram ut nunc:ſed fictã: clamat Iuuenalis debuiſſe illũ
ĩterire uero ſupplicio quo ſcilicet hiſtriõicam exerceat: Laureolũ uelox
bene lentulus egit Iudice me dignus uera cruce . Ait igitur hunc qui
nuper ſub perſona Laureoli pendebat uera cruce : iuſſu Domitiani
ſuperaſſe ſcelera Laureoli fabuloſi:quoniam ſcilicet id ſuppliciũ quod
ĩ Laureolo fuit fabula: in ipſo fuerit uerum. Laureolus:damnatus q
ſubibat perſonam Laureoli iuſſu Domitiani recitans tragœdiam . Ne/
uius poeta ſcripſit in carcere Laureolum & Leõtem ut Gellius ſcripſit.
Vrſo calidonio.i.britannico. Calidonia ſilua britanniæ:ad quam arma
romana proceſſerunt : unde ſæui urſi mittebantur. Scythica rupe.i.
caucaſea. Prometheus enim religatus in caucaſo monte fuit. Nimio
pectore.i.renaſcenti. Auem aſſiduam.i.aquilam: Nota fabula extat
de Prometheo: tragœdia Aeſchili quæ inſcribitur Prometheus. Viue/

bāt.i.palpitabant. Stillantibus membris:manantibus cruore. Inq; omni nuſq̄ corpore corpus erat: & nulla facies corporis erat in toto corpore.

De Dædalo.

AEDale lucano. Hic Dædalus obiectus fuit feris: & laniatus: alludens ad nomen poeta ait Dædalum nūc optaſſe habere pēnas: ut fabulæ finxerūt Dædalum habuiſſe: Nam Dædalus Mitionis filius fuit athenienſis:præclarus architectura & ſtatuaria:Talaum ſororis filium interfecit inuidia ingenii:quoniam īuenerat figuli rotam: & ferā: damnatus ab areopagitis dicitur adhibitis alis euolaſſe in cretā: inde Δαίδαλοσ ingenioſus. Lucano urſo:ex lucania urſi mittebantur in theatrum:ut Varro ſcribit feritate & magnitudine.

De Rhinocerote.

RAEſtitit exhibitus. Rhinocerotem primus oſtendit in ſpectaculis Pompeius:tum Auguſtus:nūc Domitiāus. animal ē buxei coloris inimicum elephanto: cuius aluum elimato cornu petit: in pugna nuper fuerat ī theatro: & diu ſtupēs ad pugnā nō poterat iritari:quod ægre ferebat Domitianus:tandem facto impetu in taurum:illum non ſecus extulit in altum:q̄ ſi fuiſſet pila. Exhibitus:datus ī ſpectaculū: nam exhibere eſt ī ſpectaculum dare. Quæ non promiſit prælia rhinoceros:uel quia tantum pugnat cum elephanto:nunc autem cum tauro pugnauit:uel quoniam non uidebatur poſſe iritari in pugnā:quod placet. Pronus:inclinato cornu:quod habet in naribus. Cui pila taurus erat:Pilæ dicebantur ueſtes in globum & ſpeciem pilæ collectæ quæ obiiciebantur cornibus tauro℞: ut iritarentur. Rudis antiquitas homines e ſtramine formabat ad id opus:teſte Pediano: poſtea luxus in tantum auctus eſt:ut ueſtes purpureæ obiicerentur. Ouidius: Haud ſecus exarſit q̄ circo taurus aperto:Cū ſua terribili petit iritamīa cornu Phœnicias ueſtes:eluſaq; uulnera ſentit. Iocans igitur poeta ait taurū cui pilæ ſolent obiici:nunc fuiſſe pilam rhinoceroti.

De Leone: Qui Gubernatorem Offendit.

AEſerat ingrato. Leo manſuefactus ductus eſt in theatrum: reuerſus in priſtinam feritatem lacerauit magiſtrum. Iuſſu Domitiāi telis confoſſus eſt. Laudatur princeps ꝙ humanos mores non modo uelit eē ī homine:ſed etiam ī fera. Contemerare:uiolare. Tam notas manus.i.familiares. Tulit tela.i.paſſus eſt tela:quia cōfoſſus fuit telis iuſſu Domitiani ꝙ magiſtrum uiolauerit. Quos:quales.i.mitiſſimos: cum uelit feras habere mitius ingenium:& mores humanos.

De Vrſo.

RAEceps ſanguinea. Nouitate uenatiōis oblectatus ē Domitiāus captis feris uiſco. Iubet poeta in aſſentatiōem uenatores petere aerem:& uolucres: quod aucupis eſt: q̄ aucupes petant feras. Implicitam uiſco perdidit ille fugam: quia non potuit fugere: urſus implicitus uiſco. Harena ſanguinea.i.theatro ſanguineo cōſperſo ſanguīe multarum ferarum. Tecto ferro ceſſent uenabula.i.reponantur & recondantur uenabula in uagina: quoniam iis opus non eſt: nam uiſco feræ capiuntur.

De Sue Quæ Ex Vulnere Peperit.

NTer Cæſareæ. Sus grauida icta in uenationibus editis a principe emiſit filios incolumes:ipſa mortua:nunc ait poeta nō eſſe mirādū ꝙ canunt fabulæ Bacchum deum natum mortua matre:quoniam iam fera ita nata eſt. Cæſareæ Dianæ.i.cæſareæ uenationis. Haſta leuis:

quia ſi grauis fuiſſet percuſſiſſet filios. Exiliit partus .i.exilierunt filii. Lucina:dea quæ præeſt parturientibus & uenientibus in lucem. Triſte iter.i uuulnerum.Bacchus natus fuit Semele fulminata nutritus intra femora Iouis. nota fabula. De Eadem.

CTA graui telo. Idem argumentum de ſue grauida. Perdidit:& dedit uitam :perdidit quia mortua eſt. Dedit : quia peperit filios. Certa dextra: quia percuſſit ut uoluit. Lucina: dea quæ præeſt parturientibus:& uenientibus in lucem:dictam ſiue a luco quem habebat in æſquiliis romæ:ſiue a luce:auctores Varro & Plinius. Numen utriuſq; Dianæ .i.Lucinæ:quæ præeſt parturiẽtibus:& Dianæ quæ præeſt uenãtibus. Et qua ẽ ſoluta.i.facta parẽs. Et qua perẽpta.i.mortua:nã Diana uenantibus ferarum dat cædem. De Sue Prægnãte.

VS Fera. Idem argumentum. Maturi uentris:quia erat ꝓpe partum:& tempus pariẽdi:iccirco maturi. Pignora.i.filios. O quãtum eſt ſubitis caſibus ingenium:Poeta ait in rebus quæ celeritate indigent:& ſubitæ ſunt:quandam excellentem & peculiarem uĩ ingenii exiſtere:ſententia eſt Thucydidis.Subita ĩgeniũ experiuntur & ĩdicãt. Ita laudatur uenator :qui ſuem ut ſupradictum ẽ tam cõmode uulnerauit: ut uno momẽto & ſuem ferã ſtrauerit:& produxerit ĩ lucẽ fœtũ.

De Carpophoro.

VMMa tuæ.Duo Carpophori tẽporibus Domitiani fuiſſe leguntur: alter mãgo.i.puerorum diuenditor:alter iunior fortitudine clarus. Hunc Domitianus non parum amauit & fouit : ꝙ eius dextra in feris conficiendis oblectaretur:nam & princeps eodem ſtudio tenebatur:adeo ut in ſeceſſu albano centenas aliquãdo feras proſtrauerit. In Carpophoro igitur laudando poeta Domitiano aſſentatur. Ita enim nuper peregerat uenationem in ſpectaculo : ut multis feris occiſis:& accepto præmio fortitudinis adhuc uigeret:& recens uideretur:quod præter aliorum morem contigit :nã qui perfecto certamine præmiũ acceperũt: feſſi ſunt:nec integras habent uires.Duo Meleagri fuerũt:alter de quo hic Martialis:alter qui ſecutus argonautas:Aeetam regem in littore interfecit. Sunt qui eundem putẽt.Apollonius alium. Fuſus aper.i.interfectus: o Meleager aper fuſus a te fuit ſumma tua gloria.i.tu tantã ex apro cõſecutus es laudẽ:ſed aper ẽ portio.i.pars laudis Carpophori: quoniam non ſolum interemit aprum: ſed urſum leonem & pardum : & quod maius eſt poſt confectam uenationem:nam adhuc poterat:nõ erat defatigatus. Tres apri in portentis numerantur: erymãtheus quẽ Hercules ſuſtulit:Aper in olympo myſiæ in cuius uenatione cecidit filius Crœſi uulneratus ab Adraſto ut Herodotus:& aper calidonius:quẽ interfecit hic Meleager. Condidit uenabula.i.miſit & abſcondit. In urſo præcipiti.i.irruenti contra ſe. Primus.i.qui prĩcipatũ & feritate & magnitudine obtinebat. In arce poli arctoi: in ſiluis ſeptentrionis. Nam ſeptentrio maiores feras mittit & ſæuiores q̃ aliæ partes orbis. Hiſpania etiam dedit urſum in ſpectacula : ſed eius feræ caput apud illos cõburebatur :quoniam rabiem ineſſe putabant. Mole ignota.i. incredibili magnitudine. Decuiſſe Herculẽ.i.parem eſſe:quia a nullo magis uidebatur poſſe ſuperari:niſi q̃ ab Hercule : nã Hercules acceſſebatur ad ea monſtra:quæ ab aliis ſuperari non poterant. Poterat.i. adhuc habebat integras uires abſoluta uenatione & præmio donatus.

De Tauro.

APTus abit. Taurus qui per machinam uexit Domitianum in altũ: ut cælo impoſitus uideretur: nam cum futurum cælum: & ĩmortalitatem ſibi ipſi uellet repræſentare tauro inſidens ſuperiores ſcænæ partes in ſpeciem cæli confectas petiit æmulatione Herculis: cuius nomen etiam ſibi indiderat: nam Alcides appellabatur: qui taurum ex creta in atticam ducens eius dorſo inſediſſe dicitur. Cum autem olim Iuppiter in formam tauri conuerſus: Europem in cretã uexiſſe feratur: Poeta ait maiorem laudem tauri qui nuper Alciden.i. Domitianum in cælum uexerit: q̃ illius qui uexit Europem: quoniã & ſi par onus utriq; fuiſſe uideatur: tamẽ hic altius tulit. Opus artis.i. nõ fuit hoc artificiũ non ſcænicum & fabuloſum: ſed opus pietatis: quia pie & uere factum fuit. Raptus: ex oculis ſpectatoꝝ. Alcidem.i. Domitianum q uoluit appellari Alcides. Duæ laudes tauri: altera ꝙ tulerit Europem: altera ꝙ tulerit Alcidem. Stema: nobilitatem. Cõfer: adæqua: compara. Alter ſenſus eſt & hic placet: ut intelligas Domitianum per mimmum æmulatione Iouis: qui olim ſe in taurum conuertit: ſumpta forma tauri per machinam extuliſſe Herculem cuius nomẽ impoſuerat in cælum: quẽadmodum Iuppiter taurus factus uexerat Europem: ut ſit ſẽſus poetæ maiorem laudem eſſe Domitiani qui tulerit Herculem in cælum: quem altius tulit q̃ Iouis: qui uexit Europem in cretam per æquora.

De Supplice Elephante.

VOD pius. Elephas nuper in ſpectaculo adorauerat Domitianum: nam elephanti ut Plinius ſcribit: tantæ ſunt docilitatis ut non mõ ſubmittere genua: & adorare: ſed etiam regi porrigere coronas diſcant. Poeta uult uideri hoc factum eſſe non domitoris ĩduſtria: ſed numĩe Domitiani: cuius ſenſũ elephas ſubmiſerit genua.

De Tigride Et Leone.

AMBere ſecuri. Tigris data eſt in ſpectaculis ab Auguſtõ Cæſare: & nuper a Domitiano manſuefacta: ſed cum leonem inſpexiſſet eum lacerauit: uult hoc poeta factum uideri numine Domitiani: cuius uicinitate auſa ſit id quod in ſiluis non audebat. Securi magiſtri: nõ metuentis feritatem beluæ domitæ. Hircano iugo: hircania ſcythiæ pars eſt: quæ pantheris: pardis: tigribus abundat. Lucanus: Quas nemore hircano matrum dum luſtra ſequuntur: Altus cæſoꝝ pauit cruor armentorum. Rara gloria.i. maxima gloria ferarum quæ prima erat inter tigres magnitudine. Sæua: reuerſa ad feritatem. Tale nihil.i. congredi cum leone. Inter nos: in theatro. Plus feritatis: numine Domitiani.

De Elephante.

VI Modo. Ex ſuperioribus Ouidii uerſibus: quos adduximus: planum eſt tauros iritari: & cum petunt aliquẽ deuitari eorum uulnera obiectis pilis: & ueſtibus: nuper taurus in theatro petiit elephantum cornu: a quo proſtratus eſt. Inſultat poeta tauro mortuo: ꝙ tãdẽ potitus certo obſtaculo: quod cũ pilas peteret: maxĩe quærere uidebatur: occubuerit. Flãmis: iracũdia & iritatiõe: nã ĩflãmatũ ira dicimus. Ardore cornuto potitus.i. potitus ardore & uehemẽtia cornuũ: nã inuenit obſtaculũ. appellat cornutũ ardorẽ uehemẽtiã tauri. Sic: ut pilæ tollebãtur. Occubuit: extinctus ab elephanto. Dũ putat elephanta tolli: jactari poſſe. Sic: ueluti pilas obiectas.

Aſſentatur Cæſari.

VM Peteret. Domitianus inter cætera ſpectacula reuocauit ĩ uſum munera quæſtoria: ubi ſua liberalitate fecit poteſtatem populi eli

gendi duo gladiatorum paria ex ſuo ludo: quæ nouiſſime ītroducebantur aulico apparatu. Cū autē pronūciaſſet ſe unū par datuꝶ quod populus uellet: aliiq; poſceret Mirinū gladiatorem: alii triūphū: ipſe ductis manibus in partes diſſidentes promiſit duo. Non potuit inqt poeta melius finire litem iocoſam: ꝗ tāta liberalitate & magnificētia. alibi de Mirino: Nuper cum Mirino peteretur miſſio læſo.

Ad Cæſarem.

QVIcquid in orpheo. Recitata eſt Orpheus tragœdia: ut ſupra Laureolus: ita ut damnatus repræſentaret perſonam Orphei: qui dicitur laceratus fuiſſe cyconum mulierum manibus. Deſcribit actionem huius tragœdiæ poeta: & ait ita uerā fuiſſe laniationem in eo: qui nuper repræſentauit perſonam Orphei: ut de Orpheo fictum eſt. Orpheū ſcripſit ēt Lucanus: de quo Papinius in Neronem: Et noſter tibi præferetur Orpheus. Exhibuit: repræſētauit. Rhodope: thraciæ mōs. Miranda ſilua. i. pulcherrima: uel mirāda ꝙ artificio ueniret ipſe qui ſub perſona Orphei erat. Ingrato urſo: quia eius cātu nō lenitus ē. Hæc res: de hoc Orpheo ita ut uera eſt: ita ficta alia.

De Rhinocerote Et Vrſo.

SOLicitant. De Rhinocerote & urſo. Dum ira feræ colligit ſe. i. dum inflammabatur: deſperabantur prælia a magiſtris: quia non ſperabāt poſſe irritari ad pugnam rhinocerotē. Gemino ictu. i. forti & uehementi. Virgilius: Gemino dentalia dorſo: uel quōiam rhinoceros habet duo cornua: ut apud Pauſaniam ſolum legi: quoꝶ alterū inſigni magnitudīe ex naribus extat: alterum ſuperne erumpit exiguū qdē: ſed ualidiſſimum.

De Carpophoro.

DORica. Laudatur Carpophorus: ꝙ ita ſtantes feras ſuperauerit: ut nuper leo perterefactus eius dextrā fugiens: cōiecerit ſe in uenabula aliorum potius: ꝗ uoluerit eum expectare. Dorica: dorienſes Althemene duce in cretam uenerunt per tēpora troiana. & cōdiderunt. x. urbes. tertium genus hominū fuit: qui cretam habitarunt: unde cretenſes dorici. Dorica uenabula. i. ſagittas cretenſes: nā e creta optimi calami ad ſagittarū uſum. Et teneri Carpophori. i. adhuc iuuēis. Facili: facile ſucciſa. Biſon: animal quod mittit germania deforme qdem prolixitate iubaꝶ & reliquo corpore: ſed ferum. Bubalus: urū ītelligit: nam ex hercinia ſilua mittuntur uri ſpecie & colore ſimiles bobus: magna uelocitate: & magnitudine paulo infra elephantum. neq; homini neq; feræ inſpectæ parcūt. foueis capiuntur. Idē bubali dicuntur: ꝗuis Plinius accuſet imperitum uulgus: ꝙ bubalos appellet cū in africa uri reperiantur: aut nulla aut exigua ſimilitudine cū bubus. Corripe: tolle lentas moras. Turba: ſpectatores cōſueuerunt pugnantem feram plauſu excitare ad fugam: monet eos poeta nullū eſſe remedium feræ Carpophoro pugnante: nam & ſtantem ſternit: fugientem adeo perterret: ut ruat in tela aliorum.

Quid Cæſar In Aqua.

SI Quis ades. Inter cætera theatri munera Domitianus edidit naumachiam: ut ſcribit Trāquillus. effoſſo lacu iuxta tyberim: quā ſpectauit inter imbres & niues. ūde exiit illud epigramma: Aſpice ꝗ dēſum tacitaꝶ uellus aquarū Defluat in uultus Cæſaris inq; ſinus. pugna fuit ꝑpe iuſtaꝶ claſſiū excitatis undis in ſpeciē pene fluctuum maris. Monet aduenā ſpectatorē: ubi undæ tantopere cōcitantur: fu-

iſſe pauloante terram:quod ſi ei credibile non ſit:expectet tantiſper dum ceſſet naumachia. Videbit.n.ita quieſcere fluctus:ut ēt ſit miraturus quo pacto in tam exiguo lacu tãtæ eſſēt procellæ pauloãte: & utrũq; tandē crediturus miraculũ. Si quis ſerus ſpectator: ĩcepta iã pugna & ĩceptis ludis. Lux:dies naumachiæ. Fuit prima ĩ urbe: .i.ſi ante hunc diem non fuiſti ĩ urbe. Enio:furor belli. Ratibus: claſſe. Par fretis.i.pelago.i. ne putaueris hic eſſe mare. Aequora laxent.i.dum pugna naualis abſoluitur. Cũ uidebis ſedatos fluctus dices hic pauloãte erat pelagus. & ita credes utrũq; miraculum.

De Læandro.

QVOd nocturna. Fabulæ Læandri natãtis ad Hero amicã repræſẽtata eſt in theatro:ſed tamen hic qui repræſentabat fabulam euaſit: q̃uis in ea ſit Læandrum ſubmerſũ eſſe fluctibus. Nocturna unda.i.aqua quã notaſti nocturno tempore. Cæſaris unda fuit: propterea pepercit. At unda Neptuni non pepercit Læandro.

Blanditur Cæſari.

SAEcula Carpophorum. Laudatur iterum Carpophorus:ꝙ ſolus plures feras interfecerit:q̃ omnes qui monſtra domuiſſe dicuntur. Nullũ opus.i.nullus labor fuiſſet hominibus in monſtris. Tuliſſet: natus eſſet. Marathon:urbs eſt non procul ab athenis:ad quã Hercules abegit taurum ex creta amatum a Paſiphae:quem taurum illic poſtea domuit Theſeus:Plutarcus & Diodorus teſtes:marathõ nõ timuiſſet: quia eum aprum Carpophorus interfeciſſet. Arcas menalium: de apro erimantheo intelligit:quem Hercules interfecit.menalus mons arcadiæ. Nec armata manus hydræ: de hydra lernæ intelligit:quã .viii.capita habentē Hercules oppreſſit. Vna mors.i.uno certamĩe ſuperaſſet hydram:quod Hercules non potuit. Chymera:monſtrũ quod Solinus mõtem interpretatur fuiſſe: domitum a Bellorophõte filio Glauci. Semel:uno ictu. Ignipedes:tauri euomẽtes ignẽ cuſtodiebãt uellus aureũ.eos ſuperauit Iaſon ope Medeæ. Sine colchide .i.ſine ope Medeæ quod non potuit Iaſon. Heſionē: filiã Laomedontis obiectã monſtro marino: & deuinctã ſaxo liberauit Hercules: cum illac nauigaret una cum argonautis. Andromede:Cephei filia fuit regis æthiopum monſtro data.eam liberauit Perſeus pactus eius nuptias. Hæc erat ĩ Iope portu:Plinius:Ouidius.Propertius:Exoluit duris cantibus andromedam. Pariter:eodē certamĩe. Hercules .xii. perdormuit.At Carpophorus.xx.plus ergo egit.

De Natatoribus.

LVSit nereidum. Aſſentatur principi:nam cum Domitianus maxime ſtuduerit:ut eius naumachia claſſes iuſtæ & ueræ uiderentur: ſcribit omnia ita repræſentata ac ſi in mari res geſta eſſet ueris claſſibus: tantiq; artificii fuiſſe hoc ſpectaculũ:ut ipſa Thetis aut docuerit hãc pugnam aut didicerit:quaſi ĩnuat ope mortali non potuiſſe perfici. Docilis chorus nereidũ.i.doctæ puellæ repræſentantes Nereides magna docilitate & ingenio. Toto æquore.i.tota naumachia. Pĩxit.i. diſtinxit:& circumſcripſit inceſſu. Fuſcina: tridens Neptuni & ancorã & remos credidimus eẽ ueros:adeo oĩa fuerũt bene repræſẽtata. Sidus laco:ſignificat Caſtorem & Pollucem: qui ꝓſpera ſigna ſunt nauigantibus: Ioue concedente eorum meritis: ut Diodorus & Hyginius ſcribunt. Eorum ortu occidit Helena ſydus tempeſtuoſum

& minax ut ſcribit Pli. Oratius: Sic fratres Helenæ lucida ſidera. Conſpicuo:aperto:aut docuit aut didicit.

Laus Auguſti.

AVGuſti laudes. Antepōitur naumachia Domitiani claſſi Auguſti:qua ſuperatus eſt Antonius:quoniam non modo ſit pugnatum: ſed etiā nymphæ & alia maris numina repræſentata: & præterea ludi editi q in terra ſolent ſpectari. Iubet igitur poeta omiſſa naumachia Claudii:quæ olim erat celebris:& Neronis unam hanc celebrari. Placet ut potius ītelligas de uera pugna aduerſus Antoniū: q̄ de naumachia quā edidit Auguſtus:Vel certe de exercitatione claſſium Auguſti in lucrino lacu intelligit:ubi tota hyeme copias ad bellū ſiculū auctore Trāquillo exercuit. Quota pars ē:hæc quaſi dicat minima pars eoꝶ quæ uidimus admiratione digna. Triton: Salaciæ & Neptuni filius: & eiuſdem numīs tubicen. Feras:quia ī mari edidit luſus ferarum: & uenationes. Domini:Neptuni. Solum erat in mari:in quo ludi & uenationes exercebantur. Ire pedeſter: placet tamen ut intelligas illas feras nataſſe:quoniam Tranquillus ſcribit ita factum eſſe ī naumachia Neronis. Sæuis ratibus:quæ illic erant. Diues:plēa ludoꝶ. In circo aliquādo dabantur ludi. Fucinus: Claudius edidit pugnā naualem in fucino marſorum lacu:ita ut renuentes pugnare ex littore:nunc adhortationibus:nunc minis in certamine impulerit:repræſentato etiā Tritōe tubicine emergente ex medio lacu per machinā. Claſſis rhodia & ſicula congreſſæ ſunt auctor Suetonius. Fucinus: naumachia Claudii. Pigri Neronis:Nero dedit naumachiam aqua marina inducta:in qua natarunt feræ. Pigri:quia nulla exercitatio ferme in illis fuit:præſertim ſi conferantur naumachiæ Domitiani.

DOMITII CALDERINI VERONENSIS COMMENTARIORVM IN.M. VALERIVM MARTIALEM LIBER PRIMVS:

PERO Me Securutū. Scribit hoc nunc: ut demum ſit editurus librum.& hæc epiſtola appoſita eſt libro confecto. Quiſquis de ſe bene ſenſerit.i.quicūq; ſibi cōſcius non ſit:& ſit uir bonus:nō poterit de me cōqueri: Veris nominibus.i.nudis nominibus. Conſtet mihi fama uilius.i.detur mihi fama uiliore genere ſcribēdi. Nouiſſimum.i.hoc ultimum ſcribēdi genus: & infimū: quia tantum in iocis uerſatur. Malignus interpres.i.abſit qui omīa interpretatur in malam partem. Si meum eſſet exemplum.i.ſi ego eſſem primus qui ī hoc genere ſcriberem:& eſſem exemplū poſteris. Non intret Cato theatrum meum:reprehenditur ſub perſona Catonis ille qui cœpit legere epigrāmata: & ſtatī dānet propter laſciuiā: nam qui accedit ad ea legenda:ait eum oportere eſſe certi & conſtātis animi eorum laſciuia. Immo inquit allectus es: ad hæc legenda propter laſciuiam: perſta igitur.

Ad Lectorem De Se.

HIC eſt quem legis.Lectori indicat quis ſit:ſimul ei agit gratias: ꝙ ſe uiuo legat epigrammata:cum non niſi mortuoꝶ poetarum libri legi ſoleant. Carmen eſt faleucium a Faleuco īuentore:auctore Auſonio. Faleucum auctorem fuiſſe huius carminis. Argutis libellis.i.acutis

carminibus. Epigrãmaton:eſt genitiuus græcus. Id decus.i.famã: ꝙ legit epigrammata mea ante mortẽ. Rari:uel præſtãtes uel pauci: quoniã &ſi multi ſcribũt:tamẽ paucoꝝ ſcripta legũtur poſt cineres.

AD Lectorem ubi ſunt libelli.

QVI tecum. Docet hos ubi ſunt libelli ſui uenales. Quos: libellos. Mẽbrana arctat.i.qui exiguo uolumine ſunt compacti. Scrinium: uetuſtiſſimum uerbum.i.capſa erat in qua res precioſiores ſeruabãtur:& Mithridates epiſtolas grauiores:& Darius unguenta ſeruarũt. Da magnis.i.repone magnos libellos ĩ ſcriniis. Me manus una capit:libri qui poſſunt capi una manu enchiridia dicuntur. Vbi ſim uenalis.i.ubi ſint uenales libri mei. Secundum:Secũdus ſcriba fuit Othonis auctore Plutarco:qui mortuo principe cum ad tẽpora Domitiani ſuperuixiſſet:iuncta familiaritate cum Martiale eius carmĩa priuſq̃ ederẽtur legebat:tãq̃ cẽſor. Alibi Martialis: Quod ſi legeris iſta cum diſerto Sed nunquid ſumus improbi ſecundo. Quod autẽ dicat ſe uenalem apud Secundum:non mirum:nam bibliopollæ erãt apud antiquos doctiſſimi:libroſq; nouos ab auctoribus rogabant: ut non minus cenſores eſſent:q̃ uenditores.non placet intelligas de Plinio Secundo. Libertum.Grammatice ĩ libertis maxime floruit. Limĩa pacis.i.poſt templum Pacis:quod cõdidit Domitianus prope porticũ Liuiæ. Palladiumq; forum.i.poſt forum iuxta quod erat templum Palladis:ut inquit Papinius. potes & de foro nuper cõdito a Domitiano intelligere:quod poſtea Neruæ eſt appellatum.

Ad Librum Suum.

ARGiletanas. Librum alloquitur iam exiturum:monetq; eũ peruẽtuꝝ ad cenſuram multorum:nullamq; eſſe cauſam cur exeat:niſi ꝙ forte cupit lituras & crebras emendationes domini euitare. Argiletum: prope palatiũ erat locus dictus uel a morte Argi:ut Virgilio placet: uel ab argilla quæ eſt terræ gẽus:quæ illic fodiebatur:ut Varro addit: Ibi erãt tabernæ bibliopollarum: ut in ſuburra tõſoꝝ.de his Oratius hæc ait: Nulla taberna meos habeat uel pila libellos. Dominæ romæ: epithetum romæ eſt. Turba martia.i.turba romanorum: q habuere originem a Marte. Nimium ſapit:nimium acris eſt cenſuræ. Ronchi:dicuntur ſtrepitus:qui fiunt & oriũtur ex corrugatiõe nariũ fictitio nomine ab ipſo ſono:eo autem utimur deridentes. Sunt q putant a uerbo græco trahi:quõiã illi roſtrũ appellãt ρόγχοσ. Maiores nuſq̃ ronchi.i.nuſq̃ ſunt maiores deriores q̃ romæ. Et pueri naſum rhinocerotis habent: hoc eſt producunt mentum:& roſtrum in tantam longitudinẽ ac ſi eſſet cornu rhinocerotis. Baſia iactas.i. dum iactas te habere baſia. Audieris cum grande ſophos.i.cũ uerbis laudatus fueris:nam illi dicuntur audire grãde ſophos: qui laudãtur:ut alibi: Quod tam grande ſophos clamet tibi turba togata. Non tu Pomponi:cœna diſerta tua eſt:Tractum ab adulatione græca: Græci enim cum primum alicuius ſcripta uel legerint uel audierint: ſtatim aſſentando ſubiiciunt σόφοσ.i.doctus eſt. Perſius quoq; genere neutro protulit Pegaſeum melos. Audieris grande ſophos.i. cum illa ſimulata & deriſoria adulatio ſecuta fuerit. Sagum:eſt ueſtis militaris & groſſioris uili. Romæ iuuenes per laſciuiam: quod Tranquillus:& Iuuenalis indicãt quos contemnebant ſuppoſita ueſte in aerem iaculabantur. Id Nero & Otho aliquando egerunt. Ex-

cuſſō:iactatione.& maiorem exprimit agitantium & tollētiū aliquē.

Ad Cæſarem.

CONtigeris. Primo epigrammate Cæſarem alloquitur:ne uideatur cō-ſcius morum illius ſcripſiſſe laſciua:rogatq; ut & hilari fronte legat: cum ſoleat mīmos ſpectare: & ut ne talem auctorē iudicet qualis eſt pagīa. Supercilium.i.grauitatem:& ſuperbiam. Conſueuere iocos ueſtri quoq; ferre triumphi:Non debes damnare iocos noſtros laſciuos:quoniam in ueſtris triumphis eſt iocorum licentia. Nam milites triumphantem ſequentes incōdito carmine multa iocolariter canere ſolebant :non modo in alios ſed in ipſum principem:ut cæſariani in Cæſarem:Gallias ſubegit Cæſar:Nicomedes Cæſarē:& ferre æquo aīo. Materiam dictis.i.argumentum iocis:nam de ipſo duce aliquādo iocantur. Ducem:principem. Thymele:mulier fuit quæ prima ſaltationem docuit:unde & Thymele apud græcos latīe ſignificat hiſtrionicam:inde datum nomē uxori Latini mīmi. Latinus fuit mīmus Domitiani:qui aut recitandis diei fabulis:ut ſcribit Tranquillus:cœnanti principi:aut iocis : & non nunq̄ pulſatione Thymeles riſum prouocabat. Illa fronte.i.libera & ſoluta curis. Innocuos:nō ſceleratí auctoris. Vita enim uerecunda eſt.

Ad Marcum.

DO Tibi naumachiam. Diſtichon eſt fictum ex perſōa Cæſaris reſpōdentis Martiali mittenti librum:& dicentis eſſe intempeſtiuum : cū occupatus ſit in edenda naumachia : niſi forte uelit carmina aquis mandari. hoc enim ſæpe dicitur a Martiale:cū uult oſtendere carmīa ſua non eſſe legenda. In tertio : Curſorem ſexta tibi ruffe remiſimus hora Carmina: quem madidum noſtra tuliſſe reor. Non aliter mitti debuit iſte liber. Do tibi naumachiā.i.edo naumachiā. Vis natare cum tuo libro : tu inquit uis hic mergi una cum tuo carmine ; quum ſis intempeſtiuus.

De Leone Cæſaris.

AEThereas aquila. Ludebant lepores in ore leonis illæſi. Cōparat aqlā leoni:& Ganymedem leporibus. Onus : Ganymedes. Vnguibus timidis:ne læderent Ganymedem. Exorat leones.i.orādo impetrat uēiam:& uitam. Quæ maiora miracula putas aquilæ:an leōis: quaſi dicat utrunq; potuit fieri:qa hæc ſūt miracula Cæſaris:Illa ſūt Iouis: & uterq; deus ē:nā Domitiāus deus uoluit appellari:auctor Trāqllus.

De Columba Stellæ.

STEllæ Delitium. Stella poeta patauinus amauit Violētillam neapolitanam:quæ cum amiſiſſet columbam:quā habebat ī delitiis:& fleret: præbuit argumentum Stellæ conficiendi operis de morte columbæ: quod opus columba inſcribitur. Teſtatur hoc Vēus apud Papinium de Stella loquēs: Hic noſtræ defleuit fata columbæ. Anteponit Martialis columbam Stellæ.i.opus Paſſeri Catulli. Nam Catullus defleuit paſſerem amicæ mortuū carmine : quod paſſer inſcribitur. Verona:patria Catulli. Meus:mihi amicus :

Deciani Dogma Laudat.

QVOd magni thraſeæ. Deciāus laudatur qui grauitatem ſtoicā ſecutus & uirtutem ſummum bonum iudicans exitus Thraſeæ & Catonis nō pbat: quorū uterq; ſtoicum ſe profeſſus morte laudem quæſiuit. Pulchrius inquit eſt laudari ob uitam:q̄ ob mortē. Thraſeas:tēporibus

Neronis ex libro:quem Munacius edidit de rebus Catonis:i ncẽſus ẽ ſtudio ſtoicæ diſciplĩæ: adeo ut cum damnatus a Nerõe ſolutis uenis moreretur:magna conſtantia ſuorum fletum compeſcuerit : libaritq; ſanguinem Ioui liberatori. Patauinus fuit : poſtea Iunius Ruſticus quoniam eius laudem ediderat:& appellauerat ſanctiſſimũ dãnatus eſt a Domitião.Cato Antipatro tyrio præceptore uſus: ſtoicam diſciplinam hauſit: uticæ ne in poteſtatem Cæſaris ueniret ſibi mortem conſciuit. Sic:ea moderatiõe. Sequeris dogmata.i.diſciplinã. Cõſumati.Catõis.i.perfecti. Vt uelis eſſe ſaluus.i.ut uelis laudẽ ex bene acta uita:& non ex morte. Facili ſanguĩe:facilitate mortis.plus .n. ẽ bene agere ĩ uita:q̃ ſe ĩterficere:nã hoc cuiuis licet:& ĩ ꝓmptu eſt.

Iocatur in Cottam.

BELlus homo. Bellus dĩminutiuum a bono.magnus & bellus nõ conueniunt. Deridet Cottam qui uolebat dici bellus:cum magnus eſſet. cum magno enim minimum non conuenit.

De Venuſto & Maronilla.

PETit Venuſtus.Damnat & carpit Venuſtum auariciæ:ꝙ uellet ducere Maronillam uetulam propter diuitias. Tuſſit.i.cito moritura eſt. Tuſſit:uerbum reſpondentis Martialis.

Ad Sextilianum Potorem.

CVM data. Ebrietatem Sextiliani equitis accuſat de quo paulo poſt : Sextiliane bibis. Equites inter iudices numerabantur lege cornelia. Legibus primum cautum fuit:ne ſupra.c.ĩ cõuiuiis cõſumere liceret: inde priuatim præſcriptum eſt equitibus:cum chium & falernum & reliqua uina reiecta moderatione Cæſaris & Craſſi ĩ magnum preciũ proueniſſent:ne ſupra.x.numiſmata equeſtri epulo ĩpendere poſſẽt: nunc Sextilianus bis decies numiſmata ſolus bibebat. Calda: ãtiq utebantur in menſa & gelida & calida aqua.Iuuẽalis:Gelidæ calidæq; miniſter.

De Regulo.

ITVr ad Herculei. De hoc Regulo multa apud Plinium in epiſtolis : & nonnunq̃ cum eius reprehenſione.hic cauſidicus habebat ad quartũ lapidem & nemus & porticum:ĩ qua cum geſtaretur paulo poſt ſtatĩ eo egreſſo corruit: unde inquit Regulũ fuiſſe curæ diis. Gelidas arces:nam tibur eſt cæli frigidiſſimi Herculei:qa Hercules tiburi colebatur. Cana albula:albulæ aquæ ſunt ĩ agro tiburtĩo: quæ maxĩe uulneribus medentur:ut Plinius:& Strabo. de his Papinius: Iunctis fornacibus amnis Ridet anhelãtes uicĩo flumĩe lymphas. Qui albulam hoc loco pro tyberi accipiunt falluntur. Rudis: non elaborata & polita. Antiquas umbras.i.tempora ãtiqua. Quã pene:q̃ quaſi. Nimirum: ſi non corruit :dum illic erat Regulus. Timuit fortuna querelas:quia fortuna non potuiſſet ſuſtinere noſtram inuidiam: & querelas noſtras:qui amamus te. Sunt tãti pericula:ſenſus ẽ : placet factam eſſe iacturam ĩ porticu collapſa:nam periculum ipſum quod Regulus euaſerit aperto teſtimõio:ꝙ ſit curæ diis:tanti eſt faciendũ: ut iactura porticus placere debeat. Stantia tecta probare.i.ſi tecta porticus ſtetiſſent:non poterat oſtendere deos eſſe quibus curæ erat Regulus.

De Aria & Peto.

CASta ſuo.Duæ Ariæ fuerunt:altera mater altera filia:mater damnato Peto marito fodit corpus gladio : eundemq; ipſa tradens hac uoce mẽorabili uſa dicitur. uulnus quod feci nõ dolet: ſed dolet quod tu

faciesːquod uerbum & fortis & pii animi mandatũ eſt monumẽtis & epiſtola Plinii:& hoc carmĩe. Filia uxor fuit Peti Thraſeæ quæ morituro marito exẽplũ matris meditabatur:ut Tacitus ſcribit: ſed Thraſeæ uerbis deſtitit. de matre nunc loquitur. Si qua fides.i.ſi mihi credere potes.

Ad Cæſarẽ.

DELicias Cæſar. Laudatur clementia Cæſaris ĩ leone: qui cum Cæſaris ſit parcit lepori. Luſus & iocos:quoniam feræ non cedebantur a leone. Blando dente:non lædenti. Vagus:liber & ſolutus. Vnde poteſt:i.quomodo poteſt parcere leporibus: Põt parcere: quia refert clementiam tuam Cæſar.

Ad Iulium.

O MIhi poſt nullos. Iuliũ ſodalem ætate ingraueſcentem hortatur ad ocium:& uirtutem cum uoluptate: nam uera uita apud Martialem nihil aliud ẽ q̃ dare operam uirtuti cum honeſta uoluptate: neq; expectandum eſſe ait:cum labantur dies & incertum ſit quid ueſper uehat:ut Varro ſcribit. O mihi poſt nullos.i.o Iuli ĩter primos meos ſodales. Longa fides.i.longa amicicia. Iura cana.i.antiqua familiaritas. Iã tibi inſtat bis triceſimus conſul.i.iam nactus ſis.lx. annum.antiqui terminabant uitã.lx.annis. Tua uita numerat paucos dies.i.parum dediſti operam ocio:& uirtuti: & relaxationi aĩ.i. paucis diebus uixiſti. Non bene diſtuleris.i.non ſapienter facis:& differs. Catenati labores.i.in ſpeciẽ catenæ coniuncti: & perpetui. Expectant:non abeunt. Aſſere:uendica tibi. Sæpe fluunt ſic.i.aſſerta & uendicata gaudia ſæpe fluunt:adeo gaudia ſunt inconſtãtia. Viuã:differre uitam. Immo ſic quoq; lapſa ſinu.i.dũ loquor amiſimus tẽpus uitæ & uoluptates.Perſius:Hora fugit:hoc ꝙ loquor ĩde ẽ. .q.d.poteramus has horas non perdere.

Ad Auitum.

SVNt bona.Dicit ſe nullo genere epigrammatis abſtinere ut librũ expleat:in quem ſenſum dixit: Edita ne breuibus pereat mihi charta libellis. aliter.n.liber in iuſtam magnitudinem non uenit. Aliter. .i.niſi omni genere epigrammatum congeſto. Non fit liber:nõ creſcit iuſta libri magnitudo.

Ad Titum.

COGit me. Reſpondet Tito hortanti ut declamaret potius q̃ ſcriberet epigrammata:quoniam declamare eſſet res magna: negat hoc Martialis:cum etiam coloni ſciant agere cauſas:quaſi uelit oſtendere pauciores ſcribere epigrammata q̃ agere cauſas. Res magna eſt quã facit colonus:quia coloni ſciunt agere cauſas ut interrogãdo legas: nam ꝙ affirmando legunt alii: non placet.

In Tuccam.

QVId te Tucca. Auariciam Tuccæ carpit: qui cum falernum haberet: miſcebat id uinum uaticano uiliſſimo:& in hoc iocatur. Vinum uaticanum eſt uappa:uallis uaticãæ iuxta ædem Petri. De nobis facile eſt.i.iugulare nos:quos fortaſſe odiſti:facile eſt & ferendum. Amphora:uas ẽ in hoc loco:alibi eſt genus menſuræ:ut dicitur Cæſar cẽtũ falerni amphoras die ſui triumphi dediſſe cõuiuis. Cadus:eodẽ modo:ut & idem dicitur dediſſe centum cados uini chii.

Ad Domitium Cecilianum.

DIC mihi. In Domitium Cecilianum ſcribit:eiuſdem nominis fuit uir

amiciſſimus Thraſeæ.hic uocatis conuiuis boletos ſolus edebat: eius
in hoſpitalitatem carpit poeta:ĩprecaturq;:ut par eſt tanto uentri & gulæ: ut talem edat boletum : qualem edit Claudius:quo uenenatus extinctus fuit .de quo Iuuenalis: Poſt quẽ nil claudius edit. Boletus ĩ gulæ iritamenta uenit nouiſſimis temporibus: propterea alibi ſcribit Martialis : Boletos mittere difficile . Plinius appellat nouiſſimum iritamentum gulæ . Quod autem dicit de Claudio:ſequitur hiſtoriam etiam editã a Trãquillo : qui Claudium ſcribit uenenato boleto eſſe extinctum.Tacitus tradit uenẽo necatũ ab Agrippina opera Locuſtæ & miniſterio Aloti prægustatoris: demum auxilio Xẽophõtis medici. Turba uocata ſpectãte.i.ſpectantibus conuiuis. Imprecabor ut edas talem boletum qualem edit Claudius quo periit .

De Mutio Scæuola & Porſena .

CVM peteret regem.Tangit hiſtoriam Porſenæ & Scæuolæ quæ nota ẽ. Regem:Porſenam. Satellite.i.ſcriba:nam Scæuola credidit ſe percuſſiſſe Porſenã. Iniecit ſe ſacris focis.i.ĩiecit ſe igni q ad aras ſacras erat. Hoſtis pius:Porſena. Satellite.i.ſcriba occiſo.Diõyſius neſcio quid addit noſtrorum monumentis : ſed nihil ad hunc locum. Hæc hiſtoria repræſentata ẽ in theatro:& propterea ſcribitur epigramma. Alibi idem apertius de hac eadẽ hiſtoria repræſentata .

De Leone:& Lepore.

QVId nunc ſæua. Idem argumentum:quod ſupra de leone & lepore. Non timeat:ſenſus eſt leones nõ ſæuire in uilem prædam & ĩbecillã exemplo Cæſaris Domitiani:qui generoſi & alti animi ne in hoſtem qdem paruum & ĩfirmum arma mouet . Dacus puer.i.hoſtis'puer . nam dacos domuit.q.d.in hoſtes debiles Cæſar non ſæuit .

Ad Cottam .

INVitas nullum. Cotta habebat balnea: & eos inuitabat: quos in balneis mentulatos inſpexerat.uolebat enim ſubagitari.hi autem iuuenes mentulati: qui alios ſubagitabant drauci dicebãtur uerbo græco quaſi agẽtes δρἀω latine ago.neq; mirandum eſt in his ſeruatam eẽ uocem græcam:quõiã & in his qui patiuntur ſeruata eſt:nam pathici appellantur a πάσχω quod eſt patior.Mentulati autẽ ab his qui uolebant ſubagitari ex balneis eligebãtur:ut alibi : Oculis deuorãtibus draucos:hoc eſt qui auidiſſime ĩtuebatur & optabat. Scio me nudũ diſplicuiſſe tibi: quoniam uidiſti me non ſatis mentulatum : ut tibi præſtare operam poſſim .

Ad Decianum .

AGPicis incomptis . Notat barbatum cynædum : qui cum ſocraticus uellet uideri & aſper: ſubagitabatur.hoc genus hominum carpit Iuuenalis:& ſocraticos cynædos appellat:quo loco interpretãdo neſcio quid multi garriant. Supercilium.i.grauitatẽ . Et ipſe q es ſtoicæ diſciplinæ:ut alibi ad eundem:Quod magni thraſeæ .& cætera.

Ad Fauſtinum .

EDE tuos . Hortatur Fauſtinum ut edat ſuos libros compoſitos : & aſſequatur laudem:cum poſſit uiuens eam aſſequi. Opus cultum docto pectore.i.ingenio tuo. Quod: opus nec damnẽt arces cecropiæ : nec noſtri:nec græci:hoc eſt opus a græcis & a latinis laudandum. Cineri gloria ſera:ex ſententia Epicuri qui omnia ſoli uitæ tribuit . Quicquid inquit expectamus in uita eſt accipiendum .

In Sextilianum.

SEXtiliane bibis. In Sextilianum bibacē:in quem etiā ſupra ſcripſit. Subſellia: ſedes erāt:& ad id alludit quoniam erat iudex:nam eqtes inter iudices numerabantur. Bibis:quantum quinq; ſubſellia.i.q̄tū quinq; tui collegæ. Cuneus:multitudo ī ſpectaculo quæ ordine nō ſedeat. Iuuenalis:Cuneis an habeant ſpectacula totis: Quod ſecurus ames. Hic accipit cuneum pro ea multitudine quæ ſtat ante ſubſellia iudicum. Prelis pelignis.i.non habes: nec petis uinum pelignum: quod peſſimum eſt:alibi:Maſſica peligni mittunt turbata coloni: Nō tu:libertus ſed bibat illa tuus. Vini opimi i.uini opimiani. Vinum opimianum dictum eſt a.L.Opimio conſule: qui eo anno geſſit conſulatum:quo Gracchi ſeditionibus popularibus interierunt: nam eo anno cæli temperie:quæ coctura dicitur:magna uini copia & præſtātia:quod uinum in.cc.annos ſeruatum eſt:redactum in ſpeciem mellis:tantæ æſtimationis ut amphora centenis nummis ueniret. Adhibebantur aliis medicamenta:ut opimiana uiderētur. Alibi Martialis: Felix autumnus opimi. Cicero in oratore & Plinius auctores. Maſſica cella:de falerno intelligit:quod nigrum eſt:quod maſſicum:alibi a poeta:De ſinueſſanis uenerūt maſſica prelis. Laletania: prouīcia eſt hiſpaniæ:quæ uinum turbidum & uappam mittit:q̄uis non ꝑcul ſit a Tarracōe quæ habet optimum uinum:uel Fex laletana:hoc eſt pete uinum laletanum:nam eius erat magna copia: quod Plinius ſcribit. laletana inquit copia:Tarraconenſia elegātia ſuperāt. Mēdoſa eſt dictio ī codice Plinii recentiore Luſitana:pro laletana.

Ad Procillum.

HESterna nocte. Incaluerat mero Martialis heſterna nocte:inuitauitq; Procillum ad cœnam ſequentis diei: Procillus uenerat cœnaturus: dimittitur:hoc epigrammate ait enim poeta nimium periculoſum eſſe exemplum:ſi ebriorum uerba pondus habeant: & auctoritatē. deniq; uerſu græco ait ſe odiſſe compotorem memorem uerborum: quæ inter pocula exciderint:notās figurate ſcelus temporum ſuoꝝ: nam poculo & uino nonnunq̄ extorquebantūr hæreditates:& teſtamentorum falſæ ſignationes: quod alibi apertius indicat. Poſt.x: peractos quincūces:quincūx eſt genus mēſuræ. Peractos:exhauſtos i.poſtq̄ biberamus.x.quincunces. Tu factam rem tibi ſtatim putaſti.i. tu ſtatim putaſti eſſe factam & paratam cœnam. Verba non ſobria.i.ebria. Subnotaſti:tractum a notariis:qui in fidem:& obſignationem uerba aliena ſcribunt. Exemplo nimium periculoſo.i. hoc eſſet nimiū periculoſū exēplū: ſi quæ ab ebrio excidūt eſſēt notāda μισω μνίμον συμποτην Procille.i.o. Procille odi memorē compotorem:hoc ē q tenet memoria quæ medio uini calore iactātur.

De Acerra.

HESterno. Carpit Acerram:qui ſemper in lucem biberet. Vnde īqt q putat Acerram fetere mero heſterno errat:nam ſemper bibit ī lucē.

In Fidentinum.

FAMa refert. Fidētinus uerſibus Martialis uolebat uideri poeta:quos recitabat tanq̄ ſuos: Martialis eum monet ut eos emat ne ſint ſui. Iocatur alibi:Nam quod emas poſſis dicere iure tuum.

De Diaulo.

CHIrurgus fuerat. Chirurgus eſt medicus uulnerarius. Veſpillo:ē ille

qui effert corpora ad ſepulturam: a ueſpere dictus: quoniam maiores ea hora ſepeliebantur. Diſtichon a quo ſit intellectum: non uideo: ut alia multa: ſed puto hunc eſſe uerum ſenſum. Hippocrates incēſo templo Aeſculapii īſtituit medicinam quæ clinice uocatur: ut Varro in rebus diuinis ſcribit. Qui eam exercebant clinici dicebantur: alibi Martialis: Sotæ clinici filia labula: ea medicīa ſūpſit nomē ἀπὸ τῆς κλίνης quod eſt lectus: & quoniam lectus tā cadauerum eſt: q̄ ægrotantium: non inepte dicitur qui effert cadauera clinicus. Clinici medici erant in maiore precio: q̄ chirurgi. Diaulus prius erat chirurgus: nunc factus erat ueſpillo: iocans Martialis ait ex chirurgo Diaulum factum eſſe clinicum: Sed non potuiſſet aliter eſſe clinicus: q̄ elatiōe cadauerum: ut ridendo dicat Diaulum factum eſſe ueſpillonem: ut ſe quoq; clinicum profiteatur: nā qui efferūt cadauera clinici quoq; poſſunt appellari. Cœpit quod poterat clinicus eſſe mō: quia aliter non poterat: cum careret doctrina medici clinici.

De Encolpo.

HOS tibi phœbe. Encolpus puer erat Auli Pudentis centurionis. Centuriones autem proxima dignitate primipilares creabātur. Vouerat puer crines ſuos Phœbo: cum primum dominus factus eſſet primipilaris: rogat Phœbū poeta: ut auditis pueri precibus cito faciat primipilarem Aulum Pudentem: ut puer iam tenera ætate tonſus: colla candida domino ſeruet & oſtendat. Sed tamen faciat eum ſero uirū. Ita fiet ut Aulus utatur munere Phœbi diu & ipſe etiam puer: quoniam & hic fiet ſtatim primipilaris: ille ſero uir: Ita Aulus erit diu primipilaris: puer diu mollis. Encolpus: nomen fictum κόλπος latine ſinus. i. āplectendus. Vouet: antiqui uouebāt crines & barbā Phœbo: & poſtea ī pixide mittebant: ita egit Nero: ita Earinus apud Papinium Aeſculapio. Pudens. i. Aulus Pudens. Grata premia. i. primipilatū: quod erat uotū Encolpi pueri. Fac cito tōſū: ut Pudēs fiat primipilaris. Sero uirū. i. ſero adultum ut Pudens optat.

De Gellia.

AMIſſum. Gellia lugebat patrem tantum quum aderant teſtes: Martialis inquit eam non lugere ſed eſſe ſtudium laudis & uelle laudari. Iuſſæ lachrymæ: iuſſæ ab Gellia. Iuuenalis: In ſtatiōe paratæ Quo iubeant manare loco. Non luget quiſquis: inquit Martialis is non luget q cupit laudari: ſed is uere luget & dolet q luget clā & ſine teſte.

Ad Leſbiam.

INCuſtoditis. Accuſat Leſbiā: ꝙ uellet ſpectari dū futueretur. Peccas: futueris. Tua furta: ſtupra: & adulteria. Tibullus: Celari uult ſua furta uenus. Latent: abſcondita ſunt. Meretrix: quæ eſt turpior mœcha remouet ſpectantes. Sera: quia hoſtium claudit. Summenii: ſummenium locus in urbe ad circum: lupanaria: ūde meretrices dicebantur uxores ſummenianæ. plura in cōmētariis in Iuuenalē diximus eo loco: Et ad circum iuſſas proſtrare puellas. Meniāi autē dicebantur qui ex loco edito: quem menianum dicebant ſpectabāt: Tranquillus: Pauci ex proximis mēianis. Laide: Lais nobile græciæ ſcortum: cuius coitum ob precii magnitudinem Demoſthenes recuſauit: nota illa uoce: non emo tanti pœnitere: reliquis nomen dedit. Laidis autem antiquitus tumulus erat corinthi: inſcupta læna arietē prioribus pedibus ſuſtinente: alterum eiuſdem monumentum in

theſſalia:quo Hippoſtratū ē ſecuta eius amore capta a ſiccariis patria in ſiciliam abducta fuit:cum puella eſſet:capta inſula ab athenien. duce Nitia diuendita corinthi: meretrices omnes forma ſuperauit. auctor Pauſanias. Chione: nomen meretricis a candore ſumptum: nam χίον ſignificat niuem. Hæc tamē nigra erat:ut alibi Iuuenalis: Et dubitas alta chionem deducere ſella. Monumenta:cellulæ inſtar monumentoꝝ. Deprehendi:in adulterio non uero te futui.

Ad Cornelium.

VERſus ſcribere. Cornelius conquerebatur Martialem ſcribere uerſus parum ſeueros & impudicos:qui non poſſent legi in ſcholis. Parum ſeueros:hoc eſt impudicos.hi libelli huiuſmodi quales ego ſcribo nō poſſunt placere ſine pruritu. Thalaſſio: deus nuptiarum: qui ita a romāis eſt appellatus:apud græcos Hymenæus:cuius laudes canebātur uerſu laſciuo. Ait Martialis eiuſdem laudes nō poſſe cantari:niſi uerſibus ſuis eiq; numini dicatis:Quod ſi iubeas me dicere Thalaſſionem.i.celebrare epithalamion.Florales ludi celebrabantur a nudis magna licentia:de quibus ſupra. Quis floralia ueſtit.i.quis petit ut ludi florales fiant a nudis:quaſi dicat nemo. Stolatum pudorem: ſtola ut Porphyrio:& Marcellus ſcribunt matronæ utebātur ad imos pedes: quā īſtita aſſuta ābibat. de matrōis Papinius: Stola mixta laborat.Oratius:Sunt qui nolīt tetigiſſe niſi illas: Quarum ſubſuta talos tegit inſtita ueſte. Ouidius: Ecquid ab hac omnes rigida ſubmouimus artes:Quas ſtola contigi: ſumptaq; uitta uetat. Stolatum pudorem.i.pudorem conuenientem matronæ:ita nec tu debes aliqd præſcribere iocis meis. Pruriant.i.libidine laſciuiant: nam pruritus libidinis proprie eſt. Caſtrare.i. auferre uerba libidinoſa: nam ut Priapum decet eſſe bene mentulatum: & non caſtratum:in quo ſola mentula eſt in admiratione:ita libelli huiuſmodi debēt habere pruritum:& laſciuiam qua ſola placent. Gallo priapo.i.caſtrato: nam galli ſacerdotes erant caſtrati.

Ad Lucanum & Tullum.

SI Lucane tibi. Laudat amorem Lucani & Tulli fratrum: quem anteponit amicicitæ Pollucis & Caſtoris. Caſtor & Pollux interierunt: cum Lynceus & Idas ſpartam oppugnarent. Alii ſcribunt Caſtorem tantum extinctum in bello lacedæmoniorum aduerſus athenienſes. Aliam fabulam tangit Ouidius in faſtis. Illud autem Homero auctore inter omnes conuenit:Pollucem conceſſiſſe uitā dimidiā fratri mortuo:ut alternis diebus uiuerent:ut alii tradunt:ut ſenis mēſibus uiciſſim: Hyginius quod ſcribit Caſtoris & Pollucis ſydera alternis diebus lucere. Lædæi:Caſtor & Pollux filii Lædæ quæ lacæna fuit.

Ad Baſſam.

VENtris onus. Aureo uaſe uſos eſſe romanos non tam frequens ē hiſtoria:q̄ argenteo.Cōqueritur enim Plinius fœminas lauari uaſe argenteo:& eādem metalli materiem ſeruire cibis:& ſordibus. Meſſala autem orator ſcribit Antōium aureis uaſis ad probra etiā uſum cē. Baſſa purgabat uentrem & demittebat aluum uaſe aureo: & uitreo bibebat. Iocatur Martialis & carpit Baſſā carius cacare q̄ bibere. Onus uentris.i.ſtercus. Miſero auro:quia ſtercori ſeruiebat.

Ad Fidentinum.

QVEm recitas. Fidētinus recitabat uerſus Martialis:ſed cū recitabat:

L

propter raucitatem:& ꝙ male recitabat incipiebant eſſe eius uerſus: et libellus: quoniam ipſe malos ſolebat facere.

De Deciano.

SI Quis erit. Laudat Decianũ de quo ſupra: Doctus artibus cecropiæ & latiæ Mineruæ.i.doctus artibus græcis & latinis. Ore arcano: qui clam precantur deos mala imprecantur. Perſius: Dic clare ut audiat hoſpes. Diſpeream:adiurantis eſt.

In Inuidum.

QVI ducis uultus. In Inuidum: cui imprecatur ut nunꝙ̃ inuidiæ cã deſit. Idem imprecatur Ouidius in ibide. Inuideat nemo tibi: nã cui nemo inuidet: Is miſerrimus eſt.

In Cecilium.

VRBanus nimium. Cecilium qui urbanus uolebat uideri inſulſis iocis carpit.oſtenditq; quidem iocari:ſed non urbanius q̃ qui ſeruili dicacitate ludunt:quare non debet is ſibi uideri quod ipſi ſoli uidetur: & aliis minime. Vrbani dicuntur faceti ciuili ioco ab urbe. Ambulator:nam uiliores perſonæ tranſtiberim habitabãt. Verna ambulator tranſtiberinus:Manlius Verna:Scurra trãſtiberinus fuit:auctore Porphyrione: ut accipias uerna pro cognomĩe: ſed magis placet diſtinguas et dicas. Verna es:ſimilis uernæ:ut alibi: Vernaculoꝝ dicta ſordidum denté:Et fœda linguæ probra circulatricis. In quo aduertendum quod dixit hic ambulatorem dixiſſe illic circulatricem: nã uernæ ſolẽt ſcurriliter iocari. Sulphurata uaſa:de huius permutatõe meminit Iuuenalis: Et iam rupto poſcentẽ ſulphura uitro:nã quod nonnulli de glutinio in uerſum Iuuenalis aiunt falſum eſt.& Papinius: Quiq; cõminutis comutat uitreis gregale ſulphur. Cicer:de lupino potes intelligere:qui aqua calida madidus uendebatur: quod genus leguminis & pueris & ocioſis emitur. Coronæ:multitudini. Salarii: dicuntur qui ſalſamenta uendunt. Tomacla:pro tomacula. Iuuenalis:Candiduli diuina tomacula porci. Dicũtur a frequenti ĩciſione:nam τέμω ſignificat ĩcido.hoc gẽus cibi ſeruile habebatur. In luxu autem ex porcis:erant abdomina:teſticuli uuluæ. Sincipitia uerna:quæ cenſoriis legibus aliqando fuerunt ĩterdicta. Magiſter: .i.mango gaditanarum puellarum. alibi: Nec de gadibus improbis puellæ Vibrabãt ſine fine pruriẽtes Laſciuo docili tremore lumbos. Haꝝ etiã meminit Papinius in ſaturnalibus. Dicax uetuli.i.exoleti. Nã exoleti dicaciores eſſe ſolent actæ ætatis ĩpudẽtia. Galbã:Galba temporibus Auguſti urbanitate cum Sarmento certauit: Sarmẽti Oratius in ſatyra & Plutarcus in Antonio meminerunt ſcurræ ambo erant.alibi:Ille ſuo felix Cæſare Galba. Iuuẽalis: Quod nec ſarmẽtus iniquas Cæſaris ad mẽſas nec uilis Galba tuliſſet. Caballus: ſcurra peritiſſimus fuit:gratuſq; iocorum urbanitate.hi tamẽ ſcilicet Galba & Tectius Caballus ſcurrilitate potius q̃ dignitate urbanitatis placuerunt. Naſum:ad iudicandum. Stolida procacitate:ille qui impudenter iocatur non eſt Tectius:ſed Caballus: alludit cum nomine Caballi:brutumq; hic accipit. Tectius:ita habet codex antiquus. Teſtius alii. Afferreq; poſſe uidẽtur illud Iuuẽalis: Quãuis iurato metuã tibi credere teſti. Nã Teſtius Trebius is ẽ dictus: alii legũt teſti ut ſit dandi. Teſtii præterea oratoris meminit Euſebius.

De Portia.

CONiugis audiſſet. Portia uxor Bruti:q Cæſarē īterfecit filia Catonis audita morte uiri Bruti:popoſcit ferrum ut ſibi mortem cōſciſceret: quod cum ab amicis prohiberetur:ipſa clam ſumptis carbonibus: & obſtructo ore extincta eſt. hoc genus mortis tradiderunt: auctore Plutarco Nicolaus philoſophus:& Valerius:q̄uis alii aliter mortuam ſcribant:& inuſitatum leti genus carmīe proſequitur poeta. Bruti: qui cecidit in philipicis. Mortem non poſſe negari:cuipiam. Idem dixit Cato pater huius moriturus Si caput inquit parieti illiſero:aut ſpiritum præcluſero: facile mori poſſum. Et docuit:quoniam deceptis cuſtodibus ſe interemit. Edocuiſſe hoc:ſcilicet mortem nō poſſe negari alicui. Nunc:deridet Martialis eos qui putant tantum poſſe mori ferro.

In Mancinum.

BIS tibi treceni. Mancinus.lx.conuiuas īhoſpitali oſtentatione eluſit: nam his uocatis aprum appoſuit nullo alio ferculorū genere addito: neq; quicq̄ inde diſtribuit:ait Martialis:qui inter cōuiuas fuerat:ſpectatum aprum fuiſſe in menſa:ut ī harena ſolet ſpectari:nam & harenæ ſpectatores:præter oculorum uoluptatem nihil ex feris habēt. Imprecatur igitur ne ipſi unq̄ aper apponatur: ſed ipſe apponatur tali apro a quali fuit laniatus Caridemus. Here: anti que pro heri: Vuæ duraciæ: quæ a duritie acini dictæ ſunt. hæ ut Columella & Plinius docent:aut ſuſpenſæ aſſeruantur:aut ollis conditæ uinaceis circumfumantibus. de his in diſtichis:Nō utilis cyathis & inutilis uua lyæo:Sed non potanti me tibi nectar ero. Melimella: poma quædā muſtea dicebantur:ꝙ celeriter miteſcerent. Eadem nouiſſimis temporibus dicta ſunt melimella a mellis ſapore. Certant fauis:ſapore & dulcedine. Non pira:pira ampulacea potes intelligere: nam hæc optime ſeruabantur. Longa religata geneſta.i.longis uīculis. Geneſta: geneſta uirgulta dicūtur:ūde pendentes fructus ſeruabantur: ut hic. Punica mala.i.granata mala. Imitata breues roſas:quæ cito occidūt.uel breues:quoniam minores roſæ maioris coloris ſunt.an a ſimilitudine magis:quia ut roſæ erumpunt ex foliis:ita mala punica: quæ optima ſunt:cū miteſcunt aperiuntur. Fiſcina a ferendo dicta eſt:ut placet Varroni.notum īſtrumētum. Meta:pro lacte coagulato accepit a forma ut puto metarum:nam meta in ludis inſtar rotūdæ columnæ ſurgebat:in quā ſpeciē lac coagulatum mitti uidemus. Oliua de cadis picēis:picenæ oliuæ & ſidiciæ cibis optimæ ſeruabātur: tamen tranſmarinæ præſtant. In diſtichis:Hæc quæ picēis uenit ſubducta trapetis:Incohat atq; eadem finit oliua dapes. Nudus aper: aper menſis romanis appoſitus eſt exemplo Rulli:qui primus aprū integrum dedit conuiuis:pater Rulli fuit:in quem inuectus Cicero ꝑ lege agraria. Iuuenalis: Quanta eſt gula quæ ſibi totos ponit apros. poſtea & bini & terni onerarunt menſas. Nudus: ſine aliis rebus. Pumilione:nanos græci:latini dixerunt pumiliones. Pumiliones nāi dicuntur in delitias romanorum:quorum pugnam edidit Domitianus in ſpectaculis. Papinius in ſaturnalibus: Hic audax ſubit ordo pumilionum. Inde datum:ex apro quia tantū eſt appoſitū. Talia facta.i.tale ſcelus. Caridemus: damnatus a Domitiano: dentibus apri diſcerptus eſt.

Ad Stellam.

LASciuos. Iocatur cũ Stella:ait enĩ ſi multis uerſibus & paucis ſcripſi luſus leonum:& idem bis feci:potes me punire ut apponas mihi bis leporem. Maior charta.i.multa carmina. Bis idem: repetitis epigrammatibus:nam hoc argumento ſæpe ſcripſerat.

De Libro ſuo.

EDIta ne breuibus. Breuibus libellis.i.paucis carminibus: nam liber paucorum uerſuũ facile interit. Dicatur potius τον δάπαμειβόμενοσ certum inquit eſt nõ modo bis eadem ſcribere aliis uerſibus quemadmodum feci de lepore:ſed etiam uti iiſdem uerſibus ſi opus fuerit:ut Homerus ĩculcat τον δάπαμειβόμενοσ decretũ mihi ẽ agere hoc ut iuſtã & ĩtegrã libri magnitudinẽ abſoluã:ĩ quẽ ferme ſẽſũ illud diſtichon exiit:Sunt bona &. c.Puto hos duos uerſus debere hærere ſuperioribus. Τον δάπαμειβόμενοσ ſignificat huic autem reſpondens:quod Virgilius interpretatus: Quem contra.

Ad Edilum.

CVM dicis propero. Edili cinædi conſilium:& morem reprehendit: & ĩpudentiam:qui in coitu iubebat pædiconẽ properare:conſulit Martialis:ſi cito cupit abſolui rem:hortetur potius ne properet: quia ita peraget uelocius. Languet:cadit mentula. Propero.i.habeo negocium. Fac ſi facis:uerba Edili increpantis frigidum pædiconem.i. ſi uis facere fac & propera.

De Leone & Lepore:

RICtibus his tauros. Domitores leonũ non potuere tauros: & lepores eunt & redeunt libere. Hoſte:ex ore leõis. Nec nihil.i.aliqd refert ex nobilitate leonis:cum celerior ĩde exeat:nã uidetur ĩde ſumpſiſſe uires. Sola harena:ubi non ſunt feræ. Fide:ſecuritate & numĩe.i. non eſt tutior in cauea ubi ſeruabatur:q̃ in ore leonis: quod cũ mirũ ſit:dedit acumen uerſui.

Ad Licianum de hiſpaniæ locis.

VIR celtiberis. Licianum uirum celtiberum proficiſcentem in hiſpaniam:tedioq; urbis ſe referentem ad ocium: carmine proſequitur trimetro iambico:& dimetro: repetitaq; locorum illorum amœnitate faſtus urbanos accuſat:& probat Liciani conſilium. Non tacende: .i.celebrande a me:qui celtiber ſum:& a tuis popularibus. Noſtræ: patriæ hiſpaniæ. Bilbilim altam:edito loco cõditam & bellicoſam. Sacrum uada:habentem aquas ſacras & multas. Veronem:fluuium. Vero fluuius ẽ celtiberiæ ut Ptholomeus:& uerões populi:ut Strabo. Inepti homines legerunt uadauero coniuncta dictione: quum duo ſint. Vada nota ſignificatione:& Vero fluuius. Effractis niuibus.i. deliquatis niuibus. Botrodum oppidum ẽ paſcuis & ſiluis amœnũ. Pomona:dea fructuum propter ubertatem pomorum quæ illic ſũt. Tepida lene cogedi uada:Lene leniter. Cogedus:flu. Remiſſũ corpus.i.reſolutum. Salone:ſalo fluuius eſt cuius temperatum ferrum optimum eſt. Corpus relaxatur aquis calidis: frigidis aſtringitur. Voberta:ſilua & uilla. Franges:arcebis. Ilece:fons nobilis nomine prouinciæ:unde portus illecetanus. Nemea: fons qui frigiditate ſuperat niues. Mugiet:inſonabit. Tarraco: nobile oppidum ẽ uĩo & præſtantia uirorum:portu tamen caret. Laletania: prouintia eſt corrupto uerbo apud Strabonem. Apros uernas:natos illic & ante ianuam. Rumpes:ſuperabis laxãdo equo. Forti.i. ueloci. Lũata

nuſq̃ pellis.i.nuſq̃ uidebis nobiles: nam calceis lunatis utebantur nobiles. Iuuenalis: Nobilis & generoſus: Appoſitam nigræ lunã ſubtexit alutæ. Formam autem lunæ geſtabãt nobiles: ut Caſtor ſcribit: ĩdicantes poſt mortem lunam fore ſub pedibus: præterea multæ cãæ afferuntur: ſed hæc maxime placet: quã Plutarcus expõit in queſtiõibus: ꝙ ſcilicet fuerit id inſtitutum Euãdri & arcadum: qui cum a lũa ſe oriundos dicant: & lunares appellentur: ortum indicant calcei figura: quem morem nobiliores romani ſecuti ſunt: declarantes ſe ab Euandro recta ſtirpe oriũdos. Liburnũ: gẽus uehiculi erat: & præco Liburnus: hic pro præcone. Iuuenalis: Primus clamãte Liburno Currite iam ſedit: rapta properabat abolla. Cliens querulus: quia ſẽper queruntur clientes. Pallidus: timore. Mercetur.i.emat alius laudẽ & ſapientiam. Miſerere felicium.i.iſtorum qui ſe putant felices. Surra: cauſidicus fuit: & amicus Martialis. Palphurius Surra dicebatur: cuius meminit Trãquillus ĩ uita Domitiani: & Plinius ĩ epiſtolis: & Martialis alibi. Non impudenter: ſenſus eſt nõ immerito ocium debet ſuas partes uendicare: cum fama ſuas partes eſt aſſecuta: & ita laudat Licianum: qui cum ſit famam aſſecutus: merito ocium & quietem petit.

Iocus ex Homero in coquum.

SI Tibi miſtyllus. Aemiliaũs coquum ſuum appellauerat Miſtyllum a μιςυλλω quod eſt tenuiter incido. Verſus eſt Homeri ĩ iliade: cuius initium eſt μίςυλλον τἄρα τἄλλα: quem locum ita tranſtulit Virgilius: Pars in fruſta ſecant. Alludens igitur ad initium carminis homerici ait ſi tu appellas coquum Miſtyllon: ego deinceps appellabo Taratalla: quod in carmine ſequitur. ſecabant autem alia: hoc eſt ſecabant in fruſta alia: ſed iocus eſt ex uoce dictionum Homeri: quia ita ſubſequũtur Miſtyllõ Taratalla. In iliade & odyſſea idẽ ẽ carmẽ.

Ad Leporem.

NON facit. De lepore iterum: ambitioſe qui quæris laudem ex pugna & fuga cum leone. Non facit: non conuenit & placet. Niſi prima: .i.maxima. Ingentis fati.i.mortis a leone.

Quintianum facit aſſertorem.

COMmendo. Ad Quintianum cõqueritur de recitatione ſuorum carminum: qua Fidentinus uolebat uideri poeta: quem appellat plagiarium q liberos libellos: & emiſſos pro ſuis tãq̃ ſeruos uendat. Plagiarius: eſt qui hominem liberum pro ſeruo uendit: cuius rei pœna erat ſãcita lege fauia. Præſtes: defendas & tuearis: eſt uerbũ legis. Plagiarius: qui liberos libellos a nobis manumiſſos pro ſuis tenet: & quaſi in ſeruitutem trahit.

In Fidentinum.

VNA eſt in noſtris. Fidentinus inſertis carminibus Martialis uerſus edebat: uolebatq; uideri poeta: ut ſupra. Ait aũt poeta dignoſci uerſus Fidẽtini: peioreſq; uideri uicinitate carminis Martialis: quod per multas ſimilitudines & exempla oſtendit. Signata: quaſi ſtigmate. Domini: quia uerſus tui cognoſcuntur inter meos: nam peiores ſunt: tractum ab opificibus: quorum opera ſigno impreſſo dominum ꝓfitentur. Traducit: accuſat. Bardocucullus: ueſtis erat gallica groſſioris uili facta: compoſitione ex bardis. qui poetæ ſunt gallicani: & cucullo. Cucullus enim ueſtis groſſior capiti etiam tegẽdo apta. Bardi

item dicũtur ſtulti apud gallos:ut poſſit accipere bardocucullũ ueſtẽ gallicam fuiſſe plebis : & uiliorum hominum : ut in diſtichis: Gallia ſanctõico ueſtit te bardocucullo :Cerçopithecoꝝ penula nuper erat. Lyngonicus:gallicus.nam lyngones ſunt populi galliæ. Tyriãthinæ:ueſtes precioſiſſimi erant coloris:compoſitũ eſt a tyriis:quæ purpureæ erant:& ianthinus. Ianthinæ autem dicebantur uiolaceæ : ut uno uerbo dixerit Martialis tyrianthinas:quas Plinius purpura uiolacea tinctas ſcribit. Vrbica tyrianthĩa.i.urbanas ueſtes. Aretinæ teſtæ: aretium in italia teſtis: Surrentum calicibus terram aptã habebãt:ut Samus uaſis cibariis:auctor eſt Pli. Alibi in diſtichis :Aretina nimis ne ſpernas uaſa mõemus. Lætus erat tuſcis porſena fictilibus. Sic:ridetur ut deridẽtur tua carmina ĩter mea. Caiſter: fluuius aſiæ qui multas aues deferẽs præter aſiã paludẽ labitur: & epheſũ abluit: Illic multi ſunt cygni. Vir. Atq; aſia circum Dulcibus ĩ ſtagnis rimãtur prata caiſtri. Lædæos olores:lædæos quoniã Iuppiter in forma cygni cum Læda concubuit: Papinius amiclæos dixit. Amiclæos ad frena citauit olores. Querelas cecropias:Philomelæ lugentis filiũ. Atthide Philomela:quæ attica:& tragœdia ẽ apud græcos Philochori:cuius meminit Macrobius: ea cõplexa Philomelæ fabulam Atthis inſcribitur:hoc eſt Philomela filia Pandionis athenienſis. Feruet : celebratur. Indice : tu non eges accuſatore aliquo:quoniam uerſus tui coniuncti meis indicant te furem. Index:cõſcius rei ſocios accuſat:atq; id clam:accipitur non nunq̃ pro delatore. Vindice: uindices qui uindicant.i.aſſerunt aliquem e ſeruitute:ut hic de carmine quod Fidẽtinus pro ſuo poſſidebat:quum eſſet liberum:unde ſupra Plagiarius eſt dictus.

De Amicorum Iudicio.

SI Quid fuſce. Puto ad Corneliũ Fuſcum hoc ſcriptum epigramma : qui præfectus cohortium prætoriarum ĩ dacis occubuit: magna erat apud Domitianum auctoritate.alibi: Ille ſacri lateris cuſtos: martiſq; togati.& Iuuenalis : Qui uulturibus ſeruabat uiſcera dacis Fuſcus. Hunc rogat ut ſe aſcribat numero ſuorum amicorũ:neq; aſpernetur q̃uis nouus ſit:nam in parando amico inſpiciendum eſt non an ſit nouus:ſed an fieri poſſit uetus amicus: hoc eſt an ſit permãſurus in fide:quaſi uelit indicare multos qui Fuſcum amare uidebantur ſeq fortunam potius q̃ officium. Vnum locum in amicicia:in tãta amicoꝝ multitudine. Si qua parte uacas amari.i.ſi in aliqua parte tibi locus uacuus ẽ ut ameris & a me. Hoc:quia.ſ.noui fuerunt.

Ad Frontonem de uoto uitæ ſuæ.

VOTa tui. Faſtus urbanos damnat laudanſq; otium:infeliceſq; putat: qui urbis tedia poſſint ferre. Fronto:huius meminit Tacitus:quem non modo Domitiani temporibus ſed & Neronis fuiſſe teſtatur : & apud Iuueualem:Frontonis platani. Clarum militiæ & togæ.i.Frõto uir præclarus & domi & foris. Vota hæc ſunt:optat hẽre rus paruũ quod ipſe amet. Iuuenalis: Viue bidentis amãs & culti uillicus horti. Ocia ſordida:carentia luxu & ſplendore. Frigora ſaxi ſpartani.i. ædes potentiorum ornatas marmore laconico:quod & precioſiſſimũ & uiriditate cunctis hilarius ſcribit Plinius. Picta:nam uena perĩde ac pictura diſtinguitur. Marmur lacõicum:uel certe quoniam cũ phrygio cõiungebatur ad colorum & picturæ uarietatem. Papinius :

Vixq; locum eurotæ uiridi quum regula lõga Sinada diſtinctã uariat. Et Plinius.xxxv.naturalis hiſt. ſcribit inuentum etiam eſſe ut marmora pingerentur: de quo ĩs loquitur poeta ita intelligens de oĩbus ædibus potentiorum:potes & de porticu Octauiæ intelligere: In qua Batracus & Saurus lacones templa ſtruxerunt magna ſpe: ut eorum nominibus porticus dicaretur:quod non ſunt aſſecuti:ſed tamen ſe artifices fuiſſe declarantes ranam &.lacertam in epiſtolis ſculpſerũt: ut rana græce Batracum indicaret. At lacerta Saurum. Aue.i.ſummo mane ſalutat:nam romani ſummo mane ſalutabantur a clientibus: & uilioribus perſonis. Iuuenalis :Sollicitus ne Tota ſalutatrix iam turba peregerit orbem. Quiſq̃:eſt ne aliquis qui hæc præferat.i.domos frigidiſſimas marmoribus. Cui licet.i.q poteſt. Cado rubro:a colore teſtæ.& cadi in diſtichis:Si ſpumet rubra conchis tibi pallida teſta. Pinguis:ſine curis. Inæquales menſas: ſine ordine. Et cui nos emptus cinis.i.focus nõ emptus:nam ligna emebantur:ut Iuuenalis meminit: Et panis fumuſq; domi. Albus:ſollicitus & anxius. Alibi timentem & anxium album dixit.

Ad Cauponem.

CONtinuis. Hoc epigramma ſcribit autumnali tempore inter multos imbres iocãs:ait enim uinum ita iam mixtum eſſe:ut caupo qui nũq̃ uẽdit merum:ſed ſemper miſcet etiam ſi uelit non poſſit merum.i. purum uendere exponas ipſe. Vt cuperes.i.etiã ſi cuperes:ut alibi idem ut uelit.i.ſi etiam uelit: uel quod magis placet hoc diſtichon dicitur in cauponem rauennantem:in quem alibi:Callidus impoſuit nuper mihi caupo rauennæ:Cũ peterem mixtum uendidit ille merũ. & ſubiiciatur hoc diſtichon poſt illud:& inſultet poeta cauponi q iã non poterit uendere merum ut cuperet.

Ad Flaccum qualem puellam.

QVAlem. Laudat mediocritatem.uult enim puellã quæ non ſit nimis facilis nec nimis difficilis. Cruciet: negando.i.retinẽdo me.

De Pueri precio.

MILia pro puero. In Phœbum draucum:qui cõductus ad hiſpidos rẽ fecerat:nuper emerat magno precio puerum:quẽ Martialis ob æſtimationis magnitudinem non auſus eſt mercari. Mangones: cuſtodes & uenditores puerorum a græcis hippocomi ab equis tãtum ornandis:nos mangones a mãu & ago.id enim ẽ polire: quod & rebus omnibus conuenit:& mangones faciũt: ut carius uendant. Plato in gorgia & Quint.auctor eſt ũde mangoniſare expolire dicimus:& proprie in rebus quas uendibiliores facere uolumus. Plinius fundum mangoniſatum dixit: & Varro piſcinas. Sed Phœbus: & Phœbi cuiuſdam liberti meminit Tacitus:ſed alius hic eſt. Hoc: ꝙ non emerim. Secum: tacite conqueritur. In inuidiam meam.i.meum contemptum & odium.uerba Martialis ad mentulam. Da tu hoc: ut acquiram.xx.ſextertia opera tua:ut ego pluris emam:ꝙ non erat bene mentulatus poeta. Alibi: Iam ſcio me nudum diſplicuiſſe tibi.

Ad Flaccum de ſportula.

DAT baiana. Dabantur ſportulæ a diuitibus cum aliis clientibus:tum his qui una lauabantur:quas ſuſtulit Domitianus:& iuſſit nõ ſportulam clientibus:ſed cœnam eadem menſa dari. Suetonius de Domitiano:Sportulam publicam ſuſtulit reuocata cœnarum rectarum

conſuetudine. Nero aũt ſublatis cœnis olim ſportulã iſtituerat: ſed ſcr. bẽte hic poeta nõdũ Domitianus eas ſuſtulerat. ſportula hæc ex balneis.c. quadrantes. Sublatis ſportulis balneoꝶ clamat Martialis præ lætitia: Centũ miſelli iã ualete quadrantes Anteambulonis congiariũ laſſi Quos balneator diuidebat elixus Regis ſuperbi ſportulæ receſſerũt. Sportula baiana.i.ſportula quæ in balneis dabatur. Baiana: quaſi optĩa lauat õe. Nã baiis optĩæ aquæ ad lauandũ. Iſta fames.i.c.quadrantes & parua iſta ſportula: quæ me nõ ſatiat eſuriẽtẽ. Inter delicias.i. inter delicatas lauationes. Lupus & Grillus balnea habebant meritoria & publica pauperibus accommodata.

De Leone & Lepore.

INTres ampla. Vacuo dente: quia nihil haberet intra dentes.tu neq; armos neq; tergum habes in quæ ruat. Vbi figet uulnera iuuencorum: i. quæ ſolet figere in iuuencis & tauris:

Ad Licianũ ſcriptores unde:

VERona. Trimeter & dimeter iambicus. Aſſignat ſuam patriã poetis: ut Canium: Decianum: Licianum: & ſe hiſpanos celebret. Docti uatis: Catulli. Syllabas: numeros & uerſus. Catullus ueronæ natus eſt: ut Euſebius. Ipſe tamẽ dicit ſermionẽ penĩſulã lacus benaci ꝗ̃ in agro ueronenſi eſſe ſibi patriã. Virgilius natus in ande uico: ut Euſebius teſtatur iuxta mantuã. Vnde emendauimus deprauatũ Silii carmen in octauo: Mantua muſaꝶ domus: atq; ad ſidera cantu Euecta andĩo. nam achiuo & aonio mendoſe erat ſcriptum: pro andino. ita enĩ carmen uirgilianum andinum dixit Silius ab ande patria poetæ ut Virgilius chalcidicum Euphoriõis: & ſiculum Theocriti cecis. Aponũ: locus iuxta patauium ubi nũc balnea: meminit Hoſtius Claudianus. Cenſetur.: in precio eſt: nam qui erant in cenſu nobiles: qui non ignobiles: unde cenſeri in precio eſſe. Stella: non parthenopeus ut quidam male interpretati Papinium aiunt: ſed patauiũs poeta fuit: nam uerſus de neapoli ad Violantillam refert Papinius quẽadmodũ docuimus: cum ſiluas interpretaremur At te.i. Violãtilla naſcentem gremio mea prima recepit Parthenope. Flacco: Valerio flacco. alibi: Flacce antenorei ſpes & alumne laris. Apollodori.vi.fuerũt: primus athenienſis comicus: alter gelous: cuius comœdiæ erant Philadelphi: Siſyphus: Tertius tarſenſis tragicus. Quartus athenienſis item grãmaticus diſcipulus Ariſtarchi. Quintus pergamenus rhetor præceptor Calidii & hic Auguſti. & ſit ſextus quẽ nomĩat Martialis. Naſo: natus ĩ pelignis. Naſonis item meminit alterius Cor. Tacitus. Emerita: Auguſta dicebatur oppidum hiſpaniæ. Bilbilis: ciuitas ĩ celtiberia patria Martialis.

De Leuina caſta & ad baias adultera.

CASta nec. Leuina uenerat caſtiſſima uxor: ſed dum uagatur modo bais: modo ad lucrinum: in adulteri amorem incidit: quem ſecuta eſt relicto coniuge: ait ergo poeta Leuinam ueniſſe caſtiſſimam: ſed abiiſſe meretricem: atq; ita ridet urbis mores: quos ſatyra inſectatur Iuuenalis ubi ait: Et ruſticam mulierem ĩ theatralibus ludis facile corrumpi poſſe. Sabinæ & patauĩæ mulieres habitæ ſunt exempla caſtitatis. de patauinis Plinius in epiſtolis. Penelope: uxor Vlyxis: quæ caſtiſſima: cuius pudicicia a procis non potuit corrumpi. Helena: meretrix.

Ad Cecilianum.

CVM dixi ficos. Oſtendit ficum duo ſignificare & morbũ: qui naſcitur ex nimio pruritu: & fructum: ſed tantum genere differre: quoniam ꝑ fructu ſit generis fœminini: pro morbo maſculini. Hoc epigrammate utitur teſtimonio Priſcianus: licet a noſtris redarguatur.

Ad Furem librorum ſuorum.

ERRas. In Celerem & Fidentinum hoc poteſt dictum uideri: quorum uterq; poetæ carmina pro ſuis uſurpabat: ut ſupra queſtus eſt poeta. Tomus: groſſior papyrus eſt: ut & ex lino uel farciẽdum tomentum appellamus: cum enim conficeretur papyrus deligebãtur ſubtiliores partes: quæ precioſe modo auguſtanæ: modo fanianæ modo aliter dictæ ſunt. groſſiores partes abſciſſas tomos appellabant: nam τέμω latine incido. Sophos: laus doctrĩæ: nam græci doctum eo uerbo laudant σόφοσ. i. doctus eſt: hanc uocem neutro genere protulit Mart. Quære carmina ſecreta: quæ non cognoſcuntur nõ mea. nam deprehenderis. Curas rudes. i. nouos uerſus. Pater chartæ uirginis. i. auctor. Charta uirgo dicebatur quæ nõdum edita erat: ut uirgo quæ nõdum peperit. Chartæ uirginis. i. noui libelli nondum editi. Mẽto duro: hoc alibi Martialis ubi indicat chartam quæ a frequenti lectore habetur in manibus horridam fieri mento: hoc eſt effici piloſam: & barbatã dum uſu atteritur. In diſtichis: Ne toga barbatos faciat uel penula libros. Quæ nondum inhorruit mento. i. quæ nondum uſu attrita barbam emiſit: nã horrere pilis dicimus: & horrere mento. i. emittere barbam.

In Cherulum.

LIBer. Liber ſignificat hominẽ liberi animi: q nemini parcit: & liber ſignificat hominem ſine negociis. Hac uerbi alluſiõe deridet Cherulum. Nimium liber homo. i. nimium liberi animi: q nemini parcis. In te qui dicit Cherule liber homo eſt: id eſt ſine negociis: quia non eſt dignus reprehenſione alicuius: ſed omnino contemnendus.

De Ruffo & Næuia.

QVIcquid agit. Ruffus meretricio amore ardebat. Næuia erat quæ amabat torquebatq; Ruffum: dum precio corrupta modo hunc modo illum ſequebatur: deridet poeta Ruffum: qui non aliter de Næuia loquebatur: & cogitabat: q̃ ſi ſperaret ſe uoto potiturũ. Ait enim non eſt una: ſed eſt multiplex: dum multis ſeruit: ut nõ poſſit ſperare ſe unum habiturum illam in poteſtate. Eodem argumento infra epigramma ubi Ruffum fruſtra expectantem Næuiam deridet. Quicquid agebat Ruffus loquebatur de Næuia. Propinat: propinabãt amico cum ad poculum conuiuam inuitabãt: ut illud Iuuenalis: Quando propinat uiro tibi propinabant. Item cum amico abſente nominato bibebant. Socrates apud Platonem hoc poculum Criciæ propino. Vna: eſt in ore Ruffi. Demiſſo uultu: id eſt conniuẽtibus oculis. Non una eſt: ſed publica & multiplex: conducitur enim a multis:

Ad Maximum.

COEpit Maxime. Terentos locus in campo martio dictus: ꝙ ara Ditis patris & Proſerpinæ ibi terra conderetur. hiſtoriam habes apud Valerium Maximum quomodo ſit dicatus. Loci meminit Papinius:

Aut inſtaurati peccauerit ara terenti. alibi etiam Martialis. Terreſtria numina ut Bacchus Pan Satyri Fauni in delubro Plutonis collocabantur: qui terræ deus eſt: quemadmodum cæleſtia in templo Iouis: marina in templo Neptuni. Statua itaq; panos erat ad terentum iuxta arã Ditis. Canius perpetuo riſu agitabat: quod Martialis alibi iocando indicat: ubi poſt longas interrogationes quid ageret Canius ſubdidit: ridet. Pan & ſatyri riſu perpetuo laſciuiunt: cũ uelit itaq; ridentem Canium deridere ait: non oſtendi amplius in terento ſtatuam panos: quæ ut dixi habitu ridentis figurabat: ſed Canium qui æque ridet ac Pan.

Ad Librum ſuum.

VADe ſalutatum. Tedio luſtrandæ urbis ad peragendas ſalutationes mittit librum: quem ſuo nomine iubet ſalutare Proculum amicum: ſimul nunciare cauſam quare ipſe non ſalutet. Pro me: meo loco. Lares: ædes Proculi. Caſtora.i.templum Caſtoris & Pollucis: quod in foro erat. & q̃uis geminis fratribus eſſet dicatum: unius tantum Caſtoris dicebatur. Veſtæ: templum Veſtæ non procul erat a palatio quod ex uerbis Papinii cognoſcit̃ loco illo: Pulchrius an tacita uigilet face troicus ignis: Atq; exploratas iã laudat ueſta miniſtras. Dominum uirgineam.i.templum Palladis: quod erat iuxta palatium. Papinius de ſtatua Domitiani: Leuam tritonia uirgo Non grauat. Sacro cliuo: colle. Summi ducis: Domitiani: de ſtatua equeſtri ĩtelligit: de qua papinius in prima ſ lua: Mirus coloſſus radians & ſplendẽs. Quæ moles gaudet: gloriatur. Opus rhodium.i.coloſſum: qui erat .lxx.cubitorum altitudine: opus Charis. multa pli. de hoc. Lyæi.i. Bacchi. picto ſtat coribante tolus.i.templum Cibelis. Stat: erectum ẽ. Coribãte: ſacerdote. puro: caſtrato: uel picto uarietate ueſtium. Ianua patet: apertis foribus: nulla ianua benignior & hoſpitalior eſt & præſertim doctis. propior: nulla eſt uicinior. Quam: domum phœbus & muſæ amẽt. Sic licet excuſes.i.ſic potes me excuſare. Salutator: quia ſi Martialis eſſet occupatus in ſalutandis amicis non ſcriberet hæc. .X. qualiacũq; ſunt: quaſi dicat melius putat ſcribere carmina in ocio q̃ ſalutare.

Ad Somnum.

NAEuia ſex. Sodalitium eſt & ſolutus potus: quem antiqui agebãt coronati numeratis litteris nomĩum amicorum: tot cyathos hauriebãt. papinius hunc morem tetigit: Oratius apertius in carminibus: porphyrio interpres cumulatiſſime: Nũc cauillatur in meretrices: quarum perfidiã ĩdicat. Ita enim bibit: ac ſi aliqua pollicita eſſet ſe uenturã cum nulla ueniat multis triẽtibus ſiccatis ſomnum petit. Næuia habet ſex litteras ex diphthongo. bibamus ſex cyathos in honorẽ Næuiæ. Tu mihi ſomne: poetæ ſomnum aliquando carmine aduocãt: ut Ouidius & papinius.

Ad Fidentinum.

NOStris uerſibus. Egle caret dentibus & dentata uidebatur: emptis dentibus eburneis. Indico cornu.i: ebore & elephante indo. Moro cadente: id eſt moro præmaturo. Ceruſſata: id eſt cãdidata: ceruſſa & ochra inter colores fictitios ponuntur a plinio: hic pallor & cãdor uel ſtatuis uel mulieribus parabatur. placet ſibi.i.uidetur candida. Alienis crinibus emptis: poteris uideri comatus.

Ad Cecilianum.

NVLlus. Cecilianus habebat uxorem quam nollebat ab ullo tangi: & erat turpis: adhibuit cuſtodes ac ſi eſſet pulchra: Eum deridet: quia cōduxit fututores: cum adhibuit cuſtodes: nam a cuſtodibus conductis futuebatur. Idem cuſtodes. Dum licuit. i. dum poterant. Idē notat Iuuenalis: Pone ſeram cohibe: ſed quis cuſtodiet ipſos: cauta eſt & ab illis incipit uxor. Gratis: hoc uerbum indicat de cuſtodibus conductis intelligendum: qui iam non gratis futuunt: quum ſint mercede conducti. alter ſenſus non placet: ut dicas illud Nitimur in uetitum: & cætera.

Ad Paulam.

MOEchus erat. Paula cum olim haberet uirum faciebat ſui copiam adultero: nunc ſublato uiro nupſit ei qui olim erat adulter. Accuſat Martialis utrunq; Paulæ factum: & ꝙ olim adulterum haberet: & ꝙ nunc necato cōiuge eum habeat uirum: mœchus erat qui tibi eſt nūc uir. Nunq̄ potes hoc negare: quaſi uelit innuere ꝙ interemerit uirum: ut mœcho nuberet: ut infra de Proculina: Non nubis proculina: ſed fateris uel potius. Nunquid potes negare: te ſcilicet futui ab iſto: quod olim quum eſſes mœcha negabas.

De Lino.

DIMidium. Iocatur in Linum non reſtituentem mutuum. Credere: mutuo. q. d. idē eſt donare Lino quod credere: quando id nō reddit.

Ad Flaccum.

O MIhi curarum. Ad Valerium Flaccum ſcribit ingemiſcens nullum eſſe premium muſis: ſed in iudiciis tantum & cauſidicis pecuniam uerſari. Non uile. i. magnum. Curarum: cogitationum & uerſuum. Alumne: qui nutritus es. Laris antenorei. i. urbis antēoreæ: patauii: fuit enim patauinus. alibi: Cēſetur apona liuio ſuo tellus: Stellaq; nec flacco minus. Quintilianus: Multum īquit nuper in Flacco amiſimus. Huius extāt octo argonauticorum libri ad reditum uſq; heroum: reliquis uel amiſſis uetuſtate: uel poetæ morte interceptis: totum effīxit. In his Apollonium rhodium non modo argumento: ſed ſingulis interdum uerſibus: ut ego ex Apollonii opere quatuor libris facile animaduerti. Differ: intermitte. Ex iſtis: muſis. Aes: pecuniam. Arca Mineruæ: loquitur nunc de cauſidicis qui in foro uerſātur: & lucrantur ingentem pecuniam: quod alibi repetit: Nam ſi falciferi defendere templa tonantis: Sollicitiſq; reis uendere uerba uelis: An de foro palladio: quod ſupra dixit cōditum a Domitiāo: hoc magis placet q̄ quod alii dixerunt Mineruam tuliſſe leges: & propterea nominari hic a poeta in iudiciis. Vna uero ſentētia mihi probatur ut alludat ad arcam pallatinam. i. imperatoris. Nam Pallas numen erat Domitiani: ut dicat poeta eos tantum qui aſſentando pallatia frequentant: nummos habere. Arca Mineruæ. i. arca Domitiani. Fœnerat oēs deos. i. a deo diues eſt ut poſſit dare nummos ī fœnus omnibus diis. Arbor Palladis nigra: a fructu. Inclīat comas: fructu ſuo. Sophos: laudem ſapientiæ. Semper īane. i. ſine fructu. Permeſſus: fluuius & Olmeus ex Elicone in unum permixti ī copaidem lacum delabūt: ut Strabo. Baſia. i. laudes inanes: de quo ſupra: Dum baſia iactas. Crepant: ſtrepunt. tractum eſt a meretricibus: ꝙ cathedras dixit. Steriles: nullum fructum afferentes: nam cathedræ & in ſchola po-

etarum erant & modulator.: & huiuſmodi ludis. Oratius: Diſcipularum inter iubeo plorare cathedras: quaſi dicat libri noſtri tantum baſiantur. In quem ſenſum uidetur ſuperius locutus: Dum baſia iactas .i. dum gloriabundus baſia uenaris.

De Carino.

PVLchre. De Carino cunnilingo. Parce bibit: temperate. Concoquit: digerit. Et tamẽ pallet: quaſi uelit oſtẽdere Carinũ affectantem noua remedia ad colorandam faciem tentatis omnibus aliis lingere cunnum: atq; ita poeta in ea cauillatur.

De Morte Feſti.

INDignas. Laudatur mors Feſti: qui cum morbo inſanabili laboraret correptis etiã faucibus decreuit ſmori. prius autem amicos conſolatus: mortem ſibi conſciuit: gratus erat Domitiano: ut nullo metu imperatoris uideatur ſe interfeciſſe: proprerea maiore laude dignus ſit q̃ fuerit Cato: qui cum ſe interfecerit uidetur id egiſſe metu Cæſaris: cuius erat hoſtis. Peſtis tabida: contagioſa: morbus ille fuit quem Plinius mentagram appellat. Siccis genis: non flens. Nec tamen .i. non ſumpſit uenenum: ut multi affecti tedio aduerſæ ualitudinis. Lenta fame .i. inedia: ut Silius tedio morbi: & Portius latro declamator: tedio quartanæ. Sancta morte .i. ſanctitate mortis ſe romanum præſtitit. Via nobiliore: id eſt ferro q̃ ueneno aut inedia. Cæſar: huius amicus erat: icirco præferenda mors huius morti Catonis: q inimicus Cæſaris erat.

In Attalum.

SEMper agis. In curioſum & ſemper aliquid agentem Attalum. Agis cauſam: id ẽ declamas. Agis res: id ẽ obis negocia. Agis mulas: id eſt ducis mulas. Oratius: Feſtinat caliolum: mulis: geruliſq; redemptor. Agas animam: id eſt morere: & expira. nam Celius ſcribit his uerbis: Hortenſius cum has ſcripſi animam agebat ideſt moriebatur. Liuius de ueneno ſẽatus campani: Hi cum animam egiſſent: omnes tamen priuſq̃ hoſtibus aperirentur portæ expirarunt. hic Liuius accepit ac ſi diceret anxie animam diu agitauerunt.

Ad Soſibianum.

E SEruo. Reprehendit Soſibianum: ꝙ patrem appellaret dominum: & hic Soſibianus erat libertus. ſeruus: & dominus correlatiua: ſed tamen Soſibianus id agebat: uolens blandiri patri quemadmodum dominum & regem apud hunc poetam ſæpe legimus.

De Regulo.

HAEc quæ puluere. De porticu Reguli quæ cecidit ſtatim: cum inde Regulus diſceſſiſſet. Poſt metum: id eſt poſtq̃ dii oſtenderunt querelas hominum ſe metuere ſi mortuus eſſes.

In Mammeiã.

OS Et labra. In Mãmeiam cuius os fetidum obſellationem erat. Eſſe: comedere.

De Mario.

VENderet excultos. Faceti præconis ingenium laudat: qui cum nuper uenderet agrum Marii: ne ille uideretur ob inopiam uendere: attulit cauſam quare uenderet: & eam cauſam ut nemo fecerit pretium. Inde: ob eam cauſam. Faceret pretium: offerret aliquid. Hæret mario: non emitur ab ullo.

De Nouio.

VICinus. Nouius nomen eſt fœneratoris:ĩ annalibus nomen diuitis: & amici apud Martialem: cui cum nunc uicinus eſſet:eius conſuetudine uti non poterat: ait ergo qui ſit uicinus Nouio oportere migrare ſi eum uelit uidere; ſi nolit oportere eſſe uicinum: & contubernalem. duorum Nouiorum meminit Porphirio. Cui liceat; qui poſſit. Terentianus:ſodalis Martialis gerebat conſulatum ĩ ægypto. Tam procul:conſuetudine. Eſt migrandum .i:oportet me uel illum longius abire ſi uolo uidere. Inquilinus:eſt qui in aliena domo cõducta cum domino habitat.

Ad Feſceniam.

NE Grauis. Feſceniæ imprudentiam excuſat: quæ ut celaret odorem uini deuorabat odores Coſmi: ſed ita mixtus fetor uini odoribus largius olebat: conſulit ergo ut omiſſis medicamentis ſimpliciter fateatur ebrietatẽ. Luxurioſa:prodiga quæ oblectaris luxu Coſmi: paſtilli dicuntur grandiores pillulæ:atq; id præſertim in re unguentaria. Plinius cum de ſcabie loquitur ita ait:Et de eius medicamentis teritur in mortario: deinde in paſtillos diuiditur. Fragres ne emittas malum odorem. Ientacula: leuiora prandia dicta ſunt: & quæcunq; imparatis menſis apponebantur ganeata: Martialis uſus ẽ pro pane dulciario apto ientaculis in diſtichis: Surgite iam uendit pueris ientacula piſtor. Extremo baratro: id eſt ab infimo ſtomacho. Diapaſmata & malagmata differunt: ut Plinius auctor eſt: ꝙ diapaſmata dicuntur unguenta ex ſiccis odoribus: Malagmata dicuntur feces unguentorum. Virus:uenenum & malus odor. Grauius:id eſt peius olet:uel uirus.id eſt uitium:quia ut apud Silium expoſuimus ex epiſtola ad Alex. uenenum pro uitio accipitur. Animæ:id eſt ſpiritus.

Ad Alcimum.

ALCime. Epitaphium Alcimi pueri:cui tumulum conſecrat inter buxos uineas:& in mediis pratis.optatq; ſibi tales ſepulcri honores: cũ morietur. Labicum:erat in uia latina non procul ab urbe oppidum uetuſtum:ut ſcribit Strabo finitimum erat pictis:& picti populi de qbus mihi uidetur Virgilius locutus cũ ait:Et picta ſcuta labici:quod refert Seruius:de labico nuſq̃ extat. Via labicana a porta æſquilina auctore Strabone incipit: ubi Alcimus erat ſepultus. Accipe non phario ſaxo. Phario: ita codex habet antiquus:& ita legendum eſt: nam de ſimite lapide ægyptio: qui poſtea pyropecilos eſt dictus ĩtelligit:unde obeliſci.tumulis regum erigebantur.obeliſci lapides acuti in ſpeciem radii ſolaris: unde obeliſci dicti οβελίσκοσ radium & ſagittam ſignificat. Pario:non legendum eſt:quoniam nec ſcriptio probat:nec ullus eſt uſus.non enim e marmore pario erigebantur lapides ſepulcris: de qbus uidet̃ ſenſiſſe poeta. Saxa micãtia.i. obeliſcũ:q ui detur micare in aere. Faciles:non prementes grauiter tumulum & terrã. Accipe:hæc loca & pignora noſtri doloris. Viuet perpetuo: quia finiet̃ hæc:ut obeliſcus. Perneuerit.i. cũ expleuerit fatalem curſum.

In Cinnam.

GARris. In Cinnã cui detrahendi morbus adeo ĩſederat:ut ne Cæſarẽ:quod aperte poſſet laudaret:id aũt clã agebat:& ĩ aurẽ alterius n õ

modo maledicentia : ſed omne uerbo℞ genus admonebat. Turba teſte.i.præſentibus aliis. Morbus:garriendi. Sedit:fixus eſt.

In Baſſam tribadem.

QVOd nunq̃. In Baſſam tribadem. Tribades dicebantur mulieres quæ alias fricabant:de his plura infra dicemus. Iuuenalis illarum libidinem accuſat:Frictum criſſantis adorat. Turba tui ſexus.i.mulieres Obibat:omne officiũ perficiebat. Fututor:erat tribas. Prodigioſa:portentoſa libido. Commenta.i.feciſti dignũ monſtrum. Enigmate thebano.i.par monſtrum thebano enigmati. Enigma thebanum propoſuit Sphynx Oedipo:quis eſſet:qui prius quatuor pedibus mox duobus:poſtreo tribus:reſpondit Oedipus eſſe hominẽ: auctor ę Diodorus. Vt dicat:adulteriũ ubi nõ ẽ uir:hoc ẽ mirandũ.

In Mamurianum.

SAEpe mihi. In Mamurianum pauperẽ captũ amore Ceſti pueri Martialis. Grabatũ lectum uiliſſimum. Curtum:mutilatum:& fractum. Chione & Anthiope meretrices:quarum calices ſunt ſemper immũdi. Cerea:flaua colore amiſſo. Gallica palla:nõ tamen galli omnes utebantur breuioribus ueſtibus:ut Strabo. Non culum fodiã: quoniam adeo pauper ut cum non edas:culus non faciat officium ſuum. Satur:prius exple ſtomachũ:& poſtea pædica : quaſi dicat magis tibi neceſſe eſt reperire cibum:q̃ puerum. Eodem uerbo & ſenſu uſus eſt Catullus in paſſere:Aureli pater eſuritionum. & cætera.

De Aquino & Fabricio.

FABritio iunctus. Epitaphium Aquini & Fabritii:quorũ uterq; primipilaris fuerat:& quod raro ſolet accidere collegis : amarunt inter ſe. Qui:Fabritius:ne lugeret amicum mortuum gaudet ſe priorem mortuum eſſe. Teſtaẽ munera primipili:quia uterq; fuit primipilaris.

In Eglen fellatricem.

CANtaſti. In Eglen fellatricẽ: quã ſupra anum eſſe indicauit:Sic dentata ſibi uidet egle:ſimul hoc oſtendit:olim cum iuuenis eſſet : male cantabat:nam coitus raucefcebat:nunc bene cantat: quod indicat eã fellare:& abſtinere coitu:propterea os fetere:ait igitur poeta baſiãda non es.alibi quoq; fellatricem eſſe oſtendit.

Ad Helium.

QVOd clamas.Hoc poteſt uideri dictum ĩ Helium cauſidicum:qui magna uoce in foro cãs agebat:ut perterriti aduerſarii eius acrimõia data pecunia cũ corrũperent:ut taceret: quod de Demoſthene legitur : qui corruptus pecunia cauſam:quã prius agebat inſequenti die deſeruit inuoluto collo faſcia:dicens ſe ſinãche laborare : & ita Demoſthenes acceperat : ut taceret.

Scazon ad Maternum de penilingo.

SI Non eſt.Scazon gẽus carminis ẽ quod iãbis cõſtat ſed ĩ penul.pede hẽt trocheũ ubiq; præterit leges iãbici carmĩs.claudicare dicit uerbo græco σκαζω ſignificat claudico:meminit Auſõius epigrãmate:Clauduſq; ſcazões. & Plinius ad Trãquillũ:Caueas ne eos ipſos ſcazões ĩuenies:alloquitur carmen ſuum poeta. Maternus: uir doctiſſimus : cuius meminit Plinius in epiſtolis:& Cornelius ĩ dialogo: de cinædo ſocratico loquitur:de quo ſupra:Aſpicis incompris. Bæticatus.i.habens pannum nõ tinctum aheno ideſt ſui coloris:nam ad bætim flu. hiſpaniæ oues habent lanam ſubrutuli coloris: ex qua ueſtes confectæ nullo alio colore tingebantur.Martialis in diſtichis ubi lacernæ

bæticæ loquuntur:Non eſt lana mihi mēdax nec mutor aheno:Si tyriæ placeant me mea tinxit ouis. Leucopheatus:pāni leucophi dicebantur albi:nullo medicamento coloris adhibito: ſed a lana ipſa albeſcentes. Plinius cum de rubeta loquitur: Iecur eius alligatur in panno leucopho. Coccinatos: ideſt gerentes ueſtes tinctas cocco. Amethiſtinas:ideſt ueſtes amethiſtini coloris. Amethiſtinus color a colore lapidis ſumptus eſt. Erat autem lanis purpuræ ebrietate profuſis:fiebat etiam tyri amethiſtus. Natiua:ideſt pannos natiui coloris. Fuſcos:ſordidos. Galbani.f.genere dicuntur apud græcos: Nos neutro protulimus pro ueſte: & quidem precioſa. Iuuenalis:Et galbana raſa. Galbanum item frutex eſt apud Pliniū: ſed hic de ueſte eſt metaphora: nam ait poeta q̄uis corpus tegat ueſtibus natiui coloris: tamen habet mores coccinatos amethiſtinos & galbinos.i. luxurioſos. Spectat:aſpicit. Clam:frequenter. Draucos: mentulatos: quos ſibi optat ad opus.

In Calenum auarum.

NON plenum: In Calenum: qui cum prius pauper eſſet liberalis: nunc adeptus centies milia factus erat auarus:tantæ auaritiæ imprecatur Martialis: ut milies milia habeat: quōiam ſi id contigerit: præ auaritia abſtinebit cibo. Septimas kalendas: ideſt ſeptem mēſes. Mortes:mortuorum hæreditates. Nigræ monetæ: nigra moneta dicebatur ex ære: ut fulua ex auro: neq; probanda ſententia illorum qui putarūt Flauios: ideſt Veſpaſianum & liberos ſignaſſe monetam fuluam: nam longe ante eorum tempora.P.Decius tribunus militum donatus obſidionali corona mactauit taurum: & dedit centum fuluos. Semel in anno:natali ſuo. Selibra plumbea:repetit quod dixit monetā nigram :cum tamen nulla ex plumbo fuerit percuſſa:dixit plumbeū ut deprimeret. Selibra:gēus numeri:ideſt ut libra ſeruatis his nominibus in numero pecuniæ:quoniam prius argentū: & aurum appendebat. Vnde libripendes dicebantur: qui pendebant:ut Varro docet.

De Afra Vetula.

MAMmas. Hoc dictum eſt in Afram: quæ puellæ uerbis utebatur. & mammam matrem: tatam patrem appellaret cum ipſa eſſet anus. Perſius.At iratus mām̄æ lalare recuſas. Maxima mammarum. Abauia & omnino anus.Cato de liberis educandis: quum cibum ac potionem buas ac papas docent & matrem mammam patrem tatam.

De Afro Demetrio.

ILLa manus. Demetrium cui epigrammata ſua dicabat deflet amiſſum: ait tamen ſe proſecutum eſſe morientem:quo potuit munere hoc eſt libertate: nam ex ſeruitute ipſum manumiſit. Illa manus. Demetrii fida meorum ſtudiorum qa excipiebat carmina. Nota cæſaribus: Tito & Domitiano: quibus epigrammata mittebantur. placet enim aliquid ſcriptum fuiſſe ad Titum q̄uis nihil in opere legamus præter Nauciſſum. Deſtituit uirides annos:ideſt iuueniles. Multi Demetrii fuerunt. Nepos Anthiochi Demetrius calcedonius: orator alius byzātinus philoſophus.Tertius ſtatuarius. Quartus Aſpondius Apollinis diſcipulus. Quintus calatianus ſcriptor. Sextus byzantinus item. Septimus ſophiſta. Octauus tramithenus appellatus Ixiō. Nonus Ciræneus.Decius ſeptius:& multi præterea:

ĩter quos poeta quidã iambicus:hic uero nomẽ ſerui. Meſſis quarta: ideſt quartus annus : Id eſt natus erat.xviiii.annum. Cauimus:p̄uidimus. Famulis:ſeruis quia manumiſimus. Cum lues:morbus. Ius domini remiſimus.i.dõauimus libertatem. Munere meo:libertatis. Sua premia:libertatẽ. Me patronũ:nã ſerui mãumiſſi auctore Dionyſio dominos a quibus fuerãt mãumiſſi:patronos uoce romana appellabãt.Iturus liber..idonatus libertate.

Ad Lycorim.

QVI pinxit. Venus iudicio Paridis ſuperauit Mineruam & Iunonem pulchritudine: nunc Venus fuit male picta : ait poeta pictorem uoluiſſe blandiri Mineruæ: ne ſcilicet pulchrior uideretur. Blanditus eſt Mineruæ: quia pinxit deformem Venerem: geſſit morem Mineruæ: cum qua olim contendit de forma.

Ad Scæuolam.

SI Dederint ſuperi. Scæuolæ auaritiam accuſat:qui cum olim nõdum haberet quadringenta ſeſtertia optãs diuitias a diis pollicebatur ſe fore liberalem modo decies centena haberet : nunc eas opes aſſecutus uiuebat auare & tenuiter. Nondum iuſtus eques.i. cum nondum haberes legitimum cenſum equeſtrem.i.quadringẽta ſeſtertia : Faciles:ex auditis precibus. Poſt hæc.i.poſt paratas diuitias. Penula:ueſtis contra imbres. De.x.oliuis:ſex ſeruãtur. Duas cœnas : id eſt una & eadem menſa:& ueſceris & reliquias ſeruas in alteram : & ſequentem menſam. Veientani rubelli : aut hic deprauatum eſt nomen:aut apud Plinium:hoc enim genus uini rubelli non a ueientanis:& nomentanis mitti ſcribit :ubi uuæ ſunt rubẽtes:quas ut ipſe auctor eſt nonnulli dixerunt rubellas : quæ nimiam fecem habent : propterea ait Martialis fex craſſa : deprauatus eſt Plinii codex: ueiẽti naſcebatur.Oratius : Veientanumq; rubellum. Idem Perſius. Cicer tepidum:& madidum. Inficiator & fallax .i. qui decepiſti deos & qui depoſitum negas:nam inficiator eſt qui negat depoſitũ. Viue:ſplẽdide & delicate.ſupra : Hoc fortũa placet poſthumus ĩpoſuit.

De Spectaculo.

PICto. Notus luſus leporum: & leonum. Picto collo: nam picti ſunt pardi maculis. Indulgent patiẽtiam.i.ferunt æquo animo flagella. Lupata:frenos aureos. Calydon:oppidum ætholiæ ubi Meleager ĩteremit aprum.Biſontes animalia iubata in germania ſunt. Bellua nigra:elephas. Laxos rictus:aperta ora & peruia. Tenere: comprimere. Cui:Cæſari mitiſſimo:& clementiſſimo.

Ad Ouidium.

IN Nomentanis. Vinum nomentanum nouum peſſimum eſt : uetus optimo cuiq; uino conferendum: ut uel falernum uel chium : uel ſetinum poſſis commode ac recte appellare.de nouo in diſtichis : Nomentana meum tibi dat uindemia Bacchum: Si te quintus amat cõmodiora bibes. Nomentanum agrum neglectum ad decem lapides Acilius Stenelius: & Palæmon grammaticus ſua induſtria in ſummam fertilitatis laudem excoluerunt. Quicquid uoluit teſta anus: hoc eſt uetus poteſt cum quouis certare. alibi de falerno : Quid uis nomen habere poteſt.

Ad Ruffum.

INTro ponis aquam. Deridet Ruffum fruſtra expectantem Næuiam:

de qua ſupra. parcebat enim uino: ut diutius poſſet expectare. Subinde: frequenter. Diluti: mixti uini. Sobrias nequitias .i. ſobrium coitum. Negauit: quaſi diceret eum abſtinere uino: cum amica non eſſet uentura.

Ad. L. Iulium.

SAEpe mihi. Ad. L. Iulium ſodalem: affert cauſam quare non ſcribat aliquid magnum: quia nullum. S. ſit premium: nec ocium. Aliquid magni .i. nolo uerſari in epigrammatibus. Flacco: Oratio: Mecœnas aluit Flaccum: & Maronem. Iuuat: quia cum fructu eſt.

Ad Gallum.

EST tibi ſit. Ad Gallum cui pene idem ſcribit quod ſcripſit Proculo: ſe ſcilicet non iturum ad ſalutandum: ſed miſſurum mane librum: & poſt decimam ſe iturum. Tranſtyberina: procul. Vipſanas laurus: porticus romæ quæ Vipſana dicebatur: cuius meminit Tacitus huius nemus & lauros ſpectabat Martialis a feneſtra. Eſt tanti pretii: hoc officium ut te ſalutem: non eſt multum ſi uenio comes: & me præſto comitem; ſed multum eſt ſi me mihi ipſi nego; & amitto tempus .i. non uaco litteris: & ueræ uitæ.

De Catella Publii.

ISSa eſt. Publius ĩ delitiis habebat catellam: de qua alibi: Publius exiguæ ſi flagrat amore catellæ. Iſſa inſula in ilyrico eſt unde non procul erat melita: ut Strabo ſcribit. & Plinius dedicati mittebãt cães: ĩde canes meliteos dictos putat Calimachus: ut non incommode hanc catellam meliteam poſſit appellare. Nequior: laſciuior. Sentit triſtitiam: & gaudium .i. mœret & gaudet: ac ſi haberet ſenſus humãos. Deſiderio uentris: ſcilicet emittendi.

Ad Regulum.

CVM tibi ſit.. Regulus cauſas agebat: cum mittat ad eum epigramma Martialis: ait non eſſe reprehendendum: ꝙ interpollet occupatum in cauſis publicis: nam cum Regulus nõ minus habeat ingenii ut libris poſſit delectari: q̃ pietatis. qua utitur in cauſis defendendis: non ĩepte ei mittitur libellus. Minor pietas: id eſt cum habeas & ingenium. Sophiæ: doctrinæ.

In Priſcum:

CVM te. Ludit in Priſco nomine proprio: quod iocando accipit appellatiuum: ait enim ſalutabam te ãtea Priſce: & appellabam te dominum & regem uolens aliquid impetrare: quoniam non nouerã te auarum: nunc ꝙ mihi es cognitus: eris mihi priſcus .i. te non colam: & te proprio nomine appellabo.

Ad Lectorem.

QVæcunq;. Docet ubi eius epigrammata emi poſſint. Inuidebis ocio: ꝙ noles terere tempus: Apinæ: dicuntur res tenues & uiliſſime. alibi Martialis: Sunt apinæ tricæ & ſi quid uilius iſtis. Alii apinas dictas putant ab apino fructu: qui cortice fragili eſt ut ſcribit Plinius: Alii ex prouerbio ludicro: quod erat apud antiquos apĩa & metaicra: urbibus deletis. cum enim rem uiliſſimam: & nullius momenti uolebant ſignificare apinam dixere: propterea ait Plinius apĩam euerſam in ludicrum uerterunt: placet per ſententiam. Illud ſane conſtat rem exilem & uiliſſimam eſſe. Per quẽ nõ licet .i. qui nõ ſinit meas nugas perire: ſed excipit & ediſcit.

Ad Fauſtinum:

HOS tibi. Epitaphium Antulæ in nemore conſecrato a Femo Teleſphoro eius patre. Dignior ipſe: pater: qui eſſet mortuus.

In Procillum.

QVAedam. In Procillum inuidum. Liguſtrum: flos candidus. Graculo: graculi ſunt aues quæ gregatim uolant: ut Varro: Et Fabius dicti a uoce. Suſpendia ſæua cogitabis: præ inuidia. Cito: id eſt prima ætate.

In Lupercum.

OCCurris. Lupercus auarus uolebat gratis habere epigrammata Martialis: poeta arguto ioco eum ludit. Luperci cuiuſdam meminit Tacitus in bello aduerſus batauos. Ad pirum: locum ubi habitabat Martialis: potes ad pilam legere. Quod infra indicat: Sed tiburtinæ ſum proximus accola pilæ. Sed placet ad pirum: ut regio ad malum punicam dicebatur auctore Suetonio in Domitiano. Forum Cæſaris: non Domitiani: ſed Auguſti: in quo Archeſſilaus: uictor dicauit Venerem genitricem. Nido: alio uerbo dixit Oratius: Pila taberna meos habeat: uel pila libellos. Infra Martialis: Hos nido licet inferas uel imo.

DOMITII CALDERINI VERONENSIS COMMENTARIORVM IN M. VALERIVM MARTIALEM LIBER SECVNDVS.

VID Nobis inquis. Valerius Martialis Deciano ſuo amico ſecundum librum mittit: eum introducit conſulentem cur epiſtolam epigrammatis proponat: cuius auctoritate commotus exit in carmen omiſſa epiſtola. Quare tragœdi: comœdi: horum mos erat uti prologo quem nunc Decianus appellat epiſtolam: ratio erat qa eo prologo quo alloquebantur ſpectatores: non nulla dicebant: quæ paulo poſt occupatione fabulæ dicere non poterant: inde eſt quod ait. Accipiant epiſtolam.i.utantur prologo. Loqui pro ſe: quia cũ ſpectatoribus ſuo nomine: non poſſunt poſtea occupatione. Curione: miniſtra epiſtola ſuorum ſenſuum. Curio miniſtrum ſignificat. Et ſua lingua.i.ſatis pro ſe loqui poteſt ſine Curiõe.i.miniſtro. Faciunt epiſtolam.i.poſſunt uti prologo: quod non faciunt tragœdi. Noli ergo: hic eſt ſenſus: quemadmodum ſi mimmus rem ridiculam facit: non eſt uelandus toga: Ita & epigrammata ſi ſuos iocos præſtant non ſunt uelanda epiſtola. Perſonæ ſaltanti.i.mimmo. Retiariũ ferula: & pueri uapulabant: & ſenum greſſus iuuabantur. ea ĩfirmiſſimum eſt uirgultum: Vnde prouerbium apud antiquos erat ĩ eos: qui tenui & exiguo præſidio aduerſus optime ĩſtructum pugnabant: eos pugnare ferula contra gladiatorem. hoc ait Decianus: non eſt quod cogites: ſi male ſcripſiſti te fore tutum aduerſus obtrectatores hac epiſtola: nam hoc eſſet pugnare ferula cõtra gladiatorẽ. q.d. iſta epiſtola aduerſus obtrectatores paruũ præſidiũ præſtat: uel gladiatores cũ nõ placebãt uirgis cæſi explodebant ex theatro: quod Oratius ĩ ſatyra docet ĩterprete Porphiriõe. Sit igit ſẽſus uide an uerbera qbus retiarii quũ nõ placent afficiuntur: te delectent: quaſi dicat ſi tu offendes nos iſta epiſtola exploderis cæſus ferula: ut retiarius: & ego non te defendam: immo una cum aliis clamabo protinus in te.

Reclamant:tractum a ſpectatoribus:qui ſtatim reclamant: ſi quid ĩepte dixeris. Quid diceres: ſi ſcires q̃ longa epiſtola uſuri eramus: uerba Martialis. Paginam:epigrammaton.

Ad Librum ſuum.

TER centena. Alloquitur librum: cui dicit ſe adhibuiſſe breuitatem: ut nullo tedio perlegatur: quod ut aſſequi poſſit: ut in manus ueniat calente mero: ait tamen ſe uereri: ne ita quoq; longus uideatur. At nunc diſce:docet commoda breuis libelli. Tertia.i.tertium commodum. Si cui:ſi ab aliquo. Mixto:infuſo. Quincunce ſic: in iſta breuitate. Hei mihi:ah q̃ a multis non legeris.

Ad Cæſarem Domitianum.

CREta. Domitianus poſt duplicem triumphum de dacis populis germaniæ:Germãici cognomẽ aſſũpſit: Septẽbrẽq; mẽſẽ appellauit germanicum: ꝙ eo incepiſſet bellum. hoc cognomen anteponit Martialis laudi Metelli:qui a creta deuicta cretenſis dictus: & cognomini Scipionis africãi: cui africa uicta nomen dedit:deniq; triũphis quos Veſpaſianus & Titus duxerant ex iudæis: quoniam nõ ſolus Veſpaſianus:aut Titus:ſed uterq; arma illis intulerat. Triumphi uero Germanici ſolus ſit poſſeſſor & dominus Domitianus. A creta Metellus creticus dictus eſt. Ouidius ĩ faſtis. Rheno domito.i. populis germanis:nam Germanicus frater Tiberii inde cognomen aſſumpſit. Et puer:quo pacto debuit dici Germãicus Domitianus puer:uicit ne germanos: nimirum eſt ex hiſtoria:uel ut intelligas eum patrem ſecutum eſſe:qui ante ſuſceptum imperium duas ualidiſſimas germaniæ gentes deuicit: penetrauitq; uſq; in britanniam: uel quod magis placet: quoniam cum iuuenis eſſet adhuc una cum Antonino & Mutiano batauos germaniæ populos in leges & ditionem coercuit. Bataui autem habent inſulam in rheno ad centum milia paſſuum. de hac hiſtoria Silius: At tu tranſcendens germanice facta tuorum. Iam puer auricomo performidate batauo: illic tamen britanno:legimus: quod nihil refert: nam codices pleriq; habent batauo & eadem fuit expeditio. Idumeos: ex iudæis quaſi dicat iudæi fuerunt uicti armis fraternis: & patris. At ſolus uiciſti germaniam.

Ad Sextum.

SEXte. Sextus iactabat ſe nihil cuiq̃ debere: Martialis hominis iactantiam ioco ſubſannat: aitq; ſe id credere:quoniam is tantum debet:qui poteſt ſoluere.

In Amianum.

QVAm blandus. Amianus habebat rem cum matre: q̃ blandit᷑ tibi mater. Noĩa nequiora.i.hæ blãditiæ placẽt. Nec ſororẽ:ſed uxorẽ.

Ad Decianum.

NE Valeam. Iuerat ſalutatum Decianum ſæpenumero:qui ad duo milia paſſuum diſtabat: ſed ille uel aliis negociis occupatus negabat ſe eſſe domi: uel aderat: ait poeta ſibi non eſſe moleſtum ire duo milia paſſuum: ut eum uideat: ſed ſibi graue eſſe ire quatuor: & eum non uidere: amittereq; laborem. Ne ualeam .i.peream. Vacas tibi: indulges ocio.

Ad Seuerum.

VNc. In delicatum & ſeuerum lectorẽ:quẽ duabus paginis feſſũ di-

cit iam oſcitare :& ſpectare ultimam partem libri :propterea eos ſibi male conſulere : qui ſuberit ut epigrãmata:quæ olim recitabat & habebantur in admiratione redigat ĩ libellos & emittat. Oſcitatiões : .i.diſtractiones oris : quod eſt ſignum faſtidientis. Spectas deſchatoçolicon.i.ultimam paginam:& finem libelli. Vitelliani:erant pugillares:quibus res amatoriæ & laſciuæ ſcribebantur. In diſtichis: Nondum hos legerit puella: Nouit quid cupiant uitelliani. Rapta: raptim hæc ſunt ſingula redacta in librum. Macer:breuis. Supiniores.i.ignauiores nunq̃ uidi maiorem ignauiam .Bouilæ ueniẽti ex aricia occurrunt : paulo citra locum ubi erat templum bonæ deæ: ea uia celeberrima erat:& ſacris aricinis :& amœnitate locorum celebrem fuiſſe oſtendit Iuuenalis: Dignus aricinos qui mendicaret ad axes. Propterea poeta ſumplit metaphorã a uiatore curſuro bouillas. Pedianus autem:ædes camœnarum erat ad portam trigeminam condita:ut alii annales habent a Fuluio nobiliore :ut alii ab Octauio tibicine. Iter iungere quæris :iter iungũt hi q per ĩterualla quieſcũt in curſu. Camœnas:ad ædem muſarũ. Bouillas : inquit curſurus uis ſubſiſtere ad portã. Aedem autem camœnarum primus Numa erexit auctor Liuius in primo ab urbe & Plutarcus.

In Attalum.

DEClamaS. In Attalum:qui artes omnes attĩgebat nulla erudiebat: Martialis quærit quomodo debeat appellari:cum pariter omnes artes attĩgat: & ita ut nullã aſſequatur:& ediſcat:ut ab eã poſſit accipere nomen:ficto igitur nuper uerbo dicit eum debere appellari Ardelionem:nam ardeliones ſunt qui ſtudio quodam ardent in rẽ omnẽ & nullam proſequũtur. Declamare eſt ficte orare ad exercitationem. Mimmi poemata:qualia ſcripſerunt Laberius Publius Philiſtio.ĩ his ſolus riſus quærebatur .hi poetæ mĩmographi dicũtur. Ardelio:nomen ſtudii:& non doctrinæ ab ardendo i.feſtinando. Ardeliones: ad omnia feſtini et curioſi: ſed ut dixi,nouitate nominis iocatur.

De Næuia.

SCRipſi. In Næuiam iocus eſt : nam dare abſolute apud Martialẽ mõ eſt dare pretium:modo dare coitũ : ut illud Res perridicula ẽ uis dare ſcilicet coitum: nec dare uis : ſcilicet precium : exigebat pretium Martialis a Næuia ꝓ coitu. Nõ dabit ergo.ſ.coitũ. Interrogatiue ĩmo dabit ſcilicet precium : ut emat a me coitum : quaſi dicat ſi uoluerit a me coitum omnino ſoluet : aliter enim nolo.

In Poſthumum.

BASia dimidio. Poſthumus male olebat conſcius huius rei dimidio labro oſcula dabat occurrentibus amicis : Martialis dicit ſe non ægre ferre ſi dimidio tantum labro oſculatur : ſed ſe facere poteſtatem ut dimidiũ adimat. Poſthumus nomen fictũ ẽ apud poetã: ut indicat: Quis ſit poſthumus in meis libellis non dicam. Licet demas: potes demere hoc etiam dimidium:& id facile pateat.

Ad Ruffum de Selio.

QVOD FRONTE. Ad Ruffum cœnipetam. Ita habet inſcriptio antiqua : id eſt ſectantem & petentem aliam cœnam. Nubila : torua: & mœſta. Porticũ ſeram : id eſt ſerus terit porticũ. Piger : torpẽs tacet Q.uiddã lugubre:quiddã inſigne luctus. Indecens :turpis:terit terrã deiſſo uultu. Ita.n. ẽ habitus lugẽtis. Decoquere:ſi abſolute

dicatur eſt fugere ob æs alienum. Si cũ accuſatiuo ſignificat penitus conſumere. tractum a rebus: quæ conſumuntur coctione. Myrrha: ſuauiſſimi odoris arborem habet. ut nonnulli dixere in eadem ſilua cum thure. & cum alia unguenta ex diuerſis rebus conſtarent: ſola myrrha habebatur pro ũguẽto. Non alienus. i. ſemper habes odorẽ alienum: & accerſitum. Hoc mihi ſuſpectum: quia non bene olet ſemper: quia non habet bonum odorem: & naturalem. erat enim fel latoris uitio olidum: ſed id odoribus emendabat.

In Sextum.

ET Iudex. Cauillatur in Sextum qui adeo gloriatur illa iactantia ſe nihil cuiq̃ debere ut iuſtis etiam creditoribus ambagibus litium rẽ creditam negaret: nunc in litigantem aduerſus creditorem iocatur: & ait poeta Sexte dum unum creditorem uis ſubterfugere: tres habes: nam & iudex petit: & patrõus & creditor: fuerit prudẽtius creditori ſoluere: ut duos deuites: q̃ unũ ſubterfugere: ut ĩ tres ĩcidas.

In Selium.

NIL intentatum. In Seliumc œnipetam: qui loca urbis ubi homĩum conuentus eſſe ſolent diſcurrebat: ut ab aliquo inuitaretur: poeta iocatur. dum ſingulis in locis anxium & ſollicitum cœnæ oſtendit. Europe: ex omĩbus urbis locis campus martius habitus dignus eſt: auctore Strabone: in quo præclariſſima picturarum aliorumq; ædificiorum opera collocarentur: uel loco ſaltem uicino. non procul igitur a cãpo martio erat fabula Europes picta in porticu quemadmodum uecta eſt a Ioue uerſo ĩ taurũ: eratq; prope locus buxo cõſitus exercitationi & curſui aptiſſimus. alibi Mart. Sed curris niueas tantũ prope uirginis undas: Aut ubi ſidonio taurus amore calet. Achilleos pedes. i. celeritatem tuorum pedum: nam Achilles hoc epitheto freq̃ẽti carmine celebratur ab Homero πόδας ωκυς αχιλλευς uelox pedibus Achilles: ſtulte alii exponũt pedes achilleos id eſt carmina de Achille. Amici igitur Pauli currentis Selius uelocitatem laudabat ut ita uenaretur cœnam. Sine fine: ſupra q̃ decebat. Si nihil fecit. i. ſi nihil potuit aſſequi. Phillirides: Chirõ: Phillirȩ & Neptuni qui erat ĩ fabula argonautaꝝ pictus. Aeſonides: Iaſon filius Aeſonis. Argonautæ picti erãt in cãpo martio ĩ amœniſſĩa porticu: & ãbulatõe: quæ multis freq̃ẽtabatur. alibi Martialis: An ſpatia carpit lẽtus argonautaꝝ. Memphitica: Iſis tẽplũ habuit romæ ꝓximũ ei cãpo: q erat cõiũctus cãpo martio. Iuuẽalis: Calidaq; petitas A meroe potabit aquas: ut ſpargat ĩ æde Iſidis ãtiquo quæ ꝓxĩa ſurgit ouili. Sacra aũt illa celebrabãtur magna hõinũ frequẽtia: & ĩde ſæpe nũero ſcortatiões: & lẽocinia parabãtur. Mẽphitica: ægyptia: qa ex ægypto. Iuuẽca: Iſis quæ olĩ iuuẽca fuit. Mœſta: epitheton Iſidis ꝓpter mortẽ mariti Oſiridis. Cẽtũ colũnas: porticũ uipſanã ĩtelligit: ut alii põpeianã. uerſus ſũt Ouidii & plures Proper. illud hiſtoria tradit hãc fuiſſe ĩgẽti ſũptu ædificatã & nobilẽ ĩter cætera ornamẽta ĩduſtria ãtiphili pictoris: qui illic pĩxit Cadmũ & Europẽ. Dona: Põpeii. hi maxĩe ornarunt urbẽ ædificiis Põpeius. Iulius Cæſar: Augu. & eius familiares Octauia: Põpeius theatꝝ ſtruxerat præter porticus & multas ĩambulatões. Duplex nẽus: qd garriũt: nõnulli de curia Põpeii. nõne uel Strabõis uerba ſunt ſatis: q ſcribit hortos nẽoroſos circa hæc loca fuiſſe ut intelligas. Nemus duplex. i. latum: uel uerba

Liuii:quod magis placet:qui ſcribit locum in urbe fuiſſe:qui dicebatur inter duos lucos: & quidem amœnum. Non ſpernit.i. deſcédit. Fortunati.N.P. Aeoliam.i.balnea uentoſa. Renuente deo.i.nõ fauente. Buxeta:loca conſita buxis ad europam porticum: buxetum dictum eſt:quercetum:cornetum:Ilicetum: Fagutal a fago .unde fagutalis Iuppiter. Tepida: quia poſt meridiem illic inambulabant ad exercitationẽ .alibi:An delicatæ ſole rurſus europæ Inter tepétes poſt meridiem buxos. Voca:ad cœnam.i.adime uitam Selio: nam ſi cœnabit cum Ioue diſcedet e uita:quod urbaniter dicit: quum aliud dicere uideatur.

In Hermũ.

QVOd nulli. Potes accipere Hermi calicem fuiſſe uenẽatum:uel quod magis placet os fetidum fuiſſe ob fellationem:nam hoc ſenſu ſolet in fellatorem iocari:ut in Sabidium:cuius flatu ait eſcam merdam eẽ factam. hic nulli propinabat calicem quod uidebatur ſuperbi hoĩs: ſed eum humãe agere ſcribit Martialis:ne perdat compotorẽ uenẽo: uel fetore potius animæ ex fellatione.

In zoilum.

zOIlus. zoilus ut opes lecti oſtentaret:ſe ægrotum ſimulabat:ait Martialis non opus eſſe medico ad leuandum morbum: ſed uilioribus ſtragulis. Stragula:ut Varro ſcribit dicebantur oĩa quæ lecto ſternebantur. Coccina.i.ſtragula tincta cocco. Torus: lecti ornamẽtũ erat ex lino.maximi precii hẽbatur: ſi ex illo goſipio lino ægyptio eſſet confectus:nam linum illud candore:& ſubtilitate præſtat. Tĩctus:non placet cinctus:nam cinctus non eſt lecti ornamentum: ſed ueſtis muliebris.nunc poeta de ſtragulis loquitur. Legatur ergo uel tinctus:ut repetas torus:hoc eſt quid faciet torus tinctus. Sĩdone olẽti.i.purpura:uel tigus:nã tigus ornamẽti gẽus erat appellatõe barbara:auctor Varro.Sĩdõ ẽ gẽus lini ſubtiliſſimi: ut legas Quid tigus faciet confectus:ſindõe lino ſubtiliſſimo. Olenti.ſ.bene. Machaones:medici dicti a Machaone filio Aeſculapii. Sume mea ſtragula:quoniam ea noles oſtentare:ſunt enim uiliſſima: & ita fies ſanus: hoc eſt non ſimulabis te ægrotare.

Ad Amianum:

TONſtrix. In tonſtricem quandam: quæ non ſolum tondebat:ſed pecunia homines radebat.grandem enim coitus mercedem poſcebat: Qua pendent flagella: nam illic erant flagella eorum qui puniebant alios. Oratius: Metuens pendentis habenæ Tortores:qui damanatos flagris afficiebant. Obſidet ſutor:in argileto erant multæ ſutrinæ.

In Maximum.

CAPto. In Maximum:q uolebat eſſe dominus Martiali:cum ipſe aliis ſeruiret. Captare:eſt blãditiis & ſeruilibus officiis aliquid quærere: ut ſcurræ:& alii. Anteambulo dicitur qui ambulat ante dominum honoris gratia:hoc eſt uſus uerbo Trãquillus: quod perraro inuẽies: atq; haud ſcio an uſq̃ præterq̃ in uita Veſpaſiani ubi ſcribit matrem ſolitam appellare eum anteambulonem fratris. Vicarius.i.nolo uices ſerui ſuſtinere.i.nolo eſſe ſecundus ſeruus: nam qui aliis ſeruiũt ſeruientibus ſunt ſeruorum uicarii. Rex.i.dominus:nam rex apud Oratium Iuuenalem:& hunc poetam dicitur:qui colitur a cliẽtibus ut patrõus ſeruorum. Vnus.L.Columella præter hos poetas ĩ procemio

hoc uerbo ita uſus eſt: q̃ regis inquit ſõnos aucupari?

In zoilum.

FELicem. In zoilum ſimulantem aduerſam ualitudinem:ut ſupra dictum & accipientem amicos menſa: quæ ægrotantibus ſolet parari. Debet:oportet eum eſſe ægrotum;qui tecum cœnet:nam conuiua ad cliuum aricinum eſt mendicus corpore læſo. Quem tua cœna felicẽ facit.i.cui placet tua cœna:& ea ſe putet felicem: nam cibis quidem lautis erat parata: ſed iis qui ſolent dari ægrotantibus. Vnde cauillatur cœnam eam eſſe aptam ægrotis: & eos qui ægroti mendicant ad cliuum aricinum ſe putaturos felices ea cœna. Baſia.i.malo manum q̃ baſia:quia male olent. Quid:ob illud epigramma:Baſia dimidio. Cœpit utroq;:dare ut illud ulciſcatur. Nondum: non dicã nomen Poſthumi & quid ſit:quia poterit uindicare ſub ſpecie amiciciæ dando baſia mihi: quæ male olent.

In Candidum.

SI Det. In Candidum de quo alibi: Candide κοινα φίλων. Is ampliſſimis uerbis pollicebatur ſe fore omnis aduerſæ fortunæ comitẽ Martialis: poeta ait ſe nolle amicum: qui tãtum in calamitate ſit comes:ſed eum qui ſi factus fuerit diues det aliquid. Triſtem reatum: ſi fueris reus. Reo:ſcilicet te. Exulis:tui. Dat:fortũa. Hoc:ſi fortuna dat. Partem.i.dimidium. Multum eſt.i.poſſes dicere nimiũ eſſe dare dimidium. Das aliquid:interrogatiue quaſi dicat non.

In Gallam.

DAS nunq̃. Galla meretrix quæ non ſtabat promiſſis: unde inquit ſi ſemper contrarium facis: nega mihi & dabis.

Ad Bithinnicum.

QVOd querulum. Propter tuſſim Bithinnicus ſperabat Næuiam morituram: quoniam tuſſi uehementius agitabatur: ſed fallitur quoniã Næuia meretrix ita ſolet blandiri. Spirat:anhelat. Blanditur: ſcilicet tibi auaro: nam tu caperis iis blanditiis: quum inde ſperes cito morituram.

De Selio.

LAVdãtem. Cœnæ cum retia tendit.i.cũ captat cœnam. Accipe: audi. Effecte:plene. Facta eſt iam tibi cœna: quia cœnabis mecum. Hæc uolui:te dicere:uerba eius: qui laudatus eſt a Selio. Tacet lege: non tace. Ita habet codex antiquus.i.cum audit Selius cœnam ſibi eſſe paratam: ſtatim ſilet quaſi aſſecutus quod uolebat: & timens ne loquendo offendat.

In Sextillum.

RIDeto. In Sextillum maſturbatorem & fellatorem: Is cõtracta frõte:& ſtoico ſupercilio nolebat uideri mollis:Martialis iocatur & quaſi uideatur aſſentari ait Sextillum non debere uereri: ꝙ aut cinædus: aut pædico:aut fututor: aut cunnilingus habeatur: ſed tamen duas res ſupereſſe:quæ uel ab hiſpido & ſeuero poſſit effici:hoc eſt fellare & maſturbari. Rideto.i.derideto illũ qui te appellauerit cinædum. Porrige digitum medium:erat indicium cõtumeliæ: nam digitus ille infamis dicebatur: ſeu uerpus: quoniam eo iudæi delapſa inteſtina recondebant. Iuuenalis:Mediumq; oſtenderet unguem.i.medium digitum. Calda bucca.i.uulua:quia non es cunnilingus. Duas res.i. fellationem: & maſturbationem. Maſturbari a uerbo græco tractum

eſt:nam græci μαςροπεύω dicunt lenocinio & blanditiis conciliare. Vnde maſturbari dixerunt latini pro eo ꝙ eſt uirilia impudẽter tractare. Fellare:ab hædis & agnis tractum:qui fellare dicuntur ubera matris:cum lac ſugunt. hoc uerbo uſus eſt Varro in re ruſtica:ĩ agnis Solinus frequentatiuo ſcilicet fellito: In hædis & Plinius. Dicitur aũt non a fele aĩali :quod ſentire ẽ ridiculũ:ſed a uerbo græco quod ẽ os cõtãinare:ita ĩterpretatur Suidas teſtimõio ẽt Ariſtophãis.

Ad Rufum.

RVFe. In eum qui ex ſeruili conditione peruenerat ad equeſtrem dignitatem:inſigniaq; equeſtria gerebat:poeta facete iocatur.ait enim ſi neſcis quis ille ſit q indutus & pictus eſt equeſtribus ĩſignibus:amoue ſplenia : & ornamenta illa:legeſq; in fronte quid ſit.& apte alludit ad picturam: nam dicimus perlegere oculis ea quæ picta ſunt: ut apud Virgilium. hic autem habebat notas legendas in fronte .i. ſtigmata. Illum terẽtem prima ſubſelia : nam inter ſubſelia iudicum equites ſedebant:ut ſupra dictum eſt:& Plinius :& Strabo ſunt auctores. Sardonicata manus.i.habens ãnulum ligatum ſardonice:& hoc eſt ſignum equitum : qui ãnulo donabantur. Sardonice autem gemma in maxima fuit auctoritate:ãnulo præſertim Policratis : qui cum & ab Herodoto & a latinis noſtris memoriæ ſit commendatus: Gemmam ſardonicem habuiſſe ſcribitur :dicitur & ſardonicus : Iuuenalis :Gẽmaq; princeps ſardonicus : cuius tyrou epotauere lacernæ .i.cuius lacernæ totiens tinctæ ſunt :primum tantum bis tingebant purpuræ:dicebanturq; dibaphæ:qualibus uſus eſt Lentulus Spinther primus : poſtea ſæpius tinctæ fuerunt maiore honore & impendio. Et uides:illum cuius lacernæ lucent bis tinctæ:Lacernæ ſuper induebantur togæ. Toga cœa: quæ ex cœa ĩſula cõfecta erat.utebantur ẽt uiri:uincebantur tamen albedine a mulieribus bombicem aſſyriam geſtantibus. Pinguis:uncta. Marcelliano:unguẽto cõfecto a Marcello : nam unguenta aut a locis ſumunt appellationem : ut rhodia & mendeſia:aut a magiſtris ut coſmiana :& marcelliana: aut a ſuccis immixtis:ut nardina opobalſama. Euulſo pilo:nam euellebant pilos ut molliores uiderentur : unde & inſtrumentum appellarũt uolſellas ut Varro. Lingula:uinculũ erat calciamenti:quã alii dixerunt ligulam. Ligula:præterea aliud ſignificat:quod in diſtichis declarabitur.Pro uinculo calciamenti Pompeius poſuit:& uſus eſt Iuuenalis : ligulam dimittere. Sedet:appoſita eſt. Non heſterna:nõ heri: ſed ſingulis horis concinata. Planta lunata.i.calceis lunatis : quod erat nobilitatis indicium:ut ſupra dictum eſt. Aluta coccina: pellis rubens. Pingit:apte formatt:& pedem nõ lædit. Splenia:ſunt qui lenia dicant.id uerbum eſt apud poetam in diſtichis : & apud Feſtũ. ſed placet ut ſplenia legatur.Erant autem panni bombicini odoribus & unguento perfuſi. Vides inquam illum cui ſplenia. Numeroſa.i.per numerum & ordĩem compoſita. Linunt:oblinũt. Stellantem frontem.i.radiantem:quia uidebatur radiare uel notis inſignitam. Amoue ſplenia:quæ cooperiũt ſtigmata & notas. & alludit ad hominem pictum notis. Leges: cognoſces eſſe ſeruum.

In Caium.

MVTua. In Caium auarum qui cum ab eo rogaret mutuum Martialis: conſuluit ut ageret cauſas ſi uolebat eſſe diues. Vel:etiam:ideſt nõ

modo non debuit mihi recuſare in mutuum:ſed etiam non eſſet mo-
leſtum nimis ſi donaſſet. Flagellat:arctat & continet.alibi in eūdē:
I tibi diſpereas gaure puſillus homo es.

Ad Marianum.

SAEpe ego chriſtillam.Codex ātiquus habet Chriſtinum. Quod be-
ne det:iocatur in hoc dare bene: cum enim ille interrogat intelligit
q̄ humaniter det: hic reſpondet intelligit dare largiter.i.largo femo-
re. Supra quod fieri nil mariane poteſt.i. non poſſet dare largius.

In Ponticum.

LIS mihi. Epigramma eſt in Balbum.qui uolebat uideri dominus: cū
multis ſeruiret: multoſque timeret. Balbus:.erat ditiſſimus ficto
tamen nomine a Martiale: nam quicunqꝫ hic nominantur:ſupra tē-
pora Domitiani fuerunt. Licinus:ditiſſimus fuit: ſiue intelligas
tonſorem: de quo illud diſtichon: Marmoreo licinus tumulo iacet:
at Cato paruo: Pompeius nullo:credimus eſſe deos.Siue is ſit de quo
Perſius: Nunc licini in campos nunc Craſſi mittit in ædes. hic ponit
pro diuite. Patrobas:alio uerbo repperi Patrobum paulum inuerſis
ſyllabis nunc a poeta.is fuit libertus Neronis qui tanto ſtudio palle-
ſtræ tenebatur: ut harenam a nilo uſqꝫ iuberet ſibi afferri in theatrꝫ:
qua ſpargeretur:Plinius auctor eſt. Confinis:qui habet agros uici-
nos mihi. Vexat.i.ſemper arripit mihi aliquid. Laronia: de qua
Iuuenalis:Non tulit ex illis toruum laronia quendam. hæc diuitias
& hominum gratiā cum eſſet uidua & orba aſſecuta eſt: ut quotiens
nominatur:potens & diues introducatur:ut hoc loco. Abnegat:de-
poſitum. Orba.i.caret filiis. Diues anus:uidua.Omnia hæc facie-
bant ſpem hæreditatis Balbo. Sit liber:nulli ſeruiat quod dixit ſu-
perius: Eſſe ſat eſt ſeruum: & non uicarium.

In Philenē.

CVR. Poeta uult oſtendere Philenem habere uultum ſimilem Priapo:
qui caluus: ruffus:luſcus eſt: & hæc non aliam habebat frōtis ima-
ginem:propterea qui eam baſiabat non dabat oſcula: ſed uidebatur
fellare:hoc eſt ore mentulam tractare. Philenis:nomē meretricis du-
ctum ab meretrice:in quā Philocrates poeta ſcribit. Calua: & mē-
tula:quæ calua eſt ſine capillis.

In Gallam.

CVM placeat: In Gallam quæ Phileroti proſtabat:cui oīa bona ded-
erit a priore marito relicta: unde factū erat ut tres filii prioris mariti
fame perirent:ait poeta eam nihilo meliorem eſſe Pontia: quæ duos
filios uenēo necauit:cū hæc tres patiatur fame perire.de Galla alibi:
Munera poſt ſeptem nupſit tibi galla uirorum. Fuit itē Atria Galla:
cuius meminit Tacitus. Fame:collata omni pecunia. Phileros: a-
dulter. Redemptus:ad coitum precio conductus. Tota dote: quā
habebas ſub priore marito. Indulgentia:adeo indulgēs tuo cūno.
Caſta Venus:legitimus coitus.i.quem etiam legitimus coitus nō de-
ceret. Di te perprtuam:Phileros ueneficus erat & coniuges omnes
necabat ueneno. Alibi:Septima iam phileros uxor tibi cōditur agro.
Plus nulli phileros q̄ tibi reddit ager. Quaſi igitur prædicens futurꝫ
interitum Gallæ: Martialis a Philerote uenefico optat ex commiſera-
tione:ut ſit perpetua.i.longo tempore amica Phileroti. Ipſa Pon-
tia:deterior quæ duos necauit. De Pontia Iuuenalis:Tu ne duos una

ſæuiſſima uipera cœna Tu ne duos? Sunt qui afferant teſtimonium ex epigrãmate uetuſto quo illa ſcelus fatetur. Fuit altera Pontia: quã Octauius ſagitta amauit ardentiſſime necauitq; cum non obſequeretur: nec poſſet abduci a fide coniugii. Deterior: quia tu pateris tres petire fame.

In Phœbum.

CVM ſint. O Phœbe cum habeas curua crura tu potes lauari ĩ rhidio. Nam rhidium geometricæ di mẽſionis uas ab anguſto fundo in oris latitudinem exiens: uel alludit ad Phœbum: & Lunam. de hoc alibi dictum eſt a nobis. Libet addere alteram ſentẽtiam imbricium canale ẽ in tectis quo aqua effluit ut Feſtus ſcribit. Iocans igitur poeta ait Cum Phœbus habeat uarra & obtorta in exteriorẽ partem crura ita ut pedes coniungantur: quod in eiuſmodi hominibus uidemus eum poſſe lotio pedes abluere commode. appellat autẽ ĩbritium effluẽtẽ urinam tanq̃ ex canali. alibi: Incipit in medios meiere uerpa pedes. Ita leges: Imbritio poteras.

In Pannicum.

PECtere. In cinædum ſocraticum: cuius gnĩs homines multo carmĩe inſectatur qui ſint cinædi ſocratici. Iuuenalis: Hiſpida membra quidem & duræ per brachia ſetæ. Mitrarum: mitris utebantur phrygii & molles homines: quod phrygio obiicitur apud Virgilium: Et tunicæ manicas: & habent redimicula mitræ. Nec ſit tibi barba mitrarum. i. nec pendeant redimicula mitrarum. Virgilius in quarto: Mæonia mentum mitra crinemq; madentem. Iuuenalis: Ite quibus grata eſt picta lupa barbara mitra. Potes ergo ita accipere. i. nec pẽdeãt tibi redimicula mitrarum: uel non ſit tibi barba mollium hominum: qui mitris utuntur: quod placet reorum. i. prolixam qualem rei habent. Nimirum uirum. i. horridum: nec parum uirum: ſed uolo teneas medium. Vulſa mens. i. habes mores luxurioſos: & mentem mollem: ut ſupra cum perſtaret in metaphora dixit galbinos habes mores. i. luxurioſos.

In Cecilianum.

QVIcquid. In Cecilianum qui inuitatus a Martiale præ auaritia & ĩgluuie multa ex menſa ſubrepta domum mittebat: ait poeta ſe non paraſſe eas res inſequentem diem: ſed in præſenti menſa: & ſe uelle eum conuiuam hodie nõ cras. Verris: rapis ex omni parte. Suminis: porcini: nam ſumina ingenuæ gulæ habebantur: & abdomina: quorum adeo fuit auidus Publius mimmorum poeta: ut poſt libertatem nunq̃ ſine abdomine cœnauerit. de ſumine in diſtichis: Eſſe putas nondum ſumẽ ſic ubere largo Effluet: & uiuo lacte pupilla tumet. Imbricem. i. lumbũ: nec inepte fortaſſe intellexeris de ea parte quæ aprunos dicebatur. ea manebat in medio diſcerpto apro in tres partes. Attagẽa: auis Ionica: quæ cum ſoleat canere capta obmuteſcit: maſculĩo genere protulit Oratius: Non auis afra non attagẽ ionicus. Inter raras aues habebatur. Martialis: Inter ſapores ferũt alitum primus Ionicarum guſtus attagenarum. Mullus piſcis lautæ olim menſæ. Lupum laneum intelligit captum inter duos pontes. olim enim obtinebat principatum inter piſces. Laneus a candore & mollitie carnium. Idem Ora. in ſermonibus. Alica: genus præſtãtiſſimi tritici erat quod leborini potiſſimum campi ex cãpãia mit-

tebant & incognita ætate Pompeii ab alendo dicta. Stillantem:præ pinguedine:& ſua alica paſtum.i.madente cibo & pinguedine ciborum. Nos turba ocioſa.i.nos ocioſi. Nō uocaui te cras.i.nolo te cōuiuam cras:ſed hodie caue uerbum inuocas & ſcribas. Vocabo: pro uocaui:nam ex hoc exiſtit epigrammatis iocuſ ꝙ ait non uocaui te cras.i.cœnam paraui ut edas hic: non ut ſerues in craſtinum.

In Linum.

QVId. Ager nomentanus olim erat incultus auctore Plinio. miranti Lino & roganti quid ex eo haberet reſpondit ꝙ illum non uideat:qa moleſtus erat Mart. & id ſatis amplum fructum præſtabat.

De muneribus mœchæ.

COCcina. Mulieres in adulterio deprǣſæ cogebantur prodire in publicum toga indutæ.oſtēdit hoc alibi Martialis iocans de ſpadone: Thelyn uiderat in toga ſpadonem:Damnatam Numa dixit eſſe mœchā. Si aliter intelligas nullus eſt ſenſus dignus Martiale: & ignoras hunc morem fuiſſe apud antiquos:quod potuit te docere Oratius īterprete Porphirione eo uerſu: Quid intereſt in matrona ancilla ue pecces ue togata.Porphirio: Togatæ autem in publicum procedere cogebāt fœminæ adulterii admiſſi conuictæ.Idem etiam interpretatur Acron hiſdem uerbis quibus Porphirio:q̄uis alias addat opiniones. Iuuenalis ex ſententia Martialis loquēs ut eſt a nobis expoſitum ita ait: Eſt mœcba labulla. Damnetur ſi uis etiam carphinia:talem Non ſumet damnata togam. Ait igitur quum ueſtes mittas mœchæ famoſæ: earumq; magnificētia cupias placere: Nulla eſt quæ aptius mitti poſſit q̄ toga:notans.ſ.hominis imprudentiam:qui mœchæ famoſæ matronales ueſtes mitteret: & morem antiquitatis: quo togatæ mœchæ ducebantur in publicum.

In Tongilium.

VRI. Hemitritæum eſt genus febris tertianæ: ut Celſus exponit. Tongilius erat guloſus:& ut bene cœnaret ſimulabat ægrotationē. Subdola:doloſa. Annus opimi.i.uinum opimiãum:quoniam.L.Opimio conſ. fuit temperies cæli quæ coctura dicit auctore Pli. iccirco coxit. Parco uitro:exiguo uaſe quali utuntur ægrotantes.

In Maſſiminam.

RIDe. In Maſſiminā quæ cum anus eſſet & iam paucos haberet dentes & eos quidem rubiginoſos:riſu & blanditiis imitabatur puellas: quaſi ſecuta Ouidii præceptum in arte: qui ait puellas riſu nonnūq̄ conciliari: poeta conſulit ne accipiat illud tanq̄ ſibi dictum: cum potius riſu offendat: q̄ blandiatur: & ſuum ſecuta conſilium ploret potius q̄ rideat. Plane picei:id ē penitus coloris picei ac per hoc nigri. Spanius:& Priſcus elegantiorum nomina ſunt: quorum cum alter numeros crinium & ordinem affectaret: uentum timebat: alter politioribus ueſtibus uteretur manu nolebat tangi. Alibi de homine Bello:Pallia uicini qui refugit cubiti. Cretata fabulla: & de ha: Fabulla ſupra locutus eſt poeta quā nunc cretatā dicit nō a terra creta: ut puto:nam creta non præſtat cutem muliebrem nitidiorem: ſeu propter terram chiam: quæ ſi Plinio credimus uultui accommodatiſſima eſt:ꝙ autem dicit Fabullam cum eſt cretata timere aquam: ratio eſt: quoniam auctore eodem terra ſelinuſia in ſpeciem cretæ lactei eſt coloris:& eūdem præſtat uſum quem terra chia:ſed aqua

celerrime abluitur. Ceruſſa: inter ficticios colores eſt: admittit mi-
in modum calorem: ut ſole aut igne calefacta torreat: timet ſolē ob
calorem quo fucus torretur. Indue uultus magis ſeueros: Heccubæ:
quæ uxor Priami: quæ introducitur a poetis mœſto & ſeuero uultu.
Nurus .i. Andromache. Mimmi: poemata ſunt ex quibus ſolus riſus
quærītur: tantæ olim auctoritatis in ludis: ut cum Laberius poeta be-
ne egiſſet mimmum ſuum donatus ſit annulo aureo: & ductus ſeſ-
ſum in quatuordecim. auctor Tranquillus. Macrobius meminit: Ap-
poſitis etiam uerſibus Laberii ex proœmio mimmi. Philiſtio in hoc
genere magnam laudem eſt conſecutus. claruit temporibus Auguſti
auctore Euſebio. Is mimum dedit: qui inſcriptus eſt philogelon .i.
ſtudioſus riſus: adeoq; ipſe riſiſſe dicit: ut extinctus ſit. Plura apud
græcos ex Suida. Vita mimos: quum recitantur in theatro mimi: ne
cogaris ridere: & item uita conuiuia: ubi ſunt moriones qui concita-
bāt riſum. Laxat: aperit. Virgilius: Laxatq; fores. Riſu perſpicuo:
.i. aperto ut perſpicuantur dentes. Fratrem: de Electra ītelligere po-
tes: quæ introducitur flens Oreſtem apud Euripidem. Vacare tra-
gicis muſis .i. ſpectare mīmos tragicos: in quibus nihil eſt præter lu-
ctum. Mœſtæ matri: Heccubæ: dum de ea agitur fabula. Lugen-
ti uirum: Andromachæ.

In zoilum.

ZOIle. zoilus non eſt recens nomen apud Martialem: eſt & nomē tu-
toris apud Liuium: & oratoris apud Strabonem: & apud Vetruuium
calumniatoris homerici. hic de eo loquitur qui erat fellator. Solium
uas erat in thermis quo lauabantur qui nolebant in thermis ſudare.
Huius meminit ſæpenumero in medicina Celſus tanto olim luxu fa-
ctum eſt: ut eſſet argenteum: quo mulieres lauabantur. faſtidiebāt
enim ſolia niſi eſſent argentea. Perdis: contaminas ut ſpurcius ſit
merge caput: quo fellabat. nam lingua fellatrix erat ſpurcior ingui-
nibus: quum ea ſæpius uteretur ad libidinem: q̄ inguine.

In Candidum.

CANdide. In Candidum: qui Martiali uolebat uideri amicus: uſurpa-
batq; ſæpenumero prouerbium græcorum τὰ τῶν φίλων κοινὰ
πάντα .i. omnia amicorum cōmunia: tamē nihil præſtabat. Quæ
uerba .i. omnia cōmunia. Galeſa toga: ex lana: nam præſtantiſſima
illic eſt lana apud Galeſum fl. tarentinum. Lacedæmones condide-
runt Tarentum duce Phalanto. Sepoſito grege .i. electo. Eſt paſſa
cornua tauri .i. lacerata cornibus tauri quæ in theatro iactabantur.
Pila: pilæ erant effigies laneæ quæ ſuſpendebantur in compitis diis
inferis ut illi contenti eiuſmodi imaginibus uiuis parcerent: nam tot
erāt illæ effigies quot circa compita liberi: ſerui: mulieres habitabāt:
inde tractum eſt ut ueſtes quæ obiiciebantur tauris in theatro pilæ
dicerentur: quoniam petebantur a tauris: tanq̄ effigies hominum: &
illis laceratis qui obieceratnō lædebatur. Vel pilæ dictæ ꝙ in globū
& ſpeciem pilarum cōuolutæ iactabantur. Veſtes iactari ſolitas ſu-
pra Ouidii uerſu oſtendimus. Pila prima: hoc loco accipitur pro ef-
figie lanea compitali. Ait igitur Martialis adeo uilem eſſe ueſtem ſuā
ut ne pilæ quidem compitali conueniret. Nam illis imaginibus de-
teriores ueſtes induebantur: Iccirco ſuam illis comparat: prima di-
citur quoniam in principiis uiarum .i. compitis pendebat. Alibi eū

qui male pila luſit:ſenem ait factum primã pilam.i. pannoſum. hoc magis placet q̃ quod ſequitur pilam accipi pro parte pontis: ad quã ſolebant petere obolum mendici: non placet inquam quoniam ſyllaba negat: nam pila in ponte producitur:pila hic corripitur. Terrã cadmi.i. tyron. Ageoreas:tyrias & purpureas. Libycos orbes.i. menſas citreas :nam atlas mons libyæ citro abundat:unde mẽſæ fiebant tanti precii :ut quæ fuerant Galli Aſinii dicantur emptæ.xi.libris.Mulieres obiiciebant earum luxum maritis:cum mariti eis margaritas exprobabant. Orbes:dicuntur quoniam ex orbibus dimidiatis fiebant tanto artificio:ut ne commiſſura quidem cerni poſſit. In his menſis utebantur romani pedibus eburneis: propterea dentes elephantini tale habent diſtichon: Grandia taurorum portant q corpora quærunt An libycas poſſint ſuſtinuiſſe trabes.i. menſas citreas. Dentibus indis.i.elephantinis:quia ex india elephanti mittebantur. Teſta:pedibus terrenis & fictilibus. Muli:piſces magni precii duas libras ferme non excedebant: q̃uis in mari rubro ab.L. Mutiano ter conſ. teſtimonium ſit.lxxx.librarum mulum captũ fuiſſe: quod rariſſimum eſt. Chryſendeta:erant lances grãdiores auro obliti. Immodici:maximi. Flaua:propter aurum. Cammarus: genus locuſtæ cibi uiliſſimi: quod oſtendit Iuuenalis:Sed tibi dimidio conſtrictus cammarus ouo Ponitur exigua feralis cœna patella. Concolor:eiuſdem coloris cum lance. Grex.i.pueri qui aſtant menſæ tuæ. Iliaco cinedo Ganymedi.

In Sextum.

EMIs ſeu. Sextus amicus Martiali erat fœnerator: & quoniam dubitabat ne aliquid Martialis poſceret: dicebat ſe debere multis. Togã pexam:duo genera togarum :altera ,ralla: altera pexa dicebatur. potes & accipere togam pexam.i.raſam:ſed non placet.magis placet ut toga pexa dicatur uilli groſſioris. Vnde pexati dicuntur hic toga induti. Libras:argenti. Cauet:& prouidet. Secum: intra labia:ſed ita ſuſurrat ut poſſim audire. Phœbo:Phœbus libertus apud Tacitũ:& Phœbus balnea hẽbat: ut apud Iuuenalem. hic alius erat.

Ad Glyprum.

QVAe tibi. Glyptus nomine ficto ſignificat ſucciſum. hic fecerat ſe ſacerdotem Cybelis amputata mentula Cultro ſamio.i.teſta: nam ſacerdotes Cybelis eo cultro utebantur:nam ſi alio uſi fuiſſent pernitioſum erat: nunc poeta dicit cultrum illum fictum ferrum: quoniam culter nõ fit temere: niſi ex ferro:& hoc fecit Glyptus poſteaq̃ deſiit arrigere. Quæ non ſtabat.i.quæ non arrigebat. Gallus eras: quia non poteras arrigere:& iccirco caſtratus.

In Neuolum.

FLOrida. In Neuolum auarum:qui ueſtes patiebatur:quas multas habebat: tineis conſumi potius q̃ amico unam uellet donare. Hybla: eſt urbs ſiciliæ quæ poſtea dicta Megara condita a doriẽſibus: auctores Thucydides: & Strabo:& item mons ubi thimi flores uarii ſunt: & multi:quos depaſtæ apes mel optimum conficiunt. Præla:appellat præla ea uela & tabulas quibus ueſtes preſſæ tenentur a ſimilitudine præli uinarii. alibi idem. Breue uer.i.uernos flores cito interituros. Tua uellera.i.tuas ueſtes. Totam tribum.i.omnes qui ſũt in tribu: non ſolum unum amicũ. Lentus ſpectas.i.ſine miſeratiõe.

Lenti enim dicuntur ſpectare quando non mouentur ad miſerationem uel iracundiam. Propertius:Hoſtibus eueniāt lēta puella meis. Lētitudo eſt uacuitas iræ:quā græci ϛερησιν dicūt:ſed Gelius nō putauit poſſe dici latine. Hyemem.i.frigus. Frigora trita.i. tritarum lacernarum. Fraudare:ut adimas duas ueſtes: Fraudare non te ſed tineas. Quantum renuit:dictum per interpoſitionem: quaſi Mart. eſſet dicturus.fraudare te:& propterea iam renueret Neuolus:dicit nō fraudare te: ſed tineas a quibus tuæ ueſtes corroduntur. Duobus pannis.i.lacerna & toga: nam his duabus utebantur romani: præter q̄ in ludis. Auguſtus dedit negocium ædilibus: ne quem in circo paterentur conſiſtere niſi togatū depoſitis lacernis.

In Gallum.

SVBdola. Mœcha dabat pueris: quos maritus pædicabat: & hæc erat Theleſina:de qua infra:Vxorem nolo Theleſinam ducere. Conchæ citheriacæ:dicuntur ueneræ:& Veneri dicātur: & nō a loco accipias cithera: quoniam Venus e ſpuma maris nata concha uecta eſt ad littus. Vēus apud Papiniū:Digna fuit noſtra cōſidere cōcha.& duæ illæ cōchæ quæ tenuerunt nauē plenam uentis: quæ mittebatur a Periandro edicto ut nobiliores mares caſtrarentur: dicatæ fuere apud Venerem gnidiam. Concha igitur citheriaca:non a loco dicta:ſed uenerea. Propertius:Inda cauis aurum mittit formica metallis: Et uenit e rubro concha ericina mari. Leuior.i.politior conchis. Ouidius:Leuior aſſiduo detritis æquore cōchis. Irrumare:nō tractum eſt a rima ſed a ruma: quod ſignificat māmillā. Vnde agni dicūtur ſubrumari quando rumas lingunt:auctor Pompeius.Eſt autem mentulam tanq̄ māmillam ori inſerere.

Ad Rufum.

COPonem. Optat pauca in ocio in loco etiam ruſticano contemnens urbana ædificia. Caupo:uenditor uini:Tabulam:& calculos luſorios. Paucos libellos:ſed ut eligam.i.electos diu. Leuem: politum & ſero uirum:ut ſupra uel etiam in bitunto oppido uiliſſimo apuliæ. Habe:fruere. Thermæ neronianæ erant in maxima admiratione.i. habe tibi ædificia urbana quæ alii exoptant.Papinius: Fas ſit cōponere magnis,Parua: neroniana nec qui modo lotus ī unda Hic iteꝝ ſudare neget. Erant inquam hæc præſertim in admiratione.

In Leſbiam.

QVOd. In Leſbiam iocatur: quæ aquam bibebat: & fellabat. Non peccas:ideſt non erras: quia tu fellas & polluis ora ideo recte facis ſi potas aquam. Qua parte opus:quia opus eſt ut bibas & abluas os quo fellas.

In Hylum.

VNVs.Carpit Hylum qui uitio animi cum pauperrimus eſſet & ſolum denarium haberet: eum pædiconi dabat. Hūc piſtor: quia nō emis panem. Caupo:quia non emis uinum: Sed aufert tibi ſi quis habebit magnum penem: Nam uis pædicari.

De Spatale.

NOVit. Spatale meretrix erat: habebat māmas tantæ magnitudinis ut duæ puellæ uiderentur. Propterea Daſius magiſter balneoꝝ iuſſit ſoluere pro tribus. Laudatur Daſius: ꝙ ſciuerit numerare eos qui in balneo erant: nam q̄uis Spatale ſola eſſet:duabus mammis duarū

locum occupabat. Pro tribus: nam Spatale & duæ eius mammæ trium locum occupabant: riſus eſt ꝙ una pro tribus ſoluerit propter mammas.

In Maximum.

VIS fieri. Maximus libertus fuit Parthenii ad quem non inanis fuerit coniectura: ſi intellexeris hoc ſcriptum. Is iactabat ſe uelle liberꝝ fieri cum tamen neſciret diſcedere ab aulicis: & faſtu palatino. docet poeta quomodo poſſit liber fieri ſi animum.ſ.cõpoſuerit ad frugalitatem: qua uiuat contentus. Hac ratione: hoc pacto. Nolis.i.ſi nolis alienam cœnam captare. Veientana uina: de fece uini rubelli intelligit: de qua ſupra dictum ẽ. Domat ſitim.i.ſi aſpernaris phalernum. Chryſẽdeta: uaſa aurea. Cĩnæ miſeri: qui hoc genere ambitus cruciatur. Toga noſtra: tali quali ego ſum ĩdutus.i.uili. Vĩcitur: domatur: hoc eſt ſi potes uili ſcorto eſſe contentus & non ſectari ſtolatas mulieres. Non tectus: nam pauperes habẽt tecta uiliſſima: & humilia quæ cernui intrant. Partho: duæ erant tribus apud parthos: quarum altera affinium: altera magorum dicebatur: qui ut ſcribit Appianus libertatem populis promittebant: ſeruitutemque propulſaturos morte. Inde fiebat ut nullo fœdere eorum pax ſãciri poſſet: nemini enim ſeruire patiebantur.

In Linum.

QVId de te. In Linum: qui cum draucos ſequeretur uxor dedit pueꝝ ſpadonem cuſtodem: ne poſſet ab eo pædicari. Satis probauit.i. oſtendit. Certis indiciis.i.ueris & apertis argumẽtis. Naſuti dicũt qui habent iudicium & aſtutiam. Malignius: quia dedit ſpadonem non bene mentulatum: qualem cupis. Alibi quoq; eũdem fellare ait: Pædicatur oros: fellat Linus.

Ad Sextum.

VIS te ſexte. Sextus communi familiaritatis conſuetudine uixerat cũ Martiale: nunc nihil dabat: aut ſi quid dabat: dabat ſportulã: & tãtũ quantum diuites ſolebant clientibus ſuis dare: ait poeta ſibi in aĩo fuiſſe amare Sextum.i.æquali fœdere & amicicia eius rebus uti: nunc cum ſportulam tantum accipiat: facturum quod iubet Sextus qui non amari uelle uidebatur: ſed coli. Vis coli: uis me tibi eſſe clientẽ. Volebam amare.i.uolebam amice uiuere tecũ. Si te colo.i.ſi ero cliens. Non amabo: nõ proſequar te amore: quum nihil des niſi quod clienti datur.

Ad Gallum de uxore eius.

Gentibus. Galle tua uxor dicitur eſſe auara: & ſpoliare prouinciam: ſed mendacia ſunt: quia ſolet dare.ſ.coitum. Nam dare abſolute mõ precium dicitur: modo coitum: hic coitum: quod urbane dictum quum ad liberalitatem muneris uideatur referre.

In Saufellum.

HIC. In Saufellum: quem paulo poſt nominabit eodem ferme argumento. Is comitatu ſella & inſignibus conductis etiam fœnore ſe patronum agebat. Secat media ſepta.i.hic amethyſtinatus: qui ambulat per media ſepta: quæ erant in campo martio: uel medios cancellos: qui ſunt circa ſubſelia. Vagis greſſibus.i.temere inambulans Publius: meus mihi nõ placet ut intelligas Publium habuiſſe multos lacernatos ſecũ: ſed multas lacernas ueſtes. Codrus Cremitius: fuit

hiſtoricus: de quo Suetonius in Auguſto. debes hic alium Codrũ accipere. Alpha.i. princeps penulatorum: qui multas penulas hẽbat. Penula: ueſtis qua & ſerui & clientes utebãt aduerſus nymbos. alibi: Aut meus ãte omnes codrus haberet equum. Togatus grex.i. grex anteambulonum. nam toga indumentum erat ãteambulonis. Capillatus: ideſt grex ſeruorum: quod Iuuenalis apte diſtinguit: Reſpicit hoc primum qui litigat an tibi ſerui Sint comites: an te poſt ſella togati Ante pedes. Recens: noua ſella. Linteis.i. loris: nam ſella lora & lintea habebat. Iuuenalis: Cõducit ſellam puluinar. Oppignerauit annulum inſigne equeſtre: ut illud Iuuenalis: Poſt cuncta nouiſſimus exit Annulus. Claudii: fœneratoris.

In zoilum.

PEXatus. Pexati dicuntur toga pexa induti qua utebãtur hyeme uilo denſiore: propterea lanæ hiſtriæ & liburnæ: ut Plinius ſcribit: cum potius ſint ſimiles pilis: q̃ lanæ non ſunt aptæ pexis ueſtibus. Pexatus: ideſt tu habens ueſtes pexas. Mea ſunt: quas uero tu habes conduxiſti a fœneratore.

De Mica cœnatione.

MICa uocor. Domitianus ædificauit cœnationem auream auctore Euſebio: quã a paruitate micam appellauit. In laudem principis hortat̃ poeta conuiuas ad riſum & unguẽtum ex relaxatione: quoniam ipſe deus ideſt Domitianus delitias parauerat tanq̃ uiuere iuberet. uerbũ eſt in fine epigrammatis dememiniſſe: hoc eſt obliuiſci. Ita habet codex uetuſtiſſimus: cum manu librariorum hactẽus legerim meminiſſe. necq; me hoc offendit nouum uerbum apud Martialem: quum domicenium ſit: & multa quæ ipſe finxit. At ſi legis te meminiſſe quod placet: ita leges: ut illud Perſii: Viue memor leti: fugit hora: hoc quod loquor inde eſt. & illud Virgilii: Mors aurem uellens uiuite ait uenio. Mica uocor: loquitur cœnatio. Tholum Cæſaris: ideſt ædes cæſareas. Ex me: cũ me uides: uides tholum cæſaream. Frange toros: ideſt accumbe: nam torus lectus erat apud antiquos a torno: ut placet Varoni quoniam in promptu erat. Sternebantur ergo tori qui frangebantur hoc eſt confundebantur: cum ſederent diſcumbentes. Cape roſas: quia in cõuiuiis erant ſparſi roſis. Nardo: ideſt unguẽto nardino: quod idem appellabatur foliatum. Meminiſſe mortis: ideſt dare operam uoluptati q̃ diu potes: quum cito ſis moriturus.

In Hylum.

VXOrem. Hylus puer habebat rem cum uxore tribuni: quod eo licẽtius cœperat agere: quoniam nuper fuerat lata lex a Domitiano: ne mares caſtrarentur: ſed fiebant ſpadones: ut eſſent in delitiis. Armati tribuni: Tribunus enim armatus eſt. Supplicium puerile: id ẽ pædicationem. Ve tibi dum ludis: ideſt dum temere agis & ludis quia caſtraberis. Non licet: lata lege a Domitiano: qua mares caſtrari ꝓhibuit. de hac lege Papi. ĩ Eario & apud Trãql. Quod facis: nec licet mœchari: Nã Dõitiãus tulit legẽ ne liceret mœchari. Suetõius auctor: nam adulteria cõpeſcuit: Ita & Hylus carpit̃ q ſpe pædicati õis erat adulter: ut alibi de Theleſina: & duæ Dõitiãi leges enarrãtur.

In Maledicum.

CVM tibi. Hoc dictum in maledicum: qui cum eſſet iuuenis & fellaret: poſtea in tantã fellationis libidinẽ uenerat: ut mortuis nõ parceret:

affectus tedio fellationis : maledicebat omnibus. Vernarent male: .i.pulularent & cum primum cepiſti ſentire libidinem. Meruit.i. potuit tandem aſſequi faſtidia uiſpilonum. Tedia carnificis: ideſt poſcebas damnatos:reiectus a ueſpiliōibus. Vteris ore aliter: qa nõ fellas ſed maledicis. Rubigine:ideſt liuore. Quodcũq; datur nomen : maledicis & bonis & malis.

In Milichum.

SOLa tibi. Milichus ſexcenta ſextertia quæ ſola habebat dedit Ledæ meretrici: q̃uis eam non amaret. Martialis in eo docet quid ſit luxuria : nam inquit ſi eſſes diues:& tãtum dediſſes meretrici: quã amares eſſet luxuria : nunc dicis te non amare: & hæc eſt luxuria ſcilicet non amare: omnino cum dederis.c.ſeſtertia:quaſi uelit oſtendere luxuriã eſſe extremum quiddam : non magis in effundendis diuitiis aliquo affectu : ſed etiam cum eas effundas non tangi aliqua uoluptate. Tulit:abſtulit. Redempta:conducta. Si diues amares tãti : ideſt ſi propter amorem diues tantum dares. Hæc quoq; luxuria:cũ dederis diuitias : & eam non ames.

In Taurum.

DVM mõ. Taurus itẽ fuit præter hũc de quo ſcripſit Mart. tẽporibus Neronis : cuius abneptem Statiliam Meſſalinam duxit prĩceps uxorem. hic dicebat ſe multa facturum. Fingis:componis & inſtruis te ad cauſas agendas. Pelias:frater Nelei patris Neſtoris fuit. Pelias alter patruus Iaſonis:de quo hic ſentit. Iam tibi deſinere:ideſt tam diu dubitaſti quid eſſes ut ſi hactenus exercuiſſes aliquam artem: & iam nunc deſineres:ſerum uideretur.non modo ſerum eſt ad incipiendum : ſed ad deſinendum. Si quid animi:ĩgenii. Si ſchola dãnatur:ſi non uis profiteri. Marſia:qui cum contendit uincitur: tractum a fabula. Is Marſia:qui ſemper uincitur ĩ cauſidicis. Iam potes eſſe nihil :deliberando quis ſis conſumpſiſti ætatem omnem: & iam non es aptus alicui arti.

In Saleranum.

CVR. Saleranus erat auarus cui mortua uxor erat : & plorabat. Extulit:ad funus. Secundilla ab ordine nomen:duxit:ut apud Iuuẽalem Quintillus. Grande crimen fati:ideſt grãdis culpa mortis.gaudebat Saleranus morte uxoris : q̃uis dolere uideretur:& cũ bene optare uideatur Martialis imprecatur. Nam optat uiuam uxorem aduerſus uotum mariti: qui mortua lætabatur:erat enim locupletatus.

In Lalagem.

VNVs. Tanta erat inſolẽtia mulierum: ut cum deformes eſſent adhiberentq; ancillas quæ crines componerẽt offenſæ dum ſe in ſpeculo inſpicerent uel naſo:ut Iuuenalis ait:uel aliquo alio frõtis uicio pulſarent ancillas.totus hic locus apud Iuuenalem ẽ.illic Taurea:hic Lalage ponitur : illic Pſecas:hic Plecuſa. Imprecatur inſolentiæ mulieris aptum ſupplicium : ut eſt in fine. Annulus :cincinus: ita apud Iuuenalem:Altior hic quare cincinus. Peccauerat:non erat in ordine. Non bene fixus:ſuſtentatus. Incerta acu: extra locũ poſita: nam acu utebantur. In diſtichis : Figat acu tortas ſuſtineatq; comas. Lalage:nomen mulieris fictum:quod prius uſurpauit Oratius.ſignificat autem loquacem. Hoc facinus:ideſt hunc errorem. Plecuſa: nomen ancillæ fuit una ĩter miniſtras Dianæ: ut eſt ĩ metamorphoſi

Ouidii dicta a pleco: quod eſt plico. Comis ſectis .i.laceratis. Iuuenalis:Laceratis ipſa capillis Nuda humero pſecas infelix. Triſtis capillos:non eſt culpa capillorum. Salamandra: animal eſt figura lacerti:cuius ore uomitur ſanies lactei coloris: quæ omni parte corporis pilos decutit ſi fuerit admota. dixit autem notæ: nota & macula coloris inficiat: quoniam non modo decutiuntur pili: ſed etiã ſuppoſita cutis in maculas uitiliginis mutatur: auctor Plinius. Sæua nouacula:culter tonſorius ẽ. Nouacula ſæua:ut dolorem incutiat. Digna ſpeculo fiat imago tuo.i.ut fiat digna uerberibus: nam ſpeculo ipſo pulſauerat ancillam. Id gẽus pulſationis in riſu erat apud antiquos. Iuuenalis:Præbebis uertice raſo Pulſandũ quãdoq; caput.

In Olum.

QVOd te. In Olum quem prius ſalutauerat dominum:& poſtea ſalutauerat nomine proprio. Contumacem:ſuperbum. Redemi pilea: ideſt redemi libertatem:nam manumiſſi raſo capite ſumebãt pilea. Sarcinis redemi:quibus ſcilicet cõtentus. Viuo liber:quaſi dicat cõtentus meis ſarcinis non indigeo domino: ſed uiuo liber. Qui ſe non habet:ideſt qui non poteſt imperare animo ſuo. Quod concupiſcunt domini & reges:ideſt diuites:nam diuites ampliores cupiũt opes. Si potes non habere ſeruum:ideſt ſi potes eſſe contẽtus nullo miniſterio ſerui poteris carere domino. Nam qui uult diuitias hẽt dominum:& aſſentando ſeruit:ut habeat diuitias.

In Claſſicum.

INVitũ. Claſſicus uolebat uideri iuitus cœnare foris. Apitius: quod tu agis & Apitius agebat:nõ eſt recens exemplum.M.Apicius de quo plura in Silium diximus nepotum:ideſt guloſorum omnium altiſſimus gurges fuit. Is cum audiuiſſet grandiores caricas naſci in libya nauigauit illuc:ſed cum falſum deprehendiſſet: deteſtatus libyam: & libycos:iuſſit gubernatorem ſoluere e portu ita ut libyam amplius cernere non poſſet.hic primus indicauit linguam phenicopteri eẽ optimi ſaporis. Cogor:ab amicis inquit Claſſicus reſpondet Mart. uerum eſt cogit & Selius qa libido ueſtra cogit uos. Attedius Melior temporibus Domitiani tantæ elegantiæ fuit in menſa: ut nitidus meruerit appellari. Papi. Stat quæ perſpicuas nitidi melioris opacet Arbor aquas. Recta cœna dicebatur ſuo ordine & apparatu ad differentiam ſportulæ: nam hæc opponuntur recta cœna:& ſportula: ut apud Suetoniũ reperies. Grãdia uerba:nega quia dicebas te ire inuitũ. Vires.i.ſi tanta eſt tui animi poteſtas ut poſſis tibi ipſi imperare:ut alibi expoſuimus: Non ſcribat laberi uirum putabo.

In Cotilum.

NON. Accuſat imprudentiam Cotili: qui ne cõtaminaretur aquis cõtaminatis ablutione mentularum:nolebat quenq̃ ante ſe lauari.cum tamen ante ipſe mentulam lauaret: erantq; aquæ irrumatæ: quibus lauabatur:nam iis mentulam lauerat. Foueris.lauaris. Irrumatis: contaminatis aquis ablutione mentularum: nam irrumare eſt mentulam ori alterius inſerere:quod in aquas facere uidebatur qbus mẽtulam lauabat. Licet:q̃uis te primum abluas: ideſt q̃uis te primum abluas:tamen neceſſe eſt mentulam prius demittas ĩ ſolium.i.uas aquarum plenum: in quo ſe loturi ad umbilicũ uſq; obruti aquis ſtabant. Ita igitur prius inguina lauabant q̃ caput. unde aquæ anteq̃

abluerent caput erant mentula irrumatæ.

Ad Cecilianum.

CANdidius nihil eſt.i.nihil eſt alienius ab inuidia.ironia ē: Deterio-ra:carmina mea. Tua:quia nihil ſcribis:ita inuidum eludit.

In Poſthumum.

HESterna. Verecundis:& tanq̄ alienis uerbis accuſat Poſthumū ꝙ fel-lauerit Cecilium abutens ambiguitate uerbi: nam præcidere eſt in-cidere & lacerare ut ſupra: Præciſa eſt tibi mentula Glypte:& præci-dere eſt pædicare: tractum a præciſo: nam præciſum & omaſum ſūt duo inteſtina auctore Marcello. Qui fellat.uidet̃ præcidere.i.pædica-re os alterius. O Poſthume narratur os tibi fuiſſe præciſum.i.te fel-laſſe cū ſub ambiguitate uerbi uideatur intelligere os fuiſſe tibi inci-ſum. Tanto ſono:perſtat ī metaphora. Panniculi: mīmi. Ceciliū: grandem & hiſpidum. Quod mirum:quaſi dicat mirꝝ eſt quum tam ſeueræ frontis ſit eum eſſe fellatorem. hoc dicit quum aliud uideat̃ intelligere. Habet teſtes:ambiguum eſt.intelligit enim teſticulos.q.d.potuit præcidere os & irrumare: cum uideatur dicere pro teſtimo-niis. Ita & illud. Virg. Magnis iſta teſtibus aget̃.

In Saufellum.

CINctum In Saufellum quem ſuppreſſo nomine ſuperius etiam no-tauit. Is conducta ſardonice ut ait Iuuenalis agebat. Plinius memi-nit Materni in epiſtolis. Cinctum:circundatum.circum quia habeat anteambulones tanta turba cinctus eſt q̄ta Regulus cauſidicus. Is enim obtinebat magnum nomen: qua æmulatione Plinius non ni-hil ſcribit liuide. Deducere eſt e domo in forum comitari. Reducere e foro domum. Reum tonſum:cum effecit ut aliquis reus liberaret̃ qui tondebat liberatus. Ad alta templa: & uadit ad perſoluenda uota. Nunq̄ ſit tuus.i.habeas tātum comitatum qui conductus eſt. Fuſiculenus & Fauentinus nomina ſunt fœneratorum: erant comi-tes & togati.q.d.fœnore iſtam turbam alit.

De Leone.

VERbera. In leonem qui cum manſuefactus uideret̃ repente ad feri-tatem reuerſus duos pueros: qui uertebant glebas harēæ diſcerpſit: apte exclamat in hunc Martialis. Securi magiſtri:nihil metuentis. Ferre:æquo animo. Dedicit:exuit tanta feritas eſt ei reuerſa: quāta non debuit eſſe feris ex ſiluis libycis. Sanguineam harenam:ideſt theatrum cruentatum cæde ferarū. Martia harena:romanū theatrꝝ. in quo multi ſolent necari. A lupa noſtra: quæ non modo peper-cit Romulo & Remo:ſed nutriuit.Loquitur de fera quæ aluit Romu-lum & Remū. eius imago ænea cū pueris erat in comitio: Plutarcus & Plinius auctores ſunt.

De Mario.

ARGenti.Nonnulli codices habent Iſſe:ut ſit proprium nomen:quod non diſplicet.ſenſus eſt:Marius colebatur ab amico: qui nihil tamen dabat:& ipſe hæreditatem Marii captabat: moriens Marius rebus iā omnibus diſtributis: addidit in extrema parte teſtamenti ſe relin-quere.vi.libras argenti huic amico:quod negatū cū mane eſſet:poeta iocatur in captatorem Marii:& ait eum non debere iraſci: nam plus accepit q̄ dederit.Nihil inquit dabas Mario:Marius dedit tibi uerba. Iocat̃ ex uerbis quæ oppōit. Nihil dare:& dare uerba: nā cū idē ſit:

tamē dare uerba uidet̃ eſſe aliquid ſi uocē audias:non ſenſum.

In Coſconium

COSconi.Cſoconiū carpit:qui non ratiōe ſed numero cēſebat uerſus: & epigrammata uel longa uel breuia: docetq; poeta multorum uerſuum epigramma : ſi bene compoſitum ſit : non poſſe uideri longū : ſed diſticha Coſconii male compoſita eſſe longa . Vtilis ungendis axibus:quia uiam quācunq; putabis eſſe longam : & ita ualde unges rotas & axes in uia breui :ut ſpaciū celerius ſuperes. Plinius de quodam emplaſtro:Antiqui maxime axibus uehiculorum perungēdis ad faciliorem circumactum rotarum utebāt̃ : Sic ſi tu iudicabis epigrāmata eſſe longa multitudine carminum:ita breuem uiam putabis eē longam . Hac ratione : qua tu cenſes epigrammata mea eſſe longa . Ita dices coloſſum eſſe longum : qui longus eſſe non poteſt cum habeat proportionem ſuam. Puer Bruti:pulcherrimus fuit:ſed exiguæ ſtaturæ:ut non debeat uideri paruus:cum haberet ſuorum mēbrorū ſuam proportionem. In diſtichis:Gloria tam parui nō eſt obſcura ſigilli: Iſtius pueri Brutus amator erat. Plinius : Apollodorus puerum fecit quem amando Brutus philippenſis cognomine ſuo illuſtrauit . Duplex pagina.i.paginæ habent unum epigramma. Marſus & Pedo duabus paginis unum tantum opus abſoluunt:an hoc dicitur:quod placet:qui q̃uis duabus paginis inſerant uaria epigrammata : tamen adeo recte componunt ſuauitate multa epigrammata:unum iudicari poſſint . Ignoras:non animaduertis epigrammata in quibus nihil eſt ſuperflui:non debent uideri longa:ſed tua diſticha : quia habent uerba inania & incompoſita longa eſſe uidentur.

In Cecilianum .

AEStiuo Cecilianus thermas ædificauerat : quæ erant nullius caloris : ī eas iocatur poeta: In thermis tuis ſerua:quæ ſunt frigidiſſimæ nō modo hyeme : ſed etiam æſtate .

In Naſicam .

INVitas.O Naſica tu uocas me ad cœnam:cum ſcis me ab aliis uocatū tu non uis me uenire . Propterea non egebas aliqua excuſatione:uel ꝙ Mart. īuitet ſe cū dicat nō eē inuitatū:ſed dōi cœnare ut poſſit ire.

De Fannio .

HOStem.Hoc non magis dictum eſt in Fanium q̃ in Catonem Hannibalem:& Neronem:& multos : qui idem fecerunt. de Fanio Cepione loquit̃ q deprehēſus ī cōiuratōe aduerſus Aug. ſibi mortē cōſciuit .

In zoilum .

LAXior. zoilus amplam lecticam ſibi confecerat. Maximæ lecticæ dicebantur octophora:quibus delicati & maximi uiri utebantur . hoc uerbū apud Ciceronem eſt & Trāquillum in Gallicula: quem ſcribit adeo delicate inceſſiſſe non nūq̃:ut octophoro ueheretur.aliæ lecticæ hexaphora dicebant̃:ꝙ a ſex ſeruisueherentur: de quo periphraſticos Iuuēalis eſt locutus cum ait:Cum iam ſexta ceruice ferat̃ : Hīc atq; inde patens. Sandapila:erat feretrum uilioꝝ tantūmodo cadauerū:q̃uis legamus Domitianū ſandapila elatū fuiſſe: nam huiuſmodi homines mortui apud poetā dicūt̃ pauperes ſcilicet & ignaui. & alibi:Non debes fieri mortuus hexaphoro.& alibi: Vis ſine febre mori.& alibi: Hoc rogo dic non eſt cinna perire cito ?

In Sæuum Maritum .

FOEdaſti. Ad eundem mœchum mariti. Requirunt enim ſe.i.ipſi reminiſcuntur: quis ipſe non dicat. Vindicatum a libidine uxoris liberatum uel ultum. Irrumare: nam uxor erat fellatrix.

De Sertorio.

MOLlis. Sertorius ſiculus erat: Is lingebat cunnos. Martialis ait Philoctetem olim fuiſſe pathicum: quoniam Venus irata ob mortē Paridis eo pruritu & dedecore hominem affecit: ſed uériſimile eſt Sertorium non interfeciſſe Paridem amicum Veneris: uerum filiū ipſū Ericem: de quo tantum Venus ſumat ſupplicii ut lingat cunnos: nā Venus hoſtem ulciſcitur turpis amoris deſiderio iniecto. Heros pœantius.i. Philoctetes filius Pœantis. Ouidius: Non te pœantia proles Expoſitum lemnos modo cum crimine haberet. Non tamen manſit in lemno philoctetes ſed cum Hercule uenit inde ī apuliam ubi cō didit petiliam: & unde Apollodoro teſte miſit colonos in ſiciliam. Mollis: pathicus. Sic uita eſt.i. ſic ſumpſiſſe ſupplicium dicitur. Erix: filius Veneris & Butæ. Ex hoc: Sertorio. Videtur: credibile eſt Ericem interfectum ab Sertorio: cum ſumpſerit grauius ſupplicium Vēus: ut lingat.ſ. cūnos: quod turpius ē: q̄ cinædū: ut erat Philoctetes.

De Præpoſteris donis.

VIMine. Cocta in delitiis erat romanorum: eadem decocta dicebatur. refrigerabatur niuibus: ut gratior eſſet. Iuuenalis: Frigidior geticis petitur decocta pruinis. hoc eſt quod conqueritur his uerbis Plinius: Ad frigidas potus uas petitur in nubila.i. in niues. Id fuit inuentum Neronis: propterea ipſe quaſi peculiari inuento carens ingemiſcit apud Tranquillum: Hæc eſt decocta Neronis: nunc erant ſaturnalia mittebantur xenia.i. hoſpitalia munera amicis: Martialis mittit colū niuarium: hoc epigrammate: colum niuarium erat ſaccus ex uimine panno ue unde uinum aut aqua decocta attenuabatur: ut eſſet frigidior. de hoc plura in diſtichis. Pli. Hi niues illi glatiem potant: pœnaſq; montiū ī uoluptatem gulæ uertunt: ſeruatur algor æſtibus: & cogitaturq; ut alienis menſibus nix algeat: decoquūt alias: quas mox & illas hyemant. Tempore Saturni: in ſaturnalibus. Cuſtodia: tegimen. Clauſa ſepta: & compacta: leui uimine. Toga raſa: æſtiuo tempore utebāt̄. Si quæris: cōuenires: hoc uas coctæ quod mittit̄ appellabat̄ colū niuariū.i.ī quo depoſitis niuibus refrigerabat̄ decocta.

Ad Claſſicum.

QVOd nec. In Palæmonem ſcribit: qui ut lectores carminum illecebris alliceret: uerſus magno labore componebat: & affectabat in his nouitatem numerorum: nam modo ſcribebat ſotadicum carmen: modo inſerebat uerba græca: modo choliambum edebat: ait poeta īſani eſſe hominis laborare in iocis: & quærere remotiores numeros: ut nouitatis uenere: & lepore delectet: ſe negligere huiuſcemodi laborem: neq; uelle quærere multitudinem lectorum tantis laboribus: & tam moroſa cura. Tam malus: propterea malus poeta: ꝙ nō glorior. Carmine ſupino.i. molli & eneruato. Sotadē cinædum: oratio cinædica originem habuit a Cleomaco pugile: qui in cinædi cuiuſdam & ancillæ: quæ a cinædo alebatur amorē incidit: cinædicoſq; mores: & oratiōem eſt imitatus Sotades: Primus elaborauit hoc ſcribendi genus: poſtea Alexander ætholus: ſed hi pura tantum oratione: poſtea Lyſias cātū adhibuit. Ennius hoc gēus carminis uſurpauit

ciprio boui merendum. dictum carmen a Sotade auctore. cinædum ea de cauſa : quã diximus de Cleomacho. Supra hoc carminis genus cum poeta damnet urbaniter iocatur ſe ſcilicet non legere retro carmen cinædicum:alludens ꝙ cum cinædicum ſit ante non debet legi. Cinædicum ſotadem.i.non utor eo carmĩe:quo Sotades auctor orõis cinædicæ uſus eſt. Eccho græcula.i.uox græca ĩſerta: nam inſerebãt poetæ uerba græca carmĩ:ut maior eſſet lepos Id tãq̃ nimium molle reprehenditur in Lucillio.Pitholeon rhodius non probatur: ꝙ ſæpius græculas uoces inſeruit.hoc agit Martialis : ſed raro & apte. Eccho græcula.i.reboatio & pronunciatio græcula. Choliambõ:in carmine iambico magna eſt acerbitas:quali uſus eſt Bibaculus infenſus in primis Catoni grammatico. Archilochus eodem genere uſus ẽ:poſtea fuit excogitatũ a mollioribus poetis:ut difracto eo rigore iãbico alterum genus inſtituer etur:quod iambicum erat:ſed fractum: unde dictum eſt χώλιαμβοσ claudus iambus. Athis :ut alii ſentiũt nomen propriũ poetæ ẽ:quod nuſq̃ repperi: ſed ut puto Athis hic puer amatus a Cibelle:ponitur pro molli & eneruato poeta : nam & ipſe molliſſimus fuit ſectis teſtibus:quod alibi indicat Martialis:cum ait : Et concubino mollior celeneo. de eodem carmine Perſius:Claudere ſic uerſum didicit berecynth us athis. Petauri:dicti agiles homines a petãe quod eſt uolo.hi per circulos ſe immittunt:naſcunturq; ſub delphine:ut Maternus ſcribit.Marcellus petauriſtas appellat:& alios eſſe putat:ſed Materni interpretatio cum Martiale conuenit. Lada: curſor fuit Alexandri uelociſſimus:ſenſus eſt poetæ:poſſum eſſe bonus poeta etiam ſi non ſector numeros ſotadicos : & choliambicos : quemadmodum Lada curſor omnino uelociſſimus erat:etiam ſi non immitteret ſe per circulos : quod poterãt agere petauri.de Lada ſcribit Solinus in colectaneis:& eiuſdem meminit Catullus.

In Phœbum.

DICis. Deridet Phœbum : qui dicebat puellas ardere ſui amore:cum habeat os nantis ſub aqua. Iocatur cum ardore & aqua : hic erat pallidus & turgidus.

In Mamercum.

NIL. Mamercus male ſcribebat. Dummodo nil recites.i.ne offendas nos tuis ineptiis.

In Gaurum.

QVOd. Gaurus gaudebat ebrietate. Cato uticenſis:cuius uirtus : ut Oratius: non nunq̃ incaluit mero:q̃uis Plutarchus id uelit uideri accidiſſe non Catonis ebrietate : ſed magnane gociorum cura. Nullo Apolliẽ.i.nullis muſis.i.ſine gratia Apollinis & muſarum. Hoc Ciceronis :quia male ſcribebat carmina. Antonius: accuſatur a Cicerone ꝙ uomuerit ĩ ſenatu multis uocibus. Luxuriaris:nam Apitius multas miriadas:ut græci ſcribunt luxu conſumpſit. Quod fellas: quaſi dicat in multis aliis uitiis habes auctores:In fellatõe quẽ hẽs? Ita iocatur in turpem hominem.

Ad Quintilianum.

QVIntiliane moderator. Nam ut ipſe ſcripſit.xxiii.annos erudiendis iuuenibus impendit. docuit etiam nepotes Domitiani.primus romæ mercedem publicam e fiſco accepit: ut ſcribit Euſebius. Vagæ:iuuentutis. Romãæ togæ:nobilitatis : & iuuentutis. Propero uiuere

pauper:ꝙ ſpretis diuitiis indulgeo animo. Nec inutilis annis:īutiles annis dicuntur qui nullam partem annorum in uera uita.i.animi relaxatione & quiete ponūt. Nemo uiuere ſatis properat.i.adeo anni labuntur cito: ut non poſſimus uideri nimium properare ad ueram uitam.i.quietem:quaſi dicat nemo poteſt reprehēdi:ꝙ nimiū temporis uelit dare quieti. Imagines:maiorum qui aliquid præclari geſſerant collocabantur in atrio:ut apud Silium expoſuimus. Rudis herba.i.herba ſine ullo condimēto:uel imparatus hortus. Verna ſeruus.i.habeam tantummodo unde poſſim alere ſeruum. Coniunx non doctiſſima.& Iuuenalis doctam coniugem ſcribit moleſtā: Quæ uoluit Palæmōis artem. Ita deſcripta eſt Epicuri uita:quā poeta maxime probat.

Ad Cæſarem Domitianum.

RERum. Petit a Domitiano ius trium natorum:quod,qui habebant: cum aliquid populo uiritim diuidebat̃ his dabatur portio pro tribus liberis alendis.In lege agraria teſtatur hoc Appiāus.Hoc ius inſtitutum eſt in monumentum:& laudem:auctore Dionyſio trium Oratiorum:qui tergemini pugnauerunt aduerſus Curacios albanos pro īperio romano. Claudius etiam dedit mulieribus ius quatuor natorū. Quo ſoſpite.i.ſano & ſaluo. Fortuna uetat: quia non habebat tres filios. Credar:quia non erat.& Pli. ſcribit ſe a competitore ſuperatum:quod ille ius trium natorum haberet præter alia ornamenta: nā qui id ius habebant anteponebantur carentibus liberis.

Ad Vxorem.

NATorum. O uxor iam ualebis.i.diſcedes: Munus domini nō debet perire:quia debeo eſſe contentus munere Cæſaris: & non debeo quærere amplius liberos. Plus pudoris.i.ſi in medium non uenit:

DOMITII CALDERINI VERONENSIS COMMENTARIORVM IN.M.VALERIVM MARTIALEM LIBER TERTIVS.

Ad Lectorem.

OC Tibi quicquid id eſt lon. Tedio urbis diſceſſerat Martialis in galliam ciſalpinam:unde hunc librum mittit: nam ꝙ ait ſecundo uerſu: Gallia romanæ nomine dicta togæ:ego de gallia ciſalpina intelligo ob tertium epigramma:ex quo ſatis diſcitur īde mitti librum. Primū lectorē alloqt̃:& īdicat ubi liber ſit cōpoſitus: neq; ſe mirari ait ſi fortaſſe plus placeat ſuperior:q cōpoſitus fuerat ī urbe:quōiā quæ domi naſcūt̃ gratiora ſūt externis. Romanæ togæ:alludit ad galliā togatam quæ ab ancone īcipit:cū ut puto uelit indicare galliam ciſalpinā. Romane:tu legis hunc:nam hūc mittebat librum in urbem. Liber uerna.i.natus domi in urbe. Vincere gallum.i. qui mittitur ex gallia. Vincere: gratia ſuperare.

Ad Librum.

CVIus. Alloquit̃ libꝝ:& hortat̃ eū ut ſibi paret patronū aduerſus obtrectatores:& laudat Fauſtinū. Cuius uis fieri munus.i.cui uis mitti: Imitatio Catulli:Cui dono lepidū nouū libellū. Vīdicē parare.i.defenſorē. Tegas cordillas:hi uerſus ſūt apud Perſiū aliis nūeris:Scōbros metuētia carmīa nec tus. Cordillæ idem piſces ſūt q thīni:nam thīni ſimul ac nati ſūt matrē ſequūt̃ autūno redeuntes ex ponto in

ĩ magnũ mare cordillæ dicũt.cũ ſe ĩmerſerĩt cẽo pelãides.πῆλοσ.ii. latine cenum.poſt annum appellantur thinni. Cordillas:piſciculos. Papyro madida:nam neglectæ papyri in hũc uſum adhibebant ſiue ſcriptæ eſſent damnatis carminibus: ſiue non ſcriptæ: ſed tunc erat illud genus papyri: quod emporeticum dicitur deprauata dictio-ne apud Plinium amphoreticum. Cucullus: tegmen thuris & pi-peris uenditi. Fauſtini: alibi meminit. Sapiſti:optimum cepiſti conſilium. Cedro:oleo cedrino quod ſeruabat chartas. Luxurie-ris.i.luxurioſe orneris ũbilicis pictis. Index:titulus. Coccum mit-tebat.gallia præcipuum:licet Piſidia & aliæ prouintiæ mitterent:ũde ueſtes coccineæ fiebant præcipuo colore & ingenti pretio. Illo uin-dice:patrono Fauſtino. Probum:Probũ poſuit pro ſeueriſſimo ca-ſtigatore:nam.M.V. Probus emẽdãdis libris:ſoli nec ulli alii grãmati ces parti deditus:reliqt nõ mediocrẽ ſiluã obſeruatõum ſermõis ãtiq.

Ad Librum.

ROMam. Alloquitur librum. duæ erant uiæ æmyliæ: altera quæ flam-miniã excipiebat: de qua hic loquitur: altera quã ſtrauit Scaurus per Piſas & Lunam in ſabatios uſq;. Forum Cornelii:mutato nomĩe nũc imola dicitur. Fatere multa.i.nimis multa paucis uerbis. Vanæ to-gæ:uel uariæ:quia ut ſcribit inter togatos ambulabat.i.inter anteã-bulones: ex quo nihil accipiebat quod eſſet libero homine dignum: & propterea togam uagam uanam dixit :uel uanæ togæ romanorum togatorum: quia uani & nullius emolumenti erant in clientes:placet prior ſententia. Exierat poeta.i.quoniam erat poeta exiuit. Cũ cy-tharœdus erit redibit: quia cytharœdi in pretio ſunt romæ nõ poe-tæ. Ita figurate tẽpora ſua notat.

Ad Eundem.

VIS commendari.Ad librum iterum. An unus multis ſatis eris: ho-ſpites dicuntur amici externi:propterea ait tu non eris Iulio amicus externus: ſed popularis:& ex ipſa urbe. Nomen in meo ore: quia ſæpe eum celebro carminibus meis. Primi in limine tecti: domus noſtræ:quia uicinus erat Iulius Martiali.Daphnis græce latine laur9. Martialis lauros habuit uicĩas ad porticum uipſanam:quod dixit: At mea uipſanas ſpectant cœnacula lauros:propterea uicinum hominẽ q domui ſuæ lauretũ illic olĩ habebat ficto nomĩe appellat daphni-dẽ.Daphnis præterea olĩ fuit Mercurii & nymphæ filius q:& ipſe ita eſt appellatus:quoniam in ſilua laurorum in ſicilia eſſet natus. Is a-miſit oculos cum ebrius immemor minarum nymphæ ſi cum aliqua alia rem haberet: regis filiã ſtupraſſet. Hos pariter:Iuliũ & uxorẽ.

In Mulierem deformem.

FORmoſam. In mulierem: quæ rugas medicaminibus celabat uultus: corpus deforme lauabat.faciebat hoc ut formoſa uideretur: cum ta-men ipſum corpus proderet faciem eſſe deformẽ. Lædis:aquas la-uando. Deam:aquarum. Aperi:detege faciem. Nigro medicami-ne:ut uideamus an ſis formoſa. Aut tunicata laua:ne corpus: quod cernimus non formoſum doceat faciem eſſe deformem.

Ad Marcellinum.

LVX tibi. Marcellinus die natali patris depoſuit primam barbam: ait Martialis duplicem eſſe cauſam celebrandi diei: ꝙ eo & pater natus ſit: & filius depoſuerit primã barbam lanuginem: nam lanugo hæc

deponebat magna celebritate conuiuioꝝ: & ludorum: & indicium erat uitæ initæ uirilis ætatis. Hæc prima: hoc die natus ē pater tuus. Libat.i.decidit:qa depoſuiſti primam barbā. Ille dies:licet dederit iocundam uitam patri: quia eo natus eſt: nunq̄ præſtitit amplius q̄ ꝙ reddit te uirum. Vel patri:accipe abſolute ut dicat:nullus pater plus accepit ab eodem die:ut & natalē ſuum celebret: & depoſitam filii lanuginem.

De Sportula.

CENtum. Domitianus ſportulas ſuſtulit:dabantur autem C.quadrantes pro ſportula his qui una lauabantur: quod ſupra indicauit:Dat baiana mihi:lætus Martialis & inſultans diuitibus: qui exigua ſportula & interdum cibo comites conducebant:ait eos non debere amplius ſperare comites exiguo cibo: ſed eſſe recto & legitimo ſalario. Elixus:decoctis aquis balneorum. O fames amicorum.i.o diuites q cogebatis amicos eſurire tenui ſportula. Quid cogitatis regis ſuperbi.i.diuitis:ut ſupra:Tumidoq; anteambulo regi. Stropharum: potes legere.i.alimentorum:quaſi dicat amplius non dantur cibi in ſportulam: quod nō placet.lege ſtropharum:nam ſtrophæ præſtigiæ: & occultæ fraudes ſunt:ut appellet ſportellam ſtrophas:quaſi rē fallacem:& cuius dulcedine multi decepti tempus fruſtra terebant.Pli. in epiſtolis hoc uerbo utitur: Hic inquit dixi ſtrophas facis. & alibi Martialis:Iam ſtropha talis abit.

In Quintum.

THAida. Cum luſcam & deformem poſſit amare:Ipſe non habet duos oculos: nam cæcus eſt.

In Philomuſum.

CONſtituit. Philomuſus prodigus erat & a patre accipiebat duo milia ſingulis menſibus ne conſumeret hæreditatem una prodigalitate: poſtea pater moriens conſtituit hæredem: & non reliquit duo milia in toto aſſe:ergo pater exhæredauit: quia non dabit amplius ſingulis mēſibus duo milia:per omnes dies:quoad uixit:uel exhæredauit: quia tantum dedit:ut nihil moriens relinquere potuerit: quod placet. Egeſtas craſtina.i.cum uno die tātum conſumeres:ut in ſequēti nihil ſupereſſet. Ex aſſe: tota hæreditate:in qua non erant duo milia:pater exherædauit: quia non dabit amplius duo milia ſingulis menſibus ut dabat:ſed quum minus illa daret tūc te exhæredabat: quia nihil inde ſuperfuit.

In Fabullum.

VNGuentum. Corpus mortuorum lauabatur. Ennius: Corpuſq; lauāt frigentis & ungunt:tum Fabullus acceperat conuiuas: ut ungerent ut moris erat. Sed nihil ſcidiſti:ad comedendū. Salſa:perfaceta ē. Mortuus:quia mortui unguntur & non comedunt.

In Næuiam.

CVM. Crudus ſignificat cibum non coctum: crudus item ſignificat hominem:qui bene non concoxit. In hoc iocatur Martialis accuſat auaritiam Næuiæ. Parcis:abſtines ab apro. Rumpis:laceras. Hoc: pacto:non apponendo aliquid. Nunq̄ ero ſic crudus.i.nūq̄ accidet: ut bene non cōcoxerim nihil edendo. Iocatur in hoc uerbo crudus.

De Codro.

PLVs credit. Credere eſt mutuo dare pecūiam.Cicero:Per amicos tuos

qui ei credidiſſent. Credere item eſt habere fidem. Iocatur in hoc Martialis. Credit: mutuat. fallit lectorem ambiguitate uerbi: lector acceperat credere pro dare pecunias mutuo. Martialis acceperat credere pro adhibere fidem: nam cæcus qui amat: multum credit. Cũ ſit tam pauper quomodo: interrogatio eſt quomodo mutuet: reſpondet. Cæcus amat: iccirco multum aliis credit.

In Cerdonem.

DAS. Prouerbium erat apud antiquos in eum qui rem tentaret & ſupra uires: Teneto te intra pelliculam. hoc uſurpat Oratius ĩ ſermonibus: & nunc dicitur a Martiale in cerdonem aptiſſime: nam cerdo ad tãtas peruenerat opes: ut gladiatorium munus ederet in theatro: de quo alibi: Frange miſer calamos & rumpe thalia libellos: Si dare ſutori calceus iſta poteſt. Cerdões: a lucro dicti: nam κέρδος apud græcos lucrum apud nos ſignificat. Regulæ: princeps ſutorũ. Sica. i. gladius. Gladiatorum: ipſi gladiatores. Corio tuo. i. pelle tua: Ludere: dare gladiatores. In tua pellicula. i. intra tuam artem. Iuuenalis: Quondam hi cornicines & municipales harenæ Perpetui comites: notæq; per oppida buccæ Munera nunc edunt. & cætera.

In Sabidium.

CIRcunlata. Dictio hæc deprauata eſt in nouis codicibus omĩ ex parte: in uetuſtiſſimis non omnino: nam uetuſti codices ſic habent ſcribitita: quod ita emendandum cenſeo ſcriblita: nam ſcriblita auctore Varrone in menipea: Eſt genus cibi liquidioris. Varro: Impone in ſcrupea ſcriblitam. hoc magis placet q̃ aut ĩtrita aut ſorptita: quoniam ut mihi uidetur uoces ſunt: altera inuſitata: altera non conueniens: neq; ſi ſequimur elemẽta uetuſtiorum codicum: in hoc uerbo apte coagmentari poſſunt: tamen ſi placet: Sorptita eſt poculum ſorbile & cibus ſorbilis. In Sabidium ſcribitur fellatorem: & male olẽtem cuius flatu ſcriblita allata mẽſis malum cepit odorem: a ſcriblita fit ſcriblitare quod eſt in firmis & nutantibus greſſibus inſiſtere. Secundis menſis. i. inter bellaria. Circũlata diu: quia calebat. Vrebat manus: conuiuarum ita ut non poſſet tãgi. Merda fuit: propter anhelitum Sabidii fellatoris male oluit ut merda. Antiquus codex ut dixi ita habet Circunlata diu menſis ſcriblita ſecundis. Sed qui male emendarunt ĩuerterunt pro ſcriblita uel ſorptita uel ĩtrita ſcribentes. His commentariis aliorum ineptias diſſimulaui: quod licuit ubiq;. Nam neq; tam damno libenter aliena q̃ mea omĩbus probare ſtudeo: cuius conſilii adhuc me nõ pœnituit: quis laceſſitum ſcriblita legendum exiſtimo. Nam ſcriblita quod ex ãtiquis codicibus facile apparet eſt placentæ genus: quod docet Cato his uerbis in re ruſtica: Scriblitam ſic facito in balteo tractes caſeum. Ad eundem modum facito uti placentam ſine melle: coqtoq;. Ita leges: Circũlata diu mẽſis ſcriblita ſecundis.

In Maximum.

PERfrixiſſe. Idem ſenſus eſt uerborum Catonis in Albinum ſcribẽtẽ hiſtoriam: nam Albinus ſe excuſauit: ꝙ græcus homo ſcriberet latinam hiſtoriam: maluiſti inquit deprecari culpam q̃ ea carere. Perfrixiſſe: nimio frigore factas raucas. Iuuenalis. Et ſi perfrixit bene cantas. hic malus erat recitator.

De Vipera in ore Vrſæ.

PROxima.Platanō locus erat platanis conſitus:ut daphnon lauris.hic erat iuxta porticum uipſanam:habebat feras marmoreas miro ſculptas artificio: cū puer nuper manū īmiſiſſet ī os urſæ marmoreæ illic deliteſcentis uiperæ morſu periit. Columnis centenis.i.porticus uipſanæ. Fictæ: feræ marmoreæ. Merſit:immiſit. Tentat:palpādo experitur. In cæco ore.i.ītra os latebat. Viuebat:ducebat ſpiritum. Anima deteriore.i.flatu & ſpiritu uenenato. O facinus:ſimul deplorat necem pueri:& uitam feræ marmoreæ admirat̃. Falſa: qa nō erat marmorea ut uidebatur.falſa res eſt quod uidet̃.q.d.erat uipera:cum uideretur urſa.

De Canio.

DIC muſa.De Canio:& in eum iocatur qui nulla alia re magis occupatus erat:q̃ riſu : de quo ſupra:Cepit maxīe pana q ſolebat. Chartis uicturis.i.īmortalitati. Tempora claudianorum.i. Claudii & eius maiorum.hāc hiſtoriam ſcripſit Plinius:ſed non extat. Falſus ſcriptor :an laudat ea:quæ nonnulli ſcriptores adulantes Neroni laudarint. hæc duo interrogauit : quoniam & Neronis : & Claudii mēoria inuiſa erat Domitiano. Aemulatur:imitando in nūeros ducit.Phedrus eximiæ formæ a Platone introducitur in eo dialogo: qui ita inſcribitur:ubi longa oratione & Phedri uerbis de amoribus diſputat̃. Laſciuus Canius.i.laſciuiēs in elegis. An ſeuerus:ſcribit ne heroico carmine:an uerſatur horridus in cothurnis ſophocleis.i.ī tragico carmīe. Schola poetarum:locus ubi poetæ recitabant. Lepore attico: .i.attica puritate:& elegantia. Hinc:a ſchola poetarum. Terit porticum:deambulat ne in porticu. An carpit ſpacia.i.an deambulat ī porticu argonautarum:ī campo martio:an rurſus quia ſæpe illuc accedebat. Tepentes buxos.i.inter buxetum.i.deambulat ne in porticu Europæ. Titi thermis:nam Titus thermas cōſtruxerat: an lauat̃ in thermis Agrippæ. Tigillini impudici: nam per impudicitiam Tigillinus multa a Nerone eſt conſecutus : quem ad omne corruperat: Ipſe obſcuris parentibus fœda pueritia:turpi ſenecta apud aquas ſiueſſanas periit iuſſu Othonis muliebriter: nam ſecuit fauces nouacula. Tulli & Lucani:duorum fratrum:de quibus ſupra: Si lucāe tibi uel ſi tibi tulle darentur. Pollionis quartum : Quartum nomen proprium loci amœni eſt ad quartum lapidem. Iam:æſtiuo tēpore. Nauiculatur.i.nauigat:nam nauiculari eſt ocioſa cimba uehi. Ridet: ita ante notatur:Cepit maxime pana qui ſolebat.Ita ſuſpenſum hactenus lectorem in riſum prouocat.

In Crudelem Dominum.

PROſcriptum.Antium Reſtionem proſcriptum famulus:quem ipſe in compedibus & fronte notatum ſecutus eſt fugientem:aliis ſeruis diripientibus bona domini.Is collocatum dominū ī loco abdito aluit: Senem in quem inciderat interemit: coniecitq; in rogum ardentem: oſtendit his qui uenerant ad Reſtionem capiēdum illic ardere. Proſcriptū:Reſtionem. Inuidia.i.infamia domini:ꝙ fuerit ſeruatus ab eo ſeruo: quem ipſe habebat ī compedibus:quem fronte ſignauerat. hiſtoria eſt apud Macrobium.

De Apitio:

DEDeras. Apitius habebat ſeptem milia:ſex conſumpſerat luxu:& cū adhuc cētum ſupereſſent ueritus ne poſſet explere gulam ea pecūia:

uenenum bibit:quod fortaſſe a multis poterat laudari tanq̃ fortiter feciſſet: ad quod Martialis ait:nihil potuiſſe fieri guloſius : nam cum cæteri uncta ſectentur propter gulam:ipſe quod plus eſt bibit uenenum gulæ cauſa. Tu grauatus:ꝙ ſolum.ſ. centum ſupereſſẽt:ut:tāq̃. Ferres famem & ſitim.i.tāq̃ laborares fame & ſiti bibiſti uenenũ.

In Inuitatorem.

OMNia. In eum qui obſonia appoſita conuiuis:retro porrigebat pueris:ſi inquit Martialis in animo tibi eſt retro porrigere obſonia:debes & menſam parare pueris nõ nobis. A pedibus:lecti ubi diſcumbũt pueri :ſerui enim ad pedes diſcumbebant.alibi: Retro flexus ad pedum turbam.i.ad ſeruos. & alibi : Ad pedes implet lagœnam.i.ex menſa ſeruorum.

De Tuſco aruſpice.

VITe nocens. Erat aruſpex : qui uolebat ĩmolare caprum Baccho : ſed quoniam carnes hirci ferent niſi caſtretur: Iuſſit ut ruſticus reſecaret teſtes capri : Apparuit hernia aruſpicis : ruſticus eam reſecauit. Stabat:ut mactaret:& placebat deo. Roſa:corroſa uite. Aruſpex tuſcus :qui e tuſcia uenerat:nam e tuſcia uenerat aruſpicina. Teter odor.i.nocens odor hircorum. Hernia:pellis teſticulorum. Iuuenalis: Quibus incendi frigidus æuo Laomedõtiades & neſtoris hernia poſſit. Aras:uirides e ceſpite: Ruſticus ſecuit herniam aruſpicis: putauit hunc eſſe ritum ſacrorum.

Ad Fauſtinum.

SI Temperari. Iocatur in Sabineum rhetorem:qui tãtum uentũ emittebat podice: ut poſſit refrigerare balnea calidiſſima. Iulianus amabat balnea tepida.

In Candidum.

PRAedia. In Candidum qui nihil dabat amicis: & uolebat omnia ſolus habere.de quo ſupra eſt conqueſtus:Candide κόινα φιλων:ſed non habebat uxorem ſolus:cui inſultat hoc epigrammate. Solus habes.i.nihil ex iis das amicis :ſed ſolus omnibus tuis rebus uteris : præter uxorem. Iuuenalis:Gentis uitio nũq̃ partitur amicum Solus habes. Myrrina:uaſa mittebantur ab oriente : & a nonnullis locis parthorum:ſed præcipua ex acarnania erãt diſtincta maculis. nõnulli dixerunt myrrinum eſſe humorem concretum ſub terra:ũde hæc uaſa ducebãt. Maſſica.i.falernũ. Cecuba opima.i.uina Opimiana.

In Gallum.

NVNq̃. Idem ferme ſenſus eſt ſuperioris epigrammatis: Inuitas nullũ niſi cum quo cotta lauaris. Reuocas:ad cœnam. Inuitas alios:id ẽ draucos. Mihi nõ eſt cor:decipit lectorem:nam uidetur dicere mihi non eſt cor:hoc eſt prudentia:quia te inuito:cum ĩtelligat non ẽ aĩus ad te pædicandum. Nec tibi pudor:fallit item lectorem.uidetur enĩ dicere:quia me uon inuitas:at intelligit quia uis pædicari.

In Neſtorem.

AVRiculam. In Neſtorem fellatorem : qui cum garriret in auriculam Marii male olebat auricula propter grauem odorem Neſtoris. alibi eodem ſenſu de ampulla unguenti in cunnilingum : qui quum eam olfeciſſet: dixit poeta factam eſſe garum.

In zoilum.

HAS. In zoilum ſcribit:qui ex ſeruili conditõe peruenerat ad equeſtrẽ

dignitatem. Saturne tibi:ĩ ſaturnalibus:ut Apollodorus ſcribit:Saturnus qui toto anno fuerat in compedibus ſoluebatur. Papinius in ſaturnalibus uocat Saturnum:Saturnus mihi compede lex ſoluta:cũ Martialis uelit oſtendere zoilum fuiſſe ſeruum :nũc in ſaturnalibus ſcribit diſtichon:quo ait zoilum dicare compedem Saturno:dedicat tibi has catenas. Cum gemina compede :quas appellat ãnulos priores :ſed nunc habet annulos equeſtres : nam zoilus ex ſeruo factus erat eques:At catenæ fuerant ei fugitiuo priores annuli.Reorum aũt uincula quum ſoluti eſſent & ſeruorum dicabantur Saturno ea ratione qua ſupra dictum de compedibus Saturni.

In Rufinum.

SVNt tibi. In Rufinum qui ſcænicis artibus: & uili miniſterio peruenerat ad ingentes diuitias:& quaſi ſuæ conditionis oblitus amicos iã ceperat aſpernari:monet Martialis eum non oportere efferri diuitiis: cum ãpliores Didimus ſpado:& Philomelus cytharœdus ſint conſecuti: quaſi dicat &ſi diues ſit:nõ tamen eius conditionem immutari & aboleri potuiſſe. Multa iugera.i.habes multos campos. Vrbani: .i.tuæ ædes occuparunt multa iugera ſoli ãplitudine ſua.contra Martialis de caſa ſua:Et caſa iugeribus nõ oneroſa ſuis. Numeroſæ arcæ plenæ.i.habes multos debitores obæratores. Aurea menſa.i.hõeſta uaſis aureis. Didimus ſpado fuit:qui ſuppoſita aliis uxore ingentes diuitias eſt adeptus.alibi:Si ſpado didimus & correſus non eſſet. Philomelus cytharœdus:nã φιλοσ amicum ſignificat:μέλοσ cantũ. Alibi latius meminit.

Ad Gargilianum.

SPOrtula. Ad Gargilianum:quem extrema inopia laborantem interrogat quomodo uiuat:quis inquit dicas te uiuere ſumma cum ratiõe: tamen adeo inops es : ut uiuendi nullam rationem habeas. Nulla ſportula datur:quia ſublata eſt a Domitiano:nam Domitianus ſportularum uſum ad rectas cœnas redegit. Tu recumbis conuiuia gratis.i.ſine ulla alia mercede:nam qui olim ſportulam accipiebant:nũc una cœnabant cum diuitibus: ſed nulla alia mercede data. Vnde ẽ togula:harum uſum ad rectas cœnas redegit.i.ũde habes togulæ pretium. Vnde es uir chiones.i.unde habes ut ſoluas coitũ meretricis. Iuuẽalis:Et dubitas alta chionẽ deducere ſella. Licet dicas:te uiuere cum ſumma ratione.i.moderatione. Intelligebat Gargilianus:ꝙ uiuis quia erat indignus uita in tanta inopia. Iocus.eſt:nam ratio moderationem ſignificat:ut Gargilianus accipiebat: & cauſam : ut Martialis accipit. Nulla facis cum ratione.i.nullã hẽs uiuendi cauſam in tãta inopia:deberes potius mori.

In Matriniam.

NON poſſum. In Matriniam decrepita ætate quæ Martialẽ accuſabat: ꝙ ſe uetulam non poſſet ſubagitare. Non poſſum: concumbere cũ uetula : tu mortua es : adeo extremæ ætatis es : ut mortua uidearis. Heccuba:ſi nondum erat canis.i.poſſum concumbere cum Heccuba anteꝗ conuerſa foret in canem: & item cum Niobe anteꝗ in ſaxum : quaſi dicat tu non anus es:ſed aut canis : aut ſaxum depoſita mulieris figura.

De Piſcibus ſculptis.

ARTis. Phidias ſculptor atheniẽſis claruit minoribus ſimulacris ſcul-

pe̅dis. Toreumata dicuntur uaſa ſculpta.laudant piſces hoc diſticho in uaſe ſculpto. Adde aquam natabunt: adeo bene ſunt ſculpti.& laudat præſtantiam ſculpturæ.

Ad Fabianum.

QVOd. Ad Fabianum amicum ueterem:quem &ſi iam diu coluerat: tamen nõ habebat mitiorem. Præſtare hoc tibi.i. officia quæ exigis a nouo amico. Horridus:incultus: nam qui properabant ad ſalutã- dum:non poterant ſe colere.Iuuenalis: Ligulam dimittere. Agrip- pæ.M.Agrippa habebat thermas. Thermis:Titi Veſpaſiani:quas ce- leriter extruxit. Per.xxx.decembres.i.xxx.annos. Vt ſemper ty- ro.i.nouus miles. Toga mea trita & conſũpta:& mea quã nunq̃ me- ruiſti. Meruiſſe rudem:tractum eſt a gladiatoribus:nam gladiatores ingraueſcente ætate rude donabantur: ut apud Oratium in epiſtolis & Iuuenalem:qua rude accepta non cogebant amplius pugnare:ſed publica alebantur pecunia.Senſus eſt putas me nõ demeruiſſe rudẽ: ut me alas ſine officio.

In Iraſcentes amicos.

IRAſci. Irato Fabiano ex ſuperiore epigrãmate ait Martialis amicos diuites uel ſine cauſa ſolere iraſci pauperibus:nõ quia id ſit honeſtũ: ſed quoniam utile eſt:nihil enim poſtea dãt. Felices diuites noſtis: .i.tantum ſcitis iraſci. Iuuat hoc facere:quia nihil poſtea datis ami- cis: quibus eſtis irati.

In Sextum.

QVAe te cauſa. Interrogat Sextum quare ueniat in urbem:& oſtendit bonum uirum nihil certi habere unde uiuat. Triplici foro: triplex enim forum erat in urbe:latium:romanum:& uetus. nec poteſt allu- dere ad tria fora dicendi:quibus oratores utuntur: nam prior ſentẽ- tia melior eſt:& plane confirmata. Tuta neutri: hoc eſt neutri po- tuiſſet tuto credi penſio domus:uel tota ideſt neuter tantum habuit: ut totam penſionem ſoluere poſſet. Hinc:ex cauſis. Pangentur carmina.i.componam carmĩa. Gelidis lacernis:ideſt tritis lacernis. Atria magna:magnorum principum. Iſta res:colere atria. Certum eſt uiuere romæ.i.decreui & conſtitui uiuere romæ. Caſu:fortuna & non certo inſtituto:nam boni uiri officium in pretio nõ eſt:nec certũ bono uiro præſidium eſt:ſed malis.Mali igitur certo præmio uiuunt: boni pendent ex caſu:ut aliquid aſſequantur:nam bonarum artium nullum eſt certum præmium.

In Theleſinum.

MVTua. Theleſinus magnus uolebat uideri cum diues ter quinquagẽa mutua dediſſet: Martialis ait eum non eſſe magnum uirum: ꝙ det mutuo:ſed eſſe magnum: ꝙ reſtituat:quaſi dicat plus eſſe ꝙ a pau- pere ter quinquagena reſtituant:q̃ ꝙ dent mutuo a diuite. Quod recipis:quia reſtituo diuiti. hinc noſtra ſententia cõfirmatur: ut pu- ſilli a Martiale dicantur qui nihil dant amicis: Gaure puſillus homo es:nam hic uolebat magnus uideri quia daret.

In Pollam.

LOMento. Lomentum de farina fabæ hoc loco intelligo. de candido præterea medicamine quod ex argento fiebat lomentum dicebatur. auctor eſt Plinius.Polla hoc medicamine linebat uentrem ut puella uideretur:potes ĩquit expolire uentrem lomento:unde alii fortaſſe q

cunnilingi ſunt allici poſſunt ad cunnum tuum lingendum. ego aũt non uiſcabo illic labra:non enim ſum cunnilingus.de lomento ĩ diſtichis. Propterea conſulit Martialis:ut lomentum omittat. alibi idẽ eſt ſenſus. Non linis labra mihi:hoc ẽ nõ propterea ego illic admouebo labra ubi linerentur:& uiſcarentur.

Qualem puellam uelit.

INGenuam. Ait Martialis in puella optanda non tam habere rationẽ nobilitatis & conditionis:q̃ formæ:& inquit: non tam opto puellam ingenuæ conditionis: q̃ formæ. Ingenui dicuntur quorum maiores non ſeruiuerunt:nec ipſi. Ingenuam.i.ingenuæ conditionis. Libertĩa:Libertinus dicitur qui habuit maiores ſeruos:ipſe liber. & ſecundo loco opto libertinam:poſtero ancillam:ſed ſerua utranq; uincet & libertinam & ingenuam ſi fuerit pulchra ex Epicuri ſententia eſt proxima uoluptate tangi:contempta inani laudis ſpecie.

In Chionem.

DIGna tuo. Chion ſignificat niuem:unde hæc mulier dicta eſt Chiõe. ait Martialis eam quidem eſſe Chionem: quia frigida eſt ut nix: ſed non eſſe Chionem:quia nigra eſt:& nõ cãdida:ut nix: frigida ſcilicet in coitu:nam blandicias non habebat.

De Lacerta cælata.

INSerta. Mentor argento cælando maxime claruit: ut Pli. Iuuenalis: Raræ ſine mentore menſæ.i.ſine poculis Mentoris.laudatur artifex q ſculpſit lacertam in populo argenteo. Inſerta.i.inſculpta phialæ. Plinius de Stratonico ſculptore: Quiq; ſatyrum in phiala grauatum ſomno collocauiſſe uerius q̃ cælaſſe dictus eſt Stratõicus. Ducta:efficta. Viuit:adeo bene ſculpta eſt. Et timetur argentum:quia tam bene ſculpta lacerta eſt:ut uiua uideat̃:& nocitura.

In Licinum.

MENtiris. Licinus canus tĩxerat capillos:ait Martialis eum quidẽ poſſe fallere aſpectum hominum: ſed non poſſe decipi ſenectutem: uel Proſerpinam:quæ exacta ætate detrahet medicamina illa nigra eius capiti. Ingenioſe medicamen illud poeta appellat laruam. Mentiris iuuenem.i.ſimulas te eſſe iuuenem. Tam ſubito coruus.i.niger tãq̃ coruus. Perſonam: quã medicamine ſimulas. Detrahet: nam & ſi uideris iuuenis:quum ſenex fueris morieris. Hominum aſpectus falli poteſt:naturæ lex non poteſt.

In Ligurinum.

OCCurrit. Accuſatur Ligurinus ꝙ male & intempeſtiue recitet: adeo ut cum bonus uir ſit ea ſola de cauſa fugiatur ab hominibus. Quacunq; uenis eſt fuga.i.quacũq; uenis omnes fugiũt. Quid ſit ſcire.i. cupis ſcire cauſam. Nimis poeta es.ſ.nimium uis uideri poeta recitando. Perículoſum:quia moleſtum omnibus. Dypſas:genus ſerpentis:cuius morſus homĩem ſiti necat. Medio ſole:ex plaga meridiõali: quia illic ſũt grauiora uenena:uel peruſta medio ſole:quoniã perpetuo apricatur. Scorpius improbus:uenenoſus. Piſcina:locus erat domi ubi frigida lauabantur. docet hoc Cicero: Latiorẽ inquit piſcinam uoluiſſem ubi iactata brachia non offenderẽtur. Vir bonus:hoc enim unũ uitiũ occupat omẽs. Fugerat: ĩ fabulis dicit̃ ſolẽ auertiſſe curſum :ne ſceleratam Thieſte cœnam inſpiceret: ubi filii appoſiti ab Atreo fratre fuerũt. Fugĩus:ne cogar audire te recitãtẽ.

Tace.i.nihil recites.alibi poeta in cœna iucunda pollicetur non affuturum craſſum uolumen.

In Coſconium.

OMNia quod ſcribas. In Coſconium qui æmulatione ſcribendoꝝ epigrãmatum cum Martiale certabat. Illius epigrammata modo accuſabat ꝙ longa eſſent:cui reſpondet poeta:Coſconi qui longa putas:mõ damnabat ꝙ parum pudica eſſent:ait poeta ſe laudare Coſconii epigrammata:ꝙ legi poterant uirginibus & pueris ingenuis: cum nihil ineſſet obſcœnum: ſua tamen non eſſe omnino repudianda: cum a nequioribus & laſciuioribus puellis legantur.q.d.plures eſſe qui ſua legant q̃ Coſconii:ob eum pruritum qui in omni pagina eſt. Nulla mentula.i.nulla mentio mẽtulæ. Vacat luxuria.i.ſine pruritu. Neq̃: laſciui. Faciles:laſciui. Torquet:qui tangitur libidine.

Ad Candidum.

EXIgis. Ad Candidum amicum:quem cum non comitaretur Martialis mittebat ei libertum:ait poeta plus in ea re.i.comitando ei libertum poſſe præſtare: q̃ ipſe ualeat: quoniam ipſe ſit ad ſeruilia munera ĩeptus:ait tamen ſe omnia ei præſtiturum: quæ libertus præſtare non poterit:hoc eſt laudem & ĩmortalitatem. Operam togatam.i.togati hominis:nam anteambulones erant togati. Vmbone.i.obiecto corpore ſuo pro umbone. Mugiet.i.clamando ſæpe te laudabit. Lis erit:ſi habebis litem faciet conuitia. Clamabit:in aduerſarium tuũ. Quicquid:ĩmortalitatem propter meos uerſus.

De Baſſo.

CAPena grandi. Ridet Baſſum euntem ex urbe onuſtum fructibus ruſticanis:nã rus ſteriliſſimum emerat ſolius amœnitatis pretio:q̃uis inquit cenſeam eum uenire in urbem:non uenit: ſed uadit rus:nam ruſticanarum rerum copiam in rus afferebat:quæ a rure in urbẽ ſolẽt: Fluit grãdi gutta:propter fontes unde & fontanalis dicta eſt: & fõtanalia.i.ſacra fontium:illic fiebant coronatis pueris:& fontibus.auctor eſt Pompeius. Illic erat prærerea ſaxum: quod cum romãi uellẽt impetrari pluuias a Ioue in urbem ferebant. dicebatur Manalis.auctor Feſtus. Iuuenalis:Madidamq; capenam. Almo fl.eſt ad portam capenam:quo ſimulacrum Cibeles lauabatur a ſacerdotibus. Et lotã paruo reuocant almone cibelem. Lucanus. Lauabantur prærerea cultri ſamii quibus galli furentes inter ſe digladiabantur: q̃uis eſſent ſamii:tamen a poeta ferrum dicitur:ut ſupra etiam:Demens cũ ferro quid tibi:cum de cultro ſamio loqueretur. Oratiorum: Oratii tergemini ob pugnam aduerſus Curatios ad hanc portam ſepulti:nomẽ dederunt:ut porta capena tergemĩa eſſe diceretur. Herculis fanũ: illic erat templum Herculis. Auctor Macrobius: quem nũc puſillum appellat:quoniam Domitianus appellabatur Hercules maior. alibi: Maior quæ geſſerit audi:hoc eſt Domitianus Hercules maior. Feruet:celebratur. Illic:in rheda. Caules nobiles:caulis pompeianus proceriore fructice eſt gratus ob teneritatem. Vtrunq; porrum: ſectiuũ & capitatũ. Seſſileſq; lactucæ:lactucæ ĩ tãto pretio fuerũt: ut homines in ualeria familia lactucini ſint dicti. Lactuca autem a lacte eſt dicta:quoniam quæ dicebatur micorus (ſola enim fuerat ĩ uſu)ea habet copiam lactis.tertium lactucarum genus ſeſſile dicitur ſiue laconicum. Pigro uentri:quia betæ laxãt aluum. Betæ apud ãtiquos:

uerna dicebantur & autumnalis. græci cãdidam & nigram dixerũt i Gallici canis: nam gallici canes uelociſſimi ſũt: & ex lupis cõcipi putantur: auctor Pli. Lacteum: lactentem. Nondum uicta faba: cuius dẽs non poterat corrodere fabam. Nec feriatus. i. ocioſus: nã & ipſe aliquid ferebat. Rus ibat: damnat uillam: nam Baſſus rus emerat ĩ quo nil erat præter lauros. In hoc infra deridetur: Baiana noſtri. & deridetur Baſſus: ꝙ cum rus iret ruſticana illuc ferret ſecum: ut oſtẽdat uillæ ſterilitatem.

De Ollo.

PAVperis. Olus ut ædificaret ẽpta cella pauperis extructis ædibus pauper factus eſt: Martialis ait eum nunc habere cellam pauperis. Nũc cellam pauperis hẽt: quia prædia uendidit: ipſe iam pauper.

In Inuitatorem.

VEIentana. Hic qui inuitauerat miſcebat conuiuis ueientana & ipſe maſſica potabat. Olfacere: malo olfacere in menſa tua q̃ bibere.

Ad Ligurinum.

HAEc. Ad Ligurinum: De quo ſupra: qui inuitabat ut tantum recitaret carmina ſua. Origanum: herba eſt: quæ poſt. xx. diem pululat. initio menſæ dabat. Morãt: feruntur. Secunda menſa. i. nondũ ſecunda menſa uenit: & tertius liber recitatur: iocatur cum ſecũdo. Aprum: ſi totiens apponis mihi aprum ego faſtidirem. Eſt putidus: putidũ putabo. Scombri: piſces erant ſulphurei coloris: ex hiſpania præſertĩ mittebãt: uẽdebãt cucullo papyraceo. Scelerata: qa moleſta.

Ad Gallam.

CVM. Galla formoſo corpore, uolebat uideri: dicebatq; ſe poſſe placere magis nudã. eius uanitatẽ redarguit Martialis urbanitate.

Ad Tongilianum.

EMPta. Tongilianus ducentis nũmis emptam domum amiſerat incẽdio. Mos erat apud romanos ut orbis damno affectis ob aliquod incendium pecũiam afferrent: nunc Tongilianus decies centena acceperat cum tantum ducenta amiſiſſet in domo cremata. nonnulli domos comburebant: ut collata pecunia plus aliquid lucrarẽtur. Iuuenalis: Et merito iam Suſpectus: tãq̃ ipſe ſuas incẽderit ædes. Caſus nimium frequens. i. incendium quod ſæpe accidit in urbe. Collatũ decies: quia habes decies centena.

Ad Cloen.

ET Vultu. Pœnitet poetam habuiſſe rem cum Cloe: cum tam male dederit: aitq; melius ſibi fuiſſe maſturbari: q̃ ſubagitare tale ſcortum. Tota te poteram Cloe carere. i. poteram maſturbari melius.

De Caupone Rauẽnate.

SIT ciſterna. Rauenna inter paludes cõdita laborabat penuria aquaꝝ: copiam habebat uini. pluris aqua uẽdebatur: q̃ uinum. Malo. i. magis opto. Callidus caupo: uenditor uini. Impoſuit mihi. i. decepit me. Mixtum uinum. i. dilutũ uinum: nã carior erat aqua. lege Strabonem de palludibus illic & de uinetis.

In Gelliam.

QVOd quacunq;. Gellia uolebat uideri bene olere multis unguentis: cum alioquin eſſet turpis: Martialis inquit aliud exigitur a te. exigit enim forma: Coſmũ: unguẽtariũ. Nugis peregrinis. i. rebus fucoſis heſternis. Cinãma fuſa: lapſa per terrã. Sic eo pacto quo tu oles.

De Villa Fauſtini.

BAIana. Villam emerat Fauſtinus ĩ qua rerum ruſticarum nulla copia
deſiderabatur:nam omnia affluebant.inuidioſe poeta ſingula mũera
commemorat:ut tãto magis uillam Baſſi derideat:in qua nihil præter
arbores ſteriles:& amœnas uiſebatur : adeo ut quotiens in uillam ſe
conferret Baſſus:quæ a rure eſſent petenda illuc afferret. deriſus eſt
ſuperiore epigrammate. Baiana:domus ruſticana ad baias. Ocio-
ſis myrtetis.i.ſterilibus:uel ocioſis ad ocium in requiem comparatis.
Platano uidua.i.ſterili ſine fructu.platani erant in uſu apud romãos:
uel in uilla:uel ĩ hortis urbanis ad umbras inambulationum : quem
uſum docuerunt athenæ. Illic enim primũ uiſæ ſunt platani.xxxvii.
cubitorum umbris luxuriantibus:in philoſophorum ocio. propterea
Iuuenalis cum de recitatione poematũ loqueretur ait Frontonis pla-
tani conuulſaq; marmora clamant:quoniam ut ſupra dictum eſt earũ
arborum umbræ ad ocium litterarum primum ſunt inuentæ. Buxus
in delitias uenerat romanorum adeo tonſis foliis in uarias animaliũ
formas redigeretur: propterea appellatur tonſilis. Ingrata:ſterilia.
Spacia:ſolum latum & amplum. ſenſus eſt uilla Fauſtini non ẽ ordi-
nata:ut occupet magnum ſpaciũ ſola amœnitate. Vero rure .i.uera
ruſticitate. Barbaro:inculto horrido. Hic:in uilla Fauſtini. Farta
ceres.i.congeſta. Autumnis ſenibus.i.maturis fructibus. Fragrat:
bene olet. Teſta:antiqui ſeruabant uuas & fructus in teſtis: ut Pli.
Varro & Columella ſcribunt. Putator:uitium. Seras:tardas.i.uuas
duracĩas & ſerotinas quia ſero matureſcunt. Imminente bruma.i.
incipiẽte hyeme. Prurit:ardet ĩ pugnam. Fronte ĩermi:nondũ cor-
nutus. Cortis:cors uel coors eſt ſpacium illud domi ubi ſeruantur
altilia:tamẽ hoc pro parte domus profertur.per ſyncopã Varro neu-
trum profert figuratum. Anſer argutus:clangore : quod epitheton
meruit excitatis uigilibus capitolii. anſer autem in corte ſeruabatur
ob iecur:nam ut alii Scipio:ut alii Metellus:ut nõnulli.M.Seſſius pri-
mus docuit iecur ãſeris optimi eſſe ſaporis. Gẽmei pauones.i.picti ĩ
ſpeciem gemmarum quos gratos eſſe dixit Oratius:Quoniam multo ue-
nierat auro: Et picta pandant ſpectacula cauda:deridens uanitatem
gulæ romanæ. Debet nomen.i.quæ ſortita eſt nomen a pennis ru-
bentibus auis:hoc eſt phœnicopterus:nam φοινικόπτερος latine
ſignificat purpuram:& alam.habent enim alas purpureas:huius lin-
gua eẽ gratiſſimi ſaporis & cibi primus oſtẽdit Apitius. A Celſo ĩter
mediocres aues numeratur. Perdix picta:maculis diſtĩcta. Numi-
dicæq; guttæ.i.gallinæ numidicæ guttatæ:de quibus Papinius: Quas
udo numidæ legũt ſub auſtro. In diſtichis:Anſere romano q̃uis ſatur
Hannibal eſſet:Ipſe ſuas nunq̃ barbarus edit aues. Illud dicit᷑ quõiã
hæ aues ĩ cãnas fuerant aſſumptæ nouiſſimis temporibus.eaſdem di-
cunt᷑ meleagrides ſi Plinio credimus: ſed Columella diſtinguit:aitq;
numidicas habere criſtam rubram:meleagridas cæruleã:cũ dicit᷑ afra
auis hæc intelligit᷑. Iuuenalis: Nec latus afræ nouit noſter tyrũculus:
Oratius:Non afra auis non attagen ionicus. Erãt aũt gallinæ hæ gut-
tis diſtinctæ. Colchi:patria Medeæ:propterea impii dicũt᷑ impieta-
te Medeæ phaſiani a phaſi fl.colchorũ. Rhodias fœmĩas:gallĩæ rho-
diæ præſtãtiores aliis hẽbãtur. Galli premũt:cãlcãt. Periſteriões.i.
turres colũbarum. Gemit:gemere proprie colũbi ẽ. Turtur cæreus.i.

pinguis: Porci auidi:eſurientes. Villicæ:mulieris. Plenam: plẽis uberibus redundantem lacte. Lutei: ſordidi. Larga ſilua:copia lignorum. Lucet:ardet: coniicitur in focum. Albo ocio:ſine labore & controuerſia:uel albo ab effectu:quia reddit hominem album cuꝛis:ut ſupra: Viuat in urbanis albus & officiis. Palæſtritæ:erant qui ludebant palæſtra:& ungebantur:& habebãtur in familia. Nõ perdit oleum:ſed aliquid agit. Subdolum rete.i.doloſũ:quia retia ad dolum tenduntur. Auidis turdis:cupidis ciborum ut intelligas eos falli eſcas. Trahit piſcem:linea: filo & hamo: nam ea dicitur linea & lineola. Caſſis: galea: ſed hoc loco inſtrumentum ligneũ:quo feræ capiuntur. Impeditã.i.captis pedibus. Facilis:non magni laboris & curæ. Hilares:amœnas. Pædagogo.i.nõ indigentes pædagogo:ut urbani pueri. Eunuchus:qui item erat ĩ familia delicatus. Fruitur ope:aliquid agit etiam ipſe inanis ſine muneribus ut ĩ urbe. Cana mella:albẽtia cum cæris cum fauo. Metamq; lactis.i.lac coagulatum ĩ recentem caſeum. Saſſina:patria Plauti lacte abundabat. Silius:Saſſina diues lactis. Silua ſaſſinate.i.e paſcuis ſaſſinæ. Glires: dormiendo creſcũt. Hiſpidæ matris.i.hædum filium capellæ. Capones non amare coactos.i.caſtratos. Texto ciſto:cãiſtro. Grãdes uirgines:adultæ. Proborum:ſimplicium Dona matrũ:uerbum eſt ruſticanæ puellæ quæ munera matris ſemper affert:placet magis exponas oua gallinaꝝ:ut etiam alibi apud hunc poetam. Facto opere lætus:nam geſtire facto opere ruſtici eſt. Craſtinas menſas:cõtra illud:Explicat & cœnas unica menſa duas. Omnes ueſcuntur: non reiecti ſeruis ut in urbe fit:quod laudat etiam ĩ ſaturnalibus Domitiani. Papi. Vna ueſcitur omnis ordo menſa. Miniſter ſatur:hic ĩ uilla. Non nouit inuidere:quoniã & ipſe ſatur eſt. Iuuenalis de ſeruo in urbe:Ecce alius q̃to porrexit murmure panem. At tu: ad hoc ſpectant quæ ſupra dicta ſunt. Famem:uillam ſterilem. Mundam: lautam & amœnam. Lauros meras.i.ſolas lauros:ſine fructu. Furẽ: qa nihil ẽ quod eripi poſſit. Vinitorem:uillicum:noluit dicere uillicum quia uilla non erat. Farre urbano:allato ex urbe. Ocioſus:relaxatus curis. Pictam:non naturalem.

De Sutore:& Fullone.

SVTor. Cerdo dederat munus gladiatorium: quod ſupra dixit poeta. Is erat bononienſis:nũc fullo mutinenſis dederat item munus gladiatorium:ſuccẽſus Martialis clamat. Cerdo:eſt quicũq; quærit lucꝝ ex aliqua arte:iccirco addit ſutor. Iuuenalis:Munera nunc edunt.

Ad Ponticum.

CVM uocor. Lata erat lex a Domitiano ut ſublatis ſportulis amici ad rectam cœnam uocarentur: hac lege coactus Ponticus iam non dabat ſportulam Martiali:ſed ĩuitauit.appoſuit autẽ uiliſſimos cibos: ſibi optimos. Cõqueritur poeta fraudem fieri legi:cũ nõ detur ſportula:dari cœnam a Pontico non meliorem ſportula: cum tamen legẽ tulerit ĩperator:ut melius cœnarẽt clientes q̃ olim ſolebant acceptis ſportulis. Non tam uenalis.i.non conducendus ſportula ut ante. Eadem cœna.i.iidem cibi. Oſtrea ſaturata lucrino:oſtrea ĩ lacu lucrino depaſta optimum habebãt ſaporẽ:quod docuit Sergius Orata: poſtea domita britannia ex eo littore non inferioris ſaporis oſtrea mittebãtur. Inde ait Iuuenalis:Circeis nata forent an Lucrinum ad

ſaxum rutupino ue edita fundo. Mitilus:de genere poliporum eſt. hic non tãtum ſeruit gulæ:eſt enim nullius ſaporis: ſed craſſitudini gingiuarum & aliis ſordidis ulceribus medetur.auctor Plinius. Sumitur mitillus.i.comedo mitillum. Ore inciſo:ac ſi haberem os ĩciſũ & ulceratum. Inciſo ore:& os mihi ſumenti ĩciditur ob teſtæ duritiem. Fungos ſuillos:naſcebantur ſuilli una cum boletis in radicibus roborum:nullo ſapore digni mẽſa. Res eſt cum rombo.i.tu comedis rombos. Sparulus:piſcis exiguus & uiliſſimus. Clunibus ĩmodicis:obeſis & latis. Sine te:quod non licet per legem Domitiãi tu facis fraudem cœnæ. Proſit hoc.i.hoc ſit factum ĩ utilitatem cliẽtũ:nã uoluit ĩperator ut aliqd plus edereũs:& ꝓhibuit dare ſportulã.

In Quintum.

CENtenis. In Quĩtum:qui magno animo uolebat uideri empta luxurioſa ſupellectile:ait Martialis hoc non eſſe uerum:neq; propterea eũ eſſe magni animi:cum ſibi illa emat: nam magni eſſet animi aliquid donare amicis.alibi in Gaurum nihil ſibi donantem: Gaure puſillus homo es. Sub numa.i.uina uetuſtiſſima. Non ſpacioſa.i.exigua. Carruca:currus ſignificat.carrucæ autem ex argento quoq; cælabant. Pli. Carrucas quoq; ex argento cælari inuenimus. Nero nunq̃ paucioribus mille carrucis iter feciſſe dicitur. Mula:in tanto erat pretio ut Popeia Neronis uxor mulas habuiſſe dicatur indutas ſoleis aureis. Pretio fundi.i.tanto pretio q̃to fundus emeretur. Puſillus animus tuus.i.tu qui habes animum puſillum: propterea fieri poteſt hæc nõ parentur magno aĩo:placet magis Quinte animus puſillus: qui nihil dat amicis:omnia ſibi impẽdit. Emit hæc.q.d.magni animi ẽ donare non ſibi emere. In Gaurum:Gaure puſillus homo es.

In Cotilum.

COTile. In Cotilum qui cum bellũ ſe appellari gloriaretur: putabat id nomen ad formam tantum & corporis dignitatem pertinere: Mart. docet eum hominem eſſe bellũ qui molles & effœminatos mores habeat:& cum deſcribit quid ſit bellus homo Cotilum ridẽdo deſignat. Digerit:componit. Flexos:calamiſtro. Cantica qui nili:ex omĩbus cantilenis molliſſimæ erãt & ægyptiæ & gaditanæ ad ſaltationem & impudicos motus puellaꝝ. Cantica nili.i.ægyptios cãtus. Suſurrat: leuiter canit. Volſa:depilata. Cathedras:ad ſellas fœminaꝝ meretricum. Qui refugit pallia uicini cubiti:propter elegantes ueſtes:ut ſupra: Quã uẽtũ ſpanius manũ timet priſcus. Curris per cõuiuia.i. qui adeſt ubicunq; fiunt conuiuia. Hirpius:nobiliſſimus equus fuit uictoriis & maiorum gloria unde natus erat.ſenſus ergo poetæ ẽ ille eſt bellus homo qui hirpino referente præmium diſcurrit per totã urbem.& narrat unde equus duxerat originem Iuuenalis:Sed uenale pecus corithæ poſteritas & hirpini. Petricoſa:trica ſignificat tenue & moleſtum ĩpedimentum:cũ ergo poeta uelit oſtendere bellum hominem eum eſſe qui ſit occupatus leuioribus in rebus: ait bellum homĩem eſſe rem petricoſam.i.plenã leuioribus impedimẽtis.

Ad Caſſianum.

Syrenas. Laudat Canium gaditãum:cuius cõfabulationem ne Vlyxẽ quidem:qui prætereuectus eſt ſyrenas ait potuiſſe effugere ſi adeſſet. Vlyxes peruulgata hiſtoria cum eſſet nauigaturus iuxta ſedes ſyrenum admouit cæras auribus ſociorum: ipſe apertis auribus iuſſit ſe

uinciri ad malum nauis:ne ſuauitate cantus cogeretur exilire.docue/
rat id Circe:Ita ſurdis ſociis ipſo iuncto malo nauis nõ flexit curſū :
q̄uis ſyrenes noto carmīe uſæ ſint:quod Cicero ex Homero tranſtu/
lit:O decus argolicum quin puppim flectis Vlyxe. Homeri longum
extat carmen in odyſſea. Fallax Vlyxes:epithetõ perpetuū Vlyxes
ab Homero dicitur πολύμητις.i.uarii & multiplicis animi. Hilla/
rem pœnam:nam trahebantur nauigãtes ſuauitate carminis in ſco/
pulos:& naufragiū faciebant. Blandas mortes:quia ſuauitate cãtus
in mortem trahebantur. Gaudium crudele:quia magno conſtabat.
Non miror:ſi Vlyxes relīquebat ſyrenes:ſed magis mirarer ſi reliqſ/
ſet Canium gaditanum poetam.Ante:Canio ſuo gades.

Ad Diadumenum.

QVOd ſpirat. Ad Diadumenū:cuius oſcula mirum ĩꝫmodum olere di/
cit:ſed auaritiam carpit ꝙ ſcilicet auare det:ait ergo cum bene oleãt
hæc baſia:multoplus habitura ſuauitatis una facilitate ſcilicet: Dia/
dumenus nomen eſt elegantioris iuuenis cum hoc eſt fictum: cuius
effigiem Policletus ſicyonius expreſſit molliore iuuenta: eaq; ueniit
cẽtum ſeſtertiis. Aura:odor:nã odor ẽ aer uapore percuſſus. Cãet:
cum emittet flores. Ouis:multi codices habent apis:ut de thimo ĩ/
telligas:cuius odor ſuauiſſimus eſt. Auis:de phœnice potes intelli/
gere quæ nidos conſtruit ex cynnamomo: & caſia .placet ut legatur
Ouis:nam frutices uerno tẽpore morſu gregis fracti ſuauem emit/
tunt odorem. Arabs meſſor:meſſorem arabiæ felicis intelligit:nam
caſia inde mittebatur. Succinum:latine electrum dicitur:gūmi po/
pulorum quod cum candidum eſt præſtantiſſimū habet odorem:ūde
Domitius Nero quodam carmine crines uxoris ſuccinos dixit: quaſi
ſuauiſſime olentes.ſuccinum præterea eſt genus unguenti odorati.
Eoo thure.i.ſabæo & orientali. Gleba ꝙ æſtiuo:odor terræ cõmen/
datus a Cicerone:præſertim in unguentis:ut ſcribit ipſe in ſuo ora/
tore:eo loco optimus eſt:ut antiqui dicebãt ubi cornua arcus cæleſtis
uidebantur deſinere poſt imbrem Pli.auctor. Nardo:crines nardo
ungebantur. Sine inuidia:una & ſola. Facilitas:plus odoris daret.

In.M.Antonium.

PAR ſcelus. Ait grauius fuiſſe ſcelus Antonii triumuiri: qui iuſſit in/
terfici Ciceronẽ:q̄ fuerit Photini q Põpeium iuſſus necauit.Photinus
id in gratiam Ptholomei fecit:hic ut ſuam animi libidinẽ:& crudeli/
tatem expleret.Photinus inter eos fuit qui impulerunt Ptholomeū
ut Pompeium necaret:tamen Achillæ datum ẽ negocium:qui comitẽ
aſſumpſit Septimiū : is primus fuit percuſſor. Phariis armis.i.ægy/
ptiis & ſicæ ægyptiæ. Vterq;:Photinus & Antonius. Illud:duo ca/
pita habebas roma altero corõato utebaris:cum triumphabas: altero
facundo:cum loquebaris. Ingens utriuſq; laus.

De Pigris Nautis.

CESſatis. Applaudit hoc epigrammate pueris nauigãtibus in nauma/
chia inter ludos Domitiani:quaſi ergo e medio feruore ſpectantium
clamat e ripa naumachiæ. Ceſſatis:tardi eſtis ad nauigandū. Reſi/
na:genus gūmi. Veternus:ſignificat hydropeſin. Virgilius:Nec tor/
pere graui paſſus ſua regna ueterno. Nihil noſtis.i.nihil ſcitis. Ad
quorum:ſpectatoꝝ. Celeuma:clamor nauticus: & hortatio. Tingitis
lentos remos.i.ignoratis qui uos ſpectent:nullamq; ſpectatoꝝ rõem

habetis. Aethon:equus ſolis. Prono:ĩclinato. Exarſit:ĩ meridie. Interiungit.i.recreati quiete: nam peruenit ad meridiem. Tuta:qa nulla poteſtas excitabatur. Luditis ocium.i.abutimini ocio. Argonautas:ambiguitas eſt uerbi: nam argonautæ poſſunt dici illi primi qui argo in pontũ deduxerũt.& argonautæ ſi cõponant́ ab argos quod ſignificat tardum:& nautis:ſignificabit nautos tardos.

Ad Matronas.

HVC eſt.Scripturus laſciuiora abigit matronas pudicas:præſertĩ Baſſã: quæ ignoranti pauloante Martiali tribadem eſſe Lucrecia uidebatur. In hac parte quæ ſequit́ gymnaſia numerat ea loca ĩ quibus uiri nudabantur. Stadium:ubi ad curſum & palæſtram athlætæ nudantur. Exuimur:deponimus ueſtes. Terpſichore:muſam hanc nominauit: quoniam ei dicatæ ſunt choreæ & ſaltationes. In quibus iam poeta uerſabitur τερπομαι oblector:χόρος chorus: noſtra terpſichore. Saucia:madida. Schemate.i.figura.periphraſis eſt mentulæ.ægyptii primum ceperunt colere pudenda:quoniam Oſyri inuẽto ſola uirilia defuerunt:ſed ne deſiderarẽtur ad honorem ſepulturæ Iſis iuſſit ut pudenda circunferent́. præcedebat inquit Herodotus tibicẽ ſequebantur matronæ canentes dionyſia. hũc morem acceperunt matrõæ romanæ:& menſe auguſto mentulam deferebant cum ſacrorũ põpa ĩ ædem Veneris extra mœnia:& q̃uis meretricum eſſet illud ſolẽne: tamen non licebat alicui præterq̃ matronæ caſtæ id ſacrum tractare: & deponere in ſinu Veneris. Schemate.i.figura & obſcura. Nunc legis:placet enim obſcœnitas ut ſupra in Coſconium.

Ad Ceruinum.

MOEchus. Ceruinus repudiauerat uxorem:quã duxit:is qui pauloãte erat mœchus:quo facto ipſe quoq; habebat rem cum eadẽ muliere. Securus:nunqd oportet te ire in periculum ut arrigas.

In Laufellam.

LAVfella Nolebat uideri nuda:ſed tamen futui uolebat:inquit Mart. aut eſt inſulſa:aut eſt turpiſſima. Pannoſæ.i.uenali ſanguine rugæ: nam pannæ dicuntur maculæ uenarum eminentiũ. Sulcos uteri.i. rugas. Prominet interdum.i. defluunt carnes: quod ſcribit Celſus accidiſſe temporibus ſuis principi fœmĩæ:quibus arefactis ĩtra paucas horas expirauerit. Fatua es.i.inſulſa es:& nõ habes illum leporẽ meretricũ:& propterea non uis lauari:nã quæ inſulſa ſunt quo magis lauant́ eo fiunt inſulſiora. Fatui cibi dicuntur:qui carent ſale.

In Phœbum.

DORmis. In Phœbum fellatorẽ. Mutõiatis.i.bene mentulatis.Muto: mentulam ſignificat:ut apud Oratium:Mutoni querẽti.Lucilius:Mutoni lachrymas tum læua abſterſit amica. Stat: quia non potes arrigere.erãt enim fellator.

In Gargilianum.

PSIlotro. Pſilotrum unguentum erat ad depilandum corpus.ex uariis rebus fiebat modo ex thinni ſanguine:felle:& iecore: modo ex ſanguiſugis coctis ĩ uaſe fictili & illitis aceto:mõ ex aliis:tamen ut ſcribit Pli. Euellebantur pili:poſt pſilotrum adhibebatur ne pulularent. Gargilianus mollis & cinædus faciem & pilos qui ſuccreſcẽtes comis formam capillorum offendunt:unguento decutiebat. Iocatur in hũc poeta ita ut eũ oſtẽdat eſſe mollem. Calua:ſignificat os capitis: au-

ctor ē Liuius qui ſcribit caluam detracta carne & crinibus fuiſſe poculū barbarorum diebus feſtis. hic pro toto ore accipitur. Dropax: unguentum ad pilos euellendos. Nunquid.i.an es adeo timidus ut non audeas ferre nouaculam. Vngues:omnīo te oportet uti ferro: Lutum uenetum:erat terra quæ ex cypro aduehebat̃ adhibito aceto: &.xl.diebus ſub terra impacta reducta: quæ poſtea in ſolem optimū faciebat pſilotrum. Traducere:uexare. Cunno:alludit ad mollē:& cinædum. Nunquid times tonſorem:quaſi dicat tonſorē nō times: ſed hoc agis ut diutius ſis mollis & pædiceris.

In Lupercum.

STAre. Stare eſt conſtare. Stare eſt erectū eſſe. Iocatur in uerbo Mart. mentula inquit quæ ſtabat.i.quæ nō arigebatur:nunc ſtat magno:hoc eſt conſtat magno pretio. Eruca:incitat Venerem: propterea ponebatur una cum lactuca:quæ frigidiſſima eſt:ut alterius uis alterā tēperaret. Bulbi genus herbæ capitatæ: cuius cum multa ſint genera: Vnum eſt quod epimenidum dicitur optimi in africa ſaporis:ut locus ille. Iuue.præter ſententiā multorum expoñtur:Et ueteres afroꝝ epimenida bulbi. incitãt autem Venerem. In diſtichis:Cum ſit anus coniunx & ſint tibi mortua membra: Non aliter bulbis q̃ ſatur eſſe pores. Salaces:incitãtes Venerem. Satureia:eadem eſt qua tymbra: incitat Venerem:eandem uim habet q̃ naſturcium. Puras buccas: puerorum. Non uiuit:ſuſcitatur. Non ſtat.i.mentula quæ nō arigitur. Stare magno.i.multum conſtare.

In Bethicum.

NEC mulus. In Bethicum cunnilingum:quem poeta ex genere ciboꝝ: quibus utebatur aperte oſtendit eſſe cūnilingum:nam ea tantū edebat quæ ſaporem haberent proximum liquori uuluæ. Liba: panes dulciarii ſacris primum inuenti. Quadra: pars & quadra menſa. Placentæ:panes cinericii quibus utebant̃ antiqui loco menſæ. Capparin:ſemen notum. Alec:liquamē ſalſum. Oratius: Quo fæce prius & alec. Pli. Alec imperfecta nec colata: erat enim conditū. Res cœpit tamen ex inutili piſciculo minimoq; confici. Pulpam:non mō carnem ſine oſſibus ſed etiam ſine pingui. Petaſone dubio: uel dubio cuius pars iā fetet & carioſa eſt:quod placet:uel dubio.i.bono. Gerres:ex genere locuſtaꝝ ſunt piſces uiliſſimi & ſalſi. uide Pli.xxxii.naturalis hiſtoriæ. Melandria:pars thinni propinqua caudæ uiliſſima: eſt enim ſine pingui:nam in thinno ceruix & abdomē cōmendãtur. Saprofagis: hoc ē comedis res fetidas:& olentes:nā σάπρον ſignificat putidum: φάγω.

De Palinuro.

MINxiſti. Palinurus gubernator claſſis troianæ ſubmerſus eſt numīe ſomni oppreſſus. hic Palinurus accipitur ob deriuatiōem græcam: nā πάλιν ſignificat iterū: ὀυρέω meiere. Iocat̃ poeta igit̃ in iterū meientem. Eris palinurus.i.diceris Palinurus.

In Apitium.

DE Nullo. In Apitium. Eſſe bonæ linguæ dicitur qui nulli detrahit: contra malæ linguæ dicitur qui lingua abutitur uel fellatione:uel līgendis cunnis. Quãuis o Apici nulli detrahas:tamen rumor eſt te eē malæ linguæ:hoc eſt te fellare & cūnum lingere.

In Bethicum.

QVId. In Bethicum : qui abſciſis teſtibus: & factus ſacerdos Cibeles cunnos lingebat: de quo ſupra ait poeta eum nō debere ſectari muliebria quia dum mulieres ſectatur: uidet̃ eſſe uir: quod nō permittũt ſacerdotales leges Cibeles. O Bethice galle.i.caſtrate. Medios uiros.i. debes fellare: ne uir uidearis: dum ſectaris fœminas. Samia teſta.i. cultro: nam ſamia terra optima erat cultris ſacerdotum Cibelis : ante ſatis multa. Caſtrandum caput eſt : quoniam lingua tanq̃ mentula ſectaris mulieres. Ore uir es: quia lingis cunnum & præſtas officiũ uirile lingua.

In zoilum.

COnuiua zoili. In zoilum mollem & plane effœmĩatum. huius pocula ebrietatẽ ructus fellationem deſcribit. Sũmœmianas.i. inter meretrices quæ ſubmœnianis artificiis iuxta circum proſtrabant. Iuuenalis: Et ad circum iuſſas proſtrare puellas. Bibat : ſobrius cum ſitit. Teſta curta: uaſe mutilato & fracto. Lædæ: meretricis : quæ ſpurca erat: ut alibi: Quod ſpurcæ moriens lucerna lædæ. Contendo: affirmauerim. Hoc.i. cœnare ĩter meretrices. Galbanatus: indutus galbano ueſte muliebri. Lecto: triclinii. Occupato: quem totum occupabat. Effultus: ſuſtentatus. Suggerit: dentiſcalpia fiebãt aut ex lentiſco aut ex penna. In diſtichis: Lentiſcum melius: ſed ſi tibi frondea cuſpis Defuerit: dentem penna leuare poteſt. Dentrificium autẽ dicebat̃ quicquid medicaminis adhibebatur fricandis & terẽdis dẽtibus : in quo genere arabius lapis eſſe dicitur. Pinnas rubentes.i. pennas phœnicopteri. Lẽtiſcus frutex ẽ ſemper uiridis: cuius Cicero meminit: & Pli. ſentẽtiam Ciceronis refert. Ventilat: leuiter mouet. Aeſtuãti: ſudanti. Praſſino: uiridi.i. flabello. color praſſinus ſignificat uiridis. πρασοίνον ſignificat uiride. infra praſſinam togã dicet .i. uiridem. Myrtea uirga: ĩdicium libidinis: eſt enim Veneris. Tractatrix: utebantur hoc remedio antiqui ut Celſus memĩt ut iuberẽt puerum fricare humeros: quem Martialis tractatorem appellat & ancillam id facientẽ tractatricem: nam tractare eſt frequenter tangere. Eunuchus ſpado nouit quid uelit zoilus cum crepat digitis: nam uas urinariũ crepitu digitoꝝ poſcebatur: ita loquitur matella in diſtichis: Cum poſcor crepitu digitorum & uerna moratur : O quotiens pellex culcitra facta mea eſt. Pedũ turbam: turba pedum dicuntur pueri : quoniã ad pedes dominoꝝ diſcumbebant: ut intelligas ſuperius diſtichon hoc pacto: Omnia cum pueris tradas obſonia retro: Cur non menſa tibi ponitur a pedibus?i. cur non paras menſam ſeruis & non nobis. Partitur glandulas.i. glandula pars apri iuxta ceruicem: eadẽ dicitur glandium: ut eſt in legibus ſumptuariis: quæ glãdia ſincipitia uerina menſis intercidunt. Propinat: dat. Nectar opimiãum.i. uinum opimianũ quod nectar uidetur. Moriones: dicebantur pueri q ſimplicitate & ſecuritate mentis ſeu ſtoliditate riſum domino mouebant: ducebãtur autem ad menſam diuitum. Inde Pli. cum amicũ ĩuitat: Morionem non habebis. Saxa ligurũ .i. uina nata in liguria ſterili. Fumis maſſilianis: uina in maſſilia galliæ artibus officinarũ adulterabantur: modo fumo modo aloe: ut ſaporẽ mutarẽt & colorẽ. de hoc uino alibi : Fumea maſſiliæ ponere uĩa potes. Coſmianis ãpullis.i. unguento precioſiſſimo Coſmi. Capillare.i. unguentum ad capillos inuentum. Mœchæ pauperis: quod ſolebat emi a mœchis

pauperibus. Murice:ampulla in ſpeciem muricis:nam muricũ teſtæ unguenta ſeruabant.Pli. auctor ẽ. Perditus.ſepultus. Septunce: ſ.uini. Nutibus:propinamus inuicẽ. Ronchis:illo ſtertẽte. Malciones:dicuntur molles & eneruati oĩo & luxu perditi:quaſi malaciones:nã malacio apud græcos ſignificat mollẽ. Oratius inde malacinũ dixit Mecœnatem. Vindicare.i.liberare te a conuiuio: & tedio huius menſæ:qa tu irrumator es:& aderis quia fellat. Codex ãtiquus ita habet uerſum: Nec uindicare te Rufe poſſumus fellat: quod placet:ſenſus eſt,quem propoſuimus.

In Coclitẽ.

VT Faciam. Iubebat Cocles Martiali ut faceret breuiora epigrammata. Ipſe ait ſe hæc ſcribere longiore carmine:cum paucis uerbis nõ poſſit impetrare a diuitibus aliquid:ergo ſi mihi feceris:quod facit Chione.i.ſi dederis ſilebo:nam ut alibi ait a Chione cõducebatur: ut futueret. Non potui breuius.ſ.dicere tibi ut des.

In Tongilionem.

QVId. Ad Tongilionem:qui fellator erat.& lingua fellatoris ẽ mœcha: cum uarias admittat mentulas.

Ad Maritum.

QVIs. Maritus abſcidit nares mœcho:ait Martialis oportuiſſe abſcindere mentulam:qua peccauerat. Hac parte.i.naribus: ſed peccauit mentula. Nihil perdidit:laceratis naribus. Appellat hũc Deiphobũ naribus laceratis:alludens ad illud:Deiphobũq; uidet lacerum crudeliter ora Ora manuſq; ambas. &c.

In Chionem.

NARrat. Ad Chionem.Subligaria dicebantur ueſtes quæ coxas uſq; ad umbilicum a genibus contegebant. his utebantur mĩmi in theatro. Iuuenalis:Et ſubligar acci.Chione hoc induta deſcendebat ĩ balnea: ſi id agit propter pudorem commodius eo poſſe contegere faciem: nam uultus pudoris ſedes:ſi tectus fuerit liberius agimus: quaſi ea una tantũ pars pudorem ſentiat.In faciem:alludit ad deformitatem mulieris quæ debebat tegi.hic ſenſus placet.

In Fratres fellatores.

SVNt. Gemini lingunt diuerſa inguĩa:quia alter fellat: alter lingit cũnum. Magis:propter hoc.

De Galla.

VVLt Galla. Vult non uult dare.Galla deformis erat:uolebatq; futui a Martiale:ſed nihil dare uolebat. Deformes autem ſututorem pretio concilient neceſſe eſt. Vult dare.ſ.coitum:& ſubagitari a me Galla: Non uult dare.ſ.pecuniam. Nec poſſum dicere quid ſibi galla uelit: hoc eſt qua de cauſa faciat hoc.eſt enim deformis:ꝙ uult.ſ.futui.nõ uult.ſ.dare pecũiam.Idem eſt ſenſus quodã diſticho alibi: Vis futui gratis cũ ſis deformis anuſq;. Res perridicula ẽ:uis dare nec dare uis.

De Miſitio.

CVM.De puero quem uoluerunt caſtrare ſacerdotes Cibeles:ſed decepti loco caſtrarunt ſenem. Miſitius iunxit iter dedit ſe comitẽ. Grege ſemiuiro.i.ſacerdotibus caſtratis. Nequitia:moribus laſciuioribus. Steriles.i.caſtrati. Mentitur:deſignat locum in quo dormiebat. Pluteo:ſponda lecti. Virgine: Iphigenia quæ eadem Iphyanaſſa:ut Lucretius: & Homerus ſcribunt. Lucretius: Iphyanaſſeo

culares appellat poeta illius temporis ĩgens luſtrum. Sacra terẽtos:
ſacra ad terentum campi martii trigeſimo quoq; anno ĩnouabantur.
alibi Martialis cum ſexagenariam diceret ait: Bis mea romão ſpectata
eſt uita terento. Terentus romuleus: cãpi martii. Debita: quia hæc
debentur terris. Improba: nimia. Pro tanto deo: Domitiano: nam
deus & dominus uoluit appellari.

De Oratio.

SPEctabat. Domitianus edidit nauales pugnas: quas ſpectauit inter
maximos imbres Cãdidis utebãtur ueſtibus in ſpectaculis.i. lacernis
albis: quæ in ſpectaculis ſumebantur. Solus Oratius mĩmus cum la-
cernam albam non haberet: alio habitus colore uenit ĩ ſpectaculum:
niue autem cadente ueſtis facta eſt alba: ĩ quo poeta & riſum mouet:
& imperatori aſſentatur: cuius mores ait omnes oportere ſequi. Spe-
ctabat: nauales pugnas. Plebs: ordo plebeius. Minor: equeſter. Ma-
ximus: ſenatorius. Cum ſancto duce: cum diuo Cæſare. Candidus:
.i. candidis lacernis. Lacernæ candidæ in diſtichis: Amphitheatrales
nos commẽdamur ad uſus.

De Niuibus.

ASPice. Ab eadem tempeſtate ſumitur huius epigrãmatis argumentũ.
laudaturq; Cæſar ꝙ tantos imbres negligere potuerit: nam ut ſcribit
Suetonius per maximos imbres ſpectauit pugnã naualem: & ne hoc
uideatur factum Ioue irato: ait poeta ſe ſuſpicari filium Cæſaris: quẽ
infantem amiſit his niuibus laſciuire cum patre. Denſum uellus a-
quarum tacitarum.i. niuiũ. periphraſis. Tamen: q̃uis cadat. Nix ĩdul-
get Ioui: obſequitur cælo & non diſcedat. Aquas concretas pigro
frigore.i. niues. Sidus hyperborei ſolit us laxare: cum a pueritia di-
dicerit in expiditiõe præſertim aduerſus batauos ĩ germaĩa. Laxare:
ferendo fatigare. Sidus hyperborei bootæ: Bootes idem dicitur Ar-
ctophylax filius fuit Caliſtus: ut alii ſẽtiũt hic fuit Icarus q ſumpta
uua a Baccho repletos utres impoſuit in plauſtrum: & inde ut putauit
Iginius dictus eſt Bootes.i. ductor plauſtri. ſiue ille ſiue is fuerit ue-
tuſtas tradidit relatum fuiſſe in cælum & eſſe iuxta urſam. Hyper-
borei: ſeptentrionalis. Diſſimulare: diſſimulãdo negligere. Helice:
eadem dicta eſt cynoſura: & urſa mĩor: ea fuit una ex nutricibus Io-
uis: quæ ſua pietate meruit cælum. In ſeptentrione autem eſt: ĩmo ut
nonnulli ſentiunt hæc & urſa maior dicuntur ſeptentriones. Heli-
cen.i. niues helices ſeptentriones. Pueri Cæſaris.i. filii Cæſaris mor-
tui quem ex Domitia ſuſceptum adhuc ĩfantẽ amiſit: meminit huius
Papinius cum prædicit deificationem Domitiano: Ibit in amplexus
natus fraterq; paterq;.

In Baſſam.

QVOd ſiccæ. In Baſſam male olentem. Lacunæ ſiccæ: nam ſiccata la-
cuna olet grauiter. Nebulæ: ſulphurei uapores. Albularum: albulæ
erant aquæ in agro tiburtino crudæ ut meminit Strabo & Pli. odore
ſulphureo. ſupra: Hic ubi ſulphureis albula fumat aquis. Vetus aura
piſcinæ marinæ: ex aquis marinis. Bardiacus euocati. Euocati erant
iuuenes ex equeſtri ordine delecti: qui manente uſu ãnulorum: cõſtituti
ſunt ad cuſtodiam cubiculi imperatori loco militum: hi cũ excubias
præſtabant bardiaco ueſte utebantur: lanificio groſſiore prope ſimili
bardocucullo. hæ ueſtes male olebant quõiam ĩ his cubabant: & ĩter

ſordida miniſteria utebantur:nam ꝙ bardiacus puer ſit:nec mihi uidetur conuenire: nec unq̃ legi.Bardiacus non puer eſt: ut ego ſentio ſed ſagum ex uillis caprorum textum.quo milites ĩ caſtris utebant̃. Virg. Incanaq; menta Cyniphii tõdent hirci ſetasq; comãtes:Vſum in caſtrorum ac miſeris uelamina nautis.Idem ſcribit Columella de capro:& Iuuẽalis de milite:Diſcit ab hirſuta iaculum torquere capella.i.ex ſago pilis caproꝝ texto : ut in Iuuenalis cõmentariis quos cõpoſuimus a nobis ſcriptum eſt.Quod bardiacus.i.ſagum ex uillis caproꝝ olet:nam hircĩum fœtorem redolet. Laſſi euocati: militis laſſi & laborioſi. Ex hoc Lentulus laniſta cognomen accepit:nam dictus ẽ Lentulus Bardiacus. Euocati:excubantis laſſi excubiis. Inquinata bis murice.i.bis tincta:male olet. Sabbatarii:iudæi dicũtur qui ſabbata colũt:.Recutitaq; ſabbata palles.horum halitus cũ fœteat ſẽper: ante cibum præſertim grauiſſimi eſt odoris. Rei:mœſti curis agitati habent malum anhelitum & odorem mala concoctione. Moriens : extincta. Ceroma:unguentum erat ex luto & oleo. Pli. auctor: Male olebat ſi oleum ſabinũ: quod plurimum habet amurcæ adhibitum fuiſſet:erat autem palæſtritarum .

Ad Fabianum .

VIR bonus.Conſulit Fabiano:ne ad urbem accedat cum ſit bonus uir: ut etiam Sexto conſuluit. Nec leno. Iuuenalis : Nemo me miniſtro fur erit. Cõmeſſator:paraſytus.Iuuenalis:Si potes illa pati quæ nec ſarmentus iniquas: Triſti uoce: afferente triſtitiam. Præcones erant in pretio quod infra eſt: Si duri puer ĩgenii uidetur præconẽ iubeas uel architectum. Corrũpere uxorẽ.i.nõ potes eſſe mœchus . Inães fumos.i.uarios titulos;& aſſentatorias appellationes:unde Alex. auctore Sparriano fumo perire iuſſit qui inani quadam oſtentatione apud ipſum magna gratia uideri uolebat:uulgato diſticho: Fumo iam perit:qui fumos uenditabat. Circa pallatia.i.turbæ pallatiæ. Cãus: tibicẽ fuit.alibi poeta choraulẽ appellauit.Cãus choraules.hic tẽporibus Galbæ floruit donatus ſupra cœnã ab eo nõ parua pecũia cũ placuiſſet auctor eſt Tranquillus:& copioſius Plutarchus in Galba. Glaphyrus nomen cytharœdi & apud Iuuenalem:Accipis uxorẽ de qua cytharœdus Echion:Aut Galphyrus fiat pater: nam cytharœdi nunc erant in precio:quod ſupra ait:Veniet cum cytharœdus erit . Vnde uiuas.i unde acquires & comparabis uictum. Hoc nihil eſt:nihil ꝓderit eẽ te fidũ. Sic iſtis uirtutibus. Philomelus:diues ut Philomelus:qui diues factus cytbara:de quo ſupra:Plus habuit Didimus:plus Philomelus habet .

In Maſſilianum .

CREdi.In Maſſilianum:qui cum improbus eſſet uolebat uideri caſtus: & pudicus. Teneræ frõtis.i.modeſtæ. In domo Stellæ:puto de Argino intelligi puero Stellæ formoſiſſimo:q amatorios domini uerſus canebat:nam quod nõnulli opinantur dictũ de Martiale nõ placet : alibi poeta de formoſis Stellæ miniſtris ſcribit:& de Argĩo ĩ primis.

Ad Euphemum .

PRIma.'Rogat Euphemum ſtructorem menſæ Domitiani : ut ex ſuis carminibus ea quæ ſunt iocoſa oſtẽdat imperatori tantum cũ cœnauerit:quæ ſunt ſeueriora ante cœnam. Prima: & altera hora.i.prima & ſecunda ſalutabãt antiqui amicos potentes. Tertia hora:agitabãt

lites. Varios labores.i.uaria opera exerceat.Octaua & nona exercebant palæſtritæ. Frangere toros extructos:accumbere. Decĩa poſt menſas:ut meos libellos oſtendas imperatori. Dapes ambroſias.i. diuinas. Laxatur.i.relaxat animũ:exhilaratur. Ingẽti manu.i. diuina. Iocos.i.meos libellos oſtendere Domitiano. Metire.i.caute eas. Licenti greſſu.i.caſto carmine & caſto greſſu. Ad Iouẽ.i.Domitiãum. Matutinũ.i.ante cœnã: quaſi dicat ãte cœnã o muſa oportet ſanctiore carmine accedas:poſt cœnã locus.ẽ iocis laſciuioribus.

In Labullam.

SOTæ.Sotes erat pater Labullæ eruditus clinice medicĩa:de qua ſupra eſt dictum. Labulla tanq̃ altera Hippia ſecuta eſt Clytum relicto coniuge. Sotes:ſignificat parcum.prodigã mulierem hac alluſiõe uerbi ridet poeta.ἔχεισ ἀσοτῶσ.i.prodiga es: nam ludit his dictionibus Sotæ filia & aſota es.

Ad Fauſtinum.

DVM.Puerum alloquitur ut ferat librum ad Fauſtinum amicum emẽdandum.Vade:o puer Pagina:characteres. Inſtructus affer:quod ẽ neceſſarium. Spongia punica:quoniam ex africa præſtãtiores ſpõgiæ mittebãtur: uel pumica.i.leuitatis pumiceæ & officii.

In Antonium Saturninũ.

DVM.L.Antonius præſes ſuperioris germaniæ mouit bellum ciuile in Domitianũ fiducia duarum legionum.Imperator abſens id confecit mira felicitate reſoluto ponte:nam rheni inundatione copiæ barbarorũ ad eum tranſituræ prohibitæ ſunt.Eodem die quo uictus eſt aquila tanq̃ nuntia uictoriæ Domitiani ſtatuam amplexa eſt. Saturninũ:Suetonius auctor: Is tertium tribunus plebis ut Glautiam miniſtrũ prætorem haberet uexata iam diu repu. Mumiũ competitorẽ curauit necandum in campo martio:deniq; ſenatus ſtatuit ut turbulẽtus & ſeditioſus tribunus tolleretur e medio.datum igitur negociũ eſt Mario qui Glauciam & Saturninũ in capitolio obſeſſos dedit necandos populo:ait poeta puduiſſe.L.Antonium meditari in urbe ſeditiones ut Saturninus fecit:& propterea iuiſſe ĩ germaniam ut illĩc arma moueret.M.item Antonius mouerat olim ciuile bellum in Auguſtũ:ait poeta hoc nomen attuliſſe animos.L.Antonio. Sub urſa parrhaſia.i. ſub ſeptentrione in germãia. Vano nomine.M.Antõii: quia fruſtra mouit bellum ut tu. Saturnĩum.i.q̃uis eſſes animo Saturninus & moueres urbanas ſeditiões. Tulit arma:Auguſto. Phariæ coniugis: Cleopatræ. Excideras animo.i.eras ne adeo oblitus. Freti actiaci.i.maris ad actium promontorium in quo ſuperatus.M. Antõius ab Auguſto. Ille.M.Antõius collatus tibi erat Cæſar: adeo tu es inferior Antonio.

In Thaidem.

NVLli.Thais meretrix nulli negabat:& quod grauius erat fellabat.poeta ait ſi iſta prodigalitas meretricia tibi nullum affert pudorem: ꝙ omnibus das:ſaltem te pudeat ꝙ das fellationẽ turpe genus libidĩs: Negare nihil ẽ fellare.hoc.n.ſignificat apud Martialẽ.alibi: Qui nil negat hic aticina fellat.præterea:Nil mihi galla nega.alibi:At quondã mihi galle nil negabas.Thaidem fuiſſe fellatricẽ illic dixit Nemo ẽ: Thai ſenex ad irrumandum.

Ad Silium.

SILi. Rogat Silium ut legat uerſus ſuos. Premis:īſectaris. Periuria: .i.perfidiam pūicam. Leues: fœdifragos. Magnis africanis.i.ducis triumphum Scipionis. Seueritate:grauitate carminis heroici: ī quo ſeuerus uerſaris:uel ſeueritate ſupercilio cēſorio. Alea:ludus. Vagus liber:nam ſerui in ſaturnalibus omnes erant liberi & uagi. Ora. Age libertate decembri. Fritillus: ut alueolus.: idem Porphirio in Oratium putat. Madidos:perfuſos:tractum ab ebriis. Remiſſa:relaxata. Contracta:cum ducitur uultus in ſeueritatem. Paſſerē:carmen ſcriptum de paſſere amicæ Catulli.

De Nuptiis Pudentis & Claudiæ.

CLAudia. Laudat connubium Claudiæ & Auli Pudētis:optatq; ut fauſtum ſit. Meo prudenti:amico meo. Macte eſto:cum alicuius factū probamus utimur hoc uerbo macte. Macta hoſtia dicitur quādo mola eſt ſupra infuſa. Cynnama:potes hoc ītelligere de unguento:quod ex nardo balamino amomo fiebat. Miſcentur tam bene.i.tā bene conueniunt. Theſeis fauis:īter cætera uina medicata erit uinū quod mellitites dicebatur a melle in muſto īmixto: ab aliis dictū eſt piperatum:nam & piper adhibebatur: ab aliis cōmūi uerbo cōditū Catōe & Plinio auctore. Theſeis fauis.i. melli attico:nam mel atticū reliqua omnia gloria ſuperat. Melius: aptius. Vlmi: dicuntur mariti uitium. Lothos:arbor præcipua libyæ:cuius floris ſuauitate homīes rerꝫ omniū obliuiſci dicūtur:unde lothopagi populi qui ea præſertī abundant:ut Homerus Strabo Pli. ſcribūt. Myrtus ad littora creſcit non magis ob aquam:q̄ propter calorē:quōiam agri littorales cæteris regionibus ſunt calidiores. Candida concordia:cui deæ Veſpaſiāus templū erexit:candida ſine perturbatione. Aequa tam pari iugo.i. uiciſſim ament & pari ardore.

Ad Cecilianum.

MIlle. Cecilianus petierat mutuo a Martiale mille nūmos. Mart. negauerat:rurſus petiit uaſa.vi.miliū. Cauſatus:cauſam afferēs. Quīq; milia.i.uaſa.v.milium quæ pluris ſunt.

In Gallum.

PRIuignum. Gallus habebat rem cū nouerca uiuo patre:quod &ſi poterat diſſimulare q̄ diu uixit pater:tamen nunc patefecit:nam patre mortuo eam tenebat domi præter morem:quoniam poſteaq̄ erat priuignus Gallus debuit diſcedere:ſed tunc cum uelit domi manere tāq̄ nouerca & uxor patris aperte dinoſcitur eā nunq̄ fuiſſe nouercam. Rumor erat.i.aiebat eſſe priuignum uiuo genitore: quia ipſa erat cōiunx. Nuſq̄:quia mortuus eſt. Abſolui:hoc iudicio.nā Cicero ī caūs ita floruit ut appellatus fuerit rex iudicioꝝ auctor. Quīt ili.hic Regulus cauſidicus fuit de quo Pli. auctor. Deſinit eſſe: quæ adhuc nouerca:quia habebas rem ſemper cum illa.

In Lyciſcam.

FACere. In Lyciſcam meretricē fellatricem:eiuſdem meretricis nomen apud Iuuenalē:Nomen mētita Lyciſcæ:& ſimul in Paulū irrumatorē. Rubeat ira:excandeſcat & irata ſit mihi. Irrumare uis ſolus: & ita oſtendit alteram eſſe fellatricem: & alteꝝ irrumatorē.

De morte Pueri glacie occiſi.

QVA. De morte pueri iugulati ſtillicidio congelato: cōqueritur poeta: ꝙ & aqua ueluti & enſis iugulare didicerit. Vnda congelata.i.ſtiria.

Subibat : ingrediebatur . Columnis uipſanis : a Vipſano conſule . Lapis lubricus:fluens. Mucro:glacies tāq̃ mucro . Tabuit: cōcaluit in ſanguine uulneris calidi .

De Endromide .

HANc. Endromides erant ueſtes hirſutæ & longiore pilo:quibus utebantur in gymnaſio & theatro ad munera harenæ exercenda. Iuue. Endromidas tyrias & fœmīeum ceroma Quis neſcit:Iam mittebātur ex gallia induſtria textoꝝ.qui illic præſtantiſſimi habebātur ſeruato tamen priſtino nomine: nam endromides dicebantur græca appellatōe q̃uis gallia eas mitteret.Martialis:Endromidē mittit:nō expreſſo nomine ad quē:q̃uis nonnulli putent eſſe Sequanicū quod potius eſt appellatiuū & iungitur cum textricis . Sequanicæ.i.gallicanæ . Barbara:ueniens ex gallia . Gelido decembri:nam uſus huius ueſtis erat hyemali tempore in gymnaſio. Ceroma:unguētū erat ut ſupra ex oleo & ceno:quo utebantur iuuenes ad robur lacertoꝝ eo ſe exercentes:nam non ſatis fuit petere harenam a Nilo ī palæſtra:unde Patrobo liberto Neronis afferebatur:niſi ceromata excogitaſſent: q̄bus ut ait Pli. Iuuentus uires corporis exercendo animi uires perdebat . Iuue.de hoc genere gymnaſii intelligit ut puto cū ait:Cū laſſata graui ceciderunt brachia maſſa. Sunt qui locum putent in quē ſenſum uidetur loqui Pli. Athlætas inquit ſuos & ceromata imaginibus exornant:ſed ſuperior ſententia placet. Seu teris lentum ceroma.i.ſeu luctaris:nam inuicem terebantur palæſtritæ luctantes . Trigon:gēus pilæ paganicæ : quæ eadem dicitur pila trigonalis . Harpaſtum : genus ludi erat ut ait Suidas.Sunt qui putēt eſſe gēus uehiculi:cuius curſum iuuenes ad exercitationē lacertis reprimebant:meminit huius gymnaſii Pli.in.vii.& Seneca in declamationibus de harpaſto in diſtichis:Hæc rapit antæi uelox ī puluere draucus:ſed puto eē pilam. Follis:genus pilæ qua & iuuenes & ſenes pariter ludebant. Auguſtus Cæſar ea maxime delectabatur.infra:Folle decet iuuenes ludere folle ſenes. Plumea:ex pluma farciebatur:uel ex pilis. Athas:puer fuit: qui Vipſano cōſule a meridie ad ueſpeꝝ lxxv.milia paſſuū cucurrit magna omniū admiratione.meminit hiſtoriæ. Pli.omiſſo pueri noīe. Athas autem nomen ueloci curſori conueniens:nam Athæ dicuntur qui uix ſummis pedū ueſtigiis terram contingunt. Iris:cælum & ſerenitas . Sindone cultus:Sindones erāt ueſtes cādidæ ex lino:q̄bus magi utebantur:& erant ſubtiliſſimæ.cum autē comparet ſindonem endromidi :aperte diſcit endromidē quoq; ex lino fuiſſe: ſed groſſiorem.ſupra:Quid ſindone tinctus olenti.

De Cerelia & Gellia .

DICit. Cerelia erat puella & dicebat ſe uetulam. Gellia erat anus & dicebat ſe puppam . Altera:Gellia quæ anus & uolebat uideri puella . Putidi & putiduli dicuntur qui ſibi ipſis diſplicēt.hoc. Ci. uno loco : diſplicebā mihi.Alibi dixit:Erā putidulus.Cum autē quiſq̃ ſibi ipſi diſplicet contrahit frontem & caret omni hilaritate . Propterea ait poeta alteram mulierem cupientem uideri puellam adeo geſtire: ut ſit ridicula & non puella: alteram cupientem uideri anum nō uideri ſolum anum:ſed putidulam .

In Celium .

NVLlos . In Celium impium qui contemptis diis magna audacia cō

miſſis ſceleribus diues euaſerat. Dum hoc negat.i.dum ita ſcelera exercet:ac ſi nulli eſſent dii.

De Cleopatra.

PRImos. Cleopatra uxor Martialis cum prīo thalamo fugiſſet ī lacus: Martialis eam inſecutus oſculatus eſt reliqua aquis prohibentibus. Placanda:quia nondum manſuefacta. Gemma:quia in gēma roſæ inſpiciuntur. Potes etiam intelligere de pictura qua ita Cleopatram latentem ſub aquis expreſſā fuiſſe dicit:ut ipſe tanq̄ ī uerā īſiluerit.

Ad Thaliam.

DVM. Luſtricus Brutianus græce eruditus iam cum Callimacho elegiaꝵ ſcriptore editis uerſibus græcis certabat. Increpat muſam Mart.ꝙ dū ceſſat iam Luſtricus Brutianus græco carmine ſuperarit Callimachū: hortaturq; ut exeat:& cum Brutianus latine ſcribere cœperit:ipſum faciat illi ſecundum laude poematis. Dedit palmam de ſe.i.ceſſit Brutiano. Brutiani meminit Pli in epiſtolis. Lepore cecropio:ſatur uerſu græco. Luſerit ſales.i.iocos latinos.

De Littoribus Altini.

AEMula. Laudat loca quædam uenetiæ ubi ſe domicilium fixurū ſe-necuti ait:ſi quando poterit uindicare ſe in libertatē. Altinum:op-pidum uenetiæ. Phaethonteī:ad padum. Euganeos lacus: amœni-tatem ſiluæ laudat in qua dicit uériſimile fuiſſe dyradem quæ nunq̄ nubere ſolet ductam fuiſſe in uxorem a Fauno deo ſiluarū: ꝙ cū ait præcipuam loci amœnitatē oſtendit. Antenoreo: in ſilua patauina. Ad lacus:nam.xxiii.lacus illic olim recenſebantur. Aquileia: urbs extra uenetiam. Lædæo timauo:ꝙ ait cillaꝵ illic bibiſſe extra hiſto-riam eſt:nam Cillarus relictus eſt in laconia a Caſtore quando naui-gauit cum argonautis.Papinius:In The.Tua furto prolapſa propago Cillare: cum ſcythici diuerſus ad hoſtia ponti Caſtor amiclæas remo mutauit habenas.Sed curſum argonautaꝵ oſtendit:cum quibus erat Caſtor:nam argonautæ duxerunt nauem per ſaum: hiſtrū:nauportū: & ignoto quodam amne in adria icum iuxta tergeſte. diligentiores auctores tradidere humeris delatā fuiſſe per hæc loca:q̄uis Cornelius Nepos ſcribat hiſtrum confluere ad hoſtiū padi mari interiecto:quod uerius:q̄ fluminis undis miteſcit.eleganter igitur cum curſum deſi-gnat:quum ait Cillaꝵ equum Pollucis qui una cum fratre īter argo-nautas erat illic bibiſſe. Septenas aquas:propter ſeptē hoſtia Tīaui.

In Poſthumū.

QVOd. In Poſthumū amicum qui factus diues deſeruerat Martialem: & aut nihil aut parum dabat:cum tamen uellet coli aſſidue. Quod non uidi.i.ꝙ non ſalutaui te mane.

Ad Cæſarem.

SAEpe. Ad Cæſarem. Negat:laudandos eſſe libellos. Non ſola uoce: .i.non ſola uoce laudaſti me:ſed dediſti ēt ius triū natoꝵ:feciſti et am me tribunum:Prætorem. Magis ut doleat.i.quemadmodū legiſti li-bellos meos illo inuito tanto magis ut inuidus doleret. Ita da tanto magis ut rumpatur.

Ad Cloē.

DONaſti. In Cloem meretricem quæ donabat ueſtes Luperco nomine proprio. Luperci autem nomine cōmuni agebant ludos nudi. Virgi. Nudoſq; lupercos:ad quod alludens monet Martialis ne tantū doēt

ſuo Luperco:nam ſi perrexeris inqt donare:ludus lupercus te nudã reddet. Tenero iuueni:qui ſubagitat te. Hiſpanas:bæticas:quia ĩde optimæ lanæ afferebantur. Galeſo:canuſinam togã. Indos ſardonycas: nam ex india mittebãt præcipui ut Pli.ſcribit. Smaragdus: ĩ precio olim fuit. Nero pugnas gladiatoꝝ ſmaragdo ſpectare ſolebat. cum autem.xii.genera ſmaragdi ſint: nobiliſſimi ſunt ſcythici: quia nullis maior eſt auſteritas nec minus uitii. Domios flauios:nã flauii erant nũmi a flauiis imperatoribus ſignati: hoc eſt Veſpaſiano Tito & Domitiano. Glabraria:glabriones dicuntur qui ſunt ſine pilis:& glabrarias oues appellat Varro in re agraria carẽtes lana. Cloe glabraria erat:quia expilata erat. Feſtus idem & Pli.

Ad Pudentem.

OBStat. Ait poeta ſe quidem cupere ſcribere:quod etiam dixit ſuperius:Edita ne breuibus:ſed nihil aliud offẽdere gratiã carminũ ſuoꝝ: q̃ copiam:nam quo rarior res eſt:eo ſolet eſſe carior:ſed tamẽ ſe propterea nolle deſiſtere:cum in hac copia unum poſſit eſſe remedium: ut ſcilicet lector quẽcunq; libellum perlegerit eũ ſolũ eſſe putet.ſcribit autem ad Aulũ Pudentem amiciſſimum. Turba ſua:multitudo. Noſtris libellis obſtat.i.nocet gratiæ noſtrorum carminũ. Opus frequens.i.frequẽtia epigrammata. Rara iuuant: & exemplo oſtendit. Hyemali tempore:& ex ægypto & poſtea ex agro romão roſæ in urbẽ mittebantur.erant præterea roſæ quæ dicebantur hybernæ fictæ bracteis.i.foliis auri & argenti.alibi diximus. Sic:raritate. Cõmẽdat: gratiorem facit. Non ſemper aperta.i.clauſa aliquando. Numeratur:inter poetas. Marſus:Domitius:cuius ille uerſus extat ĩ Orbiliũ ſæuum uerberatorẽ puerorũ:de quo etiam Iuuenalis:Si quos orbilius ferula ſcuticaq; cecidit.hic ſcripſit bellũ Herculis in amazones:quod amazonidem inſcripſit: idem deſcripſit Homerus; ut tradit Plutarcus. Sic: hoc pacto.

Ad Piſcatorem.

BAIano. Ex hiſtoria:nam in piſcinis Cæſaris Domitiani auctore Plinio piſces uocati ad nomen uenire ſolebant:quo argumento docet idem auctor piſces habere auditum:ſed præcipuum mugilem ſalpã cromĩ lupum. A lacu baiano:a piſcina Cæſaris quæ erat baiis. Nocens: damnatus. Sacris: quia ſunt Domitiani dei. Dominum:Domitianũ. Magiſtri:cuſtodis. Libis impius: quia uiolauit ſacros piſces. Calamo:canna hamo. Rogator:mendicus. Ad lacus baianos:iuxta piſcinam. Cibis ſimplicibus:nõ doloſis ſine hamo. Dedicatos:Cæſari Domitiano deo dicatos:nam deus dicebatur.

Ad Hippodamũ.

QVOd. Hippodamus rogabat Martialem ut aliquid ſcriberet & de ſe: eum deridet ꝙ habeat nomen rebele muſis: & non conueniens carminibus.hiſdem ferme uerbis utitur in Catinum:cuius nomen dicit eſſe muſis rebelle. Auerſum frõte ſororum:a muſis. Dura mater: ruſticana. Quod:nomen nullo genere carminis dici poſſet. Pia calliope:an propter filium Orpheum in quo lugendo pietatis nomẽ meruit:an ꝙ melioribus numeris præeſt.prior ſentẽtia placet. Belle:concinne uenuſte.

De Ape Electro Incluſa.

ET Latet. In electro nonnunq̃ uiſebãtur formicæ:culices;lacertæ:quæ

recenti adhærentes ab indureſcenti claudebantur: quo argumento nonnulli utuntur ad oſtendendum electrum aliquando fieri liquidũ. nunc laudatur a Martiale apis incluſa. Gutta phaethontide. i. ſuccino & electro: quod naſcitur ex lachrymis ſororum Phaethõtis. Nectare ſuo: melle. Tulit preciũ mortis: laboꝝ tãtoꝝ ĩ melle faciẽdo.

Ad Soſibianum.

PLEna. Ad Soſibianũ. Soſibianus uolebat uideri poeta multis libris compoſitis: cum nullos ederet: dicebat autẽ ſe expectare ut hæredes ederent ipſo mortuo. At inquit poeta poſtea ꝗ libros habes perfectos: tempus eſt te legi. i. morere ut libri emittantur: & oportebat te iã mortuũ eẽ ut legereris. argute cũ aliud dicere uideat̃ hoc ſignificat.

De Pugna Dãmaꝝ.

FROntibus. Dãmæ in ſpectaculis Domitiani cum in ſiluis ſint fugaces: inter ſe concurrentes ceciderunt: quod ne mirum uideatur Martialis ait factum numine Domitiani: cui cũ tauri inter ſe pugnantes & uiri præſtent ſpectacula: Ipſe quoq; ſuum præſtare uoluerũt: inde ait alio epigrãmate: Vis dãmis cæſar parcere mitte canes. ſ. ut intelligant tibi non placere: ut pugnent: quaſi diceret in tuam pugnauerunt gratiã: Molles: olim imbelles. Canes: qui erãt in theatro. Venator: qui uenerat in theatrum. Nihil: reſtare uenabulo in quod ſæuiret. Tauri ſic pugnant. i. ſic ceciderunt in gratiam tuã inter ſe pugnantes. Sic uiri: & ſic ipſæ dãmæ uoluerunt.

Ad Aphrum.

CENtum. Apher ut nihil daret Martiali quotiens occurrebat ei: numerabat debitores: & futuros reditus. Iam ait non potes euadere quin des aliquid: nam cum non dederis hactenus ob liberalitatẽ tuã: nunc ſaltem debes dare in premiũ moleſtiæ qua me afficis quotidie enũcerans tuos debitores. Solidum. i. integre. Ter ducena. lx. numeres aliquid. i. des & ſoluas.

Ad Carinum.

ARGenti. Carinus multa pocula habebat & uarie ſculpta hiſq; gloriabat̃. Argẽtũ purum dicitur argentũ illaboratũ: & argentũ puꝝ quod ad nullos ſpurcos uſus adhibetur: ut Pompeius ſcribit. Carinus erat cunnilingus. cũ ergo potaret his poculis non poterant uideri pura: quia os fetidum erat: ſed iocans Martialis ambiguitate uerbi: ait eum non habere argentum purum: quum Carinus intelligat. i. illaboratũ: Martialis fallit & ĩtelligit eum non habere ea pocula pura: quia cum ſit cunnilingus: non poſſit niſi ſpurce illis uti. Graniana: pocula ab auctoribus & magiſtris officiarũ noĩa ſumebant. inde alia clodiana: alia firmana: alia graniana a Granio ſculptore. Linũtur auro: hoc ẽ illud genus poculoꝝ de quo Pli. iam figuras in poculis circũlini auro quærimus. Aurum: calaicum ſubtile erat & huic uſui accõmodatũ. Anaglypta: pocula exciſa in aſperitatẽ dicuntur: nam anaglypho ſignificat ſculpo. Purum: quia nullum puꝝ habere potes: cum ſis cũnilingus: nam omnia ſpurca reddis ore: & uſu. Fuiſſe Carinũ cũnilĩgũ ãte indicauit eo uerſu: Cunnum lingit Carinus: & tamen pallet.

In Poſthumum.

ATRia. Poſthumus uetus Martialis amicus: nã una uixerãt. xxx. ãnis: nunc factus diues nihil dabat conqueritur poeta ꝙ exacta iam ætate alium dominũ quærere non poſſit: & Poſthumus nihil mittat. Toto

ſtemate:cum omnibus imaginibus quæ in atriis ſeruabantur. Ter numeranda:hoc propter duos Senecas dicit & unum Lucanum:nam tres ex ea domo docti fuerunt. Ter numerãda.i.trium uiroꝝ laude illuſtrata.alibi:Duos ſenecas unicũq; Lucanum Facunda loquit̃ corduba. Regnis domini: nam poeta regem dominum ſæpenumero appellat. Conſul:non aliter te colebam:q̃ fuiſſes conſul. Terdẽas brumas.i.xxx.ãnos. Perdere:adimere aliquid tibi. Largus opum: affluens opibus. Impoſuit mihi.i.decepit me: quia non dat & ita decepit cum ſperauerim datuꝝ: ſed poeta fallit & intelligit: ꝙ Poſthumus factus erat diues:cum nunq̃ eſſe deberet:ita decepit me:uel impoſuit tibi fortuna:ꝙ eum diuitem feciſti; & diuitiis nõ bene utit̃. huiuſmodi hominẽ fallacẽ & decepiſſe deos:uel fortunam dicuntur. alibi in ius:O fallax atq; inficiator canus:quum de homine diuite & auare uiuente loqueretur.

In male Recitantem.

QVId. Senſus acutus eſt:& apertus in malum recitatorem & raucum. Auribus noſtris:ne audiant te male recitantem. Vellera:pro uellera intelligit focale: nam recitaturi ne clamore obſtrepentiũ terrerentur adhibebant auribus genus ligaminis:quod focale appellarũt. Fabius Quinti.Focalia & ligamina aurium ſola excuſare poteſt ualitudo:hæc ait cum de recitaturis ſcriberet.hoc uerbo uſus eſt Oratius in ſermonibus & poeta in diſtichis: Si recitaturus dedero tibi forte libellum: Hoc focale tuas aſſerat auriculas. Noſtris auribus:ne quid de te audiamus.Focale a faucibus:quibus hæret dicit̃.

Ad Flaccum.

SI Quis. Ad Flaccum de electione pueri:quem uelit ĩ oris niliacis ægypti. Neqcias:blandicias laſciuiores. Molles comæ i.demiſſæ. Tortas:criſpas. Aemula:certantia. Pæſtum :oppidum in Lucania ubi roſæ bis in anno proueniebant. Cæteris ſit uir.i.cæteris neget. Mihi uni puer i.det mihi. Amazonicus:puer Flacci talis erat:fictũ nomen uel propter Hippolytum filiũ Amazonis pulcherrimum: uel ab ἅμα.i.ſimul:& ζέω.i.uiuo.i.puer uitæ comes.

In Coracinum.

NON dixi. Iocatur in Coracinum:quem cũ mollem ille dixiſſet iratus eſt:quaſi eum appellaſſet cinædum:iurat Martialis ſe eum nõ appellaſſe cinædum:ſed dixiſſe id quod parum eſt & quod ipſe non negabit:hoc eſt cũnilingum. Pontiæ lagœnam:Pontia uenefica erat. Infra de dapibus ab ea miſſis:Has ego nõ mittã Pontia:ſed nec edã. Lagœna nõnunq̃ ueneficio miniſterium præſtabat. Infra de eo qui necauerat uxorem uenẽo:Diceris hac cælebs factus tamẽ eẽ lagœna. Iuro per lagœnam Pontiæ.i.per Pontiam ueneficam: nam per res contrarias ſolemus aliquando iurare. Iuro per calicem Metylli:idẽ iuſiurandum:ut de Pontia:nam Metyllus ueneficus. Syrios tumores:in ſyria auctore Luciano colebatur dea:cuius ſacerdotes in ſacrificiis inter ſe digladiabant̃:quemadmodũ coribãtes in ſacris magnæ deæ. Ipſe ſentit fuiſſe Iunõem quæ ita illic colebatur:extat eius orõ: quæ inſcribit̃ de dea ſyria. Dea item ſyria romæ colebat̃: ut memĩt Tranquillus ĩ Nerone. Vel per ſyrios tumores.i.per ſacra Iſidis ſyriæ:quæ romæ colebatur:nam per hæc duo numina grauiſſime iurabãt per Cybelem:& Iſidem.alibi:Non per myſtica ſacra dĩdimenes:

Nec per niliacæ bouem iuuencæ .i. Iſidis: ubi ita cõiunxit Cybelem & Iſidem ut hoc loco. Tumores dixit:quoniam epitheton ſyro℞.alibi ſyros tumentes appellauit:& alibi Agrippæ tumidus negociator iuratur. Item per Iſidem apud Iuuenalem:nam ſiſtro ferire putabat. hæc unica ſententia mihi placet:in qua ſcio multos deliraſſe. Furores berecinthios.i.cybeleios:nam in ſacris deæ ſacerdotes furebant.

De Incendio Veſuii.

HIc eſt. Puto hoc epigramma factum in gratiam Titi Veſpaſiani: nam auctore Tranquillo imperante Tito inter triſtia quæ acciderunt: hæc ſunt conflagratio ueſuii montis in campania: & incendium in urbe triduo & totidem noctibus. Martialis igitur deplorat conflagrationẽ montis:ut ſeruiat imperatoris affectui. Veſeuius mons in campaĩa emittebat incendia ſuperioribus temporibus:ut Strabo ſcribit.& qd mirum uideatur:erat uitibus conſitus.poeta appellauit ueſuiũ a cõflagratione:nam ueſuia dicuntur fauillæ. Silius:Sic ubi ui cæca tandẽ deuictus ad aſtra Euomuit paſtus per ſæcula ueſuius ignes. Lacus: torcularia. Satyri:comites Bacchi. Sedes Veneris:quia illic templũ Veneris: & tẽplũ Herculis erat: q ĩterfecerat gigãtes. Cuncta:omniũ ornamenta huius montis. Merſa triſti fauilla: nam fauillæ poſt incendium diu fuerant.

Ad Phœbum de Parthenio.

HAEc tibi. Parthenius cubicularius Domitiani filium habebat Burrũ: cuius natalem celebrat quĩtum iã annũ nati. Martialis adhibet preces hoc epigrãmate in gratiã Parthenii.alibi poeta cum rogat Partheniũ:Sic burrus cito ſentiat parentem. Palatinus:præfectus cubiculo Domitiani. Acerra: uaſe turis. Acerra uas erat ubi ponebat̃ tus: & ubi reponebãtur reliquiæ ſacrorũ. Nouo luſtro.i.primo. Signat: numerabãtur ſæcula apud romanos a conſulibus ut Marcello cõſule. Apud græcos ab olympicis ludis:qui quinto quoq; anno celebrabãt̃: ut dicerent Prima olympiade:Secunda olympiade. Latini dixerunt luſtrum. Poeta ĩ gratiam Parthenii quaſi optet lõgiorẽ uitam puero: Incipit numerare annos:non a conſulibus qui ſingulis ãnis creabãt̃: ſed ab olympiade:qui nunc puer abſoluebat quintũ annum: & amplius eſt ſpacium olympiadis:q̃ cõſulis. Ratum: uocabulũ ſacerdotale eſt in ſacris:nam rata dicebantur:quæ dii probabãt. Vxor:Daphne:ita codex antiquus habet. Soror:Diana. Certa uirginitate: Flore iuuentutis.i.ſic ſemper ſis iuuenis. Bromio: Baccho:nam certabant pulchritudine comarum.

In Sabellum.

SATurnalia. Sabellum deridet:& reliquos patronos quorũ merces exigua erat romæ:niſi diuites eſſent: nam plebs fulgorẽ diuitiarum in patrono ſequebatur potius q̃ doctrinam. Iuuenalis idẽ: Quod uocis precium:ſiccus petaſſunculus & uas Pelamidum:aut ueteres afrorũ epimenida bulbi Aut uini tyberi deuecti quĩq; lagœnæ. Saturnalia.i.dona miſſa in ſaturnalibus.ab amicis:& clientibus munera mittebantur. Beatiorem:ditiorẽ. Semodius:dimidius modius. Tres ſelibræ:una cũ dimidia libra. Lucanica:dicitur quia ĩ Lucania primum inuenta a militibus. Varro. Veter faliſcus:quia in faliſcis ĩuẽtus ut Varro. Syra lagœna defruti:duo genera erãt uini cocti:quõiã muſtum coquebatur ad tertiam partem dicebatur epſema: a latinis

ſappa: alio uerbo ſyreum: Quãdo excoquebatur ad dimidiam partẽ
dicebatur defrutum. Martialis utriuſq; fecit mẽtionem cum ait La
gœna ſyra:& ſyrei:& defruti : hoc magis placet q̃ ſi dicas lagœnam
ſyram.i.uitri:quod in ſyria ſit inuentum. Ficus libycæ:antiqui ex/
cogitarunt paruas arbores poſt autũnum fimo cõtegere una cũ ficis:
quæ in eis deprehenſæ hyeme non potuerant peruenire ad maturi/
tatem:eas detectas miteſcente cælo remittebãt in lucem:& ſolem: ita
ficus matureſcebat ante alias illius anni:& hæ appellabant ficus hy/
bernæ ipſo etiã tactu frigidiſſimæ. Pli. auctor ẽ:propterea appellauit
poeta teſtam gelatam. Cato primus appellauit hãc ficum africanam:
unde ait Martialis ficus libycæ.non enim alia ficus potuiſſet mitti ĩ
ſaturnalibus cum nulla matureſceret.de coctano ficu non poteſt hoc
loco ĩtelligi. Bulbi:hi bulbi dicebantur epimenida:ut Iuuenalis: Et
ueteres afrorum epimenida bulbi. Piceno cado:e piceno olim optimæ
oliuæ mittebãtur ſecundis menſis:auctor Pli. Syntheſis : ueſtis erat
ſaturnalitia:& ſyntheſis uas dicebatur uilioris materiei: quod multa in/
terpellarent:quemadmodũ dicimus uas & materiã uenatã:quia uenæ
intercedant & interpellent. Syntheſis:autem dicta : quia non pura
ſit materia:ſed cõpoſita:& immixta:quéadmodũ pura uaſa cryſtallĩa
dixere contrariouerbo aſyntheta .Pli.auctor eſt. Saguntus: terram
habebat aptam uaſis ut ſamos. Septenaria:capax ſeptuncis. Rotæ
hiſpanæ.i.rotæ ſaguntinæ. Mappa.i.gauſape.Gauſape autẽ utebant
milites in lectis:poſtea ueſtes toga: lati claui cepit texi ĩ modũ gau/
ſape.Inde in diſtichis eſt penula gauſapina:unde fit ut intelligã hoc
loco genus ueſtis potius q̃ figuram lati claui in capite mantilis.

De Phaethonte.

ENCauſtus.Encauſtice eſt genus picturæ quod adiumento ignis fiebat
ut in cæra & in ebore:unde nomen accepit:nam encauſtice ſignificat
inuſtricem:quia comburit.Phaethõ hoc genere picturæ nunc erat in
tabella:ait poeta pictorem inique facere: qui cum ſemel fuerit com/
buſtus Phaethõ iterum eum comburat. Encauſtice.i.ignitis inſtru/
mentis eum pingendo. Dipyron bis combuſtũ:& dipirume.præte/
rea erat inſtrumentum quo pictores utebantur: ut ſcribit Pli. En/
cauſtus:encauſtice pictus.

Ad Flaccum.

NEScis. Flaccus appellabat carmina Martialis luſus & iocos:ait ſe ſcri/
bere mores hominũ:iccirco non poſſit appellari iocus. Ludit:fabu/
loſe ſcribit. Sæui thereos.i.q ſcribit tragœdiã de Thereo. Veſſica:
tumor quia tantum in uita quotidiana uerſantur. Sirma:erat genus
ueſtis quæ in grauioribus poematis recitandis trahebatur ab hiſtrio/
nibus.Sirma præterea locus:qui Pauſania auctore Sirma antigone
dicebatur. Iuuuenalis:Sirma uel antigones. Legunt iſta : quoniam
ad uitam quotidianam pertinent.

Ad Thaidem.

QVId. Thais fellabat & appellabat eum ſenem : quaſi uellet innuere
eum non poſſe futuere:inquit Martialis Nemo ſenex ad irrumandũ:
iccirco potero præſtare quod uis:hoc eſt potero te fellatricem irrũare:
nam qui non arrigunt irrumare poſſunt. alibi in non arrigentem :
Summa pete.i.os.

In Cecilianum.

CVM tibi. Cecilianus cum pauper eſſet ſplendide uiuebat:adeo ut etiã
hexaphoro nonnũq̃ ueheretur:factus diues in tantam auaritiam re-
dactus eſt:ut hexaphoro amplius nõ ueheretur:ſed iret pedes.Mart.
hoc cauillando deridet: & optat ut pro tanta laude fragilitatis dii
reddant hexaphorum Ceciliano:hoc eſt in priſtinam paupertatẽ re-
labatur:cũ uehereť hexaphoro. Ingenti hexaphoro.i.ſexta ceruice:
ut ait Iuuenalis.hexaphoꝝ uehiculum quod portabatur ſex ſeruis.
Meritis & laudibus: ironice cauillať in eum:ac ſi id faceret in laudẽ
fragilitatis. Sellam.i. hexaphorum.i. priſtinam conditionem cum
hexaphoro geſtaretur.

In Edilum.

GEStari.Edilus turpi quæſtu lucrabatur:nam fuerat cinædus:ut ſupra:
Cum dicis propero fac ſi facis:adeo ut nunc geſtaretur lectica.Seruos
appellabat mutatis nominibus capros:Martialis more ſuo ĩ noĩnũ
mutatiõem iocatur:ut ſupra:Si tibi miſtyllus coquus æmiliãe uocať:
ſimul morbum Edili notat: ꝙ ex nimio pruritu factus erat ficoſus:
ait ergo ĩ Edilum niſi deſiſtat ſeruos appellare capros fore:ut cũ ipſe
ficus ſit ob morbũ paulo poſt ſit caprificus compoſito noĩe a capris
& ficu.Vel ita intellige capræ meretrices dicuntur a fœtore. Oratius:
Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capræ: genus erat concubi-
tus quo tres una ſerie catenati coibant: quod alibi Martialis notauit
Quo ſymplegmate & .c.Edilus eodem utebatur:ĩ quo iocatur poeta:
ꝙ quum Edilus paulo ante cinædus ficoſus: nunc caprarũ.i.meretri-
cum concubitu utatur: iam caprificus compoſito nomine poſſit ap-
pellari:notans & priſtinam libidinem Edili: & nouam coitus mulie-
bris affectionem.hanc puto conuenire.

Ad Coſmum.

NVNc. In eum qui ſordibus tãtum & nulla alia uirtute uolebat uideri
philoſophus. Cynicus:ait eum non eſſe cynicum ſed canem:hoc eſt
animal brutum cum nihil habeat præter ſordem. dixit autem eũ ca-
nem ut ĩ ratione nominis perſtaret: nam philoſophi cynici a κύνοσ
quod canem ſignificat dicti ſunt:nam canino ritu contempta hoĩnũ
opinione ſola naturæ neceſſitate contenti uidebantur ſordidi. hi ta-
men ſuam ſectam & doctrinam profitebantur.hunc ergo canem ap-
pellat:quoniam nihil cynicum habet præter habitum:quo etiam cy-
nicos ipſos ſuperat adeo ut canis uideatur. Idem eſt quod dixit in
philoſopho:Pallium uideo:philoſophum non uideo:& Auguſ.cynicũ
obloquẽtem canem appellauit. Pallados:cultæ a Domitião noſtro:
quaſi dicat ſectať menſas & cibos ut canis. Templi noui:nuper ere-
cti a Domitiano ſub nomine flauiæ gentis. Pera:ſaculus & baculus
eſt cynicorum.Diogenes auctor huius ſectæ.pera ĩ diſtichis:Ne men-
dica ferat barbati prandia nudi: Dormiat & tetrico cum cane pera
rogat. Stat:hirta eſt. Cadit.i.demittitur uſq; ad pectus. Abolla:
ueſtis erat tragica & grauiorum perſonarum: hac purpurea cum eſſet
ĩdutus Ptholomeus:& ĩ theatro conuertiſſet oculos ſpectatorũ in ſe:
Neronem offendit.hic ponitur pro ueſte tantum. Cærea: in ſpeciem
cæræ uel flaua ut mel flauum dicimus. Vxor grabbati: qua utiť pro
lodice nulla alia re tectus niſi ea ueſte. Latratos:latratu mendicatos
ab eo more canis. Non eſt cynicus:i.non habet phĩam cynicam:ſed
eſt canis.i.brutum animal.

Ad Colinum.

O CVi tarpeias. Ad Colinum donatum in quinquatriis Mineruæ corona querna ab imperatore. hunc cytharœdum fuiſſe coniitio: nã cytharœdi uictores corona querna ab imperatore donabantur. Alibi poeta de imperatore: Perq; mãus tantas plurima quercus eat. In quinquatriis enim coronæ premiũ dabatur. Iuuenalis: Cum farre & uino ueſtã ianumq; rogabat An capitolinam deberet pollio quercũ Sperare: & fidibus promittere. hunc hortatur Martialis ad ueram uitam omiſſo ſplendoris palatini ambitu: cum ei omnino ſit moriendum. Tarpeias quercus. i. qui potuiſti aſſequi quercum palatinam. Prima frons: uel prima frons dicatur quercus: quia ſit dicata Ioui: uel prima data ab imperatore. Vtaris totis diebus. i. totos dies conſume ĩ uera uita. Puta ſemper adeſſe extremum diem. i. ſemper puta te moriturũ. alibi: Ipſe iubet mortis te meminiſſe deus. Nulli cõtigit. i. nullus unq̃ potuit. Exorare: placare. Tres puellas: Clothõ: Lacheſin: & Atropon. Lanificas: lanificio diſpẽſantes uitam humanam. Obſeruant: non prætereunt. Criſpo: ſunt qui intelligãt de Criſpo Paſſieno Vitrico Nerõis qui ditiſſimus fuit: adeo ut eius hæreditate auctore Tranquillo Nero ſit ditatus. Potes & intelligere de Vibio Criſpo: de quo hæc Tacitus: Vibius Criſpus potentia diuitiis ingenio ĩter claros magis: q̃ inter bonos. Thraſea: de Peto Thraſea ſupra & de eius in morte cõſtãtia. Attedius Melior Nitidus erat laudatiſſimus: cuius meminit Papinius ĩ ſiluis. Explicat: euoluit: & exciſo filo fuſum reponit. Negat uitã: ẽt ſi aliæ duæ uellent concedere.

Ad Luciũ.

LVCi. Ad Lucium poetam hiſpanum: qui numeris cum Oratio contẽdebat: quem ſibi propoſuerat superãdum. poeta Lucio appellato recenſet oppida hiſpaniæ patriæ. Graium: graius fl. hiſpaniæ proximus Tidæ. Tide autem a Tideo & Olo cõdita: qui cum græcis illuc profectus eſt: & nomẽ dedit fl. ut graius a grais diceretur: ſed poſtea deprauato noĩe dictus eſt Granius. Silius: Et quos nunc granius mutato nomine graium: Oeneæ miſere domus. Arpis diſertis. i. Oratio appulo uenuſino. Generatus: generatus eſt illic poeta qui natus ẽ ĩter urbes græcas. Celebret palæſtras lædæas. i. laconicas a Læda uxore Tindari: quæ amyclis habitabat: & hoc propter Pollucem: & ĩ lacõica præſertim exercebant: de quo extat elegia Propertii. Lacedæmonos libidinoſæ: propter Helenam quæ ĩde fuit rapta: uel propter Venerẽ: quæ illic colebatur. Grato: erga patriam bilbilĩ. Chalybes & norici populi ſũt illuſtres ferri præſtãtia. Nori iuxta pãnõiã: Chalybes ĩ ponto. Sonantem: officinis multis. Salo. fl. cuius aquis ferrũ temperatur. Inquieto: ſonante. Tutelam. opp. celtiberiæ. Rixamori: populi celtiberiæ. Carduæ: oppidum. Poteron: locum. Suelos: populos optimos iaculatores. Peruſiæ: oppidũ cum lacu eiuſdẽ noĩs. Vatineſſa: urbs cum fluuio eiuſdem nominis. Illicetum ſanctum. i. ſiluam uenerandam: uel certe oppidum ſi placet: ũde portus illecetanus. Buratonis: montis. Bituntum. op. ſterile.

In Gargilianum.

MVNera. In Gargilianum captatorem: qui cum tantum ſenibus & uiduis donaret: a quibus ſperaret hæreditatẽ: uolebat uideri liberalis: Martialis negat hoc: aitq; eum eſſe auariſſimũ: quoniã plura expectet

q̄ donet. Idem ſenſus eſt Iſocratis ī eos qui aliquid donant regibus: ait enim non donare: ſed auarius uendere: q̄ qui ſe negociatores ꝓfitentur paſſim mercem uēdentes. Munificum:liberalē. Viduis & ſenibus:morituri paulo poſt. Indulget:dat eſcam. Callida: plena fraudis. Feras ſtultas:ſimplices. Largiri in malam partem accipitur. Illi dicuntur largiri qui aliquid donant:ut maiora aſſequantur: ſed proprie qui corrumpunt muneribus:unde largitio: ſed donare ē hominis liberalis. Dona mihi:nam quod dabis mihi plane donabis:qa nihil poſſum dare tibi.

Ad Fauſtinum.

DVM nos. Ad Fauſtinum æſtiuantem tyburi ex bais ſcribit: unde ait ſe profecturum cum Baiæ nō ſolum aſtro ſolari caleant:ſed ēt aquaꝝ feruore. hyemandum ait igitur eſſe Baiis: æſtiuādum Tyburi. Colōi argiui.i. Catilli qui condidit Tybur. Oratius: Tybur argeo poſitū colono. & alibi poeta: Argolicæ quod poſuere manus. Feruent:calent: quia ſol eſt in leone. Laſciui:puellis illuc confluentibus. Fontibus pūiceis: lapidibus ex coſtis manantibus. Igne ſuo:feruore ſuarum aquaꝝ. Vincitis:ſuperatis æſtuatione.

De Vipera electro incluſa.

FLEntibus. Electrū eo precioſius erat quo liquidius incluſum aliquod animal habebat:ut muſcam apem culicem: nam illic perpetuo uiuere uidebantur. Nunc laudat guttam ſuccini:qua erat incluſa uipera: & laudem ſumit ab hiſtoria:nam Cleopatra admota aſpide & māmillæ & brachio ſibi mortem conſciuit. ait ergo poeta Cleopatram ſe non debere nimium efferre magnificentia ſepulcri:quo una cum Antōio condita eſt: Inchoato prius ab ipſa poſtea perfecto iuſſu Auguſti cū uipera:qua extincta eſt nobiliore tumulo ſpectetur. Gemma ſuccīa: .i. gutta electri quæ gemma uidebatur. Obſtantem:contra euntem. Ramis heliadū:populoꝝ in quas uerſæ ſūt filiæ Helii.i. Solis:nā ἕλιοσ ſol. Flentibus:manantibus. Gelu:gumi electri. Rore pingui.i. gūi uiſcoſo. Placeas tibi.i. ne nimium te efferas.

De Curatio.

ARDea. Poeta defiet Curatiū:q dū Tyburi æſtiuaret & fugiēs æſtus urbanos mortuus eſt:ait ergo nuſq̄ poſſe uitari mortem:& nō loca uel differre uel accelerare fatū:ſed ipſam certam rerum ſortē:quā nemo uitare poteſt. Cōfundantur ergo loca cum ſit nullum fati diſcrimē. Ardea opp. ſupra laurentum diſtans a mari. lxx. ſtad. cōdita a Danae. Solſtitio:æſtiuo. Rura pæſtana:lucāiæ. Ager:baiāus ut ſupra: Horrida baiani. Sardinia peſtilens inſula eſt quod Florus indicat cū ait: Furius ſardiniam peſtilentem ſortitus: & Silius: Serpentū tellus pura ac uiduata ueneno: Sed triſtis cælo & multa uiciata palude. Senſus eſt cum fati neceſſitas aduenerit:etiam ſi in locis amœnis fueris nō aliter morieris q̄ ſi in locis peſtilentibus eſſes. Poſuit tybur pro loco ſalubri:ſardiniam pro peſtilenti.

In Mancinum.

DONaſſe. In Mancinum qui cum eſſet omnibus moleſtus:omneſq; eū odio haberent:narrabat quotidie fortunatū aliquod ſibi accidiſſe: quaſi amicis narraret. at inquit Martialis noli o Mancine cruciare ſodales:qui te oderunt uerbis:uel ſaltem narra quod uellemus audire: hoc ē dic te aliquid potius amiſiſſe q̄ lucratū eſſe. Lichnici :lapides

eränt a lucernarum ſplendore dicti : quem præ ſe ferebant : contra
lychnites dicitur marmur quod lucernaꝶ nomīe ſub terra fodiebat.
Varro auctor & Pli . codex antiquus habet Lichnumq; terunctū.ego
autem legendū puto Perunctū: hoc eſt nitidum & maxīe ſpledētē :
nam λίκνοσ græce latine dicitur lucerna : unde & lapis ipſe lichnus
dicitur. Lichnus autem ſiue lucerna quo magis uncta eſt eo plus flā-
mæ emittit:Ex ea igitur metaphora lichnum perunctum.i. ſplēdidū :
& flammas lucernæ perunctæ emittentē in diſtichis : Non norat par-
cos ūcta lucerna patres . Gēmas:ſmaragdos:an dicit ſmaragdos cæ-
ruleos:an lapillos rubri maris ſimiles ſunt undis:& harenis:placet de
ſmaragdis. Pollione:cytharœdo . Cantante: nec placet intelligere
per Pollionem poetam excellentem qui claruit temporibus Augusti
notus carmine uirgiliano:Pollio & ipſe facit noua carmīa . Nā huius
Pollionis cytharœdi:de quo hic loquitur;meminit Iuuenalis: An ca-
pitolinam deberet pollio quercū Sperare:& fidibus promittere. Pol-
lio ergo hic cytharœdus.

De Lycori .

Tybur. Ebur frigidiſſimo cælo tyburtino miro cādore ſeruabat auctor
eſt Pli . Silius:Semperq; nouum quod tyburis aura Paſcit ebur.Deri-
det Lycoridē quæ cum non faceret quæſtum in urbe ob deformitatē
migrauit Tybur ut candeſceret:eius profectiōem deridet cauillādo .

De Cerelia .

DVM . Bauli uicus potius q̄ oppidum in littore campaniæ non procul
a baiis. Nero ſimulata recōciliatione cum matre eā reuocauit a baulis
baias ad quinquatria ſimul celebranda . Inde eam remiſit data naui
ſubtimili & machinoſa quæ repente corrueret ī mediis aquis.illa q-
dem corruit:ſed mater enatauit ad littus incolumis.Lagerinus ut Ta-
citus:Lagerinus ut Suetonius nunciauit Neroni incolumē matrem :
quo nuncio eſt interfectus ſūmiſſo celeriter percuſſore : qui matrem
necaret eo ſpacio maris quod iacet īter baias & baulas. Iacet nuper
cerelia menſa.i.iuſſæ quondam a Nerone .

De Hortis Martialis .

TVLli. Laudat hortos Tulli Martialis : quos anteponit omnibus aliis .
Aſtris:cælo. Aeſtīare.pſpicere diligenter. Albanos colles.i.algidū:
nam algidum mons ī albāo præcipui nominis. Tuſculos.i. tuſculū :
Fidēnæ ante urbem conditam:Fidēnæ ſtabant condita una cū Colla-
cia:Antēnis:Lauīo.Silius protulit numero ſingulari:Modo roma mi-
natur quondam fidēna. Rubræ:oppidum nō longe ab urbe. Ne-
mus Annæ perennæ:nemus aricinū:ubi Anna ſoror Didonis cole-
batur:quod Silius docet:& Ouidius in faſtis. Perēna:a perpetuitate
dicta:ſub quo nomine illic erat ipſa.in faſtis:Amne perenne latens :
Anna perenna uocor. Cruore uirgineo : quoniam cædebant pueri
illic flagellis ex ritu thoanteo : quod placet . uel cruore uirgineo .i.
ſanguine hoſtiarum:quæ mactantur Dianæ uirgini. Salaria:uia du-
cebat in ſabīos a ſale dicta ut Pli.ſcribit. Paret:cernitur illinc. Eſ-
ſedo tacente:quia non audiebatur currus ſtrepitus . Helcyariorum:
trahentium naues funibus:nam Elcyo græce latine traho. Miluius:
pons ad quem trahebantur naues . Alcinous: pietate hoſpitalitatis
laudatur ſuſcepit Vlyxem Nauſicaa filia a littore eum ducente:quod
multo carmine cecinit Homerus. Molorchus:Herculem hoſpitio ſu-

ſcepit. Setiã:nobilē uino non ꝓcul ab urbe. Iſtis.ſ.noſtris prædiis.

Ad Linum.

EGIſti. Linum deridet qui q̃uis ſemper ruri uixerit: & nullos ſenſerit urbanos labores:tamen ex diuite erat factus pauper: ait ergo poeta q̃uis o Line ruri uixeris ubi nullos ſumpſiſti labores:tamen feciſti rē difficilem:hoc eſt factus es pauper:nam facere rem difficilē eſt ſubire munus laborioſum: res ſignificat rē domeſticā. Difficultas dicit paupertas.Res ergo domeſtica dicitur difficilis: quando eſt exigua. Feciſti rem difficilem:hoc eſt ſubſtantiam domeſticam ad paupertatē redegiſti:cum altero ſenſu uideatur loqui. Feciſti rem difficilem.i. laborioſam. Municipalem:ruſticanā. Quo.i.qua uita municipali. Nil poteſt eſſe dulcius.i.nil iocundius.mendoſe in recentiore codice eſt uilius pro dulcius.dulcius autem habet codex antiquus & ad hoc uerbum argute refert poeta:Feciſti rem difficilem. Rubens cadus: fictilis a colore. Argolica:græca:nam e Delo & e Delphis mittebant pulchri pueri:infra appellabit delphicum cinædum. Fluit: nauigat tibi. Feciſti rem difficilem.i.redegiſti ſubſtantiam in paupertatem: Ita enim intelligit q̃uis dicere uideatur in uita municipali dulciſſima feciſti rē grauē & laborioſam:& ex hac illuſione riſū mouet.

In Prætorem.

PRAetorē. Gaurus petierat a prætore ut daret ſibi.C.ſeſtertia ut poſſet iuſti cenſus eques comitari Domitianum: negauit prætor quoniā erat daturus.C.milia Scorpo aurigæ:de quo infra Martialis:huic Caligula conſulatum deſtinauerat præter multa munera: & infra poeta conqueritur Scorpum accepiſſe multa una hora: ait poeta ingratū eē prætorem:qui uult dare equo Scorpi:& nō dare equiti. Domīo:Domitiano. Male diuitis:quia male utitur diuitiis. Ah pudet ingratæ: ingratæ in amicos & eos quibus debet dare.

De Amiano.

NIHil.Amianus uiuo patre per luxū multa conſumpſerat quēadmodū ſupra Philomuſus:idem enim ferme eſt argumentum:nam Amianus & Philomuſus conſtitutam a patre pecuniam accipiebat: tantū autē aſſumpſerat:ut pater moriens nihil habuerit quod relīqueret præter tritam ueſtem:ut recentes codices habēt:ut antiquiores præter aridā ueſtem:ut intelligas cathedram quæ linteis & loris uinciebatur: placet magis ut ſecutus fidem ātiqui codicis aridam reſtem eius.i.rudē: quā gladiatores emeriti accipiebāt:ut intelligas Amiani patrem gladiatorem emeritum fuiſſe:icredibile accidiſſe ait Martialis ut Amianus prodigus qui paulo ante luxuriabatur: & ut id licentius agere poſſet optabat patris mortem:nūc patrem uiuum optat:quia ſcilicet plus a uiuo habebat q̃ a mortuo nunc acceperit. Vltimis cæris: ideſt teſtamento.

Ad Quintum.

EXIgis. Quintus poſtulabat a Martiale libellos. Triphon: enim proprium bibliopollæ. Sanus:ſana mente. Fatue:ſtulte ut ego donē.

De Veſtino.

CVM grauis. Laudat libertatem Veſtini:qui damnatus a Nerone tātū temporis poſtulauit quantū ſatis eſſet ad diſtribuendas opes ſuas amicis.hoc facto q̃uis iuuenis moreretur:putauit ſe mori ſenem:quaſi maximum uitæ munus abſoluiſſet.De ſupplicio Veſtini:& eius cauſa

ſatis ſit referre uerba Taciti quæ hæc ſunt: cum ſcriberet de Nerone: Opperiebatꝰ ut Veſtinus in crimen traheretꝰ odium ex nimia ſodalitate:dum hic ignauiam principis deridet. Ille ferociam animi ueretꝰ: recẽs cauſa ꝙ Statiliam Meſſalinam ſibi matrimonio iunxerat haud ignarus inter adulteros eſſe Cæſarem: tum narrat eum uocatũ fuiſſe a militibus ad tribunum:accitum ſtatim medicum qui uenas ſoluerit conuiuis:qui cum Veſtino erant:nõ nihil prouecta nocte emiſſis. hoc quod ſcribit Martialis de opibus diuiſis:Tacitus prætermiſit: nec meminit Tranquillus. Grauis.i.moriturus. Sorores:parcas. Vltĩa penſa.i. ultimũ filum uitæ ſuæ. Stamina pulla.i.nigra : nam parcæ dicuntur trahere fila nigra infelicibus. Defunctus:ſibi relicta cura de ſe. Vota tam pia:quia non rogabat uiuere pro ſe ſed pro amicis: quibus impartiretur opes.

De Dãmis.

ASPicis. Eodem argumento ſupra eſt epigramma de dãmis:quæ inter ſe concurrentes ceciderunt præbentes Cæſari ſpectaculum. Fortia prælia:pugnas. Tentent:meditẽtur. Mitte canes:pugnant tuaꝰ gratia Cæſar.at ſi indicaueris eis tibi non placere ut pugnent deſiſtẽt.

De Nigrina.

O FElix. Laudatur Nigrĩa quæ mortuo patre diues facta omẽs diuitias cõmunicauit cum uiro q̃uis dotem olim dediſſet:plus ĩquit Martialis hoc eſſe q̃ quod egerunt Euadne & Alceſtis: quaꝝ utraq; incredibili in maritum amore ſe in rogum iniecit audita coniugis morte:nã Nigrina uiuens amorem ſuum teſtificata eſt : illarum utraq; moriens. Iuuat te.i.uis. Cenſus:diuitias quæ uenerunt a patre. Arſerit: eſto ꝙ arſerit. Alceſtis:filia regis theſſaliæ uxor Admeti mater Eumeli: qui auctore Homero.xi.nauibus ad troiam nauigauit:cum datum eẽt oraculum Admetum interiturum niſi aliquis ex propinquis ſponte obiret:ipſa ſe in rogum iniecit.Oui. Si mea mors redimenda foret : quod abominor eſſet:Admeti cõiunx quã ſequereris erat.Iuuenalis: Spectans ſubeuntem fata mariti Alceſtẽ. Euadne : Martis filia ex Thebe Aſopi uxore uxor Capanei audita cõiugis morte ſe in rogum iniecit:ita ap͂ud.Ouidium loquens:Accipe me capaneum cineres miſcebimus inquit. Pignore:monumento teſtificatione certæ uitæ:nã uiuens uoluiſti teſtificare amorem tuum. Vt tibi non eẽt morte ꝓbãdus amor.i.uoluiſti hoc ut tibi nõ ſit opus teſtificari amorẽ morte.

In Auarum Amicũ.

MILia. Ad amicum qui miſerat ſex milia cum Martialis eũ biſſena rogauerit: Inqt Martialis ut biſſena habeat ſe uelle petere.xxiiii.milia: nam dat dimidium:ita dat.xii.quæ petierat.

In zoilum inuidũ.

NVNq̃. In zoilum inuidum:petit diuitias Martialis : ut earum inuidia ſe ſuſpendat:nam inuidi pingebantur apud antiquos ſtringẽtes ſibi guttur & ſuffocantes ſe: ita liuor in euocatiõe Silii deſcribitur apud inferos. Cauſa quæ eſt:interrogat ſe. Noui uoti: quia opes petas. Pendentem:ſuſpenſum inuidia.

In Afrum.

CONdita. In Afrum ſenem:& iuuenis munera ſubeuntem in officiis erga diuites:ait poeta cum ſit turpe omnibus ſectari id ĩſtitutũ uitæ: hoc eſt anxie ſalutare:uenerari:colere palatĩos:ſeni uero eſſe turpiſ-

ſimũ. hæc officia qui anxie præſtat dicitur ardelio: nam ardeliones dicuntur qui ſtudioſius ad omnia accurrunt nulla ĩ re permanẽtes. Lx.meſſis.i.cum ſis natus ſexageſimũ ãnum. Vlla cathedra.i.nullus diues eſt quem mane non ſalutes:uel cathedra mulieꝝ diuitum: Oratius:Inter diſcipulaꝝ iubeo plorare cathedras. Et nullis tribũis fas.i.nullus poteſt. Saturioſq; modos:codex antiquus habet ſigerioſq; modos:ſed Tranquillus ſcribit Saturium & non Sigeriũ. Saturio erat decurio cubiculariorum Domitiani. Parthenius cubicularius. Si legis ſigerios emendetur dictio eadem apud Tranquillum ut pro Saturio ſcribat Sigerius :cõueniãt enĩ neceſſe ẽ Tranquillus:& Martialis quando de cubiculariis uterq; loqtur. Sonas:loqueris. Ardelione: curſore ãbitioſo:ab ardeo.i.feſtino:ita poeta uerbũ fecit.

In Mathonem.

HOSpes.Matho emit uillam Martialis ad quã ſæpe accedebat. Impoſui:decepi te. Tuum rus: quia eo tanq̃ tuo utebaris.

In Mathonem.

DEClamas. In Mathonem qui diſertus uolebat haberi: cum laborans febre declamaret.ait Martialis eum inſanire:non eſſe locum in febre declamationis:niſi forte id ageret cauſa prouocandi ſudoris & non oſtendendæ eloquentiæ:Matho reſpondit declamare in febre magnã rem eſſe:maior ĩquit Martialis eſſet ſi poſſet tacere:cum dolor cogat eum clamare. Quum exurat uiſcera febris.i.res magna o Matho tacere:hoc eſt difficile ſilere: quaſi diceret uideris potius ingemiſcere ꝓpter dolorem q̃ declamare. Phreneſis: inſania. Hemytriteus.i. laborans febre hemytriteo.

Ad Rufum.

HOS. Rogat Rufum ut hos quoq; libellos cõmendet Venuleio: rogatq; ut legat.at ſi fuerit difficile legere duos libellos:plicetur alterius libri charta:ut unus tantũ uideatur liber:& eo lecto alter tradatur. Ita fiet ut non duo: ſed unus uideatur legi. Imputet: aſcribat & tribuat. Aure non tetrica.i.non graui cenſura.

In Neuolum.

SECuro. In Neuolum qui uel minima rerum felicitate ita efferebatur: ut omnes contempneret.Idem ſi quid paulum male ceſſiſſet: & propterea eſſet anxius:ſũmiſſe:& humiliter donabat uenerabatur ĩuitabat.ait Martialis ſe optare cum aliter nõ exerceat Neuolus uirtutem: eum eſſe ſemper ſollicitum. Securo:cum nihil times. Sollicito: cũ aliquid times. Nec quiſq̃ liber.i.nullum putas libeꝝ & notum præ arrogantia. Ita mouet elatum alterius fortunæ.

In Thaidem.

NON eſt.In Thaidẽ fellatricẽ ĩ quã ẽt ſupra eſt illud diſtichon:Quid me Thai ſenem ſubĩde dicis ?ꝙ ꝓbet ſe nõ futuiſſe Thaidẽ:ſed irrumaſſe. Immo fellat:ergo irrumabatur Thais & non futuebatur.

In Ponticum.

NOS bibimus. In Ponticum qui conuiuis aliud uinum dabat: q̃ ipſe biberet:ait Martialis eum uti mirino uaſe:quod fuſcis maculis eſt diſtinctum & dare uaſa uitrea conuiuis: ne ſi ipſe quoq; uitro biberet diuerſum uinum notaret. Ne calix perſpicuus.i. niſi tu biberes uitro. Prodat:& indicet te non bibere idem uinum.

Ad Librum Suum.

SI Vis auribus. Monet libellum ut paret ſibi patronum Apollinarem: ut ſupra eſt: Meus ſcazon. Candidius: magis alienum ab inuidia. Tunicas: cucullos. Salariorum: puerorum uendentium ſalſamenta. Arande: plicande.

In Diſſimulatorem Septitianum.

NVLla. Miſerat carmina Septitiano Martialis in xeniis: xenia autem erant munera: quæ in ſaturnalibus amicis mittebātur: ab hiſdem qui acceperant remittebantur munera: quæ apophoreta dicebantur. Qui ergo xenium miſerat apophoretum expectabat.: ſed Martialis nihil ī apophoretis a Septitiano acceperat. Diſſimulator: apud Martialem ille etiam dicebatur qui poſtulantē aliquid amicum ſimulabat ſe nō intelligere. infra: Diſſimulas: facies me puto cauſidicum. Et iam fuere. i. iam præteriere ſaturnalia: quæ quinq; diebus durabant. Scrupulum: eſt genus ponderis: quod apud Plinium ſæpe potes inuenire: argenti ſcrupula: nam mittebantur ligula argētea: coclearia certo pōdere.. Mappæ: & mittebantur in ſaturnalibus. Muria genus liquaminis ſalſi & precioſiſſimi. Antipolitani thīni: nam muria illic erat optima quemadmodum clazomenæ nobiles erant garo: & uas muriæ mittebatur in ſaturnalibus. Infra ita loquitur: Antipolitani fateor ſum filia thinni. Antipolis iuxta urbem erat in ianiculo in hiſpania ad littus gallicum. in aſia: de qua puto intelligendum. Cottana: paruas ficus ſyriæ. Syriæ autem paruæ erant. Breue uimen: breuis ciſta. Diſſimulator: quia ſimulas te non intelligere quid uelim: nam miſi munus ut munus acciperem: ſed tu diſſimulas: nō mittam igitur amplius cum ſciam te eſſe diſſimulatorem.

Ad Librum.

OHE iam. Alloquitur librum: monetq; iam eſſe quieſcēdum. Ohe uerbum peculiare Oratii: Satur ē quum dicit Oratius ohe. Vſq; ad umbilicos. i. ad finem: ut Porphirio ſentit. Sceda: tabula rudis: quæ papyro ſuperinducta conficiebatur. Pli. de papyro: Supina tabula ſceda ſuperīducitur papyrus: Ex hoc igitur ait ſcedam excedis: & quod excedebat ſcedam amputabatur. uult enim notare librū nimiū creſcere. Non ſit res peracta: tanq̄ non expleueris lectorem: ſed ea res perfecta. Prima pagina. i. etiam pagina lectorem tedio expleuiſti. Deficit: laſſus eſt.

DOMITII CALDERINI VERONENSIS IN M. V. MARTIALEM COMMENTARIORVM LIBER QVINTVS.

OC Tibi palladiæ ſeu collibus. Dicatur hic quītus liber Domitiano: ut eum cum fuerit in ſeceſſu ſolutis curis perlegat: orat tantum ut accipiat librum & ipſe putabit lectum eſſe. Merito mittitur hic Domitiāo: quoniā nihil eſt auribus principis indignum: Sales laſciui abſunt. Albæ palladiæ: albam palladiam appellat: quoniā Dōitianus quinquatria Mineruæ illic inſtituerat īſtituto ēt collegio ſacerdotum. Vteris collibus albæ. i. ſiue uerſaris Albæ. Triuiā. i. arthemiſium templum Dianæ ad aritiam: quod ex monte albāo proſpiciebatur. Tetym. i. mare: nam & maris ex monte albano ē pſpectus. Veridicæ ſorores. i. Fortunæ antiatinæ. i. ſiue es Antii: ubi

colebatur Fortuna ſub duarum ſororum imagine: auctor eſt Macrobius in ſaturnalibus: meminit Trãquillus. earum templũ opulentũ fuiſſe ſcribit Porphyrio. Reſponſa: danda mortalibus. Diſcunt: nã minora numina a ſuperioribus numinibus diſcere dicunt reſpõſa danda mortalibus. Virg. Nam cætera Iuno Me uetat. Suburbani freti: nã Antiũ conditũ ẽ medio ſaxo abluente mari: ut quaſi in ſuburbio fretũ eſſe uideatur. Aeneæ nutrix: hoc eſt ſiue es caietæ: nam caieta a nutrice Aeneæ nomẽ accepit: ut noſtris placuit ſcriptoribus: q̃uis Strabo caietã dictã putet: quoniã lacones curua oĩa caieta dicũt. Sinũ caietanũ curuum appellarunt. Antiũ ſine portu erat aptũ ſeceſſui & principibus præſertim conceſſum ad uacationẽ rerum urbanarum: ut Strabo. Seu filia Solis. i. es circeis: nã circei a Circe Solis & Perſæ filia dicti ſunt: q̃uis Diodorus præter Homeri & Apollonii ſentẽtiã Circẽ filiã Aeetæ & Echates fuiſſe tradat. Anxur: lingua uolſcorum: Terracina latine dicitur: eadẽ trachinia: q̃uis Liuius aliter ſcribat ſuperioris ſententiæ auctore Pli. Aquis ſalutiferis: ob paludẽ quæ ante terracinam erat a duobus fluminibus confectam non parua aquarum ſalubritate. Candidus anxur: dicitur candore ſaxorum. Oratius neutro genere proferẽs: Impoſitũ late ſaxis cãdentibus anxur. Quo ſoſpite. ſ. Cæſare. Credimus Ioue eſſe gratũ: non ĩmemorẽ beneficiorũ ſibi collatorum: quõiã olim Cæſar puer capitolinũ Iouẽ defendit una cũ patruo Sabino: ut alibi: Prima ſuo geſſit pro Ioue bella puer. Quod Silius in tertio tetigit: Et præterea nuper Cæſar Ioui tẽplũ erexerat. Galla credulitate: quia Strabo tribuit gallis credulitatẽ: & creduli ſunt præter cæteros: præterea ſtolidi: ut galla legas. i. ſtolida.

Ad Lectores.

MATronæ. Ad matrõas honeſtas & pueros ſcribit: & dedicat hũc librum. Nequiciæ procaciores. i. ſcurrilitatis. Sale nudi. i. impudentes ioci. Quĩtus iocat. i. quintus liber iocat una cũ domĩo: nã in hoc libro dominus uerſat. Germanicus: Domitiãus: qui id ſibi nomẽ aſſumpſit populis germãiæ deuictis. Puella cecropia: de Domitia uxore potes intelligere: ſed placet intelligas de Pallade quã colebat. Alii ſentiunt de Iulia filia Titi Veſpaſiani: quã Domitianus ardentiſſime amauit. Ore non rubenti: ſine rubore.

Ad Domitianum.

ACCola. Datis obſididus Domitiano a dacis: Degis regulus inter eos cũ Domitianũ uidiſſet mea ĩquit ſors qui ſum obſes melior eſt q̃ fratris: qui eſt liber in dacis: quoniã mihi licet prope intueri Germãicũ: quẽ ille tã lõge colit. Noſtræ ripæ: Tyberis: q a dacis tibi miſſus. Lætus: Degis. Mea ſors: q̃uis ſim obſes. Degis: ꝓpriũ nomẽ obſidis.

In Myrtalem.

FOEtere. Myrtale ebria ſolebat mero admiſcere folia lauri: ne uinũ oleret: ſed id ad ebrietatẽ quoq; uitãdã erat aptũ: nam Theophraſto auctore laurus ebrietati aduerſat. Iocat poeta in Myrtalẽ: poſtea q̃ inqt non uult uideri bibiſſe uinũ: quotiẽs uideris eã rubicũdo ore: dicas bibiſſe laurum. Decipiat nos. i. ut occultet odorẽ. Prominẽtibus uẽis: nã id exiſtit in ebrio. Licebit dicas: poteris dicere. Bibit laurum: idẽ enim erit ac ſi diceres bibit uinũ & ebria eſt.

Ad Sextum.

SEXte. Mittit librum ad Sextum ſcribã & conſiliariũ Dõitiani: rogatq;

ut cũ collocet inter leuiores poetas:nã libris de bello geſto capitolĩo
a Domitiano olim cõueniunt grauiora poemata. Mineruæ palatĩæ:
qui muſas & ſtudia palatina exerces. Naſcentes.i.primas curas Do/
mitiani. Inter carmina belli capitolini.i.inter opera ſcripta de bello
capitolino geſto a Domitiano.

Ad Muſas.

SI Non eſt. Verſus phallecius eſt:mittit carmĩa Domitiano: ſed rogat
Parthenium cubiculariũ ut libꝶ principi afferat: cũ tempeſtiuũ erit:
neq; porrigat:ſed legat uidente Domitião:qui cũ ſit ſtudioſus litteraꝶ
ſtatim poſcet libellũ:fingit ſe eſſe ante hoſtiũ:& accerſere per muſas
Parthẽium:uel eas alloquatur:& quæ ſequũt̃ ſint mãdata ad Parthe/
nium.Parthenius colebat muſas iccirco ueſtꝶ. Sic: uerba Martialis
obteſtantis ad Parthenium:qui præfectus cubiculi erat Domitiãi:au/
ctore Tranquillo. Finiat:abſoluat tuam uitã. Inuidia fauente.i.ĩ/
uidis etiam fauentibus:nam ei qui honeſtũ gratiæ locum retinet illi
ẽt qui inuident:fauent.ut ſit ſenſus: ſic ſemper retineas iſtũ gratiæ
locum. Burrus:natus Parthẽii:& ꝓprium uiri nomẽ apud Tacitum.
Iouis ſereni:apto uerbo in metaphora uſus eſt:nã cum dixiſſet Iouis
addidit ſereni:nã ſerenus Iuppiter dicit̃. Iniquas preces:quia mul/
ta petam:& iniuſta precer. Vmbilicus:ut Porphyrio interpretatur:
erat ornamẽtum quod extremis partibus libroꝶ addebat̃:uel ex oſſe
uel ex ligno:unde dicitur res peruẽit ad umbilicũ.i.ad finẽ. Cedro:
nã libri auctore Vetruuio oleo cedrino tincti non timent nec tineas
nec cariẽ.& Hemina ĩ annalibus ſcriptum reliqt libros Numæ reper/
tos a Cn.Terentio ſub ianiculo nõ fuiſſe cõſumptos:quõiam cedrati
eſſent.alii codices pliniani habent Cærati.

Ad Vulcanum.

QVAliter.Laudat̃ Domitianus:ꝙ multa ædificia incendio aſſumpta ĩ/
ſtaurauerit renouatã eſſe urbem ſub Domitiano:factãq; nitidiorẽ ut
phœnix nitidior eſt:cum renouat̃:nã cõburit ſe phœnix:& ex cineri/
bus alter phœnix naſcit̃.Apte poeta renouatã urbẽ ab incendio cõ/
parauit phœnici:quæ ipſa arſit:auctor eſt Tranquillus huius inſtau/
rationis ĩ Domitiano: Manilius togatus ſcribit uiuere ãnos phœnicẽ
.cccccc.&.lx.& conſecratã eſſe Soli in arabia:cõuerſionẽ magni anni
fieri:cum morit̃:nã extrema ſenecta cõburit ſe ſurculis turis: & aliis
ramis odoratis. Exuta.i.depoſuit ſenectã cariem. Sumpſit uultus:
.i.iuuentutẽ innouationẽ. Sui præſidis:Domitiani. Vna auis: ſola
auis phœnix:& ſemper ſola eſt. Noſtræ querelæ:nõnulli codices ha/
bent notæ:ut dicas Vulcane parce & noli iactare ãplius querelã tuam
oĩbus ꝙ.ſ.Vẽus uxor tua cõcubuerit cum Marte auctore generis ro/
mani.ſi legis noſtræ.i.noli ãplius agitare noſtras querelas. Turba
Martis:nã habemus genus a Marte:quẽ odiſti:ſed habemus etiã a Ve/
nere gẽus quã amas. Cathenis lẽniacis: quibus deprehendiſti Ve/
nerem cum Marte in adulterio. Homerus auctor in primis. Amet te
patienter:q̃uis ſis claudus & deformis.

De Phaſide.

EDIctum.Phaſis libertus cum legitimum equitis cẽſum nõ haberet:la/
cernis purpureis uolebat uideri eques.& cum nuper Domitianus iuſ/
ſiſſet ſeruari legem Othonis:ne cui liceret ſedere in.xiiii. gradu: niſi
equeſtrem cenſum haberet:hic in theatro iactabundus laudabat legẽ

quaſi ipſe eſſet eques:ſed Lectius cui ordinis theatralis cura erat demandata:iuſſit eũ ſurgere. Phaſis:nomẽ proprium liberti ſumptũ a phaſi fluuio queadmodũ Tanais libertus Mecœnatis olim ſumpſit a Tanai. Domini.i.Domitiani.Domitianus cũ epiſtolã dictaret ſic incepit dominus deuſq; noſter ita iubet. Vnde inſtitutũ eſt ut ita appellaret. Purus.i.ſine colluuione plebis. Cõmodius licet ſedere.i. reddita eſt dignitas equitibus. Illas lacernas: nã ſolis lacernis poterat uideri eques:ſed cenſum non habebat.

In Symmachum.

LANguebam. Symmachus medicus:cuius alibi meminit multis diſcipulis comitibus.acceſſit ad Martialem febre laborantẽ. diſcipuli aũt illi erant iuniores manibus gelidis: ait poeta ſibi allatã fuiſſe maiorẽ febrem tactu illo℞ adoleſcẽtium: q̃ prius hẽret.captus enĩ eſt amore. Nunc habeo.ſ.febrem ardore amoris.

Ad Regulum.

ESSe quid. Conqueritᷣ poeta inuidia hominũ fieri:ut mortuis tantum poetis tribuatᷣ honos:& hoc accidere ait quoniam eadem ĩuidia perturbati homines uetera nouis ſemper anteponũt. eadẽ eſt ſententia Quint. qui ſcribit iudicium de uiuis auctoribus liuore perturbari:& Ouidii: Paſcitᷣ ĩ uiuis liuor:poſt fata quieſcit. Sua tẽpora.i.auctores ſuo℞ tempo℞. Pompei umbram.i.porticũ Pompeii.Domitião:cuius porticũ dicit præſtantiorẽ eſſe pompeiana: nã ꝙ Domitianus condiderit porticũ nulla quidẽ extat hiſtoria tradita uel a Tranquillo: uel a Tacito:ſed ab Euſebio tantũ in temporibus: quod uix potuerĩ reperire. Iulia templa Catulli: intelligit capitoliũ inſtauratũ a Sylla & dedicatũ a Catullo.quarto enĩ conſtructũ eſt capitolium a Tarquinio quod Oratius dedicauit: Euerſum bellis ciuilibus inſtaurauit Sylla: dedicauit Catullus:bellis uitellianis inſtaurauit Veſpaſianus: eo moriente incenſum ĩſtaurauit Domitiãus. Ait ergo poeta præ ĩuidia homines anteponere porticũ Pompeii porticibus Domitiãi:& capitoliũ dedicatũ a Catullo capitolio inſtaurato a Domitiano. Sic:propter ĩuidiã. Iulia tẽpla.i.capitoliũ.alibi: de filio Reguli:Iulia tecta placẽt .i.tecta capitolina. Vmbram Põpei.i.porticum Põpeii. Saluo marone:cũ poſſes legere Maronẽ. Menãdro:quatuor Menandri fuerũt. Menãder athenien.auctor ueteris comœdiæ:Menãder laodicenus ſophiſta:Menander byzantinus hiſtoricus: Menander filius Diopitis auctor nouæ comœdiæ.Strabo:& inſani ĩ mulieres amoris.hic ſuo tẽpore non fuit habitus in pretio: nam ut ſcribit Quintilianus Philemõ prauis iudiciis ſui temporis eſt pralatus. Corinna:nomẽ puellæ fictum ab Ouidio:nã duæ fuerunt Corinnæ utraq; thebana & carminibus liricis erudita:adeo ut iunior cũ Pindaro contẽdiſſe dicatur. huius tumulus in boetia erat ipſius effigie: uitta coronata in monumẽtum ſuperati Pindari:auctor Pauſanias:Inde Ouidius puellæ ſuæ nomen honeſtum indidit.

De Stella.

SARdonycas.Laudat carmen Stellæ:quo dicitᷣ eum cõſecutum multas gẽmas:An intelligit Violãtillam amicam dediſſe ei gẽmas: quã opuſculo cõpoſito Aſteriden appellauit:& in cuius gratiã defleuit colũbã: An intelligit ab aliis etiã habuiſſe a Domitião ut puto :cuius uictoriã ſarmaticã cecieritᷣ:ut mox dicemus. Smaragdos:ſ ĩ fine abiicias de-

mum facias colliſionem uocalium. Plures in carmine gemmas .i. uenuſtatem & florem uerborum.

De Eodem.

QVOd. Maſclion Ninus: eodē argumento epigrāma eſt de Stella: ſed q nominet duos Maſclionem & Ninū prodigioſa oſtentatione uirium. hoꝝ nomina quod alibi non repperi: ſed mihi fit ueriſimile: eū intelligere de Athanato: qui eius temporibus floruit. Is quinquagenario plumbeo thorace indutus: & cothurnis quingentorum pondo calciatus per harenā īgrediebat̃: & de Fuſio Saluo: qui duo cētenaria pōdo pedibus totidē manibus & humeris contra ſcalas ferebat: hoc genus geſtandi dedit Iuue. Corbuloni. Decem puellas .i. gēmas decem puellaꝝ. alii ſentiunt precium decē puellaꝝ: quod placet.

In Caliſtratum.

SVM. In Caliſtratū qui ſibi ſolis diuitiis placebat: ait enim & ſi nō diues eſt: tamen ſe eum eſſe qui non poteſt eſſe Caliſtratus: ſed quilibet e uulgo poteſt eſſe ꝙ eſt Caliſtratus: nā omēs diuites eſſe poſſunt: poetæ pauci. Non male notus: quia uirtute cognitus. Legor frequēs .i. mea epigrāmata legūt̃ a multis. Et dicit̃ hic ē: ut illud Perſii: Pulchꝝ eſt digito monſtrari: & dicier hic eſt. Tua tecta cētenis colūnis .i. hēs ſuperbas ædes. Opes libertīas: an ꝙ fuerit libertus: an opes īgētes: nam libertos imperatorios ſupra cæteros mortales ditiſſimos eē ſcribit Pli ſuperaſſeq; ciues ditiſſimos: ut Narciſſum: Palantē: & Caliſtū: quod placet. Vnde Tacitus ad Senecā. ex Nerone: Pudet referre libertinos: qui ditiores ſpectant̃. Opes libertinas .i. ingentes opes. Gleba ſyenes. Syenes opp. ægypti quod fertile erat. alibi poeta: Mitte tuas opes accipe nile roſas. Parma opp. Galliæ ciſalpinæ. Hoc quod tu .i. diues. Et ſum .ſ. poeta.

Ad Martialem.

SI Tecum. Vita apud Martialem: ut ſupra dictum eſt accipit̃ pro eo tēpore: quo ī uoluptate honeſta uerſamur: neq; quiſq̄ dicit̃ uiuere apud hunc poetam: niſi qui relaxato aīo moleſtioribus curis honeſte uoluptati uacat. Superba ſtemata: imagines. Geſtatio: locus ubi antiqui geſtabāt̃. Virgo: aqua uirginis. Bonos ſoles .i. bonos dies. Imputāt̃ .i. aſcribūt̃ tēpori noſtro: quod datū erat ad uiuēdū.

De Manneio.

SEDere. Renouata lege theatrali a Domitiano multi qui prius temeritate ſua promiſcue ſedebant: in plebeiam turbā retrudebant̃: cū cēſū equeſtrē nō haberēt: nūc deridet̃ Māneius qui ex ordine equeſtri deiectus in ultimū ordinem: & uix ſedēs extrema parte ſubſellii altero genu uidebat̃ ſtante cum altero ſedere: tamē adhuc iactabundus dicebat ſe de ſentētia equitū ſedere dimidiū dimidia uero parte. Lectio magiſtro theatralis ordinis iubente ſe ſtare. In primo gradu: .xiiii. Tum: āte legem promulgatā. Occupare: capere ordines promiſcue. Trāſtulit caſtra: alludit ad equitē .i. diſceſſit cū ſoleret ſedere prius inter primos. Caput cucullo: an quia eum pudebat: & nolebat agnoſci: an quia uelis theatralibus ipſe non tegeretur ueſte tegebat̃. Indecens: ſine dignitate. Et ſe ſtare lectio .i. altera parte ſtare iuſſu Lectii: quaſi hoc amare diceret ī Lectium: cui ex dimidia parte ſatiſfacere uolebat. riſus eſt poetæ.

Ad Lectorem.

SERia. Conqueritur Martialis ꝙ cum multi delectẽt eius carminibus: nihil donent:& diſſimulent ſe ĩtelligere quid petat his iocis:ĩtereaq; omittat alias artes:præſertim agendaꝝ cauſaꝝ: unde multum poſſet lucrari. Amice mihi: antiquus codex habet nõ mihi: ſed malo: quod placet ut dicat es cauſa dãno meo. Seria.i.res grauiores. Quãti ſtet mihi:quanti mihi cõſtet amor tuus meoꝝ carminũ: nã dũ ſeruio tibi omitto alias res. Metreta:ſunt qui putẽt metretã ꝓ genere uaſis & cadi accipi:quo uerbo uſus eſt Iuuenalis ut.ſ.metretã accipiat pro ãphora uinaria:uel potius pro uino:ſupra:Septẽaria ſyntheſis ſagũti: ſed fuerit abſurdum accipi metretã pro genere ſordidæ pecuniæ: ut illyria habebat nũmos quoſdã peculiares: quos appellabat uictoriatos:afferebatq; romã gratia cõmercii. Templa falciferi tonãtis.i. Saturni:nã Saturnus numẽ reorum erat:ĩ cuius tẽplo ſeruabatur ærariũ romãoꝝ:propterea poeta cũ de reis loquit̃ huius meminit: hoc magis placet q̃ ſi dicas defendere tẽpla tonantis.i. publicum fiſcum tueri. Conuiua libellus.i.uix adhibeor in conuiuiis. Gratis: ſine precio. Pagina.i.carmen quaſi dicat ſi daret̃ non placeret Alexis: puer datus Virgilio a Mecœnate:munera erat Alexis quæ Mecœnas dederat Vir. Diſſimulas: ſimulas te non intelligere quid uelim:ut ſupra: Iã notus diſſimulator. Facies me cauſidicũ.i.coges me deſcendere ad cauſas agendas:cum nihil des:nihil enim dabis ut uideo. alibi: Nec legis & laudas quæ tibi fama perit.

In Gelliam.

CVM proauos. Deridet Gelliam quæ iactans nobilitatẽ ſuã cõtẽnebat eqtẽ: negabatq; ſe nupturã niſi latoclauo. Latoclauo ueſte utebãt̃ & nobiliores & ditiores: & q ea ueſte utebãt̃ laticlaui dicebãt̃. Trãquillus de Nerone: A laticlauo cuius uxorẽ attractauerat cæſus.i. tãdẽ ut poſſit cõmiſcere nupſit iudæo diuiti. Cophinus græce:& ciſta eodẽ uerbo dicuntur:id iudæi in ſupellectile habebant. Iuuenalis:Cophinum fœnumq; ſupellex. Iudæus ergo poteſt dici ciſtifer:quia ſecum ferat in ſupellectile cophinũ: & qui obſonia ferũt mercede ciſtiferi ſunt:uel aliud aliquid uendentes.deridet igit̃ poeta Gelliã: ꝙ nupſerit ciſtifero:cũ putet ſe ditiſſimo nupſiſſe.Ciſtifer cõmune uerbũ eſt & iudæo fortaſſe ditiſſimo & pauperi mercẽario. Noſter eques ſordida conditio.i.dũ nõdũ placet eques:& eũ cõtẽnis tãq̃ te inferiorẽ.

Ad Quintianum.

QVOd. Ad Quintianum cui ait ſe mittere in ſaturnalibus non mũera: quæ mitti ſoleant ſed uerſus: quoniã ea munera quæ mittunt̃ a pauperibus diuitibus ſunt doloſa:& plus petunt q̃ afferant:ſe tamen debere uideri liberalẽ:nã cum pauper nihil donat eſt liberalis: quia nihil petit: Vernulas:natos domi menſe decembri in ſaturnalibus. Ligula:erat genus gladii auctore Gellio a ſimilitudine linguæ: & pro inſtrumento accipi poteſt:quod ad ſimilitudinẽ linguæ cõflatũ uſui eſt:ad aromata & condimenta ttactanda: mittebat̃ ligula in ſaturnalibus:ut ĩ diſtichis apertum eſt. Cæreus:etiã mittebat̃ ĩ diſtichis: Hic tibi nocturnos præſtabit cæreus ignes. Pruna damaſcena.ĩ diſtichis:Prũa peregrĩæ carie rugoſa ſenectæ: Sũmo ſolẽt duri ſoluere uẽtris onus. Damaſcus nobilis urbs ſyriæ prũis:& mixis nobilis.ĩ ſaturnalibus Domitiani; Sparſa pruna. Papinius: Quos pia germinat damaſcus. Et chartæ mittebant̃:ut in diſtichis.Seu leuiter noto ſeu

caro miſſa ſodali Omnis iſta ſolet charta uocare ſuos : & paulo poſt. Senibus:rugoſis. Scarus:piſcis optimus:ſolus rumĩat ut Pli.placet. iecinore commendatur:ut in Vitellii patina cõmemorat Tranquillus ſcarorum iecinora.

Ad Cæſarem Do.

SI Qua fides. Inſtaurata urbe a Domitiano & caſtigatis moribus:poeta conquerit̃ unũ tantũ uitium reſidere: ꝙ diuites amici nihil dẽt pauperibus. Si qua fides ueri.i.ſi ueritati credendũ eſt. Quãdo licuit: .i.quando potuimus. Triumphos:an duplicem triumphũ:quem egit Domitianus de dacis:an pompas ludoꝝ triumphos appellauit. Dei palatini:quando magis meriti ſunt de patria q̃ tu Domitiane:quoniã expulſis delatoribus uoluiſti unicuiq; eſſe uitã liberã. Ingratas amicitias.i.ingratos amicos. Proſequit̃.i.afficit muneribus. Eques nõ alienus:eques non alienus a Martiale dicit̃: qui cenſu ſuo equeſtrem optinet dignitatẽ:ad differentiã equitis qui quũ equo ſtipendiũ faciat.eques eſt:ſed alienus: nam in militiam alienam mercede conducitur. In diſtichis :Felix cui comes eſt non alienus eques. Illic plura dicemus. Eques non alienus.i.qui diuitiis eques eſt.

Ad Eundem.

SATurnalitiæ. Idem carpit hortans Domitianũ:ut cum alii non dent: det ipſe. Eſt luxuria.i.nimiũ eſſe putant ciues romãi. Reges tũidi: .i.domini ſuperbi. Selibræ:ſelibra media libra erat: quod pondus ĩ muneribus ſaturnaliciis erat conſtitutũ:inde apud hũc poetã reperies duas ſelibras tres libras. Scrupulũ : genus ponderis. Flãmariſue togæ hoc.i.ſi miſeris togã flãmarem.x.ſcrupulorũ. Flãmari:rubræ a colore flãmæ : Et rubræ ueſtes eadem metaphora ardere dicunt̃:nam ueſtes purpureæ in ſaturnalibus mittebant̃. alibi: Cadmi municipes fera lacernas. Crepet:numeret: nã dum numerant̃ crepitũ faciunt nũmi. Quatenus.i.quoniã. Eſto amicus.i.dona ita appellat amicũ Martialis. Dulcior:liberalitate.

De Apollodoro.

QVIntum. Apollodoꝝ rhetorẽ memoriæ in firmæ deridet:de quo alibi extat epigrãma:qui ne amicos quidẽ ſuo nomine ſalutabat: ſed tãdẽ cœperat recte ſalutare:& appellare. Ait poeta hoc accidiſſe eius labore:ꝙ ſcripſerat:mẽoriæq; mãdauerat. Multos fuiſſe Apollodoros ſupra eſt dictum:Apollodoro gaudet imbrifer Nilus. Quintũ:iocus eſt in nominibus Quintum & Decimũ & Marcũ & Craſſum: ut oſtendat eũ ĩfirmæ prorſus memoriæ quũ;ne his quidẽ nominibus ſeruet̃.

In Paulum.

MANe dõi. Conquerit̃ ꝙ poſt lõgæ uiæ labores nõ inueniat Paulũ dõi quem poſſit ſalutare:ante enim exierat q̃ uenerit Martialis. inter cætera poeta uota optat multis ĩ locis ſomnum:Alibi ſe reliquiſſe urbẽ: cum ibi non poſſet dormire ſcribit : Matutine cliens urbis mihi cã relicte:ait ergo ſe non poſſe colere Paulum:neq; cum dominũ habere niſi dormiat. Sint longius:adiurãtis eſt.i.niſi uolui te uidere. Tuæ æſquiliæ: quaꝝ interuallum mihi eſt moleſtum : ſint etiam longius. Aeſquiliæ: ĩ quibus habites:non conqueror longitudinẽ uiæ : ſed qa ſubeo multa diſcrimina. Pila tiburtina: locus in urbe erat ex lapidibus tiburtinis. ſolet poeta ab obſcuris locis uel exiguis domũ ſuã deſignare:ut alibi: Longum ẽ ſi uelis ad pirum uenire. Iouem an-

tiquū:an ueteris capitolini Iouis ueſtigia:an de foro ātiquo ītelligit: an antiquum Iouem dixit ut Papinius dixit ad differētiā Domitiāi noui Iouis.placet prima ſentētia:ex auctoritate Varronis eſt. Vincenda ſemita.i.oportet me ſuperare cliuū ſuburranū. Nunq̄ ſicca: non contaminata luto. Mulorꝝ:uix poſſum ſuperare multitudinem mulorꝝ. Iuuenalis:Stantis cōuitia mādræ. Codex ātiquus hēt murorꝝ: quod non placet ut mandras murorꝝ intelligas ſaxa paſſim iacentia: quod inſequēs uerſus uidet̄ ꝓbare. Trahi multo: eadem incōmoda cōmemorat Vmbritius apud Iuuenalem:Coruſcat longe abies. Labores:poſt mille pericula ſuperata. Madentis:pluuia. Iuuenalis: Et multo ſtillaret penula nymbo. Vix tāti paulū:ſenſus eſt tot labores ſum perpeſſus cum perueni domum tuā:ut etiā ſi te domi inuenirem id uix ſatis eſſet præmii laboribus.q.d.quanto grauius oportet eſſe: ꝙ poſt tot labores te non inueniā. Officioſus:qui diligenter colit amicū. Tu non potes eſſe meus rex.i.nolo te dominū. Niſi dormieris:niſi māe domi quieſcas.q.d.nolo dominū aliis ſeruire: quod alibi dixit:Qui rex eſt regē Poſthume non habeat: nam intelligo Paulum egreſſum fuiſſe mane ut alios ſalutaret.

In Baſſum.

HERbarꝝ. In Baſſum qui reuocata lege de theatrali equitū conſeſſu a Domitiano:ut ipſe quoq; eques uideret̄ ſumpſit lacernas purpureas: cū tamen non haberet cenſum equeſtrē:ait poeta equitē nullū exiſtimari propter lacernas:cū nullæ lacernæ ualeāt quadringenta.q.d. nō ueſtes requiri ad iuſtum equitē:ſed cenſum quadringētorꝝ ſeſtertiorꝝ: nam ſi ueſtibus dignitas equeſtris eſſet concedēda:Cordus quē ſupra appellauit principē penulatorꝝ eques eſſet: cū tamē non habeat cēſū equeſtrē:ita utrunq; ſubſānat. Herbarꝝ:eodē ferme argumēto dictū eſt ſupra ī Phaſidē: Illas purpureas & arrogātes Iuſſit ſurgere Lectius lacernas. Colores herbarꝝ:an uirides colores dicit: ueſtibus enim uiridibus nonnulli utebant̄: quod teſtat̄ Papinius in Glautia liberto Melioris cū de eius ueſtibus loq̄: Nūc herbas imitare ſinu: An quod magis placet ad differentiā purpuræ: quæ tingit̄ ſanguine muricis & coccieæ: quæ cocco pomo fruticis: deniq; & aliarꝝ ueſtiū precioſarū: nam precioſiores ueſtes aliis medicaminibus uiliores herbarꝝ fucis īficiebant̄. Iura.xiiii.gradus. Siluere: erant abrogata. Quæ:iura equeſtris ordinis. Renaſci:reuocari ī uſū: nā reuocauit legē Othōis. Iuuenalis:Exeat īquit Si pudor ē: & de puluīo ſurgat equeſtri:Cuius res legi non ſufficit. Oceanū:præfectum ſubſelliorꝝ & magiſtrum ordinis equeſtris. Certior eques:nō plebe īmixta. Dare uerba: decipere Oceanum. Sic:ueſtibus iſtis. Cordus:quem ſupra dixit prīcipem penulatorum.

De Hermete.

HERmes. Hermetē gladiatorē laudat eruditū oīum genere armorꝝ: quē in omni parte certaminis bene uerſantē ait ſolum eſſe omnia & ter unū:alludens ad Hermetē termegiſtū: quē græci ter maximū dixerūt Lactantio auctore:nam id ſignificat termegiſtus a uarietate diſciplinarꝝ. Martia uoluptas.i.armorum uoluptas omnibus armis.i.oī genere pugnæ. Magiſter:laniſta magiſter gladiatorꝝ. Turba: perturbatio. Sui ludi.i.ſuæ diſciplinæ:& ſuorꝝ gladiatorꝝ. Helius gladiator & uictor aliorꝝ. Cadit:uincitur. Aduolans: gladiator. Hermes

ſuppoſititius.i.qui ſolus ſibiipſi ſuccedit:cum alii aliis feſſis ſoleant ſuccedere. Locariorum:an locarii dicuntur illi qui locant foros ad ſpectādū:ut dicat Hermetem diuitias eſſe locarioꝝ: cū multi cōfluāt ad eū ſpectandū conductis locis a locatoribus.an locarios eos dicit qui ad ludos inſtruendos inſtrumenta aliqua locare ſolent. Vel iocarioꝝ diuitiæ: q diligit ab iis q ludis delectantur:ut ſequit̃ de mulieribus.quod magis placet. Ludiæ:dicunt̃ uxores gladiatoꝝ & amicæ. de Hyppia Iuuenalis:Quid uidit propter quod ludia dici Suſtinuit ? Cura & labor ludiaꝝ:uel amat̃ a ludiis hoc ẽ a mulieribus: quæ gladiatoribus delectabant̃. Iuuenalis:Ferrū eſt quod amant.uel ludias accipit hoc loco pſaltrias:& id genus mulierū quæ in theatra procedūt. Superbus haſta:& haſta pugnat Hermes. Tridente æquor.i.fuſcina: nā gladiatores qui retiarii dicebāt̃ utebant̃ fuſcina tridente Neptūi aduerſus gladiatorẽ galeatū:& mirmillonẽ appellabant. In cuius galea erat piſcis.id genus certaminis inuenit primus Pithacus aduerſus Phrinonen. Galea timendus.i.bonus mirmillo: & optimus retiarius. Ter unus.i.Hermes aliter Termegiſtus.i.ter maximus:alludit cū nomine Hermetis:qui dicebat̃ termegiſtos.

De Chereſtrato.

QVAdringenta. Eodem ferme argumento ſupra ẽ epigrāma: Prætorẽ pauper.C.ſeſtertia Gaurus.conquerit̃ enim de promulgata lege theatrali ordine a Domitiāo nōnullos qui equites olī erant īminuto cẽſu nunc ita excitari de conſeſſu equeſtri : ut nemo ſit qui cōmoueat̃ & tantum donet q̃tum deeſt ad iuſtum cenſū:cum tamen aurigis multa darent:quod ſupra etiam conqueſtus : Quod non das equiti uis dare prætor equo.ait ergo nemínẽ ita laudatū iri:neq; fore carmine ſuo īmortalem. Chereſtratus:pauper eques.hi duo uerſus ſūt amici monentis:ut ſurgat cum non ſit eques uenīẽte Lectio:ut illud Iuuenalis: Exeat inquit ſi pudor eſt. Quadringenta non ſunt.i.nō habes cẽſū equeſtrem. Surge:ex.xiiii. gradu. Sta : fuge curre : uoces amicorum ſunt perſequẽtiū Chereſtratū conſternatū. Ecquis: uerba Martialis conquerentis. Reuocat:donatū cenſu equeſtri. Io:uox blandiẽtis. Quem.i.quis eſt qui uelit celebrari carmine noſtro. Qui non uult dare lacus:hoc eſt qui non uult oīo mori : ut non celebretur carmine noſtro ob eius in aliquẽ liberalitatẽ. Nymbo rubro:uaſe illo fūdẽte crocum mixtū uino. Scorpus:auriga de quo ſupra:Scis īquit ſcorpo talioq; daturum.& alibi:Cum ſermo fabulæq; laſſæ de ſcorpo fuerint: & incitato.& alibi:Cum ſcorpus unus.xv.graues horas feruentis auri uictor afferat ſaccos. Quod ait naſum:uis hoc dictum eſſe per contemptum a poeta:ut eum notauerit a corporis deformitate:quoniā.ſ. Scorpus habuerit pergrādem naſum.Is cum uellet imaginem dicere dixerit:tu das hæc ut eius naſus eiuſq; imago ſplendeat ubiq; per urbẽ. Aurea:placet magis ītelligas de habitu oris:quo utebāt̃ : nā oris indumẽtū fulgebat ī auriga.Silius de auriga: Cinyphio rector radiabat fronte peloro:Camphaſus. Fruſtra:ut ſupra dixit male diuitis arce.q.d.dantur diuitiæ ut his utamur ad liberalitatẽ: ſed tu cum nō des fruſtra ſunt datæ. Diſſimulator eſt: ut ſupra dictum eſt qui cū ab eo aliquid petit̃ ſimulans ſe non intelligere nō mouet̃. Quæ fama.i.qualis fama. Perit tibi:uel tu legis hæc:& laudas mea carmīa. Sed tibi hæc fama perit.i.non das aliquid:& hanc famam negligis.

Alibi:Facies me puto cauſidicũ:quia.ſ.nihil dabis.

Ad Cordum.

QVOd alpha. Iratus eſt Cordus:ꝙ de eo ſupra dixit alpha penulatoꝝ. ſi inquit poeta iratus es Corde potes ulciſci:nã appella me beta penulatoꝝ.i.ſecundũ:nam.B.eſt ſecunda littera: ſolet uocari ex ordine litteraꝝ & caris nõnũq̃:ut ſupra:Si tibi miſtyl.coquus æmiliãe uocat̃.

In Equitem Pauperem.

INGenium. In equitem pauperem:qui ex lege nuper renata cum deiceret̃ ex ordine equeſtri:quoniam cenſu careret conquerebat̃: ꝙ cum eſſet eques ingenio moribus ſtudio genere eiceret̃:Martialis reſpõdet eum quidem eſſe equitem illis dotibus:ſed in reliquis hoc eſt in cẽſu haberi plebeium: ꝙ cum ipſe intelligat non debet tanti facere conſeſſum equeſtrẽ: ut ſedeat illic:& ueniente Oceano palleat timore ne detrudet̃. Cætera:in cenſu es plebeius. Biſſeptena.i.xiiii. gradus. Non ſunt tanti tibi.i.non tanti facienda a te.

In Mamercum.

VT Bene. In Mamercum maledicũ:cui cum nemo placeat & in omnes inuehat̃:aliquis fortaſſe putauerit eẽ maledicũ & malignũ: ſed poeta ait eum cui nemo placeat miſerũ debere uideri: & non malignũ.Mamercũ enĩ propriũ eſt.oſci Martem Mamercũ appellant. Curii: pii fuere:Neruæ quieti.poeta tribuit cuiq; familiæ ſuã probitatẽ.

Ad Gelliam.

SI Quando. Ex uulgari opinione auctore Plinio putabant eũ q ediſſet carnes leporĩas ſeptẽ diebus formoſiorẽ fieri:& uideri. Gellia hoc dicebat Martiali cum mitteret leporem ipſa deformis. Nunq̃ gellia ediſti leporem:adeo deformis es.

Ad Varronem.

VARro. In ſaturnalibus mittit carmina Varroni. ita enim codices habent:quæ in grandiore carmine uerſantẽ rogat: ut ſi relaxare animũ cupit non legat potius aut Catulliũ aut elegiacos numeros: q̃ uerſus ſuos:niſi forte malit nucibus ludere:q̃ legere ineptũ carmẽ. Inficiande:non reſpuẽde. A cothurno ſophocleo.i.a ſtillo tragico:quõiã in eo ſtillo claruit Sophocles. Calabra lyra.i.enniana:alii oratianam intelligũt:cũ Oratius ipſe ait ſe dubios fines incoluiſſe: & non plane dignoſci an calaber ſit an appulus. Scæna catulli facũdi.i.amœna & plena uoluptatis lectio. Fumoſo decembri.i.ſaturnalibus. Sub menſe.i.apte mittunt̃ in ſaturnalibus.Oratius:Age libertate decẽbri.

De Ludo Pueroꝝ cum iuuencis.

ASPice. Spectaculum tauroꝝ pugnantiũ inſidentibus pueris ei proximũ uidet̃:quod theſſali equites in theatro auctore Tranquillo domantes feros tauros:quibus inſidebant indeq; deſilientes cornibus deducebant ad terram:ſed hic de pueris epigramma eſt. Placidis iuuencis:manſuetis. Sua pondera.i.pueros inſidentes. In toto boue.i.per omnẽ partem bouis. Harena:theatꝝ. Tutior pueris:magis fallere ueſtigia pueroꝝ.i.facilius laberẽt̃ per harenã q̃ cũ tauris inſidunt. Eſt ſecurus.i.non eſt ſollicitus neq; ãxius de futura uictoria: ſed pecus.

De Criſpo.

QVAdrantem. Criſpus luxu omnia perdiderat moriens nihil reliquit uxori:ait poeta non eſſe mirandũ: ſi nihil dederit uxori: quoniã oĩa ſibi.i.ſuo uentri dederat. Supremis tabulis.i.teſtamento. Sibi.i.

uentri ſuo dedit. De Herotione.

HANc. Amiſit Herotionē puellā natā domi ex ſeruis mortuā ꝓſequit̄ hoc epigrāmate alloquens Frontonē & Flacillā parentes ſuos: quibus umbrā puellæ cōmendat: nā illi iam erant extīcti. Ora prodigioſa.i. Cerberi tricipitis. Herotiō a ſanitate amoris nomē finxit Mart. nā heros herotos ſignificat amorē. Fuit īpletura.i. impleuiſſet. Frigora ſextæ brumæ.i. ſextū annū. Patronos: Flacillā & Frōtonē qui ei ſūt ueteres patroni. Garriat: pueriliter exprimat. Ore blæſo: balbutienti. Illa: puella non fuit tibi grauis: qa cū calcabat te leuiſſima adhuc erat puella. De Euclide.

DVM ſibi. Euclidē græcū deridet: qui ut ſederet gradu. xiiii. mentiebat̄ & diuitias: & genus: ſed dum cōtenderet cū Lectio: qui eū excitabat e xiiii. gradu defluxit repente clauis ex ſinu: nā omni carebat familia: Euclides ipſe ſibi famulus erat: & ianitor: ūde deprehenſū ē ab oībus eū mentiri. Patrenſibus: patræ pelopōneſi oppidum: hic indiderat nomen a patria fundis. Corinthio ſuburbano.i. ex agro corinthio ī ſuburbio. Læda pulchra.i. dicebat ſe ducere genus a Læda lacena. Suſcitanti: eū ſurgere cogenti. Nunq̄ fuit nequior: quæ eo tempore indicauerat dominū carere familia: cū diuitias iactabat.

De Herotione puella.

PVElla. In Petū qui lugentē Martialē mortē Herotionis accuſabat: monebatq; eū debere eſſe forti aīo ſuo exemplo: q̄ quis uxorē locupletē amiſiſſet tamen non lugebat. nihil īquit poeta fortius ē noſtro Peto: q̄ quis. cc. ſeſtertia morte uxoris tetigerit: tamē uiuit: neq; angit̄: propterea hoc ironice dictū ē: & per cauillū oſtendit enī Mart. eum non lugere: quia lætet̄ potius uxoris morte ob magnā hæreditatē: q̄ doleat. Puella: Herotion. Cygnis ſenibus. iā morituris: tūc.n. optīe canunt: uel ſenibus.i. canis propter candorē: nā hoc epitheton ē perpetuū apud hunc poetā. Galeſi phalētini.i. Tarētini. Maris erithræi: rubri maris.i. margaritas: qui rufus erat ī ſpeciē auri: quo colore oues bæthicæ habent lanā. Nitella: erat mica pulueris auri īter harenas. hoc uerbo uſus eſt Solinus ī collectaneis: ut dicas puellā uiciſſe colorem harenæ rheni crinibus: quæ harēa ē aurifera. Si legis mitella exemplo Virgilii: Graia redimita mitella: dices puellā ſuperaſſe dignitatē criniū germanorū: qui & torti ſunt: ut ſupra: Crinibus ī nodū torti uenere ſicambri: & mitella aurea tegunt̄. Iuuenalis: Reticulūq; cōis auratū ingentibus implet. placet ut intelligas nodos rheni cincinnos: & capillos germanoꝝ & nitellā aureā micantē in harenis. Fragrauit: redoluit. Atticaꝝ ceraꝝ.i. mel hymetiū. Gleba ſuccinoꝝ.i. electri: quia fragrat cū frāgit̄ electrū. Sciurus: animal ē magnitudīe gliris pilo ſubrufo: cauda totū corpus tegēs: unde ſuū nomē accepit: nam σκία umbrā ſignificat & ὄυρα caudā: nā cauda umbrā ſibi facit. Erit frequens.i. ita uilis erit ut multæ phœnices eſſēt. Sed tamen uiuo: hic ſenſus placet ut ītelligas Petum amiſſa uxore locuplete ſimulaſſe luctū: cū tamen lætaret̄: & uſum eſſe hoc uerbo apud Mart. q. accuſantē eum: ꝙ lugeret cum ipſe uiuat amiſſa uxore. Ducēties: ſeſtertia: & tamē uiuit: alludit ad hoc uerbū uiuo quod ſupra dixerat Petus ſimulans dolorem morte coniugis.

In Calliodorum.

CALliodorus. Contendebat ſibi eſſe oportere locū in equeſtri ordine:

cũ hẽret quadringenta:poeta ait hunc quidẽ habere quadringenta: ſed hẽre & fratrẽ diuiſũ:igit̃ cẽſũ nõ ſatis eẽ duobus eqtibus:cõſuluit præterea ut ſi equitis locum uult retinere imitet̃ Caſtorẽ & Pollucẽ ut.ſ.alternis diebus ſedeat cũ fratre:non poſſe enĩ ambos eodẽ tempore ſedere tãq̃ equites. Cẽſum equeſtrẽ.i.quadringenta. Sicamerize:prouerbiũ græcũ tractum a fratribus diuidentibus bona: qui eo uſq; minima quæq; diuidi poſtulant:ut ficoꝝ partẽ diuidi uelint: nõ poteſt igit̃ ĩquit poeta qui fratrẽ hẽt uideri ſolus habere totũ cẽſum: cũ frater noto illo uerbo uti ſoleat in diuidendis bonis σύκαμέριζε .i.diuide ficos. alii codices habẽt ita iſamerize .i. æqua portione diuide:quod placet. Qui dicit:ille frater qui dicit ſicamerize.i. diuide ficos:multo magis petet diuiſionẽ quadrĩgentoꝝ. Pollux:pugil:Caſtor domitor equoꝝ fuit: hoc ẽ alter pugili: alter equeſtri certamine pugnabat Bis hoc repetitũ ẽ ab Homero uno uerſu:& a noſtris poetis uerſum in latinã uocem.ponit igitur hoc modo Mart.Pollucẽ pro fratre:Caſtorẽ pro equite. Moleſto.ſ.tuæ dignitati. Tu eras Caſtor: .i.tu potuiſſes haberi eques. Si non eſſet Pollux: hoc ẽ ſi non hẽres fratrẽ. Solœciſmũ facis: unus enĩ ſedetis: ſolœciſmus ẽ: quia dici latine non poteſt unus ſedetis:in quo urbaniter iocat̃. Lædæ:Caſtorem & Pollucẽ:qui inuicẽ ſuccedunt:ita facias tu Calliodore ſedeatis alternis diebus:hoc ſimplicius ẽ: q̃ ſi acerbitatẽ dicti ĩmiſcueris: ut intelligat poeta Calliodorũ oportere mori:& deſcẽdere ad ĩferos:aut certe fratrem idem facere: ſi alteruter uult eſſe eques: ut alter alteri ſuccedat:ut inuicẽ ſuccedũt Caſtor & Pollux.

In Carinum.

SVPremas. Captauerat hæreditatẽ Carini Martialis a quo ut ſcriberet̃ hæres miſit ſæpenumero liba:eo præſertim tẽpore:quo conderet teſtamentũ:quod trities uno anno iam fecerat:nunc tuſſi uidebat̃ moriturus ut.ſ. mitterent̃ iteꝝ munera. Mart. ait ſe nihil habere amplius quod mittat: ꝙ ſi uelit habere placentas condat ſemel teſtamentũ: & non totiens.i.moriat̃. Placẽtas madidas: ũctas. Hyblæis thymis.i. melle ſiculo. Signanti ſupremas tabulas:i.teſtamẽtũ. Defeci.i.exhauſtus ſum:quia non habeo amplius quod mittam. Miſerere inopiæ meæ.i.morere tandẽ. Conchis:faba uiridis:de qua in diſtichis: Si ſpumet rubra cõchis tibi pallida teſta:Lautoꝝ cœnis ſæpe negare potes. Ita puto legendũ apud Iuuenalẽ:Cuius conche tumes? Irus: notus eſt carmĩe Homeri in odyſſea.hic olim Arneus dicebat̃:poſtea dictus ẽ Irus a garulitate mendicandi:nam ἠρέω græce latine ẽ loqui. eũ binominẽ appellauit Ouidius:Fortuna binominis Iri.Proceri qdẽ corporis et ignaui hunc fuiſſe Homerus teſtat̃:plura in ibĩ diximus. Crœſus rex lydiæ ditiſſimus: cuius diuitias cũ alii multi exponunt tamẽ Herodotus ĩ primis. Comeſſes.i.comediſſes totiens cõchẽ uilis precii cibum:quotiens placentas & liba quæ precioſa ſunt.

In Didimum:

SPAdone. In Didimũ ſpadonẽ:hic contendebat ſibi locum deberi in equitũ conſeſſu:diuitias aũt comparauerat ducta uxore:quã alii ſubagitabant.diuitem fuiſſe alibi teſtat̃ poeta:Plus habuit Didimus plus Philomelus habet: ſpadonem itẽ: Si nõ foret ſpado Didimus & Coreſus:poeta ait ſe iam habere exploratũ Didimũ non poſſe ſedere inter maritos an inter equites poſſit ſe uiſurũ:per quod oſtẽdit eum

nimiũ arroganter poſcere locũ ĩter equites :cũ ſedere nõ poſſit inter maritos ſpado & caſtratus. Loqueris theatra.i.ſuperbo ore uſurpas ſermonẽ de theatro. Gradus:ordinẽ ſedendi. Edicta:ad hoc potiſſimũ rettulit:quod edixit Domitianus ne quis in.xiiii.gradu ſederet niſi equites. Trabeas:rubras ueſtes. Idus:dies feſtos:nã idus feſtos Iouis noĩe ãtiquitas ſanxit:auctor eſt Macrobius ĩ ſaturnalibus:quod eſſe intellexit poeta:cũ ſupra dixit: Idibus & raris ſumpta ẽ tibi toga kalẽdis. Fibulæ:indumẽta erant hiſtrionũ: quibus uirilia tegebant:hic pro ueſtibus theatralibus.placet legas fabulas.i.actões ſcænicas. Cenſus:reditus tãq̃ eſſes dignus eques. Fluxo ſpadone : an fluxo pro proprio noĩe accepit:an ſpadonẽ fluxũ intelligit eum qui mollis ſpado ſit. Fluxi enĩ molles dicunt a luxu uel a fluendo. Euiratior:effœmĩatior. Concubĩo celenæo.i.Athi phrygio puero Cybelis. Celenæo:celene opp.Phrygiæ.Papi.Noſſet & illuſtres ſatyro pẽdente celenæ. Gallus:ſacerdos caſtratus. Entheæ matris: Cybeles : quæ ſacerdotes in furorẽ uerteret:nã ĩ ſacris ſacerdotes Cybelis ululatu requirebant Athim:quẽ olim Cybeles amauerat. Enthei aũt dicunt deo pleni.i.furentes. Papi. Muſam entheã appellauit. Licet enthea uati exuperet piplea ſitĩ. Videbo:cogitabo an poſſis ſedere ĩter equites:nam inter maritos non potes: quõiã es ſpado:erat enĩ ordo maritoꝝ in theatro ab Auguſto olim conſtitutus: quod Tranquillus ſcribit:unde & poeta ex hoc iocat.

Amicis eſſe donandum.

CALlidus. Notũ argumentũ ex his uerbis laudat munificentiã : & eas opes perpetuo ſeruari affirmat:quæ amicis dant cũ omẽs aliæ diuitiæ incertis fortunæ caſibus eripi poſſint. Debitor:apud quẽ habueris pecunias:& qui debet tibi. Extra fortunã:extra caſus fortũæ. Quæſiuit acumẽ ex his duobus uerbis dat & hẽre:nã quod das nõ uideris hẽre:& tamen hẽs ut ait poeta quod das amicis.

De Thaide & Lecania.

THAis. Duæ meretrices hẽbant dentes nigros:altera candidos:altera.ſ: Lecania emptis.n.utebat:ut candidos haberet:quaſi dicat ſi Lecania haberet ſuos nigros haberet etiam ipſa.

In Dentonem.

QVId factum. In Dentonẽ qui cũ pauloante ſoleret captare cœnam Martialis q̃uis parua eſſet: & frugi nunc a ditioribus impetrata cœna Martialẽ aſpernabat:ait poeta q̃uis Dento aſpernet meã cœnã:tamen non depoſuit illud ſtudiũ menſæ captandæ:ſed hoc agit ritu canis:q pinguiores & unctiores culinas ſolent ſemper ſequi. Sed nec reſpicis me:& fugis me ſequentẽ. Conclauibus:nã conclaue cœnatiõem ſignificat ut Cicero docet cœnationibus. Sic eſt:ut cogito. Ad oſſa: permanet in tranſlatione canis : ſperneris enim ab illis.

In Baſſam.

DICis. Baſſa tribas erat:& fututor:ut poetæ uerbo utamur:ꝙ ſupra dixit:Eſſe uidebaris fateor lucretia nobis:At tu proh facinus baſſa fututor eras :cũ ſit puella:inquit Mart. quare dicit ſe puellam qa nõ ẽ: eſt enĩ fututor: nã q̃uis uera dicere uideat cũ dicit ſe puellã dicit id quod nõ ẽ:qa nõ puella ẽ:ſed fututor:& ſe uiꝝ agit ſæpe quũ ſit fœĩa

Ad Diadumenum.

BASia. Inuitũ & recuſantẽ Diadumenũ oſculabat:& precibus nõnũq̃

ĩpetrabat oſculũ dicit ſe hoc agere de ĩduſtria: nã ita aſſequit̃ oſcula & puer nõ amat Martialẽ :ut aliquid poſſit poſtulare tãq̃ ei amicus. Cædo:uincor a te. Non timeas me:ut non recuſes oſcula mea. Nec ames:nec ſis amicus:& propterea exigas aliquid : nam ſi amares tãq̃ amicus ſemper aliquid exigeres.

De Philo.

NVNq̃. Philo iurat ſe nunq̃ domi cœnaſſe:quod ueꝝ ẽ: quoniã nõ cœnat quando non eſt uocatus ab aliis.q.d.non ẽ ꝙ ſemper inuitet̃ ita ut nunq̃ poſſit domi cœnare : ſed quoniam cœna abſtinet : quando non eſt uocatus.

De Encolpo.

QVId non. De eadẽ re ſupra eſt epigrãma:Hos tibi Phœbe uouet. Illic puer uouerat ſe dicatuꝝ crines Phœbo:cũ primum Aulus Pudens ad primipilarẽ dignitatẽ perueniret nunc creatus eſt primipilaris : puer dãnatus uoti condit crines Aulo nõ prohibente:ſed tamen dolente. Quid non cogit amor : Virgilii imitatio. Sic ceſſit habenis.i dedit currũ. Queſtus: conqueſtus de Phaethonte. Hylas talis raptus:an rettulit hoc ad id quod Hercules monuerat: ne iret aquatũ:ſed cũ ille peteret ob amorẽ ceſſit : An intelligit cũ raptus fuit ab Hercule : nã pater Thiodamas in bellũ aduerſus Herculẽ qui eius boues necauerat Hylã filiũ ſequentẽ monuit:ut domi maneret ipſo id poſtulãte pater ceſſit:unde raptus ẽ ab Hercule uictore : qui ea in pugna fuit uulneratus.uſus enĩ ope Deianyræ uxoris. Auctores ſunt Sophocles in trachiniis:& interpres Apollonii ĩ argonauticis. Probus dixit tãtũ Hylã Thiodamantis filiũ fuiſſe reliqua hiſtoria omiſſa:Et Propertius Hylã Thiodamanteũ appellauit a patre. Deprenſus Achilles: Achilles latuit apud Lycomedẽ:ne accederet ad troiã nota hiſtoria nec enodat̃. Breuibus capillis:ꝙ.ſ.ſit ꝑpterea grãdis. Nam grandiores & exoleti breuiores hẽnt crines. Pro tanto munere:q̃to ꝓſecutus eſt.

In Labienum.

VIDiſſem Deridet Labienũ:qui caluã duobus in locis capillis fultã & opertã hẽbat:reliqua area nuda: & cũ unũ eſſet caput tria uiderent̃. monet ut uitet porticũ Philippi ubi pictus ẽ Hercules: nã ſi cũ uiderit putabit Gerionẽ:qui tricorpor dicit̃ fuiſſe:& eũ necabit. Caluæ: tui capitis. Longa area:ſpatio. Panaria:Domitianus ĩ ſaturnalibus auctore Tranquillo equitibus & ſenatoribus panaria diſtribuit : Obſonia plebi ſportellis. Panariũ auctore Varrone loculus dicit̃ in quo panis ſeruat̃. hanc hiſtoriã canẽs Papi.ait Hi panaria cãdidaſq; mappas Subuectant epulaſq; lautiores. Philippi: Martii : Philippus qui temporibus Auguſti cõdidit ædẽ Herculis:queẽadmodũ. L.Carnificius ædẽ Dianæ. huius ædis meminit etiam Ouidius in faſtis extrẽi operis uerſibus: & Trãquil.ĩ Auguſto. Periſti:nã te necabit putãs Gerionẽ.

In Charopinum.

COEno domi. Protinus:ſtatim petis me tranſfugere ferro:auget eã gulã. Sine te:te non inuito. Improbus:ĩſatiabilis. Det uerba tibi.i. decipiat te:dicens me non cœnare domi:cũ tamen cœnẽ:iocus eſt ex elocutione. Dare uerba:nã q̃uis uideat̃ ſignificare ſuppeditare uerba ſignificat decipere. Idẽ ſupra:Cui nihil ipſe dabas hic tibi uerba dedit.

Ad Rufum de Pontiliano.

HIC qui. In Pontilianũ cuius mores agreſtes & inhumanitatẽ accuſat: qui nunq̃ reſalutat. infra dicit:Sæpe ſalutaris nũq̃ prior ipſe ſalutas:

Sic erit æternũ Pontibane uale. Leua:ſiniſtra. Libelli: libelli erãt
ſcripta quæ mittebant̃ principi ad aliquid ĩpetrãdũ: & libelli erant
ſcripta iudiciaria. Eſchĩes Demoſthenẽ ita incedentẽ cum eiuſmodi
libellis deridet ea orõe:quæ inſcribit̃ de falſa legatiõe. Premit:ob/
ſidet undiq;. Grauẽ uultũ.i.ſuperciliũ. Fidiculæ:dicunt̃ tormenta
a fide.i.chorda qua uĩciebãt̃ qui erant in queſtione.

In Poſthumũ.

QVAe. In Poſthumũ:qui collata Martiali munera apud omnes prædi/
cabat:ait poeta ſe ſilere nõ ob ingratitudinẽ:ſed quia iſta cõmeoratio
beneficii non poteſt cõmode a duobus fieri ab altero: & beneficiorũ
gratiam tali exprobratione perire. Tenebo:in memoria. Ipſe.i.Po/
ſthumus. Dixerat:mihi te præſtitiſſe hæc beneficia. Si uis ut loquar:
te dediſſe mihi beneficia. Pereunt:amittunt gratiam.

In Baſſum.

COLchida. In Baſſum qui cum male ſcriberet & malũ faceret poema:
ſumpſerat tragicã materiam:& ſcribebat fabulã Medeæ Thyeſte Ni/
obes uerſæ ĩ ſaxum: Andromaches uxoris Hectoris:conſulit poeta ut
ſumat potius Deucalionis materiam uel Phaethontis:alludens ad in/
cendiũ:& per iocum oſtendens eius poemata digna eſſe aut aqua aut
incendio. Colchida:fabulam Medeæ. Thyeſtem: fabulã Thyeſte.
Deucalion:tempore diluuii fuit:& ponit eũ pro diluuio: nã ineptum
carmẽ ſæpenumero dicit aquis dignũ. Alibi: Non aliter mitti debuit
iſte liber. alibi: Vis puto cum libro marce natare tuo.

In Apollodorum.

EXTemporalis. In Apollodorũ: qui quoſcunq; ſalutaret ſcribebat ob
imbecillitatẽ memoriæ:de quo ſupra: Quĩtum pro decimo:nũc utrũq;
ſuo ſalutat nomine. Scripſit & edidicit:nũc autẽ ſalutauit Calpurniũ
recto noĩe:mirat̃ uim ingenii Martialis irriſione:mirandũ inquit eſt:
Apollodorus factus eſt extẽporalis. Extemporales oratores reſpon/
debant proinde ac ſi eſſent meditati:præceptum extat Quĩt. de ora/
tione extemporali paranda.

Ad Aquilam pictam.

DIC mihi. In aquilam pictã Ioue inſidente:quẽ ipſa hianti roſtro re/
ſpiciebat. O regina.i.o aquila quæ es regina uolucꝝ. Tonantẽ:uer/
bum aquilæ. alibi eiuſdem meminit.

Ad Lupum.

CVI. Notat figurate tempora ſua Mart. nam cũ bonis artibus non ſit
locus:conſulit Lupo ut tradat filiũ erudiendum aut citharœdis: aut
choraulis. At ſi uidetur duri ingenii faciat eũ aut præconẽ: aut archi/
tectum. Nihil ſit illi.i.nihil habeat cõmune. Rutiliũ:illũ ĩtelligo q
tantæ æſtimationis apud romanos fuit:ut eius opus ædificioꝝ iuſſe/
rit in ſenatu recitari Aug. Architectũ:architecti magiſtri ædificiorũ
dicunt̃ neq; ars contemnenda ẽ:ſed hoc ut puto inuidioſe dixit poe/
ta cũ Domitianus ad inſtauranda ædificia plurimũ impenderet: &
propterea architecti in precio eſſent poetis cõtẽptis.

Ad Cinnam.

CVM Voco. Cinna cũ uocabat̃ a Martiale domĩus: putabat id fieri di/
gnitate ſua & merito. at Martialis quotiẽs aliquid uolebat ab aliquo
impetrare eũ dominũ & regẽ appellabat:inquit igitur non appello te
dominũ ꝙ eo noĩe ſis dignus:ſed ut impetrem aliquid:quod etiã fa/

cio in meo ſeruo:cũ uolo aliquid ab eo blandiẽdo ĩpetrare. Placere tibi.i.noli te efferre.Regem & dominũ appellabant aliquid captãtes: Ita alibi ait ſe appellaſſe Priſcũ ſperãs aliqd quũ nõ noluiſſet eũ auaꝝ.

In Poſthumum.

CRAs. In.Poſthumum qui eam uitam quã ſupra ſcripſit Mart.differebat:eodem argumento ſupra eſt epigramma:Sera nimis uita ẽ craſtĩa uiue hodie. Victurum cras.i.diſceſſuꝝ a curis & datuꝝ operã honeſtæ uoluptati. Quanti poſſet emi.q.d.facile poſſet cõparari abs te.

Ad Stellam.

QVOd non. Vaſa fictilia ante argenti & auri uſũ in precio erant: nec uſq;quaq; repudiata ſunt inuentis uaſis aureis:& argenteis:nã patĩa fictilis permanſit menſæ:unde tripatinea eſt dictum ut Feneſtella Id autẽ erat una patina murenaꝝ:altera luporũ: tertia miſſonis piſcis. Et Vitellius.cc. ſeſtertiis patinã paraſſe dicit̃ fornace extructa in cãpis.Rheginæ & cumanæ patinæ præſtãtiores erant reliquis:nũc Mart. miſit Stellæ patinã fictilẽ:& cãm oſtendit quare neq; auꝝ neq; argẽtũ miſerit:quod etiam ſupra dixerat:Odi doloſa munera & malas artes. Do plus:ego inquit Mart.tibi plus dedi Stella ꝙ fictile uas miſi: q̃ ſi miſiſſem aut argentũ aut aurum:nã ſi ea accepiſſes coactus eſſes rõne gratitudinis paria aut maiora mittere:nunc cũ patinã fictilem acceperis exigui precii:eris liber onere remittendi aliquid. Tua cã: propter te. Exoneratus:liberatus onere remittendi.

In Maledicum.

ALLatres. In Maledicum cuius nomen negat ſe carmine unq̃ indicatuꝝ:licet ille perpetua maledicentia eũ laceſſat: uult enĩ eum perire ignotũ & miſeꝝ:hoc conuenit in Mamercũ:de quo ſupra eſt epigrãma:Vt bene loquat̃ ſentiatq; Mamercus. Eſt mihi certũ.i.conſtitutũ ẽ mihi. Gãnitibus.i.maledictis:Lucretius: Gãnitu uocis adulter.Iuuenalis trahens uerbũ de uoce uulpis:Appula gãnit Sicut ĩ amplexu. Pernegare:nũq̃ cõcedere. Fuiſſe:te uixiſſe:quia nihil diſtat a morte ſilentium uitæ:ut Hãnibal apud Silium:Quantũ etenĩ diſtant a morte ſilẽtia uitæ. Ignotus:nõ notus carĩe meo. Qui uelit rodere tuã pellẽ caninã.i.q te ulciſcat̃ maledictis. Vngues:perſtat ĩ metaphora. Scabie: ab iſto tuo pruritu iurgiorũ & rixaꝝ.

In Criſpulum.

CRIſpulus. Marianum imprudẽtiæ accuſat: qui putet quẽdã iuuenem mollem & Criſpulum procuratorẽ eẽ uxoris cũ ſit adulter. Criſpulus.i.iſte comatus. Premit ſellam.i.incumbit ſellæ uxoris:nã mulieres ſella utebant̃.Martialis: Inter fœmineas tota qui luce cathedras Deſidet.Oratius:Diſcipulaꝝ inter iubeo plorare cathedras. Iuuẽalis de muliere: Cõducit cõites ſellã ceruical amicas. Currit:fluit. Violata nullo pilo.i.expilata. Certi:dicũt fideles.certi item qui ſupercilio grauitatẽ tuent̃.certi præterea:quos nulla ratio rei gerendæ fallit:ut certũ ſagittatorẽ dicemus dirigentẽ ſagittã in ſignũ: & ita accepit hoc loco Martialis. Chius aufidius:duo fuerũt Aufidii ĩter alios: alter Aufidius Luſcus:qui ex decuria ſcribaꝝ factus eſt prætor: alter fuit mœchus notiſſimus:de quo Iuuenalis: Notior aufidio mœchus notiſſimus celebrare ſolebas:quod taceo:& de hoc eodẽ loquit̃ Mart. in hunc ſenſum.Aufidius Chius mœchus notiſſimus non eſſet procurator aptior hoc:neq; maiorẽ ſeueritatẽ præſeferret:q̃ præferat iſte

tuus Criſpulus o Mariane:ut per hoc oſtendat Criſpulũ eſſe mœchũ: ut Aufidius fuit. Procuratorē:grauitatē procuratoriã. Alapis la-tini:nam Latinus pulſando Panniculum riſum mouebat :ut ſupra: Quãto non ipſe Latinus Vilia pãniculi percutit ora ſono. Succeſ-ſurũ panniculo.i.loco Pãniculi pulſatũ iri a Latĩo:ut moueat riſum & ſis morio. Res tuas agit.i.res mariti:quia ē mœchus tuæ uxoris:riſus eſt ex inuerſa elocutiõe:nam agere res eſt negocia obire ut Marianus accipiebat Criſpulũ agere res uxoris:Agere item res alterius ē partes ſuſtinere:& locũ ſubire ut Martialis accipit mœchũ agere res mariti.

Ad Hoſpites.

IVRe tuo.Conſumpta ſupellectile in hortis frequenti hoſpitio ꝓponit hoc carmen ualuis hortorũ: quo hoſpitem uenturũ monet ſi uelit in hortis pernoctare afferat ſupellectilē:quõiam ea quã olĩ hēbat iam ē attrita.at ſi inquit uti uolueris paremus hoſpitiũ cõi ſumptu: ego emi hortos tu affer ſupellectilē. Licet maneas:potes manere. In nudo ſolo.i.in humo ſine ſupellectile. Digitum: quid eſt quod dicit mea ſupellex ſuſtulit digitum hoſpitibus:nõnulli ſignum libertatis ſom-niant:ut dicat mea ſupellex ſuſtulit digitum hoſpitibus.i.liberata eſt ab hoſpitibus:quia uindicatis in libertatē mos ſit tollendi digiti: at hoc non placet. Illud potius ſentio quod tractum eſt a ueteri auctõe: nam cũ res uendebant:& alienabant:qui emebat declarãs ſe uictorē emptionis tollebat digitũ:ſit ergo ſenſus mea ſupellex ſuſtulit digitũ hoſpitibus.i.hoſpites totã meã ſupellectilē abſumpſerunt tanq̃ ſuã: nã ſi dixeris hic liber ſubſtulit digitũ Titio hoc ē faciat ut Titius tol-leret digitum pro ſe: Idē eſt ac ſi diceres hic liber eſt emptus Titio: auctores Cicero & Pompeius. Culcitra nec inanis:nã culcitræ refer-ciebant tomento:poeta ait ſibi non modo eſſe plenã ſed ne uacuam quidem. Faſcia putris:hoc dicit ꝓpter lectũ qui ante faſcia aut reſte ſolebat ſuſtētari:ut Porphyrio eo loco ubi ait Oratius: Tenta cubilia: & Cicero defert ad coniectorē quēdã ſomniaſſe ſe onuſtũ pondere & faſcia lecti ſui cubicularis. Iacet:demiſſa eſt ad terram. Tamen:cũ nulla ſit ſupellex & hẽo hortos cõmunes.i.cõmuni ſumptu paremus hoſpitium. Inſtrue: para ſupellectilē.

In Ponticum.

QVId. Deridet Ponticum cuius libros nonnunq̃ laudabat aſſentãdo: cum tamen aliter ſentiret:quod iocando declarat. Sentis:iudicas. Admiror:aſſentator. Regulus:cuius Pli.meminit in epiſtolis. Im-mo tibi:ſic benefaciat Cæſar quia nõ bene ſentio:nam. Immo tibi: ſunt uerba Martialis auertentis adiurationem.

Ad ſuos miniſtros.

SEXtantes. Reuocat animũ in uoluptatē: & quaſi nuper inſpexiſſet ĩ campo martio pyramides uocat Caliſtũ & Alcymũ pueros ſuos: ui-num & algentes aquas ĩfundere iubet:quaſi daturus operã uolupta-ti.Papinius dixit:Iunge puer cyathos & enumerare labora: tamē iu-bet afferri unguentũ:& roſas:quia omnino inſtituerit adire ad rela-uationem & uoluptatē:cũ per mauſolea ſepulchra ĩperatoꝝ: qui nu-per inſpexit non modo cognouerit ipſos mortales extingui: ſed etiã ipſos imperatores:qui uolunt dii appellari.Supra eſt hortatus amicũ in hunc ſenſum:Sera uita nimis eſt craſtina:uiue hodie. Alcymus: puer quem ſupra extinctũ dixit & ſepultum ĩ labicana uia:nũc noĩe

cõtinet. Aeſtiuas niues:qbus calda refrigerabatur:ut ſupra:& Iuue. Frigidior geticis petit decocta pruinis:uinũ collabat. Nimio amomo:unguẽto. Roſis ſutilibus:duo genera coronaꝝ:aliæ pactiles: aliæ ſutiles dicebant:Sutiles coronæ fiebant ex foliis primũ roſaꝝ: demũ inoleſcente luxu ex folio nardi. has coronas nominauit Martialis in cœna plena uoluptatis:quoniam ſutilibus coronis tãtum utebant ad ſacra ſaliorum & ſolennes cœnas. Roſaria corona in tanto indicio uoluptatis erat:ut cum Fuluius argẽtarius ſecundo bello punico cõſpectus eſſet e pergula ſpectare in forum coronatus roſacea corona in carcerem ſit ductus. Mauſolea tam uicina:quia mauſolea tantum in caria eſſe ſolebant auctore huius operis Arthemiſia uxore Mauſoli:nunc autẽ erant etiã in campo martio:nã Tranquillo auctore Aug. alteꝝ uolumen reꝝ ſuarum uoluit tabula ænea deſcribi ante mauſoleum:& Strabo de eodem:In ſũmo poſitum eſt Cæſaris Auguſti ſimulacrũ ex ære fabricatũ:ſub aggere ipſo ſunt eius loculi: & cognatorũ:& neceſſariorum: hoc igit docebat deos poſſe perire: quia illic erant dei.i.imperator cum familia ſepultus. Viuere: dare operã honeſtæ uoluptati. Tam uicina:quæ ſunt in campo martio. Deos.i. imperatores: qui dei uolunt uideri.

Ad Cæſarem.

ASTra. Laudat ſpectaculũ editum crocodilloꝝ: ꝙ Domitianus crocodillum dederit in harena ut ſcribit poeta:nondum comperi.illud hiſtoria habet Auguſtum dediſſe crocodillũ in ſpectaculo: & auctor eſt Strabo in ultimo crocodillos allatos romam in ſpectaculũ præbuiſſe uoluptatẽ tentiritis hominibus.i.qui tentirã inſulam ægypti incolũt feras inſectantibus:nã ut colatur in ægypto crocodillus ab omnibus ſoli tentiritæ & oderunt & perſequuntur:& in hoc ſpectaculo fides ẽ habenda Martiali de Domitião. Apte comparat deificationẽ Herculis deificationi futuræ Domitiani:quoniã appellabatur Hercules maior. Ceroma caſtigatum.i. palæſtritam Antæũ ſubactum. Libycæ palæſtræ:Antæi libyci. Eryx:filius Veneris & Butæ:qui necabat hoſpites occiſus ab Hercule. Cacus:filius Vulcani interfectus ab Hercule. Nec rectas:per caudam. Quota pars.q.d.minima pars ẽ tuoꝝ laboꝝ interficere hæc mõſtra in theatro tuo. Quod maiora: mõſtra: nam Domitianus multas feras conficiebat in albano: ſed hæc puto referri ad ſpectaculũ & Carpophorũ: quẽ ſupra ita laudauit. Tua haſta:Carpophori. Pugna triplex: quia Gerion tricorpor & tribus generibus telorum utebat. Licet.i.ſuo arbitrio cõmemoret ãtiqtas hydram:cum maiores ſint crocodilli. Feris niliacis quid facit? qua ex parte poteſt comparari hydra crocodillis.

In Pontilianum.

SAEpe ſalutaris. Diſtichon eſt in eum de quo ſupra dixit:Libellis prægrauem gerit leuam:Is eſt Pontilianus qui nunq̃ reſalutabat: agreſtẽ autem hominẽ & ĩurbanũ hoc diſticho eludit. Vale eſt uerbum ſalutantis in diſceſſu:Vale æternum pontificale eſt uerbum quo in mortuos utebantur. Id Euander in Palantẽ uſurpauit apud Virgilium. Ancipiti igitur uerbo iocatur poeta:& quaſi uideatur recuſare ſe ſalutatum amplius Pontilianum:ait tu eris uale æternũ:cum tamen ĩtelligat tu mihi eris mortuus:nam ut diximus uale æternum dicebat in mortuum. Sic:hoc pacto cum nunq̃ ſalutes. Eris uale æternum:

.i.apud me tanq̃ mortuus eris.

De Hirundine.

HIBernos. Hirundines ex nido domeſtico euolantes unã illic reliquerunt: reuerſæ primo uere lacerarunt eam quæ remanſerat: hoc cũ dõi Martialis acciderit: edidit poeta epigrãma: & ait debuit quidem lacerari hirundo: ſed tunc cum filium Ithym diſcerpſit: nam Progne quæ hirundo eſt facta (ſi credimus fabulis) Ithyn filium Thereo patri ĩ menſam appoſuit: Ex fabula iocans epigramma conficit. Atrides: hirundines a Progne quæ atheníenſis fuit. Nefas: ſcelus quæ remãſerat. Suæ uolucres: eiuſdem generis aues hirũdĩes. Profugam: hirundinem. Mater: Progne.

Ad Leſbiam.

ARCton. Plebeiæ & impudicæ mulieres flauos crines geſtabant: pudicæ nigros. Iuuenalis cum mulierem introducit cupientẽ celare indicium pudicitiæ: Et nigrum flauo crinẽ abſcondente galero. Mart. ĩpudicæ Leſbiæ miſit comã germanicã. ob hoc inquit miſi ut ſcires q̃to magis tui crines ſint flaui. Comã: crines. Scires: cognoſceres. Magis flaua: coma germanica: ut oſtendat ĩpudicitiam: uel certe dicit Leſbiæ crines eſſe magis flauos germanicis: ut oſtendat eſſe cõmentitios: q bus dũ Leſbia ſimilitudinẽ germanicoꝝ æmulatur: & nimiũ affectat: reddidit eos adeo flauos: ut iã palã eẽt eẽ cõmẽtitios & nõ ueros.

In .M. Antonium.

ANToni. In gratiam Ciceronis exit epigrãma: dãnato Antonio cuius ſcelere Cicero fuerat interfectus os & caput romanũ. non eſt inquit Martialis: ꝙ ſperes ſilentiũ tuis ſceleribus Antoni: nam & ſi Ciceronẽ ſubſtuliſti: qui tua accuſabat ſcelera: tamen omnes miſerantes illius neceſſe incipient in te loqui pro uno Cicerone. Obiectare nihil .i. q nihil potes exprobrare Potino ægyptio qui Pmpeiũ ĩteremit: tu enĩ es ſceleratior. Romana ora .i. ĩ Cicerone lingua romana: unde ſupra dixit: Hoc tibi roma caput cũ loquereris erat. Tabula: proſcriptione: nã una cum Lepido & Octauio multos proſcripſit: & minus ſceleris admiſit: q̃ in uno Cicerone quẽ interemit. Catilina: dãnatus a Cicerone conſ. cõiurationis. hoc non admiſiſſet Catilina: q̃uis hoſtis Ciceronis. Impius miles: Põpilius Lenas picenus defenſus in cã capitis percuſſor Ciceronis. Auro infando: auro ſcelerato: & una uox Ciceronis. Tibi .i. in tuam gratiã. Silentia precioſa: precio comparata a te. Loqui in te pro Cicerone: Cicero in te ĩuectus eſt editis philippicis: nunc omnes accuſabunt.

De Syriſco.

INFuſum. Syriſcus per multorũ annorũ induſtriã centies ſeſtertia ab eo a quo fuerat manumiſſus cõpilauerat. Is uagus & errabundus ĩter fugitiuos caupones nautas: ut Iuuenalis ait: totã rem abſumpſit: nũq̃ diſcumbens una menſa: adeo ut nunc ne uolens quidem poſſet diſcumbere: cum precium cœnæ non haberet: magna inquit poeta luxuria eſt comeſſe centies ſeſtertia: ſed maior adhuc non diſcũbere: cuius uerbi ambiguitate ita ludit nam cũ uideat dicere maior eſt luxuria non diſcumbere: quia Syriſcus uagus totũ centies conſũpſerit nuſq̃ diſcũbẽs: Ipſe intelligit maior luxuria eſt non accubare: quod ita centies conſumpſerit: amplius non poſſit accubare. Syriſcus: nomen ductum a ſyro: poetæ per ſyros ſeruos intelligunt: ut Vir.

ſyriſcam ſeruam: Quanto maior nec adhuc accubare: potes ſimpliciter ĩtelligere ut dicas magna eſt gula comeſſe cẽties:ſed lõge maior ꝙ nuſq̄ accubando:aut diſcũbẽdo Syriſcus cẽties cõſũpſerit. Vagus per popinas ſellariolas:ſellaria dicunt̃ loca domeſtica ad ſedendum tãtũ parata. Plinius: Sellaria domus aureæ Neronis:& quidẽ loca ad libidinẽ & ſegnitiẽ. Trãquillus ĩ Tiberio:Seceſſu uero caprẽſi ſellariũ excogitauit ſedem arcanaꝝ libidinũ. Popinæ ſellariolæ:dicũtur in quibus deſidẽt hoĩes ignaui ad libidĩẽ: & luxũ: Salariollis nõ placet ratiõe ſyllabæ:nã primã corripit. Infuſum:datũ a patrono. Quatuor balnea:quæ autẽ balnea ĩtelligit:licet cõiicere fuiſſe neroniana Grilli Titi Agrippæ: quanto maior gula eſt conſumpſiſſe ita cẽties ut nuſq̄ accubaret.

Ad Fauſtinum.

HVMida. Vocat Fauſtinum in agrũ trebulanũ in campania: ubi tãtam aeris temperiẽ eſſe dicit:ut ſi eam ſenſerit ſit exiſtimaturus Tibur eẽ domiciliũ hybernũ calidum:cum tamẽ frigidiſſimum habeat̃ æſtate. Leone cleonæo.i.auguſto menſe quo ſol eſt in leone. Cleonæo:cleõe opp.pelopõneſi in uia quæ argo corinthũ ducit pulchris mœnibus: Inde Homerus cleonas excellere mœnibus canit. Ibi Hercules leonẽ interemit:qui in cælo eſſe fert̃:unde cleonæus dicitur. Idem dicit̃ nemeus:nã nemea eſt iuxta cleonas in qua argiui nemea ſacra peragebant:de quibus carmĩa extant Pindari:Scribit Strabo: meminit Iginius. Trebula:opp.in campania non procul a baiis. Alget: friget. Cancri menſibus:iulio. Exige:exple. Meſſes longas.i.lõgã æſtatẽ. Iam:poſtq̄ ſenſeris trebulanũ cælum. Hybernũ tibur.i.tu tã frigidam exiſtimabis trebulam ut exiſtimes tibur domicilium hybernũ .i.utendum hyeme.

De Origine Bacchi.

QVI. potuit. In poetam ut puto qui in fabula Bacchi nati dixit Iouẽ eſſe matrem Bacchi:quoniã ĩmaturo tẽpore natum intra femora fouiſſet:hunc Martialis deridet:hic inqt qui rẽ ſibi lepidã uidet̃ dixiſſe appellando Iouẽ matrẽ Bacchi: iã poterit dicere Semelẽ patrẽ.

In Theodorum.

NON donem. In Theodorum:cui ait ſe nõ mittere ſuos libellos:ne ille ſuos inconditos & ineptos mittat. Exigẽti:poſtulanti. Ne dones tu mihi tuos.ſ.libellos ĩeptos.alibi malũ poetã ĩdicat ĩ domus ĩcẽdio.

De Pompeio & Filiis.

POMpeios. In gratiam & laudẽ Pompeiorum:quoꝝ gloriã tãtã fuiſſe ſcribit:ut non potuerint uno loco cadere:ſed debuerint a tribus partibus orbis ſepeliri. Cneus magni filius occubuit ĩ hiſpania ad mũdam partẽ europæ:Sextus in aſia ad miletum:Cneus pater in ægypto ſepultus ad caſſum montẽ: hic tamen non eſt in africa:ſed poeta eſt abuſus finibus orbis ut ĩtegro ſatiſfaceret acũmi. Aſia:miletũ opp. aſiæ. Tegit:Sextum. Europa:munda hiſpaniæ opp. tegit Cneũ.F. Si tamen ulla tegit:quoniã Pompeius dictus eſt eſſe ĩſepultus uel ex eo diſticho:Marmoreo ĩ tumulo Licinus iacet:at cato paruo: Põpeius nullo:An argutius Martialis loquitur:ut hoc referat ad ĩmenſam Põpeii gloriam & dicat eũ non tegi.i.eius famam non poſſe celari. Tãta ruina:trium Pompeiorum.

Ad Quintum.

QVAe legis. Iuliam legem in adulteros reuocauit Domitianus:de qua

alibi poeta:Iulia lex populis ex quo Fauſtine renata eſt:Quintus qui ãte legẽ ꝑmulgatã erat adulter:adulterã duxit uxorẽ ueritus ſupplicium legis.Legitima uxor dicit̃:quæ iure & ritu nuptiali nupſit:& legitima a lege dicit̃.hoc uerbo cauillat̃ poeta:aitq; alii appellant uxorẽ legitimã quæ ritu nupſit & iure:Tu tuã potes legitimam appellare qa nupſit tibi cã legis Iuliæ.erat.n.tibi mœcha.

In Cinnam.

PROfecit. Mithridates rex Ponti ſanguĩe anatis ponticæ ĩmixto quibuſdam medicamentis remediũ aduerſus uenenũ ſumebat: auctore Leneo Pompeio quẽadmodũ ſcribit Gellius:adeo ut cũ nũq̃ ſumeret uenenũ inter epulas nulla ex parte læderet:Immo & eiuſdẽ generis remedio nomẽ dedit ut appellet̃ mithridatium.Iocat̃ ĩ Cinnã poeta male cœnantẽ:quẽadmodũ inquit Mithridates ſũpto ſanguĩe anatis põticæ quæ uenẽis uefcit̃: parauit ſibi corpus tutũ aduerſus uenenũ: Ita & tu tenui cœna paras remediũ aduerſus famẽ: nam aſſuefacis te eſuritioni:Ita ut poſtea eſuritio non poſſit tibi nocere. Profecit: aſſecutus eſt poto ueneno. Cauiſti:prouidiſti.

In Marullum.

NARratur. Prouerbium erat apud antiquos ut is qui loqui non poſſet diceret̃ oleum ore geſtare.codẽ quidam uſus eſt in Marullũ uolentem nemınẽ audire:ſed ĩuerſo:ut dixerit Marullũ nõ geſtare oleũ ore: ſed auribus:quia nunq̃ uellet alios audire:ſed ſemper loqui.

Ad Toranium.

SI Triſti. Ad Toranium alterum eiuſdẽ nominis mãgonem: hoc ẽ uẽditorem puerorũ fuiſſe & Pli.in.vii.naturalis hiſtoriæ ſcribit: & Trãquillus ĩ Octauio: hunc inuitat ad tenuem cœnã:quã infra quoq; deſcribit ad ſocios. Laboras:anxius es. Domicœnio:nouũ eſt uerbũ a poeta compoſitum ex domi & cœna.i.cœna domeſtica. Eſurire: non ueſci ſed leuiter guſtare. Cappadocæ:lactucæ erant quẽadmodum aliæ purpureæ criſpæ græcæ:de his Columella:Cappadocãq; premit ferali menſa lupercus. Si ſoles.i.ſi tibi mos eſt. πϱοπινειν .i. prægustare ante cœnam. Viles:at uiliores ſunt quæ pierides dicũtur. Eandem cœnã alibi deſcribit & inchoat a lactucis hoc uerſu: Attulit & uarias quas habet hortus opes: In quibus eſt lactuca ſedens:& ſectile porꝝ: infra eſt epigramma. Grauis porri:grauis concoctionis: ut ſcribit Dioſcurides. Cibiũ: hoc erat genus cibi ex cibio piſce genere pulmenti ſalſi:cibium autẽ Pli.ſcribit eſſe pelamidem cõciſam: & ouis & ruta. Infra Martialis in hunc ſenſum:Secta coronabunt rutatos oua lacertos:Et madidũ tinni de ſale ſumen erit. Coliculus: ſiue cauliculus delicatiſſimus erat Apicii luxuria: per quẽ eſt faſtiditus Druſo Cæſari. uel ut alii codices habent Blanditus: quod placet. Botellus genus condimenti:quod ita conficit Apitius:Botellum ſic facies ex oui uitellis coctis: nucleis pineis conciſis tum addit talia. Puls:ex farina alicæ oleo & aliis rebus ut docet Apitius ĩ quinto:erãt autẽ pultes ſuis appellationibus diſtinctæ: nã aliæ dicebãt̃ Iulianæ aliæ,tractogalæ &.c. Premes:nam coronabant̃ pultes. Lucanica uel botello.in diſtichis de botello: Pultibus hic niueis grata corona dat̃. Marcentes:præmatutæ: ut marcida uĩa apud Pa.i.præmatura:& marcida uina largiuntur. Pyra quæ ferunt nomẽ ſyrorũ.i.pyra ſyra ex eadem ſyria zĩzipha allata ſũt a Sexto Papyrio Auguſti temporibus. Docta neapolis:ſtudiis litteraꝝ quæ illic erãt auctore Strabõe. Vi-

num bonum facies bibendo: hac ſola re ꝙ tu bibes uinũ bonum eſſe oſtendes: quod non eſt. Nimio uino epoto uomitio reddebatur: inde ſequebatur appetitus: & auiditas cibi: quod tetigit Iuuenalis in muliere de quo ſextarius alter Ducitur: ante cibum rabidam facturus orexin. Feruens cicer: coctum. Lupini emebantur: aqua tepenti & apti menſæ: ut Pli. Vultu tuo: non comparato in gratiã alterius ut cogeris apud Vironẽ. Leget: ut Lygurinus. Prurientes: laſciuientes. Condilius: & condilium ſignificat ãnulum: condillus item in muſicis dicitur digitorũ curuatura uſq; ad dimidiũ orbem. de hoc intelligit. uel parui condili. i. exigui foraminis. Claudiã amatã a te: Catullus eiuſdẽ ſectæ cœnabis inquit: ſed non ſine candida puella: Nam epicurei omẽs in uoluptatẽ cœnæ adhibent puellã: ut Oratius & alii. Tu cupis priorem: uis eam primum omnium adeſſe: nã amas. Iocat̃ autem ex eo quod dixerat ſequeris: & ſubdit quaſi opponens priorẽ.

In zoilum.

VNDecies. In zoilum eodem ferme epigrammate quo ſupra alterꝫ accuſauit ſimulantem febrem: ut oſtentaret ſtragula: hic autẽ eadẽ ex cœna ſurrexerat undecies: & totiẽs mutauerat ſyntheſim ueſtem ſaturnalitiã hac excuſatione ne cum ſudaret ſudor remaneret: & poſtea læderetur uento: at Mart. inquit quare ego non ſudo: nimirũ quia unam tantum ſyntheſim habeo. q. d. non hẽo q̃ poſſim oſtentare: ſi placet ſententiam alteram accipe: ꝙ zoilus bene cœnaret & ꝓpterea ſudaret: Martialis aũt tanq̃ pauper contemptus ĩ extremo lecto accubans male cœnabat: ſed placet ut dixi prior ſenſus: ut oſtendat illud nõ fieri neceſſario: ſed ut oſtentet ueſtes.

Ad Seuerum.

NON totam. Seuero librum ſuum emendandum cõmendat: quẽ rogat ut patiatur hanc tẽporis iacturam libro legendo: quem ſperat fore emendatiſſimum: nec unq̃ interiturũ ſi adhibuerit Secundum alterũ cẽſorẽ. Donas: aſcribas muneri. Imputes: facies me debitorem. Exigis: percenſes & examĩas. Duꝫ eſt: occurrit tacitæ obiectiõi. q. d. Seuerus ego uolo relaxare animum & nolo emendare nugas tuas. Domino: Mart. auctori. Siſyphus: pumilio fuit M. Antonii intra bipedalem ſtaturam: ſed hic de Siſypho illo intelligit: qui apud inferos eſt & ſaxum uoluit. dicuntur enim poemata adire inferos & interire cum non legunt̃. alibi de ĩmortalitate carminis: Pigra per hunc fugies ĩfernæ flumina lethes. Laſſi: feſſi quoniam uoluit ſaxum. Lima: inſtrumentũ fabrile eſt quo teritur ferrũ. hic pro cenſura. Momorderit: elimauerit. apta metaphora: nam & lima dicit̃ habere dentes: & propterea mordet.

Ad Aemylianum.

SEMper eris pauper. Notat figurate tempora ſua: quibus adeo in pretio erant diuitiæ: ut ne patroni qui diſerti cõducerẽtur a cliẽtibus niſi fuiſſent diuites: quod accuſauit Iuue. & mũera orbis tãtũ diuitibus mittebantur.

In Gaurum.

QVId promittebas. In Gaurum fœneratorem qui ut uideretur magnus & liberalis cum promiſit Martiali ſe daturum. cc. milia intelligẽs ĩ fœnus: mox Martialis petiit duo milia ſine fœnore: ille non dedit. poeta ſolet appellare eos qui ſibi congerunt diuitias nihil amicis impartiẽtes puſillos: quod ſupra dixit in Quĩtũ: Hæc animus Quĩte puſillus emit: Ait ergo in Gaurum cum promittas. cc. milia in fœnus: crede mihi non magni animi es ut cupis uideri ſed puſilli. Non poteras dare. ſ. ſine

fœnore. Diſpereas:conficiare in tuis diuitiis. Puſillus:puſilli animi: quia non das aliquid amicis & nõ es magni aĩ ut uolebas uideri.

Ad Dĩdimum.

INSequeris. Eodem ſenſu epigrammatis uſus eſt in Diadumenũ. Conſequar:hoc ut me nec timeas:nec ames. Dindimus erat ſpado. Tuum uelle.i.te petẽtẽ aliqd. Nolle:recuſantẽ oſculari:nã ex eo nihil petes.

Ad Gallam.

IAM triſtis. De Galla conqueritur quæ totis ſaturnalibus cũ amicis munera mitti ſoleant:nihil ipſi miſerit:minatur ſe idem miſſurum martiis kalendis.i.nihil cum ſaturnalia fœminaꝝ celebrãt. Nucibus relictis: permittebãt luſus in ſaturnalibus pueris nuces:uiris alea: quod utrũq; prohibebatur poſt ſaturnalia: nam & pueri reuocabãtur a magiſtris:& aleatores mulctabãtur ab ædilibus. Triſtis:mœſtus quia diutius ludere uellet. Vdus:uino ingurgitans:quoniã qui inter pocula uerſantur udi dicũt:in quibus locis aleatores erant in primis. Proditus: cognitus quia auſcultans ædilis admouebat aurem proprius ſi uacui eſſent aleatores. Fritillo:alea.Fritillus fimũ alucolus idem ſignificant. Arcana: quia in locis reconditis & arcanis eſt. Popinæ:dicũt uiliores tabernæ. Parua & minora:ego intelligo de xeniis & apophoretis: nã xenia intelligebantur non magni quidem pretii:ſed tamẽ maioris q̃ apophoreta: & apophoreta erant minora. Veſtra ſaturnalia:ſaturnalia celebrabãt a uiris.v.diebus menſe decembri:quo tempore dabãt cœnas ſeruis:tãq̃ agentes gratias operæ toto anno præſtitæ:auctor eſt ĩ ſaturnalibus Macrobius:contra kalendis martiis mulieres ſeruos cœna accipiebant:tãq̃ exhortantes eos ad inſequentis anni operã.mittebãt ergo munera uiris menſe decembri mulieribus menſe martio.auctor eſt Tranquillus ĩ Veſpaſiano:nam Veſpaſianũ ſcribit dediſſe apophoreta & uiris in ſaturnalibus: & mulieribus kalendis martiis.de eiſdem kalẽdis Oratius: Martiis cælebs quid agã kalendis? Quod dediſti.i.nihil.

Domitii Calderini Veronenſis in.M.V.M.Cõmentarioꝝ Liber Sextus.

Ad Martialem.

EXTus mittitur. Sextum librum emittit Martialis:cuius initio imperatoris nomen ueneratur: dum ait emendandum eſſe: ut audeat uenire in manus Cæſaris. Ego hoc epigramma credo ad amicum ſcribi: q̃uis alii dicãt ipſum ſe alloqui. Terſeris: elimaueris. Aure diligẽti.i.diligenti cenſura. Magnas: ĩperatorias.

Adulatorium.

LVSus erat. Hoc epigrãmate agit gratias Domitiano:ꝙ inter cætera ĩſtituta & reuocata lege Iulia ſuſtulerit adulteria:& nouo inſtituto prohibuerit ſpadones fieri. Erat luſus:habebãt pro luſu. Fallere connubia:facere adulteria. Execuiſſe mares.i.caſtrare & reddere ſpadones. hoc uoluit etiam in græcia Periander corinthius.ſ.ut mares caſtrarẽt. ſed ui duarum conchaꝝ nauis fuit retenta: quæ illud edictum afferebat hoc prohibuiſſe Domitianũ.Tranquillus eſt auctor:& Papinius in ſiluis de Earino:Nondum pulchra ducis clemẽtia cœperat hortu Intactos ſeruare mares nunc frangere ſaxo:Atq; hominem mutare nefas. Sine fraude:ſine adulterio. Spado mœchus erat:ſpado ducebat uxorem non ſibi:ſed aliis:unde ipſe erat adulter ſuæ uxoris:ut de Othone ſcriptũ eſt eo diſticho:Cur otho mẽtito ſit quæritis exul honore: Vxo-

ris mœchus cœperat eſſe ſuæ:nã Nero cũ ea rẽ hẽbat. de ſpadone conqueritur Iuuenalis:Cũ tener uxorẽ ducat ſpado.i.non ſibi:ſed aliis.uel quod magis placet ſpado erat mœchus:quoniam mulieres ſpadonibus oblectabantur.Martialis:Cur tantum eunuchos habeat tua gellia quæris Pãnice:uult futui gellia non parere. Idem in Paulum. erant igitur ſpadones adulteri:& ita in cõmentariis in Iuuenalem ſcripſimus.

De Nat. Do.

NAScere dardanio. Domitianus Iuliam Titi fratris filiam amauit ardẽtiſſime:quã tandem frequentibus abortiuis coegit perire:nunc parturiebat:Martialis uoto quodam & precibus proſequit partum.alloquit puerum naſciturũ hoc uerſu. Promiſſum a fatis: nam Aſcanio ſiue Iulo promiſſum erat ad genus romanũ te naſcituꝝ. Deum: quia Domitianus dominus & deus appellabatur. Habenas rerum.i.imperiũ. Ipſa tibi:ſenſus eſt Iulia trahet tibi fila aurea:ex diſciplĩa ætruſcorum quotiẽs aut ouis aut aries purpureo aureo ue colore aſpergeretur: portendebat principi cum felicitate reꝝ omnium largitatẽ.hoc ſcribit Macrobius ex oſtentario tuſco: & Virgilius indicauit eo uerſu cum uellet portendere felicitatem principi Auguſto:Ipſe ſed in pratis aries iã ſuaue rubenti Murice: iam.c.m.u.l.Eãdem felicitatem portendit Seneca Neroni:Aurea formoſo deſcendunt pollice fila. Cum igitur Martialis uelit oſtendere puerum hunc fore felicem:ait arietini uelleris in aureũ colorem mutari :ut fabula eſt de ariete Phryxi: Iuliam diſpenſaturam fila ſeu deducturam.hic puer potius mihi uidetur filius Iuliæ & Domitiani q̃ Domicillæ ſiue Auguſtæ: nam illum ſuſcepit in ſecundo conſulatu:nondum imperator hic imperatori Domitiano naſcitur. Tibi: in portentum tuæ felicitatis uenturæ.

Adulatorium.

CENſor. Eadem laude proſequitur imperatorem qui reuocata lege Iulia ſuſtulerit adulteria:& mares caſtrari prohibuerat:qua etiã ſupra eũ extulit epigrammate: Luſus erat. nunc ait ex omnibus meritis in urbem romam collatis hoc eſſe præſtantiſſimũ:ꝙ induerit pudicitiam. Cẽſura Domitiani:carmen eſt phalletium. Maximus cenſor:Domitianus inceſtã uirginum ueſtalium puniuit:multaq; correxit auctore Sue.unde iure maximus cenſor dicitur. Naſcentia:quæ nunc ædificant. Et renata:quæ ædificata & inſtaurata ſunt. Vrbes:tot adiectas imperio romano:nã Domitianus cattos & dacos populos germaniæ adiecit ĩperio romano.ædificia Domitiani hæc referuntur:capitolium inſtauratũ: forum tranſitorium:porticus duplex:ſtadium quorũ alterũ iſſum: alteꝝ ſerapium dictũ eſt:templum flauiæ gentis:mica aurea:Minerua calchiœca: cuius numinis meminit Pauſanias de tẽplis.Papinius:Et quæ tibi templa dicamus Ipſe colas. Quod pudica.i.ꝙ induit pudicitiam prohibitis ſtupris & adulteriis.

In Cecilianum.

RVStica. Apertum eſt argumentum: & acumen ex uerbis apparet. Sũ merc.emi. Centum mutua:ſeſtertia. Ideo Ceciliãe rogo: quia nõ ſũ redditurus.

Ad Lupercum.

COMœdi.Libidine mulierum uſq; eo progreſſus erat amor:ut iam amarent mĩmos & hiſtriones:hoc carpit Iuuenalis longo carmĩe cuius initium:Aſt aliæ quotiens aurea recõdita ceſſant:tum ſequitur: Hunc diligit Helia pauper:Soluit his magno comœdi fibula:ex hoc Paulæ amor

nimius in comœdos oſtenditur:hoc eſt hiſtriones comœdiaꝝ: nã ama/bat quatuor:cum tamen ĩ nulla ſcæna poſſunt loqui plures tribus:& ſi quartus hiſtrio introducit̃:is non loquitur: ſed tantũ ſubauſcultat quæ dicuntur. hoc præcepit Oratius:Nec quarta loqui perſona laboret. Is cũ non loquatur græco uerbo appellatus eſt cophon proſopon.i. muta perſona:auctor eſt Diomedes grãmaticus uetuſtiſſimus.poeta inquit cũ tres comœdi ſint quatuor amat. Paula amat κώφον πρόσωπον mutã perſonam: quaſi dicat omnes amat quotquot ſunt.

In Theleſinam.

IVLia lex. In Theleſinam quæ cũ eſſet olim adultera metu legis Iuliæ nuper reuocatæ a Domitiano aduerſus adulteros:nupſit: ſed tãta libidine alieni uiri tenebatur:ut intra.xxx.dies decem maritos habuerit: quod cum ueneficio fieri ſuſpicet̃ poeta ait minus ſceleris ſibi cõmittere uideri eã quæ aperte eſt mœcha:q̃ quæ totiens nubit. Lux.xxx. dies triceſĩus. Renata:reuocata quæ olĩ ꝓmulgata a Iulio fuerat. Populis:orbi. Pudicitia ẽ.i.ĩ.d.ex quo reuocata lex Iulia. Quæ nu.t.a.ẽ.le:nã lex prohibet mutare uirum: ſed quæ totiens mutat uirũ: non eſt uxor:ſed adultera:nã adultera quoq; uirũ mutat. Minus of.minus diſplicet. Mœcha ſi.aperte adulteriũ ꝓfitente:nã ueneficiũ nõ exercet.

Ad Seuerum.

PRAetores. Senſus idẽ eſt qui ſupra cum ſua tempora notans conſuluit Lupo ut iuberet filium fieri uel citharœdũ:uel choraulẽ: & ſi uideretur duri ingenii præconem:aut architectũ:nã hæ artes erãt pecunioſæ.Laudat igitur ſenem qui repudiatis prætoribus cauſidicis tribuniſq; poetis filiã in matrimoniũ collocauit præconi. Eulogo:Eulogus nomen propriũ præconis eſt:ſed tamen fictum.nã Eulogus dicitur qui bene loqt̃: quod præconi cõuenit. Dignũ qd f.ſe.fe.interrogatiue. Fatuo.ſ.hoĩe.q.d.prudenter fecit:ꝙ locauerit filiã præconi qui in maiori pretio eſt q̃ aut tribuni: aut prætores.

Petit Pecuniã Latenter a Do.

PAVca. Petierat pecũiã ab imperatore:quã nõ dederat:iteꝝ petere turpe uidebatur.ex ĩgenio igit̃ ait ſe interrogaſſe Palladẽ quare Do.nõ dederit:eã reſpondiſſe ſi nõ dederit nõ propterea eũ negaſſe.q.d.paulo poſt datuꝝ Iouẽ. Ille dabit.i.Domit. Vel pudeat.i.pudeat me ꝙ ẽt pauca petieriĩ a Ioue cũ nõ dederit:uel pudeat Iouẽ nõ dediſſe:& rogare hæc pauca ab imperatore:rogare.n.uidet̃ illũ cum ipſe nõ det:ſed illũ per ſe datuꝝ dicat. Diademata:iura ſua: nã dacos in deditionẽ accepit: promiſitq; ut ſuo uterent̃ iure.hoc Papinius laudat: Qui nec in extremos facilis ſæuire furores:Das cattis daciſq; fidẽ. Datis ſup.uenientibus ĩ deditionẽ. It et re.ui.cap.i.triũphos. O uirgo:o Pallas. Conſcia no.to.conſiliarii Domit.nã Pallas erat numẽ familiare Domitiani ut Quĩ. uidebat̃q; ĩperator eius conſilio uti. Si negat hoc uul.tã benigno.q.d. hic uultus ẽ dãtis & nõ negãtis. Poſita gorg.Aegidẽ Pallas nõ hẽbat ĩ capitolio:quod factũ erat in aſſentationẽ Domitiani:cuius ſtatua hẽbat ægidẽ:ꝓpterea cũ alibi interrogaret̃ Pallas quare ægidẽ non hẽret: reſpõdit Cæſar hẽt:uel poſita ægide:quoniã quũ mitis deſignat̃ depõit ægidẽ:ut apud Propertiũ & Siliũ. Silius de Pallade cõpta ad iudicium Paridis: Iã bellica uirgo Aegide depoſita atq; aſſuetũ caſſide crinẽ Inuoluit. Putas eẽ negata: quæ nõ ſunt data.q.d.dabit paulo poſt.

In Leuinum.

IN Pompeiano. Suſcitare ē aliquē ſedētē excitare.ſupra Mart. Et ſedeo qua te ſuſcitat oceanus.ſuſcitare itē ē dormientē expergefacere. Leui. ex.xiiii.gradu iuſſus ē abire ab Oceano præfecto theatri. illic.n.ſedere non poterat:cū cenſū equeſtrē non hēret. hic in theatro ſæpenumero dormitabat:cū ergo conqueraẗ ſe ſuſcitari de ſede.q.Mart.ſuſcitare aliter accipiat in ſecūda ſignificatione:reſpōdet nō miror ꝙ doleas te ſuſcitari in theatro:nā illic ſæpe dormitas. Suſcitat:expergefacit te. Hic ſenſus magis placet ut dicat o Leuine tu dormis ī tumultu theatri pōpeiāi:& cōquereris te ſuſcitari a ſolo Oceano:quod uideẗ ueriſimile:nā ſi tumultus nō pōt te ſuſcitare:longe minus ſolus Oceanus. Cauillatur autē hoc uerbo:nā Leuinus intelligebat te ſuſcitari.i.excitari ex ſede: Mart.reſpōdet iocās quaſi ītellexerit ſuſcitari hoc ē expergefieri.

In Marcum.

QVOd non. In Marcū qui mirabaẗ ætate ſua nō exiſtere par amicorū: quales Pilades & Oreſtes fuerunt: & hoc obiiciebat Martiali ꝙ ſe.ſ.non amaret:oſtēdit nō ſua:ſed Marci culpa fieri:cū ipſe opibus fruaẗ: & nihil ei det:nā oportet oīa amicoꝝ eē cōmūia. Non ſit pi.& or.i.ꝙ nō ſit unū par amicoꝝ quales Pilades & Oreſtes. Peloris:genus cōchilii nihil hēns intra ſe præter aquoſū quēdā liquorē.Ora.Lucrīa peloris. Tyros cad.i.purpura. Gallia pī.i.pingue ſagū gallicū:nā gallia ſaga mittebat groſſioris uilli. Sagatus:īdutus ſago. Hoc nō ſit uer. ſed opibus cōicatis. Ama:cōicatis opibus. Vt a.ut te ꝑ opibus cōicatis ꝓſequar amore

De Fabulla.

IVRat. Fabulla emerat crines:& iurabat eos eſſe ſuos.Mart.ait eā nō peierare:nā ſupra dixit:Nī quod emas poſſis dicere iure tuū. Iocus ē ī uerbo. Suos:Fabulla iurabat crines eſſe ſuos.i.natiuos crines. Mart. inqt nō peierare ſuos ipſe intelligens ab ea emptos.

De Statua Iuliæ.

QVIs te. Ardentiſſime amauit Iuliā Titi fratris filiā Domit.cuius ſtatuā e lygdo marmore cādidiſſimo iuſſit fieri: & ut ardorē amoris fatereẗ ī māu ſtatuæ ſculpi ceſtō.i.balteū Veneris:nā Iuno apud Homeꝝ cū uult Iouē cōciliare eū percutit balteo:& quoſcūq; percuſſerit eos Venus uertit in amorē. Iuliæ igiẗ amore īcēſus Domitianus ei iubet ineſſe balteū quaſi īdicaret ſe eo eſſe percuſſū.epigrāma ē ī hāc ſtatuā. O Iulia:filia Titi. Cælo:īſtrumēto lapicidaꝝ. Phidiaco:quale erat Phidiæ qui diis effingendis aptior q̄ hominibus & ex ebore potiſſimū.claruit Mineruæ ſimulacro athenis:& ſtatua Iouis olympiaci.hūc appellauit atticū ſenē Pap. Palladiæ ar.nō placet a Palladio ſculptore potius a Pallade dea artificii:nā ſolemus præſtantiora opera referre ad artificiū Palladis. Ita apud Papi.An te palladiæ talē germanice nobis Effinxere manus. Lygdus:marmor in tauro repertū auctore Pli.āplitudine qua lāces & crateres nō excederet:prius tamen ex arabia aduehebaẗ. Cādida lyg.i. ſtatua ex lygdo.alibi:Totā nitere lygdō. Non ta. loquēti. Decor ui.i. naturalis pulchritudo. Ma.t.o Iulia. Nodo acid.balteo uenereo. Nō al.blāda. Rapuit:Iulia tātū ardorē hēt: & īcutit hic balteus:ut uideaẗ mihi ſublatus collo cupidīs. hoc ſēſu utiẗ ī diſt. Vt mar.ſi Vēus uult cōciliare Martē:& Iūo Iouē utaẗ iſto balteo:quo tu īperatorē incēdiſti Iulia:Nā apud Homeꝝ ī.xviiii.Il.ītroduciẗ Iūo petēs ceſton a Venere: quo uolebat uti ad cōciliādū Iouē:ad quod alludēs Mart.nā īqt Iūo nō a Venere:nec Vēus aliūde q̄ a te balteū petat: quo uris Do. deū noſtꝝ.

In Laberium.

VERſus ſcribere. Laberius fuit ſcriptor mĩmorũ: is mortuus eſt decimo
mẽſe poſt necẽ Cæſaris:alter Laberius de quo Martialis hæc. Is dicebat
ſe poſſe ſcribere optimos uerſus:ſed nolle. hoc ait poeta non eſſe ueri-
ſimile:nemo.n.ẽ qui cũ poſſit ſcribere nolit oſtẽtare ſuã ſcribẽdo do-
ctrinã:nã tãta ẽ gloriæ cupiditas ut qui didicerit nullo pacto uelit late-
re. Diſertos:eruditos uerſus. Putabo uiꝝ.i.fortiſſimi aĩ præter cæte-
ros:q poterit ſe cohibere a ſcribẽdo:& q põt ſcribere uerſus:& nõ ſcri-
bat.q.d.nẽo ẽ adeo uir q abſtĩere poſſit:nec tu poſſes ſi ſcires ſcribere.

De Formica electro incluſa.

DVM phaethontea. Laudat partẽ electri in quo erat ĩcluſa formica.ſupra
idẽ ẽ frequẽs argumẽtũ. Electrũ:gutta & gumi ex populo. Ferã te.i.
exilẽ formicã. Vmbra pha.ſub populis in quas uerſæ ſũt ſorores Pha-
ethõtis. Contẽpta:quæ nullius pretii erat. Manẽte uita: dũ uiueret.

In Cinnam.

CINnam. Cĩnã deridet:qui cũ cinnamus uocaret͛: Cinnã mutilato noĩe
uolebat appellari.Si ãtea inquit fuiſſes dictus Furius:eadẽ noĩs mutila-
tione dicereris fur. Vis uocari Cĩna:æmulatione Cinnæ priſci:qui ma-
gnã obtinuit auctoritatem apud romanos.

Ad Priſcum de Salonino.

SANcta. Priſcũ patrẽ Salonini nuper mortui in hiſpania cõſolat͛:ait.n.
Saloninũ nõ eẽ plãe mortuũ:ſed uiuere ea parte qua ſẽper optauit:hoc
ẽ ĩmortali uirtutis noĩe & fama. Alterius Salonini mentio in bucolico
Virgilii. Qui te.i.filius tuus.

In Poſthumum.

NON de ui. In Poſthumũ cauſidicũ ĩeptũ qui nihil ad ꝓpoſitã cãm dice-
bat:& nuper cõductus a Martiale:ut defenderet cauſã triũ capellarũ:
quas amiſerat furto:cœpit cãnẽſem pugnã & bellũ aduerſũ Mithridatẽ
recitare. At Mart.clamat dic tãdẽ o cauſidice de meis capellis. Vi:illata.
Has abeſſe:ſubtractas eẽ. Sonas cãnas:cladẽ cãnenſem: bellũ mithri-
daticũ geſtũ a Lucullo:Sylla:& Põpeio contra Mithridatẽ. Syllas:bellũ
geſtũ inter ſyllã & mariũ. Mutios.i.bellũ Porſenæ:in quo Mutius Sce-
uola manũ amiſit igni.

In Phœbum.

MVTua. In Phœbũ fœneratorẽ:quẽadmodũ in Gauꝝ ſupra cõqueſtus ẽ:
nã hic pollicitus ẽ ſe datuꝝ Martiali quã uellet pecuniã: intelligẽs.ſ.in
fœnus:Mart. nũc popoſcerat pecuniã ſine fœnore. Ille non dabat neq;
audebat oĩo negare:quid opus inquit ẽ diutius crucieris: & habeas me
ſolicitũ:tandẽ nega. Exigis er.ni.uerba Phœbi hortantis martialẽ: ut
aliquid peteret.

De Hianthide & Stella.

PERpetuã. Stella poeta amauit Violantillã quã longis precibus nũq̃ po-
tuerat placare:cruciatuſq; ẽ miſer longo amore:nunc celebrant͛ nuptiæ
tandẽ Stellæ & Violantillæ.poeta edit hoc epigrãma uolẽs demõſtrare
incredibilẽ Stellæ amorẽ in Violantillã:aitq; hoc connubio nõ Stellã eẽ
flectendũ:quia iam diu cupit:ſed potius flectendã eſſe Violantillã:quæ
hactenus dura fuerat:& inexorabilis.carmen Papi.ĩdicat de Violãtilla:
Redeunt aĩo iam dona preceſq; Et lachrymæ uigileſq; uiri prope lumĩa
queſtus.præterea:Iãq; cœpit flectere corda libẽs:Et iã ſibi dura uideri.
Hianthida: Violãtilla latine græce dicitur ihãthis ab ἴοσ uiola & ἄν-
θοσ flos:hoc eſt uiola: & flos:ũde latine Violantilla.Papinius uiolan-
tillã appellauit:Quo Stellæ uiolantillæq; profeſſus cantaret͛ hymẽ: ea-
dem dicta Aſteris ficto nomĩe a Stella:nã Stella ita eã appellauit a ſuo

noīe:Stella.n.g.dicit́ aſter.ge.ma.īde deductū fœ.aſteris hoc ē aīca aſteros.i.Stellæ.Pa Aſteris āte dapes nocte aſteris aſte. ortu. Læta ue.& fauore Veneris celebratas nuptias fuiſſe ſcribit Pa. Plus da.no.po.i.dedi quod mihi potiſſimū erat:& ita apud Pap.Grāde qdē rarūq; uiris quos ipſa probaui.Pierius uotū iuuenis cupit. Domina: Violantilla. Sed nequius:inſultat amori Stellæ cū Venus moneat ne relinquat Violantillā:quā nullo pacto erat relicturus. Ne pec.ali.i.aliquā aliā ſequaris. Frugi:continentē. Iuppiter & Mars inter deos erant adulteri:ut Iuue: Adeo ſenuerunt Iup.& Mars. Loro ar.i.baltco quo incutiebat́ amor qui balteus:dicit́ etiā flagellū.Oratius ad Venerē:Sublimi ferias cloem flagello. Duos.i.Violātillā ēt quæ hactenus fuit dura ut mutuo amore diligat Stellam.

In Proculinam.

QVOd nubis. Proculina adulterum habuerat :cui nūc nupſit metu legis Iuliæ: de qua ſatis ſupra. Nō nu.inqt poeta Proculina:ſed fatet́ ſe eē mœchā.q.d.fruebat́ eodē uiro ante nuptias.in eūdē ſenſū ſupra ē dict. Mœchus erat poteras tamē hoc tu Paula negare.&.c. Nō nu.nō accipis uiꝝ:qa ātea hēbas. Notare:pūire. Fateris:te.ſ.cū hoc fuiſſe mœchā.

In Cariſianum.

NIL. Deridet Cariſianum:qui cū ſynthesī nō hēret in ſaturnalibus:qua ueſte reliqui utebant́.togā geſtabat.Toga autē in ſaturnalibus deponebat́:& ſumebat́ ſyntheſis:de qua in diſtichis: Cū toga per quinas audet reqeſcere luces:Hos poteris cultus ſūere iure tuo:nūc geſtabat togā Cariſianus: nō ꝙ laſciuus eēt:ſed quia nō hēbat ſynthesī:ꝑpterea deridet́.

Ad Priapum.

TV Qui. Deum hortorum rogat:ut ſuos hortos cuſtodiat in ianiculo.

In Leſbiam.

STAre. Leſbiā īpudicā eſſe ſupra oſtēdit cū dixit:Arctoa de gente comā. hæc blāda quidē erat:ſed deformis.iccirco ait eius faciē aduerſari blāditiis & eius cupiditati. Cōtra te:quōiā ſua deformitate nō ſinit tuas blanditias exaudiri.

Ad Marcellinum.

MARcelline. Marcellinū tyronē Domitiani in germania monet:ne ī medios enſes ruat:ſed diſpēſato calore iuuenili ita pugnet:ut patri uiuat:& īperatori operā præſtet. Soboles ſyn.i.uera proles:qui imitaris parēte aīo & moribus. Horrida urſa:maior.uel ad feritatē: uel ad mores gentis germāiæ quæ horrida ē. Iugo pa.hoc dixit quōiā urſa parraſia fuit.i.arcas : ea fuit Caliſto. Iugo:regiōe ſeptētrionali. Cauta:ꝓuida uirtus. Ferū Martē:periculoſū & multos abſumētē.hic Marcellīus fuit hiſpanus:cui tāq̄ ex eadē patria amanter cōſulit Mart. Tu po.e.mi.i.ſi tu prudēter pugnaueris:poteris opitulari patriæ: & fortiter diu agere pro imperatore.

De Sotade.

PERiclitat́. Hoc argumentū ex multis ſuperioribus notū ē.Iocat́ poeta ī lingentē cūnū. Periclitat́ ca.i.in periculo capitis ē. Eſſe reū.i. trahi ī iudiciū. Lingit:iocus ē nā cunniligi capite agunt: iccirco hic capite periclitat́:& ita ſuſpenſum auditorem circunſcripſit.

Ad Nepotem.

BIS uicine. Nepos ut ego poſſū argumentū colligere hactenus caruerat liberis:& captatores certatī ei mittebāt falernū & alia ei mūera:ut ſcriberent hæredes:nūc ſuſtulit filiā & iā carēs mūeribus captatoꝝ abſtinebat falerno olī miſſo:Mart.eū conſolat́:hortatq; ut det operā uoluptati:& bibat falernū:ſatis.n.futuꝝ.Filia & pia & locuples erit:ꝙ ſi cu-

piat hēre falernū nuſq̄ defuturꝭ:nā ſi filia nūc cœpit potare muſtum: poſt aliquot annos idē erit optimū uinū & falernū:q̄uis nō mittāt captatores:deniq; ait non ſoli hi qui carent liberis debēt bibere falernū: & da re operā uoluptati:ſed & illi qui hēnt filios poſſunt idē facere ut tu. Nepos:nomē ꝓpriū:ut Iuue.Molā uerſare nepotis. Bis ui.i.ī duobus locis mihi uicine. Ficelias:ficeliæ locus erat ī urbe: apud Pōpeiū ē fregeliæ:quoniā hōies urbis fregellæ eū locū tenuerūt. Eſt tibi nata.i. hēs filiā. Signatur ima.uul.pa.ne ſuſpitio ſit adulterii. Tu ta.an.hoc dolebat Nepos ꝙ mūeribus captatorꝭ careret:ut Iuue.Tollere dulcē Cogitat hæredē cariturus turture magno. Parce:abſtineas āuoſo falerno: quod miſerūt captatores:q̄uis hēas filiā. Relīque po.ca.ple.ae.q̄.ſ.uīo. Idē alibi:Vnguētū hæredi nūq̄ nec uina relīquas.Ille hēat nūmos:hæc tibi tota dato. Locuples ſit.i.hēat diuitias. Cecuba ui.i.cecubū uinū. naſcebat̃ autē in populetis paluſtribus ſinus amyclani iuxta pontinas paludes.periit incuria colonorꝭ:& anguſtia loci:ſed maxie foſſa:quā fecit Nero nauigabilē a ſinu baiano hoſtiā uſq;.hoc uinū tenuit pricipatū ſecundas partes falernum. Solos orbos:carentes liberis. Patres: qui liberos habent ut tu. Poſſunt ui.dare operā uoluptati:& relaxare animū:nā uiuere ut ſæpe ē dictū ita accipit̃ apud Martialem.

Epitaphium Glauciæ.

LIBertus. Attedius Melior habuit puerꝭ natū ex ſerua dōi noīe Glauciā: cuius ingeniū longo carmine teſtatus ē Pap.dū illius mortē deflet:quēadmodū hoc loco Mart. Libertus:nā ſtatī māumiſit eū Attedius delectatus ingenio moribus. Cecidit:mortuus ē. Delitiæ bre. quia.xii. anno mortuus ē. Patrōus dicebat̃ quia manumiſerat.Patronus & libertus correlatiua ut domīus & ſeruus. Humatus.ſepultus.Extra urbē ſepultus erat in uia flāmīa.Pap.Plebs cūcta nefas:& præuia flerūt Agmina flāmīo quæ limite miluius ager Trāſuehit. Innocēs pu.i.q pudorē præ ſe ferebat nō ex culpa. Velox inge. quia iā recitabat uerſus Homeri & Menādri ut Papi. Decore felix.i.pulcherrimus. Biſſenis meſſibus uix applicabat.xii.annū:Papi.Herculeos ānis æquare labores .i.xii.ānos:Cœperat aſſurgēs. Qui fles:ſenſus ē uiator qui cōmoueris miſeratione pueri:opto nihil unq̄ in uita habeas flendum.

De Eodem.

NON. Epigrāma ī eundē. Auaræ ca.cataſtæ loca erāt ubi uēdebāt̃ pueri a uerbo græco κατιςἀω:ꝙ ē expono.Perſius: Cappadocas rigida ſeruos unxiſſe cataſta.Tibullus:Nota loquor regnūq; tenet quē ſæpe coegit Barbara gyplatos ferre cataſta pedes.hic aūt Glaucias nō erat ēptus ex grege ſeruorꝭ:ſed domi natus:quod indicauit ēt Papi.Non te barbaricæ uerſabat turba cataſtæ. Non do.de ple.nō ex plebe: nā populus alexandrinus in ſacerdotes & plebē diuidebat̃.i.plebei erant ſerui:alii liberi.Sue.in Veſpaſiāo: Quidā e plebe.De eadē re Taci.Quidā e plebe alexādrina.& Iuue.cū uellet īdicare Criſpinū eē ſeruilis cōditiōis:Cum pars niliacæ plebis. Mūera:māumiſſiōis:& ſuauitatē libertatis. Immodicis:his q nimiū ſapiūt āte ætatē. Rara ſe.i.raro perueniūt ad ſenectutē:Ita Pap.primū.n.Glauciā noſtrꝭ:cuius gratiſſimā īfātiā & qualē plerūq; īfelices.i.cito morituri ſortiūt.Apud te cōplexus amabā.Quīt. Facilis obſeruatū ē occidere celerius feſtinatā natiuitatē. Cupias non pla.hoc ē eos quos ames non cupias habere multa ī ſe ꝓpter quæ placeant:quia cito cadēt quæ nimium omnibus placent.

In Petum.

SEStertia. Intelligas Petũ ꝓmiſiſſe ſe donaturꝫ ſex ſeſtertia: quæ ſi cito donaſſet: Mart. ut ait putaret ſe ei debere: nõ pro ſex ſeſtertiis: ſed pro ducentis: nunc aũt cũ ſero dederit amiſit gratiã muneris: quia putabat Mart. ſe nihil ei deberi. Perdidiſti: qa nullas hẽo gratias. qui cito dat bis dat. placet intelligas eũ accepiſſe ĩ fœnus ducẽta: ꝑ qbus iã debere ſex ſeſtertia: ſi Petus ſtatĩ dediſſet: ſed quũ poſt ſeptẽ. k. dederit: amiſit ſex ſeſtertia.

De Morte Othonis.

CVM dubitaret. Otho q̃uis per omnẽ uitã molliſſime uixiſſet: adeo ut muliebres munditias ſectaret̃: tamẽ cũ ad Bebriacũ uictus eſſet᷑ a Vitellio auſus ẽ ſibi cõſciſcere mortẽ. huius fortitudinẽ laudat & anteponit Catoni hac rõe Cato interfecit ſe uticæ rebus iã afflictis: & deſperatis: Otho cũ haberet multas copias: & quotidie augerẽtur ex dalmatia & myſia poſt bebriacũ: præterea milites ardentiſſimos ad dimicationẽ: adeo ut uictoriã potuerit ſperare: mori uoluit dãnãs bella ciuilia. præterea ut ſcribit Tacitus egregiã famã morte ẽ cõſecutus. anteponat̃ igit̃ mors Othonis catoniãæ: quoniã Otho ſe ĩterfecit ne bella ciuilia ãplius gererẽt̃ ſe duce. Cato aũt mortẽ ſibi cõſciuit copiis deſtitutus & metu ne in manus hoſtiles ueniret: & nõ ſtudio ponẽdorꝫ ciuiliũ bellorꝫ. lõga ẽ orõ Othonis apud Tacitũ ad milites ĩ xviii. Enyo: furor belli ciuilis inter Vitelliũ & Othonẽ. Pauſanias ex carmĩe Homeri putat Enyo deã una cũ Pallade præeſſe bellis: & ea curare. Dãnauit ma. ci. i. deteſtatus ẽ bellum ciuile. Certa: forti manu. Maior: Cæſare a quo uictus erat. Dũ mo. fuit maior Othone. q. d. nõ: quia fuit laudabilior mors Othonis: qui uoluit deponere bella ciuilia morte ſua: q̃ mors Catonis: qui ſe interfecit metu hoſtiũ.

In Charidemũ.

VXOrẽ. In Charidemũ ẽ epigrãma ſiue diſtichõ: qui cũ ſciret uxorẽ hẽre rẽ cũ medico id permittebat. poeta iocãs ĩ eũ ait optare mortẽ ſine febre. nulla. n. cã ẽ cur permittat uxorẽ a medico ſubagitari: niſi fortaſſe quia nolit ægrotare ũq̃ amore medici & fide erga ipſũ. Vel mo. ſi. fe. i. expilari: nã oĩa dabũt̃ medico: nã pauperes mortuos Mart. ſæpe appellat: uel uis mori ſine febre. i. nũq̃ uis ægrotare: ꝓpterea cõduxiſti medicũ hoc munere.

In Sabellum.

NIL miſerabilius. Hoc uerbũ miſerabilius totũ declarat epigrãma: ſi fuerit intellectũ: miſerabilẽ dicit Sabellũ hoc ẽ dignũ ſũma cõmiſeratiõe: nõ ſolũ quia magnã iacturã fecerit ĩiuriã fortunæ & incõmodis domeſticis: ſed cũ ante amaret & potiret̃ pueris: nũc propter magnã calamitatẽ ẽ ad mulieres detruſus. Fugæ: ſeruorꝫ. Tã mi: lege per ĩterrogationẽ ut dicat Matho tã miſer ẽ ꝙ. ſ. tot amiſerit: reſpõdet. Mart. huic gra nius quiddã ineſſe ꝙ. ſ. cogat̃ futuere. Et fu. uerbũ Mart. reſpõdẽtis. i. hoc additur calamitati ꝙ cogitur futuere mulieres.

Ad Diadumenum.

BASia. Diadumenũ fuiſſe elegãtis oris apud ãtiquos ut teſtat̃ Pli. q̃ ſcribit hũc fuiſſe effictũ a Policleto leuiter iuuenẽ: & eã effigiẽ uẽditã. C. talẽtis. Inde Mart. dedit nomẽ molli puero: huius ſuauia alibi laudat: & nunc exigit iocãs ĩ Catullũ pauca optaſſe q potuerit addere numerum. Quot ĩquis: cõchæ eiiciũt̃ fluctibus. Mõte ce. i. hymeto mõte atticæ. Sonãt: applaudũt. Subiti Cæ. repẽte ingrediẽtis. Arguto: benecanẽti. Leſbia: hæc noĩe ꝓprio dicebat̃ Clodia: ſed fictũ nomẽ a Catullo ut Ticides poeta Metellã dixit ꝓ Perilla: unde Ouidii filia nomen ſumpſit:

Nolo quod dedit: quia numerata dedit. Notũ eſt carmẽ Catulli.

In Cecilianum.

SEPtem clepſydras. Locus ẽ Fabii Quint. qui hũc morẽ cõfirmat his uer-
bis: Bibere aũt ĩter agẽdũ: quod multis moris fuit: & ẽ: qbuſdã ꝓcul ab-
ſit a meo oratore. Ceciliãus: cauſidicus ĩepte orãs popoſcerat a iudice
.vii. clepſydras. i. vii. horas: nã dicẽtibus ĩ foro ex more atheniẽſiũ præ-
ſcriptũ erat tẽpus. uerbũ extat Demoſthenis aduerſus Eſchinẽ: ex quo
hic mos apertus eſt. Ita. n. ait dic Eſchines aliqd aduerſus hæc ſi potes:
& ego partem meæ aquæ. i. clepſydræ tibi concedã. Cecilianus cõceſſis
.vii. clepſydris ad dicẽdũ in media actõe feruens potabat. Optat Mart.
ut potet aquã clepſydraꝝ: hoc ẽ ut tãdẽ finiat: nam clepſydra uas erat
quod aqua fluente horas deſignabat ut nũc harena. Arbiter: iudex.
Clepſydras. vii. i. ſpaciũ ſeptẽ horaꝝ. Semiſupinus: feſſus recũbẽs. A
quã: calidã: quia calidã potabãt antiq. Iuue. Calidæ gelidæq; miniſter: an
ꝙ magis placet calidã aquã ĩtelligit: ꝙ diu mãſerat ĩ uaſe ut iã teperet.
De cle. hoc eſt ex aqua clepſydræ ut tandem finias.

De Filio Reguli.

ASPicis. Regulus cauſidicus ſuſceperat filiũ: huius ĩgeniũ & felicitatẽ o-
ptat Mart. Reguli ĩgeniũ ĩuiſũ fuit Plinio laudatũ a Martiale. Regulus
par. filius. Plena tri. nõdũ finitis tribus ãnis. Auditũ pa. orãtẽ Regu-
lũ patrẽ. Sinus ma. i. gremiũ matris. Laudes ſu. pertinere ad ſe. Cla-
mor: cliẽtũ. C. uiri erant iudices ad quos quæ pertinerẽt ſcripſit Cicero ĩ
oratore. Iulia te. capitoliũ. Acris equi: ſenſus ẽ Oratii Fortes creanẽ
fortibus & bõis: & ſũpſit exẽplũ ab equo. Cupit præ. i. meditatẽ. Mol
li fronte: inermi nondũ cornuta: ut Virg. & Silius. Natã: audiat agẽtes
cãs. Illa duos: patrẽ & filium. In Cinnam.

PATer ex Marulla. Adulteria uxoris Cinnæ iocãdo cõmemorat: nã Cĩna
hẽbatẽ pater. vii. lberoꝝ: cũ nullũ procreaſſet: ſimul ſordes adulteriorum
accuſat: ꝙ morionẽ piſtorẽ ſeruos mulier ſectetẽ. Nõ libe. ſimul alludit
eos eſſe ſeruos. qui nati ſunt ex ſeruis nõ ſũt liberi. Grabatis; lectulis.
Prodũt: ĩdicãt. Suis ca. ore. Maurus: niger. Cogiſantræ: ſerui mauri.
Nare ſi. depreſſa. Pannici: ſerui dãtis operã palæſtræ: nã palæſtritæ in
familia erãt. Dãma erat piſtor tẽporibus Domitiani: & erat lippus hoc
ẽ ſtillãtibus oculis. alibi ſordidus dicitẽ a Martiale. Cinæda frõte. i. ĩ-
pudica. Nefas nõ ẽ: quia nõ ẽ filius tuus Moriones: dicebãtẽ q ſĩplici
ſtoliditate mẽtis & deformi ore riſũ mouebant: dicti quoniam græce
μῶροι dicũtẽ ſtulti. In diſtichis: Nõ mẽdax ſtupor ẽ nec fĩgitẽ arte dolo-
ſa: Quiſquis plus iuſto nõ ſapit ille ſapit. Morionis mẽtionẽ fecit Plini-
us in epiſtolã: Cœnabis ĩquit ſine morione. Choraulæ: tibicinis. Car-
pus: nomẽ fictũ & uillico cõueniẽs: nã κάρπος fructus ẽ. Hybridaꝝ:
hybridæ auctore Porphyriõe ĩ Oratiũ dicũtẽ qui ex ĩparibus parẽtibus
naſcũtẽ: ut canes ex uenatico & gregario: & hybridæ qui ex apro & ſue
naſcuntẽ Pli. auctor ẽ. poeta infra eodẽ uerbo uſus ẽ dũ iocaretẽ de ſue
nato ex apro & ſue domeſtico. hybridæ hi pueri dicũtẽ: q nati erãt e ſer-
uis hõibus: & ciue muliere. Alii codices hebent niobidaꝝ: ut referas ad
numerum filioꝝ Niobes; ſed placet prior ſcriptura.

Ad Lycorim.

FOemĩa. Vtrãq; amauerat Mart. Lycoridẽ & Glicerẽ: alterã aſpernabatẽ qa
anus: & alterã amabat quia iuuẽis. In Raucũ poetam.

QVI recitat. Focale ligamẽtũ auriũ: quod oratores ſumebãt laneũ ne ĩter

agẽdũ ſtrepitu perterrerẽt:dictũ focale a faucibus:iocãdo illi ĩquit qui ſũpto focali recitãt:duo ĩter pugnãtia oſtendũt:& ꝙ nõ poſſũt loqui: cũ habeant colla reuĩcta:& ꝙ nõ poſſint tacere cum loquãt. Focalis: memĩt Quĩt.& Ora. Negat ſe poſ.lo.quia ligat tanq̃ ſit raucus. Et negat ſe poſſe tacere:quia loquit.

De Thermis Aetruſci.

AETruſci. Laudat balnea Claudii Aetruſci quæ ẽt carĩe Papi. celebrant. Oppianus q̃dã mali erat coloris ut ĩfra:Mali erat coloris uerſus ſcribere cœpit Opp.hũc iocãs hortat ut lauet ſe Claudii Aetruſci thermis:atq; ita nactus occaſionẽ eas deſcribit. Illotus:nõ lotus. Blãdiẽt:erũt iocũdæ. Fõte apõi:iuxta patauiũ:& nũc extãt. Rudes:ruſticani. Sinueſſa:balnea hẽbat auctore Strabõe qbuſdã morbis accõmodata.ſcribit Tacitus Narciſſũ libertũ Claudii eius cæli tẽperie:& balneis morbo fuiſſe leuatũ. Mollis:amœna:nã ille ager amœnus ẽ. Paſſer:locus ad oram ĩferi maris in cãpania.Iuue.Dic paſſer cui tot montes tot appula ſeruas Rura ? Anxur.i.terracinẽſes aquæ. Superbus:ĩ ſaxo cõditus. urbs olĩ capta ẽ ex anxure mõte uicino:ut Liuius ſcribit. Vada Phœbi:an cũanũ littus intelligit:ubi erat tẽplũ Phœbi quõiã auctore Papĩo auſpiciis Phœbi cumæ fuerũt:& tẽplũ illic Phœbi erat:quod cognoſcas ex carĩe Virg.& Silii:hoc placet:an intelligit balnea Phœbi:de quibus Iuue. Baiæ:ĩ littore cumão multa hẽbãt balnea & in primis aquas poſſidias: quas Poſſidius libertus Claudii Cæſaris aperuit. Prĩcipes: primũ locũ tenentes ĩter balnea. Vacat:iã laxũ & apertũ ẽ ibi ĩ thermis Claudii. Tardius: q̃ a thermis Claudii. Onyx:marmor coloris unguiũ:ũde nomẽ ſũpſit. tamẽ hoc genus marmoris nõ fuiſſe ĩ his thermis canit Papi.Mœret onyx lõge querit q; excluſus ophites. Taigeti me.i.marmor laconicum: quod uiride ẽ.Papinius:Hic & amyclæi cæſum de mõte lycurgi : Quod iuro. Taigetũ:ꝓmõtoriũ lacõiæ ut memĩt Herodotus. Metalla: tã uenæ ferri q̃ lapidis. Phryx.i.populus phryx marmor ſinadicũ:nã ſinada urbs phrygiæ iuxta ſe hẽt planitiẽ oleis cõſitã : docimã uicũ : unde lapides effodiũt:quos incolæ appellãt docimitæ. alii dixerũt marmor ſinadicũ:colũnæ inde afferebãt uarietate ſimiles alabaſtritæ: ubi ergo reperies marmor phrygiũ:expõe marmor ſinadicũ:hoc marmor pĩgebat purpura ĩuento romanorũ. Libys:populus : & intelligit marmor nomadicũ libyæ quod flauũ ẽ. Recidit:altius effodit. Vario de. quia phrygiũ diſtĩguebat purpura:Nomadicũ erat flauũ. Ophites:lapis maculis ſerpẽtũ diſtĩctus:ũde nomẽ accepit:nã ὄφισ ſignificat ſerpẽtẽ:ũde ophites. Virgo:aqua erat quæ ĩ urbẽ ĩuehebat ab octaui lapidis diuerticulo:ea quoniã declinabat herculaneũ riuũ dicta ẽ uirgo.q.fugiẽs Herculẽ:Virgo hauſtui:martia accõmodata natatui. Martia aqua item erat quæ olĩ dicebat aufeia:eius fons picoma. Martia dicta quõiã primũ ab Anco Marco rege poſtea a Q.Martio prætore: demũ a Marco Agrippa ductu ĩſtaurato inuecta ẽ in urbẽ. Ritus la.mos erat laconũ ut natarẽt lauarẽtq; aqua frigida:quod & Seruius in Virg.ẽ ſuſpicatus: & Plutarchus in uita Alcybiadis ſcribit.Sẽſus ẽ Oppiãe ſi nõ uis lauari in thermis:potes ſudare arido uapore:hoc ẽ ubi nõ ſunt aquæ:ſed tãtũ ſudatur. Arido:nã color ille ex uaporibus igneis fit: qui aridi ſũt: & poſtea potes te ĩmergere in aquã uirginẽ frigidã & ĩ martiã : nã Claudius duxerat riuũ in balnea ſua aquæ uirginis & martiæ. Quæ:uirgo tã nitida. Lygdon ua.ſine aquis nitere. Lygdon.i.marmor lygdinũ ſine aquis nitere:quõiã lygdus eſt marmor candoris eximii:Mart. ꝓ uaſe &

ſtatua fœminino genere protulit. Supina: negligente.

Ad Caſtricum.

DVM tibi. Laborauerat aduerſa ualitudine Mart. ſed cũ iã cõualeſceret: ſeceſſerat in agꝶ nomentanũ: ſcribit hoc ad Caſtricũ qui erat baiis: indicatq; ſe iã uix poſſe ãbulare & tamẽ ſibi ſatis eẽ putat: ꝙ poſſit eẽ piger. i. ꝙ euaſerit & poſſit exigua ſpacia perãbulare. Cõfirmãt: confirmari dicunt q recuperãt ualitudinẽ cõualeſcẽtes. Cicero: nõdũ ſatis ſuũ confirmatus. Cõfirmãt: ĩ priſtinã reſtituũt ualitudinẽ. Ocia ruris. i. ſeceſſus agri nomẽtani. Nympha: aqua. Cana: a colore quia ſulphurea. Aquis ſul. i. aquis baianis. Non one. ſu. iu. i. quæ paꝶ ſpacii occupauit. Hoc: caſa & ociũ nomentanũ. Soles. i. dies baianus & ſeceſſus. Quõdã: olĩ cũ bene ualerẽ. Laudatas ad ũdas. i. ibã baias: ubi ſunt laudatæ aquæ: nã balnea baiana dicunt a Martiale aquæ laudatæ: ut alibi: ĩter laudatas ad ſtyga miſſus aquas. Faciles re. quod facile poſſũ accedere exiguo uiæ ſpacio. Scilicet e. pi. i. ſi poſſũ hoc paꝶ ſpacii ãbulare.

In Calliodorum.

FEStiue. In Calliodoꝶ: qui iocis & ſcurrilitate uenabat cœnas: os autem fœtebat fellatione: ſi inquit Mart. dixero unũ de te nõ ſatis feſtiue: ſed uere: hoc ẽ ſi dixero te fellatorẽ: nẽo ad poculũ te inuitabit: nã fellatoris os male olet. Permaduiſſe multo ſale. i. multis facetiis. Arridere: eſt ridẽtẽ riſu ꝓſequi. Dicteria: dicunt dicta urbana: græce dicũt apophtegmata. Belle: nõ feſtiue. Nemo propinat tibi. i. nemo inuitabit te ad poculum: quum ſis tam fœtido ore ob fellationem.

In Lectoriam.

LVSiſtis. Lygdus mollis cõcubĩus duxerat mœchã: duæ ergo mœchæ erãt cõiunctæ: de Lygdo ſupra: Ex concubĩo natus ẽ tibi lygdo: poeta ridet ꝙ lex Iulia hoc pacto ſeruet: nã dũ inqt ꝓhibemus adulteria: duo adulteri cõiungũt. Nubite la. hoc erat edictũ legis Iuliæ. Nõ ẽ per. uobis niſi caſta Venus. Lectoria: mœcha. Turpior uxor erat: nã ãbo erant adulteræ: uel certe quod placet notat turpitudinẽ lectoriæ: quæ ſpadonẽ olĩ hẽret adulteꝶ: & nũc uiꝶ: turpius ĩquit ẽ nubere ſpadõi q̃ tãtã adulterã & mœchã eẽ. hinc illa indignatio. Iuue. Cũ tener uxorẽ ducat ſpado. Ita enim & illum & hunc locũ ſumus interpretati.

Ad Catianum.

VAPulat. Venetus auriga erat: non poterat peruẽire ad metã ante alios pigris equis: q̃uis uapularẽt. Turba ſpectatoꝶ putabat eos facere magnã rẽ: qui ad metã uenirẽt ante alios: poeta iocãs ait quadrigã Veneti ſibi uideri magnã rẽ facere: ꝙ cũ uerberet aſſidue: nõ currat. de ueneto alibi ſæpe de Praſſino: Cõuiua meus: uenetoq; loquat. Vapulat: uerberat. Facit magnã rẽ: ꝙ. ſ. uapulando ad metam non ueniat.

Ad Fontem Stellæ.

Nympha. Anteq̃ plane cõualuiſſet Mart. bibit aquã ex fonte Stellæ: uouitq; porcã uirginẽ Dianæ: ut alii ſentiũt: quod magis placet Proſerpinæ ut Macrobius ex ſentẽtia Cornelii recitat porca uictĩa erat Proſerpinæ uouit inq̃ porcã: ſi aqua illa furtim hauſta eũ nõ læderet: nũc penitus cõfirmatus perſoluit uotũ: & rogat fõtẽ: ut ſine ullo nocẽdi metu largas aquas præbeat: cũ iã ſatiſfecerit necata porca ſuo crimini: quod olim æger bibiſſet: optat demũ ut nũc bene ualẽs hauriat fõtẽ: queadmodũ olĩ æger biberat. Domeſtica: intra parietes. Ab ãtris: ãtiquus codex hẽt ab ãna. Anna ſoror Didonis ad Aritiã cõſecrata erat. ſupra ẽ dictũ

& ſatis cecinit Ouidius & Silius. Coniũx nũæ.i.egeria quæ illic numẽ hẽbat fõtẽ. Ab Anna.i.ab Aritia ĩ qua colebat̃ Diana. Nona de gre. ca.illac.n.fluebat:an alludit ad nouẽ aquaꝶ ductus: qui in urbẽ ĩuehe- bãt̃:qui iis noĩbus dicebant̃ teſte Frõtĩo Appia:Anio uetus: Martia:Te- pula:Iulia:Virgo:Auguſta:Claudia:Anio nouus:poſtea ad tempora uſq; Dioclitiani.x.&.viii. aquaꝶ ductus creuerũt.& apte poeta has nouẽ a- quas nouẽ muſis cõparauit:cũ diceret hãc ingredi ĩ domũ poetæ. potes & accipere dictũ quod magis placet propter egeriã: quæ una ĩter nouẽ muſas fuit quorũdã ſententia:auctore Plutarcho. Marcus:Mart. Ex- oluit ſe uotis.i.perſoluit uota. Virgĩe porca.i.ĩtactã:nã & ſterilis uacca mactat̃ apud Homerũ Proſerpinæ. Aquã furtiuã .i. clã bibit ex aqua tua. Tu cõtẽta meo crĩe.i.cũ iã ſatiſfecerĩ tibi de meo crĩe:quia macta- ui porcã. Sana ſitis.i.utinã ita ſanus ſitiã nũc:ut olĩ æger ſitiebã.optat potũ alibi ægrotãs:Setinũ dominæ ꝙ niues dẽſiq; triẽtes: Quãdo ego uos medico nõ ꝓhibẽte bibã? In Pomponium.

QVOd. Pomponius mala carĩa ſcribebat:quæ cũ uellet laudari cœnã da- bat amicis:hoc carpit Perſius:Calidũ ſcis ponere ſumẽ. Idẽ tangit Ora. in arte poetica:quod igit̃ laudẽt̃ carĩa Põponii dicit poeta carĩa nõ eẽ erudita ſed cœnã.q.d.laudãt̃ carĩa propter cœnã. Turba togata.i.rõana uel leuioꝶ hominũ turba quod placet:nã poeta dicit ſæpe ſe eẽ ĩter to- gatos:cũ ẽ comes alicuius. Clamat grãde ſophos.i.aſſentatorie laudat: græca ẽ aſſentatio:qui dicitur σόφοσ.i.doctus ẽ:nã græci ĩmodice lau- dabãt:quod Iuue.carpit:Laudare paratus.&.c.ſupra:Audieris cũ grade ſophos. De Priapo.

NON ſum. Epigrãma hoc affixit poeta in hortis cuſtodi Priapo.Priapus nomẽ ẽ urbis & portus iuxta dardaniã urbẽ:cõdiderunt Mileſii: ut alii putant illis deus eodẽ noĩe colit̃ ex ſacris ſumptis a corinthiis:q Pria- pũ Orneũ colũt:ut eius ſacra ornea uocãt: Filius fuit patris Liberi: & Veneris:ut Diodorus:ut Strabo Nymphæ.huic cũ cæteris Bacchi comi- tibus ſacra celebrant ad Alebedũ iuxta colophonẽ. Vnde ipſe Silenus & reliqui comites Alebedi dicunt̃.Vir.Huc alebede ueni. huius numĩs originẽ tradiderũt ægyptii: qui pudẽda Oſyridis coluerũt pro deo:quẽ dixerũt Priapũ. Is nõ mõ ĩter urbes colit̃:ſed ẽt ruri fructuũ fures ca- ſtigat. Alloquit̃ cuſtos Priapus. Nã ſi.i.ficoſus fies o fur. Inſerta tibi colũna mea cupreſſea:ficus.n.genus morbi.i.qui orit̃ ex frequenti pæ- dicatione:ex quo iocans alludit ad arborem.

In Lupercum.

QVOd conuiuaris. In Lupercũ iocat̃ qui nũq̃ eũ inuitauerat: nã inqt ſũ tibi iratus & noui qua rõe te ulciſcar. Quid facies:ĩquit Lupercus uẽiã & ita tuã auariciã ulciſcar. Cõuiuaris:cõuiuia facis. Iraſcar:tibi. Licet: q̃uis me ſæpe uoces. Epitaphium Pantagathi.

HOC iacet. Pantagathũ tonſorẽ laudat q nuper erat mortuus:cuius ma- nus facilitatẽ & leuitatẽ tantã fuiſſe ſcribit: ut terra q̃uis cupiat ei eſſe leuiſſima:non tamẽ poſſit eſſe leuior:q̃ manus fuerit Pãtagathus:ſer- uus erat. Rapti:dicunt̃ qui moriũt̃ annis puerilibus. Vagos: ĩæqua- les. Vix ferro tangente:forpice. Excoluiſſe:expolire. Genas hirſu- tas.i.barbatã faciẽ. De Andragora.

LOTus. Hermocrates medicus fuit qui plurimos imperitia necabat. In hunc ſcribit poeta:ait.n.Andragorã una lotũ fuiſſe ĩ balneis & cœnaſſe hilarem:ſed inuentum mane domi mortuum:quare inquit hoc accidit:

nimiꝝ uiderat in ſomnio Hermocratẽ:qui tantæ ẽ pernicieí:ut non mõ ſi medetur:ſed etiã ſi cernitur aliquo pacto interficiat.

De Sextiliano.

TANtos. Sextilianus hæc uerba ſæpenumero uſurpabat:tantos & tãtas: hoc accidere ait qui amet mutoniatos. Tantos & tãtas: draucos ut diximus amabat:hoc eſt prægrandes iuuenes: qui hiſpidos & barbatos præcidebant. Tãtos.i.prægrandes pueros. Tantas.i. mẽtulas.hoc ẽt ſupra notauit poeta:Dormis cum pueris mutoniatis:ĩ Phœbum.

In Carinum.

SECti podicis. Impudicũ fuiſſe Carinũ duobus epigrãmatis ſupra oſtẽdit:quorũ utrunq; indicauit eũ pudenda muliebria lingua ſectari:Catamitũ indicat hoc eſt puerum meritoriũ tanta libidine: ut nullũ faciat finem pruriginis:quis iam inutilis ſit.

De Thelesino.

CVM coleret. Idẽ ſenſus ẽ apud Iuue. Diligiť nemo nũc niſi cõſcius. Thelesinus q̃diu caſte & pudice adoleſcẽtes amicos coluit:nihil ẽ aſſecutus: cũ primũ autẽ cœpit curare turpes pueros:& illoꝝ libidinis cõſcius eſſe: factus ẽ diues. Iuue.Nil tibi debere putat nil cõferet unq̃ Participẽ q te ſecreti fecit honeſti. Pudica baſia:& caſta familiaritas: nihil poteſt præſtare:ſed ſi fueris conſcius alienorũ ſcelerum euades diues. Baſia pura:caſtos cõgreſſus amicoꝝ.q.d.oportet inter turpes uerſari.

In Coracinum.

QVOd ſemper. In Coracinũ cuius anhelitũ fœtidũ unguentorũ odores emendabãt.poeta optat nil potius olere: q̃ olere unguenta.q.indicaret eũ unguenta ſumere:quia male oleat:& in Poſthumũ idẽ eſt ſenſus:Poſthume non bene olet qui bene ſemper olet. Nos:me. Niger:unctus. Nido ſuperbæ alitis.i.nido phœnicis:nã phœnix moritura & ex caſia & turis ſurculis nidũ conficit:queadmodũ auctore Plinio ſcripſit Manilius.Mendoſũ alterutrũ codicem arbitror Pli.aut Herodoti:nã Pli. ita ſcribit:Cinnamomũ & caſias fabuloſa narrauit ãtiquitas:prĩceps Herodotus auium nidis & præſertĩ phœnicis in quo ſitu Liber pater ſit educatus eaſq; decuti in rupibus inuiis fruſto carnis allato: aut plũbatis ſagittis:hæc Pli. Herodotus eo loco ubi ſcribit de cĩnamomo: de phœnice nullã mentionẽ fecit.ſcribit tamẽ Arabes hoc cogitaſſe ut coactũ cĩnamomũ in nidũ decutiant:obiiciũt aſinoꝝ aut boum mortuoꝝ corpora ſecta in fruſta: quæ aues nidis inferẽtes nidos ea mole diſſipãt:atq; ita cadentes ſurculi ab arabis colliguntᷣ. De plũbatis ſagittis nullũ extat Herodoti teſtimoniũ:ꝙ.Pli.ſcribit: Caſia intra paludes ĩ arabia colligitᷣ aduerſus duo ueſpertilionũ genera pugna. Nicerotiana:unguẽta erãt a magiſtro tabernæ Nicerote:ut coſmiana a Coſmo.Nicerotes aũt ũguẽtarius fuit.huius Laberius memĩt ut mox diceť. Plumbea dicũť ũguẽta non tam a colore ut mihi quod placet:q̃ a cõfectione ipſa: nã in uaſis plumbeis in umbra coquebanť auctore Plinio: quoniã ſol erat ei inimicus. Fragras:redoles. Plumbea:decocta in uaſis plũbeis.

In Charidemum.

QVOd tibi. In ſenem hiſpidum fellatorẽ:hic ut alienus a libidine uiderẽť:oſtentabat ſetas & mẽbra hiſpida:at poeta inqt alia corporis parte eũ poſſe eſſe turpem:& libidinoſum: & leuius crimẽ futuꝝ ſi depilato corpore ſuſpitionem præbuerit ꝙ ſit cinædus:nã id quod agebat erat ſceleratius. Charidemus:diciť q delectať fama populari. Dare uerba:

decipere. Crede mihi:ſequere conſiliũ meũ. Multa dicere:loq uaria. Fac putẽt te pædicari:nã quod putant te fellatorẽ eẽ:turpius eſt.

In Phœbum.

MENtiris. In Phœbũ iã canũ: ſed diſſimulantẽ canitiẽ unguẽto: nõ erit inquit opus tõdere:nã ſola ſpongia poterit caput tuũ o Phœbe detergere. Pictis:unctis ut nigri eſſent. Radere:detergere.ſpõgia tergẽdis menſis utebãt̃ ãtiqui:quod diſtichon iudicabit:ſpongia itẽ piſcis erat tribus generibus:ut Pli.ſcribit hærens lapidibus:ita ut uix auelli poſſit: ſed hic de ſpongia non piſce intelligit.

Ad Aulum.

CERnere. Ad Aulũ Pudentẽ amicũ militantẽ ĩ germania.huius ſupra bis memĩt cũ de Encolpo puero loqueret̃: nunc ſignificat ſe cõualuiſſe ex grauiſſimo morbo:quo illo abſente laborauit. Sibi autẽ eſſe in uotis ut ille primipilaris reuertat̃ ſoſpes:nã Aulus Pudẽs primipilũ maxĩe affectabat quod cẽturiõibus dabat̃:cũ rẽ bene geſſiſſẽt dignitate equeſtri ẽt ſi quadringẽta ſeſtertia nõ poſſiderẽt. Plagæ:regionis. Triões parhaſios:ſeptẽtrionẽ in germãia ab urſa parhaſia. Sidera: pigra boetes & urſa:quia nũq̃ nobis occidunt. Pigra:nũq̃ nobis occidẽtia. Laſſa: lãguẽtia. Plurimus Pudens:ita codex antiquus hẽt & ita ẽ legendũ non aũt pudor. Pudens.i.nomẽ Auli Pudentis. Plurimus:ſæpiſſime erat in ore.ſ.mihi:hoc ẽ ſæpe te languẽs nominabã. Clarus eques: in equeſtrẽ dignitatẽ aſcitus. Pulla:ſtamina parcæ ducũt infelicibus:ſenſus eſt ſi nõ ſũ omnino inuiſus diis & infelix. Vox:meum uotum. Surdi dicuntur dii quando non audiunt uota.

In Bacharam.

ET Dolet. Bacharis ſignificat nardũ ruſticũ auctor ẽ Pli.hic Bachara nomen ẽ ꝓpriũ. Gauſapĩa penula:erat toga quæ geſtabat̃ ſub latoclauo: ut alii ſcribunt erat tunica laticlaui:ea texebat̃ in modũ gauſape: miro candore uillorũ:geſtabat̃ hyeme. Bachara multas gauſapinas hẽbat & optabat perpetuã hyemem his oſtentandis:Mart. trita & lacerata tũica accuſat Bacharã:ꝙ ſibi bene induto frigus optet:cum idẽ noceat poetæ hẽnti tritas lacernas. Frigus:hyemẽ & dies frigidos. Sexcentas:non ſexcẽtas ſed multas:nã ſexcẽtũ nomẽ erat in ꝓmptu uolentibus ſignificare magnũ numeꝝ.Cicero: Sexcẽta incõmoda ſũ perpeſſus in tuẽda re.p. Gauſapĩas:ueſtes. Luces obſcuras.i.nubilos dies. Hybernos: hyemales. Si tepuere:ſi incaluerũt ſole. Noſtræ lacernæ:tritæ. Scapulis:humeris.q̃to tu humãius faceres: ſi ferres gauſapĩas media æſtate ut tu calore laborares:q̃ optare hyemẽ perpetuã. Diſtichon de penula gauſapĩa: Tã mihi cãdor ĩeſt uilloꝝ gratia tãta Vt me uel media ſumere meſſe uelis:hoc ẽ tu optares ferre media meſſe q̃uis ſim hyberna.

In Inuidum.

LAVdat. Oderat ĩuidos poeta:quod ſupra ĩdicauit in zoilũ:Pẽdẽtẽ uolo zoilũ uidere.& alibi:Oĩbus ĩuideas liuide nẽo tibi:& nũc ait ſibi placere carĩa ſua nulla alia re magis q̃ ꝙ coꝝ inuidia qdã cruciat̃. Mea rõa: mihi amica:& beniuola. Rubet:hi ſunt affectus ĩuidẽtis. Oſcitat:ore hiſcit. Hoc uolo:hoc premiũ. Noſtra placẽt: ut hic rũpat̃ ĩuidia.

De Pompilo.

REM. pompili dicũt̃ quidã thĩni:q nauibus plẽis uelis eũtibus a gubernaculis nuſq̃ diſcedũt.Põpilus nomẽ ꝓpriũ ẽ hoc loco qui carmẽ qdẽ ſcribebat:ſed tamẽ ſine ulla uenere aut lepore cũ eẽt ĩgẽioſũ:multi pu-

tabāt fore īmortalē. Poeta hoc negat:quōiā nō ſolū īgēiū perpetuitatē
donat:ſed quidā lepos & gratia:quæ aberat a carīe Pōpili. Rē factam:
uerbū a Martiale alibi ēt uſurpatū:nā dicit eū hēre rē factā: qui uſq; eo
in negocio ſuo ē ꝑgreſſus:ut putet ſe conſecutuꝝ reliquū ſine cōtrouer-
ſia.ſupra:Et factā tibi rē ſtatim putaſti. Hi duo uerſus dicūt ex ſentētia
uulgi. Vſipioꝝ: Ptholomæus uſipū deprauata dictiōe pro uſipiū pōit
ad hiſtrū. Accolæ aūt hiſtri fuerūt hoſtes(de qbus ſcribit Tacitus)Do-
mitiani:Daci:Catti:Sarmatæ.poſuit uſipios hoc loco qui īter eos hoſtes
ſunt. Leue:incōſtans:quia ſæpe defecerunt. Flauoꝝ:a crinibus. Sic
ualeat:ut Pompilus leget. Famæ:īmortalitati. Tineas:paſcūt cū obii-
ciunt chartas non legendas. Blatta:nomē ſūpſit a græco uerbo quod
eſt noceo. Coci ſoli:cū redimūt piper. Chartis:libris. Geniū:leporē
& gratiā natiuā. Gēius itē reꝝ gerendaꝝ deus:ut ſcribit Pompeius.

Ad Apianum.

AMIſit. Apianus erat captator:apud græcos poeta ē q de piſcibus carīe
elegantiſſime ſcripſit:quē imitatus ē Ouidius apud latinos operis eodē
argumento:ut apud Pli.legimus. Sillanus:factus ē orbus amiſſo unico
filio quē hēbat. Inquit poeta argute filiū mortuum non eſſe cadauer:
ſed patrē:quia multi captatores ad ipſum tanq̃ aues aduolabāt. Silla-
nus:ditiſſimus. Vnicū.i.filium quem habebat qui mortuus eſt. Vul-
turis:uultur cadauera ſectat̃ præter cæteras aues: ut illud Ennii: Vultu-
ris ī ſiluis miſerū mādebat homonē. Cuius uulturis.i.cuius captatoris:
nam captatores perinde ac uultures ſunt aduolantes ad cadauer.

Ad Marianum.

SCIs te captari. Marianus captatorē ſcripſerat hæredē.hūc īgenioſe car-
pit poeta.Captabāt̃ qui blandtiis:& muneribus alliciebāt̃ ut illud ma-
ius darent. Tu ſcis quid uelit captator:nā cupit te cito mori. Suprēis
tabulis:teſtamēto. Eſſe tuo loco.i.ſuccedere tibi. Et piſcatorē piſcis
amare poteſt.q.d.qui decipit̃ nō debet amare auctorē fraudis. Tua fa
ta:tuā mortē. Des nihil:ut illud Plorat̃ lachrymis amiſſa pecūia ueris.
Iraſcunt̃ apud Iuuenalē qui nō ſūt ſcripti bonis cōſūptis: Ducit̃ iratis
plaudendum funus amicis.

In Detractorem.

CVM ſis. In pueꝝ mollē:q ſcripſerat epigrāma in Martialē:hūc hexame-
tris īſectat̃. Permittis tibi:tāta uteris licentia animi ut cōmittas emē-
dare meos libellos:quos fama nouit:qui ab oībus probati ſūt. Nugas:
carīa mea. Felices:quæ legūt̃ & laudē habēt. Curio: dentato marito:
qui ex aratro fuit creatus cōſul:ſed ſis filius patris. Tonſi ad ſpeculū.i.
cinædi:nā ad ſpeculū cinædi tondebant̃:ut Iuue.Ille tenet ſpeculū pa-
thici geſtamē othonis. Matris togatæ.i.mœchæ famoſæ:nā mœchæ de-
prehenſæ cogebāt̃ toga indutæ procedere in publicū. Et ſpōſā: ut ſu-
pra:nā cinædi ſūt ſpōſæ uiroꝝ. Totā aurē.i. diligenter audire. Silii
perpetui:īmortalē famā cōſecuti. Dignāt̃: accipiūt. Silius declamauit
in foro ad mediā ætatē. Sura:ad Surā Scribit Pli. hic doctiſſimus fuit
dictus Palphurius Sura:& coronatus ē in certamīe oratoꝝ.coronati aūt
honeſto loco ī ludis ſedebāt.cū aūt hoc certamiue quo fuerat uictor ī
circo eſſet:poeta ait Surā hēre honeſtū illic locū: ūde ſpectet certamīa.
Placet ſuperior ſenſus:potes etiā intelligere ex auentino mōte eū ſpe-
ctaſſe certamīa:nā illic habitabat.pātices īteſtinoꝝ partes ſunt & qdē
ſordidæ.Feſtus ita ſcribit:Pantices ſunt uētris fluxus. Diana:ī auētīo

colebatᷣ:cuius poſtibus cornua boū affigebantᷣ: cū aliis eius tēplis tātū ceruorū pēderēt: Magni circi: in quo coronā aſſecutus erat: Tanto pondere reꝝ.i.in tantis negociis. Sed tu plus mentis hēs:q̄ alii.ironia ē. Pectus fixerūt:uulnerauerūt doctrina. Tria carīa:quæ ſequuntur: Quid cū pāticibus:ſcripta fuerūt ab hoc puero quæ inſerit Mart. & deridet ut Perſius Neronis carmē:Torua mimallōeis īplerūt cornua bōbis:& Oratius carmē Furii Bibaculi:Furius hybernas cana niue cōſpuit alpes.& alibi mali ſcriptoris:Fortunā priami cantabo & nobile bellū. Multo altius:multo eruditius ē. Audes præterea: quū tale carmē ſcribas. Inuſſerit:urēdo ſignauerit. Stigmata:ſigna & notæ quas habuerit carmen meū. Cinnamus:qui ſcit expolire cutē.placet magis ut accipias pro fullone. Vafra arte: fullonaria. Erit urſus:ueniet ad feritatem. Fatiges dentes:tranſlationem a cane ſumpſit.

Ad Tuccam.

HEXametris. Tucca reprehenderat ſuperius epigrāma:ꝙ & longū eſſet: & hexāetris cōpoītū. Alteꝝ.ſ.ut cōſtet hexāetris poeta ait ſibi licere:& hoc ſolere fieri: In alteꝝ.ſ.ꝙ ſit lōgū paciſcitᷣ cū Tucca ut ſola diſticha legat:epigrāmata aūt lōga tā liceat Tuccæ tranſire q̄ ſibi ſcribere. Tuccæ nomē conuenit cenſori:nā & Octauius in emēdādo carīe uirgiliano Tucca uſus dicitᷣ auctore Euſebio. Solet fieri:ut epigrāmata ſint hexametris. Conueniat nobis:hoc eſt hoc pactum ſit inter nos.

De Præcone Puellam Vendente.

FAMæ. Præconis Geliani īprudentiā accuſat qui puellā uendens ut eius pudicitiā & blanditias oſtentaret ita inſtitutā ut negaret:faceretq; uēdibiliorē ter oſculatus ē.at q paulo āte ꝓmiſerat ſexcenta noluit dare. uult.n.innuere Gelianū fuiſſe fœtido anhelitu:uel cūnilingū uel fellatorē:nā in eius generis homines ꝓhoc ioci genere ſæpe utitᷣ:ut in eſcam ī quā Sabidius ſufflauerat fellator:Sed nēo potuit tangere merda fuit: & in Poſthumū ſæpe. Suburra:in ſuburra erāt īpudicæ mulieres:quod ſupra indicauit:Tonſtrix ſuburræ faucibus ſedet primis. Licere dicūtᷣ res uenales:quādo certatī præmia offerūtᷣ:dū uēdūtᷣ ſub haſta:& licitatores dicūtᷣ q eādē rē affectantes pollicētᷣ preciū. Purā: quia negabat negātē:ita.n.docuerat. Profecerit.i.ſit aſſecutus. Negauit:noluit dare offenſus oſculo Geliani: nam erat fœtido anhelitu ob fellationem.

Ad Pannicū.

CVR tātū. Eunuchi ſpadones dicti ſunt auctore Donato a græco σπάω quod ſignificat extraho.adhibebātᷣ cuſtodiēdis lectis matrōaꝝ: nā ī eū uſū emebātᷣ.īprudēter factū oſtēdit poeta & accōmodatū eē cōſilio mulieꝝ uolentiū futui nec parere:ut nūc ī Gelliā iocatᷣ:nā eunuchi ꝓcreare nō poſſūt & ſi rē hēnt. Tāta erat mulieꝝ libido:ut ſpadōes quoq; adulteros hērēt:quod alibi cōqueritᷣ:At prius o facius & ſpado mœchus erat

De Morte Eutichi Pueri.

FLEte nefas. Caſtricus pueꝝ amiſerat baiis ubi erat:ut ſupra: Dū tibi felices īdulgēt caſtrice baiæ.huius poeta mortē deflet. Nayades:nymphæ aquaꝝ. Lucrinus:iuxta baias. Tethys:mare. Eutichus:nomē ē pueri: alibi nomē aſinarii:q prīo mãe occurrit Aug.ūde bonū accepit omē:nā Eutichus ſignificat fortūatū auctor Trā. Dulce la.tuū.i.q lateri ſēper hærebat. Alexis:alter Alexis ut Virg. Hylas raptus ē ī bithīa ſecutus ceruā īmiſſā a Iunōe:ut Theocritus ſcribit ab oībus nymphis: ut Onaſus ī.i. amazōicoꝝ a nulla nympha raptus ſubmerſus ē:ut Apollonius

cãit ab una nympha: eius noĩe lacus ẽ quẽ luſtrãtes quot ãnis bithĩni hylã uocãt. Hermaphroditus: Veneris & Mercurii. f: quẽ Salmacis nympha dilexit. Is utrũq; hẽbat ſexũ: ũde eius generis hoĩes hermaphroditi dicti ſũt: & alio uerbo adrogyni: q olĩ ĩ portẽtis hẽbant: poſtea ĩ delitias recepti: ut Pli. Sollicitata: allecta. Viri: Euthici.

De Baſſa.

NON miror. Baſſa Baſſi filia aquã potabat: cũ pater fuiſſet ebrius: hoc miratᷣ Mart. nã & cũ Diogenes ebriũ ĩ foro uidiſſet: Illius ĩquit pater ebrius fuit: ſimul ĩqt eã fuiſſe fellatricẽ. ita dixit alibi ĩ Leſbiã: Qua tibi parte opus ẽ leſbia ſumis aquã.

Ad Martianum.

SEXageſima. Cottæ uitã iocũdiſſimã admiratᷣ ꝙ cũ. lxii. ãnũ expleuerit: ũq̃ ægrotauerit: & hanc fuiſſe uerã uitã ſcribit: nõ. n. multi ãni oſtendũt aliquẽ diu uixiſſe: ſed uitæ iocũditas & carẽtia morboꝝ. Meſſis acta. i. ãnus abſolutus. Calẽtis le. in febre. Alcõ: alcõtius alio uerbo dictus ẽ. Oratius alcontẽ dixit. Alcõ maris expers. ꝑ ſeruo Oratii uerbũ cũ Martiale cõuenit: Plinii nõ cõuẽit q ſcribit Alcontiũ uulneꝝ medicũ a Claudio. c. ſeſtertiis cõdẽnatũ exulẽ miſſũ ĩ galliã deĩde reſtitutũ. Daſius: nomẽ medici hoc loco. Daſii ẽt cuiuſdã memĩt Liuius in ſecũdo bello pũico. Simachus: medicus de quo ſupra cũ uẽit ad Martialẽ ægrotantẽ cõitatus. c. diſcipulis. Digitũ ĩpudicũ: deridet & cõtẽnit: nã oſtendere mediũ digitũ q ĩfamis dicitᷣ opꝑbriũ erat. Cõputẽt: nũerentᷣ. Sumus ĩfantes. i. paꝝ uiximus ac ſi eſſemus ĩfantes: quia febres & dolores occuparũt uitæ tẽpus. Vita nõ uiuere: hoc ẽ non ẽ cõſumere annos. Valere: eſſe ſanus & in uoluptare agere.

De Theleſina.

EDEre. Eũ deridet q̃ Theleſinã ancillã olĩ uẽdiderat: ſed eius poſtea amore captus eã redemit. pulchre ĩqt factũ: nã quæ paulo ante diuendita fuerat tãq̃ ancilla: nũc redimitᷣ ꝑ domĩa: placet potius ut intelligas eã nõ fuiſſe iteꝝ ẽptã: ſed magno ĩterdũ precio cõduci a domĩo priore. Cruſmata ad ſõitus bæticos. Cruſmata dicũtᷣ ſonitus cĩbaloꝝ & ĩſtrumẽtoꝝ quæ digitis pulſantᷣ: nã κρούω ẽ uerbero & pulſo: ũde cruſma. Modis gaditãis: nã puellæ gaditanæ peculiarẽ ſaltationẽ hẽbant. Pelias frater Nelei fuit: Neptũi & Tyro filius ex eadẽ matre. ex Cretea nati ſũt Amithaon: Pheretus: Eſon: Pelias alter Iaſonis: qui ad decrepitã ætatẽ uixit: de quo ĩtelligit ad rogos hectoreos. i. ĩ medio mœrore. Redimit dnãm: precio impetrat tãq̃ a domĩa. Redẽptores: dicũtᷣ q ſuſcipiũt opera cõficiẽda. Redimere itẽ ẽ aſſequi precio ut hic.

De Priapo.

NON. Cuſtos hortoꝝ alloquitᷣ ex agro hilari ceretãi diſpẽſatoris: cũ tãtũ diſpẽſatorẽ dicat. ego Publiũ intelligo: & Palatinũ. Cerelim agilinã dixerunt. ſunt q diſpẽſatorẽ accipiãt ꝑ artifice q cuſtodẽ effinxit: quod placet. Parcite iu. nolite aliqd furari.

Ad Eſculanum.

MEDio. Senẽ deridet: q nõ ſecus ungebat crines & reliquũ corpus colebat: q̃ ſi iuuenis: ut aut iuuenile os indicaret: cũ nullos haberet dẽtes: dentiſcalpio utebatᷣ. ridẽs hoc ſignificat Eſculano ne uidẽs dẽtiſcalpiũ deceptus putet cũ dẽtes hẽre. Imus: in imo loco. Segmẽta dicũtᷣ qſqliæ reꝝ ſectaꝝ. ſegmenta itẽ dicebãtᷣ colli ornamenta: quæ ſenatus romanus aurea permiſit mulieribus ĩ gratiã Volũniæ quæ Coriolanũ repreſſit ĩminẽtẽ patriæ. ſegmẽta prærerea faſciolæ. Iuue. Segmẽta & lõgos hĩtus. nõnulli codices hẽnt ſemitatus. i. diſtĩctus & expolitus: ut Ca

tullus:Oēs puſilli & ſeītatii mœchi.at ſegmentati faſciolis obuoluti dicunt:& per tranſlationē ſegmētati ūguēto obliti dicūt. Caluā triphilē: .i.triū capilloꝝ. Fodit:ſcalpit. Lētiſcus erat arbor:ex qua fiebāt dentiſcalpia. Tōſis:politis.

In Pontiam.

CVM mittis. Ad Pōtiā ueneficā:cuius memīt Iuue. Tu ne duos una ſæuiſſia uipera cœna:Tu ne duos: Hæc mittebat Martiali ſæpenūero mūera eſculēta.i.apta eſui:dicebatq; ſe mittere ſuas bucellas:at poeta īquit has ego nō mittā amicis:nec edā:quia puto īeē uenenū. Bucella: gēus cibi cōditi ē:ſed mihi Aug.uidet̄ accepiſſe bucellas ꝓ exiguo fruſto panis his uerbis: In balneo demū poſt horā primā noctis duas bucellas māducaui.& alibi poeta prīitiuū ꝓtulit:horret cāinas cāis īprobi buccas:ut expōas tuas bucellas.i.quas tibi paraueras. Nec mit.amicis. Nec edā: :q.d.ego puto ineē uenenū:quod nec mihi uolo ſūere:nec tradere aīcis:

Epitaphium Fuſci.

ILLe ſacri. Domitianus duas expeditiones ſuſcepit ī dacos populos germaniæ:ī priore Appius Sabinus cōſularis oppreſſus ē:Alterā commiſit Cornelio Fuſco:qui erat præfectus cohortiū prætorii data ei belli ſūma. hic mortuus ē eo ī bello:īde inqt Iuue. Fuſcū præbuiſſe uiſcera laniāda uulturibus dacis.poeta epitaphiū ei cōpōit. Ille cu.ille præfectus prætorii:& qui cuſtodiebat latus Domitiāi. Martis to.i.cohortiū prætorii: nā cohortes prætorianæ nō uerſant̄ in caſtris: ſed in urbe. Caſtra ſūmi ducis:Domitiani. Credita cōmiſſa.O fortuna:quæ inuidiſti Fuſco: potes hoc fateri:q̄uis mortuus ſit:uicit tamē:quia domuit dacos.Dacus populus germaniæ. Nemus famulū:domitū & redactū in deditionē.

In Afrum.

CVM ſis. Afrū carpit q pauper iuuēis fortis a ſex ſeruis geſtabat̄:quū tātū diuitis ſit ſenis:& ībecillis.hoc multo maiorē ait riſū cōmouere: q̄ ſi nudus incederet per mediū foꝝ. Eſſe onus:portari hūeris. Cappadocia:finitima armeniæ:ūde ſerui mittebāt̄ ut e ſyria. Irus: pauperimus fuit. Parthonopeus:unus ex ſeptē ducibus:q ad thebas fuerūt ꝓfecti: iūior:& oīum pulcherrimus. lōgū de hoc extat Papinii carmē ī thebaide:Pulchrior haud ulli triſte ad diſcrimē ituro Frons fuit. Arthemidorus:pugil. Cū uinceret:ætate florente. Traduceris.ſubſānaris. Atlas: ſenſus poetæ ē tāta admiratione & riſu ſpectari afꝝ:q̄ta ſpectāt̄ res nouæ in ludis ut Atlas q cælū dicit̄ ſuſtinere: ſi gibo corpore & curuo fuerit repreſentatus:ut ſi elephas per ſtadiū īcederet īſidēte mauro. hanc nouitatē ſpectaculi quæſiuit Nero. In cuius ludis notiſſimus eques romāus īſidēs elephanto per mediū catradomū cucurrit:& apte ſpectacula ab Atlāte & elephāto ſūpſit:cū ī afꝝ ſcribat: & ex africa elephantes mauri ſint. Cōpare gibo.i.cū pari gibi magnitudine. Nigra belua.i. elephas.hexaphoꝝ nō niſi ditiſſioꝝ erat lectica & ſex ſeruis geſtata.de hac Iuue. Et ſexta ceruice ferat̄. An alludit ad.ludos Nerōis:In quibus fuerūt camelloꝝ quadrigæ: & notiſſimus eques ro.ut ꝓpoſui elephāto ē uectus:ut per gibos camellos ītelligat:qui gibū hēnt dorſū: & ꝙ ſeqt̄ de equite ro.nō aliter Atlas magnus ridet̄:cū gibo camelo cōpare idoneo ad eū geſtādū. Sādapila:feretꝝ erat populare.pauperes nūq̄ geſtabāt̄ niſi mortui. Senſus ergo ē nō debes geſtari niſi mortuus fueris: at ſi fueris mortuus debes geſtari ſādapila:nō hexaphoro. An placet ut mortuū accipiat ꝓ paupere & ignauo. Mortuus:pauper:& ignauus nō debes geſtari hexaphoro.i.lectica ditiſſioꝝ hoīum.alibi de lectica igna

ui: Quum tua ſit ſandapila eſt.

Ad Aulum de Luſco.

POTor. Claruerũt potu nõnulli: ut Torquatus mediolan. qui tres uini cõgios uno ſpiritu potare dicebatᷣ Pli. auctore. Lippus: cui oculi ſtillabãt. Valebis: peribis. Oculis bibit uenenum: quia periit.

In Lupum:

TRIſtis. In Lupũ q arrogantiã ſibi palã deberi arbitrabatᷣ: q̃ hẽret: monet Mart. eũ eſſe fortunatũ: & fortunã accuſaturã ipſũ ingratitudĩs: ſi ſenſerit eũ triſtẽ: & hoc pacto auaritiã hominis: & nimia atq; ĩmodica appetẽtẽ animũ accuſat. Triſtis: mœſtus ſcierit te eẽ triſtem.

De Roſis Ad Cæſarem.

VT Noua. Roſæ olĩ mittebãtᷣ ex ægypto hyemali tẽpore. In gratiã autẽ Domitiani iã erat excogitatũ ut in urbe quoq; hyeme ꝓuirerẽt. Virebãt ẽt perpetua hyeme ĩ hiſpãia ad carthaginẽ nouã: ex italicis mileſiæ palmã ferebãt ſero ꝓueniẽtes ãteq̃ ueræ roſæ ſeruarẽtᷣ: ex ramẽtis & ſegmẽtis cornuũ tĩctis coronæ cõſerebãtᷣ imitãtes ueros flores: & hæ appellabantᷣ hybernæ. nunc poeta ab ægypto ait deſiderari ĩ urbẽ frumẽtũ: nõ roſas quæ iã poterãt mitti illuc ex urbe. Mẽphiticus: ægyptius uiſus ẽ deridere. Hortos pha. ægyptios. Ambitioſa: quærens laudẽ nouitate floꝝ. Noua dona. i. inuſitata: nã nouæ roſæ hyeme erãt noua dõa. Floræ: deæ floꝝ. Pæſtani ruris. i. roſacei. Oẽ iter. i. oĩs pars urbis. Iuſſus iã cedere. i. q cogeris cedere. Hyemi romãæ. i. roſis romanis: quæ hyeme ſũt & ꝓueiũt.

In Charidemum.

IRAtus. De ſolio ſatis ſupra. hoc ligneo uſus ẽ Aug. quo pedes & brachia iactabat: idq; appellauit duretã uerbo hiſpanico Charidemus erat fellator: & cũ ĩguina ĩ ſolio lauaret: ita aquas iactabat ut uideretᷣ uelle eas pollutas eẽ: & ĩmũdas iis q poſtea ſe lauarẽt eodẽ loco. Ego ĩquit poeta nollẽ Charidemũ ſic lauare caput: ut lauat ĩguina. At ſi lauat caput fœdius ẽ ob fellationẽ. Sic: tãto ĩpetu. Subluis: iactas lauando in ſolio uaſe: quod erat in balneis. Malo laues ĩguĩa: qa puriora ſũt ore tuo. Vrbane fellatorẽ ĩdicat.

Ad Ruffum.

QVIdã. Iocatᷣ cũ Ruffo cuius fata paulo poſt deflebit: ait ſe ĩterrogatũ eẽ a quodã an eẽt Mart. poeta: & cũ annuiſſet: miratũ cur habuiſſet tã malas lacernas: reſpondit quia erat malus poeta. At ne cogar ĩquit hoc ſæpius fateri mitte o Ruffe bõas lacernas. Laniſtæ: erãt q hẽbãt familias gladiatoꝝ. Mãgões: q hẽbãt ſeruos uẽales. Emptor: mango. Inſpectũ: me uelut ẽptor tãq̃ uellet emere ſeruũ. Aut laniſta: q uellet emere gladiatorẽ. Batauã aurẽ: Bataui ĩſulã tenẽt ĩ rheno. hos domuit Domi. pria ætate: cũ poeta barbaꝝ uellet noĩare: batauum dixit: q & barbarus erat & hoſtis fuerat Domi. aurẽ batauã. i. barbarã: & hoſtilẽ. Inſpectũ diligẽter: ĩſpiciebantᷣ aũt diligẽter cũ emerentᷣ ſerui. Inde illud legimus Auguſtũ miſiſſe amicos per urbẽ q matreſfamilias & adultas ætate uirgines denudarẽt: atq; perſpicerẽt tãq̃ Toranio mangone uẽdẽte: ne hoc accidat hoc ſæpe mihi. i. ne cogar dici malus poeta: mitte bõas lacernas.

Ad Cæſarem Do.

QVAntũ. Duos Claudios Aetruſcos patrẽ & filiũ tẽporibus Domitiani fuiſſe & Papi. & Mart. teſtantᷣ: pater leui ſuſpitione ab ĩperatore ĩ exiliũ ẽ miſſus: quẽ filius ẽ cõitatus: nũc reſtitutus ẽ. laudatᷣq; carĩe hoc ĩperatoris clementia. Parẽtis Aetruſci: patris. Aetruſco: filio ſollicito de exilio: quõiã patrẽ cõitatus ẽ: & proſecutus ſingulari pietate: Fulmĩa

miſſa.i.exiliũ.i.reuocaſti ab exilio Aetruſcũ patrẽ. Hos mores:talẽ clemẽtiã. Ignibus Iouis.i.fulminibus. Aetruſcus filius: q fuerat ꝓſecutus patrẽ in exiliũ. Eſſe:hoc utrũq; tui muneris cõtigit filio eẽ cõiti: & patri eẽ reduci.nec ꝓhibuiſti filiũ eſſe comitem:ut tuo munere pius fuiſſe uideať:& reduxiſti ab exilio patrẽ auditis precibus filii ut hoc ipſum etiam abs te acceperit. Memĩt Papi. in ſiluis.

De Philippo.

OCTophoro. Sanus prudentẽ ſignificat & mẽtis cõſtitutæ:& ſanus ſignificat beneualẽtẽ.Philippus geſtabať octophoro:cũ ſanus eẽt. poeta ſanũ eẽ negat hoc ẽ prudẽtẽ:nã ancipiti uerbo iocať. Octophoro: lectica geſtata ab octo ſeruis:ſi ſanũ credis.i.prudẽtẽ & hẽre mẽtẽ cõſtitutã: potius placet exponas ſi credis ſanũ.q.d.nõ ẽ ſanus:ſed mortuus ignauus & pauper:quod ſupra dixit: Non debes ferri mortuus.

Flet Mortem Ruffi.

EDItus. Ruffus uix abſoluto.xxv.ãno ĩ cappadocia mortuuus ẽ.huius ĩteritus deplorat poeta:cũ ei eẽt amiciſſimus:nec ſpero te ãplius lectuꝝ: quia mortuus es. Tellus ca.i.cappadocia. Tibi:a te. Orbata:priuata re cariſſima. Aemylia:hãc æmyliã ſtrauit.M.Scaurus. Tota æmylia: uia uicina. Occidit:extĩcta ẽ. Quinta præmia alphei.v.luſtꝝ.i.xxv. ãnũ. alpheus fluuius iuſta piſã & elidẽ ĩ pelopõneſo:ubi ludi olympici ſigulis luſtris celebrabãť. Amici:abſẽtis. Tura:nã amicoꝝ cineribus tura dabãť.puta hæc carĩa eẽ tura abſentis amici.i.habe.

De Se ægrotante.

SETinum. Aeſtuabat ſiti poeta ægrotãs.nullas ergo diuitias optat potius q̃ ſetinũ:& niues.Setinũ uinũ optimũ & recentiſſimũ erat ex Setia miſſũ. Niues domĩæ:appellat niues domĩas ab affectu.rẽ.n.optatã blãdioribus uerbis nũcupãus. Bibebãť niues:quia his refrigerabať decocta: & inde ẽt uina expreſſa liquata quæ bibebãť. Ingratus:erga naturã. Mida:rex phrygũ fuit ditiſſimus filius Gordii.Gordius autẽ ab agricultura ad ĩperiũ ẽ euectus.ab eius noĩe ĩter phrygiã mĩorẽ & maiorẽ erat gordiæ urbs:ĩ qua ſeruabať plauſtrũ quod olĩ Gordii fuerat: Illic geſta ſunt quæ de nouo diſſoluto ab Alexandro ſcribit Curtius.Mida aũt habuit aures aſini:cũ electus iudex Marſiã Phœbo prætuliſſet: de eo ſcripſit Herodotus ĩ.i.& Trogus in.xi Hermes ĩ prĩcipio miſiæ ex mõte didimene ſacro fluit. ſuo alueo accipit hilũ & pactolũ flumĩa lydiæ:quæ tandẽ ĩ phocaicũ mare erumpunt:ut Strabo & Herodotus: uehit auri harenas:ut Pactolus:ũde Crœſi diuitiæ auctæ ſũt.Silius:Nec q ꝓfundiť auro:Atq; illati hermi flaueſcit harenis. Tagus: notiſſima Strabõis & Pli. & noſtrorũ oĩum auctoritate:olĩ aureas harenas hẽbat ĩ hiſpania. Libare:ẽ leuiter guſtare:& libare dicunť qui aliis ꝓpinãt.poeta optat totũ ſetinũ:& oẽs niues:& dicit ſe ꝓmiſſuꝝ ut qui ei ꝓpinat hẽat ĩgẽtes diuitias:bibatq; ille calidã:& totã frigidã relĩquat Mart. Et potet cali. hic ſenſus magis placet:ut deteſteť miniſtrantẽ ſibi ægrotãti aquã calidã:et dicat is qui mihi libat ægrotanti aquam calidam poſſideat meſſes libycas & ĩgentes diuitias:& ipſe iſtã aquã bibat.q.d. ego uolo carere potius ĩgẽtibus diuitiis:& potare frigidã. Libet: propinet.

Ad Cæſarem.

DI. Tantã facultatẽ benefaciendi in Domitiano eẽ oſtẽdit:ut nihil aliũde debeat petere:q̃ aut a ſe aut a diis:ſe uero debere optare:ut ab ipſo & diis:& ita optat.

Ad Cecilianum.

MANe.Sportula.c.quadrãtũ dabat̃ a diuitibus his q ipſos colebãt:Mart.
ſolitus colere Cecilianũ caſu eũ ſalutauit ſuo noĩe:cũ ex more deberet
dominũ appellare:ꝑpterea eo uerbo amiſit ſportulã. Libertas:ꝙ au-
ſus ſim appellare te uero noĩe:& nõ dominũ. Abſtulit.c.quadrãtes.i.
ſportulam quæ erat.c.quadrantum.

In Panaretum ebrium.

CVM peteret. In Panaretũ ebriũ:q ſuperiore nocte lagœnã ãplius bibe-
rat:& cũ poſceret paulo poſt matellã:data ẽ ei teſta ſpoletina: quã ex-
hauſerat eã totã repleuit locio.cũ plus bibiſſet:quare ẽt plus nõ mĩxit:
qa.ſ.nihil ĩdiderat aquæ:iccirco minus mĩxit:nã meꝝ bibẽtibus minus
lotii fit. Madidus:ebrius. Matellã.i.ſcaphium. Arguto pol.i.digito
reſonãti.Crepitu.n.digitoꝝ poſcebat̃ matella.ſupra: Digiti crepãtis ſi-
gna nouit eunuchus & delicatæ ſuſcitator urinæ. Matella ita loqt̃ ĩ di-
ſtichis:Cũ poſcor crepitu digitoꝝ & uerna morat̃:O quotiẽs pellex cul-
citra facta mea ẽ. Spoletĩa:teſta.ãteponebat̃ ſpoletinũ muſto ſetino:
Oenophoꝝ:uas ẽ uinariũ. Lagœnã cepiſſe.i.capacẽ fuiſſe q̃tũ biberat:
nã ſupra dixerat plus bibiſſe.

In zoilum.

SANcta. In zoilũ fellatorẽ:ĩ quẽ & ſupra dixit:Nec uĩdicare te Ruffe poſ
ſumus fellat.hunc ait nõ oportere grauiter ferre ꝓmulgatã legẽ aduer-
ſus adulteros:quõiã ipſe nõ ſectabat̃ mulieres:ſed fellabat. Nõ futu-
is:ſed fellas. Summi ducis:Domitiani imperatoris.

In Amianum.

CAElatus. Amianus hẽbat paterã in qua ſculptoris arte erat effictus ſer-
pẽs:& ea bibebat uinũ uaticanũ:quod peſſimũ ẽ.cũ ĩqt ſerpẽs ſit ĩ pa-
tera & illic unum uaticanum:qui inde bibit uenenum alludẽs ad uinũ
peſſimũ:& ſerpẽtis effigiẽ bene expreſſã. Arte mirõis: Miron claruit
argẽto effigẽdo & ſculpto.

De Gellia.

MOEchũ. Gellia cũ unũ tantũ haberet mœchũ dicebat ſe nõ eẽ nimium
accuſandã qa unũ tãtũ hẽret.at Mart.ĩqt hoc turpe ẽ:ſed turpius ꝙ eſt
uxor duoꝝ:nã lepide deſcribit mœchã.Mœcha ĩqt ẽ complurium uiro-
rũ uxor:& quæ unum hẽt mœchum uxor duoꝝ eſt.

De Thaide.

TAM male. Thaidẽ male olentẽ & conãtẽ emendare fœtorẽ unguẽtis de-
ridet iocãdo:aitq; nulla rõe poſſe tegi qn ĩſitũ ſibi fœtorẽ exhalet: &
q̃uis hẽat ũguẽta nõ olet ea:ſed tandẽ olet.Thaida.i.natiuũ Thaidis fœ
torẽ. Fullões dicunt̃ q pãnos purgãt:utũt̃ aũt urina quã colligũt locatis
ãphoris in angulis ut turba illic meiat. Inde Titius ætate Lucillii in
orõe:qua legẽ fãniã ſuaſit ita deſcribit ebrios: Ludũt alea ſtudioſe:un-
guẽta delibuti ſcortis ſtipati.& paulo poſt: Dũ eũt nulla ẽ ĩ angiportu
ãphora:quã non ĩpleant.erat ẽt uſus lotii ĩ purpura tingẽda. Auari:
qa diu ſeruat lotiũ. Teſta:ãphora. Recẽs hircus:nã cũ hircus ex amo
re reuertit̃ grauius olet. Ora leonis:leonis anhelitus fœtidus ẽ:ut ſcri
bit Lucretius:& Pli.teſtat̃. Trãſtiberĩa:erat uilior pars urbis:ibi ſepel-
liebãt̃ ſcurræ:& uiliſſima quæq; miniſteria fiebant. Cutis:pellis tran-
ſtiberina. Detracta:cani. Pullus:galliæ. Abortiuo ouo.i.ĩ ouo:quod
nõdũ peruenerat ad formatũ fœtũ. Gaꝝ: faciebãt ex ĩteſtinis piſciũ
& cæteris abiiciẽdis maceratis:dictũ quõiã e piſce olĩ fiebat:quẽ græci
garõ appellãt:poſtea factũ ẽ e ſcõbris tãta æſtimatiõe: ut nullus liquor
præter unguẽta eẽt ĩ maiore precio. Gaꝝ optimũ mittebant hæc loca
Clazomene Pompeii Leptis. garo corrupto nihil ẽ fœtidius. Virus:

fallax.i.hūc fœtorē q ꝓueniebat ex baratro.i.ex miro ſtomacho. Creta acida.i.luto ueneto:nā terra ex cypro afferebat́ quæ mixto aceto & occultata ſub terra & ī ſolē repente educta medicamētū cōficiebat cuti expoliēdæ & uellendis pilis. Pingui faba.i.lomēto : nā farina fabæ dicit́ lomētū quod rugas extendit.ꝓpterea dixit ſupra:Lomento rugas uteri quod condere tentas. Mille fraudes.i.per mille falſas artes. Se tutā:nō exhalare grauē odorē .

In Calpetianum.

PONunt́. In Calpetianū pauperē:qui alienis uaſis mercede cōductis aureis cœnabat:quod poeta īdicat.putatis inquit Calpetianū uaſis aureis uti ubiq;:quia alia nō hēat:at aliud ē nō hēt ſua uaſa: cogit́ uti alienis. Stabulū:manſionē ī ſuburbio appellat. Agꝝ:uillā:nō hēt ſuū:utit́ alienis quæ mercede conducit. Inde ſemper utit́ uaſis aureis.alibi ī geſtātem annulos: Dactylothecam inqt non habet.

Domitii Calderini Veronēſis in. M.V.M.Cōmētarioꝝ Liber Septimus.

Ad Cæſarem.

ACCIpe belligeræ crudū thoraca. Aegidē ſumpſit Domitianus: hoc ē munimētū pectoris gorgoneo ore ſculptū:quale geſtabat Minerua.id appellat́ lorica quādo ē in pectore hoīs mortalis : ī pectore deæ ægis. Cōſecrat pectori īperatoris ægidē hoc carie. Thoraca.i.munimētū pectoris. Deæ meduſeæ.i.Mineruæ qa geſtet caput Meduſæ:uel quia interfecerit Meduſā :ut Igi. ſcribit. Quo tumet ira:hoc ē quo Pallas irata utit́.& Virg.appellauit ægidē arma turbatæ Palladis:Gorgoneūq; caput turbatæ palladis arma. & cū benigne alloquit́ aliquē dicit́ deponere ægidē.ſupra:Sic breuiter poſita mō gorgōe Pallas. Hæc Cæſar:ex loro.n.erat. Dū uacat:uacua ē. Pectore diuino ſacro:pectore tuo diuino.

Ad Loricā Cæſaris:

INVia. Sarmatæ populi auctore Herodoto:qui a mæotide pallude īcipiētes ad ſeptētrionē tendūt.xx.dieꝝ itineribus:Idē a græcis ſaurōatæ dicunt́ ut Pli.ſcribit.tāta his ineſt barbaries ut ne nomē quidē pacis ītelligant.Lentulus eos tumultuātes ad dāubiū repreſſit.Sagittis utūt́.Laudat loricā Cæſaris Mart.& eā putat felicē ꝙ diuīo pectori ſit adhæſura : ſimul rogat ut cito triumphali ueſti īperatorē reſtituat. Nā Domitianus neceſſario ſuſcepit expeditionē in ſarmatas:de quibus domitis noluit triūphare:laureā tātū intulit Ioui capitolino. Inuia: impenetrabilis. Sarmaticis.i.ſarmataꝝ hoſtiū. Magis fida.i.certa. Tergore :lorica qa e tergore fiebat lorica. Getico:Martis:qui in geticis colit́. Cuſpidis ætholæ.i.lanceæ:nā ætholi lāceas īuenerūt:ut ſcribit Pli. uel cuſpidis ætholæ.i.teli Meleagri ætholi.q.d.ne Meleager qdē qui apꝝ illum fabulis portētoſū interemit:hāc loricā penetrare poſſet:quod placet. Texuit: loricæ fiebant ex corio:adeo autē durā loricā cæſarianā ſcribit poeta:ut ex ungulis aproꝝ nō ex pelle ſit cōfecta.hoc magis placet:q̃ ꝙ nōnulli ſuſpicant́ de apro calidonio. Securā:nihil timētē. Sacꝝ pectus Cæſ. Domitiani.i.comes o lorica. Illæſa:nō penetrata. Merere: aſſequere. Palmatæ togæ.i.ueſti triūphali:quod Seruius ē ſuſpicatus.hæc ortū habuit a pictis ueſtibus:quæ apud Homeꝝ ſunt.Palmata dicebat́:quoniā pars palmæ.i.uictoriæ in ea ītexebat́:ut ab Helena pictis ueſtibus apud Homeꝝ acu certamīa īſerūt́:eadē dicebat́ triūphalis.Ex Pli.ē hiſtoria.

Ad Pontilianum.

CVR non. Idē dixit ī Theodoꝝ ſupra. Cur.i.quæ cā ē:quare non mitto

tibi meos libellos cã eſt ne mittas tuos:qui inepti ſunt.

De Oppiano.

ESSet. Poetæ erant macilẽti. Iuue. Vt dignus uenias hederis & imagine macra. Oppianus cũ morbo & natura ipſa eẽt pallidus:putauit ſe poſſe uideri poetã:ſi ſcriberet uerſus cũ pallorẽ poeticũ iã hẽret. ſupra: Illotus morieris Oppiane. In hũc iocat Mart. oſtẽdẽs illi pallorẽ natiuũ ĩeẽ: & eũdẽ ſcribere malũ carmẽ:ad quod ſe cõtulit hac una de cã qa.ſ. pallet.

Ad Cæſarem Do.

SI Deſideriũ. Reuocat Cæſarẽ ex ſarmatis populo ro. ita iam poſcente. Redde deũ.i.redde te qui deus es. Si reſpicis deſideriũ.i.ſi uis ſatiſfacere deſiderio romani populi. Hoſti:ſarmatis: apud quos es. Multa laurea ueniat.i.multus triũphus. Alludit ad laureã:quã ſolã de ſarmatis intulit Ioui capitolino neglecto triumpho. Terret:dũ uincit cultu tuo & fruit:& inde oblectat.

De Fama Aduentus Do.

ECQuid. Audito rumore uẽtur Cæſarẽ canit epigrãma. Ecqd.i.an cõ uerſus ad nos. Ab oris hyperboreis:a ſeptẽtriõe. Certus auctor abeſt.i. nõ apparet uſq̃ q id nunciauerit. Chartæ uictrices.i.litteræ lauro circũdatæ:nã litteræ auctore Pli. de triũpho lauro circundabant. Publica gaudia.i.quæ ſũt publica gaudia. Cuſpide laurigera:geſtãte laur. Io: uox ẽ pſequẽtis triũphũ. Sonas ĩuictus.i.diceris ĩuictus. Vt maior fiducia ſit.i.ut cũ maiore fiducia poſſimus uti lætitia uẽi tu nũcius triũphi ſarmatici.

Ad Cæſarem Do.

Hyberna. Ite populi gaudia & curã teſtat abſente Cæſare:& mox uenturo ait ĩ ſpectaculis aĩs hominũ meditantibus de Cæſare oculos nulla frui uoluptate:neq; ĩſpicere qs uictor ſit. Peuce:cũ hiſter ĩ põtũ euoluat ſex mixtis fluminibus iuxta primũ hoſtiũ ẽ inſula peuce ĩ quã olĩ Syrnius rex aufugit auctore Strabone ĩſequẽte Alexãdro. Arctos hyberna.i.ſeptẽtrio. Peuce:ĩſula ad hiſt. Et hiſter calens:põit oĩa hæc loca pro accolis. Rhẽus ĩprobus:qa ter defecit domitis accolis. Fracto cornu ter:ter ĩtelligo:quõiã Domitianus puer domuit Batauos ĩcolẽres ĩſulã rheni:& bis dacos & cattos eiuſdẽ germãiæ populos. Perfidæ: ſæpius rebellãtis. Abeſſe nõ potes noſtris uotis:ob noſtra uota nõ potes abeſſe ab urbe:quia te aĩo pſequimur:& ãplectimur tãq̃ præſentẽ. Parẽs orbis:qa Domitianus fuit appellatus pater patriæ. Paſſerinus & Tigris nomĩa ſunt athlætar. Turba magni circi.i.ſpectatores magni circi. In eundem ſenſum in fra erit epigramma.

Re Reditu Do.

NVNc. Ite lætat uenturo Cæſare:aitq; ſua carĩa non eẽ ĩtẽpeſtiua triũpho:cũ triũphi ſoleant hẽre ludos & iocos. Victor:expugnatis ſarmatis. Orbe odryſio:a partibus ſeptẽtrionalibus menſe decẽbri nũciatũ ẽ redire Cæſarẽ:iccirco decẽber faciebat uota certa & rata. O decẽber felix:qa attuliſti nũciũ de Cæſare. Poteras nõ cedere iano.i.poteras eẽ prior dignitate ſi Cæſar rediret mẽſe tuo ſicut Iani mẽſe. Gaudia: de aduentu Cæſaris. Feſtiua cõuicia:ſupra expoitũ ẽ: Cõſueuere iocos ueſtri quoq; ferre triũphi. Feſtiua cõuitia.i. feſtiue iocabit in ĩperatorem. Luſus:iocos feſtiuos.

De Caſellio.

CVM Caſellius ingenioſus uolebat uideri. Lx.ãnũ iã natũ.at ſi ẽ ĩqt ĩgẽioſus nũc: quãdo erit diſertus:quãdo tãdẽ diſcet? Quãdo diſertus erit: .i.quando diſcet:nã uolebat uideri doctus:quũ diceret ſe ingenioſum.

Ad Pudentem.

COGis. Vaſa archetypa erāt precioſiſſima:ea erāt māu uetuſtoꝝ artificū cōfecta.Res archetypa dicit̃ quæ māu auctoris ē facta:nō ducta exēplo ſed ſtās aliis ī exēplū.Aulus Pudens petiit a Martiale ut manu ſua emē data carīa daret.Iocat̃ poeta. Nugas:uerſus uiles. Archetypas: emē datas a me.

Ad Fauſtinum.

SIC me legat. Dolet quendā maledicū ſcripſiſſe carmē ſub ſuo noīe plenū mordacitatis:a qua ipſe ſemper horruit:& ī decīo idē cōqueriť: Vernaculoꝝ dicta ſordidū dētē. Iurat ſuū nō eē carmē quod ſub eius noīe circunfert̃. Sic:iurātis. Dominus:Domitianus. Ea aure:benignitate auris. Iuſte quos odit.i.merito odio hēo. De nullo rubore: reprehēſione alicuius:qa qui reprehendit̃ rubet: ut Iuue.Rubet auditor. Sanguīe lycābeo.i.acerbitate iābica: nā Archilochus ī Lycābē generꝝ ſuum ſcripſit carmē:quo illū cōpulit ad laqueū. Negāt ferre radios Phœbi.i. nō poteſt aperte uti ſuo carīe.inde poſt dicēt̃ clancularii. Ludimus: iocamur. Innocuis:non detrahentibus famæ alicuius. Genius:deus rerū gerendaꝝ:ut Pōpeius.& famæ deus:ut ſupra: Victurus geniū debet hēre liber.Gregē caſtaliū:muſas. Inſtar:quæ mihi loco numīs ē. Cādidus:ſimplex ſine liuore.

De Lycoride.

DVM. Lycoris migrauerat tybur: iocās poeta dixit eā illuc migraſſe ut fieret candida:qa audiuerat ebur cælo tyburtīo ex uetuſtate reparari: nunc & reuerſa ē & nigra:ut ſupra: Tybur in herculeū migrauit nigra lycoris: Antiqui dētis.i.uetuſti eboris:quod fit ex dēte elephāti.ex eiuſdē beluæ aliis oſſibus fit:ſed minore æſtimatiōe.auctor Pli.

De Puero Suæ Puellæ.

ACCidit. Suſpendit animū lectoris uſq; ad exitū epigrāmatis:ait.n.puellā ſuā amiſiſſe luſus:& delitias:& quoniā amica Catulli paſſerē delitias ſuas amiſerat:& Violantilla colūbā:quā Stella defleuit:putauit auditor tale aliquid amiſiſſe amicā Mart.at aliud ē quod ultimis uerſibus declarat. Orba nequitiis ſui paſſeris.i.priuata paſſere. Hiātis: Violantilla amica Stellæ. Cantata celebrata eo carīe quod īſcriptū ē Aſteris:& itē eo carīe:quod inſcriptū ē colūba. Lux mea:amica mea nō capit̃ nugis .i.nō delectat̃ leuioribus rebus.Nugæ ſūt res nullius precii.& Cicero ad Atticum hoīes nullius precii dixit nugas:ut Metrodorus & reliquæ nugæ. Iſtis moribus.i.iſtis delitiis:& in mores humāos educatis beſtiis: Mouent:ad dolorē. Seſquipedalis: ſeſqui īdeclinabile ſignificat unū & dimidiū:additur cuiuis nōi: adeo ut Tacitus ſeſqplagā ꝑ una plaga cū dimidia dixerit.Cicero in oratore ſuo:Pes qui adhibet̃ ad numeros partit̃ in tria:ut neceſſe ſit partē pedis aut æqualē eſſe alteri parti: aut altero tanto:aut ſeſquimaiorem. Seſquipedalis dicit̃ unius pedis cū dimidio.Amica Martialis delitias ſua ſeſqpedales cōiiciebat futuras: cū puer ad legitimā perueniſſet ætatē: propterea doluit ſibi ereptū eē āte tēpus:quod nōnulli garriunt ſeſquipedalē formā hoc loco.i.perfectā: nec cōuēit nec ueꝝ ē.

Ad Arginū pueꝝ.

QVIs puer. Domi Stellæ fons erat:& elegantiores miniſtri:ꝑxīo nemore colebat̃ Hercules ī primis:nūc laudat̃ Arginus.de eadē re infra ē epigrāma: Fons dominæ regina loci quo gaudet hiātis. Quis puer.i. q̄ aſſiſtit aquis Violantillæ:cuius ædes celebrant̃ carīe Papinii. Nayada: a qua Hylas raptus exiuit ex aquis. Tirynthius: Hercules. O quā bene factū ē:quia nō permittet raptū Argini. Licet miniſtres.i.potes mini

ſtrare nobis. Securus: quia Hercules te defendet.

In Regulum.

AERa domi. In Regulũ qui uiliſſima mũera donauerat: quẽ hoc diſticho redarguit: cũ oſtẽdit adeo uilia eẽ munera: ut nullũ ſit preciũ. Aera domi nõ ſunt. i. nõ hẽo pecunias. Nũqd emis: an emeres tu. q. diceret nõ: quia adeo ſunt uilia: ut nemo faciat precium.

Ad Bibliothecam.

RVRis Bibliotheca. Reponit libros ĩ bibliotheca ut alii ſentiũt ſua: quod placet: ad Iãiculũ ut alii ĩtelligũt. Amici alloquit̃ bibliothecã. Videt: uidet uicinã urbẽ: quod ſupra dixit: Vnde totã licet æſtĩare romã. Vno nido: dicebãt̃ nidi librorũ: ubi reponebãt̃ aut terni: aut quaterni. Supra: De prio dabit altero ue nido. Laſciuæ thaliæ: laſciuo carĩ. Notatus. i. auctographus: nã libri excripti manu auctoris dicũt̃ auctographi. Litura: caſtigatio: nam libri caſtigati manu auctoris erãt in maiori pretio. Paruo munere dedicata. i. cõſecrata paucis libris.

De Fragmento Argos.

FRAgmentũ. Tabulã uetuſtate conſumptã carĩe celebrat contra ĩperitũ uulgus: a quo cõtẽnebat̃. puto hanc tabulã uel additã fuiſſe libro Mart. uel foribus domus: ait autẽ hanc eẽ partẽ argonauis & eẽ ſanctiorẽ qua cũq; naui ĩtegra. Prima carina. i. argo: aut certe quod placet æmulatiõe Catulli hoc edit carmẽ: qui metaphorice phaſellũ ſuũ decantat. Maris ignoti: mortalibus. Argonauis ex orno arbore fuit confecta: ut ſcripſit Alexãder Cornelius: ea ſimilis arbori ferenti uiſcũ: nec aqua: nec igni poteſt corrũpi. Cyaneæ: duo ſcopuli ſunt cõtra boſporũ thraciũ. Idem dicti ſunt ſymplegades: qa uident̃ cõcurrere ſimul & ĩuicẽ diſcedere ꝑ aſpectu nauigãtiũ: per eas tranſiuerũt argonautæ: quod Apollonius Flaccus: Orpheus: & quicũq; argonautica ſcripſerũt tradũt: fauore tamen & ope Palladis & Iunonis. Lucanus: Vt pagaſæa ratis peteret cũ phaſidos undas: Cyneas tellus emiſit in æquora. Ruinæ cyaneæ. i. ſymplegades. Triſtior ira. i. tẽpeſtas. Ceſſerit. i. uideat cõſũpta uetuſtate. Salua rate. i. integra rate.

In Santram.

NIL eſt. In Santrã qui alienas captabat cœnas: & reliquias oẽs colligebat: quod erat guloſi: ſimul eas uenditabat: quod erat auari & miſeri. Vocatus: ĩuitatus. Cœnã rectã: ad differentiã ſportularũ: nã & ſi in ſportulis dabat̃ cœna: tamẽ nõ erat recta cœna. Recta. n. erat quæ dabat̃ domi a diuite. Trãquillus: Sportulas ad rectas cœnas redegit. Glãdulas apri: cũ. lx. ſapores ex apro cõficerent̃: glandula ſiue glandia erant ĩter cæteros parte gutturis tanti ſaporis: ut lege ſumptuaria fuerint prohibita. Lumbus porci qui erat in medio: ſi in tres partes diuidebat̃. Peierare: falſo iurare ſe nõ habuiſſe turdũ: ut ei det̃. Cirros: carnes cirrĩæ dicũt̃: quas pariunt ranæ informes & exiguæ: eiuſdẽ ſimilitudĩs carnes oſtreorũ ſunt: & cirri dicunt̃. Cirri præterea dicunt̃ nodi: infra dicet̃ lorum cirratũ. & Perſius: Iuuenes cĩcĩnatos appellat cirratã turbã. Liuidos cirros. Pli. uidet̃ accipere pro minutioribus pedibus piſciũ: nã cum de polipis ſcriberet: duo inquit lõgiſſimi pedes ſunt: qui ſe uelut ãchoris ſtabiliũt: cæteri cirri quibus uenãt̃. Liuidos: a colore. Buccis: fruſtis. ſupra dixit bucellas. Linit: maculat. Vuæ ollares: ut apud. L. Columellã: & Varronẽ dicebant̃ quæ ollis ſeruabãt̃. Mala punica: eadẽ granata dicunt̃: ſortita noĩa quia apud pœnos maxĩe florẽt: & inde ea accepit italia. Vuluæ excauatæ: exeſæ: & exeſis carnibus. Ita ut ſola pellis

remaneret.de uulua hæc Apitius:Vulua ſic fiũt:Piper tritũ & ciminũ: capita porroꝝ. Boletus debilis:nã cito finit:uel fragilis. Spondilos: ſpondilũ ẽ genus ferulæ ex ſyria. Spondili itẽ oſſa quædã pectoris.Sũt qui humeroꝝ intelligãt.Pli.ſcribit primũ ſpondilũ dorcadis reddere facilẽ aditũ potentioꝝ ſi geſtatus fuerit. Tepenti ſinu:calido ob cibos: Et turturẽ truncũ.i.carentẽ capite.Trunca cadauera dicunt ſine capite. Analecta:dicunt reliqæ.eodẽ uerbo utit in diſtichis de ſcopis:Ocia ſed ſcopis nunc analecta dabũt.ꝓprie aũt reliquiæ:quæ ſunt ſub menſa:& colligunt:nã analigome ẽ colligor.potes accipere analecta fuiſſe iſtrumẽta ad colligendas reliqas ex pauimẽtis:quibus.ſ.pro ſcopis utebãt: nã ut ſcribit Pli.Purgamenta cœnæ euerri ſolent in pauimẽto ueluti relicta. Longa dextra.i.demiſſa manu qcqd nõ comederũt canes. Præda eſculenta.i.nec furta reꝝ eſculentaꝝ. Ad pedes:ex menſa ſeruoꝝ:q ad pedes diſcũbũt.ſupra hoc apertũ eſt eo diſticho: Oĩa cũ retro pueris obſonia tradas:Cur nõ menſa tibi ponit a pedibus? Vino mixto: nã ſerui uinum bibebant mixtum aqua.

De Natali Lucani.

HAEc eſt. Natalẽ Lucani poetæ & certũ fuiſſe: & eo mortuo celebratũ: uel Papinii carmẽ teſtat:qui phalletio uerſu natalitia illius ſacra decãtat. Lucani ꝓpriũ diẽ frequẽter:idẽ ait duobus epigrãmatis:Mart.Polla Lucani uxore diẽ celebrãte. Conſcia magni partus.i.partus Lucani. Polla dedit Lucanũ populis:quaſi diceret populi debent naturæ: quæ ꝓduxit in beneficiũ & gratiã populoꝝ.& idẽ Papi.de Bæti.Lucanũ potes ĩputare terris. Polla:uxor Lucani laudata multo carĩe Papinii. Lucanus conſcius cõiurationis in Neronẽ:cuius princeps fuit Piſo multas ĩſigneſq; familias paterno genere cõplexus ut ſcribit Tacitus:Socii præterea Rubrius Flauius:Sulpitius Alper: Plautus Lateranus ĩterfectus ẽ deprehenſo crĩe.Cõiurauit autẽ in Neronẽ quoniã princeps inuidẽs ꝓhibebat poetæ carmina oſtentari populo. Inuiſior:ſenſus ẽ nullus ẽ ĩterfectus a te o Nero cuius nece dignus ſis maiori odio & magis ĩuiſus q̃ nece Lucani.Idẽ ſenſus ferme ẽ in Antoniũ:Et leuius tabula q̃ Cicerone nocẽs. Hoc nõ licuiſſet tibi:hoc ſaltẽ debuiſti uereri:ſi nũq̃ aliud ſcelus potuiſti horrere:uel debuit tibi adẽpta eſſe facultas iſtius facioris perpetrandi.

De Eodem.

VATis.Idem eſt argumentum. Lux memorabilis.i. dies natalis memorandus. Sacris:nataliciis. Bætis.fl.hiſpaniæ.Lucanus cordubenſis hiſpaniæ bæticæ. Bætis meruit:aſſecutus eſt ut numeraretur inter fontes caſtalios: quoniam tulit poetam. Dediſſet te terris.i. ꝓduxiſſet. O Phœbe: nam numĩa quibus ſacrificamus ĩuocamus. Secũda plectra.i. ſecundã laudẽ canimus:prima fuit Virg.Papi.antepõit Lucanũ ẽt Vir. Ipſa te latinis æneis uenerabit canentẽ. Sentiat ſe col:maius nõ potuit precari cõiugi amãti maritũ:q̃ ut eius officiũ ab illo ſentiret.

In Maledicum.

CVM Iuuenale. In maledicũ. Duo Iuuenales hiſdẽ tẽporibus floruerũt alter conſul cuius memĩt Tacitus:alter poeta cuius ſatyra extat. Sunt q ſuſpicẽt hoc dici de cõſule:ſũt q de poeta.ego de poeta:nã Iuue. ut ex ãtiquoꝝ mõumẽtis in eius cõmentariis recitauimus:Satyra paucoꝝ uerſuũ nõ abſurde cõpoſita ĩ Paridẽ pantomĩmũ:poetãq; eius ſemeſtribus militiolis tumẽtẽ:genus ſcripturæ induſtrioſe excoluit:& tamen bene diu ne modico quidẽ auditorio quicquid cõmittere auſus ẽ. Recitauit

tātū Quintiliano aliiſq; & Martiali:& quū Martialis ſuperius epigrāma edidiſſet:quo ē cōqueſtus quēdam ſcribere uerſus maledicos ſub ſuo noīe:ſuſpicatus ē Iuuenalis id de ſe ſcribi a Martiale quodā præſertī delatore ita affirmante: in quē nunc ſcribit:& malæ linguæ īprecatur. Cōmittere me.i.ducere me ī inimicitias:dicūt᷑ cōmitti quādo cogimur inter nos dimicare:& contendere:& cōmittūt᷑ feras quādo cogūt᷑ ſimul pugnare. Pilades:filius Strophili phocenſis Oreſtē Agamēnonis filiū unice dilexit:adeo ut ne inſanū quidē deſereret: Affuit īſano iuuenis phoceus Oreſti. Et pilades fuit pantomīmus tēporibus Auguſti. Pirithous Ixionis filius rex lapithaꝝ:& Theſeus amicitiā in marathōe iniuerūt:cū Theſei fama adductus Pirithous emiſiſſet tauꝝ ut illius uires experiret᷑. Inde iūcta ex ea amicitia Deidamia ī uxorē ducta Pirithous Theſeū ad nuptias duxit.hæc Plutarchus: aliter Herodotus. Siculos fratres:non palicos ītelligit:de quibus multa Macrobius:nō Damonē & Phitiā:qui nō fuerūt fratres: ſed Amphinomū & Anapiā fratres Catanеos qui piiſſimi fuerūt ī parentes: adeo ut Neptuni ira īminēte excidio eos humeris extulerunt.Silius:Et catāe genera iſſe pios celeberrima fratres:auctor ē Strabo:& Plutarchus in orōe ad Apolimū.Pauſanias eoꝝ memīt:nomē nō expreſſit. Atridas:Agamēnonē & Menelaū. Maius nomē:ꝗ̃ fuerit Amphinomi:& Anapiæ. Quod facis.i.īprecor ꝙ ſēper hæreas īguinibus:quod ſupra ēt dixit:Hæreat inguinibus potius tā noxia lingua.

In Malum Poetam.

DVLcia. In eū q cādore carīs nulla autē dicacitate: aut urbanitate īſerta uolebat placere:eādē ciboꝝ & epigrāmatō cōditionē eē ſcribit poeta ut placere neq̄āt niſi addita mica ſalis: aut aceti.Sēſus ē Quī. Acoris cibus palatū delectat:& eius generis ſcripta. Candidiora:ſenſus candidioris. Cute ceruſſata.i.pelle expolita ceruſſa. Mica:granū. Salis.i.urbanitatis. Nec amari fellis.i.mordacitatis. Fraudatus:carens. Morſu aceti.i.aliqua parte aceti. Gelaſinus:ruga cōtracta ex riſu dicit᷑.ꝓ ruga accipit᷑ qualis ī media fronte eminet. Cui abeſt Gelaſinus.i.quæ non corrugat᷑ aliqua ex parte. Melimella:poma muſtea dicebāt᷑ a celeritate maturitatis:eadē melimella dicūt᷑ a ſapore mellis. Mariſcæ:ficus mariſcas noīat Cato:& repetit Pli.Cato ficus mariſcas in loco cretoſo aut aperto ſerit.erant aūt dulcis ſaporis potius ꝗ̃ grati. Melimella: dulcia epigrāmata dāda ſunt īfantibus. Fatuas:carentes ſapore ſalis. Chia ficus:erat quā ex diſciplīa Cloacii noīat Macrobius:ea hēt ſaporē acerbiuſculū: ꝓpterea delectat. Ficus chia.i.epigrāma mordens.

Alloquit᷑ carmen ſuum.

APOllinarem. Scazon carmen iābicū claudicans: de quo ſupra ē dictū: uel alloquit᷑ ut ſe cōferat ad Apollinarē ſi uult eſſe tutus aduerſus malignos. O ſcazō:o meū carmē iābicū. Vacabit:erit uacuus negociis. Cuius carīs ipſe aliqua parte & emendatiōe ſua & hæc eius gratia ſcribo ubi noīat᷑. Imbuāt:dent primā limam:& honorem. Fauore noto: quo ſolet. Flagret:incenſus ſit.

De Apro Remiſſo Ad Amicum.

TVScæ.Dexter amicus Mart.ei miſerat aprū ītegrū.Mart.diu apro īſpecto & cogitato ſumptu futuræ culinæ eū remiſit:uult.n.cibos qui mīori precio condiāt᷑. Populator glandis tuſcæ.i.qui populabaris glādes tuſciæ:nā apri ueſcunt᷑ glāde. Secunda fama.i.qui potes eē in admiratione. Apro ætolo:calidonio. Dexter:amicus meus. Inuidioſa: ſu-

pra conditionẽ meã. Feſta culina.i.agẽs diẽ feſtũ. Iugo.i. ſilua exciſa. Sed coquus:nũc pœnitet Martialẽ:cũ reminiſcit́ exigere multũ ſũptũ. Piperis:piper adhibebat́ apro cõdiẽdo falerno mixto garo:arcanũ œnogaꝝ dicit́:nã œnogaꝝ erat gaꝝ mixto uino. Apitius:ſpõdilos ex ſimplici œnogaro factos:& alibi addes œnogaꝝ in tubera & piper. Ar cano aũt garo.i.exiguo:quia falerni potio ſuperabat gaꝝ. οἶνος uinũ: & γάρον gaꝝ ſignificat:ũde œnogaꝝ. Ad dominũ:Dextꝝ. Noſter ignis.i.noſtra culina nõ ẽ capax tui. Conturbator: cõturbatores apud Martialẽ dicunt́ qui pecuniã ĩ uarios ſumptus exigũt:& qui diuerſa requirunt:ut alibi:Conturbatorq; macelli. Cõturbatorẽ igit́ appellat apꝝ: hoc ẽ piper & œnogaꝝ & magnũ ſũptũ exigentẽ. Eſurio uilius: uolo uiliores cibos.

Ad Fuſcum.

SIC tiburtinæ. Fuſcũ rogat ut ſua carĩa accipiat menſe ſaturnalitio:& dicat quid ſentiat. Certa aure:cenſoria aure. Dũ medius decẽber.i. ſaturnalia. Nemus cæſũ ſæpe redire.i.germinare. Tua Pallas:tua oliua. Senſus ẽ & ager tuus plus olei ferat:q̃ ſolet bæticus: nã hiſpania bætica oleo abundat. Italia obtinet palmã. Venafrana: liciana contẽdũt. Poſt italiã hiſtria & bætica. Traperũ dicit́ mola torcularis. τραπέω ſignificat uoluo. Lacus ĩmodici.i.pleni.i.ſolia per quæ labũt́ muſta. Fora: quia Fuſcus erat cauſidicus. Plurima palma.i.ũdecũq; afferat́ palma & uictoria ſcire libet ueꝝ. Sed tu quod: ſenſus ẽ cupio ſcire ueꝝ quid ſentias de meo carĩe:quod ſi hoc tibi uidet́ difficile quia uereris ne me offendas:potes dicere mihi quod tibi uis dici:hoc ẽ tu potes me laudare:quẽadmodum tu uis laudari:cũ alicui oſtendis carĩa.

Ad Teſtilum Puerum.

TEStile. Miſſurus carĩa Vocõio Victori poetæ:alloquit́ Teſtilũ illius puerũ:in quo laudando Voconius erat occupatus:rogat ut pauliſper a poetæ latere diſcedat:dũ ſua illi carĩa legit caſtigãda. Dulce tormẽtũ: dulcis cura. Victoris:ẽ cognomẽ poetæ:ſed menda librarioꝝ ſcriptũ erat Victuri:Verſus autẽ hoc eodẽ epigrãmate indicat mendã:Carmĩa uictori dũ lego pauca meo. Notior:nobilior carĩe poetæ. Sic:precãtis ẽ & optantis. Poſitis capillis:tonſis. Tuo uictori:poetæ tuo. Marſi:qui poeta captus Melenis amore cõpoſitos de ea uerſus oſtendebat Virg. Melenis fuſca:epithetõ cõueniens:nã μέλαινα ſignificat fuſcã.i. quemadmodũ Marſus potuit oſtendere Maroni cãtanti Alexi ſuos: ita meos debeo poſſe oſtendere Voconio:q̃uis tui amore ardeam.

In Geliam.

DAS cattis. Argumẽtũ ẽ epigrãmatis in Geliã:quæ ĩuſitato genere cõcubitus uenerei uidebat́ oblectari:cũ romanũ hominẽ nullũ admitteret: ut illud: Qua rõe facis. nõ mõ ĩterroget quare id faciat:ſed quo pacto id faciat. Iudæi:recutiti dicũt́ quõiã iudæis pueris cutis ĩguinis recidebat́.poſtea cũ cutis ſuccreſceret dicebant́ recutiti .q. noua cute tecti. Oratius appellauit iudæos apellas: hoc ẽ cute & pelle carentes. hoc indicio Domitianus cũ exigeret tributũ e iudæis ſenẽ inſpici iuſſit. Alani ĩter ſarmatas ſunt:nã ut ſcribit Pli.prmũ oĩum ſũt ſcythæ degeneres a ſeruis orti: Trogoditi:Alani:Toxalani.aduerſus Alanos popoſcit opẽ Volgeſus rex parthoꝝ a Veſpaſiano:optauitq; Domitianũ mitti:ſed nõ ĩpetrauit. Torus:cõcubitus. Equo ſarmatico: nã alani habẽt equos ſarmaticos:cũ ſint ĩter ſarmatas. Sunt autẽ laboris patiẽtiſſimi:adeo ut cẽtena milia &.l.cõtinuo curſu cõficiãt aliquãdo:ut Pli.ſcribit.

Ad Regulum.

RAVcæ cortis. Ad Regulũ cui miſerat munera ẽpta in foro: cũ eadẽ Regulus ex agro ſuo uberius hẽret. Cors pars domus ubi altilia ſeruabãť. Aues raucæ cortis.i.aues raucas cortiles. Oua matrꝝ: gallinaꝝ. Chias ficus: melius tamẽ ſeruabãť ficus Liuiæ Põpeiæ: q̃ chiæ. Flauas medio uapore: tẽperato uapore aridas. Fœtũ: hædũ. Rudẽ: nouũ iuuenem & ignorãtẽ coitũ. Non pares frigoribus.i.oliuas frigore rugoſas. Non pares.i.uictas. Olus canum: herbam canam. Diligenter.i.o q̃ diſſimulanter erras: quia fingis te non intelligere hoc. Niſi me.i.niſi uictum meum. In tota ſuburra: ubi res uenduntur. Quicquid umber.i.tuus uillicus umbri ruris.

Ad Atticum.

ATTice. Põponius Atticus primus cognomen cũ doctrina reportauit ab athenis: ut ait Cicero: quod ĩ eius familiã ẽ ꝓpagatũ: nã ex eo dicti ſunt Attici. Ad Atticũ nũc ſcribit Mart. tẽporis ſui dantẽ operã philoſophiæ. hoc tamẽ dãnat ĩ eo ꝙ publica uitet gymnaſia: & potius cũ uult ſudare currat: q̃ aliud exercitatiõis genus uelit peragere. hic ſenſus nõ placet: quẽ nõnulli hactenus ſecuti ſunt. ego quid ſentiã dicã in calce huius epigrãmatis. Attice facundæ.i.doctæ gentis: nã ille primus cognomen ex athenis rettulerat. Conticuiſſe: carere eloquẽtia. Ingentẽ domũ.i. atticoꝝ Turba cecropiæ Mineruæ.i.turba ſtudioſoꝝ: oĩs ſapiens.i. oĩs doctus amat te. Magiſter: gymnaſii. Colit: alios iuuenes. Fracta aure.i.clamoribus. Vnctor.i.aliptes. Sordidus: auarus. Rapit opes: ſpoliat iuuenes opibus. Follis: genus pilæ. Suet. de Auguſto: Ad pilã & folliculũ eſt reuerſus. Paganica: pila. Ictus ſtipitis: exercebãť tyrones ĩ cãpo martio incurſantes ad palũ; quod Saluſtius ſcribit in hiſtoriis & q tradiderũt præcepta de re militari: eodẽ exercitationis genere: qui erãt intraturi thermas. Iuue. Aut quis non uidit uulnera pali: Quẽ cauat aſſiduis ſudibus ſcutoq; laceſſit. Ictus hebes: qa nõ reſiſtit nec ſentit ſtipes. Lento ceromate: ceroma erat genus ũguẽti ex ceno & oleo: quo utebãť palæſtritæ. Vari: qui hẽnt leuiter obtorta crura: & uara ſũt brachia palæſtritarꝝ: cũ aduerſariũ ãplectanť ut hic. Arpaſtũ: genus pilæ. Pulueruleuta: qa per terrã iactabať. Calet amore ſidonio.i.in porticu europæ. hæc duo loca patebãt ad curſũ: ut ſupra. Area: gymnaſii: Quod dictũ ẽ ex cõmũi ſenſu. ego aũt ita ſentio laudari Atticũ ꝙ deuitet exercitationes pertinẽtes potius ad luxũ: q̃ ad rectã ualitudinẽ. & relicto gymnaſio curſu exerceať & dicat eos q exercẽť ĩ gymnaſio eẽ pigros: uerã autẽ exercitationẽ eſſe curſũ. Cũ liceat currere: quẽadmodũ Atticus: & ita legas Ludere per oẽs uarias artes: quibus area ſeruit: hoc ẽ quæ ĩ gymnaſio exercẽť. Eſt pigritia: pigritiæ & deſidiæ.i. Cum liceat currere.i.cum curſu poſſis exercere: quod Atticus faciet.

Ad Seuerum.

QVO poſſit. Carinus quẽ ĩpudicũ fuiſſe ſupra oſtẽdit: balnea extruxit: quæ cũ eſſent in oĩum admiratione: ait poeta nõ mirꝝ eſſe ab hoĩe peſſimo rẽ unã eẽ benefactã: quãdo Nero oĩum peſſimus thermas pulcherrimas ædificauit: ſimul reſpõdet calũniatoribus: ꝙ uiſus ſit ãteponere neronianas thermas ædificiis Domitiani. Duoꝝ inqt ĩpudicoꝝ ædificia cõfero: Nero thermas ædificauit: gymnaſiũq;: quæ ut frequẽtarẽť ſenatores & equites oleo donauit ad id neceſſario. Trãquillus. Ore rãcido: ĩuido. Perſius: Rãcidulũ qddã balba de nare locutus. Dõini: Domitiãi.

Balneis cinædi:Carini ĩpuri præfers thermas nerõianas. Verba calũni ꝛ atoris arguẽtis poetã. Tot muneribus.i.tot ædificiis. Domini: Dõi/ tiani. Præfero balneis cinædi.ſ.Carini: hoc ẽ duos ĩpuros cõparo:uer/ ba ſunt poetæ reſpondentis calumniatori.

In Lecaniam.

INGuina. Lecania cũ in balnea ueniret iubebat ſibi aſtare ſeruũ ob liga tis pudendis ſubligaculo. Subligaculo aũt utebãt:cũ alii:tũ hiſtriones ĩdumento a genibus ad ũbilicũ nõ mõ ut partes illas uelarent: ſed ut ẽt inguina cõprimerẽt a libidine:nã frequẽti coitu raucefcebãt. hoc de monſtrat infra Mart. Lecania autẽ hunc ſeruũ uolebat uti ſubligaculo ĩ balneis:cũ alii nudi eſſent hac de cã ut ſuſpicat̃ Mart. ut poſtea ſecreti/ us lauaret̃ ab eodẽ ſeruo recenti ad opus.i.futueret̃ a ſeruo qui ĩ aliis la tus nõ fatigaſſet. Sed meus:ſenſus ẽ quare mecũ lauaris:& cum ſeruo meo:qui ſumus ſine ſubligaculis: Immo ſeruus ne præputiũ qdẽ tegit: nõ legas bis:ſed altero loco. Iudæũ pondus.i.ĩguina iudæa.i. circũciſa & aperta:ut iudæus ẽ. Fœmineos receſſus.i.occultã lauationẽ. Tua a/ qua.i.tuo riuo.i.tuo ſpermate. Virg.ĩ.obſceno carmine: Quã nõ petieris ore fouebis aquã.i.ſperma.

Ad Stellam.

CVM pluuias. Stella miſerat tegulas Mart. ut tegeret uillã ĩ hyeme:Mart. poſcit quẽadmodũ tegit uillã:ita tegat agricolã.i.Martialẽ.i. mittit to/ gã. Tegulæ balneis accõmodatæ mãmatæ dicebãt: reliquæ tectis domo/ rũ. Nimbos:pluuias. Iouẽ madidũ.i.cælũ madidũ. Nõ tegis agrico/ lã.i.nõ das mihi togã ut tegar.

Ad Caſtricũ.

NOSti. Quæſtor Domitiani in exercitu nouitate quadã ſigni indicabat percuſſori:cũ uellet aliquẽ ĩterfici emũgebat naſũ.ſignũ ãt ab aliis dari ſolet ut theta inſcriberet̃: ꝓpterea theta dicit̃ ſignũ mortis. Perſius:Et potis ẽ uiciũ mortis præfigere theta. hunc quæſtorem uolẽtem emun/ gere naſũ collegæ ꝓhibuerũt. Iocat̃ poeta:ꝙ q paulo ante ĩperabat necẽ aliis:nunc nõ potuerit emũgere nares. Mortifeꝝ ſignũ:necis ẽ theta: Operæ preciũ:iuuat. Iuguli:necis. Stiria:ut Palæmõ interpretat̃ ẽ gut ta pendens quæ nõdũ cecidit. Inuiſo naſo: qa cũ tangebat naſũ erat indiciũ necis. Nõ licuit:qa tãq̃ ĩperaturus necẽ aliis ꝓhibitus ẽ emũ/ gere nares.

De Poliphemo & Scilla.

TANtus. Poliphemus & Scilla erãt ſerui Seueri ut nõ mõ aliis poſſent ĩ/ cutere terrorẽ:ſed ipſi inter ſe timerent. Tantus:tã magnus. Talis.i. tã deformis. Cyclops.i.Poliphemus. Scilla:ſerua Seueri. Fera mon ſtra.i.ambos. Vterq; timor.i.alter alterum timebit.

In Celium.

DIScurſus. In Celium qui dũ recuſaret laborẽ ſalutandi cœpit fingere podagrã:& ita finxit ut paulo poſtea cœperit laborare. Ridet poeta tã/ tã fuiſſe artem Celii:ut non mõ fictam podagrã: ſed uerã expreſſerit. Fingere podagram:ſe laborare podagra. Diſcurſus:eodẽ uerbo utitur Iuue. Gaudia diſcurſus. Vagũ mane.i.matutini tẽporis labores:quo tẽ/ pore omnes uagabant̃ ad ſalutandos diuites. Aue:ſalutationẽ. De/ ſit fingere.quia ueram habebat podagrã. Plantas ſanas.i.pedes non laborantes. Gradu laborioſo:quia ita incedit ut uideatur dolere.

Epithaphium Patris Aetruſci.

HIC iacet. Aetruſcus qui ab exilio lachrymis filii fuerit reſtitutus:ut ſu/ pra dictũ eſt:nũc morit̃:poeta epitaphium cõponit:quo laudat pietatẽ

filii ſuperſtitis: ita amiſſum patris lugētis ut non nonagenariū ſenem: ſed patrē iuuenē ante tēpus ereptū lugere uideret. Ille ſenex: Aetruſcus ī aula auguſta Domitiāi. Paſſus utrūq; deū.i.Claudiū & Neronē: nā Aetruſcus pater ſeruus fuit Claudii:a quo eadē conditiōe traditus ē Neroni:ut Pap.ī ſiluis aperte docet.Papi.Terribilē affatu paſſus uiſuq; tyrānū Inanēq; ſuis. præterea:Nōdū ſtelligeꝝ ſenior dimiſſus in axem Claudius in longo tranſmittit hēre nepoti. Nō humili pectore: magno aīo. Coniugis:uxoris. Ambo:caſus græcus ē pro ābos:ut illud Virg. Si duo præterea. Fraudata iuuenta:mortua ante tēpus. Ter ſenas olympiadas.i.nonageſimū annū.

Ad Sempronium.

COSmicos. Coſmici dicūt ornati.Sēpronius Tucca cū eſſet ornatus uolebat uideri formoſus:dictitās ſe eē coſmicū.poeta ait nō mō res bonas: ſed ēt malas poſſe ornari:hoc ē ipſū quoq; eē malū: q̃uis coſmicus eſſet.

In Cinnam.

PRImum. Cīna nec dabat Martiali quod poſcebat dari:nec negabat oīo: ſed diu habebat ipſum ſuſpēſum:& ſollicitū. Primū ē ut præſtes.i.prima gratia ē tui beneficii ut præſtes. Sed tu nec præſtas:ideo non diligo te. Nec cito Cinna negas:propterea odi te.

Ad Caſtricum.

MVNeribus. Caſtricus & eruditiſſimus poeta & diues fuit: Mart.cū alii amicis munera mitterent: ipſe mūeꝝ loco mittere ſolebat carmīa.neutꝝ poterat efficere in Caſtricū qui nec egebat muneribus:nec carminibus. paulo tamē ante dederat epigrāma ad poetā:nūc affert cām quare miſerit:ait.n.& hoc accidiſſe ut Alcynoo pomorū copia reliquos mortales ſuperanti aliquis aliquando miſerit poma. Muneribus: ſenſus ē horū uerſuū Caſtricū nō poſſe ſuperari muneribus aut carminibus. Sic:etiā eadē temeritate. In utroq; ſumus tenues:laboramus inopia muneꝝ & carminū. Vinciq; parati:facile cedimus. Inde:cū non poſſumus mittere bona carīa. Alcynous:Nauſitoi filius celeberrimus carīe Homeri in odyſſea:corcyrā in qua erant populi phæaces īſigni iuſtitia rexit:tāta pomarioꝝ copia:& fertilitate:ut auctore Homero præmaturis fructibus noui ſtatī ſuccederent.Papi.Quid bifera alcynoi laudē pomaria:Ouidius:Phæacum felicibus obſita plantis Iura petūt. Huius filia Nauſicaa nudū & naufragū ex littore Vlyſſem domū ꝓduxit. Dederī:auſus ſī dare.

Ad Ouidium.

MAXimus ille.Maximus Cæſonius ſingulari amicitia cū Anneo Seneca iūctus:miſſus ē a Nerone in exiliū.Ouidius eū ſecutus ē nō ueritus prīcipis indignatōem:& cōtēpta gratia qua apud illū ualebat. idem amicū amiſſū tabella expreſſū hēbat apud ſe: cuius picturæ hoc addit carmē a Martiale. Viuida:ueris liniamētis expreſſis. Hūc:Cæſōiū. Dānare Neronē:auſus ē ſeq dānatū: & negligere Neronē apud quē gratia ualebas: nā damnare ē cōdēnare.Dānare itē ē aliquid tāq̃ deteſtādum omittere: ut ſupra de Othone:Dānauit multo ſaturatū ſanguine Martē: & ita hic accipit. Non tua fata.i.nō tuam ſortem felicem apud Nerōem.i.maluiſti ſequi malam ſortem amici:q̃ tuam felicem. Magnus comes: qui magnus eras apud Neronē. Freta Scyllæ.i æquora ſicula.Scylla ſcopulus maris ſiculi naufragiis & periculis inſignis. Maximus cæſonius:ꝓconſulatū africæ geſſit temporibus Neronis. Præſens & uentura turba.i.præſētes & poſteri. Noīa uictura.i.fata īmortalia præſtabūt meū carmē. Legi:poſt mortē. Quod ille Senecæ:nā Maximus Cæſonius nō

dubitauit Senecā dānatū a Nerone profiteri ſibi eē amicū. Tēporibus ēt Claudii dānatus ē Sene. ſed mox ab exilio reſtitutus:ut ſcribit Tac.

Ad Eundem.

FACundi. Serenus Carus:Statius Anneus:ut Tacitus:Senecæ amiciſſimi fuerunt: eodem argumento eſt epigrāma:quo ſuperius.præponit amicitiam Ouidii maxīo amori Piladis in Oreſtem. hoc carmen additur picturæ Cæſonii. Salutat frequēti pagina.i. ad quem totiens ſcripſit Seneca. Amicus potēs:qa plurimū ualebat apud Nerонē. Proxīus caro:amore ī Senecā. Aut prior ſerēo.i.qui pari amore cū caro diligebat: aut uehementiore q̄ Serenus Senecā. Domini:Neronis. Vetuſtas:antiquitas. Exuli parentis:Pilades ſecutus ē Oreſtem:qui matre interfecta in exiliū abiit furiis agitatus. Exuli:Oreſti. Parentis Clitēneſtræ matris cæſæ a ſe. Duoꝝ:Piladis & Ouidii. Exulem Neronis: Pilades nihil timebat: At Ouidius Neronem debebat uereri plus igit̃ eſt.

Ad Priſcum.

COMmendare. Priſcum accuſat:qui pollicitus ſe miſſuꝝ munus Martiali id differebat:cupiens una mittere carmē. at poeta inquit ſibi pauperi mittendū eſſe munus expolitū:diuitibus pulchros uerſus. Excrucias: habes me anxiū expectantē munus. Ore mæonio:Homeri ore. Placet:cōcinnat̃. De noſtro.i.de noſtro damno. Pexa mūera.i.pulchra: an pexa dicit:ut referat hoc ad ueſtem pexā.i.referta & plena ſine ullis illecebris:ut tractum ſit a pexis ueſtibus hyemalibus grandioris pili: placet prior ſnīa.

Ad Licinium.

DOCtorū. Licinium Suram conualuiſſe lætat̃:de quo in aduerſa ualitudine deſperatū erat:ſimul monet amicū:ut cū euaſerit periculū mortis: reliquā uitā agat uoluptate & relaxatione aī nullo die prætermiſſo. Līgua priſca:imitata priſcos. Anos graues.i.īſtituta & doctrinā ātiquoꝝ. Quanto munere.i.grato munere mortalibus. Guſtata lethes aqua:hoc eſt guſtato.Fl.īfernali:nam animæ ad ſuperos rediture ī noua corpora: ut cecinit poeta potant aquā lethei fluminis. Perdiderāt metū.i.uota ſuſcepta pro te non putabant ſe deberi:& perſolui:quia nō putabāt euaſuꝝ. Triſtitia ſecura:depoſita cura te euaſuꝝ flebat. Peractis lachrymis.i.iuſtas lachrymas omēs emiſerunt tanq̄ ſi mortuus eēt. Regnaror taciti auerni .i.Pluto. Non tulit inuidiā.i.non potuit proferre loquelas hominū lugentiū te. Colos raptas.i.penſa.Ipſe reſtituit colos raptas parcis:quas depoſuerāt ſorores. Mors falſa.i. falſo exiſtimata de te. Frueris poſteritate.i.ita uiuis nunc īter eos qui tibi ſunt poſteri: quia habebaris mortuus. Viue:da operā relaxationi aī. Velut rapto: nā qui uiuūt rapto maiori ſtudio & diligentia res raptas āplectunt̃:hoc eſt conſume omnes dies:ac ſi eos raperes. Gaudia fugitiua.i. gaudia quæ cito labunt̃:ut ſupra: Sæpe fluent imo ſic quoq; lapſa ſinu. Vita reuerſa:iteꝝ data tibi.i.nullū diem uoluptatis prætereas.

De Amio.

CVM menſas. Inſtituerant antiqui cœnam quā appellabāt ambulatoriā miniſtris circūferentibus uaſa. Si pauperes inuitabunt̃ rarius ad eos accedunt:miniſtri ditioribus ſeruientes. hāc igit̃ cœnam pauper Mart. damnat. Pro menſis:loco menſarum. Gabata:uaſa concaua dicta: quia ſunt cauata. Lances:patinæ minus excauatæ. Tranſcurrunt:miniſtri circunferentibus. O lauti:o diuites Habete uobis: has epulas. Offendimur cœna:quia non ueſcimur.

Ad Fontem Hianthidis.

FONs domīæ. Violantilla magnificas habebat ædes:quæ a Papinio ī epithalamio Stellæ deſcribunť; Lecta deæ ſedes ueris nec ſordet ab aſtris. in his fōns erat.Papi.Perſpicui uiuunt in marmore fontes: proxīo nemore conſecrato Herculi.argumentū ſupra eſt expoſitū. ait poeta apte hoc factum ut Hercules ſit proximus: ne.ſ.multi niuei miniſtri rapiāť a nymphis:ut Hylas raptus fuit. Domus conſpicuæ.i.domus Violātillæ. Luceat:accipiat lucem. Choro ganymedeo:miniſtris ſimilibus Ganymedi. Obſeruat:cuſtodit. Notos: quo nouit amores nympharꝝ.

Ad Seuerum.

PARua. Seuero miſit & oua & poma:ſed ne uidereť guloſum amicū exiſtimare.ait ſe mittere poma ut ueſcať: oua: ut raucam uocem aperiat: & ut faucibus medereť:& ut uox fieret clarior:nam ulceratis faucibus oua medenť auctore Plinio.

Ad Vrbicum.

MERcari. Vrbicū monet ut ſi uelit audire ſuos uerſus:neq; eos emere: eat ad Pompeiū Auctum:qui omnes memoria tenebat. Mercari:emere noſtras nugas.i.noſtros libellos. Sedet:habet domiciliū ī prima æde Martis:quod templū reliqua ſuperat magnificētia. Martis ultoris: tēplum ædificauit Aug.Cæſar:quod uouerat in bello philippenſi aduerſus Brutum & Caſſiū. Vltorem appellauit:quōiam id bellum ſuſceperat ad ulciſcendam mortem Cæſaris patris. Iure madidus:ſordibus.ſunt qui legunt iure madens.i.iure peritus:ſed non placet. Limatus:hēns limatā & attritam togā. In uario uſu togæ.i.dū oībus in rebus utiť eadem toga. Non lector meus.i.non legit modo mea carmina. Sed liber ē:hic ſic tenet memoria mea carmina: ac ſi eſſet liber. Abſentes: non inſpectos. Vt nulla littera.i.ne minima quidē ſyllaba pereat. Deniq;: ſi uellet poterat uideri ſcripſiſſe.i.poſſet uideri auctor carminum:adeo bene memoria tenet meos uerſus. Sollicites.i. prouoces ad recitanda carīa. Non ſatis āte uacabit.i.non uacuus erit oīo negociis.Iuuenalis: Si uacat & placidi. &.c.Quīt.Marſus & pedo legēdi:ſi uacet.i.ſi ociū ſit.

Ad Auctum.

GRAtum. Celer magiſtratū habuerat in celtiberia.Idem poſt reditū ī urbē ex Pompeio Aucto audiebat carmīa Mart.monet poeta Auctum ſe magnopere uereri aures Celeris:quoniā non uideať auditor: ſed iudex celtiberoꝝ:nā & Mart.erat celtiber.Si tamē uiuat.i.ꝓbaťa Celere: nā ſi offenderet nollet recitari. Celtas hiberos.i.celtiberos: nā celtæ cū tenuiſſent ripas hberi ſunt celtiberi noīati. Certior:ſanctior. Maior reuerētia:quia rexit celtiberos. Iudicis:alludit ad id quod fuerat iudex in hiſpania.

Ad Vmbrum.

OMNia. Vmbrum cauſidicum deridet: qui quæcūq; munera clientibus ī ſaturnalibus acceperat miſerat Martiali.ea autem erāt uiliſſima:& nullius ferme precii.eiuſmodi muneꝝ uilitatē.Iuue.ſatyrico carmine īſectať.Vix octo ſerui potuerūt ferre munera Martiali:facilius īquit poeta unus puer potuiſſet mihi ferre.v.libras argenti. Quīq; dies: quia ſaturnalia durabant.v.diebus. Triplices:pugillares:de qbus dicemus in diſtichis. Spongia acceſſit comes.i.uenit comes. Vimine picenarum:i.cum ciſtella oliuaꝝ. Sapæ laletanæ:appellat uinum laletanū ſapām:quia erat fæcoſum:habebatq; plurimū fæcis.ſupra:A caupōe tibi fæx laletana petať.de hoc uino ut puto intellexit cum dixit: Plurimus

hiſpanas mittet mihi nauta metretas. Iuue. dixit de uino miſſo cauſi/
dicis: Vinũ tyberi deuectum. Coctana: coctanũ ficus ẽ ex ſyria. Pli.
ita ſcribit: Syria in ficoꝝ genere habet caricas:& minores eius generis:
quæ coctana uocant. Item pruna in damaſco monte nata. Canis pru/
nis.i.rugoſis.& ſupra: Acuta ſeibus teſta. Cũ damaſcẽis: Ex ſyria mitte
bant̃ ſerui:iccirco Iuue. Quo pruna & coctana uẽto.i.uenit uenalis ſer/
uus. Ficus libyca:ĩ hyemem producebat̃ artificio mortaliũ frigidiſſĩa
ipſo etiã tactu. ſupra: Et ficus libycæ gelata teſta. Fuiſſe nummorum
.xxx.i.fuiſſe precii.xxx.nummorum.

In Naſidienum.

SEMper mané. Naſidienus captabat olim munera a Martiale blanditiis:
ſed cum poeta iã aſpernaret̃:excogitauit nouũ aucupii gẽus. ſolebat.n.
dicere ſe uidiſſe ſomnia plena terroris Mart. ad quæ placanda poſtula/
bat mõ tus:mõ agnam:mõ porcũ:poeta reſpondet. Iam prior uidẽia:
.i.prius illud aucupiũ quo utebaris apud me. Venit ad fæcẽ.i.defecit.
Sed & hæc:& ẽt hoc nouũ aucupiũ defecit. Saga:mulier maga. Exo/
rat:placat tuas noctes.i.tua ſomnia horrenda de me. Cõſumpſi:dãdo
tibi. Molas ſalſas:molam ſalſam.i.pecuniam pro mola ſalſa ad ſacra.
Decreuere:ſunt ĩminuti. Cadit:interficit̃ propter ſomnia. Aues cor/
tis.i.aues cortiles. Dormi tibi i.in tuam pernitiem & non in meam.

In Chreſtum.

NVLli munera. Chreſtus acceptis muneribus ab amicis nihil remittebat:
ſed irrumatoribus fellando ſatiſfaciebat: ſi inquit poeta ita ſatiſfacis
omnibus:ſatiſfacies etiã meis mũeribus:quæ miſi tibi fellãdo. Nõ me:
ſed ſeruũ meum qui iudæus eſt. Si nulli remittis:ſi nulli reddis. Nec
mihi remiſeris:patiar mihi nõ remitti. Sed ſi rẽittis: ſi ſatiſfacis. Lu
po galloqꝫ:ſunt irrumatores. Lingas.ſ.mẽtulã. Proba.ſ.mẽtula mea.
De ſolymis peruſtis.i.a iudæis.i.ſerui mei:qui uẽit e iudæa.i.ex ægypto.
ſupra: Sed meus ut de me taceam Lecania ſeruus Iudæũ nulla ſub cute
pondus hẽt. Dãnatam modo mentulã tributis:mentula dãnata tribu
tis dicit̃:quoniã cũ Domitianus exigeret tributa iudæoꝝ:multi ne ſol/
uere cogerent̃ diſſimulabant originem negantis ſe eẽ iudæos:ſed ſi diſ
ferebãt̃ inſpiciebant an eſſent circuncisi:& ita deprehendebãt̃. Inter/
fui inqt Tranquillus adoleſcentulus:cũ ſenex nonagenarius inſpiceret̃
a quæſtoribus & frequenti cõcilio an eſſet circũſectus:nã circũſecti dã/
nabant̃ ad ſoluenda tributa. mentula igit̃ dãnata tributis dicit̃ conciſa
,i.iudæa:quoniam eo iudicio damnabant̃ ad tributa.

Ad Rabirium.

ASTra. Laudat Rabiriũ architectum:qui ædem flauiæ genti erexit: eã.n.
ædificari uoluit Domit. Trãquillo teſte. uel Domitiani domũ ſtruxit:de
qua infra:quod placet. Cepiſti. arte cõplexus es. Domũ parrhaſiã.i.
domũ palatinã. hoc.n. placet potiuſq̃ ædem flauiam. Domus palatina:
dicit̃ parrhaſia ab Euãdro arcade. Silius: Aſpice montis apex uocitata
palatia regi, Parrhaſia. Virg. Parrhaſio dictũ panos de monte lycei. Nõ
placet quod ſuſpicant̃ nonnulli domũ Domitiani dici parrhaſiã:quia ĩ
germaĩa ſub parrhaſide urſa multa geſſerit: ũde Germanicus ẽ dictus.
Spolioꝝ illoꝝ memĩt Pli. ĩ laudibus Traiani. Parrhaſius itẽ ꝓprio noĩe
fuit pictor. Piſa: ciuitas in pelopõneſo nõ ꝓcul ab elide: quæ habuit
Iouis olympici imaginẽ fictã a Phidia. Parauit: cogitauit dare. Ma
nus has: Rabirii. A noſtro tonãte.i. Domitiano. Phidias illic ſimulacꝝ

Iouis effīxit:quod quũ ẽ dicatũ tonitru Iuppiter ſignũ dedit ſibi placere:ut ſcribit Pauſanias.

De Achilla.

CAStora. Gabiniā mulier Achillã iuuenẽ pugilẽ donauit tãtis opibus ut eẽt eques. Caſtor fuit hippodamus.i.equoꝝ domitor. Pollux eius frater fuit pugil. Verſus Homeri hiſdem uerbis bis repetit᷑ κάϛορα τίππόδαμον καὶ πυξ ἄγαθον πολυδεύκεα:hoc ẽ Caſtora domitorẽ equoꝝ:& Pollucẽ pugnis fortẽ:hoc uerſu iocat᷑ poeta. Fecit caſtora.i. eqtẽ.i.equeſtri cenſu donauit. De Polluce.i.pugile. Nũc erit hippodamus.i.erit eques:alludens ad Caſtorem hippodamum.

Ad Gallam.

IAM ſex. Nullũ eẽ ait:q nõ ſit mollis ſiue hiſpidus ſit:ſiue iunior: Galla cũ elegantiores & formoſiores uellet decepta elegantia formæ officiũ mariti non reperiebat.at inquit poeta non mõ hoc in formoſis cõtĩget tibi o Galla:ſed ſi hiſpidũ habueris:talem reperies:nam oẽs ſunt cinædi. Iuue. Hiſpida membra quidẽ & duræ.&.c. Dũ coma.i.dũ ſequeris formã. Imbellẽ:nequeuntẽ coire. Mollẽ maritũ.i.effœmĩatũ. Quære aliquẽ loquentẽ fabios.i.grauẽ. Triſtis turba.i.cẽſoria:& grauis turba. Vero uiro:quia oẽs ſunt ſponſæ tã hiſpidi q̃ pulchri:& leues. Iuue: Quis enim nõ uicus abundat Triſtibus obſcenis:

De Ceciliano.

NON cœnat. Cecilianus aſſiduis menſis & cœnis uolebat ſibi apponi aprũ:q̃uis alios nõ inuitaret.poeta ait q̃uis Cecilianus alium non inuitet: tamen cũ habet aprum hẽt cõuiuã.q.d.aper blande ei conſumit cœnã: & tantũ amittit q̃tũ ſi hẽret conuiuã. Bellũ:inſidioſum:quia aper cõſumit.hoc placet potius ut de Apro hoĩe intelligas. ĩfra poeta meminit ut uelit decipi lectorẽ:ut cũ de Bruto priore uerſu deridens tenuẽ menſã Ceciliani:nã Aper alienas cœnas ſectabat᷑:ut alibi oſtendit.

Ad Iouem.

TARpeiæ. Cũ Cæſarẽ hẽat : dicit ſe Ioue non indigere:neq; ſe debere petere aliquid ab eo:nã quod ei neceſſariũ ẽ:poteſt Cæſar ſuppeditare:debet tantũ rogare Iouẽ pro Cæſare ut.ſ.diu terris ĩperet. Succenſueris .i.iraſceris mihi. Aulæ tarpeiæ:capitolii. Quẽ credimus tonantẽ.i.eẽ ueꝝ deũ. Saluo duce:dũ ſeruas Domitianũ incolumẽ. Debeo rogare Cæſarẽ pro me:qa ipſe põt mihi ſuppeditare quæ ſunt neceſſaria. Te ꝑ Cæſare.i.debeo ei optare incolumitatem a te.

Ad Cæſarem Domitianum.

ABStulerat. Domitianũ laudat ꝙ inſtauratis ædificiis uicos urbis reddiderit laxiores:& expeditos:q paulo ante fuerũt occupati tabernis opificũ:ut nũc tandẽ ſit urbs quæ paulo ante erat taberna. Inſtitor:rerũ uiliũ uenditor. Nullum limẽ.i.nullus ĩſtitor ſeruabat limẽ ſuũ:ſed cõfundebant᷑ domus. Semita:callis. Nulla pila:ad pilas.n.res uẽdebãt᷑. Orat. Nulla taberna meos habeat uel pila libellos. Lagœnis catenatis: uaſis clauſis. Iuue. Poſtq̃ oĩs ubiq; Fixa catẽatæ ſiluit cõpago tabernæ. Medio luto:occupata uia. Nouacula cæca : gladius tonſorius nõ uiſus. Stringit᷑:nudat᷑.q.d.tõſores nõ tõdẽt ĩ media turba. Menas duxit primus tõſorẽ e ſicilia. Seruant ſua limĩa.i.ſtãt intra ſuas caſas. Fuit magna taberna:erat tota una officĩa.

In Amillũ.

REClusit. Amillus de hoc Iuue. Quot diſcipulos ĩclinet Amillus. Sine teſte:ãbiguũ ẽ uerbũ:& cũ uideat᷑ dicere remotis arbitris id ſignificat ꝙ res iſta magnis teſtibus aget᷑. Quod facit ſine teſte.i. pathicus : &

fellator.i.pædicabaṫ & fellabat:quod utrūq; ſine teſtibus fit:alteꝝ natibus: alteꝝ ore.

De Silio.

PERpetui nunq̄. Laus ē Silii poetæ. Perpetui Silii: ſēper uicturi. Volumina.i.ſecundum bellū punicū. Latia toga.i.rebus geſtis romāoꝝ. Pierios receſſus:putas ne ſolū Siliū ī poetica uerſatū. Nō āte attigit.i. non āte ꝓpoſuit ſibi imitandū Maronē:& cōtulit ſe ad carmē. Impleuit magni q̄ Ciceronis opus:qa fuit cauſidicus & declamauit. hos duos ſibi ꝓpoſuit imitandos Maronē carmīe:& Ciceronē in cauſis:& utriuſq; habuit prædia. Grauis haſta.c.uirorū.c.uiri erant iudices apud quos quotidianæ lites & ciuiles agebanṫ a cauſidicis.ſupra de filio Reguli: Iā clamor.c.q; uiri. Haſta grauis:nā bona adiudicabāt his quibus debebāṫ:queādmodū & res quæ.ſub haſta uēdūṫ adiudicāṫ ēptori. Hūc: eloquētiā Silii. Plurimus cliens.i.plurimi cliētes deféſi olim in foro. Poſtq̄:eo āno quo Nero īterfectus ē:Silius cōſulatū gerebat collega Attico:ut ſcribit Tacitus. Emeritos: accepta rude ex cauſis forenſibus. Phœbo:carmini Ingētē annū:quo ē interfectus Nero:qa tāto tyrāno liberatus ē totus orbis. Sacer:conſecratus in libertatē. Aſſerto.i.uendicato ī libertatē ex tāto tyrāno. Celebrat helicona.i.carmē. Pro foro.i.pro cauſis:nā bellū ſecundū punicū carmine ſcribebat.xvii.libris: quos editis cōmentariis ſumus interpretati.

In Cinnamum.

QVI. Hic Cinnamus mihi ille uideṫ in quē īuehiṫ Iuue.Patricios omēs opibus cū ꝓuocet unus.Is enī munere mulieris ex tōſore factus erat eques:nūc miſſū in ſiciliā in exiliū inſectaṫ poeta ridēs iteꝝ fore tōſorē: cū amiſſis opibus exilio nullū aliud præſidiū ad uitā tuēdā hēat. Dominæ:amicæ. Aetnæia regna:ſicula. Cū fugeres triſtia iura.i.graue & triſte iudiciū ī te. Inutilis:nulla arte honeſtiore præditus. Quies infelix:appellat quietē īfelicē: qa in exilio īfeliciter erat futurus ī ocio. Magiſter ludi: gladiator. Vēdere uocē.i.non potes eē hiſtrio ī theatris ſiculis qa ignoras hiſtrionicam. Quod ſupereſt: quod ſolum hēs.

In Gargilianū.

LIS te bis. Gargilianum imprudentiæ accuſat:q.xx.annis litigauerat: cū facile poſſet cedere a tātis curis:& leuius eēt ſimul uinci q̄.xx.ānis litigare. Conterit:cōſumit te. Tribus foris:nā tria fora litigandi erant: ut ſupra dixit: Atq; erit ī triplici par mihi nemo foro. Cui licet uīci.i. qui tātū īperiū ī animū ſuū hēt:ut poſſit eo uti & cedere quū uoluerit: non debet tam diu litigare;ſed cedere.qui aliter agit:ſtultus ē.

De Labieno.

HAEredē. Labienus captauerat īgētibus mūeribus hæreditatē Fabii. Fabius aūt abſūptis bonis moriēs eū reliquit hæredē: ſed pauciora erant bōa:q̄ fuerit preciū mūeꝝ.hūc poeta deridet. Ex aſſe.i.bōis uniuerſi patrimonii. Plus meruiſſe ait:plus merere ē aliquē dignum eē maiore precio.plus itē merere ē aliquē dignū eē maiore ſupplicio:ut dicat Labiēus ait ſe plus meruiſſe;cū ītelligat Labiēus meruiſſe maiores opes:poeta ītelligit Labiēus merebat plus.i.dignus erat maiore malo:qa per fraudē captabat hæreditatē.

In Philenem.

PAEdicabat. Mulieres uirili cōcubitu uiciſſī abutebanṫ:has dānat Iuue. carīe ſatyrico:Lēonū ācillas poſita lauſeia corōa ꝓuocat.& paulo poſt: Ipſa medullinæ frictū criſſantis adorat. Latīo uerbo fricatrices poſſūt appellari tribades.τρίβω ſignificat.frico græco uſus ē Mart.præter hūc

nullus auctor Porphirióe excepto: q̇ ĩ uerba illa Oratii Et maſcula ſappho. Sappho ĩquit dicta ẽ maſcula: uel ꝙ dedit operã poeticæ: quod ẽ uiri & maris: uel ꝙ tribas fuit. Tribadẽ aũt fuiſſe carmen ĩdicat quod extat. Philenis meretrix fuit: quæ ut ex epitaphio græcis uerſibus cõſcripto cognoſcit̃ carĩe Philocratis poetæ lacerat̃. negat n. ex tumulo ſe ũq̃ ea cõmiſiſſe quæ ſcripſerat Philocrates: rogatq; ne poetæ fides adhibeat̃. ſcripſit hæc uaria genera cõcubitus notata eo uerſiculo Ouidii: Nec quæ concubitus nõ tacuere ſuos: idẽ diſcit̃ in obſceno Virgilii carĩe ubi figuras Philenis tangit. Inde ĩpudicã & famoſã tribadem appellat Mart. Sæuior ĩtẽperãtior & magis ĩflãmata. Tẽtigĩe: pruritu libidĩoſo. Vorat: lingendo: & tribãdo. Subligata: ſubducta ueſte. Ludit arpaſto: arpaſtũ genus erat pilæ: qui ludus ad uiros attĩebat. Et flaueſcit aphe: hoc ẽ ludit palæſtra. Palæſtritæ. n. aſpergĩe harenæ flaueſcebãt luctaturi. Aphe græce latine ſignificat tactũ. Aphe igit̃. i. tactu harenæ. Ouidius in hũc locũ cũ ſcribit luctã Acheloi aduerſus Herculẽ: Inq; uicẽ fuluæ tactu flaueſcit harenæ. Flaueſcit aphe. i. luctat̃. & palæſtras mulieris carpit Iuue. Endromidas tyrias & fœmineũ ceroma Quis neſcit? Graues draucos: Drauci (ut ſupra ẽ expoſitũ) erãt grãdiores adoleſcẽtes agẽtes ĩ hiſpidos: ut pathici domini q patiebt̃. Iactare pueros alterno brachio: ĩ more erat gymnaſii & exercitationis ſupra uerſus hoc ĩdicauit: Aut grãdis linus oĩbus lacertis: Septẽq; pueros leuat uel octo. Rotat: iactat. Facili lacerto. i. robuſtis brachiis. Qui legũt alteras nõ placẽt. qd aũt ſint alteres dicet̃ ĩ diſtichis. Lutulẽta: ũcta cerõate cõfecto ex luto. De palæſtra putri: Putrẽ palæſtram ꝓpter ũguẽta: quod placet: uel ꝓpter malũ olei odorẽ. Magiſtri ũcti. i. aliptæ In ſẽſũ hoꝝ duoꝝ uerſuũ Iuuenalis ita ſcribit: Callidus: & criſtæ digitus ĩpreſſit aliptes: Ac ſũmũ dominæ femur exclamare coegit. Quã uomuit ſeptẽ deunces: uomitione utebant̃ mulieres ut ĩ maiorẽ eſuritionẽ excitarẽt̃. Iuue. Tãdẽ illa uenit rubicundula totum Oenophorum ſitiens. & paulo poſt Bibit & uomit. Colyphia: panes erãt palæſtritaꝝ mẽbris cõfirmãdis: queadmodũ gladiatores auctore Pli. carica utebantur. Colyphia. Iuuenalis: Luctantur paucæ: comedunt colyphia paucæ. κώλη græce latine membrum: ἴφι fortitudinem. Vorat: lingẽdo & tribãdo. Di mẽtẽ: puerbiũ ẽ ĩ ĩſãos. Virile: ad uiꝝ ptĩere: hoc ẽ quæ cũ uirilia officia exerceas. cũnũ ẽt lĩgis. q. id quoq; ſit uirile.

Ad Ruffum.

COMmẽdare. Ad Inſtãriũ Ruffũ ſcribit: cuius infra memĩt Bætis oliuifera. hũc rogat ne ſocero ſuo q eſt grauis ſupercilii laſciuos iocos legat. Cõmendare: laudare. Seria: grauia. Admittit: probat & patit̃. Curio & fabritio: ẽt grauiſſimis cẽſoribus. Curiũ aſpernatũ auꝝ legĩus: Fabritiũ cẽſorẽ grauiſſimũ. Iuue. Fabritius notet: Gelius Liuius & Pli. meminerũt.

De Theophila Canii.

HAEc. Canius poeta Gaditanus habuerat Theophilã puellã: cuius & pudicitiã & carmen laudat poeta. Theophila hoc ſignifica tamicam diis. Voce attica. i. uoce græca. Hortus atticus. i. acadẽia fuit locus extra athenas ĩ qua docuit philoſophiã Plato: dicta ab Academo heroe. ut Laertius Diogenes ex teſtimonio ãtiquoꝝ ſcribit. Sunt q ĩtelligãt hortũ atticũ. i. hortũ Epicuri: nã Epicurus auctore Pli. primus athenis hortos colere inſtituit. Papi. Mallet deſerto ſenior gargetius horto. Suã: diſcipulã. Per has aures. i. quodcũq; opus Theophila tibi emẽdauerit. Viuet. i. erit perpetuũ. Tã nõ fœmineũ ſapit. i. tã ẽ erudita & graui & ex

qſita doctrĩa. Partheĩs:an Violãtillã neapolitanã dicit:quod nõ placet. ꝓpriũ nomẽ ẽ mulieris doctæ:cuius nullũ extat monumẽtũ. Figentẽ: anteponit Theophila Sappho:quõiã nõ ſit ĩferior doctrina: & ſuperet pudicitia. Sappho filia fuit Eurigiuli & Laidis:capta amore ẽ Phaonis: hac de cã(ut putarũt) quõiã cẽtũ capita herba ẽ habens duplicẽ radicẽ: alterã maſculã alterã fœminã.ea dũ auellit ſi maſcula cõtigerit uiro: Is uel inuitus amat a muliere.Euenit autẽ Phaoni.Pli.auctor ẽ: locus tamen eſt deprauatus. Ita enĩ Phaonẽ & leſbium pro & Phaonẽ leſbiũ. Caſtior:nã illa amauit Phaonem:& tribas fuit.

In Philenem.

IPSarum. Amica mulieri accipit in bonã partẽ amica uiro in malã. Phileĩs tribas appellabat mulierẽ amicã:quod nõ poterat accipi niſi ĩ malã partẽ:cũ ipſa eẽt tribas: & partibus uiri uteret. Tribas tribadũ.i.quæ tribas tribades. Recte uocas amicã:quoniã uiri officio uteris ĩ eã.

De Familia Ficoſa.

FICoſa. Ficus pro morbo accipit:& ficus ꝓ fructu.domi cuiuſdã pauperis res mira acciderat:ut cũ oẽs domeſtici haberent ficos morbũ: ſolus ager careret ficis fructu. Diſpenſator:magiſter domus. Turpi ulcere.i.fico. Iocus ẽ ex ambiguitate uerborum.

Ad Paulum.

GRAtus. Paulũ rogat cauſidicũ:ut magna uoce carĩa: quæ ſub eius noĩe cõferunt plena maledictis teſtet nõ eẽ Mart.hoc ſibi accidere ſupra cõquerit.Sic me fronte legat dominus Fauſtĩe ſerena.& infra:Vernaculorũ dicta ſordidũ dẽtẽ. Atro ueneno:maledictis. Patronã uocẽ.i.tutricẽ. Gratus decẽber.i.ſaturnalia ſint tibi fructuoſa:nã cauſidici a cliẽtibus in ſaturnalibus donabantur. Triplices pugillares uani: nullius precii. Grandis reus:ẽ cliens diues. Scyphos auoꝝ.i.pocula archetipa:quæ ĩ precio hẽbant. Paulus: latronũ ludo delectabat. Capit:oblectat. Nouiũ nomẽ ꝓpriũ:q optĩe ludebat. Mãdris ſparſis.i.latronibus. Vitreo latrone:nã uitrea erant in pirgo. Ouidius: Siue latrocinii ſub imagine calculus ibit:Fac pereat uitreo miles ab hoſte tuus. Sic fauor arbiter coronæ unctæ.i.turba uncta ĩ gymnaſio fauens. Det tibi palmã.i.uictoriã & præmiũ. De nudo trigone.i.de trigonali pila qua nudi exercebãt. Sunt qui locũ ĩtelligãt ut ſupra:Seu lentũ ceroma teris lentũue trigona:quod ẽ uanũ. Polybi:nã Polybus in gymnaſio ſũma erat admiratione:cũ mãu ſiniſtra fortiſſime pila trigonali certaret. hanc fortitudinẽ ſiniſtræ negat Pli. in mulieribus cõtingere. Siniſtræ uero fortitudo in trigonali requirebat. In diſtichis ita loqt:Si me nobilibus ſcis expulſare ſiniſtris: Sũ tua.ſi neſcis.& alibi:Captabit ſiniſtra dextra leuaq; trigonem.

Ad Maximum.

AESquiliis. Ad Maximũ quẽ cũ multis in locis domiciliũ hẽret nuſq̃ poterat reperire ut ſalutaret. Colle Dianæ:auẽtino:nã illic erãt tẽpla Dianæ auentinæ. Vicus patritius:uici ĩ urbe uaria hẽbant noĩa:ut patritius a patriciis: Africus qa pœni captiui illic fuerunt cuſtoditi: Cyprius quoniã ſabina lingua ſignificat bonũ:& ſabini illic habitarunt a bono omĩe cypriũ appellarũt. Idẽ dictus ſceleratus ob factũ Tulliæ:quæ carpentũ duxit per ora patris. In patricio uico florales ludi celebrabant. ſpectat autem capitoliũ uetus. Capitoliũ uetus dicebat:quoniã illic erat ſacellũ Iunonis & Mineruæ antiquus æde poſtea extructa ĩ capitolio. de hoc loco ſupra intellexit:Qua uidet ãtiquũ ruſtica flora Iouẽ.auctor

eſt Varro. Cybeles uiduæ: ꝓpter Athim ſuũ:quo nõ potuit potiri:uel uiduæ propter gallos ſacerdores caſtos. Nouũ Iouẽ:ad differẽtiã illius ſacelli:quod dixit uetus.

Ad Mercurium.

Cylenes. Carus & Norbana coniuges diẽ celebrabãt:quo matrimonio cõiũcti ſunt. Poeta rogat Mercuriũ cuius numini hæc ſacra dabãt:ut is dies redeat ſemper felix & lætus utriq; cõiugi. Inuocat̃ aũt Mercurius ex ægyptia diſciplina: nã ægyptii caduceũ Mercurio dant ĩ ſpeciẽ draconũ maris & fœminæ cõiunctoꝝ:ita & parte media ĩuicẽ alligent̃ nodo quẽ uocant Hercules:deinde uariis flexionibus totũ caduceũ ãbiãt:hoc ad geniturã hominũ ſpectare putabãt. Cũ ergo pro arcto uĩculo Cari & Norbanæ ſacra peragãt̃: Inuocat̃ Mercurius hac caducei forma. Cylene: arcadiæ mõs ẽ ſolũ natale Mercurii. Miniſter:nũcius. Virga aurea:caduceũ. Viret:uidet̃ uirere. Furti laſciui.i.adulterii. Idus maternæ i. idus Maiæ. Maia mater fuit Mercurii. Maia itẽ uxor Vulcãi: ſed Piſo uxorẽ Vulcani Maieſtã nõ Maiã dicit appellari. A matre Mercurii mẽſis maius ẽ dictus:q̃uis Macrobius fabuloſas ãtiquoꝝ opiniões de hoc afferat. eo mẽſe Maiæ & Mercurio rẽ diuinã oẽs mercatores faciebãt. Auus: Athlas pater Maiæ. Mole parca.i.paruo põdere:nã dicit̃ ſuſtĩere cælũ. Hic:duæ ĩquit cauſæ ſũt quare debeas annuere:ꝙ & Carus colit eloquẽtiã:cuius tu es deus:& idẽ miniſter ẽ Iouis noſtri.i.Domitiani: Vt tu Iouis fidus:ut tu fidus es tonanti. Antiſtes:ſacerdos litteraꝝ.

In Anum Deformem.

VIS gratis. Vis dare:facere tui copiã. Nec uis dare pretiũ.q.d.ſi uis dare coitum opus eſt des precium:cum ſis deformis anuſq;.

Ad Philomuſum.

QVOd te. Philomuſus cũ a multis inuitaret̃:elatus ẽ ſuperbia.q.amaret̃ ab oĩbus:at inquit poeta eũ non amari:ſed delectare alios. Diripiũt:certatĩ inuitãt. Delectas: nã ſcurræ delectant non amant̃.

In Pamphilum.

CVM ſaxetani. Pãphilus quẽ ſupra dixit ueneficũ fuiſſe mittebat munera:ſed ea non placebant ob ueneni ſuſpitionẽ:ergo & ĩprudẽs erat q fruſtra mitteret munera:& genio carebat. Genio caret qui nõ placet. ſupra: Victurus geniũ debet habere liber. caret itẽ genio q ſpernit uoluptates. non hẽbat igit̃ geniũ Pãphilus:uel quia nõ placebat:uel qa meliora munera amittebat. Cũ ſaxetani lacerti: Lacertus genus piſcis qui minimus ẽ ad ſaxetũ bæticæ. Pli. hæc colla ſiue Parianus ſurra: ſaxetanus a patria bætica. cũ ſeq̃t̃ lacertoꝝ noĩa:nemo ẽ qui nõ debeat ſuſpicari munera tua eẽ uenenata:cũ tu male cœnes. Conchis:ẽ fabatia uiridis:ut ĩfra dicet̃:& piſcis. Cũ ẽ legumẽ niſi multo oleo perfundat̃:nullius ẽ ſaporis. infra: Si ſpumet rubra conchis tibi pallida teſta: Lautorũ cœnis ſæpe negare potes. Conchis ĩuncta:ſine oleo. Habes nec cor.i. ĩprudẽs es:quia male cœnas: & mittis bõa munera: prodis n. te qa nẽo ẽ qui nõ poſſit ſuſpicari fraudẽ cũ mittas meliora:& deterioribus ueſcaris. Nec genium:fraudas enim te uoluptate.

Ad Seuerum.

POTaui. Iocus. Antiqua uina a conſulibus nomẽ ſumebãt: nuper poeta cũ conſule cœnauerat q muſtũ appoſuerat. Vinũ cõſulare: uidet̃ dicere uetus:ſed nouũ dicet.

Ad Fauſtinũ.

QVAtenus. Marcellinus cuius ſupra memĩt militabat ĩ germania: huic hortat̃ poeta Fauſtinũ ut mittat ſua carĩa:cũ præſertĩ iã bella ſileãt:ꝙ ſi

uis ĩqt gratiora eē caria mea illi mitte puer̃ ĩgenuũ.cũ aũt tibi mittam caria ut grata ſint mittã paſtoralẽ puer̃: nã Fauſtinus rure tyburtino ita delectabaṫ: ut nihil illic niſi fructuoſũ uellet:quod ſupra indicauit: Baiana noſtri uilla baſſe Fauſtini Non ocioſis ordĩata myrtetis. Try ones odryſios.i.ſeptẽtrionẽ.odryſii populi thratiæ. Mãgõis mitylenæi non græci.i.delphici:& mitylenæi pueri forma cõmendabãṫ. Lacon: puer lacedæmonius.Mos erat apud lacedæmonios ut ephebi quo aſpe riores ĩ bellũ eẽnt ĩ ara Dianæ uerberarenṫ. Nõ cæſus:q nõdũ peruẽit ad ætatẽ qua ſit cædẽdus. Hiſtro captiuo.i.germania deuicta. Tyburtinas oues:nã ſolo ruris fructu delectaris: neq; uis aliqd quod ad id non pertineat. Ad Lauſum.

TRIginta. Lauſus lecto Mart.libro ait ſe triginta repperiſſe epigrãmata nõ ꝓbãda. Bõus ſigĩficat nõ mõ nõ paruũ:ſed ẽt magnũ:ait ergo poeta ſi totidẽ reperireṫ epigrãmata bona in eius libro libr̃ fore bonũ.i.magnũ. Bonus.i.magnus:uel liber bonus ẽ ſi dimidia parte poterit bõus iudicari.placet hæc ſententia.alibi: Sunt bona:ſunt quædã mediocria: ſunt mala plura. De Menopilo.

MENopili. Menopilus cũ iudæus eſſet:ne ĩguĩa circũſecta depreheẽdereṫ: & ꝓpterea cogereṫ ad tributũ iudaicũ:quod ĩperator exigebat:prægrãdi fibula eas partes uelabat.nuper autẽ cũ in palæſtra luderet delabẽte ſubligaculo ſe iudæũ ꝓdidit. Fibula:ſubligaculũ. Penẽ: caudã dixerunt antiqui:Inde pro mentula:Põpeius. Comœdis:comœdiar̃ hiſtrionibus.Nemo ĩquit Cicero ſine ſubligaculo ꝓdit ĩ ſcænã. Parcere ſuæ uoci.i.ita uelle ſuã uocẽ ſeruare.Subligaculo.n. hiſtriones utebãṫ: ut & pudenda uelarent:& rẽ uenereã cohiberẽt:ne frequenti cõcubitu rauceſcerent.hoc indicat Iuue.Si mulier gaudet cãtu nullius fibula durat: Vocẽ uẽdẽtis prætoribus:hoc ẽ ſi cãtore delectaṫ tot adhibet illecebras: ut nulla fibula poſſit cantoris ĩguina reprimere: qn ſoluat ẽt periculo uocis amittendæ.& alibi: Soluiṫ his magno comœdi fibula: ſunt quæ Chryſogonũ cantare uetãt. Verpus erat:iudæus:ꝓpterea nolebat ĩſpici: ne cogereṫ ſoluere tributũ. De Eutrapelo.

EVTrapelus. Eutrapeli uerbo græco latine dicunṫ urbani:& Eutrapeli dicunṫ ẽt q ſupra annor̃ rationẽ grãdi corpore creſcunt:citoq; moriũṫ: ĩ quo uoce latina caremus.hic ꝓpriũ ẽ tonſoris nomẽ. Subit:ſuccreſcit. Expungit:expilat. Subit altera:qa diu occupatus erat ĩ ornando:adeo ut altera barba ſubiret. Ad Cecilium.

DVM. Cecilius ſeruus imaginẽ Mart. habebat expreſſam pictura: quod & Auitus fecerat:ut ĩfra:Nõ te celabis ſublimi pectore uates.Poeta gratias agit carie: eiuſq; imaginẽ hoc uerſu ait fore ĩmortalẽ:& diuturniorẽ pictura. Peuce:inſula ad hoſtiũ dãnubii. Tacẽtẽ hiſtrũ.i.cõgelatũ: Spirat:uiuere uideṫ. Hæc loca:peucẽ & hiſtrũ. Hic:uultus ĩ hoc libro. Apelleũ:opus pictura excellentiſſimi pictoris:qualis fuit Apelles.Opus apelleum intelligit de opere cuiuſcunq; pictoris excellentiſſimi.Opera autẽ Apellis hæc celeberrima erant:Venus exiens ex mari dicata ĩ delubro Cæſaris:de qua locutus ẽ Ouidius:Si uenerẽ chous nũq̃ pĩxiſſet apelles:Merſa ſub æquoreis illa lateret aquis. Aliã ĩchoauit & ſuperaſſet priorẽ:niſi mors interceptiſſet.pinxit præterea Alexã.fulmẽ ĩ tẽplo Dianæ epheſiæ.Apelles chous fuit:uixit olympiade cẽteſĩa duodecĩa:ut Pli. tradit. Ad Sabellum.

QVOd non. Hic uolebat uideri poeta ꝙ tantũ ederet diſticha aut tetra-

ſtica. Scribere librū.i.facere multa epigrāmata.

In Sextum.

AD Natalitias. Sextus ignotos etiam homines ad diem natalē ſuū celebrandū inuitabat ut mitterent ei mūera:Marr.ſæpius īuitatus nihil miſerat.nunc igitᷓ non īuitatus ē iocans accuſat Sexti auaritiā & fraudes. Natalitias.i.ad cōuiuium natale. Quid factū:quid accidit. Præteritus: non īuitatus.Præteriti dicebantᷓ illi ex cōpetitoribus magiſtratuū q ferebant repulſam. Pignora:confirmationes amiciciæ. Poſtulanti:ita cupienti.Quidam codex antiquus habet argenti poſtulati.et ita eſt legendū:nā argentū poſtulatū ſeu puſtulatū dicitur puriſſimū.hoc docet Tranquillus in Nerone:ubi ſcribit imperatorem exegiſſe argentum poſtulatū et aurum obrizum. Aurum obrizum dicitur ꝙ ſæpius excoctum puriſſimū eſt.auctor Plinius:Martialis: Ibi et puſtula felix:de phiala:nā puſtula bractea eſt argenti puſtulati. Negociatᷓquia non dat aliquid tua ſportula:ſed facit negociationē:& lucratᷓ:non ē igitur ſportula ſed negociatio. Poſcis munera:hoc eſt expectas munera:inuitas ad dapes. Iam dices:poſtq̄ uides me nihil mittere. Vapulet uorator.i.Martialis:non inuitabis amplius:ſed tanq̄ edacē repelles:quia iā te noui:Vel uapulet uocator:nā uocator dicitᷓ qui īuitat:& uocatio inuitatio.hoc uerbo antique uſus Catullus:Mei ſodales cōquærunt ī triuio uocationes.

De Se.

SI Meus. Si inquit monſtra a dominis amātᷓ:quare non licet mihi domino amare ſeruū Labyrtā:īmo magis licet.hoc ait poeta:quoniā turpe uidebatᷓ domīo amare aut ſeruū:aut ancillam.hoc etiā defendit Oratius in carminibus:Ne ſit tibi amor ancillæ pudori. Lagopice:ancilla nomen duxit a clunibus leporis.id enī indicat græca cōpoſitio poteſt & aſpectu leporis. Canius:poeta gaditanus. Catellæ exiguæ: nā Publius delectabatᷓ catella quæ Iſſa uocabatᷓ. Cercophithecus:ſimia caudata dicitᷓ compoſitione etiam ipſa.Ex īdia mittitᷓ capite nigro:pilo aſinīo: diſſimili uoce aliis. Simia ita loqᷓ apud Martialē: Si mihi cauda foret cercophithecus erā.Iuue:Effigies ſacri nitet aurea cercophitheci. Icheumon:animal ex ægypto quod aduerſus amphesibenā dimicaturꝫ mergit ſe limo ſæpius:& ſiccat ſole.ubi ſæpius id fecit exit munitū ī certamen.Marius:hiſdē tēporibus fuerunt Marius Celſus: & Marius Priſcus ut Pli.& Tacitus meminerūt. Pica ſalutatrix:quia format uocē humanam. Nectit draconem.i.hēt in delitiis draconē:quod ne mirꝫ ſit Tiberius & Cæſar auctore Tranquillo ſerpentē draconē ī delitiis habuit: quē manu ſua cibabat. Luſcinia tantæ ē docilitatis:ut Domitiani temporibus in aula īperatoris eſſet luſcinia: quæ uerba græca & latina effingebat. Facit tumulū.i.dolet & luget. Qui uidet: ego q uideo hæc monſtra antedicta.Iocus ē.erat enim deformis Labyrta.

De Suis Libris.

FERtur. Gloriatᷓ cū audierit libros ſuos lectitari uiennæ in gallia.Vienna autē op.galliæ ad Rhodanū ſitū erat:cuius nomē extat: licet mœnia ſit collapſa. Ex ipſo ore.i.in ipſo ortu. Ortus autē nili incertus eſt: licet nonnulli ſcribant in extremis æthiopiæ eſſe montibus. Supra: Et qui prima bibit deprenſi flumina nili: Meus tagus: ex hiſpania. Hybla hymettus: hæc loca apta melli. Non nihil.i.aliquid. Blandæ linguæ: aſſentatoriæ. Credā iā puro lauſe tibi: hoc dictū ē ironice in Lauſum qui ut ſupra dixit carpebat eius libros:& ait cū uienna legat meos li-

bros nimiꝝ credã tibi o Lauſe reprehẽdenti .q.d.iã te contẽno.

Ad Roſam.

I FElix. Corona ſutilis ex roſa ſumebatᷓ in cœnis ſolẽnibus: & ſaliorũ: cũ nunc Apollinari cœnam ſolutã celebret:mittit ei coronã roſaceam. Felix roſa:quia cingis tempora Apollinaris. Olim : diu multis annis. Venus:cui dicata eſt.

Ad Criticum.

IACtat. Inæqualis liber dicitᷓ:cuius pars probanda ẽ pars laudãda. Inæ-qualis itẽ qui uarie ate rerũ ẽ diſtinctus: quod ꝓbatur in poemate:niſi .n.uarietas inſit non oblectat. Matho Martialis librum inæqualem di-cebat: quum priore ſignificatione acciperet ; reſpondet ſuum librum laudari aMathone:quoniã bonus liber non ſit niſi ĩæqualis.i.uarietate diſtinctus. Si uerũ.i.ꝙ meus liber ſit ĩæqualis. Critici:dicuntᷓ iudi-ces qui aliena carpunt.Oratius:Vt,critici dicunt:idẽ dicti ſunt homero-maſtici ex hiſtoria:quoniã zoilus olim teſte Vetruuio hoc ſibi nomẽ aſ ſumpſit dũ carperet Homeꝝ. Vnde reliqui alienoꝝ operũ cenſores ex illo dicti ſunt homeromaſtici.A Catone appellantᷓ uitiligatores:quoniã tanq̃ uitiliciũ obtendentes moroſa cenſura nihil prætermittũt intactũ. feſtiue autẽ dixit Pli.Vitiligatores fuiſſe appellatos:quoniã de uitio li-tigarent:ita urbane ĩterpretatus ẽ Cato:cũ tamẽ a uitilitio uĩculo dicãtᷓ. Caluinus & umber ſcribebãt æquales.i.oĩo malos:ubi nulla ẽ pars bõa. Seneca.l.ĩæqualẽ oratorem appellat.i.partim bonũ. Expõe illud Et be-ryllos ĩæquales:ꝑpoſitio itẽ ẽ:nam berylli inſerebãtᷓ phialæ:quod Stra-bo de indis ĩ poculis ſcribit ĩæquales:nam in ſexangularem figurã po-liebãtᷓ berylli:ut repercuſſu anguloꝝ color excitaretᷓ:iccirco inæquales. Sed plura ĩ cõmentariis. Iuue.quos ꝓpediẽ edemus una cũ cõmẽtariis ſiluarũ Papi.Silii:& epiſtolaꝝ ad Atticũ.

Ad Iuuenalẽ.

DE Noſtro. Nuces ſaturnalitiæ dicuntᷓ:quoniã in ſaturnalibus his pueri ludebant:ædẽ appellatæ ſunt iuglandes:nuptias ad maritũ comitantes ut nonnulli putarũt:quoniã cadentes ex arbore tripudiũ faciãt: ut alii doctius ſcribunt:quoniã nucleũ & fœtũ multiplici cortice tueantᷓ:quod fœcũditati muliebri cõuenit.mittebãtᷓ ergo nuces a Martiale Iuuenali: & cã affertᷓ q̃re alia põa nõ mittat:quõiã alia põa Priapus dõauit puellis

In Baccharam.

SI Quid. Baccharã diſſimulatorẽ accuſat:q hortatus Mart. ut ſi qd opus eẽt peteret:poſtea cũ illũ audiret cõquerẽtẽ diſſimulabat ſe intelligere quare ĩdigeret. Secũdus:creditor. Appellat: ſollicitat me. Rigida: aſpera uoce. Neſcis qd ſit opus.i.diſſimulas ſcire qd ſit opus. Clara lectio ẽ:ut Celſus quæ põt ab oĩbus audiri. Hoc opus:ſẽſus ẽ poſtq̃ nõ ĩtelligis & diſſimulas te ſcire qd ſit opus:opus ẽ ut ſis mutus: & nõ lo-quaris ut nequeas dicere mihi quid ſit opus. Hoc opus ẽ ſubito fias ut ſidere mutus:ſidus genus morbi ẽ quo ĩꝓuiſo & ſubito lingua amittitᷓ: unde ſiderati dicũtᷓ auctore Pli eo morbo laborãtes.ĩfra :Sidere percuſ ſa ẽ ſubito tibi zoile lĩgua. Fias mutus ſubito ſidere.i.morbo ĩꝓuiſo.

Ad Narniã.

NARnia. Quĩtus hẽbat agꝝ cõfinẽ agro.Mart.hẽbat narniẽſẽ agꝝ ĩ quo nõ uerſabatᷓ:cõqueritᷓ poeta Quintũ abeẽ: cuius uicinitate agellus no-mẽtanus ſibi erat ĩ pretio.Narnia opp.alias dicebatᷓ Nequinũ. Amnis: .i.nar:unde Narnia Vix adeũda ẽ:quæ uix põt adiri. Abducere: di ſtrahere. Lenta mora:diu. Perdis: aufers cãm amandi cũ receſſũ & uoluptatẽ: quã ego capiebã ꝓpter Quintũ uicinũ. Parce mihi:nã irata

uidebat̃ eſſe Narnia:cũ non redderet Quintũ. Perpetuo ponte. quia habebat pontẽ quo maxĩe gloriat̃.

In Papilum.

VNGuentũ. Onix ſignificat lapidẽ coloris ũguiũ. Onix itẽ ſignificat ampullã marmoreã:ut Porphyrio interpretat̃. Papilus erat cũnilingus: quod q exercẽt ſalſũ hẽnt anhelitũ: ut ſupra dixit ĩ Bæticũ: Teq; iuuãt gerres & pelle melandria cana. Halitu igit̃ Papili dicit unguẽtũ factũ eẽ garꝶ ſalſum. Parua onix.i.ãpulla.

In Linum.

BRVma eſt. Linũ mõet ne ſe baſiet hyemali tẽpore:cũ ſẽper ſit mucidus: nã hic cũ uellet ambitioſus uideri: & amicus oĩbus naribus fluentibus obuios omẽs baſiabat. Niuali:oſculo mucido. Læſus:percuſſus. Rudis:indocta. Dulcior:ironia. Glacies liuida.i.mucus. Cilix: apud cilices & ſyrios capellæ & hirci ueſtiũt̃ uillo tõſili:unde ueſtes fiebãt quas nunc cilicia appellamus. Cynips: fl.ẽ inter duas ſyrtes auctore Herodoto:& Pli.q ex tumulo labit̃:quẽ cariton appellauit. Illi ſũt magni hirci: unde dicũt̃ hirci cyniphii. Virg. Nec minus ĩterea barbas ĩcanaq; menta Cyniphii tondent hirci. Cyniphеæ ẽt ſegetes dicunt̃ a copia quæ illic ẽ. Ouidius:Cyniphеæ ſegetes citius numerabit ariſtas. Marito cyniphio: .i.hirco. Gallũ recentem:an recentem gallum dicit: quoniã hi quibus genitalia amputant̃ primis diebus animã habent grauiſſime olentem: an quod nõ diſplicet:quoniam Bæticus gallus cuius ſupra memĩt cũnis lingendis cæteros ãteibat. Recentẽ:q nuper lingebat. In mẽſẽ aprilẽ: qa tũc nõ etis mucidus.

Epitaphiũ Vrbici Pueri.

CONditus. Epitaphiũ Vrbici ĩfãtis. Tres Vrbici fuerũt:Vrbicus Põpeius: cuius memĩt Tacitus. Vrbicus cuius Iuue. Vrbicus ĩfans: cuius hoc epitaphiũ. Genus:maiores. Nomẽ:ortũ. Trieteris:ẽ ſpaciũ triũ annoꝝ. Tetricæ deæ.i.parcæ ĩexorabiles & ſeueræ. Blæſa lĩgua:quæ nõ oĩo ĩtelligit̃. Strereſſe.i.diutius te uiuere. Niſi ſerior Neſtore.i.niſi peracta lõgiore ætate q̃ ætas Neſtoris. In eũdẽ ferme ſenſũ ẽ uerſus de Glaucia: Qui fles talia:nil fleas uiator.

Ad Librꝝ ſuum:

NOSti. Mittit librꝝ Ceſio Sabino Vmbro:mõetq; q̃ti facere debeat mãus Ceſii:qa q̃uis uni uideat̃ mitti:tamẽ ab oĩbus legit̃:nã Ceſius copiã oĩbus faciet. Vmbriæ mõtãæ:quæ ĩ mõtibus ſita ẽ. Auli pudẽtis:aĩci. Vel:ẽt. Proximũ:ſecũdo loco. Turni:poetæ. Turnus & Memor fratres poetæ fuerũt:quoꝝ memĩt Sidonius. Frequẽs amator.i.o quot erũt q te amabunt.

Ad Caſtorem.

OMNia. Caſtor cũ pauper eẽt magno pretio oĩa emebat; uaticinat̃ fore Mart.ut ẽt oĩa uẽdat:ſi uoluerit parare uictũ.monoſtichon eſt.

Ad Criſpinum.

SIC placidũ. Ante ĩperatores Criſpini fuerũt multi:tẽporibus ĩperatorũ tres:Criſpinus præfectus prætorii Claudii:Criſpinus filius Neronis ex Popeia:Criſpinus tẽporibus Domi.claruit gratia pricipis:ĩ hũc ĩuectus ẽ Iuue.Criſpĩus tyrias hũero reuocante lacernas.& ſupra memĩt Mart. Neſcit cui tyriã dederit criſpinus abollã:nũc Mart.ſuũ libellũ ei cõmẽdat.erat ægyptius. Lector cãdidus:alienus ab ĩuidia. Nõ nihil.i.aliqd laudis præſtat tẽporibus. Parrhaſia.i.palatina. Frui aure Cæſaris.i. nonnunq̃ audiuntur & leguntur audiente Cæſare. Memphis: patria tua in ægypto. Marſo:poeta. Catullo: qui fuit temporibus Cæſaris Auguſti. Mando:commendo. Cætera:præmium dãdum: quaſi dicat quum hæc dixeris:reliqua a Domitiano expecto.

DOMITII CALDERINI VERONENSIS COMMENTARII IN :M: VALERIVM MARTIALEM LIBER OCTAVVS :

MNES Quidem libelli mei : Octauum librum dicaturus Domitiano :profitetur ſe omnem uerborū laſciuiam declinaturum. Gratulatur enim imperatori : qui nuper ſarmatas deuicerat .Tantam autem materiam ſibi propoſitā eſſe ait : ut ad poema ornandum :nullo ferme ingenii labore opus fuerit:ait tamen ſe mediis laudibus alia inſeruiſſe : ne ſolum eſſet carmen & perpetuum de laudibus : quod imperatoris aures fatigaret : Domine:o Domitiāe. Famam perpetuitatem. Fama enim carmini idem eſt quod uita homini. Supplicant tibi:ideſt dicati ſūt:propter hoc quia tibi dicati ſunt. Occaſiōe fruitur pietatis : ideſt te ſæpius adorat:cum tibi totus ſit dicatus . Minus laborandū .i.minus oportet laborare.Duo poema faciunt:ingenium & materia: Subīde:frequenter. Omnis uerſus :epigramma . Fatigare:numero & multitudine . Satiare:nos narrantes. Viris ſupremæ fortunæ:ut ab Auguſto:qui libellum epigrammaton edidit. Maior:quia cōtinet uictoriam de ſarmatis. Allegata : miſſa: Meminerit: hæc pars :

Ad Librum Suum :

LAVrigeros.Hactenus Venerem uidetur coluiſſe : carminis licentia :& laſciuia uerborū:nūc pro Venere Palladem īuocat: cuius nomen colebatur a Domitiāo:& dea erat pudicitiæ. Laurigeros penates.i.triūphalē domum recēti uictoria de ſarmatis. Sanctius:maiori pudore. Venus nuda:eſt laſciua & impudēs uerborū licētia : Ad Ianum :

FAStorum.Reuertētem ex ſarmatis Domitianum uictorē mēſe ianuario:Ianus : ut ait poeta:doluit ſe non poſſe cernere pluribus oculis : promiſitq; ei lōgiſſimā Neſtoris ætatē : ſed tamē non ſatiſſactū ē deſiderio populi optātis:ut nō mō ānos Neſtoris uiuat Dōitiāus :ſed ēt ipſius Iāi.Iāus dicitur parēs faſtoꝝ:quoniā initiū præbebat āni.Faſti aūt per ſigulos ānos ſcribebātur. Hiſtri:ſarmatarū:qui ad Hiſtrū habitāt : Tot uultus: Ianus duos uultus:ut non nulli ſcribunt quatuor habuit : Plures oculos.i.ut poſſet cernere Domitiāum . Omni lingua.i.quaterna: Addas tuam ætatem:quia nō ſatis putat populus romanus habere uitam Neſtoris. Ad Muſam :

QVInq; ſatis.Introducit muſā eū hortantē : ut ſcribat epigrāmata:ne uideatur alia cauſa:q̄ honeſta ſcribere. Ludere carie :laſciuire: Sit pudor:carie. Et finis nil plus addere pōt fama:q̄ addidit. Teritur cōſumitur: Meſſala:orator ſtēatis dōeſtici ſtudioſiſſius:magnificas habuit ædes:quæ cum domo Licinii Craſſi certabāt. Situ:uetuſtate. Infra de eodē:Marmora meſſalæ fīdit caprificus. Marmora Licinii ædes marmoreæ Licinii Craſſi.Perſius:In Licinii ædes. Hic ē ille qui cognomēto dictus ē diues :primus omnium romanorum :poſtea decoxit: irriſione tamen occurrentium ſalutabatur diues: Qui in parthos iuit nō fuit appellatus diues primus:ſed hic . Nona : ideſt una ex muſis. Sordida:oblita unguēto: Soccum : grādē uocem.Soccus genus calciamenti quo utebātur comici :cothurno tragici. Tragicos cothurnos:altum genus ſcribendi . Paribus modis: ideſt uerſibus heroicis. Rauca uoce:magno hiatu : Lucerna:qa poemata quādoq; ſcribuntur ad lucernā. Licet:eſto. Anguſta auena:infimo carmīe:

Vincat tubas multorum:ideſt magis hæc legant:q̃ heroica.

Ad Cæſarem Domitianum.

QVANtus. Multa templa erexit Domitianus diis:adeo ut quantũ debeat imperatori ſoluere non poſſint: ut altero epigrammate dixit. Imperatore igitur reuertẽte ait nõ modo populum romanum lætari: qui fruitur uultu Cæſaris: ſed & ipſos deos:qui multa accipiunt ab imperatore. Aras latias:romanas Suſcipit: facit gaudia ꝙ tu ſis reuerſus. Faciunt ſacra:ideſt ſacrificant læti tuo aduentu.

Ad Macrum.

DVM. Macer poeta fuit ueronẽſis:cuius meminerũt Oui: & Euſebius. Fuit item Macer equeſtris ordinis temporibus Domitiani:qui muneribus datis puellis imminuerat cenſum; equeſtrem:adeo ut amplius eques eſſe non poſſet: cum quadringenta non haberet. Qui autem priuabatur dignitate equeſtri deponebat ãnulum inſigne ordinis equeſtris: Ait ergo Martialis Macrũ donaſſe tot ãnulos puellis:ut quẽ ipſe geſtabat ãnulum equeſtrem coactus ſit deponere. Iuuenalis:Talibus a dominis poſt cuncta nouiſſimus exit Annulus. Deſiſti:quia imminuiſti cenſum equeſtrem:& depoſuiſti annulum.

IN Euctum.

ARChetypis. Euctus uaſa habebat argẽtea:quæ uetuſtiſſima eſſe prædicabat. & cum diu in enarrandis uaſorum laudibus fuiſſet occupatus:apponebat in hiſdem præſentis anni uinum. Deridet igitur poeta uetuſtiſſimis poculis bibentẽ nouum uinum. Archetypa uaſa dicuntur uetuſtiſſima:& primi exempli. Cimbia:uaſa. Luto ſagũtino:nam fictilia ua:a conficiebantur terra ſaguntina. Iuuenalis: Pugna ſaguntina feruet commiſſa lagena. Martialis alibi: Hiſpanæ luteum rotæ toreuma. De terra ſaguntina teſtimonium extat Plinii. Mucida uina:ideſt uerbis ſuis facit mucida uina. Ferret hæc: acciperet hæc pocula:nam Apollo:& Neptunus ædificarunt troiã:pacti a Laomedõte pocula cũ lapythis. In pugna cẽtaurorum nobiliſſimũ craterem fuiſſe legimus:quo Euritum Theſeus interemit:Oui. Forte fuit iuxta ſignis extãtibus aſper Antiquus crater:quẽ uaſtũ uaſtior ipſe Suſtulit ægides. Craterem itẽ Hileo dat Virgilius eadem in pugna:Et magno hileũ lapythis cratere minãtem. Martialis dat Rheto: ut Flaccus in primo argonauticorum:Multoq; in famis hiaco Rhetus. & paulo poſt: Crateres mẽſæq; uolant. Debile:imminutum fractũ: Vaſa argentea aliis ſupponebantur tanq̃ nidi. Plinius de poculis: Ad ſuſtentãda obſonia inter addidimus altera:& intereſt q̃plurimũ lima perdiderit. Cẽſentur:in precio ſunt. Longæuo Neſtore:propter uetuſtatem ductam uſq; a Neſtore. Columna: ideſt fundum: quo ſuſtinetur poculũ. Trita:uſu. Pollice mãu Neſtoris. Aeacides Achilles: Miſceri:propinari iuſſit Patroclo. Ipſe bibit:tres ad Achillem oratores uenerũt:Vlyxes:Aiax:Phœnix:in quorum aduentu Achilles ita loquitur Patroclum maiorẽ iam craterem Menœtii filii appone:& exhilara frontem:poculumq; appone ſingulis:nam amiciſſimi homines meas ædes ſubuenerũt. Et bibit: ipſe merum: bibit enim Achilles Homerus innuit: Phœnici & Aiaci:& bibit Bitias notus carmine uirgiliano:Tum bitiæ dedit increpitans. Aſtyanacta:uinum nouũ. In cyathis Priami: ideſt in ſcyphis archetypis

In Cinnam.

HOC eſt. Cinna uolebat diſertus cauſidicus uideri:& cum tandem inciperet agere cauſas uix.x.horis abſoluerat noue͂ uerba:a iudicibus item petiit quatuor horas: quod ſpacium cum uideatur datum ad dicendum: poeta urbaniter ait Cinnam impetraſſe longum ſpacium horarum quo poſſit ſilere. Sed modo:ideſt cum no͂dum abſoluiſſes .x.horis. Quatuor clepſydras: ideſt quatuor horas. Potes tacere: quaſi dicat melius fuerit ta͂ diu ſilere: q̄ agere cauſas. Vel certe potes ſilere: quoniam non agis cauſas dicendo ſed ſiles: adeo pauca dicis.& urbane eum ſilere ait tam lente loquentem. Ad Ianum.

PRINncipium. Ianuario menſi nihil maius ineſſe ait: cum & initium anni ſit:& tunc faſces conſulares ſumantur: q̄ ꝙ eo reuerſus eſt Domitianus e ſarmatis uictor. Hoc maius: quod contigit. Reducem: incolumen & uictorem Domitianum. Velocibus: cito labentibus. Tuo uultu: tuis enim calendis renoua͂tur anni. Te primum pia thura: nam ianuario ſacra peragebant ut felix annus eſſet. Purpura felix: ideſt conſ. qui faſces ſumebant menſe ianuario.

Ad Quintum.

SOLuere. Hylas factus lippus ideſt oculis ſtilla͂tibus uoluit ſoluere nouem partes creditæ pecuniæ Quinto: mox amiſſo altero oculo uoluit dare partem dimidiam: conſuluit Martialis ut anteq̄ alterum oculum amittat accipiat dimidium: nam cum nuper morbo oculoru͂ ſubtraheret tres uncias: mox luſcus tres: Verendu͂ eſt ne totu͂ neget amiſſo utroq; oculo. Dodra͂tem: ideſt noue͂ uncias. Luſcus: factus. Vult dare dimidiam: ſex uncias. Occaſio lucri eſt breuis: quia cito peribit alter oculus. Cæcus: amiſſis duobus oculis. De Baſſo.

EMIT. Baſſus.x.milibus nummum emit lacernas: ſed cum non eſſet ſoluturus: poeta ait eum lucratum eſſe has ueſtes. Lucri fecit: ideſt lucratus e͂. Adeo bene emit: ideſt adeo uiliter emit: Interrogatio e͂: cui ita reſpondet. Immo non ſoluit: quod maius eſt.

Ad Cæſarem Domitianum.

PERueniſſe. Redeuntem Domitianu͂ tanto applauſu populus in circo excepit: ut ſarmatæ unde uenerat potueri͂t exaudire clamore͂: quodq; magis eſt mirandum: occupati oculi imperatore͂ inſpiciendo no͂ uiderunt equos qui in circo iam quater cucurrerant. Rhenus.fl.germaniæ. Vrbem: romam. Ille Rhenus: ideſt accolæ rheni: Læticiæ nouæ te venie͂te. Hiſtrum: accolas hiſtri. Nemo: nullus ſpectator. Miſſos quater: ſepties enim mittebantur equi a carceribus in circo: ſed cum Domitianus uellet centum miſſos uno die perfici: iuſſit ut quinquies tantum ſinguli mitterentur. In eundem ſenſum ſupra: Adeoq; me͂tes omnium tenes unus: Vt ipſa magni turba neſciat circi Vtrum ne currat paſſeri͂us an tigris. Longa gaudia: ideſt plauſus longi. Nec te ſic Cæſar: ideſt nunq̄ amauit tantum quantum nunc: quaſi dicat ad cumulum amoris perue͂iſti:& nullus locus relictus eſt ut amari poſſis amplius. Vt uelit ipſa: etiam ſi roma uelit: plus non poteſt amare. Ad Priſcum.

Vxorem. In eos qui locupletem uxorem ducu͂t: nam hi nubunt uxori: ut illud Plauti: Dotem accepi libertatem uendidi. Locupletis uxoris i͂ſole͂tia͂ ſatyra i͂ſectatur Iuue͂alis. Nolo nubere uxori: quia oportet me parere. Inferior: nobilitate & opibus. Pares: in amore:& concordia: niſi mulier ſit inferior nobilitate & opibus.

Ad Gargilianum.

MORio. Moriones dicebantur qui naturali quadam ſtoliditate & deformitate oris oblectabant. hi adhibebātur cœnis diuitū: propterea Plinius cum inuitat amicū ad frugalē cœnam: Cœnabis inquit ſine morione. Morio nomine ipſo ſignificat ſtultum. Martialis morionem emerat adductus nomīe: ut ipſe iocatur: putās eum eſſe ſtultum: ſed cum haberet domi uidiſſetq; eum non angi: nō cruciari: non uexari aliquo furore: eſſe mente tranquilla: ſimplicitate quadam naturæ: poeta iudicauit eum ſapiētem: propterea repetit a Gargiliano preciū datum: quoniam uendiderit ſapientem pro ſtulto. Ita quoq; de morione loquitur in diſtichis: Quiſquis plus iuſto non ſapit ille ſapit. Nam ueram uitam putat eſſe in tranquillitate mentis: & rerum contemptu. Sapit: nam poeta more Epicuri putat ſapiētiam ſummam eſſe: quali eſt morio.

In Crudelē Amicum.

PALlida. Horti penſiles erant apud antiquos qui rotis promouebātur ī ſolem ab holitoribus: rurſus hibernis diebus ſpecularibus tegebātur ne uentus læderet. Plinius de cucumeribus Tiberii: Nullo nō die contigit pēſiles hortos non promoueri rotis ab holitoribus ī ſolem: prorſus hibernis diebus intra ſpecularium munimēta reuocantibus. Amicus Martiali penſiles hortos ita texerat: cum poeta haberet cellā apertam uentis: ait ergo ſe melius futurum hoſpitem arboris: q̄ talis amici: quia tegetur ſaltem ſpecularibus. Specularia: lapides ſpeculares. Admittunt diem ſine fæce: nam excludunt uentos & brumā. Nemus tenerum: ideſt hortulos. Non tota feneſtra: ſed partim aperta.

Ad Cæſarem Domitianum.

DVM noua. Domitianus edomitis ſarmatis noluit triūphare: ſed lauream tantum rettulit Ioui capitolīo. Poeta ait tantam fuiſſe populi læticiam: ut hæc laurea non ſit minor triumpho: & laudandum eſſe animum imperatoris: qui confidat ſe non fore minori ueneratione apud ſuos hac laurea: q̄ ſi triūphaſſet. Memorabit: celebrabit. Et ditant latias tertia dona tribus: Ita & codex antiquus habet: & ē legendum. Latinæ feriæ dicebantur dies: quibus fœdus ictum eſt a latinis cum populo romano. Hiſdem diebus licebat populis latinis petere carnē ex mōte albano a romano populo ex ſacris. Cicero in oratiōe pro Planco hoc indicat: dum paucicatem hominum in quibuſdam municipiis oſtendit his uerbis: Quibus e municipiis uix q carnem latinis petant inueniuntur. Victoria ſarmatica tertia erat: de qua hic loqtur bis iam domitis cattis & dacis. Tertia igitur dona: ideſt ſacrificia quæ tertia iam uictoria fiebant. Ditabant tribus latias: ideſt populos latinos: quia iam tertio carnes dabātur. Auctores ſunt Macrobius: & Varro. Latinæ autē feriæ in pompa triūphali īdicebantur. Triumphos ſecretos: lauream appellat triumphum ſecretum: quaſi ea uoluerit imperator triumphum celare. Tuæ pacis: quā dediſti romanis perdomitis ſarmatis. Pānonici: ſarmatici. Noſſe ſuos: perſpectos habere animos ſuorum: & eos cognoſcere. Credis tibi: de pietate ſancta tuorum erga te.

In Ciperum.

PIStor. Ciperus iunci genus eſt apud Plinium: hic ē proprium nomen: Hic ex piſtore factus fuerat cauſidicus: lucrabaturq; multum: ſed conuiuis liguritoribus: nebulonibus multa dabat. Facere panem & farinam dicitur piſtor: qui pinſit far & coquit panem & farinam.

Facere item panem & farinam dicitur qui liberalitate ſiue prodigalitate ſua aliis panem & farinam ſubminiſtrat. Cum igitur Ciperus nunc multos paſcat prodigalitate ſua: æque piſtor uidetur ac olim erat: cum panem & farinam piſtor faciebat. Huc ſpectat totum hoc epigramma: ut oſtendat Ciperum qui liberalis uolebat uideri multos alendo: non agere id ex liberalitate: ut ſcilicet det panē & farinam multis: ſed ueteri more & inſtituto piſtoris. Piſtor a pinſendo farre dictus: olimq; tātum farinam faciebat: panem ipſi q̄rites & mulieres: ſententia eſt Attei Capitōis. Poſtea receptum fuit: ut idē & panem coqueret: propterea ait Et facis panem & facis farinam: nā utrūq; ad piſtorem pertinebat. Mutuaris: accipis ab aliis: ut oſtēdat prodigalitatem. A piſtore: ab īſtituto & opere piſtoris non diſcedis dum multos paſcis. Ad Sextum.

EGi. Iocus eſt: ꝙ cauſa amiſſa plus ſibi debeatur: q̄ ſi uiciſſet: nam laus fuiſſet loco parti alicuius premii. Pactus duo milia: id ē promiſiſti mihi duo milia. Erubui: tuli illum pudorem propter te.

Ad Cerinium.

SIC tua ceri. Cerinium deridet: qui dicebat ſe poſſe edere epigrāmata ſed nolle: ne Martialis æmulus uideretur: poeta ita reſpondet ut oſtēdat ſe id nō ſentire: quoniam nemo ſit tam amicus qui uelit cedere īgenio: & nolit doctior uideri. Supra in eūdem ſenſum: Verſus ſcribere q poteſt diſertos Nō ſcribat laberi uirum putabo: hæc dicit deridēdo. Vel mecum pari laude: uel mecū maior: ideſt maiori laude. Amici: Martialis ſic pari reſpectu amicitiæ. Flacci calabri: ideſt Oratii. Idem Virgilius noluit ſcribere eo ſcribēdi genere ut cederet amico. Pindarus Scopæ lindii filius poeta thebanus lyricorū princeps: ut ſcribit Fabius: tantæ æſtimationis: ut & macedoniæ regibus carus & Alexander thebis captis edixerit Pindari domum ne comburite. Id enim fuit Alexandri uerbū: licet nō nulli græci ſcribant ea uerba ædibus Pindari fuiſſe aſcripta. Inuentus eſt mortuus cum cœpiſſet dormire ī gymnaſio: ī grēio pueri dilecti. Ceſſit: laude. Romāi cothurni: ideſt tragœdiæ romāæ. Horatius: Scriberis uario. Variū ſcribit Quintiliāus: cuius tragœdia Thieſtes cuilibet græcorū cōferri poſſet. Frequens amicus: ideſt multi amici. De Cinna.

PAVper. Amici monoſtichon. Cinna ita erat pauper: ut uellet uideri diſſimulare diuitias: at inquit Martialis: ita eſt neq; magnopere laboret in hoc ſimulando oportet. Ad Varrum.

CVM. Varrus. fl. eſt qui diſterminat italiā a narbonenſi gallia. hic nomen eſt proprium uiri: is componebat ducentos uerſus eodem die: qua ī re non erat ſapiēs. Eſt enim inanis cuiuſdam ingenii tot uerſus effundere: tamen hoc iactabat ita ut uellet laudari: ſed non recitabat: in hoc erat ſapiens. Sapientia enim erat quærere laudē hac iactātia ſi poterat: ſed tamen nihil recitare: quoniam recitādo nullā potuiſſet aſſequi laudem. Nulla nō luce: ideſt quotidie. Nō ſapis: non es doctus poeta. Sapis: quia nihil recitas. Ad Luciferum.

PHOſphore. Venturo Cæſare noctu conqueritur diem ſero redire: quo die Domitianus erat in urbem ingreſſurus. Phoſphorus Lucifer ſtella quæ diē præcedit. Moraris retardas. Noſtra gaudia: aduētus Cæſaris. Lento igne: tarda ſtella. Abducere cyllaron: ut celerius uenires: ut ſatiſfaceres populo romano. Hic equus eſt ſtellificatus:

dicatus erat romæ ad foꝝ ĩ æde Caſtoris. Papinius: Et pauet aſpiciẽs ledæus ab æde propĩqua Cyllarus. Titana: ſolem. Tenes: moraris ſolem cupientem uenire: & ſatiſfacere læticiæ populi. Xanthus: ꝙ flauus ſit. Aethõ: quia uideatur ardere. Eq ſolis uolunt frẽa: ideſt uolunt currum. Memnonis alma parens: Aurora mater Memnonis. Vigilat: iam diu cupiens exire. Luci nitidæ: ueniente Domitiano. Non cedunt: ideſt nõ dant locum. Luna: quæ nondũ diſceſſit e cælo: quia ipſa etiam uult uidere Cæſarẽ. Nõ deerit dies populo: ideſt populus uidebit te etiam media nocte. In Gallicum.

INVitas. Hybrida dicitur ex imparibus parentibus natus: ut Porphirio interpretatus eſt Horatium: canis natus ex uenatico: & gregario hybrida. Item auctore Plinio dicitur fœtus apri: & ſuis domeſticæ. & hoc etiam conuitium in homines dicitur: eoq; uſus eſt Cicero ĩ Marcum Antõium. Porcũ: ſuem domeſticum. Das uerba: ſi derides: ut hoc ſcilicet oſtendas. Ad Ruſticum.

ESSe. Verberauerat coquum: qui male cœnam parauerat: inquit Martialis ſi coquus non eſt uerberandus ꝙ cœnam malefecerit inquit: qua cauſa erit uerberãdus: quaſi dicat nulla alia de cauſa debet uerberari. Cædo: uerbero. Ad Cæſarem Domitianũ.

SI quid. Blande rogat Domitianum: ut mittat pecuniam nec debeat ferre animo iniquo. Improba: inſaturabilis. Permitte: æquo aĩo ſinas te rogari a me. Qui rogat: qui ſupplicat. In Opianum.

VIDiſti. Opianus mali erat coloris: neq; cõualeſcere poterat. ſupra: Eſſet caſtrice cum mali coloris: Verſus ſcribere cœpit Opianus. Martialis ſæpe ægrotauerat: ſed cõualuerat: ut ſuperiore carmine oſtẽdit: Iocatur igitur in Opianum: qui perpetuo male habebat: neq; unꝗ conualeſcebat. Male: ideſt male habentẽ uidebo te. Sæpe ſcilicet male habentem. ſemper enim male habes. Ad Cæſarem Do.

NON tot. Dederat ſpectaculo Domitianus multas tigres. Tigrum primus oſtendit Auguſtus romæ manſuefactam: Claudius quatuor: plures nunc Domitianus. Poeta ait eum ſuperaſſe Bacchũ: qui gemĩa tantum tigride dicitur triumphaſſe. Pli. ſcribit elephantes duxiſſe Bacchi currum: & Pompeium ita eſſe æmulatum triũpho ſuo. Tigres autem fuiſſe indicat Silius duobus ĩ locis: Qualis odoratis deſcẽdẽs Bacchus ab indis. Raptor: fœtus enim tigridis rapitur ea abſente totus: reuerſa ad uacuum cubile cum id ſenſit raptoris fugientis ueſtigia perſequitur. ille paſſim relictis catulis moratur feram referẽtẽ ſingulos ad cubile: tãdem cum ad flumẽ aliquod uel ad littus peruenit: naui ẽ tutus: geſtatq; ſecum qui ſuperſunt. Albus: pallens præ metu. Supra: Viuat & urbanis albus in officiis. In equo hyrcano: nam in hyrcania & india ſunt tigres. Gangeticus: Indus: a gange fluuio. Timuit tot: nam numeroſus eſt parthus tigridis. Aeois armis: ideſt ĩdis. Nouas: inſolitas. Tigres nouæ erant nũc in ſpectaculis: nam raro uiſæ fuerant: cum tamen uariæ feræ ex genere pardorum. & ſimiles tigridi ſæpe ſpectatæ fuerint: nam Scaurus ædilis. c. & . l. oſtendit: Pompeius cccc. & . x. Auguſtus. cccc. & . xx. Delitias: ſpectaculi. Tua harena: id ẽ tuum ſpectaculum. Triumphos erythræos: ideſt indicum triumphum. Victoris: dei Bacchi: nam tertius Bacchus de indis triumphauit auctore Diodoro. Ageret ĩdos captiuos: ideſt cum triumpharet de indis. Ad Gaurum.

MVNera.Gaurum monet orbum & diuitem ut captatores contēnat:
qui cum mittant munera non amant: ſed optant mortem. Locu-
pleti:tibi diuiti ait uidetur dicere morere. Si ſapis:ſi cor habes: &
percipis. De Partheniana Toga.

DIC toga.Parthenius præfectus cubiculi Domitiāi togā candidā Mar-
tiali miſit:quam poeta laudat:ſed iocans oſtendit ſibi deeſſe lacernā:
quoniam lacerna ſua trita non bene cōuenit tam pulchræ togæ. Al-
loquitur togam: & rogat cuius lanæ precioſiſſimæ uelit exiſtimari.
Amici facundi:ideſt Parthenii qui doctus erat:ut alibi inquit poeta:
Nec muſis uacat:aut ſuis uacaret. Cuius gregis eſt: cuius uelleris.
Fama:laus. Phalanti ledæi:ideſt laconici tarenti:nam tarentini du-
cunt originem a laconicis duce Phalāto. Herba appula:ideſt paſcua
apuliæ. Saturat: irrorando alit. Galeſus:fluuius labitur e calabris:
fluit prope tarentum. Canuſinæ & tarentinæ lanæ in precio habe-
bantur. Bæthis tarteſſiacus:ideſt bæthis hiſpanus: qui bæthis tar-
teſſus dicebatur:ut Strabo: Aqua bæthica lanæ fiūt fuluæ. Stabuli
hiberi:ideſt pecudum hiſpaniæ. Multifidum timauum: lanæ pata-
uinæ in precio erant:quod Strabo ſcribit:& ī diſtichis ē. Non procul
autē a patauio timauum eſſe error quidam recepit.placet magis hoc
q̄ ut ītelligas de lanis hiſtriæ aut tergeſtinis. Numerauit:alludit ad
numerum hoſtiorum timaui:qui octo habet. Aſtrifero:cæleſti.Re-
latus enim eſt in cælum Cyllarus.ſupra: Hic ubi ſeptenas Cyllarus
hauſit aquas. Non decuit:non par fuit. Liuere:infici: Amyclæo
ueneno:purpura laconica.de purpura laconica Papinius: Quis pur-
pura ſæpe Oebalis:& tyrii moderator liuet ahēi. Et ī carmībus Ho-
ratius: Nec purpuras laconicas trahunt clientes. Sunt qui de cocco
intelligant potius q̄ purpura:quoniā in laconica naſcatur:ſed placet
de purpura. Miletus:tribus in locis eſt caput ioniæ:unde mileſia
uellera dicta ſunt a Virgilio nō a lāæ præſtantia:ſed a colore. Lanas
enim ſolitas fuiſſe illic tingi hic uerſus indicat: & Horatius in epi-
ſtolis:Textā mileti uitabit chlamydem. Vincis:ſuperas. Lilia:cā-
dore. Liguſtra nondum delapſa:quæ ceciderunt.Virgilius:Alba li-
guſtra cadunt: Ebur albet:quia frigore aſſeruatur illic frigiditate.
Sparthāus olor:ideſt olor ledæus. Paphiæ columbæ:dicatæ Vene-
ri: Gemma:ideſt unio.Vnionem ſoli romani appellarunt: reliquæ
etiam gentes margaritas: gemmæ in conchis oriuntur:quæ colligū-
tur ab urinantibus:& clariores ſunt ex mari rubro. Eruta:euulſa.
Aemula:ferme paria. Primis niuibus:ideſt intactis. Caudidiora
ſuo Parthenio:ideſt animo ſui Parthēii:qui miſit. Babylonis: Ba-
bylonii uarios picturæ colores auctore Pli. ueſtibus acu intexebāt:
Veſtes aūt pictæ dictū apud Homeꝝ ſunt:Vnde triūphales deductæ
ſunt. Texta:ueſtimenta. Picta:diſtīcta. Variantur:ornantur: &
pinguntur. Acu ſemiramia:babylonia. Nam Semiramis regina
babylonis fuit. Aeolus pater Athamantis patris Phryxi:& Helles
ex nepte:unde pecus æolium:quare aries quo Phryxus nepos Aeoli
uectus eſt in pontum:licet alii ſcribāt arietem fuiſſe inſigne nauis:
qua nauigauit Phryxus: alii pædagogum Phryxi:quem Gambrus
rex ſcytharum excoriari iuſſit:accepto in munus Phryxo ab Aeeta.
Fabula optinuit ut arietem brutū putemus:cuius uellus fuerit au-
reum. Non mirer me:hoc ē nō placeret magis mihi. Auro atha-

mantæo : ideſt Phryxi filii Athamãtis. O q̃tos riſus aliis mouebit noſtra lacerna trita : tacite petit lacernã. De Diſtichis.

DIſticha. Fatetur ſe decipere lectorẽ:qui ſcribat diſticha:& ita teneat lectorem breuitate:ſed tamẽ tot ſcribat ut librum cõficiat:uel quod placet oſtendit cauſam quare ſcripſerat lõgum epigramma.nam cũ librum abſoluere uelimus inquit quid refert diſticha ne ſcribamus: an longiora epigrammata:nam ꝙ me hortaris ſcribere diſticha : uis ut placeam breuitate: ſed nulla poteſt eẽ breuitas cũ faciamus librꝫ: Si liber ẽ:ſi tendo ad iuſtũ librũ:& ſi multa diſticha legere te oportet. De Spectaculo Scæuolæ.

QVI nunc. Ita puniebantur damnati:ut ante eſt dictum a Domitião : ut pereuntes uel tragœdiam repreſentarẽt.ut ſupra de Laureolo:& Orpheo:uel aliqua ex hiſtoria:damnatus repreſentat uirtutem Scæuolæ uera imitatione:nam & ipſe ſibi mãum comburit imperatoris iuſſu:poeta de hoc ſpectaculo edit epigramma. Bruti:maiorum : & Porſenæ:nam Brutus fuit poſt Porſenã. Teneat:id ẽ qui dãnatus.ẽ repreſentet Scæuolam. Fruatur pœna: ideſt fruatur laude pœnæ. Regnet:perſtet ipſe dãnatus. Adeſt ſpectator ſui:ideſt ſpectat laudẽ ſuam. Illa:dextra. Totis ſacris:ideſt totis focis ſacrorũ:nam Scæuola:ut Liuius:combuſſit dextram ad arã ſacrorum ĩ caſtris Porſenæ. Quod niſi:& hoc erat repreſentandum ex hiſtoria Mutii: ut ille abduceretur ab igne cum pararet etiam ſiniſtram cõburere. ſupra: Sed tam ſæua pius miracula non tulit hoſtis : Et raptum flammis iuſſit abire uirum. Nolenti : recuſanti. Sæuior: maiore uirtute q̃ fuerat dextra Scæuolæ. Laxos:extĩctos pene. Piget ſcire:id ẽ nolo ſcire. Quid ante: nã ob ſcelus damnatus erat:& ob ſcelus laudem cõſecutus comburẽdo manũ fortiter. Noſſe manum:dignam laude. nihil enim ante dignum laude fecit. In Dentonem :

EScio. Dẽto ducta uxore petiit ius trium liberorum:uel quod aliud ipſe genus libidinis ſectaretur:uel quod mariti officium non poſſet præſtare :ut iocatur Martialis de iure trium liberorum. Supra dictũ: Non belle fateris:quia uideris fateri te ſectari aliud gẽus libidinis: & non poſſe arrigere. Iura paterna : ideſt ius trium liberorum. Libellis ſupplicibus:ideſt ſupplicationibus longe ab hiſpania.

De Columba Aretullæ.

AERa per tacitum. Aretullæ frater in exilio erat in ſardinia:qui ut reſtitueretur ſoror ſæpe imperatorem rogauerat: nuper ea ſedente : & ſparſis auibus in theatro. Nã id ſpectaculi genus edidit Domitiãus: quod Papinius ĩ ſaturnalibus teſtatur:& olĩ ediderat Nero. Colũba in gremium decidit :neq; inde uoluit euolare. Columbæ autem fuerunt nunciæ grauioribus rebus alligatis pedibus epiſtolis: quod in obſidione mutinenſi accidiſſe antiquorum monumenta teſtantur: emiſſa columba a Decio Bruto obſeſſo in caſtra conſulum. Eundem morẽ oſtendit Iuuenalis : Tanq̃ præcipiti ueniſſet epiſtola penna: Ex hoc caſu theatri nactus occaſionẽ poeta & Aretullæ pietatẽ laudat rogantis Domitianum pro fratre:& poeta quoq; rogat dum ita ſcribit. Aues quæ ſpargebãtur in theatro miſſiles dicuntur. Caſus luſerat : hoc eſt hoc uideretur ſine numine accidiſſe. Inobſeruata:ideſt non retenta:poſtea quæ manebat in ſinu:nõ retenta eſt: factum numine Domitiani. Permiſſa fuga:ideſt facta poteſtate e-

uolãdi: Exulis:ubi frater exulat. Piæ:laborãti ꝑ fratre. Flectere:
exorare. Vota:ſororis & aliorum. AD Paulum De Phiala.
DE Prætoritia. Paulus Martiali amico miſit phialã ĩ ſaturnalibus. Phi-
alam autẽ ſolere mitti ĩ ſaturnalibus ex diſticho cognoſcitur: Quã-
uis calaico rubeam generoſa metallo: Glorior arte magis quod meus
iſte labor. Phiala erat uas commune aquæ & uino elaboratum: im-
primis argentea: aut aurea. Iuuenalis: Viro tenet phialas tibi non
committitur aurum. A Paulo nunc miſſa tam ſubtilis & exilis lamæ
erat: ut nullius ferme precii eſſet: in quo poeta Pauli auaritiam deri-
det: qui ingenio uidetur excogitaſſe quo pacto mitteret exiguum
munus: cum poſſet & minus mittere: & nihil ſi uolebat. Corona
prætoritia: ideſt corona in ludis data: nam coronæ fiebãt ex bracteis
uel auri uel argenti in ſpeciem florum: quæ in ludis dabantur. Prĩus
Craſſus argẽto & auro folia imitatus ĩ ludis ſuis coronas dedit. Præ-
tores autem præerant certaminibus theatri: unde munera prætoritia
quæ dantur in ludis theatri. Suetonius de Nerone: Magiſtros certa-
mini præpoſuit conſulares: ſorte ſede prætores. Iuuenalis de præfe-
ctis ludorum: Nullius fibula durat Vocem uẽdentis prætoribus. Eſt
igitur tam ſubtilis q̃ bractea coronæ prætoritiæ. Pægma perunctũ:
argento incruſtare pægmata mos fuit apud antiquos: ſed id fecit in
magnum luxum. C. princeps: propterea Tranquillus ut ſupra de pæ-
gmate ĩ Claudio. Perunctum: incruſtatum. Hac nebula: ideſt hoc
folio & lama ſubtiliſſima argenti. Pallida unda: quia crocus ſpar-
gebãtur in theatro uino dulci mixtus: auctor eſt Plinius. Cum autẽ
loqueretur Virgilius de uino dulci ex tmolo mõte ait: Non ne uides
croceos ut mittat tmolus odores: India mittit ebur. Croceos odores
ĩtelligit uinum dulce: quod miſcebatur croco ſpargẽdum ĩ theatro:
nã quod Probus & alii exponũt pro croco falſum eſt: nam præſtan-
tiſſimum crocum ex cilicia: non autem ex tmolo mittebatur. De ui-
no autem et uinetis tmoli multa extãt teſtimonia. Miſceri uino cro-
cum indicat etiam Horatius: Coritioq; croco ſparſum ſtetit. Sueto-
nius: Sparſo per uias identidem croco. Diluit: abluit: cum ĩ theatro
funderetur. Lama groſſior eſt: & ex ferro aut huiuſmodi metallo:
bractea eſt plicabilior & ex auro potiſſimum: aut argento. Virgilius:
Leuiter crepitabat bractea uento. Iuuenalis: Bracteolam de Caſtore.
Lecti ſiue triclinia incruſtabãtur argento: quod Carbilius eques ro-
manus primus inſtituit: poſtea lecti mulierum omnino operieban-
tur. Ait poeta hanc phialam eſſe bracteam deraſam ex lecto Pauli
ungue miniſtri furacis: nam a furantibus ſeruis non nunq̃ derade-
bantur ungue. Tranquillus de Calligula: Romæ publico epulo ſeruũ
ob detractam lectis argẽteam lamam carnifici tradi iuſſit. Fulcro:
lecto: ſponda. Sentire: nã concutitur. Agi: agitari. Vapore: leui
afflatu. Volitat: impellitur. Cariota: eſt ſpecies palmarum. auctor
eſt Pli. idem teſtatur Strabo libro ultimo his uerbis: Duplex ẽ pal-
ma cariota & reliqua thebaica durior ſuauior guſtatu: dicta cariota a
cara: quod ſignificat caput: nam ex ea fiebant uina iniqua capiti.
Mittebatur calẽ. iani in diſtichis: Aurea porrigitur iani cariota ca-
lẽdis. Erat autẽ aurata imitatione uanitatis græcorum: qui quẽ fru-
ctum putarunt gratiſſimi ſaporis eſſe fecerunt aureum in templo
Apollinis delphici raphanum aureum: betam aureã: rapum plũbeũ:

pro uarietate metalli ſaporem fructus indicantes. dicuntur etiam cariotides. Papinius:Prægrandes cariotides cadebant. Sputo: tam ſubtili:aureo:craſſo. Aſſe:paruo precio. In diſtichis de cariota :Sed tamen hoc munus pauperis eſſe ſolet. Colocaſia : herba eſt quæ in nilo naſcitur foliis latiſſimis : quam non nulli cyamon dixerunt. ducitur dentibus tanq̃ lana :& quidem ſubtilis. In diſtichis: Niliacũ ridebis olus lanaſq; ſequaces. Improba cum morſu fila manuq; trahes. Lenta colocaſia:nam flexibilia ſunt. Lilia:non candida:ſed purpurea magis. Plena:groſſiora hac phiala. Bombix prius bombilis dictus:inde necidalus:demum bombix araneorum:modo texit telas ĩ aſſyria:quas Pamphyle Platis filia ĩ cœa ĩſula & retorqueri & texi docuit:unde ueſtes bombicinæ fiebant :quibus mulieres rõanæ pellucebant. Creta : ideſt terra ſilinuſia ſiue chia:quæ faciebat ad poliendam cutem qua utebatur Fabulla. Bulla:erat ornamentũ pueri ingẽui in ſpeciem cordis: remediis quibuſdam incluſis aduerſus inuidiam. Bulla item ſignificat aquam tumeſcẽtem. Varro in re ruſtica: Vita noſtra bulla ẽ. de hac ĩtelligit Martialis. Offẽſæ aquæ:percuſſæ. Craſſior:groſſiore ſuperficie q̃ phiala quam mihi miſiſti. Veſſica:tegmẽtum & mitellam capitis ſignificat ſubtiliſſimam: qua germanorum crines contegebantur. Bataua ſpuma: ideſt germãico ſapone. Sapo autem gallorum eſt inuentum ad crines colorandos: Cum autem ſit ĩ præcipuo uſu germanis ſpuma germana dicta eſt. In diſtichis: Cauſtica theutonicos accendit ſpuma capillos. Captiuis poteris cultior eſſe comis. Spuma bataua:ideſt ſaponis:qua illinũtur crines. Mutat:nam colorat crĩes. Pullus:cygnus. Ouo ledæo: ideſt ouo cygni:nam pellis ineſt cum aliis ouis cygnorum:qua pulli ueſtiuntur. Splenia:flameola ſubtiliſſima:ut ſupra eſt dictum:Splenia tolle leges : quæ ita capiti componebantur : ut dum a fronte ad utranq; genam ducuntur :relinquantq; uultus ſpacium apertũ :cornua lunæ effingant. Fronte lunata:ideſt ita compoſita ut uideatur cornuata tanq̃ luna. Cocleare:mittebatur in ſaturnalibus. Infra:Sũ cocleis habilis ſed nec minus habilis ouis. Nunquid ſcis potius cur cocleare uocer? Mittere nihil:quod melius fuiſſet q̃ excogitare hoc ut pauca mitteres.

In Iactatorem.

ARChetypum. Archetypa uaſa dicebantur uetuſtiſſima:& quoniã erãt in precio :archetypa etiam ſignificabant precioſa. In furem : ſiue captatorem hoc eſt diſtichõ:qui archetypa uaſa habebat : nulla ſua pecunia comparata. Vas dicitur factum ſine te:hoc eſt ſine ſumptu tuo :& ſine te factum dicitur:hoc eſt nondum te nato. hic iactabat ſe habere archetypa. Myos :id ẽ uaſa ab ipſo Mye ſculptore facta. Martialis reſpondet eo magis eſſe archetypa intelligẽs eo eſſe maioris precii:quõiam ſine eo facta ſunt: intelligẽs ſine eius ſumptu: cum ille poſſet intelligere Martialem dicere magis archetypa:ideſt uetuſtiora & ſine eo facta :ideſt anteq̃ natus eſſet. Myos:artificis ſculptoris :quemadmodum archetypum ; ideſt Mentoris in diſtichis. Mys ſeruus fuit Pythagoræ. Mys præterea Agragas:Betus eodẽ tempore claruerunt argento celando. Myos opera erant ĩ æde Liberi patris rhodi Sylenus : Cupido.

In Peſſimos Coniuges.

CVM ſitis. Miratur coniuges peſſimis moribus non conuenire: cum ita oporteat eos eſſe concordes :quẽadmodum & boni conueniũt.

Conuenire uobis:ideſt non eſſe concordes:

Ad Cæſarem Domitianum:

REGia pyramidum. Laudat ædes Domitiani:quæ ædificatæ fuerunt a Rabirio:magis eĩm placet:quod ſupra dixit Rabiriũ ſtruxiſſe ædes Domitiani q̃ ædem Iouis capitolini. Ride: contemne. Regia miracula pyramidum:nam pyramides ſunt ſtructæ a regibus. Aeoũ opus:ideſt orientale: Labor mareoticus:ideſt pyramides ægyptiæ. Quota pars eſt:ideſt minima pars Domitiani. Credas:credere poſſes: Pariter aſſurgere:ideſt ſuperimponi: Oſſa breuior:minor.i: cum montes a gigantibus fuerunt ſuperimpoſiti ut raperent cælũ: domo palatina. Apex:ſũmitas aulæ palatiæ. Serenus:qui in ſerenum conſurgit. Et prius:ſumma loca primo ſole illuſtrãtur: tantæ altitudinis hãc aulam eſſe dicit poeta:ut ſol naſcens prius eius apicẽ attingat: q̃ montem Circes filiæ ſuæ:nam Circe Solis filia fuit: ut cecinit Virgilius:ut Diodorus Aeetæ: & Echates: hæc cũ regẽ ſarmatarum cui nupſerat ueneno ſubſtuliſſet:expulſa a popularibus ĩ italiam uenit:q̃uis qui parum recte Homeri uerba interpretantur: eam ignotam Oceani inſulam tenuiſſe putẽt. Circeum autem montẽ ita ſcribit Vlyxes apud Homerum:E ſpecula inquit uidi inſulam quam ingens pontus ambit: Sita eſt ipſa terra:uidi autem in medio fumũ. Virgilius: Atque hic æneas ingentem ex æquore lucum Proſpicit. Præterea: Inacceſſos ubi Solis filia lucos Seruat. Apollonius & Theophraſtus meminerunt. Arcano lumine:aliis mortalibus:quia ãteq̃ Sol aſpiciatur ab aliis: apex domus Domitiani illuſtratur.

Ad Policarmum.

QVOd. Policarmus cum uellet liberalis uideri reddidit tabellas Gaietano qui debitor erat:ut illæ tabellæ teſtabãtur:ſed nunq̃ ſoluturus. Martialis negat hoc fuiſſe liberalis animi dediſſe .x. milia quæ non erat habiturus: quod ſi uult liberalis uideri credat duo milia & ſeruet tabellas.c.miliũ quas reſtituerat: Reddis tabellas:quibus debebat centum milia. Crede:ideſt mutua duo milia quæ dõabis. nã ille nunquam reſtituet ita:eris liberalis.

Ad Meliorem.

QVI præſtat. Melior duos habuit pueros:quorum alter Bleſus dictus eſt:alter Glaucias. Bleſum prius amiſit:quem pudice amabat:deinde Glauciam:quem educabat ut leniret deſiderium Bleſi amiſſi. Bleſus apud inferos his uerſibus Glauciam agnoſcit:ut eſt apud Papiniũ: Mox ubi delitias & rari pignus amici Senſit:& amiſſi puerũ ſolacia Bleſi Tollit humo. Attedius Melior diem natalẽ Bleſi etiam mortui ſingulis annis celebrabat:hoc laudatur a poeta. Qui præſtat:ſẽſus eſt ille,qui præſtat uiuo amico aliquid:agit id ut aliquid expectet. at q mortuo facit: id præ amore tãtum agit: non ut captet hæreditatẽ ab amico. Noĩni relicto:ideſt mortuo amico. Dolere parcius:niſi ut conſoletur dolorem amici. Refert:magna eſt differentia: Nomen Bleſi:ideſt memoriam Bleſi. Solẽnibus:diebus nataliciis celebrandis. Piæ turbæ:celebrantium natalem. Scribarum:quia Bleſus erat de turba ſcribarum:huius Horatius. Facis bleſianum: qa nihil inde expectas:ſed totum id poſſidetur a Bleſo:& bleſianũ eſt:

Ad Domitianum.

QVI. In laudem domus de qua ſupra. Decet:par eſt. Sacrũ nectar: ideſt diuinum poculum. Oro uelis:oro ut ſero uelis ire in cælum ĩ

cœnatione Iouis. At ſi properas o Iuppiter:ideſt ſi uis cito habe/re Domitianum conuiuam. Ad Priapum.

NON.Minatur ſe Priapum cuſtodem hortorum conbuſturum:niſi cu/ſtodierit ſiluam:unde poſſit miniſtrare alimenta foco. Palmitis beati:ideſt magni uineti. Rari:exigui & præclari. Ex quo:nemo/re. Tu es natus:es factus. Defecerit hoc:nemus. Et ipſe lignũ es: & ipſe poteris comburi.q.d.tu ardebis. Ad Fauſtinum.

TRIſtis.Alibi iocatur in Athenagoram : ubi plura de eo dicetur. Non miſit munera:ſaturnalitia. Medio menſe brumæ:ideſt menſe decẽ/bri:quo mittebantur ſaturnalia munera. Ad Mathonem.

SI Te ſportula. Inuitat Mathonem ad balnea : ſportulam dabant.c. quadrantes.Supra : Dat baiana mihi quadrantes ſportula centum:& alibi: Cẽtum miſelli iam ualete quadrantes: Quos balneator diuide/bat elexus. Iocatur poeta in Mathonem : c ui pollicetur ſe daturum ſportulam ſuam ideſt nihil. De noſtro cẽt ies:ideſt de noſtra ſpor/tula.c:quadrantum. Corrnperit:corruptum te non uocauerit. Lice/bit laueris :ideſt poteris lauari. De noſtro centies:ideſt de ſportula .C.qudrantum:quam nos damus:ea autem nulla eſt.

De Fabio Et Chriſtilla.

SEMper.Chriſtilla maritos necabat :Fabius uxores: optat poeta : ut hi coniungantur:nam peribunt ambo.hoc accidit:ut tales coniuges cõ/iungerentur temporibus Auguſti : cum mulier ſeptem maritos uir totidem uxores occidiſſet :tunc quoq; compoſitum epigramma : cũ Bito Bacchus:Bitus & Bacchus gladiatores fuerũt:qui multos ſuſtu/lerant:& tandem congreſſi mutuo uulnere ceciderũt. Effert:efferri cadauera dicuntur ad ſepulturam. Facem funeream:ad differentiã tædæ nuptialis :nam & in nuptiis & funeribus adhibebantur. Cõ/mitte hos duos:ideſt fac ut hi duo uictores congrediãtur. Libitia : ſandapila. Ad Titullum.

TITulle.Titullum monet ut det aliquando operam ueræ uitæ:hic autẽ adeo anxius erat quærendis diuitiis:ut cum duæ horæ mãe datæ eſ/ſent ad ſalutandum :ut ſupra : Prima ſalutantes atq; altera continet hora:ipſe tertiam quoq; occuparet: cum tertia data eſſet cauſidicis : quinta uariis laboribus.ſupra : Exercet raucos tertia cauſidicos: In quintam uarios extendit roma labores : ſimul monet amicum eum quærere diuitias his qui nullas habebũt gratias:ſed læti eius labori/bus fruentur. Viue:da operam quieti: & laxationi ſemper. Hoc ſerum:ideſt uiuere quia nunq̃ nimis cito fit. Conteris limina:id ẽ adis limina. Vdus:madidus. Oſculis urbis:nam oſcula dabantur ſalutatis. Sparſus:uagus. Ante equos omnes:ideſt ante omnes iu/dices:nam iudices equites erant teſtantur hoc leges antiquorum:& Plinius plurimis uerbis. Aedeq; Martis:Intelligit tertium forum: extruxit Auguſtus cum templo Martis.Suetonius:Ex quibus præci/pua :forum cum æde Martis ultoris.cauſa fori extruẽdi fuit hoĩnũ & iudiciorum multitudo:quæ uidebatur non ſufficientibus duobus etiam tertio indigere. Coloſſum Auguſti:intelligit ſtatuam Apolli/nis :quæ ad bibliothecã erat iuxta forum. Iunenalis:Sportula deĩ/de forum : iuriſq; peritus Apollo. Tertias & quintas:ideſt tertiam & quintam decuriam iudicum :nam quintam decuriam addidit.C. princeps:cum quartam addidiſſet Auguſtus:& ita ĩtelligas Titullũ

cõſumere tertiam horam in foro diſcurrẽtem per omnia ſubſellia iudicum:ut ſalutaret. Congere: collige. Palleat:argento. .C.paginæ calendarum:ideſt centum libri debitorum. Papyro:utebãtur ad rogum:ut magis arderet:nam & papyro utuntur ægyptii auctore Plinio ad ignem. Pluteum: tabulam: & ſcamnum. Prima nocte: qua mortuus fueris.

Ad Flaccum.

PRIſcus. Priſcus Terentius ex ſicilia reuerſus amicus Martiali cauſam dat nouæ uoluptatis:iubetq; Martialis promi amphoram uini uetuſtiſſimi. In omni .n. lætitia hoc epicurei agebãt:quos poeta ſectatur. Idem agit Oratius in carminibus: Nunc eſt bibendum:nunc pede libero pulſanda tellus:& alibi alloquitur amphoram:O nata mecum cõſule Manilio:eadem uoluptate fruetur ut ait:cum Flaccus amicus fuerit reuerſus ex cypro. Gemma lactea:ideſt candidus lapis. Aetnæis oris:ideſt ab oris ſiculis. Gemma lactea:felices dies:gẽma lactea:& candido lapide. ĩfelices atro notare & ad ſummum uitæ dinumerare eſt thracum inuẽtum:ſed & cretenſes idem egerũt. Oratius:Craſſa ne careat pulchra dies nota. Defluat:hauriatur. Lento limo:nam amphoræ erant fictiles. Splendeſcat:poliatur. Tam cãdida:tam plena uoluptatis. Mero tam iuſto calere:ideſt quãdo potero tam iuſte ebriari. Cytheria:dicata Veneri:nam illic Venus colebatur ad paphon:& palepaphon.

Ad Ceſtum:

QVAnta. Ceſto eam formam ineſſe ait: ut pudorem quendã uirginalẽ præ ſe ferat:adeoq; careat omni ſuſpitiõe libidinis:ut nec Diana cũ timeat:nec Athis puer præponi poſſet a Cybele: & baſia poſſet dare Ioui ſine Iunonis ſuſpitione:quod non potuit Ganymedes. Quãta eſt infantia formæ:ideſt piæ ſimplicitatis infantilis ĩdoles. Caſtior Hippolyto:caſtitatem Hippolyti & fabulæ & hiſtoriæ teſtantur:qui nouercalem concubitum repudiauit. Diana:quæ repudiat adoleſcentes:& Actæonis oculos ulta ẽ. Tres Athes fuerunt:duo filii Crœſi:quorum natu maior in uenatione ab Adraſto:auctore Herodoto ĩterfectus ẽ. Iunior imminente percuſſore patri os aperuit ãte mutus in hæc uerba homo ne interfice Crœſum. Athis item puer phrygius dilectus ẽ a Cybele:qui deæ immemor & datæ fidei: cum Sagaritide nympha priores amores uiolauit:unde uel ſtatim infurorem uerſus: ut ſcribit Ouidius:uel cũ aquas galli flumĩs potaſſet:ut Catullo placet:pudenda abſcidit:ſenſus poetæ eſt Cybelem malle Ceſtum pueℝ non mutilatum ueluti Athim:ſed totum:q̃ Athim ipſum. Mallet te habere phryga:ideſt mallet te habere phrygium ideſt nõ mutilatũ. Tu poteras ſuccedere lecto ganymedeo: ſine ſuſpitione Iunonis.

In Varie Se Tondentem.

PARs maxillarum. Exquiſitæ elegantiæ hominem deridet:qui in facie expolienda uolſellis: forpicibus:& cultro utebatur: cum alii tantum cultris eſſent contenti:alii forpicibus: & iuniores uolſellis:ſed cum cuiuſlibet ætatis inſtrumẽtis utatur: non poteſt unum caput uideri. Tonſa:forpicibus quibus uti ſolent grandiores adoleſcẽtes. Raſa: cultro:quo utuntur uiri. Vulſa:uolſellis:quibus utuntur iuniores. Vnum caput:& non triplicis ætatis.ſimul eum oſtendit eſſe ĩſanũ.

De Abolla Criſpini.

NEScit. Criſpinus de quo ſupra ſatis multa: nuper furto amiſerat abollam:cum togam ſumeret. furem hortatur Martialis ut abollam

reſtituat:quæ cum ſit magni precii:non poterit nõ deprehẽdi ubiq; : ꝗ ſi uult furto impune frui: ſumat potius togam quæ facile poterit latere. Abolla:utebantur externi reges:ea erat magni ſplendoris:& precii.hoc indicat Suetonius:quod ſupra dictum eſt. Tyriam:purpuream. Iuuenalis:Criſpinus: tyrias humero reuocante lacernas. Quiſquis habes:o fur:accipe togam quæ poterit latere in te: Fallere:non deprehendi. Lucri fœdi: ideſt furti.

Ad Cæſarem Domitianum.

QVAnta. Domitianus congiarium populo dedit: & inter ſpectacula epulum largiſſimum:cum ciues ſportulam nummorum tantum expectarẽt:quã alias habuerant :eo epulo ipſe primus cœpit ueſci ciuibus omnibus & omni ordine diſcumbente :hoc carmine celebrat Papinius.datum autem fuit ob recentem uictoriam de ſarmatis:anteponitur hoc menſæ Iouis: qua reliquos deos accepit poſt triũphũ giganteum. Tuas laurus:ideſt tuam laurum:nõ appellauit triũphũ: nam laurum tantum intulit Ioui capitolino. Omnibus ſuperis: nã omnes dii pariter accubuerunt. Noſtra gaudia:quæ declaramus ex laurea ſarmatica: Omnis ordo: ideſt equeſtris ſenatorius. Veſcitur:omnis ordo: idẽ uerſus apud Papinium:Vna ueſcitur omnis ordo menſa:parui:fœmina:plebs:eques:ſenatus. Promiſſa ſportula: uidebaris daturus ſportulam ut bis antea conſueſti:dediſti cœnam: præter conſuetudinem ita lege. Recta data eſt.i.cœna ad differẽtiã ſportulæ:cœna recta dicebatur ſuo apparatu ab amico domi. ĩ ſportula dabantur quadrantes:unde obſonia ad cœnam domum referebantur. Suet.ſportulas ad cœnas rectas redegit:de Domitiano.

De Phiala Rufi:

QVIs labor. Phialam miſſam a Rufo carmine celebrat. Phialæ:uaſa argentea elaborata. Myos:ſculptoris. Hæc manus mentoris:q primus claruit argento cælando. Policletus:ſtatuarius fuit Ageladis diſcipulus :qui quantum reliquos ſuperauit in forma hominum ad ueritatem effingendam:tantum abfuit ab auctoritate reddẽda formæ numinũ: quod datum eſt Phidiæ & Alcameni. Liueſcit. liuida eſt. Nulla caligine:fumi ex igne. Et liueſcit nulla caligine fuſca: Nam ex electro conſtabant phialæ non ſucino dico:ſed quod ex auro fiebat argento addito:ex quo Helena ſacrauit calicem in templo Mineruæ lĩdiæ. Odit focos exploratores:ideſt nec ſigna habet foci quo exploratum eſt eius argentum. Nam electri natura eſt ad lucernarum lumina clarius argento ſplendere. Ita locũ illum Iuuenalis ſumus ĩterpretati Viro tenet phialas:appoſitio eſt cruſtas heliadum: ideſt quæ conſtant ex lamina heliadum electri. Subtiliſſima enim materia & ut ita dicã cruſta electri phialæ erant formatæ. Martialis: De prætoritia folium mihi paule corõa Mittis: & hoc phialæ nomen habere iubes. Electra:candida ſiue nigra in precio non ſunt: fulua probantur ut Pli.ea ingenti luce radiant:tamẽ minus pura ſunt hac phiala. Flauo metallo:electro. Puſtula: bractea ex argento puriſſimo:unde argẽtum puſtulatum ſupra:Argenti tibi librã puſtulati: quemadmodum micam nitellam dicimus in auro & argẽto. Felix: elaborata. Opus:artificũ in phiala: Non cedit:uincitur a materia: Stat caper:in hac phiala erat caper:nã in phiala ſculpebãtur nõnũꝗ capri :quoniam animal infenſum Baccho: & obſcena interdum.

Stratonicus in phiala ſatyrum ſomno grauatum collocauit.de capro Iuuenalis:Argentum uetus:& ſtantem extra pocula caprum. Vellere æolio:aureo quale habuit aries Phryxi filii Athamantis filii Aeli. Soror:Helle: quæ in mare ſe deiecit. Tonſor cyniphius: cilix q tondet capellas. Amor aureus :ideſt Cupido in auro effictus. Lothos:ideſt tibia: Vel palladia:ꝙ ea ſit uſa Pallas:uel ꝙ lothos ĩ africa naſcitur non procul a tritone lacu Palladis. Sic:eodem more. Methinna:oppidum Leſbi:patria Arionis :ut ſcribit Strabo.de Arione hiſtoria eſt apud Herodotum in primo:& apud Aulum Gellium. Non tacitum onus:ſed ſonantem Arionem. Onus:Arionẽ. Languida:placida. Imbuat:ideſt primo uino tingat. Munus:phialam. Certa mãus:quæ recte miniſtrat id quod uult. Puer:Cupido. Det: quando hilarius bibebant antiqui tot cyathos ſumebãt:quot litteræ erant nominis amicoꝝ.ſupra:Neuia ſex cyathis:ſeptẽ iuſtĩa bibatur. Inſtantis littera : ideſt numerus elementorum. Inſtans auctor fuit muneris:quia ille miſit hanc phialam. Si theletuſa : quando expectabant amicas parcius bibebant:quoad illæ uenirẽt: ſupra de Rufo dixit. Dominæ:Theletuſæ. Tuo triente : ideſt ego potabo quatuor cyathos:ideſt epotis quatuor cyathis. Si dubium eſt : an ſit uẽtura amica. Vtrunq; nomẽ: ideſt Inſtantem:& Rufum:ideſt.xi.cyathos.

De Cæco.

FORmoſam.Cæcus amabat puellam formoſam:formoſa ĩquit eſt: ſed utrunq; res ſit:plus amat q̃ uidet:an hoc alludit ad illum cæcum Iuuenalis:Qui nunq̃ uiſæ flagrabat amore puellæ:cuius etiam meminit Pli.in epiſtolis :ſed placet hunc eſſe alium quemadmodum ſupra ẽ: Codrus qui cæcus amabat.

Ad Cedicianum.

TONſorem.Tonſorẽ Rufo miſerat:quem ille tam diu detinuit barba tondenda:ut qui imberbis erat:ſit reuerſus barbatus.huius tonſoris mollitiem ãteponit puero Neronis:qui duos habuit ĩ delitiis Spoꝝ: quem habitu iuſtæ ſponſæ duxit uxorẽ:& Doriphorum cui ipſe nupſit:quem Trãquillus appellat Doriphorũ. Tacitus Pythagoram his uerbis: Pythagoræ ex grege contaminatorum nupſit:& infra:Qualis Pythagoras dabat Neroni. Suntq; qui legant: Thalamus Neronis: ut thalamus ſit tonſoris nomen:ſed non placet. Talem artem:tondendi. Barbæ druſorum: ideſt Neronum. In genas æquandas.i. barbam æquandam. Barbatus eſt reuerſus:& indicat detinuiſſe & menſes & annum. Cenſura ſpeculi.i.ſpeculo cenſore. Epaphæreſis:numerus crinium excogitatus a mollioribus: qui conficiebatur ſucciſa uariis in locis coma:cum alienum ab hac mollitie oſtendit Scipionem Silius : ita canit: Martia frons facileſq; comæ: nec pone retroq; Cæſaries breuior:intelligẽs ut puto de hac epaphæreſi. Lõgã.i.dum diu tondes.

Ad Domitianum De Leone.

AVDitur.Domitianus cõficiẽdis feris delectabatur:quod teſtatur Trãquillus:idem aſſumpſerat ſibi nomen Alcidæ maioris:cuius factum ut imitaretur: nuper in harena proſtrauit leonem:quod olim Nero facere ſtatuerat:feræ magnitudinem admiratur:& fortitudinem imperatoris laudat poeta. Tantus.i.tantus timor. In arena auſonia:in theatro Domitiani. Per auia maſſyla.i.per ſaltus maſſyliæ partis libyæ & leuitate equorum & ferarum multitudine nobilis. Pallidus:timens. Sine mente pecus.i.attonitũ. Iura.i. ſuperciliũ.

Nomas picta marmore:intelligit hunc leonem ſuperaſſe omnes numidicos leones:nomas.n.græce latine numidia eſt. Picta marmore: propter marmor :quod ex numidia afferebatur. Id genus marmoris .M.lepidus collega Catulli in conſulatu primus romæ oſtendit. Nomas picta marmore.i.numidici leones eligerent hunc regem : & darēt coronam: nam quod de figura marmorea romæ aiunt:nec cōuenit:nec uerum eſt.ſupra tamē. Eſt locus marmoreis feris diſtīctus Exornant pictæ qua platanona feræ. ſed nō cōuenit. Lunatæ:tortæ. Stetit: inhorruit. Iubæ:iubati enim leones generoſiores habebantur. Quam decuit:q̄ par fuit. De magna morte:manu imperatoris. A iugis Cybeles : nā currus Cybeles uehitur leonibus : quod Virgilius cecinit:& Lucretius:Hanc ueteres graiū docti cecīere poetæ Sedibus ī curru biiugos agitare leones. Frater:Titus qui relatus eſt in numerum deorum. Vel pater: ideſt Veſpaſianus. Ab aſtro herculeo:ideſt a leone interfecto :ab Hercule:qui ī cælo ē aſtrū.

In Catullam.

FORmoſiſſima. In Catullam quæ cum ob elegantiam formæ a multis appeteretur:habebatur uiliſſima: optat poeta ut aut minus formoſa fiat ne a tot appetatur:aut magis pudica ne ſit uilis.

Ad Flaccū.

TEMporibus. Reddit rationem Flacco miranti quare in priſtinam dignitatem roma reſtituta a Domitiano: non adſint quoq; antiquorū poetarum ingenia:quia ſcilicet deſunt Mecœnates:qui dēt munera. Cedat:uincatur magnificentia. Cum ſuo duce:Domitiano. Tanta tuba:quāta cecinit Virgilius. Tityrus:perſona ſumpta ē a Theocrito:& Virgilio. Id aūt ſignificat hircū magnū lingua libyca ſi Probo credimus:ſed Straboni placet tityros fuiſſe Bacchi ſacerdotes:ut Silenos:ſatyros:bacchas:lenas:thiades:mīalones:nayades : nymphas. Tityrus autem carmine hoc eſt Virgilius. Miſeræ cremonæ: alludit ad carmen Virgilii:Mantua ue miſeræ nimium uicina cremonæ. Mecœnas:fuit ordinis equeſtris: & a tuſcis regibus ducebat originē. Alexis:fictum nomē:ita enim non appellabatur:ſed dicebatur Alexander:ſed ut carmini conueniret:nomen eſt mutilatum:& cū poeta laſciuum carmen ſcribit in hunc:appellat ſe Coridonem. Domini : Virgilii. Marmorea:candida in ſpeciē marmoris. Pīguis galathea: ideſt pingue carmē de Galathea. Attōito:amore Alexis. Teſtylis: nomen mulieris:cuius & Virgilius & Theocritus meminit. Excidit: ex animo diſceſſit. Arma uirumq;: alludit ad carmē Virgilii. Qui modo uix culicē:opere:quod extat :ubi culicis paſtoris mortē deflet. Rudi ore:impolito carmine. huius meminit Papinius : Ante annos culicis maroniani. Varros:qui temporibus Cæſaris habuit quem amaret. Marſus:amauit Melenem.

Ad Cæſarem Do.

MAGna. Cōgiarium ter dederat Domitiāus:quod ne uideatur feciſſe ut alienos populi animos conciliaret:ea enī ferme de cauſa cōgiariū dari ſolebat:poeta ait non allici populum ad amorem imperatoris muneribus:ſed allici ad amorem munerum dignitate imperatoris : qui donat. Non propter præmia : ideſt congiarium. Totiens: ter uictor. Ducum:qui omnes duces uincis. Et uictor tui:ille ſe ipſū dicitur ſuperare : nihil agit præter rationem : & appetitum domat. alibi : Ardua res hæc eſt opibus non tradere mores. An uictor ſui ipſius Domitianus: quia iā non habet cū quibus contendat:ſed ſecū

certat:& ſe quotidie ſuperat uirtute:quod & de Craſſo ſcribit Cicero:
qui quotiens dixit alios ſuperauit eo die ſe ipſum.

De Picente:

TREs habuit. Picens adeo ſenex erat: ut condito tumulo ſuo expuerit:
tres dentes ceciderunt in ſinu. Nouiſſima fragmenta:ideſt ultĩos
dentes. Picens:itẽ apud Iuuenalem :Tum Picens accipe dixit:
Laxi oris:eneruati & languẽtis: Licet:conceditur. Præſtitit officiũ:
quia ſepeliuit ipſe ſuos dentes.

In Artemidoꝝ.

CVM tibi. Artemidorus nomen compoſitum eſt: ſignificatq; Dianæ
donum:quo nomine erat ſuperbus:& elatus:at poeta ait cum craſſas
habeat lacernas :non modo Artemidorum: ſed Sagarim poſſe ap-
pellari a ſagis: hoc eſt ueſtibus uilioribus quas geſtabat.

In Luſcum Furem:

ASpicis. In luſcũ furacẽ:quẽ ad furta duos oculos habere ait:& iocatur
dum ſingula eius furta commemorat. Lacũa:cõcauitas oculi euulſi.
Lippa:ſtillans & manans. Ne contemne caput:quia habebat unum
oculum. Autolyci: Autolycus filius Mercurii fur notiſſimus: Ele-
onem oppidum parnaſſi :ut Homerus & Crates ſcribũt tenuit :cum
proxima loco furto infeſtaret. Sectius ſcribit Autolycũ non potuiſſe
tenere eleonem ĩ parnaſſo:cum illic non ſit Eleo oppidum:ſed Neo.
Tam piceata:quia capit quicquid attingit:ut pix :tũc cum eſt cõuiua:
Ligula:inſtrumẽtum argenteum eſt:de qua in diſtichis. Subducere:
ſubfurari. Fraudare uernã lucerna:ideſt nõ erubuit eripere lucernã
uernæ. Soleas:ſenſus ẽ ſi nõ poteſt furari aliquid alienum:furãtur
ſoleas puero ſuo:quas commiſit cuſtodiendas: nam cœnaturi depo-
nebant ſoleas.alibi:Depoſui ſoleas affertur protinus ingens. Pueꝝ:
ſeruum ſuum: Arte doloſa:ideſt furto:

Ad Claudiam:

SVMma. Claudiam tantæ magnitudinis eſſe ait: ut ſi uoluerit eſſe par
coloſſo Domitiãi:eam oportet ſic eſſe minorem ſexquipede. Tã por-
tentoſæ magnitudinis fuerũt apud antiquos: Gabara nouem pedũ:
Puſio:& Secundilla nouem pedum cum dimidio. Aequare: par eẽ.
Coloſſi pallatini:de ſtatua equeſtri Domitiãi:quæ erat iuxta pallatiũ:
potes & de coloſſo Apollinis intelligere:qui fuit erectus ab Auguſto
in parte pallatii. Sexquipede:pede uno cum dimidio:de ſexquiho-
ra: ſexquiplaga:ſexquipede alibi diximus.

In Carinum.

LIVet Carinus. In Carinum inuidum:qui uirtuti non inuidebat: ſed
uel exiguis diuitiis nunc rumpebatur Martiale poſſidente mulũ ſuũ
& ſuburbanum: cum ille eſſet ditiſſimus: imprecatur poeta tantæ
inuidiæ:ut ipſe poſſideat mulum & ſuburbanum: hoc eſt ad eandẽ
deueniat conditionem. Carinus contrarium nomen eſt inuidenti:
nam Carinus ſignificat lætum. Liuet rumpitur inuidia:inuidere li-
uentis eſt. Vnde pendeat:ideſt unde ſe ſuſpendat:hic enim exitus
eſt inuidi. Et cedro perunctus: ideſt oleo cedrino :nam ut precioſi
libri & bona carmina ſeruabantur. Rus æſtiuum:ideſt rus ad æſti-
uandum. Mulis:non ut ante cõductis :ſed meis.& mulum cõductũ
ſcribit Oratius in ſermõibus. Opto habeat mulos & ſuburbanũ .i.
opto amittat diuitias quas habet & ſit noſtræ cõditionis ac fortũæ:
cui inuidet: ideſt ſit pauper:

De Picente.

SCRibit: Conſules & duces ĩ charta tranſuerſa ſcribebant: auctor eſt
Trãquillus:ſed ſcribere hic in charta aduerſa:ut puto: accipitur pro

eo quod eſt ſcribere in pagina & in tergo .Picens tã longa ſcribebat epigrammata: ut & tergum impleret:neq; placebat:poeta ait non eẽ mirandum:ſi cum ĩ charta aduerſa ſcribat:aduerſo quoq; deo faciat uerſus:deſignans loquacitatem Picentis. Aduerſo deo: ideſt nulla gratia:nam illi ſcribunt carmina deo aduerſo:qui non placẽt. alibi: Carmina quod ſcribis muſis :& Apolline nullo.

De Aulo.

THEſtylon. Aulus is tantum uatibus blandiebatur:quorum pueros amabat:hoc prodit Martialis. Theſtylon:puerum Voconii. Delitias uatum:qui ſunt delitiæ poetarum.

In Clytum.

VT Poſcas.Mittebãtur munera amicis: cum diem natalẽ celebrabant: Clytus ut frequentiora munera colligeret : nouies celebrabat diem ſuum natalem in anno :poeta monet niſi deſtiterit tam multos natales celebrare:ſe non putaturum eum eſſe ſemel natum:hoc eſt non miſſurum uel ſemel munus. Naſceris : diem natalem celebras. Non natalitias calẽdas:ideſt ſingulis menſibus celebras natalem exceptis tribus uel quatuor. Tu nobis uideris ſenex:cum celebraueris totiens natalem. Licebit:q̃uis. Moro caduco:præmaturo:ut ſupra. Maſſam:metam. Alligati:coagulati. Cruda:innupta. Sit pudor : pudeat te. Modus:finis. Naſci ſemel:unum tantum celebrare natalem in anno. Non putabo te natum ſemel :ideſt ne ipſo quidem die natali munus mittam.

Ad Domitianum.

HIC ubi.Domitianus auctore Tranquillo poſt uictoriam ſarmaticam cum multos arcus cum quadrigis & inſignibus triumphorũ per regiones urbis erexiſſet :maximum ſibi põi uoluit:hũc celebrat poeta carmine. Fuit etiam conditum templum Fortunæ reducis:ꝙ reducẽ ſeruaſſet imperatorem. Fortuna uariis nominibus templa habebat : nam erat ædes fortunæ reducis.& ut Putarchi uerba ex quæſtiõibus recitemus: Euelpidis atropeæ protogeniæ uiſcatæ: breuis hæc cõdita eſt Seruio Tullo.Erat & templum malæ fortunæ in æſquiliis. Felix area:locus paratus ad ædificandum : uel felix: ideſt ampla .uel quia conditum poſtea illic templum. Iubar:radios. Arcus ouans:triũphalis. Stat:erectus eſt. Gemini currus:nam arcus habebant quadrigas :uel propter duplicem triumphum: quem hactenus reportauerat ex dacis. Ipſe aureus:ideſt ſtatua Domitiani aurea:non enim paſſus eſt poni ſibi ſtatuam niſi auream & argenteam:ut Tranquillus tradit. Sufficit:par eſt. Immenſis iugis:quadrigis. Vrbem Martis:dei bellorum. Hos aditus:ideſt triumphales:ideſt ut imperatores agant tales triumphales.

De Cons. Silii Poetæ.

AVGuſto.Silius poeta tertium conſulatum accepit a Domitiano:comparat eum poeta conſulem tertiũ cum Pompeio:qui tres conſulatus geſſit:& decus Silii anteponit rebus omnibus quas tribus illis conſulatibus geſſit Pompeius:hac una ratione quoniam Domitiãus dederat tertium conſulatum lõge maior ſenatu & Cæſare:qui dederũt tres conſulatus Pompeio. Auguſto:Domitiano. Biſſenos faſces : conſulatum. Noto conſule:ideſt ad Silium qui bis fuerat conſul. Sonare: pulſare. Nobili uirga:fores a magiſtratibus uirga lictorum pulſabantur.Papinius de conuentu ad Stellam:Et multa pulſantur: limĩa uirga. Liuius in ſexto ab urbe:Forte accidit : ut lictor Sulpitii cum is de foro domum ſe reciperet:fores(ut mos eſt)uirga percuteret : Plinius in.vii. naturalis hiſtoriæ ſcribit Pompeium conſulem

prohibuiſſe lictorem pulſare fores Poſſidōii ueneratiōe tāti uiri. Pur-
pura felix: Pōpeii. Tertiuſq; cōſul. i. tertius cōſulatus. Quod optet
. i. ut optet datū fuiſſe conſulatum a te. Numerare cōſulatus ſic da-
tos a Domitiāo. Ianus pacificus. i. annus. Quorum pacificus ter
ampliauit: iunge cum īferioribus: ut referas ad conſulatus Silii. Pa-
cificus: ad differentiam pompeianorum: qui in armis uerſati ſunt. i.
Silius mauult ſic. i. ſine bellis numerare ſuos conſulatus frequentes:
hoc eſt ſæpe tales habere: quorū nomīa Ianus pacificus ter amplia-
uit: nam ter conſul fuerat.

In Cecilianū.

HORas quinq; Cecilianum intempeſtiuum conuiuam accuſat: qui in-
uitatus debebat ad nonam horam uēire: nam tunc cœna parabatur:
Imperat extructos frangere nona toros: ſed ante quintam prope-
rauerat: monet ut celerius etiam ueniat: uel ſerius nona: ita enim nō
cœnabit. Puer nunciat: nam pueri nunciabant horam dominis.
Raucæ cæræ. i. libelli forenſes. Diſtulerint uadimonia: peregerint iu-
dicia: nam tertia hora in foro uerſabantur. Feras floralitias: feræ ab
ædilibus paratæ ad aliquem ludum laſſabantur quarta hora uſq; in
quintam ad iugum patritium: ubi florales ludi exercebantur: uel qa
menſe aprili prætores ludos edebāt feris ad megaleſia: quo tempore
& floralia fiebant: unde floralitiæ feræ dicuntur: hoc eſt editæ ī ſpe-
ctaculū eo mēſe quo floralia agebātur. hæc una ſentētia mihi placet.
Calida. i. cocta utebātur ī cōuiuio. Alget. i. ē ſine igne. Nudo foco:
carente lignis. Sero: uel poſt nonā: uel ſero præcedentis diei: nam ita
quoq; non cœnabis.

Ad Entellum.

QVis corcyræi. Laudat rus Entelli tectū lapidibus ſpecularibus: quales
hortos habuit Tiberius: & ſupra commemorauit. Corcyræi regis:
Alcinoi q regnauit in inſula corcyra. Vindemia: racemi uuarum.
Gemma perſpicua: ideſt lapidibus ſpecularibus. Nec tamen latet:
ſed cernitur. Bombicina: ex ueſte bombicina. Mulieres bōbicina:
uiri cœa pellucebāt. Lapidibus ſpecularibus: quibus uuæ ſeruabātur.
Sterilis hyems. alibi ſterilis. Iubetur ferre autumnum: ideſt fru-
ctus autumnales.

Ad Vacerram.

MIRaris. Vacerra ſignificat ſtipitem ad quem alligantur equi. Vacerra
item ſignificat uecordem: & inſanū. hic nomē proprium eſt cuiuſdā
qui mortuos tantum poetas laudabat: ait poeta ſe nolle laudari ideſt
nolle mori: ut ab hoc laudetur. Idē uerſus eſt ſupra: Si poſt fata uēit
gloria non propero. Miraris: laudas. Non eſt tanti: ideſt non tanti
facio perire: ut placeam tibi: hoc eſt non tanti facio iſtam laudem: ut
morte tibi placere uelim.

De Nerua.

QVAnta. Neruæ coccei ingeniū & carmē laudat: quem præſtantiſſimū
ait eſſe poetam ſi uoluiſſet aperte ſe poetam fateri: ſed præ modeſtia
ſilet: aut certe tenue carmen ſcribit: in quo tamen a Nerone dictus ē
alter Tibullus. Permeſſis: ſiue permeſſus fluuius ē qui ex parnaſſo
labitur: unde etiam Olmeus defluit. Verecūdam ſitim: ideſt uoluit
parum guſtare. Frontem pieriam: ideſt poeticam. Tenui corona:
ideſt hederacea: nam poetæ heroici corona querna utebātur. ꝓpterea
ſi placet ſupra: dum ſcribit ad Collinum: O cui tarpeias licuit cōtin-
gere quercus: nam ille de poetis erat coronatus a Domitiano: corona
autem hederacea elegi & tenuiores poetæ utebātur. Propertius: En-
nius hirſuta cingat ſua dicta corōa: Mi folia ex hedera porrige Bac-

che tua. Nec dare uela.i.non ſequi famam. Nero ſcribit eſſe alterum Tibullum Neruam. Nero enim carmina componebat: quod multis negantibus Tranquillus affirmat:ex pugilaribus :quos uiderat.

In Poſthumianum.

QVAtuor. Argentum mittebatur in ſaturnalibus: Poſthumianus .x. ante ãnis ſolebat mittere Martiali quatuor argẽti libras:ſed ſingulis annis tantum detraxerat ut iã nõ haberet hoc.x.anno quod poſſet detrahere:rogat poeta:ut ad quatuor libras reuertatur. Tẽpore brumæ:hyemis.i.ſaturnalibus. Stare:permanere in eodem numero aut quantitate:qua ſoleat. Libra ſepticiana:libra:as:pondus: aſſipondium item erat: nam.xii.uncias ualebat .ſecũdo aũt bello punico:cũ res ad penuriam argenti redacta eſſet:patres perſoluturi ſtipendium militibus libram minorem eſſe uoluerũt:adeo ut ſeſtantario põdere finiretur ex duabus untiis:libra item.x.quæ.x.untias ualebat. Septitiana: maioris ponderis:q̃ octo untiarum :bes ſeu des octo untias ſignificat. Scutula:uaſculum eſt:quod mẽſura par eſt octo untiis. Ad ſcutulam beſſalem:ideſt octo ũtiarum. Cotila: uaſculum ẽ:q̃uis nõ nulli interpretantes carmen Homeri de medico qui cibum cotila poſcebat in odyſſea : cotilam concauitatem manus exponant. Capit autem cotila ſex untias ut ſupra ſcutula octo:Cotillus autem collis ẽ idæ ut Demetrius:ex quo labuntur Scamander Granicus:& Eſapus. Octauo ãno miſiſti ligulã:ĩſtrumẽtũ argẽteũ. Sextãte: duabus ũtiis.

Ad Librum ſuum.

NONdum. Libellum alloquitur :quem dono dat arcano amico reuertenti narbonem in galliam. Murice: purpura ideſt narbo ciuitas galliæ. Votieni:poetæ patris. Annuos faſces:magiſtratus. Quod: reuerti narbonem. Talibus uotis:non minore deſiderio. Meus libellus: ut poſſem ſequi amicum.

Ad Inſtantiũ.

INStanti. Notum argumentum: Cynthia amica Propertii uero nomĩe Hoſtia dicebatur. Corinna fictum erat apud Ouidium:cum puellam cæſaream uellet nominare. Duæ autem fuerunt Corinnæ thebanæ: quarum utraq; fuit eruditiſſima carmine:& propterea ſuam puellam appellauit Corinnam Ouidius.

In malum medicũ.

OPLomachus. Oplomachi dicebantur qui armati pugnabãt in ſpeciẽ iuſtæ dimicatõis. ὅπλον arma ſignificat: μαχη pugna: unde oplomachus: & Galicula Proculũ:quẽ ab eximia magnitudĩe coloſſũ appellabat oplomacho obiecit: & bis uictorem iuſſit iugulari. In malũ medicũ ẽ diſtichõ: qui cũ olĩ oculis mederetur homĩes necabat ĩperitia:nunc factus oplomachus idem faciebat. Opthalmicus dicitur:q̃ oculis medetur.

De Gallo Lingono.

CVM repetit. Galli ſacerdotes Cybelis mortui uidebantur poſſe appellari ſectis uirilibus:nuper autem qui ex gallia uenerat in urbem: cum offenſus lapide nocte cecidiſſet: non habuit qui ignoto opitularetur:puer qui molem corporis non poterat tollere: ueſpiliones prætereuntes rogauit:ut feretro dominũ ſuſciperent: quod illi cadauere depoſito fecerũt:quod in gallos dicitur ſacerdotes :inquit poeta in hũc mihi optime uidetur cõuenire:ut dicamus o galle morttue. Lingonus. lingones populi galliæ:dixit lingonum cum alii dixerint lingonem. Recens:qui nuper uenerat. A recta & flamminia:flamminia uia notiſſima eſt:tecta item uia : quæ in flamminiam ducit a

tecto oppido . idem uerbum eſt apud Tib . Macer: ſeruus . Caſus: fortũa. Inſcripti: ueſpilões ad id munus electi. Permutatur onus: quia ſuſceperunt gallum:& reliquerunt cadauer. Galle mortue: id ẽ hic mihi uidetur recte dici gallus mortuus:nam & gallus erat:& q̃uis uiueret:tamen pro mortuo ferebatur:cum id gallis ſacerdotibus dicatur:alludit ex nomine galli. In Gallicũ.

DIC mihi .Feſtiue Gallico oſtẽdit eum male agere cauſas:& male ſcribere:nam ille poſcebat ut uerum diceret: Martialis quid ſentiret de ſe reſpondet cum non libenter audire uerum : ideſt non audire ſe uituperari libenter . Amabo:obſecro aduerbiũ. Dic uerum: uerba Gallici. Sic : reſpondet Martialis. Verum non audis:quaſi diceret ſi uoluero dicere uerum:non audies me libenter:nam te nõ laudabo.

AD Liberum Amicum .

LIBer.Ad Liberum amicum pugilem:ad quem ĩfra eſt epigramma:Liber amiclæa frontem redimite corona . hunc hortatur ad epicuream animi relaxationem: hoc eſt ad roſas ad amomũ ad uinum. hoc enĩ pacto uitam fieri longiorem oſtendit: & qui dimidium ætatis ita uixerit:plus temporis uixiſſe q̃ dii dederint. Liber: nomen propriũ: Aeterna roſa:ideſt in perpetua uoluptate. Splẽdeat :niteat. Amomo: nam crines ſpargebãtur amomio aſſyrio. Nigreſcat:nam falernum nigrum erat. Caleat amore:nullum enim conuiuium : aut hic: aut Oratius:aut qcũq; Epicurũ ſectatur ſine amorũ delitiis celebrat : Vita eſt facta longior :ideſt producta eſt uita huic qui talĩ uoluptate fruitur. Sic:tali uoluptate . Finitus.i. mortuus . Vel medio æuo : ſenſus eſt:anni lõgiores q̃ dii dediderĩt fieri poſſunt uoluptatibus : numero enim dierum non terminat uitam poeta ſed uoluptate .

De Ludis Stellæ .

QVOs cuperet.Stella poeta celebrauit Domitiani ſarmaticã uictoriam carmine.Papinius de Domitiani animo erga Stellam : Dacas quæ eſt gloria maior:Exuuias lauroſq; dabit celebrare recẽtes:non contẽtus ea laude carminis ob pietatem in prĩcipem:hoc laudatur a Martiale non ſine laude Stellæ quem diligebat . Triumphi hyperborei: ideſt uictoriæ ſarmaticæ: Victoria phlegræa:an Iouis: q gigantes fulmĩauit:an potius Herculis: quod placet:q auctore Strabõe gigãtes phlegræos ſuperauit in campania:placet inq̃ hoc:quõiam hi duo triũphi Herculis ſcilicet & Bacchi celebrantur a Silio coniuncto carmine: Silius:Qualis odoratis deſcendẽs liber ab ĩdis Aegit pãpineos frenata tigride currus : Aut cum phlegræos confecta mole gigãtum Inceſſit campis tangẽs Tirynthius aſtra : Quos ludos:ideſt quales uellet de ſe celebrari Hercules. Pompa:indicus triumphus . Putat:Domitianus. Illi:Domitiano. Non eſt ſatis : ad liberalitatem : Omnis dies habet ſua dona:ideſt ſpectacula. Diues linea:ideſt diues cauea diuitum & cũeus . Ceſſat:his ſpectaculis . Panaria:diſtribuit Domitianus ſenatoribus & equitibus:plebi ſportulas cum obſonio:Inſequenti die auctore Tranquillo omnis generis miſſilia ſparſa ſunt: ut etiam Papinius canit : Quicquid nobiles põticis nucetis Fœcũdis cadit aut iugis idumes . Ceſſat:quin diripiat quæ ſparguntur . In populum:magna pars miſſilium cecidit in populũ. Teſſera:ſignificat cubum ut Gellius:ſed a nobis aliter expoſita eſt alibi.Teſſera itẽ erat genus mẽſuræ: quæ ĩ munere principis maxime cõmemoratur:

ĩde fit ut teſſera hic pro munere accipiatur. Teſſera itẽ erat ſymbolũ inter milites. Auis: aues ſparſæ ſunt a Domitiano:quod olim egerat Nero. Papi. Inter quæ ſubito cadunt uolatu :Immenſæ uolucrũ per aſtra nubes. Securos:nihil curantes. Papinius: Deſunt qui rapiant:ſinuſq; pleni gaudent. Abſens:libera uolans. Sortitur:deſignat oculis dominũ ad quẽ deuolet. Palmæ:uaria præmia ludorũ propoſita ſunt a Domitião:certamina mulierum:pumilionũ:curruũ: pugilum. Vterq; cons:non modo alter:ſed uterq;. Omnia: hæc oĩa cantata ſunt a Stella & repetita a Martiale: ut adderet hoc quod.ſ. omnia hæc ſuperantur hac una re:ꝙ Domitianus ea ſpectauerit:propterea puto potius ſimpliciter intelligendum epigramma: ut dicat Stellam ceciniſſe hæc omĩa:ſed præ pudore & modeſtia putare ſe nõ ſatiſfeciſſe magnitudini reꝝ. Tua laurus:ideſt tua uictoria ſarmatica:nã de ſarmatis laureã tãtũ ĩtulit Ioui capitolĩo:ut ſcribit Tacitus.

In Fabullam.

OMNes.Fabulla cum anus eſſet: ne collatis puellis rugæ proderentur: uetulas ſemper habebat comites:eã deridet Martialis. Sic: hoc pacto. Formoſa.i.formoſa uideris: aut puella:quia uideris pulchrior inter has comites.

Ad Domitianum.

SANctorum.Laudatur Domitianus ꝙ pugiles commiſerit in theatro: repræſentat enim antiquorum ſimplicitatem:nam ãte armorum uſũ pugnis certabant. Mori:memoria excidere. Veteres ritus:morem ueterem:mos uetus:ut pugiles ſine armis pugnarent:quod a lacedæmoniis acceptum fuit:profitẽtibus ludi auctorem Pollucem. Lucretius:Arma antiqua manus ungues dẽteſq; fuerunt. Sic:hoc pacto. Caſa:humilis ædes. Habet numen:ẽ in ueneratione. Sub Ioue tam culto:ideſt ſub Ioue capitolino culto tua magnificẽtia. Caſa:Iouis antiqui erat in capitolio uetere ut Varro. Renouas quæ ſunt:præſẽtia ſæcula. Quæ fuerunt:ideſt priſca & antiqua.

In Gelliã.

NON.Gellia uniones tam perdite diligebat: ut negaret ſe amplius uicturam:ſi eos amitteret:optat manum furacẽ Annei Sereni: ut unionibus ſubreptis Gellia occidat. Sacra myſtica dindimenes: ideſt Cybeles:per cuius ſacra antiqui iurabãt ut ſupra:Iuro per berecynthios furores.Dindimene proprio nomine:poſtea Cybele: ut placet Diodoro a monte dicitur ut Straboni & noſtris placet. Bouẽ:Iſidẽ. Iuuencæ niliacæ.i. Iſidis:ſacra Iſidis romæ erant:& per eã iurabant: ut ſupra diximus ĩ eum locum Iuro per ſyrios tumores. Vniones: grandiores margaritæ appellatæ ſunt bello iugurtĩo a romanis tãtũ: ut Helius ſcribit. Acrius:uehementius. Duobus natis: filiis. Annei ſereni:ſunt qui hunc dicãt liquefeciſſe unionem aceto ĩ cœna Cleopatræ:ſed falſum ẽ:ipſa enĩ Cleopatra eos liquefecit aceto:quod & Eſopus hiſtrio fecerat: ut luxum omnium mortalium ſuperaret: expertus an uniones palato eſſent grati:ego Anneum Serenum furẽ intelligo: quod nomen cõuenit: nam Tacitus ſcribit Anneũ Serenũ damnatum repetundarum.

Ad Do.

DANte. Hoc epigrammate imperatori aſſentatur:ꝙ poetis fauebat. Deum:te Domitiane. Rebus:adminiſtratiõe imperii. Parua:exilia: deprimit enim ſe. Libellos querulos: epithetum libellorum: nam eiuſmodi libelli:aut paupertatem: aut aliquid aliud conqueruntur. Non quercus te ſola:an hoc dicit non quercus:ideſt corona querna

de ciuibus ſeruatis : & amplificato imperio conuenit tibi : an refert
hoc ad carmen heroicum:quoniam heroici poetæ corona querna cĩ-
gebantur:quod Iuppiter uaticiatur apud Siliũ:Huic ſua muſæ Sacra
ferent meliorq; lira cui ſubſtitit hebrus : Cui uenit rhodope Phœbo
miranda loquetur. Idem Quintiliãus teſtatur.in.x.ut ſit ſenſus:Car-
minis heroici laus non te : ſed & corona tenuiorum poetarum:qua-
lis ſum hederacea tibi conuenit . Quintilianus:Nos tamen ſacra lrã℞
colentes feras Cæſar:ſi taciti præterimus Virgiliano uerſu teſtatur :
Inter uictrices hederam tibi ſerpere lauros. Diſtinguatur potius hoc
pacto. Nõ quercus.i.nõ corona querna de ſeruatis ciuibus. Nec la-
urea Phœbi.i.nec laurea maiorum poetarum ſola decet te. Fiat no-
ſtra ciuica.i.fiat corõa de nobis tenuioribus poetis ſeruatis ex hede-
ra:nam ex hedera ut diximus: coronabantur tenuiores poetæ . Pro-
pertius:Ennius hirſuta cingat ſua dicta corona : Mi folia ex hedera
porrige Bacche tua.

DOMITII CALDERINI VERONENSIS COMMENTARII IN :M.VALERIVM MARTIALEM LIBER NONVS.

Ad Auitum:

ON Te celabis. Stertinius: quem alio nomine Auitum
appellat:imaginem Martialis in bibliotheca collocaue-
rat . Auctorum olim imagĩes: aut in æde camœnarum:
aut in priuatis bibliothecis collocabãtur. L. Actius po-
eta maximam ſibi ſtatuam poſuit in æde camœnarum:
cum ipſe breuiſſimæ eſſet ſtaturæ.& a ſtudioſis tantum
hæ imagines collocabantur : ut quiſq; nomen auctoris
diligebat:ſed multi labentibus moribus romanis cum nullam operã
uirtuti præſtarent non uerebantur auctorum imagines penes ſe ha-
bere :Inde exit illud ſatyricum:Quanq̃ plena omnia gypſo Criſyppi
inuenias.Martialis & agit gratias Stertinio: & edit carmẽ ſubſcribẽ-
dum ſtatuæ ſuæ. Non te celabis:ideſt non latebis apud poſteros :&
non indiges imagine. Non obſcuris: ideſt nobilibus : Laude nu-
garum: ideſt iocorum & tenuioris carminis :

De Templo Flauiæ Gentis :

DVM Ianus. Flauiæ gentis templum condidit Domitianus:huius me-
minerunt Euſebius: & Tranquillus:& Papinius : Et quæ tibi templa
dicamus Ipſe colas. Vaticinatur poeta templum hoc fore perpetuũ:
ſed diuturnitatem ex his rebus colligit : quibus principi aſſentatur :
Luce romana:ideſt imperio romano. Et Papinius : Stabit dum terra
poluſq;:dum romana dies : Dum Ianus accommodabit hyemes.i.
dum erit ianuarius. Dũ Domitianus autumnos:nam october mẽſis
dictus Domitianus:ꝙ eo natus ſit:appellatus etiam Germanicus ſe-
ptember:a cognomento Domitiani: qui deuicerat germaniam. Dedit
autem nomen Domitianus:quoniam eo menſe ſuſceperat imperiũ .
Dum lux germanicarum calendarum:ideſt mẽſis ſeptembris. Rhẽi
famuli:ideſt germanorum famulorum :& germaniæ deuictæ. Iuliæ
nomẽ:ĩter deas rettulit Iuliam neptem:quam perdite amauerat Do-
mitianus:eiq; ſacra inſtituit ſingulis annis. Dulce numẽ:dulce ideſt
gratiam Domitiani :

In Lupum .

PAVper. Huius generis amicos reprehendit Iuuenalis:qui cum amicæ
multa donent pauperem amicum negligũt:optat talem amicũ fieri

ſacerdotem Cibeles: nam uirilia ipſa tantæ ingratitudinis cauſam afferunt. Cum ſis pauper amiciciæ:ideſt pauper in amicum. Siligineis cunnis:ex ſiligine priapi fiebant:& inguina etiam muliebria. Siligineus Priapus in diſtichis ē his uerſibus: Si uis eſſe ſatur noſtrꝶ potes eſſe priapum:Ipſe licet rodas inguina:purus eris. Cunnis ſiligineis:ideſt cūnis factis ex ſiligine:Siligo præſtantioris farinæ genus eſt:ex qua gratiores panes:& faciliores ad concoctiōem auctore Celſo.huius panis etiam meminit Iuuēalis in Virrone. Pingueſcit: fit pinguis: Incenſura niues:quæ uidebantur incendere niues: nā niuibus quæ erant in delitiis colabatur uinum. Incenſura autē apta metaphora ab igne:nam falernum rubens ardere uidetur: & īcēdere niues:per quas colo niuario attenuatur. Pulla uenēa:ideſt uina nigra. Cadi torti:appellat cadum tortum amphoram habentem uinū expreſſum torculari ad fæcem: Nox eſt empta:non tota:quia non manſiſti tota nocte cum amica. Non ſua rura: ſed aliena. Lapillis erythreis.i.unionibus. Addictus:ideſt ānexus:Annexus dicitur qui ære alieno alicui addictus eſt. Addicere autem eſt uerbum prætoris ſolenne cum aliquem condemnaret:tamē ducitur a creditore. Subfulta:geſtata. Octo ſyris:ideſt ſeruis .i.octophorū. Præcide:caſtra: Tuis cultris:ut abſcindantur:cum tot mala inde eueniant.

Ad Domitianum.

QVAntum.Recenſentur hoc epigrammate ædificata opera a Domitiano plura: q̃ hiſtoria tradiderit: uel Euſebii: uel Tranquilli: & ait poeta cælū tātū debere Domitiāo:ut nō poſſet uno die ſoluere. Cōturbabit:totum cælum:ut ſupra dictum eſt. Decidat:decertet:computet tecum:& ſummā faciat. Auctio:ſubhaſtatio cæli. Capitolīs templis:hoc dicit quia templum Ioui cuſtodi erexit. Tarpeiæ frondis:hoc dicit propter capitolium:quod incenſum inſtaurauit.Frōdē autem tarpeiam rettulit ad laurum:quæ ī capitolio erat iuxta quercū unde coronæ certaminibus dabātur.alibi:Tarpeias Diodorus ad coronas:O cui tarpeias licuit contingere quercus. Matrona tonantis: Iuno pro geminis culminibus. Pallada:Domitianus tēplū Palladis chalciœcæ erexit. Tuas res agit:nā Pallas erat numē fāiliare Domitiāi. Alcidē:tēplū Herculis. Pios laconas:ideſt Caſtorem & Pollucem:qui mutua pietate alterni uiuunt in cælo. Templa flauia: ideſt gentis flauiæ:quæ cōdidiſti tu.Ad forum latium erat ſtatua equeſtris Domitiani iuxta templa flauiæ gentis. Expectes & ſubſtineas:ideſt differri patiaris.

In Aeſchilū.

AVReolis.Aeſchilus cū ad Gallam meretricem iret:cogebatur dare denos aureolos:aliis aut duos: aut quatuor ſoluentibus:nam fellabat Galla irrumantem Aeſchilum.Qui fellat loqui non poteſt:ex hoc iocatur poeta:ut alibi:Si te prendero Gargili tacebis. Si totidem addideris:ideſt duos. Tacet:quia tu irrumas:ergo cū ſit proſtituti pudoris:uendit incommodum non pudorem:afficitur autē incōmodo dum fellat:quia loqui non poteſt. Quid ergo: interrogantis:ideſt quare cum ſit proſtituti pudoris exigit tantum: Tacet: reſpondet Mart.ideſt non pudorem tibi uendit tanti:ſed tacendi incommodū: nam cogitur ſilere: & ita feſtiue indicat Aeſchilum irrumatorem.

Ad Domitianum.

TIBi.Promulgata lege a Domitiano: ne ſpadones fierent infandæ

libidinis diuerticulum inuentum : nam pueri intra ſeptimum annũ proſtituebantur:quod ĩperator edicto prohibuit:hoc laudatur a poeta. Domitor rheni.i.o Germãice. Pudice:qa adulteria prohibuiſti. Non eſt ſcelus parere:ſcelus uidebatur eſſe parere filium: aut proſtituendum:aut caſtrandũ:aut certe parere ex adulterio. Sectus puer: ſpado factus. Leno:qui conducebat infantes proſtituendos a matribus. Lupanari:in lupanari erat libertas:ut poſſet ſe unuſquiſque proſtituere:ſed tu illic quoq; noluiſti licere omnia. Cubiculis: uxoribus:quia erant ante te promiſcua adulteria. Lupanari.i.noluiſti eẽ in lupanari infantes proſtitutos. In Afrũ.

DICere.Reduci:reuerſo incolumi. De libycis gentibus:e libya. Nõ uacat:occupatus eſt:id eſt ſatis ẽ me ueniſſe ter & quater. Nõ uis auere:tanq̃ uiuus. Vale: ut mortuus. Ad Do.

TANq̃.Idem argumẽtum. Raptus ab ubere:ideſt intra ſeptimũ ãnũ. In uagitu:hoc dicit in commiſeratione pueri:qui nõ ſentiebat coitũ. Sexus noſtri:uirilis. Proſtituiſſe:publice mares. Immatura:libidine. Pœnas infandas:cruciabantur enim libidine uirorum. Auſonius pater:Domitianus. Ephebis:pueris. Sæua libido: uirorum:q uolebant habere eos in delitiis. Ad Bithynnicum.

NIL Tibi.Bithynnicum captatorem deridet:qui quot annis Fabio orbo & diuiti ſena milia donabat :moriens Fabius nil reliquit Bithynnico :at.M.tibi ſena milia reliquit:qa ſcilicet non dabis amplius quæ ſolebas dare uiuo. Legauit:reliquit tibi teſtamẽtum. Ille: Fabius. Dedit:reliquit:quia reliquit illa annua ſena milia quæ dabas.

In Cantarum.

COEnes.Cantarus & alienas ſectabatur cœnas:& omẽs carpebat: monet Martialis:ut aſſentetur ſi uult gulæ ſeruire. Foris:apud alium. Liber:liberi animi. In Paulam.

NVBere.Paula uolebat nubere Priſco diuiti:ſapit inquit Martialis : at Priſcus eã meretricem renuit:mĩus etiam ipſe ſapit. Sapiſti:cepiſti conſilium bonum. De Earino Liberto Domitiani.

NOMen.Earinus libertus fuit Germãici : q pocula ĩperatori miſcebat: ſpado paucis diebus ante legem promulgatam de eunuchis. Dicitur autem Earinus quaſi uernalis:nã ἔαρ græce latine uer.mediã ſyllabã ita corripit:ut & tertiam & primam:adeo ut numeris carminis inſeri non poſſit:hoc conqueritur Martialis:ꝙ cum uelit nominare Earinũ non poſſit. Nomẽ:Earinus :natus a uere. Quo:uere:nam uernalis pars optima eſt. Hyblam:flores hyblæos ſiciliæ :nam uere & hyblã ſiciliæ : & hymettũ atticæ aues populãtur. Superbæ alitis.i.phœnicis :quæ ex ſurculis thuris:& lignis odoratis conficit nidum. Puer Cibeles:ideſt Athis. Quod:nomẽ. Parraſia:ideſt palatino:ab Euãdro:parraſio: ut Silii: & Virgilii carmine alibi demonſtrauimus. Contumax:aduerſariauerſus eſt Homeri cuius initium. ἄρες ἄρες βροτολοιγέ.uerba aũt ſunt Apollinis ĩ Martẽ ubi ares ĩ prĩo pede producit primam :& eadem dictio in ſecunda corripit: græci ergo abutuntur licentia. Tam diſertis:non licet nobis latinis eadẽ licẽtia uti. De Eodem.

NOMen.Idem argumentum. Teneri ãni:ideſt ueris. Breue uer:ideſt flores uernales in hymetto: Harundine acidalia : ideſt uenerea. Sua acu:menſis aprilis eſt dicatus Veneri : quo uer floret. Lapillis

erythreis:unionibus. Gemma heliadum.i.gemma ſucini. Grues: quæ.V.litteram faciunt :unde uer. De Eodē.
SI Daret.Au. Idem argumentum: Oporinos ſignificat autumnalem: Chimerinos hyemalem:Thermos æſtiuum: De Falſo amico.
HVNc.Guloſum amicum eſſe non poſſe oſtendit:quippe qui cibos ſectetur:non fidem amicitiæ. Erit noſter:ideſt ſi cœnem tam bene: ueniet ad me. De Cloe.
INScripſit. Cloem:meretricium nomen apud Oratium in carminibus: oſtendit ſeptem uiros necaſſe: quod illa uolens oſtendere pietatem ſuam prodidit.ſcripſit enim celebraſſe exequias ſeptem uirorū:quo teſtimonio nihil eſt apertius eam ſeptem uiros necaſſe. Celebrata: ideſt ſolennia & iuſta. Quid ſimplicius:ideſt qd apertius iſta cōfeſſione. De Coma Earini.
CONſilium.Earinus miſit comam detonſam cum ſpeculo & pixide gemmata Aeſculapio pergameo:quod ita teſtatur Papinius in tertio libro :cum Earinus petiiſſet:ut capillos ſuos quos cum gemmata pixide & ſpeculo ad pergameū Aſclepium mittebat uerſibus dedicarē: Nero etiam ita capillos ſuos dedicauit. Qui ſignat tempora: ideſt Earinus. Deo pergameo:ideſt Aeſculapio. Ad Aeſculapiū.
LATonæ. Ad Aeſculapium de hiſdem capillis. Latonæ nepos: quia Aeſculapius filius Phœbi filii Latonæ: Earinus pergameus erat: ut Papinius oſtendit. Exoras:precibus rogas. Nitidum orbem:ideſt ſpeculum. Tuta:bene culta. Ad Do.
EST mihi.Domitianum rogat: ut riuum producat domum ſuam ex aqua martia :quæ erat proxima:hoc eſt ut det pecuniam: qua poſſit aquam illam deriuare: cum nulla re indigeat niſi aqua ad domus amœnitatem:eo autem erit gratior:quoniā data a Domitiāo aut ex caſtalio mōte uidebitur: aut a Ioue miſſa. Antlia:īſtrumētū ē ad aquā hauriendam:nam antleo græce latine ſignificat haurio. Laboratas: ex labore hauſtas. Foueri:irrorari. In Sabellum.
LAVdas.Sabelli gulam accuſat :qui multis uerſibus laudauerat balnea Pontici:non quia probaret :ſed ut inuitaretur ad cœnam ea aſſentatione. Ad Do.
HAEc.Natus eſt Domitianus in ſeptīa urbis regione ad malum punicam:domum poſtea cōuertit in templum flauiæ gētis. Huius ædificii felicitas laudatur a poeta: alteram domum qua latuerat apud Cornelium iuxta uelabrum bello uitelliano: Ioui cuſtodi dicauit patre imperāte:caſu expreſſo in marmore auctore Tacito:mox eidem numini conſecrauit:ſeq; in gremio collocauit. Domini: Domitiani. Quæ patet:in templum flauiæ gentis. Reptantes:ſerpentes per humum. Hic:duæ inſulæ numina texerunt: Creta Iouem infantem: ubi natus eſt :rhodos Neptunum:quem infantem a Rhea matre cōmendatum:Thelechines filii mari:una cum Caphirna Oceani filia educarunt. Hic: in templo. Rhodos aluit Neptunū & creta Iouem cælo:ita hæc domus aluit Domitiāum in utilitatem orbis. Curetes: ex terra orti:ut alii uolunt ab Ideis dactylis:nouem fuerunt qui Iouem infantem delatum ad antrum ſacrum lacte & melle aluerunt: domus ueſtigia ubi hæc acta ſunt :cum nemore cupreſſeo extare ferebatur in creta temporibus Diodori. Semiuiri phryges:exitus huius epigrāmatis ſatis oſtendit Martialem loqui de domo ī qua latuit

in bello uitelliano:malo tamen ſentire de domo natali.

Ad Paſtorem.

CREdis. Diuitias ſe optare profitetur:nō ea de cauſa qua reliq̄ optāt: ad corporis ſcilicet uoluptatē:ſed potius ad munera:& ædificia:quod utrunq; magni uiri animo ingentem uoluptatem affert. Rogare: opes a diis. Vulgus:uulgares homines & craſſa turba:ideſt plebei. Gleba ſetina:ideſt ager ſetinus:unde uina optima naſcuntur. Cōficiat:conſumat multos ligones. Ager tuſcus ſonet :obſtrepet. Compede innumera:ideſt multis ergaſtulis:nā ſerui in ergaſtulis fodebant agros: præſertim ī æturia. Iuuēalis: Certe in lucanos aut tuſca ergaſtula mittas. Vt mauruſiaci:ſed placet magis mauri libycis. Mauri orbes dicuntur menſæ citreæ rotundæ:quæ ex atlante monte magis æſtimatione romæ fiebāt tāto artificio: ut dimidiatis orbibus coniunctis commiſſura non appareret:hiſtoria ē Plinii:ſed & Strabo ſcribit menſas nonnunq̄ ex uno ligno mauritaniæ confici romæ. Libyci dentes dicuntur dentes elephantini qui citreas menſas ſuſtinebant: iccirco illud in diſtichis:quærunt: An poſſint libycas ſuſtituiſſe trabes. Lāma aurea : foliū aureum. Noſtris toris: ideſt ī noſtris tricliniis : nam lecti in triclinio incruſtabantur lammis aureis : & argenteis:ut ſupra:De fulcro quā reor eſſe tuo. Terantur:uſu :ut ſcilicet habeam cryſtallīa pocula: nam cryſtallīa ī maximo erāt precio:adeo ut trulla.C.& quinquaginta milibus ſeſtertiorum empta fuerit a matre familias:& duo calices cryſtallini ī delitiis Neronis fuerunt quos mortuus fregit. Canuſinati: ideſt canuſina lana induti. Serui ditiſſimorum hominum & principum currum geſtabāt. Tranquillus de Nerone : Nūq̄ minus mille carrucis feciſſe iter traditur: ſoleis mularum argenteis:canuſinatis mulionibus. Aſſere:currus:& lecticæ ligno prominenti cui ſerui colla ſubiiciunt. Iuue. Ferit aſſere. Cato in re ruſtica aſſerculum dixit lignū non teres:ſed ī latitudinem nominauit extentum. Linat:contaminet. Lacernas:ideſt habeam lacernam. Maſſileum:maſſili populi libyæ:idem maſſeſili dicti ſūt: cum ſint numidæ:auctore Strabone equos habent: quos uirga non freno gubernant. Virgilius: numidas infrenos iccirco appellauit. Silius:Hic paſſim exultant numidæ gens inſcia freni Quis inter geminas per ludum mobilis aures Quadrupedē flectit nō cedens uirga lupatis. Aedificare & donare magni animi eſt.

Ad Carū.

O CVi. Carus centurio donatus eſt ab īperatore corōa oleagina aurea. eam enim coronam in albāo donabat Domitiāus. Infra:Cuius iuleæ capiti naſcantur oliuæ : Deſtīet æthereus cui ſua ſerta pater. Olim ex olea dabatur his qui triumphum procurarent. Carus igitur tantæ coronæ reuerentia Domitiani ſtatuam magno artificio effictam ea coronauit. Auro uirgineo:ideſt corōa aurea palladia. Decus palladium:ideſt corona quam donauit Domitianus. Papinius de eadem corona: Palladio tua me māus induit auro. Comas:illius imaginis. Vltro:diſceſſit a me:& iuit in comas Domitiano:nam hi duo uerſus ſunt ex perſona Cari reſpondentis. Libare:cedere. Vel Liuere inuidere:ut alii habent codices. Illa:olea. Pia quercus: Ioui dedicata. Prior:potius q̄ quercus:uerba ſunt. M. his duobus uerſibus ultimis.

Ad Eundem.

QVIs. Idem argumentum in ſtatuam Domitiani :quæ apud Caꝝ erat.

Phidias: ebore cælando omnes ſuperauit Ioue præſertim olympio: nã deos effinxit nemo melius auctore Plinio. Illa pallas: dedit tibi hanc imaginem: hoc eſt nullus potuiſſet dare tibi effigiem tam ueris liniamẽtis expreſſam: niſi Pallas quæ & artificii eſt dea: & quotidie uerſatur cum Domitiano. Idem uerſus Papinii: An te palladiæ talem germanice nobis Effinxere manus. Non tribuit ſolam coronam: nã & ex olea erat Palladis arbore: & in eius deæ quinquatriis fuerat coronatus: propterea Pallas eam coronam dediſſe uidebatur: ſed eam inquit non ſolum tribuit: dedit etiam iſtam imaginem.

In Afrum.

DANtem. In Afrum qui puerum ſuũ non patiebatur inſpici a cõuiuis. Notas: deſignas. Lumĩe toruo. i. toruo aſpectu. Ilus fuit filius Herculis: ſed hic miſcebat pocula: quod pulchriores miniſtri apud antiquos præſtant æmulatione Ganymedis: qui Iouis pincerna dicitur. Auertam: ironice nimirum. Tanq̃ gorgon: ideſt Meduſa: quæ uertebat homines in ſaxa. Phinea: acctũs græcus: hic ex cõmuni illa fabula dicitur cæcatus ira numinũ quoniam filios ſuaſu Harpalices occæcaſſet. Grauior hiſtoria habet Phineum Ideam filiam Dardani ſcytharũ regis adeo adamaſſe: ut eius ſuaſu filios ex Cleopatra ſupplicio deſtinauerit: quo tempore Hercules cum argonautis Phineum obtruncauit: & eius ſocios: ſed ut dixi uulgata hiſtoria ẽ cæcũ fuiſſe: & harpyis quæ dapes fœdabant filiorum Boreæ beneficio liberatã. Oedipodem cæcũ fuiſſe uulgata tradit hiſtoria: ſed Diodorus ſcribit cognito ſcelere concubitus materni a filiis eũ prohibitũ egredi domo.

De Nerua.

AVDet. Carmen Neruæ iterũ laudat: de quo ſupra. Pallia glaucina. i. ueſtes uiles Coſmo: qui habet ueſtes purpureas. Colono pæſtano: illi qui pæſtum colit refertum roſis in lucãia. Mella corſica: In perſide: & mauritania mel uenenatum gignitur: in corſica uero uenenatum ob multitudinem herbarum: quæ illic ſũt amaræ. Apibus hyblæis: ideſt homini habenti mel hyblæum: quod præſtãtiſſimum eſt. Lupo: piſce precioſiſſimo & optimi ſaporis: q capitur inter duos põtes: hoc eſt quod ſcribit Quintilianus: Et in grandioribus cœnis uiliores nonnunq̃ cibi delectant. Nero: qui ad te ſcripſit qui te alterum Tibullum appellauit. Opus laſciuum: elegiacum. Tuas aures. i. tuum iudicium.

In Chreſtum.

CVM de. Chreſtum: quod nomẽ unctum & mollem ſignificat accuſat: qui in cultu corporis muliebres delitias ſectabatur: & ſuoꝝ tẽporum mores quotidie notabat magnis uociferationibus: ſed cum catõianã & cenſoriam linguam haberet: merito ſilebat ſcelus ſuum: pudet enĩ catonianã fari talia ſcelera: erat enim cinædus ſocraticus: & faciẽ colebat: ut pædicaretur a draucis. Mentulam parem collo uulturino: nã eneruata ẽ & mollis breuibus pilis: ut uultures nullas ferẽtes plumas in collo. Culis proſtitutis. i. cinædorum. Leuius: politius. Volſellæ: inſtrumẽta ad depilãdũ corpus auctore Varrõe. Seuæ: nã dolorem faciunt: quum uellunt pilos. Coleos: græce ſignificat uaginam: unde & colei teſtes. Refibulauit. i. maiore fibula cinxit creſcente pẽne. Rixaris cum theatro. i. dãnas theatrum & ſæculum. Quod facis: nam ſeruis drauco: & pædicaris. Lingua catoniana. i. quũ tãq̃ alter Cato de moribus loquaris: nõ audes fateri turpitudinẽ

tuam : nam tua lingua talia nõ loquitur. Epitaphium Latini.

DVLce:Epitaphium Latini mimmi:cuius meminit Tranquillus in Do/mitiano. Is recitandis diei fabulis riſum prĩcipi prouocabat. Decus ſcænæ :nam ĩ ſcæna riſum mouebat. Plauſus tuus:cui applaudebas o ſpectator. Qui potui feciſſe ſpectatorem.i.allicere in theatrum. Soluere:ad riſum. A noſtro theatro.i.mea uita nullos mores thea/trales habuit obſcẽos. Scænicus:mimmus arte:non uita &moribus. Domino:Domitiano. Deus:tanq̃ deus cognoſcebat me exercentem ſcænicam:& tamen bene moratum. Mimmi:dicuntur Phœbi para/ſiti:quia ſeruiunt poetis. Vel dicite me.i.eſto dicatis me. Paraſitũ Phœbi:nam in palatio colebatur Apollo ingenti coloſſo. Oratius: Scripta palatinus quæcunq; recepit Apollo. Latinus frequẽtabat pa/latium :& paraſitus habebatur:honeſto noĩe dicit ſe fuiſſe paraſitũ: non palatii:ſed Apollinis:alludens ad poetas:quorum ſcripta mĩmi recitant. Laurigeri:epitheton Phœbi & poetarum. Famulũ Iouis: quia plus eſt ſeruiſſe Ioui Domitiano q̃ eſſe paraſitus Phœbi : quaſi dicat hanc artem exercui propter dominum:& non alia de cã.

Epitaphiũ Philenis.

SAEcula. Epitaphium in Philenim:cuius uita ſupra deſcripta ẽ:& nũc loquacitas recenſetur:oprat poeta ut leui terra tegatur : ut canes ca/dauer poſſint effodere. Permenſa:quæ es menſa. Sæcula neſtorea: ideſt tria ſæcula:quaſi.ccc.annorum. Rapti:dicuntur qui ante tẽpus moriuntur. Tam cito:ironice dictũ eſt. Euboicæ:cumanæ. Sibylla cumana a Virgilio dicitur Deiphobe : aliis nominibus a Varrone : a Phœbo impetrauit ut quot harẽas manu complecteretur : tot annos uiuetet :iccirco anni pulueris euboici dicuntur anni Sibyllæ. Quæ lingua.i.q̃ loquax lingua. Cataſtæ:loca ſeruorũ uenaliũ a κατιςάω: quod eſt expono:Illic puerorum garritu ingens erat ſtrepitus: quem ſtultius uincebat garrulitate. Nec quæ turba ſerapin amat.i. turba quæ colit Serapĩ: an intelligit eos:qui colunt ſacra Iſidis:qui repræ/ſentantes Oſyrim inuentum clamãt. Iuuenalis: Exclamare libet po/pulus quod clamat oſyri Inuento:non placet:ſed potius placet ut ĩ/telligas ſtrepitum eorum qui noctu dieque cimbis nauigant ad ſacra Serapidis:quæ in ægypto coluntur : ea enim foſſa auctore Strabone plena ſemper eſt mulieribus & uiris impudenter canentibus. Eundẽ ſtrepitũ exponit Silius: Vt ſtrepit aſſidue phrygiã ad nilotica lothõ Memphis:amyclæo paſſim laſciua canopo. Cirrita caterua.i.caterua puerorum. Perſius: Ten cirratorum cẽtum dictata fuiſſe. Cirrati autẽ capillis cirratis dicuntur.i.tortis. Grege ſtrymonio.i.gruibus: grues enim obſtrepunt. Deducere lunam.i.excantare lunam. Rombo theſ:rombus inſtrumẽtum eſt incantatoriũ:cuius figuram deſcribit Theocritus: eo fila torquebãtur: Propertius & Ouidius In amoribus meminerunt. Lucanus magicã uertiginem appellat: Traxerunt torti magica uertigĩe fili. Iuuẽalis : Vna laborãti poterit ſuccurrere lunæ.

De Antiſtio.

CAPpadocum. Cappadocia pars minoris armeniæ ut placet Appiano : uel ipſa minor armenia:ut Ptholomeus: Inde maritũ mortuũ delatũ Nigrina uxor ſepeliuit:eius pietas laudatur. nam non ſecus defleuit maritum cum humaret:q̃ cum audiuit mortuum. Sæuis oris.i.ſæua regione cappadociæ. Vias longas nõ ſatis.i.non eſſe lõgiores uias;

ut diutius poſſit continere oſſa mariti ſinu. Vrnam ſanctam.i. ſe-
pulturam.

De Vibii uoto.

DVM.Vibius Criſpus:cuius meminit Trãquillus in Domitiano & Ta-
citus: comes imperatoris in expeditione ſarmatica uouit anſerem
Marti pro duce reduci: nam anſer dicatus eſt Iunoni: ut Liuius in-
dicat In obſidione capitolina tanti meriti apud romanos ex quo
cuſtodes capitolii excitauit clangore aduerſus gallos: ut anſerũ ali-
menta a cenſoribus ſingulis annis locarentur: nunc anſerẽ argẽteũ
dicauit ad pedes Martis porrigentem octo numiſmata roſtro: Inde
ſumpto argumento poeta ait: Anſerem oſtendere non eſſe amplius
opus ferro in toto orbe ope Domitiani: cum pecuniam det deo: ne
mactetur ferro. Marti: ſed tamen ut dixi dicata eſt Iunoni. Ar-
ctois.i.bello germãico. Pẽdere extare hæc numiſmata. Litat: Marti
pro tuo reditu Cæſar. Opus ferro.i.nuſq̃ eſſe opus ferro pace data
a te & tuis armis.

Qualẽ Velit amicã.

HANc.Palliolum habitus ancillaris erat. Iuuenalis: Dorida nullo cultã
palliolo: ex ſentẽtia Catonis hoc ſcribit: qui ad proſtitutas accedẽdũ
putauit omiſſis matronis: & lautioribus. Burdigalus nomen diuitis
fictum a burdigalia oppido aquitaniæ inde ſumpſit nomen: quoniã
burdigali dicũtur quaſi bardigalli.i. ſtulti galli. Vult enim non modo
diuitem ſignificare ſed ſtultum. Gallus hoc loco ſyllabã in compoſi-
tione mutauit.

In Laudem Do.

IVppiter. In creta erant ueſtigia domus: qua educatus eſt Iuppiter ĩ-
fans: teſtatur Diodorus. Erat præterea ſepulcrum eiuſdem numinis
cum inſcriptione: ut ſcribit Lactãtius: nuper inquit poeta cum Iup-
piter templa a Domitião erecta uidiſſet in capitolio: nam ædẽ flauiis
imperator erexerat: dixit filiis ſuis: ab imperatore plus tributum eẽ
a Domitião patri Veſpaſiano: q̃ ſibi a ſuis qui tumulum in creta ere-
xerant. Idæi buſti: ideſt falſum tumulum in creta: quia illic non eſt
ſepultus. Ita etiam appellat Papinius in thebaide. Auguſti: auguſte
ædificati. Sororem: Dianam. Arcas.i. Mercurius filius Iouis &
Maiæ. Plus: quia obſequitur patri. Monumenta gnoſia.i. cretenſia.
Patrem Cæſaris: ex hoc ego ſenſum epigrammatis ita intelligo: iterũ
enim dicam: ut laudentur templa flauia: quæ Domitianus dicauerat
patri fratri & ſuis: ait igitur Iuppiter plus dediſſe Domitiãum patri
ſuo Veſpaſiano: cui tantum templum conſecrauit: q̃ Phœbum: Dianã
Mercurium ſibi: qui tumulum tantum in creta ſibi conſtruxerãt: hæc
una ſententia mihi probatur.

Iu Philomuſum.

ARTibus. Philomuſum captatorem cœnæ & deridet: & monet: ne lo-
quacitate ſua qua cœnas ſolet captare: ueniat ſibi cõuiua. Pacorus:
nomẽ regis parthorum: cuius etiam meminit Plutarcus in Antonio.
Arſates item rex parthorum fuit: quem alii a ſcythis oriundum: alii
a bactrianis ſcribunt. Arſacidæ reges parthorum: non autem perſarũ:
ut putauit Seruius. Temporibus Domitiãi Volgeſus parthis impera-
uit. Pacorum: igitur pro quocunq; rege parthorũ poſuit. Arſacia:
parthica. Manum rhenanam.i. cenomanos: nam cenomanos & ſar-
matas ſimul deuicit Domitianus conſentientes: ut Papinius ſcribit
ĩ epicœdio ætruſci. Reſignas: aperis. Cattis: nam Catti & Daci cõ-
iurauerant aduerſus Domitianum.i. ita narras ac ſi uidiſſes litteras
ſcriptas a duce Dacorum Cattis. Laurum uictricem: ideſt uictoriã

futuram: Syene:in ægypto ſubdita ſolſtitio æſtiuo aquarũ penuria laborat : puteos perpendiculares habet nulla umbra . Lucanus: Nã quis cancro torrente ſyenẽ ibit: Fuſca:a colore incolarum. Phario Ioue.i.pluuia ægyptia . Quota puppis.i.quot naues:nã carthaginẽſes claſſe imminebant romanis:hoc autẽ quod ait ſi Plinio credimus uidebat Strabo ex lilybæo promontorio ſiciliæ. Oliuæ iuleæ.i.corõæ oleagĩæ dandæ a Cæſare:nam uictores in quĩquatriis albanis oleagĩa corona auro expreſſa donabat:ut mox oſtendemus. Deſtinet:anĩo proponat dare . De Ganymede & Ioue.

VIDderat.Earinus comam depoſuerat : ut ſupra:cum Ganymedes ex cælo hoc deſpexiſſet :popoſcit a Ioue:ut etiam liceret ſibi deponere crines:quoniam eſſet barbatus :q̃ autẽ facete id Iuppiter negauerit poeta indicat . Phryx puer.i.Ganymedes. Poſito nunc crine.i.qui paulo ante depoſuerat comam. Alterius Iouis:Domitiani. Latet.i. iam ſubeſt meis capillis. Vocat uirum:dicit me eſſe egreſſum a pueritia. Ipſa res:ideſt neceſſitas negat hoc. Qui miſceat nectar:ideſt puer formoſus:nam formoſi tantum ad id eligebantur .

In Gallam .

CVM ſis.Gallam anum meretricem ornantem faciem medicamentis deridet:nam uolebat dare ſexcenta:q̃uis ita ornata:uiro quem poſſet allicere ad ſe. At ĩquit poeta q̃uis illa ſit condita multis medicamẽtis & ſit mentula luſca : tamen eam inſpici qualis ſit. Media ſuburra.i. ex medicamentis:quæ emuntur ĩ ſuburra . Abſentes:alienis medicamentis accerſitis nigreſcãt. Serica:ueſtes ſericas. Tua facies:quã prætefers & pulchritudo:quã tibi paras nõ manet tecum: cũ dormis. Veſperi enim dormitura ea deponis ornamenta. Inter tuos auos:adeo ſenex eſt cunnus. Promittis.ſ.fututoribus. Surda eſt:non arrigitur. Et licet ſit luſca:nam unum tantum habet oculum .

Ad Agathinum.

SVMma.Agathinum laudat:qui parmã in theatro ita iactabat:ut nuſq̃ caderet:ſed modo crinibus exciperetur : mõ pede magna ſpectatorum omniũ admiratione. Ludas ſumma pericula:conſtructio græca eſt:qui dant acc̃tũm his uerbis.i.ludas in ſummo diſcrimĩe:& tentes difficillĩa quæq;. Sedet: hæret. Pulpita:theatri. Sĩt lubrica:ĩ qbus ueſtigia non poſſint conſiſtere . Nimbo corycio:croco. nam croco uino dulci mixto ſpargebãtur theatra uaſe quod appellant nimbũ. Vela obtendebantur in theatro ad arcendum ſolem: & uentum. Lẽtulus Spĩther primus id oſtendit ludis apollinaribus:Cæſar item totũ forum romanum texit:Marcellus foꝝ Auguſti:ubi lites exercebãtur: ne litigantes ſole aut uento offenderentur. Vela dicuntur data uẽtis quando ducuntur recta in altum.Negantur uero uentis quãdo iacẽt : Vela theatri negata erant uentis quãdo iacebãt . Iccirco uerſus Martialis alibi:Et pompeião uela negata noto .Ita accipio ut etiam hũc locum:non autem uela negata ideſt uela iam inutilia theatris : quoniam &ſi noua ſunt tamen negantur uentis:dũ ita operiunt theatrũ ut uentum non excipiant:ſed iacent excepta. Vnda uinum ſparſũ cum croco. Artifici:Agathino. Vt peccare uelis .i. errare ut cadat parma tibi . De Natali Cæſoniæ.

pRIma.Nono calendas nouembris natus eſt Domitianus : eodem die Cæſonia Rufti nata erat.Ruffus igitur eundẽ diem natalem & uxoris

& Domitiani celebrat. Hæc lux:nono calendas nouẽbris. Cibele:
Rhea mater deorum. Ruffi:ſanctonici gallici. ſanctões populi gal/
liæ. Debet:quia nata fuit eodẽ die quo Domitianus. Bis: duabus
de cauſis.

De Voto Philenis.

TARpeias.Multi fuerũt Diodori:zonas:orator Diodorus:grammaticus:
Diodorus qui hiſtoriam edidit temporibus Tiberii : Diodorus cita/
rœdus temporibus Veſpaſiani : cuius arte princeps delectatus eum
donauit & ingẽti pecunia:& multis donis aureis. Cum romam in qt
poeta nauigaret ex ægypto:Philenis uxor uouit ſi maritus ĩcolumis
rediret ſe paſſuram:ut ſimplex puella ſibi lamberet cunnum. Reuer/
ſus eſt ſed naufragus:o tardum maritum ait Martialis:nam ſi puella
mea tale uotum feciſſet:ſtatim a littore ipſo eſſem reuerſus. Oſtẽdit
enim puellam ſuam immunda fœmora habere : & indigere purgãte
lingua. Tarpeius item fuit citarœdus Veſpaſiani auctore Tranquillo.
Pharo: ægypto. Triſtibus procellis : triſti naufragio.

In Ponticum.

PONtice.Maſturbari a uerbo græco tractum ẽ:nã μαςροπεύω ſignifi/
cat lenocinio conciliare:unde impudice tractare membra uirilia di/
ctum eſt maſturbari. Horatius ut tres : Seqmus albanus habuit ge/
minas filias:quarum altera nupſit Oratio romano :altera Curatio al/
bano:utraq; trigeminos peperit Oratios.ſ.trigeminos:& curatios: ut
& hiſtoria Dionyſii tradit:& Pli.in.vii.fieri poſſe ratione naturæ af/
firmat.

Ad Apollinem.

CAMpis.Stella optabat ſummopere conſulatum a Domitiano : rogat
poeta Apollinem poetarum numen :ut Domitiano ſuadeat hoc ef/
ficiat:ut Stella habeat conſulatum: uouet iuuencũ auratis cornibus :
ex huius deſiderio :Ita Venus uaticinatur apud Papinium de Stella
apud Violantillam loquens: Iãq; parens latius cuius prænoſcere mẽ/
tem Fas mihi purpureos habitus iuueniq; curule Indulgebit ebur.
Campis murinis:chriſſa oppidum eſt:iuxta theben ciliciæ:templum
Apollinis ſminthei: cuius meminit Euſtachius in primum iliados :
meminit præterea Strabo:ambigitq; an idem ſit Apollo cilleus &
ſmintheus. Illud autem conſtat ſmĩtheum dictum a muribus uel cõ/
ſecratis:uel illic abundantibus:quos ſmintheas appellant. Cõfirmat
hoc Euſtachius ex mure:quem ait fuiſſe inſculptum ſtatuæ ſimulacri
illius:nec mirum a muribus appellatum Apollinẽ : nam & Hercules
conopios apud cereos colitur:quoniam conopas ideſt culices extin/
xerit. Boecii pronopionem Apollinem colunt:quoniam culices quos
ipſi pronopas uocant ſuſtulerit. Smintheus igitur Apollo latine di/
citur murĩus a mure:& cãpi murini dicuntur cãpi Apollinis ſmĩthei.
Quod autẽ nõnulli legũt cãpis murinis a murĩa urbe æoliæ:nõ con/
uẽit :nã eã illic fuiſſe urbẽ Homerus qdẽ. Strabo & Ptholomeus ſcri/
bunt:ſed illic cultum Apollinis non reperio. Præterea a mirina di/
ceretur campus mirineus non autem mirinus. ſyllabam a primitiuo
mutat a mure murinus corripit:quod dandũ ẽ poetæ in uerbo quod
recens pro ſmintheo deriuauit:q̃uis Pli. ordeum murinum dixerit a
muribus. Sic murinis : ita ſcriptum eſt in antiquiſſimis codicibus:
ſed recentiores deprauati. Semurinis habent. Legatur igitur ſic ſis
diues o Apollo campis murinis ideſt ſic religioſiſſime colaris ĩ cãpis
ſmintheis tibi dicatis. Homerus: Smĩtheu præclare tenedi domĩator

Apollo. Senibus cignis:nam cigni ſenes dicati ſunt Apollini: auctore Cicerone in tuſculanis quæſtionibus:quoniã uaticinantur ſibi mortem cantu:uatum aũt deus eſt Apollo. Et cum futura prædicere putentur corui:eadem de cauſa Apollinis numini ſũt dicati. Sorores:muſæ. Delphis:ſacerdos tua quæ delphis eſt:& delphis dicitur. Doctæ: an ꝓpter Fortunã:quæ Fortuna etiam prædicebat ſub imagĩe duarum ſororum. Papinius:Et præneſtinæ poterant migrare ſorores. Erant & ſorores dodoneæ:ſed placet de fortũis potius. Palatia colant:nam ĩ parte palatii erat coloſſus Apollinis. Debitor uoti:ideſt reus uoti. Cornibus aureis.i.fronte aurata:nã auctore Plinio hoſtiarum cornua inaurabantur. Vnde illud Virgilii aurata fronte pro auratis cornibus accipiẽdum eſt. Moraris:ceſſas rogare Domitianũ ut det conſulatum Stellæ.

De Statua Herculis.

HIC. Vindex ciuis temporibus Domitiani notus carmine Papinii habebat poculum: quod tenebatur manu Herculis ex ære. Id poculum apte appellat Papinius Herculem epitrapegion:nam epitrapegia dicuntur uaſa quæ ſunt apta menſis. Lyſippus opus effinxerat: fuerat autem prius hoc Alexandri:& de eo loquitur Plutarcus:cum ait nõdum empto Herculis ſcypho:poſtea peruenerat ad Hãibalem:tertio ad Syllam. Papinius:Pellæus habebat Regnator lætis numẽ uenerabile menſis. De Hãnibale:Mox naſamoniaco decus admirabile regi: De Sylla: Cõuiua ſibyllæ Cœnabat ſemper. ſibyllæ ideſt Syllæ:nam qui primus eſt dictus Sylla dicebatur Sibylla:ſed attrito nomĩe dictus ẽ Sylla:ut docuit Macrobius. Laudatur ergo Hercules epitrapegius a Martiale.quemadmodum a Papinio:hic deſcribit poculum. Porrecto leone:cum pelle leonis ſtrata ſupra ſaxum. Aere exiguo: & ita Papinius paruitatem admiratur. Dextra:quia in manu habebat pateram. Non eſt recens fama.i.non eſt nuper ſculptus. Cæli noſtri.i.artificii noſtrorum temporum. Lyſippi:Papinius de eodẽ: Seſeq; uidendum Indulſit Lyſippe tibi. Tyranni pellæi:Alexandri. Numen hoc.i.poculum:In quo Hercules erat ſculptus. Iacent:prius iacuit in babylonia:Poſtea delatus eſt ĩ ægyptum: nam Ptholomeus ægyptius urnam abſtulit Perdicæ qua reliqas Alexãdri ĩ macedoniã geſtabat:ut Strabonis noſtrorũq; monumẽtis accepimus: collocauit aũt ĩ lĩteolo aureo quem Coctas ſyrus ſubripuit. Puer:nouẽ annoꝝ. Iurauerat hũc:hoc falſum eſt:nã ita iurat apud Siliũ: Hanc mẽtẽ per iuro noſtri per numina Martis Per manes regina tuos. Voluit autẽ hoc oſtendere Martialis poſſeſſũ fuiſſe ab Hãibale. Hic: Hercules. Syllam ponere.i.dictaturam:& hoc falſum eſt:nam Sylla dictaturã depoſuit:exterritus quadam umbra in ſomnis: quæ eum uocabat:ut Appianus ſcribit:uel ut idem tulit ſponte ciuili metu:ſed ingenioſe poeta uoluit oſtẽdere per hoc fuiſſe poſſeſſum a Sylla. Variæ aulæ: mõ Alexãdri:modo Syllæ. Priuatas domos.i.priuatã domũ Vĩdicis ſine imperio.

De Eadem ſtatua.

ALCidem. Idem argumẽtum. Vindicis: amici. Neſcis græce.i.neſcis litteras græcas. Baſis:fundamentum cuiuſq; rei. Lyſippu gẽitiuus græcus lyſippu. Phidiæ putaui:dicit poeta ſe putaſſe opus Phidiæ ob excellentiam operis: nam Phidias ſimulacris deorum maieſtatẽ addidit ſupra cæteros opifices:in eoque obtinuit palmã: ut Plinius ſcribit.

Ad Marcellinũ.

MILes. Marcellinũ popularẽ ſuum euntẽ in ſcythiam hoc epigrãmate

proſequitur:Caucaſus mõs eſt ĩdiæ:ea parte qua uergit in ſcythiam: ĩ eo Prometheus Iapeti & Aſiæ filius ad ſaxũ religatus pœnas formati hominis dabat:aquila uiſcera corrodente. Liberatus autẽ ẽ ſagittis Herculis:quod nunq̃ permiſit Iuppiter niſi ea conditione: ut ãnulũ ferreum geſtaret indicium uinculorum: unde nonnulli annulorum originem ductam uolũt . Scribit hoc aperte Probus:ſubobſcure Pli. in uerbis : Item annulus Promethei indiciũ ſupplicii.Monet amicũ Martialis inſpecturũ ſaxa caucaſi:ad quæ ſi poterit credere religatũ Prometheum:poterit etiam ſibi perſuadere eũdem finxiſſe hominẽ primum:quaſi dicat utrunq; eſſe fabuloſum:de Marcellino ſupra . Triones hyperboreos.i.ſeptentrionem. Et eſto ꝙ tuleris.i.pertuleris. Sydera pigra:ideſt urſam minorem & maiorẽ . Pigra:quæ nõ occidunt . Fabulas montis.i.fabuloſus caucaſus. Videris immẽſis: diſſuadet ne eat. Saxa:caucaſea. Conclamata: contuſa clamoribus Promethei. Ille:Prometheus. Et licet poteris: tam ſupra hominẽ eſt potuiſſe perferre caucaſum montem: q̃ finxiſſe hominem .

In Gellium .

GELlius.Gelliũ nihil donantem accuſat:q̃ ſemper aliquid ædificabat: ut hac excuſatione petentes aliquid amicos reiiceret . Limina:lapides:qui ſuſtinẽt ſuperiores partes hoſtii: ũde ſublimis . Quidlibet etiam rem minimam .

In Pannicum.

DEMocritos.Pannicus quotidie de grauioribus philoſophorum ſectis diſputabat :cum eſſet molliſſimus : & draucis ſeruiret : ait poeta ſe exiſtimare eum eſſe doctiſſimum philoſophũ:& ſtoicum:& epicureũ: & academicum:de quibus quotidie loquebatur:ſed tamen cupere ĩtelligere colere draucos quod dogma ſit. Democritus auctor epicureæ : zeno auctor ſtoicæ : Plato academicæ. Implicitos: reconditæ doctrinæ. Pythagoræ: ũde manauit philoſophia . Perpẽdet : prolixa eſt. Hircoſis:hircoſi homines uirilitate male olentes. Catullus: Valle ſub alarum trux habitare caper . Iuuenalis : Hiſpida membra quidem : & illud . Et de uirtute locuti Clunem agitant .

In Gallicum .

HAEredem.Gallicus dixerat Martiali ſcripſiſſe hæredem in quartam partem bonorum:quod & putans & ſperans poeta:miſit multa munera:demum aprum:ad quem multis a Gallico inuitatis ipſe quoq; fuit conuiua:ſed ne coſta ei quidem data eſt:quid inquit ſperem de tuo teſtamento Gallice:cum de meo nihil dederis? Quis damnet libenter ſua uota.i.quis ẽ qui nolit credere ſua uota & id quod optat? Fouimus:ſubſtituimus miſſis mĩoribus. Aprum laurentem:ex agro laurẽte. Calydõ urbs ætoliæ.i.putaueris hũc eẽ apꝝ illum quẽ interfecit Meleager . Callida:aſtuta quæ uenatur conuiuium. Hæſi:adductus fui . Quadrante.i.quarta parte bonorum tuorum . Vncia nulla uenit ad nos refert quia dixit quadrantem .

De Toga miſſa a Parthenio .

HAEc eſt. Togam miſſam a Parthenio(Parthenius ſignificat qui habet uirginalem aſpectum)iam tritam ita commiſeratur:ut aliã petat. de hac toga ſupra: De toga facundi mihi gratũ munus amici . Partheniana:miſſa ẽ a Parthenio. Facundi : de quo alibi:Nam quis ab aonio largius amne bibit? Auctoris:Parthenii . Tribules : pauperes appellantur: qui extra cenſum ſunt a ſola tribu appellati : Cõtribules autem dicũtur eiuſdem tribus.Martialis niueam togam ap

pellat tritam:ſupra: Quiſquis te niueam dicit habere togã. Parthe- niana : ideſt digna Parthenio. Mea eſt: digna me paupere.

In Gaurum.

INGenium. Gaurus Martialis ingenium laudabat: ſed ita ut puſillum diceret:& in breui carmine uerſari:poeta ait eum facere maius opus qui ſcribit bellum troiãum.xx.libris : ſed maiorem eſſe laudẽ ſuam qui faciat puerum Bruti : & Lagonem uiuos: q̃ Gauri:q facit gigãtem luteũ. Puer Bruti paruæ admodũ ſtaturæ fuit : & fictilis fiebat.In diſtichis: Gloria tam parui non eſt obſcura ſigilli Iſtius pueri Brutus amator erat. Huius meminit Plinius. ſcribit enĩ Brutum huic puero amando cognomen dediſſe:& a Syllanione cognomine inſano fictũ fuiſſe æneum. Lagon & Caius:pane dulciario effingebantur : ſpar- gebanturq; in theatro diebus ſaturnalitiis: a Lagõe fecit dĩminutiuũ Papinius Molles caioli:lagunculiq;:paruæ ſtaturæ pueri hi ſunt ĩ hi- ſtoria.Lagonis pueri meminit Pli.in ſtatuariis:Luciſcus ĩquit Lagõa puerum ſubdolæ ac fucatæ uernilitatis:hi autẽ eiuſdem exiguitatis fuerunt. Canopas:duorum pedum & palmi in delitiis Iuliæ neptis Auguſti:Andromeda liberta Iuliæ Auguſtæ:Lucius adoleſcens mĩor bipedali mẽſura immenſa uoce. Syſiphus pumilio Marci Antonii. Puerum:Bruti qui ſolet eſſe fictilis. Et lagona: qui ſolet effingi pãe dulciario:& fictili opere:aut æneo:ut apud Pliniũ.Facimus inquit res paruas uiuas:tu res magnas luteas & plane mortuas.

De Lucano : & Tullo.

QVOd. Lucanus extinctus eſt:de quo ſupra:Si Lucane tibi epitaphiũ eſt. Ante mori:ante fratrem. Minor natu: Caſtor ſenis menſibus. Caſtor & Pollux ſibi inuicem ſuccedebant in cælo:ſenſus poetæ eſt : tanta eſt pietas tua erga fratrem Lucane:ut etiam ſi poſſes redire ad ſuperos :ut frater tibi ſuccederet ritu Caſtoris & Pollucis nolles:ĩmo moneas Caſtorem:ut eadem pietate in Pollucẽ fratrem utatur:ſinatq; eum uiuere:ipſe apud inferos permaneat. Alternus: uice ſua.

Ad Quintum.

SI.Q.Ouidius natus erat menſe aprili:Martialis menſe martii. Quod: quam rem:ut amem tuum natalẽ æque ac meum. Lapillis.Perſius : Hunc macrine diem numera meliore lapillo.

Ad Cognatũ.

SI Mihi Picena. Munera cortis ſunt gallinæ:& alia altilia.ea nõ ferme mittebantur niſi a ruſticis:mittũtur autem nunc a Martiale caro co- gnato ſuo. Qua ĩ re ne ſubruſticus uideatur cauſas affert quare mit- tat :quia.ſ.non habeat alia:mittit autem hæc : quoniam dies feſtus cognatos celebrat:nam cognati quodã die conueniebant:mittebãtq; mutuo munera eũ diẽ chariſtia appellantes a χάρισ:quod ſignificat gratiam :ad gratiam enim & amorem ſeruandũ id agebant. Ouidius auctor eſt in faſtis:frĩguillæ aues. Voce:fringuare.Martius in Caſſia Quid fringuatis. Vernat:amœnus eſt:& uer agit. Arguto: canoro. Picæ:aui:nam pica ſalutatoria eſt:ut in diſtichis:Et apud Perſium. Sæpe propinquus.i.ſæpe accipies:tanq̃ propĩquus : nam die etiã quo chariſtia non agentur:mittam munera.

Ad Flaccũ.

LVCe.Iocatur in Stellã:& Flaccum poetas:quibus die propĩquorũ ſta- tuerat mittere turdos: ſed tã multi poſcebãt:ut tutius putet nõ mit- tere duobus:q̃ multos offendere. Propinquorũ: affiniũ cũ chariſtia aguntur. Demereri: eſt beneficio conciliare. Columella:Demerẽda eſt uxor aliquo beneficio ruſticano. Merebor ueniã:ideſt a nemĩe

accuſabor.

De Splendophoro.

SPLendophorus. Splendophoꝝ Domitiani tyronem euntem in libyã carmine proſequitur:appellans Cupidinem ut tela paret digna tãto puero. Armiger:tyro. Remitto tibi clipeum.i.ſino ut non des clipeum. Tutus:illæſus uulneribus. Parthenopeus:filius Meleagri & Atlantæ formoſiſſimus:qualis deſcribitur a Papinio in quarto thebaidos: Iturus ad bellum thebanũ:Pulchrior haud ulli triſte ad diſcrimen ituro Frons fuit In ſiluis: qualis bellis:iam caſſide miſſa:Parthenopeus erat. Lubrici:dicuntur uultus iuuẽum : uel a ſimilitudĩe locorum lubricorum: uel quia multos in errorem impellant.Lubricũ ætatis a Quintiliano dicitur : cum nondum quis ad ætatem peruenit adultam:ſed facile labi poteſt.

In Edilum:

NIL.Anſæ dicuntur partes:quibus uaſa capiũtur:uetera corĩthia dicit: quoniam æs corinthium:quod in maximo precio habebatur:iã pene obſoluerat:& noua uaſa ex alio ære fiebãt. Nec crus compede: crus ſerui in ergaſtulis. Lubricum:attritum. Decẽni compede.i.uĩculis .x.annorum. Recutita:noua cute reſtituta. Mulæ ruptæ: iam deficientis. Recutiti etiam dicuntur iudei circũſecti.Perſius:Recutitaq; ſabbata palles. Salebræ: ſaxa eminentiora. & orationem incultam ſalebras dixerũt auctore Feſto. Lapilli:ſupra:Tritis littoris aridi lapillis. Vinea tuſca:in ergaſtulo ætruriæ. ſupra : Et ſonet innumera compede tuſcus ager. Tribulis: Et tremulo uix accipienda tribuli: Muliones:dicebãtur eſſedarii : nam primi muli fuerunt : qui currum ueherent. Iccirco apud Suetonium mulionibus canuſinatis .i.eſſedariis expone. Deus apri: nam dentes aprorum crebra elimatione atteruntur.

Ad Nympham:

Nympha. Ceſius Sabĩus umber amicus erat.M.ſupra:Noſti ſi bene ceſium libelle Montanæ decus umbriæ Sabinum : hic domum fonte amœniſſimo excoluerat:poeta mittit carmina emẽdanda: alloqturq; fontem Ceſii:ſed tamen ex hoc dicit omnes poſſe intelligere quanti faciat carmina ſua:cum ea mittat ad fontem quaſi mergenda. Pio munere:ideſt munere ſuæ pietatis. Sarſina:oppidum umbriæ lactis abundans. Sollicitos: qui timent iudicium Ceſii. Fueris unda pegaſis.i.ego putabo te fontem pegaſeum. Nympharum:aquarum. Quid debeat fieri libris:ut ĩmergantur:nam ut ſæpe eſt dictum quũ carmen deprimit aquis mergẽdum dicit: quanti inquit mea carmĩa faciam quæ nunc mitto:ex hoc poteſt cognoſci:ꝙ ea dico nymphis ideſt aquis:de quibus hoc epigrammate eſt locutus.

In Mamurram.

IN Septis.Mamurra temporibus Cæſaris floruit natus formiis:ut Cornelius ſcribit:& eques romanus.hic laceratus eſt carmine Catulli ueronenſis: In quem carmen extat. Hic Mamurra alius deridetur a.M. ꝙ gloriabundus obierit omnia ſepta: ubi erant res uenales precioſiſimæ:ſingulorumq; pretia popoſcerit tanq̃ empturus.Sed tandem diſcedens emerit duos calices : & ipſe tulerit ſecum carens puero. In ſeptis.i.cãpo martio. Roma aurea:ideſt diuites romani. Vexat opes:expendit:iactat. Pueros molles:qui uenales erant. Prĩæ caſæ.i.tabernæ expoſitæ & uiles. Proſtituere:hẽnt uenales. Cataſtæ: officinæ. Mea turba.i.pauperum. Satur:ĩſpectis pueris. Opertos orbes.i.menſas citreas. Popoſcit:a magiſtro. Ebur: dentes eburneos:quibus menſæ ſuſtentabantur. Pingue:lubricum. Teſtudo:

animal notum. Teſtudo item genus ædificii. Cicero: Galbam oībus excluſis commentatum in quadam teſtudine cum ſeruis litteratis fuiſſe. Operiebantur autem lecti diſcubitorii teſta teſtudinis ſecta in lamas:quod Caius Aruilius Pollio primus īſtituit. Feneſtella ſcribit temporibus Tyberii triclinia teſtudinea ueniſſe in uſum: antea fuiſſe lignea:& rotūda. Exaclinon:ſignificat lectum diſcubitoriū: qui ſex capiat ut triclinium qui tres. Teſtudineū: dicitur a forma ut dixi teſtudinis: nā antea erant rotunda:poſtea quadrata:demum teſtudinea: ſimul teſtudineū a lamis teſtæ teſtudinis quibus operiebatur. Suo citro.i.ſuæ menſæ citreæ. Corinthium æs: ut dictum eſt in magno erat precio:ſed poſtea promiſcuum fuit: ut quæ corinthia non eſſent:corinthia tamen dicerentur:unde porticus romæ a Cneo Octauio ſtructa ad circum flaminium corinthia dicta eſt a capitulis columnarum æneis:q̄uis corinthia non eſſent. Polycletus in ſtatuis uſus eſt ære:non corinthio:ſed deliaco:auctor eſt Plinius:icc irco culpatur hic a Mamurra. Cōſuluit nares:an uaſa ærea eſſent corīthia. Culpauit:quia erant ex ære deliaco:quo ille ē uſus ut ſcribit Plinius. Turbata: uiciata modico uitro. Myrina: uaſa.humor erat denſatus ſub terra in ſpeciem uitri maculoſi:& nonnihil cōmendabatur odore auctore Pli. Calathus: ſignificat calicem uinarium. Virgilius: Vina nouum fundam calathis aruiſia nectā : Et in diſtichis: Calathi: Nos ſatyrus: nos bacchus amat. Veteres:archetypos. Et uirides: & pōderauit calices gemmatos. Calices enim apud antiquos ſmaragdo inſerta ornabantur:de his in diſtichis:Gemmatum ſcythicis ut luceat ignibus aurum. Scythicis ignibus.i.ſmaragdis: nam ſmaragdi ſcythici reliquos ſuperant:cum habeāt maiorem aſperitatem & minus uitii. Virides gemmas.i.ſmaragdos. Ab aure niuea: de elēchis & crotalis intelligit: nam crotala grandiores margaritæ ex conchis auribus mulierum addebantur:ut ſonitu delectarent. Virgilius: Criſpū ſub crotalo docta mouere latus: Idē Plinius de margaritis. Veros: non uiciatos. Sardonice: uſus eſt primus ſuperior Africanus. Fecit precium:obtulit precium. Hyaſpides:lapides tantæ magnitudinis:ut Plinius teſtetur ſe uidiſſe hyaſpidē.xii.unciaꝝ:Vnde imago Neronis thoracata ſit expreſſa. Laſſus:longa luſtratione. Ipſe tulit:quia carebat puero.ſupra:Nunq̄ nequior fuit clauis.

De Corona Roſea.

SEV tu. Poetis roſaceæ coronæ mittebantur ad menſam exhilarandā: ita nunc mittitur corōa a Martiale Ceſio:cui dicit fore gratiorem : ſi putauerit roſam illam natam eſſe in ſuo agro nomentano:erat enim amicus Ceſius Sabinus: putet te de nomētano meo. Ruris campāi: ubi erant pulchræ.

De Platano Cordubenſi.

IN Tharteſſiacis. Platanū celebrat carmen quæ dicitur plantata fuiſſe in agro cordubenſi a Cæſare:de hac nihil in hiſtoria extat q̄uis legamus platanum fuiſſe in licia modo domicilii concauam:& Caliculæ ī agro ueliterno:& in creta ſub qua ferunt Iuppiter cum Europa concubuiſſe:& delphis quæ ſata dicitur māu Agamēnonis:hæ ſunt platani memorabiles.de platāo autem cæſariana nihil extat:præter hoc carmen. Tharteſſiacis:hiſpanis. Bætis tarteſſus dictus eſt:ut Strabo ſcribit. Corduba:oppidum bæticæ. Amat:proximum habet. Lanæ bæticæ:fuluæ ſunt in ſpeciem auri:ſine ullo medicamento. Metallo natiuo:ideſt naturali & īſito colore. Bractea:lammina auri.

Linit:uidetur linere & inaurare. Pecus heſperiũ: ideſt oues hiſpanas. Stat:ſurgit. Dextera felix:uictrix. Auctorem:plãtatorem. Syrinx:nympha arcadiæ:quã Pan perſecutus ẽ uſq; ad ladonem flu. ubi illa ope aliarum nympharũ conuerſa eſt in calamos paluſtres: unde Pan phiſtulam compoſuit. Sera phiſtula:ideſt ſyrinx. Lyæo: Baccho celebrante cõuiuia. Mero effuſo.i.affuſo uino: nam platani auctoribus Plinio & Macrobio uino aluntur:adeo ut Hortenſius petierit a Cicerone diem actionis commutari:quoniam ipſe erat eo die iturus in tuſculanum ad platanos ſuas uino irrigandas. Externis: non uſitatis. Dicere nemoroſas:quia ſponte proueniebãt. Perpetuos honores.i.perpetuam uiriditatem:nõ manus Pompeii uicti:ſed Cæſaris uictoris.

De Phileni.

TINctis.Philenis quid ageret:illi duo uerſus docuerunt: Dii mentem tibi dent tuam Phileni Cunnos lingere quæ putas uirile. hæc purpureis ueſtibus utebatur:quæ male olebant apud ãtiquos.Supra: Quod bis murice uellus inquinatum. Vtebatur igitur iis Philenis:nõ ꝓpter colorem:ſed propter odorem: cui lingendis cunnis erat aſſueta.

In Phœbum.

AD Cœnam. Iocus eſt Phœbum paſci mentula: quoniam eius cauſa inuitatur a cinædis:qui ita paſcitur non poteſt habere purum os:nã hic mentula uidebatur paſci: & mentulam deglutire.

De Statua Domitiani.

HERculis.Germanicus ſtrauit uiam appiam ea parte qua paludes ĩtercludebantur: uel harenæ:ut ſcribit Papinius: Et quæ nunc ſolidum diem terebat:Horaꝝ uia facta uix duaꝝ:carmen eſt Papinii.Hercules autem traiecturus armenta Geryonis uiam ſeptem ſtadiorũ muniuit iuxta auernum ad littus:Germanicus Hercules maior appellabatur. In hoc opere præſertim Herculem appellat:quõiam ita appiam: quã Papinius domitianam nominat ſtrauerat:quemadmodum Hercules olim uiam herculeam ad auernum. Poeta nunc tantum hic templi Domitiani meminit:In quo ſub nomĩe Herculis colebatur. Et alibi: Appia q̃ ſimili uenerandus in Hercule Cæſar. Papinius ſolus lõgiore carmine ſtratam uiam proſequitur. Erat autem hoc templum in hac uia ad octauum lapidem. Deſcendere: quia colebatur ſub nomine magni Herculis:quem uult aſſentãdo uideri eſſe inferioris numinis: q̃ ſit Domitiãus. Regna triuiæ: nam ſacerdotes triuiæ aricinæ reges dicebantur:ut apud Flaccũ in argonautis:Immitis aricia regi: Et Papinium in ſiluis. Et Tranquillus regem nemorenſem appellat illum ſacerdotem ĩ Caligula. Lõga extat apud Strabonẽ hiſtoria de ſeruis inter ſe pugnantibus. De eo ſacerdotio Ouidius in faſtis meminit: Regna nemoroſa:quia Diana dicebatur illic nemorẽſis. Hunc maiorem.i.Domitianum. Securus homo.i. nihil magni cogitans: aut optans. Illi:ideſt Herculi minori: quaſi dicat magna hic petuntur: ab Hercule minore parua.

Ad Herculem De Eadem Statua.

ALCide. Idem argumentum. Agnoſcẽde:digne ut agnoſcaris. Hercules romæ erat in foro boario triumphalis:ita dictus: quoniam per dies triumphi habitu triumphali ĩduebatur. Erat item eius coloſſus in capitolio. Argolico tyrãno:Euriſteo regi argolico:Euriſteus Stelleni filius fuit:qui Perſeo ſucceſſit ĩ regnum mycenarum:ſed argiuũ tenuit:occubuit ad maratonem in prælio aduerſus filios Herculis:q ſeruitutem patris ulciſcebãtur.caput eius corĩthi ẽ ſepultũ: reliquæ

partes corporis targeti :auctor eſt Strabo . Lychas:qui pertulit tibi tunicam a Deianira ſanguine Neſſi uenẽatum. Securus:ſine ulla ui. Oetæi rogi.i.rogi quo cõbuſtus ẽ ĩ oeta monte. Pœna:mors grauis: qa uiuus cõbuſtus fuit. Lydia:Hercules Omphalæ paruit: In cuius gratiam neuiſſe dicitur. Styga:nec adiuiſſes ĩferos. Hebe: Iunonis filia ſine patre uxor data Herculi poſt deificationem: ut ſcribit Homerus.Hebe quæ fuit filia Iunonis & habuit odio te: amaſſet te: Videat:te. Iſto ore:cæſariano.

Ad Fabullum.

VXOr. Hic petebat ius trium natorum a Domitiano : cũ haberet pulcherrimam uxorem:Idem ſupra dictum ẽ in Dentonẽ:Neſcio qd de te nõ belle dẽto fateris. Deo aduerſo:Domitião nolẽte permittere:

In Eſchilum.

LASciuam.Eſchilus erat irrumator:quod ſupra dixit:Aureolos cur accipit Eſchile denos:nuper Martialis ait ſe popoſciſſe irrumationem a puella:quod illa quidem pollicita eſt:ſed poeta renuit cum pauper ſit: nam fellatricibus maius dabatur premium:monet Eſchilum:qui non dubitat id precii dare:ut hãc accipiat etiam ſi uelit. Nequitias: blandicias. Popoſci puerile.i.nates. Quiddam improbius.i. irrumationem. Pura fuit:eam non attigi:ne cogerer maius dare. Mala conditione.i.magno pretio: ut ſupra ſoluerat.

In Magiſtrum Ludi.

QVId tibi. Accuſat uociferationem magiſtri triuialis: qui mane pueros obtundebat uerberibus:& uoce :qui cum interpellet ei ſomnum paciſcitur: ut tantum accipiat ſi uelit ſilere: quantum lucratur pro ſua uociferatione. Virginibus:quæ erudiuntur.Oratius:Diſcipularũ inter iubeo plorare cathedras. Rupere ſilentia.i. cecinere. Medio equo:ſtatuas equeſtres ponebãt ſibi ipſis cauſidici ĩ ueſtibulis ſuarũ ædium:ut a clientibus conducerentur: & haberentur in pretio. Nemo enim conducebatur ad cauſas agendas:ut cõqueritur Iuuenalis: niſi ſtẽmata & ſtatuas haberet in ueſtibulis:notat igitur mores ſuorũ temporum Martialis:aitq; ſceleratum magiſtrum ludi tãto murmure obſtrepere:quanto reſonat officina fabrorum:cum ſtatuam equeſtrẽ facit cauſidico.Iuuenalis: Emilio dabitur quantum petit: & melius nos Egimus:quare huius enim ſtat currus æneus:alti Quadriiuges in ueſtibulis atq; ipſe feroci Bellatore ſedens curuatum haſtile minatur Eminus:& ſtatua minatur prælia luſca. Equo medio : equeſtri ſtatuæ. Parma:nomen proprium pugilis.Pugiles autem & aurigæ habebant ſuas factiones:ut meminit Tranquillus: magnũ ergo uictorẽ factioſi ſequebantur. Peruigilare:uſq; ad lucem. Vincẽti parma: placet de Agathino intelligas: qui ſæpe parma uincebat ĩ theatro:

In Cecilianum.

DIXerat. In Cecilianum eſt epigrãma:qui ut ſe bonum uirũ iactaret: uſurpabat Cicerõis uerbum:o tẽpora o mores.Cicero autẽ eo uerbo uſus eſt aduerſus Catilinam cõiuratum in patriam:& cum arma ciuilia mouerentur.M.in aſſentatione Domitiãi ait Cecilianũ ſibi ſuis moribus diſplicere non alienis. Strueret: moliretur. Nefas: excidium patriæ.Cicero in Catilinam:O tempora o mores. ſenatus hoc intelligit:conſul uidet: hic tamẽ uiuit. Gener & ſocer:Pompeius & Cæſar. Cæde.i.ſanguĩe ciuili. Nulla feritate ducũ :ut fuit ſub Cæſare & Pompeio. Sordent tibi.i.uidentur ſordida: & diſplicent. Tui mores: perditi.

De Leone & Ariete:

MASſili. Leo & Aries adeo conuenerant: ut & terroris aries: & feritatis leo obliti eodem ueſcerentur cibo. Leonem manſuetum tēporibus Domitiani fuiſſe: & epigramma alibi docuit: & Papinii carmen teſtatur: maiore merito utrunq; dignum ait poeta: ut hic pro leone nemeo inter aſtra ſit: Ille pro ariete Phryxi. Iugi maſſili: nā maſſilia habebat ingentem famam leonum. Poſuere.i.mites facti ſūt: Venti ponunt quando ceſſant: & feræ ponunt cum miteſcunt. Cauea: locus erat quo feræ ſeruabantur. Dapes ſocias.i.coniunctas. Licet ipſe uideas.i.tu ipſe potes uidere. Fœtu nemoꝝ.i.præda feraꝝ qua ſolent ueſci leones. Rudis agna ſatiat feram.i.leonē. Terror nemeæ.i.leo nemeus: qui inter aſtra eſt: quem auctore Hyginio illic collocauit antiquitas: uel ꝙ ſit princeps ferarū: uel ꝙ prīo certamīe interfectus ſit ab Hercule inermi. Portitor helles: aries qui traiecit Hellem auream pellem habuit: ut Heſiodus & Pherecides ſcribunt: unde in reliquos fabula manauit. Heratoſtene autem auctore eam detraxit Iaſon: mox inter aſtra euolauit: hanc nonnulli ſcribunt eſſe in orchomeno boeciæ oppido. Hermippus auctor eſt arietem inter aſtra illum eſſe: qui Libero patri per exuſta libyæ ducenti exercitum fontem indicauit. Ad Libeꝝ.

LIBer. Ad Liberum pugilem: cuius ſupra meminit. is miſerat res aptas prandio in ciſta: nihil autē uini: cum tamen eius nomine munus dignum ſit uinum. Corona amyclæa.i.laconica: hoc propter Pollucem qui amyclæus fuit: & inter pugiles tenuit principatum: quod uerſus Homeri oſtēdit: & pugna illa bebricia cātata ab Apollonio: & Flacco inter noſtros. Graia uerbera: qa ducebāt originē ab amyclis patria Pollucis. Texto uimīe.i.ciſta: an oliuas dicit: ut ſupra: Oliuaꝝ breue uimen picenarum: Quicquid uis accipe miſſum ī ciſta. Tuo nomīe: quia tu appellaris Liber: ad Liberum Bacchum alludit. Dōa.i.uinū: quod dignum eſt Baccho. In Cerdonē.

DENtibus. In cerdonem ſutorem: qui factus erat diues morte patrōi: adeo ut munus gladiatorium ediderit: quod ſupra indignatus poeta conqueſtus eſt. Pelles ātiquas.i.uetera coria. Vetus ſolum: an ſolū intelligit terram in corio: quæ dum fit madida reſoluitur in ſpeciem luti. Putre: reſolubile. Ardēti: qa ardere uidetur. Pruris: laſciuis. Litterulas: ad contemptum eſt uſus hoc dīminutiuo. Leues: uel ut ſit epithetum calamorum: uel ut nihil habeant emolumenti.

De Effigie Camoni.

EFFigiem. Camoni uigeſimum annum natū pater amiſerat: mos aūt erat ut cariorum pignorum defūctorum imagines domi ſeruarētur. Pater autem Camoni noluit effigiē eius ætatis: qua mortuus eſt: ſed fecit infantem. Cauſam affert poeta: quia ſcilicet ſi uideret. xx. āuoꝝ adoleſcentem pictum nihil loquentem: recordaretur mortuū: quod acerbum eſſet: ſed ſi uidet infantem non exprimentem uerba: non miratur. Id enim eſt infantis non loqui. Tantum: ſolum. Prima figura.i.primæ ætatis figura. Florentes uultus: uiginti annorum. Muta: nihil loquentia. De Balneo Tuccæ.

NON ſilice. Tuccam deridet: qui balneum aquarum frigidarum: hoc ē caſam ad quam aquæ frigidæ deriuabantur ex ligno conſtruxerat: thermas autem aquarum calidarum: hoc eſt ubi erant calefaciendæ aquæ ex marmore ſine lignis: poeta ait oportere ut balneū ſubiiciatur thermis: ad quas calefaciendas thermæ habebant locū aquarum

frigidarum:quod carmẽ Papinii oſtendit in balneis Etruſci:& poeta ſupra:Ritus ſi placeat tibi laconum:Contentus potes arrido uapore: Cruda uirgine martiaq; mergi. Strage nemorum.i.ſtrue lignorum. Pinea compage.i.coniunctis tabulis pineis. Cariſtos:opp. euboicæ inſulæ: Inde marmora cariſtia. Papinius:Vndoſa cariſtos. Sinas: uicus phrygiæ: ũde marmur ſinadicũ mittebatur. Nomas :numidia africæ prouĩciæ.i.marmur numidicum:ſupra:Marmore picta nomas. Eurotas:flumen laconiæ ut ſcribit Callimachus fontes agit ex mõte mænalio:confunditur alpheo:rurſuſq; diſcedit.Ripæ eius tauro mõte obumbrãtur. In laconia autem marmur uiride effoditur:quod cunctis eſt hilarius:& eurotam Papinius poſuit pro marmore laconico: Vix locus eurotæ ripis Fronte uirenti:nam illud ẽ uiride marmur.

De Effigie Camoni.

HAEc. In laudem eiuſdẽ Camoni. Prima forma:ĩfantia. Creuerat: erat adultus. Suas genas:ĩ quibus pululabat. Purpura: lanugo illa purpurea. Inuidit una ſoror:ut ſupra:De tribus una negat.i lacheſis. Feſtinatis penſis:immaturis. Ne loquatur.i.quod ex pictura non appareat eum mortuum anno.xx. Certe chartæ meæ:hoc indicabunt.& meum carmen teſtabitur.

De Cõuiuio Priſci.

QVOd.Optimum carmen trimetrum iambicum:ſubdito dimetro:Deridet Priſcum:qui longo carmine deſcripſerat quodnam eſſet bonũ conuiuium.Idem fecerat olim Varro in menipeis:Quid opus inquit eſt tam longo carmine :ego uno uerbo dicam illud eſt optimum cõuiuium:In quod nõ admittitur choraules:hoc eſt ubi aſſit ſobrietas: & quieta menſa. Choraules:citharœdus.

Ad Picẽtinũ.

FVNera. Venefica uenefico nupſerat. Poſt funera.vii.uirorum:ĩterfectorum ueneno. Vult ſequi uiros: quos necauit: nam & ipſa interficietur a te qui ueneficus es.

De Familia Cæſaris.

ODErat. Laudat Domitiani familiã: cuius moribus tota ciuitas amica ſit:cum antea imperatoriæ familiæ ſuperbiam ſoleret odiſſe:hoc aũt factum ait moribus principis qui talis eſt. Turbã minorem.i. domum palatinam:palatinum ſupercilium. Tuorum: tuæ familiæ ut ſit. Cuiq; cura domus.i.ita diligunt ciues tuam familiam: ut pluris faciant tuos famulos:q̃ ſuos. Reuerentia noſtri.i.tantum ueremur nos ciues tuã familiã.nemo habet ſuos mores: ſed tuos o Cæſar.

De Gellio.

DVXerat. Gellius olim pauperrimus uxorem duxerat locupletem: & anum:ita eam paſcit.& aliis utitur ad coitum.Iocus eſt:nam cum uideatur dicere Gellium paſcere uxorem & futuere:intelligit eum ex dote comparaſſe familiam cinædorum quã paſcit & futuit.

Ad Aulum.

LECtor. Carmina Martialis a lectoribus laudabantur:ſed a quodã poeta uituperantur:poetam comparat coquo :nam hic carmina: ut ille dapes parat:lectorem & auditorem conuiuis:nã hi carminibus fruuntur:ut conuiuæ dapibus. Ex hac metaphora exiſtit acumẽ poetæ: & ait ſe optare fercula ſuæ cœnæ placere potius cõuiuis: q̃ coqs. Lector:quicunq; legit & audit noſtros libellos. Exactos: politos.

In Cinnam.

DIXerat. Iocatur in Cinnam cui aſtrologus prædixerat mortem intra paucos menſes :hic ne quid hæredi reliqueret:omnia abſumpſerat:

falſa fuit aſtrologi fides.uiuebatq; pauper Cīna:at poeta ait aſtrologū non mētitū eſſe:nam periit:cum omnia abſumpſerit:quibus uitā ſuſtentabat. Luxurioſus: deditus luxui. Tuum bis decies.i.uicies ſextertia. Tabuit:cōſumptum fuit. Hoc eſt perire:nam pauperes mortuos ſolet appellare.M. Ad Cæſarē Do.

INTer. Germanicus harenam hiſtrionibus interdixit: conceſſit tantū artem ut domi exercerent: auctor eſt Trāquillus. Agit gratias prīcipi Martialis:ꝙ noluerit offendi aures ſpectatorum obſcenis hiſtrionum dictis. Vicit clara munera.i. ſuperauit ſpectacula imperatorum dignitate. Spectant.i.relati ſunt inter ſpectatores:nam hiſtriones iam ſpectabant alios ludos in theatro:nō ipſi artem ſuam illic exercebāt.

Ad Norbanum.

CVM tua.Norbanum ſibi amicum alloquitur:cui recitata olim diuerſis temporibus epigrammata cū aduerſus.L.Antonium militet pro Domitiano in germania:nunc in libellum redacta mittit. Sancta fides .i.tu fideliſſimus. Sacrilegos furores.i.contra.L.Antonium. Rheti: & uindelici populi ſunt coniuncti noricis. Arctos.i. homines colentes germaniam. Oris uindelicis:In ſeptētrione. Eſſe raptū: interiiſſe:nam ægrotauerat Martialis. Nec neſcio:quia nouerat me. Bis iuncta trieteride.i.iam ſex annis. De Paulo.

LANguidior.Paulum diſſimulatorem accuſat:qui quotiens uolebat īuitare:ſimulabat ſe languere:ut amici nō uenirent :cum aūt īuitabatur accedebat propere: Neſcio quo fato ſit īquit:ut mea cœna Paulo languenti det pedes quibus acceleret. Abſtinet ſuis conuiuis:qa eos non admittit. Sportula mea.i.mea cœna. Dedit tibi pedes: ut ſcilicet uenires. De Filio Silii.

FEStinata.Conſolatio eſt Silii Italici lugentis filium mortuum:ab exemplo:ꝙ non modo mortalium hominum: ſed deorum etiam filii mortui ſint. Potens ore auſonio.i.facundus. Non ſemel:non uno tantum genere:nam declamauit:& carmina cecinit. Linon:& Linus meus eſt mortuus. Tu quoq; habes uulnus.i.habes luctū amiſſi filii Orphei. Iuppiter tarpeius:tonans Iuppiter:palatinus Domitianus: quorum utriuſq; filii:Iouis Sarpedon:& Domitiani infans ī ſecundo conſulatu mortui ſunt. Nefas:tantum ſcelus. Exonerare poſſis.i. merito debes exonerare.i.leuare deos accuſatione. Obnoxia:parētia ſubdita. Fatis:nam fata immutabilia dicuntur.

Ad Lupercum.

SEPtem. Lupercum item accuſat ſupponentē falſas teſtamenti tabulas:& rogantem Martialem ebrium:ut teſtamētum ſignet. At inquit poeta nunc non ſignat meus annulus teſtamentum ſed lagenam: ut oſtendat ſe potu & ebrietate occupatum:Diodorus uocatur quē iuſſi eſſe liberum his tabulis. Bleſus:balbutiens. Signat lagenam:quia ebrius ſum: & ſum occupatus in uini lagenis ſignandis. Ita eludit prauum hominem:& ſcelus ſuorum temporum notat.

Ad Rufum.

DVM.Amicum muneribus conciliauerat Martialem Rufus: a quo cū iā coleretur:nihil mittebat:monet poſſe fieri ut fugiat more beluæ: quæ non paſcitur in cauea. Poſtq̄ cepiſti me.i.poſtq̄ cepiſti me: ut te colerem Ad Stellam.

LEGe. Hoc diſtichon ē ex medio cōuiuio: Iubente Stella ut Martialis

carmen componeret diſcumbens : tu hoc inquit poeta iubes Stella nimis dura conditione:& ut abſoluat diſtichon:nam ad dapes properabat:licet inquit etiam uerſus malos facere:ut intelligas Martialē hactenus progreſſum aliq̄diu ſubſtitiſſe: demum properātem ad epulas effutiſſe reliqua.ſ.licet uerſus ſcribere nempe malos.

Ad Flaccum.

SIC ingra. Flaccus in cypro erat:quod ſupradixit:Cum te Flacce mihi redderet cythereia cypros :hunc amicum monet : & per uoluptatem epicuream quā ſequitur rogat declinet æſtus cyprios:nā ægrotationē & mortem afferunt ſæpe. Obſerues : diligenter uites. Crepantes menſes.i.menſe auguſto. Iuba leonis.i.quando ſol eſt in leone. Gramine florido.i.in herba floribus diſtincta. Glaciem:ex niuibus & glacie aquæ congelabant uinum. Corōis ſutilibus:roſaceis. Paphus:duplex ī cypro:nā eſt paphus:& palepaphus.i.antiqua paphus: utraq; ſacra Veneri erat. Inde modo paphia:modo palepaphia dicitur. Calendæ martiæ:Veneri ſeruiebant:quoniam colebātur a mulieribus.colebantur autem quoniam tunc primum Iunōis ædes cœpit coli. Plurima quadra:placentæ in quadras ſecabantur in ſacrificiis cultro:quem ſecepiſtam appellabāt. hoc libum quo ī ſacrificiis utebantur ſectium appellabant auctore Feſto.

Adulatur Domitiano.

AD Cœnam. Hoc apertum eſt argumentum:ſed dictum eſt ī illud cōuiuium:quo Domitianus poſt uictoriam ſarmaticam totam romam accepit. Inuitator Cæſaris:qui inuitaret numen Domitiani.

Ad Condylum.

QVAe mala. Condylum ingemiſcentem diuturno ſeruitio conſolatur: dum oſtendit plura eſſe īcommoda:q̄ ſerui: domini: non tamen hoc dicit ex animo:ſed ut derideat Caium Condyli patronum : cuius & uicia & incommoda refert. Lecticula:paruum lectū ſignificat:qua uel in bello :uel pauperes domi iacebant. Liuius de Scipione:Scipio lecticula in aciem dillatus conflixit. Securos : non perturbatutos. Phœbus: fœnerator. Tortores:dicebātur q plectebant ſeruos domi quando peccabant in dominum. Quod: ſenſus eſt: hæc commoda uidentur eſſe ī domino tuo:quod uomit mane & lingit cunnum: ſed tu non malles illa commoda : q̄ tria illa ſuperiora incommoda : hoc eſt ſalutationem:æs alienum:podagram.i.chiragram. Eſſe tuus Caius ter.i.habere illa tria incommoda : quæ habet Caius tuus.

Ad Calatiſſum.

ADDere quid.Potus eſt ſolutus in uenerationem Domitiani:In cuius nominis litteras pari numero cyathos potat. Eundem potum ſupra celebrauit: Neuia ſex cyathis. Immortale:quod non corrumpitur. Roſa ſutilis.i.corona ex roſis:quotiens bibebant aptabant coronam capiti:ut ſit ut æquemus litteras illius. Qui poſuit nobile opus:hoc eſt templum ſacræ gentis flauiæ. Germanicus: a germania deuicta: hoc nomen æquatur numero poculorum. Opus.i.ædem flauiam.i. Domitianus. Orbe odryſio.i.a ſeptentrione.i.Germmāicus: in quo nomine ſunt.x.litteræ.

De Hippocrate Medico.

SANtonica.Abſinthium:& ſantonicum dicebatur a ſantone oppido galliæ:& ponticum a ponto uinum fiebat:quod appellabant abſinthitem ab abſinthio immixto libra in quadraginta ſextariis muſti.

hoc cũ aliis medicamẽtis aptum erat:tum potabatur ab eo: qui eſſet uictor in feriis latinarum : quibus quadrigæ in capitolio certabant. Hippocrates medicus tanq̃ bene conſulens Martiali:miſerat abſinthitem:& popoſcerat tantundem mulſi mitteret. Mulſum erat uinũ melle cõditum:hoc deridet. Hippocrates : medicĩa primus claruit. ſecuti ſũt Dyocles:Praxagoras:Cryſippus:hic alter ẽ. Os hominis: uerbum Ciceronis.i.O hominem ignauum & imprudentem. Virga ſantonica.i.abſinthio ſantonico. Tam ſtupidus: hoc eſt ex.vii.Homeri in iliade:ubi arma permutantur a Glauco: qui dat aurea cum Diomede: qui dedit ænea; Tam ſtupidus:tam ſtolidus non fuiſti o Glauce:Homerus hoc Glauco Saturnius mentem abſtulit Iuppiter:q cũ Diomede tytide arma permutauit aurea æneis. Chryſſea:aurea Diomedi donanti. Eleborum:malos humores emendat:& inſaniã hominis.olim potabatur ad aciem ingenii perpurgandam : Iccirco Carneades reſponſurus libris zenonis eleborum cãdidum ſumpſit. Sumebatur autem tutiſſĩe in anticyra inſula. Ouidius:I.bibe dixiſſẽ purgantes pectora ſuccos Quicquid & in tota naſcitur anticyra. Oratius:Si tribus anticyris caput inſanabile. Inquit igitur Martialis: ſi quis popoſcerit munus dulce pro amaro:dabo.ſi tamẽ uult potare cum eleboro.q.dicat nemo niſi ſtultus indigens eleboro : poſceret mulſum pro abſinthite. De Athenagora.

ALPhicus. Athenagoras cuius etiam ſupra meminit: Me triſtem fecit Athenagoras fuerat chirurgus:ducta uxore cepit lingere cunnum:in hoc aperto nomine iocatur poeta: cum alibi mutare ſoleat nomina. Vt ſupra:Non dicã licet uſq; me rogetis Quis ſit poſtumus ĩ meis libellis: Et ſupra in nomine Auiti idem fecit. Vt autem ex mutatione litterarum riſum moueret ſimul & derideat Athenagoram : non appellat eum chirurgum:ſed alphicum quaſi medicum uitiliginum. nam αλφοσ græce latine ſignificat uitiliginem : unde alpheus flu. dictus ẽ: ꝙ eius aqua uitiligines ſanat. mutato igitur primo elemento alphicus ĩquit fuit Athenagoras:ſed ducta uxore factus olphicus: olphacit cunnum. Nomen athenagoræ: nomen:utrum credis illũ eſſe Athenagoram:& me appellaſſe uero nomine:ille eſt:nec fictum eſt nomẽ:quia neſcio quid ſignificet Athenagoras: ut potuerim hoc fingere. Non ego pecco:quia aperte eum nomino: & qui alphicum & olphicum nouis nominibus dixi:ſed ueſter græcus quia olphacit. nam peccare eſt errare: ut ipſe de ſe intelligit:peccare item ſceleratũ aliquid committere:ut dicit in Athenagoram cũnilingum.

De Herode Clinico.

CLInicus. Clinici dicebantur medici qui ægrotantibus medebantur: ad differentiam eorum qui in gymnaſiis beneualentes curabãt: Herodes clinicus & fur ſubripuerat uas ægro: quem curabat :cum eſſet deprehẽſus:ne uideretur furari:ſed cõſulere morbo illius:dixit ſtulte quare bibis. Trulla:dĩminutiuum eſt:a trua uaſe :quo aqua lauatrina in culinam inferebatur:fiebat ex ære corinthio magno precio: & argento. Corinthiam fuiſſe teſtatur Plinius : Argenteam Cicero in Verrem. Truleum uas eiuſdem formæ ſed maius. Trullam uas ad bibendum. Ad Iulium.

RVMpitur. Mõſtramur digito:ut illud Perſii:Pulchrum eſt digito mõſtrari & dicier hic ẽ. Vterq; Cæſar:Titus & Domitiãus. Sub urbe:

in Ianiculo. Quod conuiua freqūes: ꝙ ſæpe inuitor. Rumpatur: ut illud Virgilii Rumpantur ut ilia codri.

Ad Ouidiū.

VINdemiarum. Coranus auarus in penuria uini uaſa omnia diluerat multa aqua. In hunc iocatur: Ouidi non ubiq; prouentus uini ceſſauit. Grandis pluuia profluit: de hac pluuia ſupra diſtichon extat. Coranus: Corani meminit Oratius alterius.

Ad Aticū.

MARcus. M. Antonius toloſanus & litteris & forma inſignis fuit. alibi: Talis erat Marcus mediis Antonius annis: amicus Martiali optabat eius carmen legere: quod cum poeta ex litteris cognouiſſet: miſit illi libellum addito hoc epigrammate. Charta ſalutatrix: dicebatur charta auguſta qua utebantur in epiſtolis ſcribendis: ſed hic pro epiſtola. Palladiæ: ubi ſtudia coluntur. Toloſa: oppidum galliæ in iſthmo: ubi a mari narbonenſi oceanus repellitur. Ex hoc oppido in prouerbio fuit aurum toloſanum in eum qui ĩfelix eſſet: ſiue ut Timagines ſcribit: quoniam toloſani ſocii fuerunt gallorum: qui tēplū delphicum ſpoliarunt: ut Trogus ſcribit: & relatos ĩ patriam theſauros Scipio abſtulit tanta infelicitate: ut quicunq; fuerīt participes miſerrime uixerint: ſiue ut Poſſidonius tradit: quōiam romani lacus locarunt toloſanos: in qbus moles argenteas redemptores ĩuenerūt. unde dictum aurum toloſanū. Gellius auri toloſani meminit ut equi ſeiani. AMica quies: pacis ad differentiam. M. Antonii qui turbulētus fuit. Abſentis amici. i. mei. Auctor: ego qui mitto ad te.

In Baſſum.

DENariis. Baſſum accuſat: qui uelit ſe coli: cum det cœnam uel ſportulam trium denariorum: tu fortaſſe inquit das paruum precium: qa mea toga eſt trita: & uideor inhoneſtus comes. At quæcunq; eſt non emitur a me tribus denariis: quot tu auarus das. Togatū āteābulonē præcedere ſellam. i. anteambulare. Plus minus decē. i. circiter decē.

Ad Appiam Viam.

APpia quam. Huius templi ad octauum lapidem: cuius etiam ſupra meminit cauſa fuit ꝙ Domitianus coleretur ſub imagine Herculis: ob uiam appiam ſtratam ab eo in qua erat alloquitur appiam poeta: & āteponit geſta Domitiani geſtis Herculis. Appia: quia ab Appio cæco ſtrata eſt. Tres uiæ nobiles: Valeria: latina: appia: ſed appia reliquas ſuperabat. Papinius: Appia longarum teritur regina uiarum. Conſecrat: ſacram facit ſuo templo. Prioris: antiq Herculis thebāi. Domuit libyn. i. Antæū: cuius uxor dicta ē Tigena in libya: ſed tamē hic labor non numeratur inter duodecim a Diodoro ſiculo. Aurea poma: hoc dicit propter aurea poma heſperidum: de qbus dū Diodorus hiſtoriam refert: multa dicit. Peltatam: amazona. Imperio Euriſtei balteum Menalippæ amazoni Hercules detraxit: non ſine graui pugna ad themiſchirā opp. in qua ceciderunt Aella: Philippis: Parthoe clara ſeptē uictoriis: Eribie: Celeno: Phebe: Arthemis: & aliæ multæ: Anthiopen rapuit: quā dedit Theſeo. Amazona: Menalipē. Pelta: ſcuto lunato. Scythico: fuerunt & amazones libycæ. Addidit leonis terga. i. interfecit leonem: cui abſtulit tergus: & ſibi addidit: & aprum arcadicum in erimantho: Ceruā habentem aurea cornua & uelociſſimam: ut alii ſcribunt retibus cepit: ut alii dormientē occupauit: ut alii longa ĩſectatione feſſam apprehendit: quā rettulit Euriſteo. Stymphalus lacus arcadiæ paluſtris: Vnde labitur Eraſinus

ſtu: illuc tot aues cōuenerāt:ut totius regionis fluctus popularentur: Hercules iuſſu Euriſtei eas ſubſtulit tabulæ æneæ tinnitu & ſagittis. Vndis:ſtymphalo lacui. Hydram lernæā:reparantem capita ſucciſa ope Iolai oppreſſit. Lerna eſt īter argos & micenas:quæ cū luſtrata & purgata eſſet:recepta eſt in prouerbium:lerna malorum.i.luſtratio malorum. Vetuit:igne adhibito. Fœcūdā mortibus.i.ex morte creſcentem. Reparari:reuiuiſcere. Boues heſperias.i.armenta Gerionis: Geriones autem fuiſſe tres filios Chryſſi ſcribit Diodorus. In amne tuſco:in tyberi. Alcides minor.i.Hercules thebanus: Aſſeruit:ex bello uitelliāo. Domitianus puer una cū Sabino patruo fugit in capitolium:Vnde uitelliani eiecti ſūt:ſed pugna conſerta uitelliāi uictores irruperunt in capitolium alios trucidarunt: Atticum:& Sabinum in uinculis duxerunt.Sabinum mortuum ad gemonias traxerunt :Domitiāus dilapſus fuga latuit apud Cornelium ad uelabꝝ habitu ſacerdotis iſiaci:hiſtoriā ſupra memorauimus. Iuppiter apud Silium: Neu te terruerunt tarpei culminis ignes: Sacrilegas inter flāmas ſeruabere terris. Aſſeruit:liberauit eiectis uitellianis. Malis regnis.i.a uitellianis. Solus:hoc dicit in gratiam Domitiani: qui creatus imperator iactabat ſe dediſſe imperiū patri & fratri & illos ſibi reddidiſſe. Iuleas habenas.i.imperium romanum. Tertius: poſt patrem & fratrem. In ſuo orbe:imperio. Cornua hiſtri perfidi.i.germaniam. Ter:nam bis ſuperauit dacos & cattos:ſemel ſarmatas. Sæpe:Volgeſus parthorum rex petiit auxilium a Veſpaſiāo contra alanos:ſimul rogauit ut unus ex liberis Veſpaſiāi mitteretur. Domitianus contēdit ut mitteretur ipſe ſtudio & cupiditate triūphi parthici:ſed id recuſatum: ne reliqui orientis reges idem peterent. Recuſatum autem hoc fuit ſæpe: quia hoc ſæpe cōtendit muneribus Domitiāus. Sæpe recuſato.i.cum ſæpe recuſatum eſſet.huius elocutionis frequēs uſus eſt apud Curtium.& Silius eam uſurpauit. Rettulit nomen:quia dictus Germanicus. Ocia ferro: quia germaniam uicit. Aſtra ſuis: quia dedit templa flauiæ genti. Sidera cælo:quia ſuos rettulit inter ſydera & patrem fratrem filiū & uxorem. Serta Ioui:quia laureā coronā intulit Ioui capitolīo ex uictoria ſarmatica: auctor eſt Tranquillus. Numen Herculis: non ſufficit tantis actis. Cōmodet ora patri tarpeio.i.ſumat Domitianus imaginem Iouis: cuius unius numen tantis geſtis par eſt.

Ad Phœbum.

QVAdringentorum. Idem argumentum tabellas ſcriptas quibus apparet me debere tibi. Potius da centum: ut te putem liberalem.

De Geminis Fratribus.

QVAe noua.Laudatur Aſili & Pieri geminoꝝ forma: ut magis ſimiles ſint:q̄ Caſtor & Pollux:& formoſiores Helena:ꝗ ſi eos Paris uidiſſet cum rapuit Helenam:& fuiſſēt tales Caſtor & Pollux:eos Helena dimiſſa rapuiſſet. Noua læda:alia ſoror. Tindaris.i.forma Helenæ. Therapnæis amyclis:Caſtori & Polluci.nam therapnæ opp. laconiæ. amyclæ patria Caſtoris & Pollucis. Dona promiſſa.i.dona Veneris .i. Helenam.

DOMITII CALDERINI VERONENSIS IN M. VALERIVM MARTIALEM COMMENTARII LIBER DECIMVS.

I NIMIVS uideor ſeraq; corōide longus. Decimũ libꝝ editum ad iudicium & emēdationem præcipiti ardore emiſſum reuocauit :ſuſpenſumq; habuit lectorem diutius:dum & carmē iam editũ emēdat:& nouum inſerit. Cum eundem librum iterum ſit editurus:initio liber ipſe expectantem lectorem monet:ne ſuſpicetur nimis longũ fore:ꝙ diu ĩ manibus fuerit. ꝙ ſi id exiſtimat : & noua caſtigatiōe creuiſſe arbitratur:monet ut pauca legat : Ita enĩ fiet ut breuis uideatur. Coronis:hemiſtichium Homeri huius uerbi uſum dedit:nam ita ſcripſit de eo:qui arcũ perfecerat : aureã aũt coronam addidit.i.extremitatem. In uſum autē receptum eſt:Vt corōis diceretur quicquid additur in fine.poeta igitur appellat coronidem id quod addidit noua emendatione . maleq; ſunt interpretati : qui coronidem pro fine totius operis intellexerunt : nam hoc uerbum rettulit non ad omnes inſequētes libros:ſed ad id quod huic decimo addiderat: Ita autem fuiſſe caſtigatum librum inſequens epigrāma indicat. Homerus roſtratas naues coronidas appellat:nam roſtra nauibus addita dicũtur:uidentur & appendices. Euſtachius hoc uerbo uſus eſt in primum iliados . Sera coronide : ſera appendice . Ero libellus:uidebor tibi libellus. Fac me breuem.i.legito pauca . Quã cupis ipſe.i.quantum uis tu ipſe .

Ad Lectorem .

FEStinata.Idem eſt ferme argumentum: ſed poeta loquitur indicans ſe decimum librum emendaſſe . hoc accidit : quoniam ſub mortem Domitiani hunc libellum abſoluerat: Neruæ ſucceſſoris temporibus non edidit:Traiano euecto ad imperium emiſit. Feſtinata:ꝑperata: Elapſum:quod exciderat . Nota:quæ olim legiſti in prima editiōe: Vtriq;:prīo carmini:quod non indiguit emendatione:& quod nuper emendaui . Pigra:cenoſa. Fugies flumina lethes : Ille uitat flumĩa lethes:qui celebratur:& non fama mandatur obliuioni:nam ληθη ſignificat obliuionem: & aquæ letheæ obliuionem ducere dicuntur . contra qui in nulla permanet memoria hominum : dicitur ad ĩferos deſcendere.Supra idem dixit eodē ſenſu: Nec laſſi marmora ſiſyphi uidebit:de libro nō interituro. Eris ſuperſtes:uiues. Meliore parte tui:fama ĩgenii. Marmora meſſalæ:Et ſenior:& iunior ſtēmatis domeſtici ſtudioſiſſimi fuerunt : adeo ut alienas imagines atriis ſuis miſceri paſſi nō ſint.apte igitur poeta Meſſalã pro quocũq;:qui imagines auorum oſtentat.hic dicebatur Meſſala Coruinus:de quo puto ſcripſiſſe Iuuenalem de ſtatuis loquētem: Naſumq; minorē Coruini. Marmora autem caprifico findebantur. Iuuenalis de monumentis marmoreis: Ad quæ diſcutienda ualent ſterilis mala robora fici.i.caprifici. Mulio:auriga. Criſpi:ponit Criſpum pro quocunq; diuite ſiue a Vibio Criſpo:de quo Tacitus:ſiue a Criſpo Victrico Neronis : de quo Tacitus . Nec præſunt ſæcula : non uetuſtate pereunt poemata : nam ſæculis non cædunt .

Ad Priſcum .

VERnaculorum.In eum poetam eſt epigramma:qui Martialis nomen mentitus carmĩa emittebat plena maledictis:& pene ſatyrico genere: de quo ſupra eſt conqueſtus: Quid prodeſt cupiant cum quidam noſtra uideri: Si qua lycambæo ſanguine tela madent : Vipereumq;

uomunt noſtro ſub nomine uirus. Multis autem argumentis ꝓbare nititur ſe non eſſe tam fœdi carminis auctorem. Poeta clancularius dicitur qui tenebris delectatur: neq; audet ſuum nomen profiteri a clanculum: In eundem ſenſum ſupradixit: Qui Phœbi radios ferre diemq; negant. Verna:nam uernæ intemperāter iocantur & īepte. Inde fit ut non damnem priorem noſtrā ſententiam: Non es crede mihi quid ergo:uerna es:ut ſimpliciter uernam illic ītelligas.i.ſeruū. Dentem ſordidum.i.impuram reprehenſionem: nam qui carpunt: genuinum dentem agitare dicuntur; Vt illud: Et genuinum fregit ī illis. Probra fœda:contumelias. Linguæ circulatricis: circulatores dicuntur:qui uerborum copia quæſtū faciētes proximi ſunt ſcurris: ii magna uerborum licentia uti ſolent: quod ſupradixit: Hoc quod tranſtyberinus ambulator:hoc eſt circulator. Proxeneta:negociator. Vatiniorum uaſorum:uitreorum: nam Vatinius beneuentanus calices uitreos faciebat. In diſtichis:Vilia ſutoris calices monumēta Vatini Accipe. Is fuit diſtorti corporis ſutrīæ alumnus:ediditq; munus gladiatorium beneuenti auctore Tacito. Nolit empta.i. nolit emiſſe. Ramento ſulphurato.i. lignis ſulphuratis: nam ſulphurata ligna uitreis fractis permutabātur. Pſittacus: bōus poeta.Pſittacus ſupra omnes alites humanas uoces reddit: ut Pli. ſcribit. celebratur carmine Ouidii & Papinii:Humanæ ſolers imitator pſittace linguæ. Coturnix:īdocilis ē. Apte igitur ſe pſittacū appellat:quaſi ſalutatorē & bene ſermocinātem: & poetam clancularium coturnicem indocilē ad uoces humanas. Canus:choraules fuit: hoc eſt tibicen: hic mire placuit Galbæ:a quo donatus eſt multis nummis ex priuata pecunia cum eum ſupra cœnam delectaſſet. Huius meminit etiam Plutarcus & Tranquillus. Aſcaules ſignificat eum qui tibia ex utre utitur:quæ quidem uiliorum eſt perſonarū & plebis. Tranquillus Vtricularius dixit ī Nerone uerbum ex græco latinum faciens:Vouerat ſe peracta uictoria ludis & hydraulem & choraulem & utricularium. Senſus ē putas ne me uelle uideri auctorem iſtius carminis: quod tātū differt a noſtris numeris:quantum cedit aſcaules Cano egregio tibicini. Nigra fama.i.male parta. Rumor gemmeus:fama clara nō obſcura. Vehit:in æſtimationem:& laudem. Alba pēna:felici pēna: & pura: hoc eſt qui ſua puritate laudantur nullius fama dilacerante: quod ſupradixit: Gaudet honoratus multo ſed nomine lector. Notus eē: aſſequi famam. Tam praue:tanto alienæ famæ detrimento:& hominum odio. Cum ſtare gratis ſilentium poſſit: hoc eſt cum iſtud odiū maledici carminis & detrimētū aliēæ famæ ſilēdo poſſī uitare.

Ad Mamurram.

QVI legis. Mamurra Martialis carmen aſpernabatur:ꝙ in rebus quotidianis uerſaretur: ꝙ nihil dignum haberet poetico ingenio: & fabuloſo.Poeta hanc non eſſe cauſam ait cur Mamurra carmen non legat:ſed id accidere quoniam nolit morum reprehenſionem legere: quæ in epigrammate eſt:cōſcius ſuæ turpitudinis:nam quicquid carpitur:putaret in ſe dictum. Oedipodē.i.fabulam Oedipodæ & tragœdiam ſcriptam. Thyeſten: tragœdiam Thyeſtæ: auctore Fabio Quintiliano Varrus magna laude ſcripſit: Filius Pelopis & Hippodāiæ:cui Atreus frater Tātalum filium epulandum appoſuit. Caligantem:rettulit ad hiſtoriam fabuloſam:nā caligantem lucē ſcribūt

poetæ ea cœna:ſupra:Fugerit an Phœbus menſas cœnamq; thyeſtæ. Colchidas.i.tragœdiam Medeæ:quã etiã Ouidius compoſuit. Hilas: raptus a nymphis : & ab Hercule.egloga extat Theocriti quæ inſcribitur argonautica. Parthenopeus.i.hiſtoria de Parthenopeo filio Meleagri & Atalantæ:q unus fuit ex ducibus thebanis. Athis:puer Cibelis. Endymiõ:primus curſum Lunæ deprehẽdit:unde ẽ dictus amicus Lunæ: quod ſcribit Plinius eundẽ dormiẽtem luna amplexu dicitur fouiſſe.Ci.Endymiõ (ſi fabulas audire uolumus)neſcio quid in latmo obdormiuit:qui eſt mõs cariæ nõdum opinor experrectus: ũde auctore interprete Apollõii latmius ſomnus dicitur lõgiſſimus a ſomno Endymionis:qui ĩ latmo obdormiuit. Puer exutus pẽnis: Icarus filius Dædali. Hermaphroditus: filius Veneris & Mercurii fuit. Aquas amatrices.i.Salmacem. Salmacem fõtem ĩ caria ſcribit Strabo falſo calumniatum: ꝙ eius aqua molles homines redderet. Vetruuius huius fabulæ reddit rationem:aitq; loci amœnitate id exiſtimatũ fuiſſe:plura ſunt apud illum uerba. Ludibria:luſus fabularum. Miſeræ chartæ:quæ ſeruit fabulis. Centauros:fabuloſos filios Ixionis & nubis. Gorgonas:Heſperides :Vt Lycophron ſcribit erant Meduſa:Euryale:Steno.Gorgones:Gorgon:Enio:Pephredo:ſed nomina hæc confunduntur:& per Gorgonam Meduſam accipimus. Harpiyæ filiæ Plutonis:Vt Flaccus canit Thiphõis:ſed Orpheus Thiphonem ipſum Plutonem appellat carmine eo nomine inſcripto: Hominem ſapit.i.uitam hominis:& ea continet quæ ad hominẽ ſpectant. Nec te ſcire:ſenſus eſt non legis carmen meum:ne in eo tuos agnoſcas mores:ꝙ ſi fabuloſa te delectãt:lege opuſculum Callimachi in Ibim:nam illic reperies fabuloſe multa dicta:ſimul reprehẽſionẽ morum:ſed nec illa leges: quoniam &ſi fabuloſis oblectaris : tamen ea omnino reformidas:ſi qua reprehẽſio cõiuncta eſt. Illa ergo legis quia hæc fugis:non quia illis delectaris. Callimachus grammaticus : Callimachus item poeta ſcripſit in Apollonium rhodium diſcipulũ ſuum:quem ibim appellauit: carmẽ perobſcurum : quod Ouidius apud nos inſcriptione & genere carminis imitatus eſt : multa a Callimacho dicuntur ĩ ibim fabuloſa: ut ab Ouidio dum illius mores inſectatur:illud opuſculum appellat Martialis ethea : nam ηθοσ morẽ ſignificat:& totum illius opuſculum in moribus uerſatur. Legas ethea Callimachi:ſed nec illud leges:quia illud etiam eſt in moribus. Ita codex antiquus habet. Sunt qui legant :Nec te ſcire iuuat ethea Callimachi.i.tu nõ uis legere librũ Callimachi de moribus : quod nõ placet:nam Callimachus nullam obtinuit præcipuam laudem:aliquo opere edito de moribus : ut cum poeta uellet nominare eius operis auctorem:hoc eſt de moribus:Callimachum dixerit : potiuſq̃ Ariſtotelem:ſed ut dixi intelligendum eſt de opere Callimachi in ibim.

In Maledicum Poetam.

QVIſquis. In eundem poetam:In quem ſupra: Vernaculorum dicta: licet nonnulli imprudenter putauerint hoc ſcriptum eſſe in eum : q in Martialem ſcripſerat.hic enim non inuectus eſt in Martialem: ſed in alios ſub Martialis nomine:cui poeta extrema ſupplicia imprecatur. Stolæ.i.matronarum:nam matronæ ſtola utebantur : auctores ſunt Marcellus & Porphirio. Ouidius : Ecquid ab hac omnes rigida ſubmouimus arte: Quas ſtola cõtingi:ſumptaq; uitta uetat: Verſu

impio:ſatyrico. Per pontes:ubi ſunt mendici. Et cliuos:collium. Rogatores mendicos: Raucos aſſidua uoce mendica. Buccas:fruſta: ſupradictum eſt. Caninas:dandas canibus. Improbi: hoc dicit quoniam panes magno diſcrimine apponebantur: alii oſtrearii: artolagani: ſpeuſici:alii furnacei: aquatici ſeu parthici.Caninas igitur buccas.i.dandas ſeu obiiciẽdas canibus:quemadmodum apud Varronem datur pauperibus. Solidæ:nam mucida fruſta farinæ dura ſunt. Iuuenalis: Quæ genuinũ agitent non admittentia morſum. Longus december.i.longa hyems: male indutus. Fornix: pauperes obſtructo fornice aliquod domicilium ſibi componebant. Extendat:faciat longum:quando non defendit. In ſponda orciniana.i. ſandapila. Orciniana ſignificat thecam ex lignis rudibus:& ĩpolitis. periphraſis eſt ſandapilæ.ερκοσ ſignificat ſeptum: unde lectus orcinianus. Sandapila dicitur ex uiminibus. Litem canum:uolentiũ diſcerpere cadauer. Aues noxias.i.ſectãtes cadauera:ut uultures coruos & miluos. Pãnus ueſtis:ita.n.in paupere dicitur:unde pãnoſus. Siſyphi inquieti :non quieſcentis. Ouidius: Aut petis aut urges rediturum ſiſyphe ſaxum Aeoli filius fuit qui iſthmum peloponneſi latrociniis ĩfeſtauit. Vnde Iſthmus ſiſyphius dictus a Silio:Quã quæ ſiſyphio fundauit nomen ab Iſthmo. Garuli ſenis.i. Tantali: qui protulit ſecreta Iouis mortalibus. Ouidius:Quærit aquas in aquis & poma fugacia captat Tãtalus.hoc illi garula lingua dedit. Iouis filius fuit ex Plote:tẽuitq; paphlagoniã imperio. Delaſſet:exerceat oĩa ſupplicia ficta a poetis.

De Aduentu Cæſaris.

FELices. Traiãus de dacis & ſcythis triumphauit uicto rege Decibale: daciam prouinciã fecit:eius ex germãia reditũ optat poeta. Vrna: ſors. Ducem:Traianum. Vrna:hoc dicit ĩ laudem Traiani:qui quæ ab aliis imperatoribus olim arbitrio conſtituebantur:ad urnã & ſortes redegit. Ita laudatur a Plinio Sors & urna fiſco iudicẽ aſſignat: licet reiicere:licet exclamare. Hunc nolo:timidus eſt. Intelligit igitur poeta ſorte datum eſſe militibus:ut ſequerẽtur Traianum nõ coacti imperio. Nuru latia: mulieribus euntibus ad ſpectaculum Traiani uenientis. Dulces moræ:interueniẽtis:nam extra portam expectabantur ueteri inſtituto apparandi triumphi.

Ad Rhenum.

Nympharum. Traianus in germania per rhenum nauigauit. Plinius de Traiano:Rhenus & danubius tantũ illud decoris noſtri uehere gaudebant. hunc nomine Tybris rogat poeta:ut reſtituat imperatorem: Bibunt:liquefactas accipiunt. Contumelioſi:quia calcat. Aureus: propter aureã harenã: Receptis cornibus: alterum cornu habebãt tranſrhenani:alterũ erat ĩ imperio romanorum. Vtraq; ripa: utroq; cornu.i.ſic aſſerto & uindicato in poteſtatem utroque cornu ſeruias romanis: quod cuperes.

De Se.

VNDenis. Iocatur in famam ſibi communem cum ſcurris:ego inquit ſum notus omĩbus:ſed cur ĩuideatis mihi cũ Caballus urbãitate ſua me notior ſit. Multo ſale:multis facetiis. Non tamen proteruo:qa abeſt a maledictis. Teſtius:Andremon Caballus dictis:& urbanitate magnã famã ẽ aſſecutus. Eſt præterea Andremon in fabula maritus

Dryopes puellæ compreſſæ a Phœbo.q.d.qui ſcurilius iocatur notior eſt : notans tempora ſua.

In Paulum.

CVM tu. In Paulum commiſerans pauperum conditionem:ꝙ iam nobiliores ita omne captationis genus occupauerint: ut pauperibus locus non ſit. Intras annum faſcibus.i.qui geris cõſulatũ. De plebe Numæ: Numa fuit pauper ĩter reges.i.ſumus pauperes & ignobiles. Dominum & regem : hæc duo uerba ſunt pauperum blandientium diuitibus. Pugnas:faciens iter. In gemĩas manus: hoc datur aſſẽtatori:ut a facie iactet manus. Iuuenalis: Nocte dieq; poteſt alienum ſumere uultum:A facie iactare mãus:laudare paratus :Si bene ructauit ſi rectum minxit amicus. Eſſe clieti:ſeruire. Veſtra purpura: .i.uos nobiliores. Noſtros togatos.i.nos pauperes. Iã togatis non ẽ opus:qa purpurati eadẽ officia præſtãt. Dimiſit:ab officiis excluſit.

In Calliodorum.

NIL aliud. In Calliodorum: q uix exiguo mũere dato ſe Pirithoo aut Piladi parem prædicabat:quorum alter cum Theſeo : alter cũ Oreſte ĩter paria amicoꝝ numeratur. At poeta negat muneribus quẽq̃ poſſe uideri uerum amicum:nam ueris amicis cõmunia omnia eẽ oportet. Matellam.i.ſcaphium uas urinarium. Porcos pirithoi:ãtiqui heroes habebant porcos:ut Vlyſſes apud Homerum. Vt multum:ad ſũmũ: uerbum Martialis. Plura negat : qa nõ uult reliqua eẽ coĩa.

Ad Domitium.

AEMiliæ gentes: Domitium profecturum in æmiliam & uercellas hoc epigrammate dimittit inuitus:quod cum ei ſit amicus:ſed tamẽ permittit hoc:cum cupiat eum recreari ex urbanis laboribus una ſaltem æſtate:ſimul oſtendit hunc multis eſſe cariſſimum. Gentes æmiliæ: ubi bononia. Vercellas apollineas:Vercellis Apollinem cultũ fuiſſe nondum legi:licet tamen ſentire cultum illic fuiſſe : uel ex hoc loco Martialis. Sunt qui ſentiant uercellas dici apollineas propter aurum quod effodiebatur: quod placet:nã Euſtachio auctore aurũ dicatum eſt Apollini:argentum Lunæ. fuiſſe autẽ foſſum illic aurum teſtãtur Pli. Padi phaethontei:In quem Phaeton cecidit. Peruſta: attrita. Iugo urbano:ſeruitute urbana. Tanti eſt: tantum ualet apud me. Quam formoſus : q̃ placebis. Cum peregrinus eris .i. cũ ueneris. Albis amicis:qui in in urbe manſerunt. Pallida turba:amicorum. Roma:amici romani. Niliaco ore:ægyptii fuſci ſunt.

Ad Mannium.

DICit. Mannium una educatum a primis annis alloquitur:cuius gratia ſe in patriam redire fatetur: quod libenter facit: cum non modo in patria cauſa Mannii eſſe uellet:ſed in ſcythia ſi opus eſſet. Simplicibus ãnis.i.puerilibus. Prætextata amicitia.i.puerili:nam pueri ãte .xiiii.utebantur prætexta. Oras auriferas.i.hiſpaniam. Pendẽtia tecta.i.bilbilim quæ ĩ edito eſt. Mapalia:caſæ getuloꝝ: quæ calamis teguntur. Pœni ſicci:quia pœni carent aquis. Caſas ſcythicas:quæ in plauſtris ſunt:ut Strabo. Roma erit.i.uidebitur nobis ubicunq; fuerimus propter mutuum amorem.

Ad Tuccam.

CVM Cathedralitii homines dicũtur molles. Supra:Inter fœmĩeas tota q luce cathedras Deſidet. tales miniſtros habebat Tucca:& multa

præterea ad luxum: ſed captus amore mœchæ quotidie ſuſpirabat.
Scis inquit poeta:quare male habes o Tucca: quia eſt tibi bene:nam
ditiſſimus es. Ad lumĩa nocturna.i.tu nocturnus. Faſtoſæ ſuper-
bæ:& ſpernentis te. Madet:lachrymis tuis: Rheda:currus erat quo
extra urbem utebantur.ſequebatur inquit Aſconius uxor Clodii cũ
rheda. Libys eques: hoc eſt equus maſſyleus. erat enim in delitiis
equus maſſyleus. In longo puluere:dum egredieris ex urbe. Tri-
clinia ſtrata:paratam cœnationem. Tuo unguẽto:uel croci: uel un-
guento quo uteris in cœna. Baias nolanas.i.uillam tuam amœniſ-
ſimam. Trientes ſetini.i.cyathi uini ſetini. Venus ĩ meliore plũa:
quæ dormit in pluma olorina:& tu in eadem dormis.

In Criſpum.

CEDere. Ad Criſpum. Te non cedere ĩ amore.i.nõ uinceris in amore
erga me. Non caperet:non poſſet continere. Cum tua niliacus.i.
cum habeas rura fertiliſſima.

De Apro.

DOTatæ. Aper diuitem uxorem ludo ſimulato ſagitta necauit:uidetur
fortaſſe uobis id commiſiſſe per errorem:quia neſciret ludere: immo
ſciuit ludere:nam factus eſt diues morte uxoris. Dotatæ: locupleti.
Dotata: ut Marcellus ſcribit:cuius uir rei copia dicitur affluens.

In Caium:

SI Donare. Caium deridet qui ſolis promiſſis uolebat uideri amicus:
& liberalis. Si inquit promittere ẽ donare:ego promittam tibi mul-
to plura q̃ tu mihi:quæ accipies quo modo tu das mihi. Aſtures fodi-
unt aurum in gallaria. Silius: Aſtur auarus: Viſceribus laceræ telluris
mergitur imis: Et redit infelix effoſſo concolor auro. Alga ery-
threa.i.in fundo maris erythrei:nam Plinio auctore margaritæ ab ĩ-
dis urinantibus in fundo maris rubri colliguntur. Auis unica.i.
phœnix. Aheno agenoreo.i.uaſe purpuræ:

Ad Muſam.

SATurnalitio. Sternebatur uia appia a Domitiano:ut ſupra dictum ẽ:
cui operi præfectus erat Macer:ad hũc poeta in ſaturnalibus ſolebat
carmen mittere: nũc eo occupato alloquitur muſam quaſi recuſantẽ
illuc accedere. Fruſtra cupis:quia non ĩpetrabis hoc a me: quia oĩo
mittam te. Tributo.i.carmine quod ſoleo mittere in ſaturnalibus:
Solennes:quos ſoleo mittere ſingulis annis. Nugas:uerſus. Obti-
cuiſſe:ſiluiſſe. Menſorum: menſores dicũtur q de ſpaciis itinerum
ſcripſerunt:& ratione uiarum: In quo fuerunt Diognetus & Beton
Iolius: Item Viſpus non nulla de uiis apud nos tradidit. horũ libros
legebat nunc Macer:ut appiæ muniendæ rationem perciperet. Va-
cat:dat operam. Appia quid facies? quaſi dicat negligetur appia.

In Aſſentatores.

NEC. Nimium ſtudium colendorum diuitum carpit:nã uſq; eo ꝓceſſit
pauperum aſſentatio:ut etiã ſi nihil miſerint diuites tamẽ eos colãt.
In quo genere Marium auarum accuſat:q multos togatos habebat:
cum nihil is mitteret:& ꝙ grauius eſt Marius cũ ſit pauper:nec poſſit
dare colitur:in quo non modo hominem deridet: ſed etiam togatos
eum ſequentes. Spondet:pro comitibus. Sterilem:nihil reddẽtẽ.
Fatuæ togæ.i.fatui togati:qui ſteriles amicos colunt: non modo di-
uites: ſed etiam pauperes.

Mittit Librum Suum Ad Plinium.

NEC doctum. Plinium Secundum hoc epigrammate laudat: cuius rei Plinius ipſe in epiſtolis meminit. Mittit autem librum legendum:& monet:ut eius domum quærat in æſquiliis. Parum ſeuerum:uerſātē in iocis. Breuis eſt labor.i.tibi tantum peragendum eſt iter. Subire:ut peruenias in æſquilias. Lubricum theatri:erat enim Orpheus prope theatrum.uel igitur ex ſtillicidiis theatri:uel ex unguento theatrali lubricus & udus erat. Mirantis:ſonum Orphei. Auē regis: aquilam.hæc eſt illa imago ī quā ſupra eſt epigramma: Dic mihi quē portes uolucrum regina:tonātem. Pedonis:ille eſt Pedo cuius meminit Iuuenalis: Sic Pedo conturbat:Matho deficit. Pedonis poetæ meminit Ouidius:Sydereuſq; pedo:ſed hic alter ē. Celata penna minore: q̄ illa qua Ganymedem ſuſtulit Ioui. Ianuā:Plinii. Non tuo tempore.i.intempeſtiua:& ante calices. Dat totos dies Mineruæ tetricæ.i.litteris ſeueris. .C.uirorum: erat enim patronus apud cētū uiros qui erant iudices:ut ipſe in epiſtolis ſcribit. Tua hora:rettulit ad illud quod ſupra: Nō tuo tempore. Roſa: nam roſacea corona ī luxu erat. Tunc:eo tempore ſparſo Lyæo.

Ad Sextum.

SCRibere. Sextum deridet:qui obſcuritate poematum doctus uolebat uideri:& probari.ait enim ſe malle ſcribere carmīa:quæ & grāmaticis placeant:& ſine grammaticis probentur:hoc eſt ītelligantur a lectoribus: q̄ quæ doctiſſimo iudice & interprete indigeant. Fuiſſe non nullos ſcribit Quintilianus auctore Liuio: qui diſcipulos iuberent orationem obſcurare:quod damnat. Claranus & Modeſtus uiriſcōſulti fuerunt doctiſſimi:qui cum legū interpretatione uerſentur: hos duos nominauit:cum uellet acutiſſimos interpretes nomīare. Cīna Cornelius. Cinna:cuius non nulla carmīa extant: perobſcure ſcripſit. Sic:iſta obſcuritate. Sine grammaticis.i.ſine interprete.

De Phileni.

CVR ſpleniato. Philenī deformem:cuius uultum mentulæ comparauit ſupra eo epigrammate:Nō baſio te Phileni ruffa es:monet quare ſpleniis utatur:& labris ceruſſatis:ne ſcilicet eā baſiet. Mento ſpleniato.i.mento tecto ſpleniis. Ceruſſa.i.unguento.

De .M.Antonio.

IAM numerat. Antōius primus dictus toloſanus:cuius meminit Trāquillus in Vitelio:& ſupra poeta Marcus amat noſtras:Marcus palladiæ non inficiāda toloſſæ Gloria.Epicurū ſecutus relaxationi animi īdulgebat: ī quo a poeta eiuſdē ſectæ laudatur. Iam:hoc die natali: nam celebrabatur natalis. Primus:cognomē ē:nam dicebatur Antōius Primus auctore Sueto. Placido æuo:placida uita. Quīdecies olympiadas .i.lxxv. ānos reſpicit dies præteritos:qui acta uita delectantur. Nulla dies ingrata.i.nullus dies diſplicet. Cuius non meminiſſe uelit.i.cuius recordatione non delectetur. Poſſe frui priore uita.i.poſſe capere uoluptatem uitæ præteritæ.

Ad Calendas Martias.

NATales. Celebrat natalem ſuum & cum.lvii.annū expleuerit: ut alii codices habent.xviii.ānos:ut alii.xxvii.adhuc optat: calēdis martiis natus. Lux formoſior:pulchrior. Et puellæ: etiam quibus ſolent mitti munera hoc die ab amicis:mihi natalē celebrāti mittūt mūera:

Martiis autem calendis munera mitti ſolebant fœminis: ut ſupra ex Tranquillo recitauimus. ;L.liba:id eſt.l.ſacrificium. Bis annis: id eſt bis nouenos: ut alii codices habent ter nouenos. Nondum piger nimia ſenecta: id eſt nondum decrepitus. Pactis tribus aureis uitæ: Si legis ſupra ter nouenos:conuenit forraſſe:quod nonnulli ex uulgo dicunt de numero aureo:qui ĩ nouenum numerũ diuiditur:ut dicat tribus aureis:hoc eſt.xxvii.ãnis perfectis.Si legis bis nouenos:quod placet tribus aureis ĩtellige.i.tribus partibus uitæ aureis:quæ ſunt iuuenta:uirilitas:& ſenectus.hæ enim tres ſũt aureæ: & his ſolis uidemur uiuere cum infantia: nec ætas decrepita ullam uiuendi uoluptatem habeãt:hoc inquam placet quoniam optĩa ætas aurea dicta eſt:deterior argentea:peſſima ferrea.uel aureis:a numero elementorum nominis:nam ſex ſunt.Ita ter fient.xviii.ita ſolet a nominum litteris numerũ ducere. Poſthac: quidam codex ãtiquus habet poſt hoc:nec morã nec diem rogabo. alii ita habent: Poſt hoc horam ego nec diem rogabo:quod placet.

De Mutio.

IN Matutina. Repetitum eſt ſpectãculum Mutii:Idem ſuppliciũ magna animi conſtantia ſubiuit:nonnulli mirabantur:poeta inquit cũ fortiorem uideri potuiſſe:ſi nõ peccaſſet. Abdera:urbs thraciæ cõdita ab Abdera Diomedis ſorore:eadem ĩſtaurata a clazomeniis uenĩetibus ex aſia:& dicta clazomene:patria fuit Democriti. Matutĩa harena:matutino tempore. Plebis abderitanæ:an dicit inſanus es: nam Cicero in natura deorum inſaniam abderitãis ĩſitam affirmat. an dixit plebis abderitanæ pro thracia: hoc eſt tu es crudeliſſimus: quales ſunt thraces:ut conueniat cum illo Oratii:Quale mollire poſſet impia thracum Pectora. Eſt plus dicere.i.plus laudis eſt. Tunica moleſta.i.ſatellitibus & apparitoribus moleſtis. Vel tũica moleſta præſente:ꝙ tunica qua deceptus eſt Mutius ĩ ſcriba in ſpectaculo repræſentabatur. Non facio:ut oſtendat laudem animi eſſe:& non corporis:an rettulit hoc ad innocẽtiam: quod placet:nam qui Mutiũ repræſentabat:ſcelere damnatus fuerat: cuius laus fuiſſet maior: ſi non commiſiſſet aliquid cur damnaretur.

De Varro:

VARre. Varrum centurionem in ægypto extinctum hoc epigrammate deflet:& celebrat. Vite latia.i.cẽturionatu: nam centuriones uitem latiam geſtabant. Plinius: Centurionum in manu uitis. Lucanus de Sceua centurione:Latiam longo gerit ordine uitem.Silius:Nam uitis honore Perfunctus latiæ ſubito ſtiularat agreſtis. Iuuenalis:Poſt hæc nodoſam ſumebat uertice uitem.& lege ſancitũ ẽ ſupplicium militi: qui caſtigare ſe uolenti centurioni uitem tenuiſſet. Parethonias: ægyptias. Centum uiris: quia centurio præerat centum uiris. Fruſtra promiſſa:quia omnes ſperabamus te rediturum. Thura pĩguia: nam uaporem pinguem emittunt. Nile fallax: qui non reddidiſti Varrum. Nunquid potes hoc negare? ut non demus carmẽ uictuꝝ.

Ad Diodorum.

NATali. Diodori ſupra facta eſt mentio & tradita hiſtoria. Is enĩ Veſpaſiani temporibus citharœdus imperatoris gratia floruit: nũc celebrat natalem:alter ut ſentio Diodorus: magno quidem conuiuio & menſa:adeo ut & ſenatus diſcumberet:& equeſter ordo:tamen ita ab

omnibus uel negligebatur : uel habebatur odio : ut nemo ei munus mitteret:cum aliis diem natalem celebrãtibus dona ab amicis mitti ſolerent. feſtiue igitur poeta in hunc iocatur. Accubat : diſcumbit conuiua : nam promulgata lege Othonis a Domitiano ad minorem numerum redacti ſunt equites:cum pauci eſſẽt : qui cenſum haberẽt equeſtrem: quando ita loquuntur timidi in diſtichis:Ante frequens ſed nunc rarus nos donat amicus. Nemo natũ ſemel putat.i. nemo mittit tibi munus:ut ſupra: Natum nec ſemel te putabo.i.non mittã tibi ullum munus in tuo natali.

Ad Ianum.

ANNorum. Epigramma eſt in laudem Traiani:qui templum Iano dederit addito quarto foro.ædes Iani olim a Numa cõdita fuit. Domitianus forum quod tranſitoriũ appellauit iuxta extruxit.hoc uerbo græco a Tranquillo & metodium appellatur:addito autẽ quarto foro a Traiano tranſitorii fori uſus ceſſauit. Quem:ianum. Primum:nã calendis ianuarii publica ſacra celebrabantur Iano:cum ſit anni pricipium. Peruius:uel quod referat ad forum tranſitorium:quod diximus conditum a Domitiano:uel Peruius hians frequentibus rimis laxus. Tot fora.i.quatuor fora.Bi frontem Ianum formauit ãtiqtas quaſi ſuperum & inferum ianitorem:ut Macrobius ſcribit ex ſẽtẽtia Baſſi:eundem quadriformem.q.complexum quatuor mũdi climata. Tanto munere:quãtum dedit Traiãus. Clauſtra ferrea:hoc ẽ ianuas tuas ferreas ut ſint clauſæ.i.da nobis pacẽ. nota eſt hiſtoria fabuloſa uel ex Ouidio uel ex Macrobio.

AD Sextilianum.

QVAm mihi. Iocatur in Sextilianum nõ ſine fellis aſpergine. eum.n. accuſat:ꝙ amore puellæ captus ei mittat omnia munera : quæ olim ſolebat mittere ſibi ĩ ſaturnalibus:& die eius natali.Iam ĩquit amas: & poteris puella gratis:quã redimis meis muneribus. Dominæ tuæ: .i.puellæ tuæ:cuius amore captus es. Tempore ſaturni.i.in ſaturnalibus:In quibus mittebantur munera amicis. Syntheſis praſina.i. uiridis:uerbo græco uſus ẽ:nã praſinos ſignificat uiride:& ſupra uirgam praſinam dixit. Viridem autem ueſtem in uſu fuiſſe & hic indicauit : Herbarum fueras indutus baſſe colores.huius coloris erat præſertim faſcia pectoralis.Papinius:Nunc herbas imitare ſinu. Iuuenalis : Viridem thoraca iubebit auferri.thoraca.i.indumentũ pectoris:nam θώραξ græce ſignificat pectus. De noſtra toga.i.ex qua emebas ſyntheſim amico calẽdis martiis:qa ea die natus ẽ Martialis.

Ad Apollinarem.

O TEmperatæ. Phormianã uillam Apollinaris amiciſſimi celebrat hoc epigrammate: ſimul accuſat occupationes urbanas:quibus fit ut tãta amœnitate rarius utatur Apollinaris. O phormiæ temperatæ.i.cæli temperati. Phormiæ a laconibus conditæ ſunt dictæ ab ὁρμισέως .i.ſtatiõis felicitate:& ĩter loca amœna numerauit Papinius oppidũ. Martis ſeueri.i.romani. Inquietas curas:ab effectu:tuſculum amœniſſimum erat uinetis floribus & frequẽtibus uillis.Papinius: Cedãt telegoni cedant laurentia Turni Iugera. Iugera telegoni.i. tuſculum conditum a Telegono. Algidos colles.i.albanum : & præneſte inter loca amœna. Domus fortunarum :nam illic duæ Fortunæ colebãtur ſub imagine duarum ſororum. Silius: Fortunæ præneſte ſacrum.Pa-

pinius: Et præneſtinæ poterant migrare ſorores. Antium: datū erat receſſui principum: ut ſcribit Strabo: cum ex laboribus urbanis reſpirarent. Blanda Circe.i.circei dicti a Circe. Papinius: Cedāt uitreæ iuga perfida Circes. Caieta dardanis: troiana: nam dicta eſt caieta a nutrice Aeneæ: quis Strabo aliter ſentiat: a curuitate enī putat appellatam caietam: nam lacones curua caieta appellant. Papinius: Sedes phrygio: quas debet alūno Mitis anus. Marica: a matre Latini dicta. Nec liris: deprauata dictio apud Straboné: et pro liris eris ſcriptū eſt mēdoſe. labitur aūt ex apenninis mōtibus: præterfluit flagellas: deriuatur in lucum ſacrum: quem minturnēſes religioſiſſime colūt. huius ripæ præſertim quæ ſilera dicebantur: ut. Ci. ſcribit pro lege agraria amœniſſimæ erant. Salmacis: loca in uena lucrina: ego puto hoc referri ad amœnitatem lacus lucrini: nam ſalmacim fuiſſe ad lacum lucrinum nondum repperi. Salmacim tātum in caria fuiſſe noſtroꝝ monumenta teſtantur: fontem cuius aquis homines molleſcerent: & effœminarentur: quis Strabo ueritatem hiſtoriæ ſecutus: falſo id exiſtimari ſcribat: & Vetruuius rationem perquirat altius. Lucrinū lacū molles homines potuiſſe reddere amœnitate & nitore ſuo: nemo eſt qui neget: cum molles baias legamus: mollem lucrinum: & totū illud littus molliſſimum. Apte igitur poeta cum lucrinum uult ſignificare mollem & amœnum: ait Salmacem nymphā in eo ſe lauiſſe: de cuius nymphæ fonte hi extant uerſus Ouidii: Vnde & pulchritudinem & mollitiem intelligas: Quiſquis in hoc fontis uir uenerit exeat inde Semiuir: & tactis ſubito molleſcat in undis. Præterea Videt hic ſtagnum lucentis ad imum: Vſq; ſolum lymphæ. Nec ſalmacis.i.amœnitas lucrini. Hic: in phormiāo. Stringitur: uentilatur. Summa Thetis.i.maris ſuperficies. Sed uiua.i.mouetur. Venit frigus ſalubre.i.uentus ſalubris. Non amantis æſtatem.i.nequeuntis ferre calorem. Lineam: filum hami. Aeoli regnum.i.uentos. Rombos: piſces. Lupos uernas: piſces illic natos. Murena delicata: in non nullis piſcinis piſces ita erāt aſſuefacti a magiſtro: ut uocati ad cibos uenirent: nec in piſcinis tantum: ſed in mari multis ī locis: In elore oppido ſiciliæ: non procul a ſyracuſis. In labra Iouis gnidii fonte āguillæ idem faciebant. Licinius Mutianus (ut ſcribit Plinius) tradidit murenas euocari ſibilis: quoniam ſolitæ coire cum colubris ea uoce alliciantur. Nomenculator: dicitur ille qui apud magiſtratum profitetur nomina hominum: & nominatī uocat. Muli ſenes: aut ſenes propter barbam: quod placet: aut quia diu fuerant in piſcina. Quot dies phormiāos.i.amœnos: quaſi dicat multos. Imputat: aſcribat Apollinari. Hærenti: nequeunti diſcedere a negociis urbanis. O uinitores.i.o uillici. Seruiunt uobis: qa uos ſoli fruimini.

In Calliodorum.

ADDixti. Calliodorum deridet: qui ſeruum uendiderat: ut bene cœnaret trecentis nummis: quibus mulum emit propter gulam: & una cœna trecentos nummos abſumpſit. In gulam īuehitur poeta. Addicere: eſt plus precii pollicenti & uēdere & alienare. Pōpa: & caput: quia tota illa pecunia emiſti mulum. Hominem: ſeruum.

Ad Numatium.

SIMplicior. Nota conqueſtione Numatiū rogat: ut quos uerſus legerit maledicos ſuo inſcriptos nomini: contendat non fuiſſe ſcriptos a

Martiale. Venio nonnunq̃ in ſuſpitionem Iuuenalis carmen notari: qui ita ſatyram ſcribebat:ut nemo dico quidẽ auditorio eam cõmittere unq̃ auſus ſit. Simplicior:ſtudioſior ueræ uirtutis. Sabinus:nã ſabini ſimplicitate omnes & bõitate ſuperarunt. Senem cecropiũ: Epicurum:qui idem Gargetius dictus ẽ a gargeto pago ĩ quo ẽ natus auctore Laertio.placet intelligas:ſenem cecropium.i.Epicurum:quia ipſe poeta epicureæ ſectæ eſt. Caſta Venus:pudor uxoris.Numatius cum ſocero uiuebat. Sic.i.ſic tu uiuas: conſtanti amore cum uxore tua domi ſoceri. Viridi erugine.i.liuore & maledictis. Vt facis:quẽadmodum cœpiſti. Contendas: conſtanter teſteris. Seruare hunc modũ:hanc reuerẽtiã. Parcere perſonis:noĩbus perſõa℞ abſtinere.

Ad Traianum.

DI Tibi. Romulus cum plebeios uellet eſſe tutos a patriciis: Iuſſit ut unuſquiſq; eligeret ſibi quem uellet patricium patronum: Officia autem clientis ĩ patronũ & patroni ĩ cliẽtem præſcripſit: tunc primũ clientelæ & patrocinia inſtituta ſunt:non tamẽ recenti exemplo: nã theſſali ante romanorum tempora clientes ſuos habebant: quos appellabant penetas.i.pauperes:& atheniẽſes thetas.i.ſeruos mitiores. Romani dixere clientes.q.ſe colentes:cliens patronum:nec patronus clientem poterat accuſare:auctor ẽ Dionyſius halicarnaſſeus.Domitianus autem:ut Tranquillus ſcribit:promiſcua quadã lege libertĩos æquauerat militibus romanis:maximis quibuſdam officiis inter eos commũicatis. Quod autem recitauimus de cliente:idem erat de manumiſſo ſiue de liberto: qui patronum accuſare non poterat: nuper Traianus libertos in ſuos fines redegit: & ſua iura reſtituit patrõis: ut ſcilicet ſi liberti in officio nõ eſſent:reuocari poſſent in ſeruitutẽ. factum imperatoris laudatur hoc epigrammate. Et uelint eſſe rata .i.firma.Rata uerbum augurale: nam aues dicuntur facere rata: quæ firma faciunt alis & garritu. Patrono ſpoliato: nam patronus erat ſpoliatus iure ſuo: cum pauloante libertus eſſet æquatus domino: Exul:a ſuis libertis.exul erat pauloante: quia nullum ius in ſuos libertos habebat:& poterat accuſari. Dignus es: ciuis romanus pauloante non retinebat totam dignitatem amiſſo iure ĩ libertos: propterea non erat integer parte ſublata:nunc autem factus eſt totus:& integer reſtituto iure in libertum.ciuem romanum appellat cliẽtem imperatoris.Reſtituiſti ĩquit poeta ius ſuũ patrono: ut maior ſit laus tua o Traiane: ꝙ habeas clientem ciuem tuum romanum integrum: quem ſeruas.minor enim laus tua eſſet ſi eum amiſſa dignitate ſeruares. Totum:integra dignitate. Vt liceat: modo detur occaſio: Potes probare eſſe uera.i.potes oſtendere.

De Sulpitia.

OMNes ſul. Sulpitiæ carmen:& pudorem laudat :cuius meminit etiam Sidonius.hæc uxor Caleni carmẽ ſcripſerat pure & ſimpliciter. Sulpitiam:carmen Sulpitiæ: quæ ſcribit de amore coniugum. Prandia thyeſtæ:qui appoſuit natum fratri epulandum. Nec credit.i.non credit fuiſſe ueram fabulã de Scylla:cum Sulpitia adeo caſta & pudica ſit:ut hoc nõ potuerit exiſtĩare cõtigiſſe fœmĩæ.Biblys: amauit Caunum fratrem:filia Mileti & Cyanes:conuerſa tandem ĩ fontem ſui nominis cum defleret amores ſuos repudiatos. Luſus: inter cõiuges. Nequiorem:ſtudioſiorem luſuũ & iocorum ĩter coniuges.

Aegeria nympha:cuius congreſſum Numa Pompilius uolebat uideri
numinis alicuius monitu tradere leges romanis. Eadem a nonnullis
dicta eſt una ex nouem muſis:ad quod uiſus eſt alludere ſupra: Siue
Numæ coniunx Triuiæ te miſit ab Anna:Siue camœnarum de grege
nona uenis:& hoc potes addere. Antro:nam Aegeria antꝝ habebat
ĩ nemore aricino:Vt Liuius. Eſſet doctior:q̃ fueris. Phaõ amaret:
oſtendit pulchriorem Sulpitiam Sappho: & potuiſſet conciliare te
Phaoni. Fruſtra amaret: quia Phaon nihil a Sulpitia haberet.

In Munnam.

IMProba. Munnam tenentem uina mala deridet.maſſilienſes enĩ co-
lorem & ætatem uini modo fumo: modo aloe adulterabant: auctore
Plinio.Supra eſt expoſitum:& dicetur ĩ diſtichis. Fumaria:loca ubi
condiebantur uina fumo. Improba:adulterãtia uinum. Accipit
ætatem.i.uidetur uetus. Miſeris amicis: qbus mittis. Nec facili
precio:ſed magno & difficili. Setia: uinum ſetinum.

Ad Maternum.

IVRis. Ad Maternum:cuius meminit ſupra:& Plinius ĩ epiſtolis: Iam
affectus tedio rerum urbanarum:& ſeceſſurus ĩ patriam:rogat amicũ
an uelit aliquid mandari:ſimul comparat amœnitatem hiberiæ cum
italiæ ſterilitate. Iuris:imperfecta eſt oratio:ſed ĩtelligas ſũ diſceſ-
ſurus. Ore ueridico: non mentiente. Aci: piſces ſunt qui græce
dicuntur belones. hi pariunt confracto uentre multitudine partus:
exigui precii remittere tanq̃ contemnendum. Sua ſaxa: hiſpaniæ.
Minus tribus libris:Romæ in maximo erat precio: ſi perueniebat ad
duas libras:ut Plinius: poſt cuius tempora eundem piſcem maioris
ponderis fuiſſe auctor eſt Macrobius. Peloris:gẽus conchæ. Fatuã:
ſine pondere. Summa menſa.i.lautiſſima menſa. Oſtrea non li-
uentia:non inferiora:non inuidentia. Oſtreis baianis: nam illa res
dicitur alteri liuere:quæ eſt peior altera. Papinius:Rupeſq; nitent:qs
purpura ſæpe Oebalis:& tyrii moderator liuet aheni. Olidã: male
olentem quando fugit. Præda:uulpes. Humida lina:retia. Impe-
dient:implicabunt. Superbus:tanq̃ aliquid magnũ cepiſſet. Mar-
tes:genus uulpis:cui fortaſſe accommodari poteſt: quod Ariſtoteles
ſcribit cinadon. Ad mare:ad laurentum. Ab urbano macello.i. ex
urbe. Callaicum:diſcedo inquit ſi quid mandas in hiſpaniam.

Ad Calenum.

O MOlles. In gratia Sulpitiæ hoc ſcriptum eſt dum Calenũ cõiugem
felicem uocat ꝙ.xv.ãnis cum tali uixerit uxore: & nullũ diẽ periiſſe
ait:quo ueram uitam non egerit. O molles: o iucundos. Iugalis:
matrimoniales. Notata:ſignata tanq̃ felix. Caris lapillis:margari-
tis. Littoris ĩdici.i.maris rubri. O quæ prælia:locus Propertii: Quã
multa appoſita narramus uerba lucerna: Quantaq; ſublato lumine
rixa fuit. Nimbis nicerotianis.i.unguento Nicerotis. Nicerotes aũt
pinguẽtarius ſyrus fuit.Laberius:Et quæcunq; ſyrus nicerotes ſolet:
& quicqd croci caſiæq; cĩnamiq; udus cæſareæ ſpirat delicatus arabs:
Hoc totum uobis nũc ad ſcænã affero. Vixiſti:ueram uitam egiſti.
nam tantum uiuunt qui ueram agunt uitam. Computatur:aſcribi-
tur tibi tanq̃ præſtita a te. Solos numeras dies mariti.i.ſolum uixi-
ſti eo tempore quo fuiſti maritus.

In Leſbiam.

CONſule. In Leſbiam anum quã dicit nõ eſſe natam aliquo conſule:ut alii computabant ſuos annos:ſed temporibus Numæ.uel potius fuit ficta a prometheo luto:hoc eſt ceno Promethei: qui finxit hominem ex luto. Tu fuiſti prima mulier:quã finxerit: adeo anus es.

In Proculeiam.

MENſe. Proculeia maritum dimiſerat facto diuortio:nullam aliam ob cauſam:ut uaticiatur poeta:niſi ꝙ factus erat prætor:& ludis megaleſibus multa erant impendenda: quæ uxorem opportuiſſet ſuppeditare.ſimul igitur & paupertatem prætoris notat:quæ ſola uxore pendebat:& nouum Proculeiæ conſilium. Veterem: quem diu habuiſti. Habere res ſuas:Verba ſũt ex ritu diuortii:ut apud iuriſcõſultos:nam coniuges diſſidentes alter alteri dicebant res tibi habeto tuas:res tibi agito tuas. Erat prætor:& cum ſit prætor noluiſti eum: Purpura megaleſis: dicitur qua prætores in megaleſibus uti ſolent. nam megaleſes ludi a prætoribus celebrabãtur in honorem magnæ matris menſe aprilis:quos ludos curãt purpura ĩduti pene triũphali. Iuuenalis:Interea megaleſiacæ ſpectacula mappæ Idæũ ſolẽne colũt ſimiliq; triumpho Prædo caballorum prætor ſedet purpura. Sacrũ populare:megaleſia appellat ſacra popularia hoc ẽ gratiſſima populo:nam his populus ro.maxime delectabatur:quod Iuuẽalis notauit: Nam ſi deficeret mœſtam attonitamq; uideres Hãc urbẽ. Tuliſſet: abſũpſiſſet. Sed ẽ lucꝝ:ne iſtam pecuniã amittas ĩ marito prætore:

Ad .Q. Ouidium.

QVInte. Q. Ouidium in britãniam proficiſcẽtem monet: ut aliquãdo uelit ſe ad ocium conferre: & uiuere:præſertim cum ſatis ſit ꝙ olim Maximum Ceſonium exulem ſecutus eſt:non ueritus Neronis indignationem. Ouidi:Ouidius quidem eſt apud Plutarcum: ſed eundem eſſe non arbitror.huius ſupra meminit. Calidonia:ſilua britãniæ:quo arma romana proceſſerunt. Patrem: Oceanum qui ambit terram:uel unde reliqua maria deriuantur mediterranea. Reddere: reſtituaris. Inter amicicias.i.uelis frui amiciciis.

In Delicatum lectorem:

SI Quid. Malum ĩterpretem ſui carminis accuſat: qui ita legat: ut ſi qd eſſet ĩ his quod felle careret:reprehenderet:tanq̃ pingue & craſſum:Obſcena autem laudaret. Rodere coſtam.i.uis maledicũ carmẽ. tranſlatio ab apro. Apri laurentis:qualem mittit laurẽtum. Bibas uaticana.i.quæras malos poetas. Noſtra lagena.i.noſtrum carmen. perſtat enim in metaphora:

In Mathonem.

OMNia. Ita Matho laudabat carmẽ:ut diceret belle ſcriptum eſſe frigide laudans.huius liuorem cũ notet poeta:ait o Matho tu uis dicere omnia belle.i.uitupera aliquando:ſi piget laudare. Sũt qui referant hoc ad ſtudium Mathõis:qui conabatur orationem ſemper belle cõponere: In quo Martialis eum deridet.placet prior ſententia.

Se Ipſum Alloquitur.

VITam. Per munera uitæ beatæ ſe ipſum alloquitur: & ex ſententia Epicuri hæc ſcribit. Parta:quæſita. Non ingratus: non nimium fertilis. Toga rara.i.rarum officium erga diuites.ſequebantur enim togati diuites. Vires ingenuæ:non portentoſæ. Salubre: quia nõ aduexetur aduerſa ualitudine. Pares amicos:ut non habeas ſuperi-

ores. Facilis:nõ quæſitus magno labore. Breues tenebras.i.ſit tibi ſomnus ſuauis:ut nox uideatur breuis. Summũ diẽ.i. mortem.

Ad Amicos.

NVNciat. Inuitat amicos in balnea:& cœnam pollicetur frugalem:ſed ingenuo ſtomacho. Iſis romæ colebatur iuxta campum martium. Iuuenalis:Antiquo quæ proxĩa ſurgit ouili. huius ſacerdotes habitu lineo cum ſiſtris ſacra celebrabant: Repræſentantes indagationem filii :quem olim amiſſum: ut Herodotus & Lactantius ſcribunt:& anxie perquiſiuit & fleuit:timens ne quid ei accideret: quod patri euenerat Oſyridi. hora octaua hæc ſacra erant abſoluta. Sua turba: ſacerdotũ. Iuuẽcæ phariæ:Iſidi. Pilata:ſiſtrata. Redit:ab ĩdagatõe: Immodico Nerone:id ẽ immodice æſtuantibus neronianis thermis. Septem ſigna:alludit ad cœnationem:nam nõnullæ cœnationes ſex capiebant:aliæ ſeptem:aliæ octo.de ſtipadio in diſtichis:Accipe lũata ſcriptum teſtudine:ſigna Octo capit.uẽiat quiſquis amicus erit. Adde lupum:qui erit ſeptimus. Sedens:ſeſſilis: quæ eadem dicitur lacõica. Sectile porrum: ad differẽtiam capitati. Ructatrix:codex ãtiquus habet ſtupratrix. mẽtam græci mintam olim dixerunt:gratiſſimi eſt ſaporis :ut ſcribit Pli.ĩ ruſticis præſertĩ dapibus. In hanc uerſa eſt puella amata a Plutõe.ſi ructatrix legis:dicitur qa facit ructare. Si ſtupratrix quod placet ex codice antiquo:alludit ad nomẽ dĩmĩutiuum mentula. Herba ſalax : ego puto de eruca intelligi quæ facit homines ſalaces.Columella : Excitet ut ueneri tardos eruca maritos. Oua ſecta:erat genus condimenti ex ouis & liquamine ſalſo. ſupra: Diuiſis cibium latebit ouis. Cibium ſignificat pelamidem cõciſam. Ruta:ab urendo dicitur: eius mãipulus uicem liquaminis ſalſi & olei nõnunq̃ præſtat. Lacertos:igitur piſces dicit rutatos.i.ruta cõditos: & muſtum rutatum legimus datũ a Cornelio Cetego populo romão in conſulatu. Sumen thynni:piſcis:nam ſumẽ thynni ĩ precio erat: cauda minime:quia caret pingui. Onix: accipitur pro ſalino apud Oratium : q̃uis ſit ampulla marmorea : ut Porphirio interpretatur. Vna cœnula:quia totus abſumetur. Raptus : ſemilaceratus a lupo. Structores:ut apud Iuuenalem dicebantur:qui menſas & cibaria curabant.At nonnunq̃ ſcindebant.ofella ſignificat panem medicatũ. a Varrone autem numeratur inter carnes conditas. Faba quibuſdam herbis condita fabrilis dicebatur Columella : Quæque fabis habilis fabrilia miſcet. Prothotomi:dicuntur primi caules qui ſuccidunter:ut uerbum ipſum indicat:nam πρώθον ſignificat primũ: & τέμω incido.Columella:Et iam prothotomos tẽpus decerpere caules. Perna: petaſo. Superſtes cœnis tribus.i.quæ reliqua fuit. Sine fæce:prothopum dicitur uinũ:quod primũ defluit ſponte: nec exprimitur. Bis plena:iocatur dicit ſe datur uinum ex lagena: quæ fuit plena bis Frontino conſule ut nouum indicet uinum. Imitatio ẽ Oratii :Vina bibes iterum tauro diffuſa. Non timenda mane: hoc ẽ cuius te non pœniteat mane ſequenti: Vt ebrios pœnitet libertatis loquendi. Praſſino & ueneto:de duobus aurigis cariſſimis imperatori. Quenq̃ reum : hoc eſt ſi quid dictum fuerit inter pocula neminem accuſabimus.

In Cottam.

CVM potes. Cotta aureo uaſe uina peſſima propinabat:cum ipſe opi-

mianum & falernum biberet:ait nihil imprudentius factum:nam q̄s acciperet uina plumbea ĩ uaſe aureo:ut Martialis ait : per plumbeum uinum peſſimum intelligit.plumbeum autem dixit: ut ĩ metaphora permaneret. Nā uas aureū dixerat. Color amethyſtinus:purpureus eſt:qualis eſt ſetino & falerno.poſuit trientes pro poculo. Opimiano.i.uino condito Opimio conſule : quod diu ſeruatum eſt . De hoc alibi multa diximus .

De Scorpi Morte:

FRAngat. Scorpum aurigam .xxvii.anno extinctum deflet:nam aurigæ & imperatoribus & populo fuerūt gratiſſimi:Vt Incitatus Caligulæ : Praſſinus Neroni:Scorpus Traiano . Victoria triſtis :mœſta morte Scorpi. Palmas idumeas . Idume prouincia eſt ſyriæ:eiuſdē nominis oppidum eſt phœniciæ:palma arbor illic luxuriat:copioſeq̨ prouenit:ut Trogus & Plinius ſcribunt . Lucanus : Arbuſto palmarū diues idume. Virgilius: Primus idumeas referā tibi mantua palmas: Hæc arbor dicata eſt numini Victoriæ: quōiam aduerſus impoſitum pondus renititur: Vt Gelius ſcribit ex auctoritate Ariſtotelis . Frāgat palmas idumeas.i.arbores ſibi dicatas. Flammis iniquis: rogo Scorpi iniquo. Iungis nigros equos:ĩfernales. permanſit in officio aurigæ . Illa meta:ad quā ueniebas in certaminibus: cur fuit etiam tam prope uitæ tuæ:quaſi dicat cur ē tam cito ueniſti ad metā uitæ .

Ad Fauſtinum.

SIDera. Fauſtinum accuſat:q̨ accepto magiſtratu ab ĩperatore præſit rauennatibus :nec fruatur receſſu ſuo teracinenſi . deſcribit autem uer & ex aſtrorum ratione & ex floribus terræ. Taurus tyrius: qui uexit Europem:qui eſt in cælo:qui reſpicit ſydera . Agni phrixei.i. qui uexit Phrixum:& Hellem.i.iā ſol uenit in taurum:per quod notat aprilem. Alternum caſtora.i.geminos : nam ſibi hoc antiquitas ſuaſit Caſtorem & Pollucem eſſe illud ſydus quod gemĩos appellāt: q̄uis auctore Higino alii tradiderunt eſſe Triptolemum:& Iaſonem: alii Herculem & Apollinem. Pellex attica : Philomela quæ primo uere canere ſolet. Ithĩ iſmarium:thracem:filium Terei & Prognes . Thucidides ſcribit ĩ ſecundo hioſtoriarum Tereum illum:cui nupſit Progne:non fuiſſe regem thraciæ: ut noſtræ fabulæ tradiderunt: ſed daulidis oppidi phocenſium : ūde eodem auctore Philomela dicitur daulias.Eundem tamen a thracibus ortum non negat. emendandus eſt error Apud Strabonem . Ille enim cum ſententiam Thucididis rettuliſſet:neq̨ eum nominaſſet:ſed dixiſſet non nullos ita ſcribere ſubdidit.Thucidides uero ad megara hæc geſta fuiſſe : cum ut dixi extent uerba Thucididis affirmantis actam fabulam ad daulida:nō ad megara.Emēdetur igitur hoc pacto. Ita Thucidides: Alii ad megara geſta ſcribunt. O tunicata quies:ĩ qua quiete ſolemus uti ſola tunica : Aequoreus:quia ad mare. Non unius ūdæ:nam & foſſam habebat iuxta ſe teracina & mare. Fluminis:nam & foſſa contigua teracinæ:ut Strabo: frequēs erat nauigatio:quæ fiebat aquis pluuialibus . Et fluuius proximus erat.Item fluuius quem Vfentem noſtri appellarunt deprauata dictione Aufidum Strabo dixit . Neque Marcelli:theatrum cuius ſcæna reſtituta Veſpaſianus ludos edidit . Thermæ triplices:dicūtur quæ triplici ſerie ædificantur . Tēpla flauiæ gentis:quæ condidit Domitianus. Quæ tua ſūt.i.tuos honores .

De Spadone.

THElim. Mœchæ in adulterio deprehenſæ toga indutæ in publicum procedere cogebantur. hoc ſatis ſupra eſt demonſtratum. Feſtiue igitur poeta ait Numam dixiſſe ſpadonem: qui effœminatus eſt: cum eum uidiſſet togatum. Eſſe mœcham damnatam: nam mulier ĩ toga non conſpiciebatur: niſi in adulterio fuiſſet deprehenſa.

Scorpi Epitaphium.

ILLe ego. Alterum epitaphium Scorpi. Circi clamoſi gloria: nam in circo aurigæ certabant. Rapti: dicuntur qui ante legitimum tẽpus moriuntur. Nona trieteride.i.xxvii.anno. Palmis: uictoriis.

In Olum.

MENſas. Olus menſarum laudem iactabat: ſed his opertis amicos accipiebat: nam & menſæ ſua habebant repoſitoria. poeta eum deridet: ꝙ uelit homines ita fallere: nam ego qui habeo peſſimas mẽſas: poſſẽ uideri hoc commento habere bonas. Sic: iſta fraude.

In Marullam.

ARRectũ. Obolus & ſcrupulus idem eſt: ut Dardanus ſcribit. Vterq; continet ſex ſiliquas. In Gallum.

IOTis. Galli auaritiam accuſat: & aliorum ſimul diuitum. enumerans enim medicos: qui in urbe ſunt: dicit omni generi morbi ſuum medicum adeſſe: præterq̃ ruptis. Rupti autẽ dicuntur quodã morbo laborantes: ſæpe apud Plinium & Celſum. Iocatur hoc uerbo igitur poeta: & cum uideatur loqui de morbo: Intelligit ruptos.i.feſſos laboribus colendorum diuitum: nam rupti dicuntur etiam defeſſi: & laceratis ueſtibus. Supra: Rumpes inquit equo leporem. & rumpere latus dicitur fatigari. Flauius: medicus. Vuã.i.morbũ: q ĩ gutture naſcitur. Stillãte: epiphora. Podalyrius: filius Aeſculapii. Enterocellæ: ſignificat morbum inteſtinorum defluentium in teſticulos. Sunt præterea Hidrocellæ eiuſdem generis: & ramex: Vnde ramicoſus. Qui ſanet ruptos.i.feſſos: & laceratas habentes ueſtes: cum uideatur intelligere de illis: qui laborant eo morbo.

In Sextum.

ARGenti. Sextus in ſaturnalibus cum ſoleret mittere libram argenti: nunc mittit ſelibram piperis. iocatur ĩ hunc Martialis. Tanti.i.nolo ſelibram piperis pro libra argenti.

Ad Frontinum.

ANXuris. Ad Frontinum ſcribit: cui ſolebat eſſe comes in agro: quẽ uariis in locis habebat: & cauſam affert: quare nũc nõ poſſit amplius eſſe comes: ſe tamen q̃uis comes non ſit non minus eum amare: q̃ ſolebat. Placidos receſſus: anxurinos. Nemus rheginum: nam ut Diodorus ſcribit: & Strabo repetit: precibus Herculis illac tranſeũtis factum eſt ut in agro rhegino cicadæ uocẽ non habeãt: cum ĩ littore lucrino proxĩo ſint reſonãtes: unde Eunonii citharœdi locris ſtatua erecta eſt cicada citharæ inſidente a qua adiutus eſt: cum in certamĩe deſcendiſſet in locũ chordæ quæ eſt fracta. Cancro feruente: mẽſe iulio. Lacus flumineos: an propter eum lacum: quem ante teracinã duo flumina efficiebant. uel quod placet de omni lacu: qui ingreſſu fluminis augetur: nam is eſt amœnior. Sterili: nihil aſſequẽte. Paſcimur: ſuſtinemus & colimus. Lares: in ianiculo: ſed nõ ſolus ille te amat: qui te frequentat: ſed etiam ego qui te non colo. Etiam nõ

officioſus:q̄uis non ſim tibi comes. Trāquillus: Senatores circumſteterunt ſellam Cæſaris officii gratia.i.comitatus.& Martialis alibi: Viuat & urbanis albus in officiis.

In Delicatum Lectorem.

CONſumpta. Delicatum lectorē monet non eſſe aptū ſuis carminibus: quemadmodum conuiua eſt moleſtus:qui delicatos tātum cibos perquirit. Is enim in quem ſcribit faſtidioſi ſtomachi breuiora tantum epigrammata legebat. Lemma:genus eſt argumentationis: meminit Laertius in zenone. Ci. id appellauit uerbo latino comprehēſionem. Lēma apud Martialem ſignificat inſcriptionem epigrammatis:qua totus ſenſus comprehenditur. hic accipitur pro argumēto. Cōſūpta uno lēmate.i.uno epigrammate. Omni macello.i.ex omnibus obſoniis:Forum ubi obſonia uenduntur macellum dicitur. Mattea:cōdimentum eſt carnium unctum a uerbo græco:ut conceſſit Varro: nā matto ſignificat oblino. Inde uerbum eſt apud Ariſtophanem:qui guloſum appellat matteolicum.i.mattea ſectantem. Tranquillus genere fœminino protulit ī Calligula: Matteas īquit uenenatas multis miſit. Sola mattea.i.ſola ūcta. Lectore guloſo:perſtat ī metaphora. Qui ſine pene:nonnulli codices habent pane. penem antiqui caudā dixerunt. Hoc eſt eum uolo:qui non mō delicatiores partes appoſiti animalis comedat: ſed & qui caudam nonnunq̄ ſumat: quaſi dicat nolo lectorem:qui totum opus legat.& ad penem hoc eſt ad caudam perueniat. hæc placet. Alii codices habent pane: ut hoc ſit dictum in guloſum. Et Martialis uelit lectorem:qui non tantum matteis:ſed & pane una ueſcatur:quem guloſiores aſpernantur.

In Munnam:

IVRa. In Munnam pædagogum triuialem:qui cū ſupra duos ruſticãos diſcipulos non haberet:petiit ius a Cæſare trium diſcipulorū: adductus eorum exemplo: q iura triū natoꝶ petebant. hūc deridet poeta.

Epitaphium Herotionis.

HIC. Epitaphium eſt Herotionis puellæ:quā ſupra & cōmendauit parentibus mortuis. Vmbra feſtīata:morte īmatura. Hyems ſexta: .i.ſextus ānus. Regnator:dominus. Noſtri agelli:ubi ſepeliuimus puellam. Iuſta annua.i.exequias ſolennes. Exiguis umbris: puerilibus. Sic ſolus hic tumulus ſit flebilis.i.ſic nullus tuorum moriatur. alibi: Quid fles talia:nil fleas uiator.

Ad Magiſtrum Ludi:

LVDi magiſter. In ludi magiſtꝶ:cuius uociferationibus offendebatur. ſupra:Quid tibi nobiſcū ludi ſcelerate magiſter: Hūc rogat ne pulſet pueros æſtiuo præſertim tempore. Chorus mēſæ delicatæ.i. chorus pulchriorum miniſtrorum. Calculator:qui docet numeros & arithmeticam. Notarii:dicebantur qui excipiebant uerba aliena: quorū meminit Plutarcus in Catone. horum manus uelocitas erat ī precio. In diſtichis: Currāt uerba licet manus eſt uelocior illis. Albæ luces: & candeſcētes dies. Flammeo leone:mēſe iulio. Pellis ſcytæ.i. loꝶ factum ī ſcuticam. ipſa enim ſcutica a ſcytos: quod ē coriū dicitur. Marſias celenæus:qui uapulauit ab Apolline. Celenæus: a celenis urbe phrygiæ eius patria. Papinius: Noſſet & illuſtres ſatyro pendente celenas.

Epitaphium Nobilis Matronæ.

MARmora. Matronæ nomen in quã hoc erat epitaphiũ nõ extat. huius pudicitiam laudat quæ .x. filiis ſuperſtes unũ nouit maritum. Saxis mauſoli .i. mauſoleo: quod Artemiſia coniugi ſuo erexit. Pyramidũ: quæ ægyptiis regibus eriguntur. Bis romano terento .i. lx. expleui annum. Nam .xxx. quoq; anno ſacra celebrabantur in campo martio ad locum: quem terẽton appellabant. Alibi: Hic colat albano: Et quæ romuleus ſacra terentus habet. Et nihil perdidit: quia totam bene collocauit uitam. Clauſerunt: filii enĩ parentis mortui lumina claudebant. Vna mentula .i. uni marito ſeruiui.

Ad Pollam.

CONtigeris. Polla uxor Lucani ſuperſtes marito interfecto a Nerone monetur a Martiale ne accuſet epigrãmata laſciua: cum eius maritus laſciuum aliquando carmen compoſuerit: quod inſerit. Regina: diues. Noſtri heliconis .i. carminis latini.

In Carmenonem.

CVM te. In Carmenonem mollem & effœmĩatum: qui Martialem appellabat fratrẽ: cũ nulla ex parte eſſet ei ſimilis: ego ĩquit appellabo te ſororem: notans mollitiem & turpitudinem hominis. Municipẽ: ciuem corinthium: an uultu ſimiles ſumus: ut propterea me appelles fratrem. Dropace: unguẽto ad expilãdos pilos. Os blæſum: molle & blandiẽs. Debilis: fracta & effœminata. Dorcas: ẽ genus capreæ uelociſſimæ: ut Pli. ſcribit. Sororem: nã tu fœmina es: ego ſũ uir.

Ad Theopompum.

QVIs. In Theopõpum cuius amore captus. Vncto igne .i. nidore. Quis: nam qui ꝓpinabãt erãt pulchriores. Iſte exitus .ſ. culinæ.

In Politiam.

Pyrrhæ. In Politiam eodem ferme argumento quo ſupra ſcripſit in Vetuſtillam: cuius pruritus nulla ætate potuerat extingui: eius autem decrepitam ætatem feſtiue & fabuloſam deſignat. hæc tãdẽ mortua ſepulta eſt cũ coniuge Melantione. Pyrrhæ: filiæ duæ: Prothogẽia & Melãthia. Nouerca Neſtoris: nullã nouercã Neſtoris legimus: Clorem tãtũ matrẽ; ſed hoc ex poetæ irriſione dicitur. Cornicibus ſuperſtes; quæ ſuperabit ætate omnes cornices: quæ diutiſſime uiuunt.

In Leliam.

CVM tibi. Impudicã Leliam accuſat: quæ uoculis græcorum utebatur uiro blandiens. Idem carpitur a Iuuenale ζωὴ καὶ ψυχὴ modo ſub lodice relictis Vteris in turba. hæc uerba meretricia eſſe oſtendit: nã imitantur Laidẽ corinthiam quæ ita ſolebat loqui: ſed tamen Lelia nunq̃ poterit uideri Lais cum ſit deformis: q̃uis illius uerbis utatur. Epheſos: ciuitas Ioniæ eadẽ ſmirna dicta: patria Hiponactis poetæ: Parraſii & Apellis pictorum: & Alex. oratoris. Rhodos: ĩſula pãphilii maris. Mitylene: ciuitas ĩter methymnam: & maliam eſt: duos portus habens: patria Pithaci: Alcei poetæ lyrici Anthimenidæ fratris: & Sapphus. Nunq̃ lita .i. quæ nunq̃ habuit ſibi fucatum colorem. Etruſcis: mulieribus quæ colorantur. Aricina: regio. Sunt qui referant ad duos uicos ĩ urbe .i. ad uicum tuſcum: & regionẽ aricinã: quæ loca erãt ĩ urbe: quod nõ placet. Herſilia: uxor fuit Rõuli rapta una cum aliis ſabinis: quæ ut Iuba ſcribit ſexcentæ .lxxx. tres fuerũt. Alii ſcribunt Herſiliam ueniſſe ĩ ſortem Hoſtilio. Cum ſis ciuis Herſiliæ & Aegeriæ .i. quæ fuerũt pudiciſſimæ. Nunq̃: quaſi dicat quid opus

eſt condias & facias gratum opus : ſatis blanda es:dũ criſſas:ſi quidem formoſa es. Totam corinthon.i.totam linguam corinthiorũ. Non omnino eris lais:quia tu deformis es:& illa pulchra fuit.

Ad Pollam.

CVStodes. Almo effœminatus uxorem habebat: quæ ſpadõibus delectabatur : ſed timens mollitiem uiri : ne ſcilicet ipſe ſubagitaretur a ſpadonibus : adhibebat ei cuſtodes. Hoc inquit poeta facete: quia duxit uirum uxorem:& cum uideatur dicere nupſerat uiro ſuo tanq̃ uxori cum adhibeat ei cuſtodes: ipſe intelligit duxit uirum uxorem .i.cinædum. Das cuſtodes:quia times ne ſubagitetur. Non accipis ipſa:quia ſubagitabatur a ſpadonibus:quod ſupra dixit: Irrupi lupe non erat cinædus.

Ad Potitum.

QVOd. Apud Potitũ cõqueritur de occupationibus urbanis : qui mirabatur quare uix unum librum toto anno compoſuiſſet. Ego ſũ reus tibi.i.ego accuſor a te. Exeat mihi:cõponatur a me. Mihi:nil agendo & ſcribendo. Gratulor multis:aut magiſtratum adeptis:aut aucta ſupellectile. Luciferam dianam:non nulli intelligunt Dianã auentinam : quæ una cum Lucifero ĩ auentino colebatur:& eadẽ Lucina dicebatur quaſi afferens lucẽ parientibus : cui deæ matronæ ſupercilia cõſecrabant ubi uetuſtiſſimus lucus erat. Vnde Plinio placet datũ eſſe nomen deæ:ut ſupra: Lucina a luco dicatur. Alii palatinam ĩtelligũt : quæ Noctiluca dicebatut: quoniam eius templum ut Varro noctu in palacio lucebat. Choreæ reduces:placet ut intelligas comites multos reducentes Vironem:& diuitem.hoc magis placet:q̃ intelligas choreas ꝓ ſaltatoribus. Poeta:ut Ligurinus & alii:ſæpe oportet audire carmina. Impune:ſine damno. Petuntur balnea:ut ſequar ſportulam. Centum quadrantes:nam ea ſportula dabat̃ in balneis.

De Rabirii pietate.

QVIſquis. Laudat pietatem Rabirii: qui condidit parentes ſenes eodẽ tumulo : & eos quamuis ultima ætate extincti eſſent:non ſecus deflebat : q̃ ſi iuuenes amiſiſſet. Condidit : ſepeliuit. Clauſit:abſoluit perfecit. Bis ſex luſtra.i.ſexageſimum ãnum. Bina funera:duo corpora. Improbius:inſatiabilius.

Adulatorium.

FRVſtra. Damnatis temporibus Domitiani ſeruit Traiano:ſub quo aſſentatiõi: & blanditiis nullum locũ eſſe affirmat :neque eſſe amplius opus appellare eum dominũ: & deum:ſed imperatorem. Fruſtra:qa non utor ãplius uobis. Attritis labris:diuturna aſſentatione in Domitiano. Dominũ et deum: ut dixerat ſupra : Edictum domini dei q; noſtri. Parthos:parthi regem ſuũ ſuperſtitioſe uenerabant̃: adorabantq; & oſculis pedum & ſeruilibus ſupplicatiõibus:Immo & cũ adituri terrã ore tangebant:ut auctor eſt Xenophon. Iccirco ſupra liberũ dixit poeta:qui tanq̃ deus a ſuis ſuſpiciebatur. Picti:dicuntur reges parthorum:quoniam pictis ueſtibus utebantur:auctore Plinio: ut & agathirſi thraces dicũtur picti a Virgilio : quia quo ditiores erãt ut ſcribit Mela:eo luxurioſius ſe ſe tingebant : ſed picti parthi : quia ueſtibus pictis utuntur.eoſdem poeta appellat pileatos: uel quia mitris utũtur:uel quod placet a ſimilitudĩe ſeruoꝝ:qui teſtãtur libertatem cum pileum ſumunt : ut oſtendat eos eſſe cõditionis ſeruilis : &

libertīæ. Ad parthos quaſi dicat locus ē uobis apud parthos: nō a pud Traianum. Prioribus:quibus uti ſolebas in Domitiano.

Ad Marcum.

LITtera. A.M. Antonio miſſam togam laudat:quæ eo ipſi fuit gratior: quoniā & ille appellabatur Marcus: & uidetur bene iudicaſſe de eo: nā pulchrum eſt laudari a laudato uiro: & donari. Cenſor: qui laudabat paupertatē. Mecœnas:qui ut Seneca ſcribit luxurioſas ueſtes habuit:In quo male audiuit. Victīa litat:placat deos:quaſi dicat nō quicūq; cedit uictimam :placat deos.

Ad Romam.

IAM parce. Indignatus eſt:ꝙ Scorpus auriga nuper una hora lucratus ſit.xv.ſaccos auri:cum ipſe nō habeat in ſportula ſupra centum quadrantes tota die:quare damnatis opibus iam optat ſomnum. Gratulatori laſſo.i.mihi qui ſum laſſus. Togatulos:qui præcedunt. Cētū plumbeos:Inuidioſe dixit plumbeos. Victor:ex certamine circi. Auri feruentis:nam uidetur ardere. Nilus ſpicifer:fertilis annonæ. Vua:nam ſetia eſt inter pontinas paludes:optimumq; fert uinum.

De Galla.

VILia. Iocus ē in Gallam: quæ annis in contemptum uenerat: cum olī magno proſtraret precio:eadē cum gratis inuitet Martialem negligit. Non erat: tunc cum iuuenis erat. Nimis magni :non admodum indigna uidebatur eo precio. Summa.c.dēariorum. Iunxit nos:hūit nos in officio:& ſeruitute. Sportula:arida exigua.

De Meuio poeta.

HOC fortuna. Notat tempora ſua amare: ꝙ muliones ditiſſimi fiant: poetæ eſuriant.poſuit autem Incitatū pro quocūq; auriga. Huius meminit Trāquillus in Caligula:Nā equo dedit marmoream imaginem: præſepe eburneū: purpuræ tegmenta: monile e gemmis:domum:familiam ſupellectilem aurigæ:cui etiā conſulatum deſtinauerat. Ponit item Meuium pro quocunq; poeta. Meuii autem meminit Virgilius: Qui Bauium non odit:amet tua carmīa meui. & Euſebius in temporibus. Non ciuis ſyriæ:non libertinæ conditionis.i.non ſeruus:nam e ſyria ſerui ueniebant uenales. Ve parthiæ:notat libertos ſui tēporis:qui e libertina conditione fiebāt equites. Cataſtis cappadocis:e cappadocia mittebātur ſerui. De plebe remi:romāus & natus romæ. Cucullo: ueſte ueneti coloris. Meuius item ut ſcribunt:qui tradiderūt de perſonis horatianis tātæ fuit gulæ: ut īgens patrimonium abſumpſerit kalendis Ian.damnauerit ī capitolio ſe optare quadrīgēta milia æris alieni:cauſam quærēti reſpondit: quoniam octingenta haberet: ſed hic pro poeta accipitur.

De Caro medico.

NEQuius. In Carum medicum: qui imperitia multos necauerat: nuper autem mortuus eſt febre. dolet poeta eum eſſe extinctum tam cito: cū fuiſſet diu cruciandus:quod poterat fieri ſi ſaltem fuiſſet quartana. Fecit nefas:ꝙ eum extinxerit tam cito.

Ad Macrum.

IBIs. Aemilius Macer poeta fuit ueronenſis: qui Auguſti temporibus ī aſia mortuus ē:ut Euſebius ſcribit:eodem nomine Macer temporibus Domitiani rexit hiſpaniam:nunc ī dalmatiam mittebatur: quem abeuntem poeta ī hiſpaniam rediturus hoc epigrammate proſequitur.

alibi de miniſtrata hiſpãia: Nõ ignorat onus q ſcit ſuccedere Macro. Salõæ.opp.dalmatarum & emporiũ ad littus. dalmatæ autẽ.l.oppida habuiſſe dicuntur:ex quibus Priamonem:Niniam:Sinotium: & non nulla præterea Auguſtus deleuit; auctores ſunt Strabo & Appianus. Littoreas ſalonas.i.in dalmatiam. Poteſtas:hoc eſt omnis magiſtratus quo fũgeris. Pauperior laus:hoc eſt ex tuis magiſtratibus redis pauperior. Terræ auriferæ.i.dalmatiæ ferentis aurũ. Vnde metallũ dalmaticũ aurũ dicit̃.Papĩius: Robora dalmatico lucẽt ſatiata metallo. Sĩu uacuo.i.nihil furatũ aut populatũ. Vdo gaudio lachrymoſa lætitia. Petẽus celtas:& hiberos.i.ibĩus bylbilĩ celtiberiæ. Mĩor Catullo:alludit ad Macrũ ueronẽſẽ:qui Catullo populari ſuo fauebat. Sic ſim tibi.i.ſic ego cedam uni Catullo tuo iudicio.

De Otacilio:& Torquato.

AD Lapidem.Fabula uulgari uanitatem Otacilii pauperis contendẽtis cum Torquato diuite rerum omnium magnificẽtia deridet: uaticinat̃q; fore ut ita rumpatur Otacilius uolens æquari Torquato: quemadmodum rana dirupta eſt: cum uocem bouis uellet emittere. Cucumam:appellat cucumam fornaculam exiguam uix cucumam uas excedentem. Daphnona.i.nemus laurorum: ut platanona ſupra dixit nemus platanorum.multa autem erant laureta in urbe ut ſcribit Plinius omnium nobiliſſimum in auentino & celeberrimũ in uia flamĩa ad octauum lapidem in uilla Cæſarum: quæ ad gallinas dicebatur:ex quo laureto triumphantes coronabantur: & ramũ mãu geſtabant.

In Herotem.

PLOrat.In Herotem eodem argumẽto quo ſupra ſcripſit in Mamurrã cupientem ornatiſſimam ſupellectilem emere: cũ pecunia careret.ſupra: In ſeptis mamurra diu multumq; uagatus:& ſub eodem nomine alios item notat idem cupientes. Myrræ maculoſæ:maculis diſtĩctæ: nam myrra humor condenſatus:qui ducebatur in uaſa maculis diſtĩcta:& magni precii:unde myrrĩa pocula. Citrum:menſam citriam. Tota ſepta: quicquid uenditur in ſeptis.alibi:In ſeptis mamurra diu multumq; uagatus.

De Philide.

CVM.Philis nomen lenæ eſt apud Propertium:hic meretricis: in quam iocatur recenti facto: nam cum duo pariter ad eam ueniſſent: & uter prior futueret diſceptarent:ꝓmiſit ſe daturam utriq; pariter & dedit: nam utraq; parte eſt occupata. Ego potius ĩtelligo iocum eſſe ĩ uerbo ſuſtulit: nam ſuſtulit ſignificat in altum tulit: ſuſtulit item ſuripuit: alter igitur ſubripuit tunicam:alter potitus ẽ coitu:& ita utriq; dedit alteri coitum:& alteti tunicam. Suſtulit pedem i.eam compreſſit:alibi de ea quæ futueretur:Tollũturq; pedes o medicĩa grauis.

Ad Gallum.

SI Quid.Gallum rogat ne exigat a ſe operam togatam:hoc eſt ne uelit ſe comitem:cum ea in re magnam faciat iacturam ocii:& Gallus nullam capiat utilitatem. Cruces ingẽuas:ad differentiã cruci ſeruorũ: nam cum ingenui ſimus:uidemur tolli in crucem: quemadmodum crux eſt ſupplicium ſerui:ita hic labor eſt crux nobiliũ. Vanos:nullam afferentes utilitatem. Nocent: quia facio ocii iacturam.

Ad Marinum:

RARos. Eodẽ argumẽto ſupra ſcribit in ſenem:qui admotis tẽporibus

capillis medio caluitio Gerio uidebatur : hoc eſt habere tria capita : nunc notat Marinum eadem accuſatione: qui cũ omnia fecerit tamẽ caluitio proditur. Hinc & hinc: utroq; latere capitis. Redeunt:ex caluitio. Reddũtur ſibi:in locum ſuum. Cyris.i.nodis grandibus. Almyrotem:Almyrotes ſignificat Marinũ : Iocatur igitur aitq; capillis redeũtibus ad tẽpora Almyrotẽ : hoc eſt Marinũ uideri ſedere ĩter duos comatos. Caluitiũ: cõparat Mario ſeni:tempora comata Splẽdophoro:& Theophoro pueris comatis:& elegantibus: quoꝝ utriuſq; meminit Martialis. Caluo comato.i.ſene : qui uelit uideri comatus quum caluus ſit.

De Ladonte Nauta.

IAM.Ladon fluuius eſt in arcadia:ut alii ſcribũt in theſſalia pater Daphnes:ut cecinit Papinius:ut alii filiam Penei ſcribunt:hic nauta eſt: qui paratis hortis iuxta tyberim nauim merſam appoſuit aduerſus ĩundationes fluuii : Vnde opem tulit ſuo fũdo ea naui merſa: quæ ãte q̃ mergeretur nihil faciebat lucri:in hoc iocatur poeta. Carĩæ tyberinæ: quæ uelaturam faciebat in tyberi. Vagus:inundans. Emeritam:quæ iam ceſſabat in ripa. Vadis.i.ĩundationi fluuii. Auxiliũ : quia iugera ſeruauit.

De Lauro.

NEMo. Laurus pila optime luſit dum iuuenis eſſet factus ſenex pauper uidebatur. Prima pila:lacerata ueſte.primæ pilæ dicebantur effigies laneæ: quæ in compitis ſuſpendebantur : ut ſupra dictum eſt : primæ dictæ ut placet: quoniam in principio & capitibus uiarum pẽdebant:his addebantur ueſtes laceratæ. Caluit:incenſus fuit. Pilæ: luſoriæ. Prima pila:hoc eſt uidetur illa prima effigies lanea:quæ appendebatur in compitis adeo laceratas habet ueſtes.

De Afro.

MIRaris.Afer ob deformitatem uxoris noctẽ ducebat ĩſomnem:quod cum ob aliam cauſam uideretur facere: poeta indicat ueram rationẽ. Cum qua: quaſi diceret cum deformi.

De Natali Reſtituti.

OCTobres.Natalem Reſtituti patroni celebrat hoc carmine:ad hũc ſcribit Plinius in epiſtolis.Cum autem diem natalem celebranti munera mitti ſoleãt: optat Martialis ut ampliſſima mũera mittantur Reſtituto: non parua & exigui precii: qualia in ſaturnalibus ei afferebãtur a clientibus :tanq̃ patrono: nam clientes munera patronis afferebant : ut Macrobius tradit. Pia: ſtudioſa ſacrorum. kAlendas octobres : quæ ſunt dies natalis Reſtituti cauſidici. Fauete linguis.i.ſilete : ut Macrobius interpretatur in Virgilio. Cærei:mittebantur in ſaturnalibus non ſatis explorata cauſa monumentis antiquorum. Alii enim ſcribunt miſſos fuiſſe ut ſatiſfieret oraculo quod iuſſerat τι φωτα dari Saturno: φωσ autem ſignificat lumen : & uirum :& alii huius ĩſtituti originem referunt ad publicum tribunum plebis: qui cum patroni grauiora munera exigerent a cliẽtibus:iuſſit ut cærei tantũ mitterẽtur ditioribus. Aridi.i pauperis. Triplices tabellæ:quæ habent tria folia. Iocos decẽbris: ſaturnalia : nunc kalẽdis natalibus Reſtituti. Agrippa: dicitur quicunq; ĩ pedes naſcitur:quod mali ominis ẽ ut Nonius.Pliuius Solinus ſcribunt. Hoc nomine fuit rex qui tenuit iudæam palæſtinam : ut ex hiſtoria Ioſephi percipi licet. Tumidus

negociator:hoc eſt epitheton ſyrorum:nam ſyri tumidi dicuntur: ĩde ueni in hanc opinionem:quod ſupra dixit Iuro per ſyrios tibi tumores ita eſſe intelligendum : hoc eſt iuro per ſacra Iſidis ſyriæ:nam ſanctiſſimum erat iuſiurandum per Iſidem ut ſupra:Nec per niliacæ bouem iuuencæ:& per ſiſtrum Iſidis ille iurat apud Iuuẽalem. Cœnatoria:dicebantur ueſtes:quibus inter cœnandum utebantur:ppterea ita loquuntur in diſtichis: Nec fora ſunt nobis:nec ſunt uadimonia nota.Hoc opus eſt pictis accubuiſſe toris. Reus pugnoꝶ.i.ebrius qui aliquem nocturno tempore pulſauerat : nam ebrii olim romæ occurrẽtibus pugnos ĩſerebãt:ut illud Iuuẽalis:Aut dic aut accipe calcẽ. Infamata:accuſata adulterii. Senex:alter Euctus.

In Cottam.

OMNes.In Cottam furem:qui cum alii alia officia diuitibus præſtarẽt: Ipſe loculos tantum uolebat geſtare:& tales:ſed ut furaretur aliquid: Valde inquit poeta officioſus eſt Cotta:qui loculos tantum prætorum uelit geſtare. Officioſus: ironia:quia ipſi tantum tibi ſeruis :non alteri officium præſtas:& alludit ad officia ipſa ideſt magiſtratus:quoꝶ fiſcum gerebat.

De Statua Iunonis.

IVNo Labor.Laudat effigiem Iunonis ſculptam a Polycleto : q̃uis hãc imaginem non reperiam inter Polycleti ãtiqui opera: cuius duo pueri talis ludentes nudi:qui Aſtragalizontes dicebãtur in Titi imperatoris æde erant: & Hercules Antæum ſuſpẽdens a tellure.& alia præterea opera:ſed de altero Polycleto loquit̃. Deas:Mĩeruã:& Venerẽ.

In Ligellam.

QVId Vellis:expilas:laceſſis prouocas. Cĩeres:ita appellat cunnum. Mater:Heccuba. Leoni mortuo:a fœtore oris:qui ſimilis eſt cunno : uel quod placet prouerbium eſt cum uolumus aliquem excitare : qui moueri non poteſt.

Ad Marium.

MARi.Diſceſſurus in hiſpaniam commendat rus & domũ Mario amico. Atina : oppidum latii iuxta pontinas paludes:eiuſdem nominis in boetia. Tonãtis: Iouis.habebat ĩ hortis aram Iouis & Siluani:cui pinus eſt dedicata:& fructus Cybeli. Dominam uirginem.i.Dianã : Matrem principem : quoniam kalendis martiis ſum natus. Nemus floræ:omnes nymphæ fugiunt Priapum.

Ad Clementem.

SI Prior.Flauius Clemens patruelis fuit Domitiani:hic alter Clemens ẽ coniunx Areſtinæ Sabinæ:cui carmina mittit. Regio helicaõis: dicitur regio patauina.Inepte igitur hunc locum deprauarunt & imprudenter ſcripſerunt heliconis:pro helicaonis:quod ne facerent potuerunt admoneri diſticho:ubi lanæ patauinæ ita loquunt̃: Nos helicaonia de regiõe ſumus:quare dicta ſit helicaonia illic dicemus.Si tu prior ante me:nã ego cogito illuc:Euganei populi ſũt dicti a nobilitate: nam nobilioribus Herculis ſociis duxerunt genus quaſi Plinius auctor.Picta arua.i.uineta patauina. Suta:tecta. Charta noua: nondum edita. Nec ſordida mẽto.i.nondum barbata:ut ĩ diſtichis exponemus & ſupra diximus.

Munuſculum Pomorum.

NON.Mittit amico poma non nata in agro ſuo nomentano : ſed nata ĩ

ſuburra:hoc eſt empta:nā & ſupra dixit. Quicquid alteri ager dat ſibi naſci in media ſuburra. Serpens maſſylus.i.heſperidum:qui ſeruabat poma aurea heſperidum. Alcynous:rex phæacum habuit pulcherrimum agrum. Germinat:producit mihi fructus. Mala plūbea: nullius precii:alludit ad aurea mala.

Ad Gallam.

INFantem. Ludens oſtēdit Gallam eſſe fellatricem:quod ſupra dixit: Non fellat tanti Galla:quid ergo:tacet:natum enim infantem:& maritus negauit eſſe ſuum:& adulter:ait poeta cū maritus & adulter negent filium natum ſuum eſſe:aperte negant ſe futuiſſe.q.d. Irrumarunt te fellantem. Futuiſſe:ſed irrumaſſe.

Ad Auitum.

SAEPe. Laudat ocium patriæ ſuæ ubi poterit uiuere paruo precio: quo romæ non poteſt. ſtultum igitur eſt colere diuites: cum locus poſſit tibi ſuppeditare id quod ipſi non dant. Auitus mirabatur quare uellet reuerti ī patriam cum fuerit romæ.xxxiiii. Sitia hiſpaniæ ē Ptolomeus ſcribit iuxta alauonam. Beatum:me uideri diuitem. Luxuriantur:poſſunt afferre luxum. Paſcitur ager: ut ſupra paſcimus iugera. Paſcitur ſubſtentatur. Maligno:quia emuntur ligna. Conturbator:ut dixit cōturbator aper:qui multa requirit:& ſollicitudinē & curam. Quattuor autumnis.i.quattuor annis.

De Numa.

DVM. Iocus eſt in felicitatem ſuam:ꝙ ſcriptus hæres a moriente:cuius funus curabatur:cauſam conualeſcendi dederit: nam ille liberatus ē a morbo. Papyrus adhibebatur rogo mortuorum:ut arderet facilius: quod docuerunt ægyptii qui papyro ad ignē utuntur:ut ſcribūt Plinius & Strabo. odores item ſpargebantur: ut myrrha & caſia:& alia. Papīius:Sed quid ego exequias & prodiga flāmis Dona loquar: mœſtoq; ardentia funera luxu:Quid cilicum flores: quid munera graminis indi: Polinctores:dicebantur qui curabant funus: ut Nonius ex Varronis & Plauti teſtimonio docet:& Caſſius in annalibus polincere dixit procurare funus:Numa inquit conſtituit ut piſces qui ſquamoſi non eſſent ni polincerent: patrimonia ad conuentus publicos: & collegia facilius emerentur. Polinctore:ueſpillone. Veſpillo tamē dicitur qui effert cadauer.

In Publium.

ADDat. Publius ægre ferebat miniſtros pulchros inſpici a Martiale cōuiua:qua de re ſupra conqueſtus eſt in Afrum: hi inquit miniſtri nō conueniunt tuis moribus:nam ſi uolueris eos adeſſe:neceſſe eſt īſpiciantur. Vetus citrum.i.menſam citriam. Præſta:fac adeſſe. Hircoſi:male olentis. Dolor:quo afficeris dum ſpectantur miniſtri.

De Figura Socratis.

SI Romana. In imagīem Socratis:cuius grauitatem ſi os romanū eſſet: nō græcum:ſimilem eſſe dicit ſeueritati: qua Iulius Ruffus in ſatyra ſcribenda utitur. Laus eſt igitur Iulii Ruffi:qui tāq̄ alter Socrates uitia carpat:cuius meminit Plinius in epiſtolis. Romana.i.ſi romanus fuiſſet Socrates.

In Cōmiſcentem Verſus Operi Mar.

QVId. Noto argumento conqueritur quendam poetam inſerere carīa ſua uerſibus ineptis:quos componebat:de quo ſupra eſt conqueſtus

in Fidentinũ:ſed tamen cum non magis poſſe eſſe bonũ poetam ait: q̃ poſſet currere: ſi alterum pedẽ ligneum haberet:alterum Ladæ uelociſſimi curſoris. Quid tibi eſt:quid habes: Litigante:quia meum carmen non conueñit tuis uerſibus. Lada:curſor Alexandri:qui pendentibus ueſtigiis uix harenam ſignabat: huius meminit Solinus & Catullus ueronenſis.

De Capitolino.

ELyſio.Laudat Capitolinum ſcurram :quem Galbæ anteponit:qui cæſarianis temporibus floruit notus carmine Iuuenalis: Si potes illa pati quæ nec ſarmentus ĩiquas Cæſaris ad menſas:nec uilis galba tuliſſet. Suo cæſare:Auguſto ꝙ placet: quis nõnulli de Tiberio ſẽtiãt.

In Philenum.

QVA. Iocus eſt in Philenum & Gaditanum: quorum alter adulterio uxoris habebat filios:alter alieno carmine ſibi uendicato uolebãt uideri poeta. Sit factus pater.i.habeat filios.

Ad Bylbilitanos Agros.

MVNicipes.Reuerſurus in patriam alloquitur populares ſuos:& quærit an poſt.xxxiiii. quos in urbe conſumpſerat: uelint ſe in urbem accipere:& an humanitatem didicerint: qua cũ carerent ipſe romã uenit. Municipes:populares Tenui:uerſanti in lyrico carmine. Ruſtica.i. dum agitis uitam ruſticanam.

Ad Librum.

I NOſtro.Dat libellum Flauo amico eunti in patriam:& mandat ut ueteres ſodales ſalutet:& ſibi agrum paret ad ocium. Taracõis: Taraco nobile oppidum ſine portu:& nobile uino. Quinto eſſedo.i.quĩta manſione. Tuum parentem.i.me.qui te edidi. Iam timidus:ſimilis locus eſt apud Iuuenalem Vmbritii dum a mulione uocaretur. Laxauit: aperuit emiſſis multis nauibus. Non moratur unus.i.omnes adſunt præter te:uel non moratur unus ideſt unius expectatio nõ ſolet retine nauim:quin diſcedat.

Domitii Calderini Veronẽſis ĩ.M.Val.Mar.Cõmẽtarioꝝ Liber ũdecius.

VO QVO Liber ocioſe tendis:Exiturum.xi.librũ alloquit: quaſi properantem in palatia :quo uiuo Domitiano ſolebat mitti :præfecto cubiculi Parthẽio:qui poetæ carmina imperatori reddebat:eumq; monet ut potius ad turbam ocioſam ſe conferat occupato Parthenio ſupplicum libellis. Ocioſe:ocii indigens. Syndone nõ quotidiana:ſed feſta. Inreuolutus:non lectus:non enim legeris. Vacat:impartitur ociũ:Parthenius enim doctus erat:ut ſupra: Nam quis ab aonio largius amne bibit: Manus minores.i.ſatis ſit tibi ſi legeris a mĩoribus Parthẽio. Porticus quirini:habebat enim iuxta porticum quirini : quod ſupra dixit: Vicinoſq; tibi ſancte quirine lares:eo loco cõueniebant homines negociorum componendorum cauſa : & non nunq̃ agebant illic ſponſalia:ut Iuuenalis indicat:officium cras Primo ſole mihi peragẽdum in ualle quirini:tamẽ ſequitur:Nubit amicus. Pompeius: porticus pompeiana:porticus europæ & porticus argõautarum ĩ campo martio.ſupra:Hinc ſi receſſit porticum terit templi : An ſpatia carpit lentus argonautarum:An delicatæ ſole rurſus europæ. Puella age

noris:porticus europæ. Domus primæ cariæ.i.Iaſõ. Leuis:alludit ad argo: quæ dicta eſt a celeritate. Sponſio: ſpõſionem appellat depoſitiõem pignorũ: Vter eſſet futurus uictor: an Incitatus an Scorpius: nam hi duo aurigæ omnium ſermone celebrantur.ſunt qui hoc ad ſponſalia referant:ſed non placet.

Ad Lectores.

TRIſte.Dimittit omnem frontis ſeueritatem: cantaturus carmẽ ſaturnalitium ueteri licentia:principe Nerua. Duri: Catonis ſtoici. O filia .i.o cenſura. O faſtus perſonati.i.o uos qui erigitis ſuperciliũ:& frõtem tanq̃ perſonam:& laruam ſeueram ſumitis: quum alia frons leuis & mollis ſubſit.

Ad Lectores.

LECtores.Santra poeta fuit qui grauitate cẽſoria carmen ſcripſit:duris numeris:lepore nullo:complexus philoſophorum dogmata:quorum etiam imagines coluit. Ediſcite: mãdate memoriæ. Nihil mihi uobiſcum eſt:nolo uos lectores.

Quod iam in toto orbe ſcripta ſua legantur.

NON.Auaritiam ſuorum tempoꝝ notat:ait enĩ ſe poſſe ſcribere grãde carmen:ſi fata dediſſent alterum Mecœnatem:quemadmodũ Neruã alterum Auguſtum conceſſerunt. Pypleis:dicitur muſa:nam pyeria olympus:lebetrum: pypla loca thratiæ ſunt: quorum ĩcolæ migrarũt in parnaſſum:& hiſdem nominibus loca dicarunt.Auctor eſt Strabo: Eadem dicitur pyplea.Papinius:Licet enthea uates exuperet pyplea ſitim. Vrbana ocia.i.homines urbani ĩ ocio. Teritur:uſu & lectiõe conſumitur. Geticis pruinis:nam illic ĩ expeditione erat Traianus. Britannia albium dicebatur ab albis montibus: hoc nomẽ ſibi uſurpauit:cum reliquæ inſule uicinæ britanniæ dicerentur:ut Plinius tradit formæ triangularis ex dimenſione Diodori. Domitorẽ nõ ſẽſerũt nec Bacchum:nec Herculem: neq; ullum ante Cæſarem. Neſcit iſta: quia nihil pecuniæ mittunt. Auguſtum.i.Neruam alteꝝ Auguſtum.

Precatur deos pro Nerua.

SACra.Optat felicitatem Neruæ & perpetuum imperium una cum ſenatu:primũ rogat Veſtã: cuius ſacra ex troia allata fuerũt ab Aenea: Vnde ignis ueſtalis dicitur troicus a Pap. Silius:Et uos uirginea lucẽtes ſemper in ara:Laomedõteæ troiana altaria flamæ. Heros troiæ.i. Aeneas. Auro æterno.i.æterna auri ĩagie. Soror:o Iũo:Filia.o Minerua. Tota:quia ex ſolo capite eius nata eſt. Tertia nomina faſtis purpureis:uel quia tribus annis regnauerit:quod non placet: uel ad tria nomina Iani alludit:qui Ianus Patultius:& Cluſius dicebatur: ut Ouidius oſtendit:magis placet diſtinguas:ut de conſulatibus Neruæ ĩtelligas:qui tertium iam agebat conſulatum: quemadmodum Domitianus.vii.conſulatum geſſit.

In Laudem Neruæ.

TANta. Neruam antiquis nominibus morum ſanctimonia anteponit. O cæſar:Nerua. Sed numa pauper erat.propterea minus in eo mirãdum eſt: ꝙ coluerit rectum. Non tradere.i. magnæ continentiæ eſt inter diuitias. Crœſos:diuites. Numam.i.eſſe conditionis Numæ & animi. Ingentia numina.i.qui ſunt in magna admiratiõe. Vacuare.i.educere umbras ab elyſiis.Camillus qui urbem defendit a gallis ab exilio reuocatus: quo fuerat miſſus: deprehenſis duabus portis

æneis ut ſcribit Plutarchus eius domi ex præda ueientana:noſtri exi-
lium illud aſcribunt prædæ malæ diuiſæ. Is ſecūdus Romulus eſt ap-
pellatus:ꝙ ut ille cōdiderit :ita hic ſeruauerit urbē. Fabritius:miſſū
aurum a Pyrrho repudiauit immortali animi continentia. Brutus:q
reges eiecit. Gaudebit:patietur te eſſe imperatorē: quod nō paſſus
eſt ſub Tarquinio. Sylla cruentus: nam in bello ſupra centum milia
hominum deleuit auctore Appiano:nonaginta ſenatores.xv.cōſules:
equeſtris dignitatis duo milia & ſexcētos:dictaturam depoſuit ſpōte:
quæ ī eo erat īperiū: Corn. Iſaurico & Claudio Pulchro cōſ.ſeceſſitq;
Puteolos ad ociū. Craſſus:q iuit ī parthos ut cōueīat cū Cæſ.& Pōp.
Cato perpetuus hoſtis Cæſ. Cato uticenſis ut Cæſ. ſcribit ī cōmētariis.
Erit cæſariāus.i.Cæſaris noſtri ſtudioſus :ut Iuliū Cæſarē odio habuit.

Ad Romam:& Dindimum.

VNCtis Saturnalitium potum exercet: luſurus laſciuū carmen. O ro-
ma pileata:nam ſerui in ſaturnalibus pilea ſumebāt libertatē agētes
quinq; diebus. Pileata:libera. Verſu non laborioſo:ſed facili & la-
ſciuo. Diebus unctis:rettulit ad cōmeſſatiōes & ebrietatē eoꝝ dieꝝ.
Sēis falciferi: Saturni qui habet falcem. Fritillus:ludus aleæ. Re-
gnator:quia impune exercetur. Fritillus:alueus:fimum: idē ſignifi-
cant ut Porphyrio interpretatur. Curæ pallentes: quibus homines
pallēt. Moroſa:difficili. Nolumus cogitare: an ſit bene dictū. Di-
midios: quia qui nolebant iocari non poſcebant plenos trientes:ſed
dimidios:ut diutius eſſent in iocis. Pythagoras:maritus fuit Nerōis:
nam ei ex grege cōtaminatorum nupſit Nero:ut Tacitus ſcripſit: iu-
ſto ritu nuptiarum celebrato. eūdem Tranquillus appellat Doripho-
rum.Polycletus ſityonius Doriphoꝝ ære expreſſit uiriliter pueꝝ.Do-
riphori autem dicebantur qui haſtas geſtabant. Xv.poetæ.i. multa
poemata:cū caluero mero. Catulliana: multa quot popoſcit Catul-
lus:da mihi baſia mile deinde.C.deinde.iiii.altera:da ſecunda centū.
Donabo paſſerem.i.ſcribam carmen in laudē tuam quale ſcripſit Ca-
tullus:quod paſſer inſcribitur in amicæ conſolationem: quæ paſſerē
amiſerat:Tanto eſt maior paſſere catulli:q̃to etiam opus Stellæ de co-
lumba Violantillæ amicæ:quod columba inſcribitur.

In Paulam.

IAM Certe. In Paulam mœcham:de qua ſupra: Comœdi tres ſunt: ſed
amat tua paula luperce Quattuor. hæc temporibus Domitiani maritū
fallebat excuſatione ſpetioſa:quotiens ad adulterum ſe conferebat:
nam modo dicebat ſe uelle ire ī albanum iuſſu Cæſaris:qui illic qn-
quatria celebrabat:modo circeios:nunc mortuo Domitiāo & ſublata
omni excuſatione ſimpliciter uiro fatebatur ſe uelle ire ad adulterū.
Stupido:hebeti imprudenti. Iam ſtropha talis abit:ſtropha ſignifi-
cat doloſam excuſationem.ſupra: Nihil ſtropharum eſſe iam ſalariū
dandum eſt.Pli.hic ego aliquam ſtropham inueniam Abit:ſublata
eſt. Licet tibi eſſe penelope.i.debes ſeruare pudicitiam. Scabies:
pruritus tuæ libidinis. Ingenium uetus id eſt inueterata natura:
ergo tuo īgenio es mœcha :& nō iuſſu imperatoris. Ingenioſa:quæ
ſolebat uti ſtropha. Hictericam :Hictericus morbus eſt quem Celſus
arcuatum uocat ſiue regium. Regium autem ut ipſe interpretatur
quoniam luxurioſo cubiculi apparatu: & regiæ magnificentiæ aſpe-
ctu curatur. Lacu ſinueſſano: Sinueſſana balnea:quibus Narciſſus

libertus Claudii morbo leuatus eſt: ut ſcribit Tacitus.multis morbis medebantur:ut auctor eſt Strabo.

De Baſiis ſui pueri.

LASſa.Odorem baſiorum pueri odoramẽtis omnibus anteponit.Balſamum iudææ peculiare eſt: omniũq; unguẽtorum odorem ſuperat. Opobalſamum ſuccus balſami eximiæ ſuauitatis:qui tam tenui gutta colligitur: ut Alex.illic res gerente toto die uix cõcha impleretur. Opobalſama:unguẽta ſuauiſſima. Externi: nam mitylẽæi pueri & ex toto oriente petiti in precio erant: & ipſa unguenta fuerunt externa: Exoticaq; dicebantur :ut e Iulii Cæſaris & Licinii Craſſi edicto apparet:qui unguenta exotica uẽdi prohibuerunt. Laſſa:uel attritu:nam unguenta attritu fragrant: quod placet: uel lapſa ꝑ labẽtia: nam opobalſama labuntur. Crocus:ad coricũ omnia ſuperat: ſecundum cilicum: tertium centuripinum ſiciliæ: quartũ phlegræum. Capſa hyberna:quæ hyeme aſſeruantur. Præla:Ioculi erãt q̃bus compreſſæ ueſtes continebantur:ſupra eodem uerbo uſus ẽ: In numeris pellucent præla lacernis. Serica:ueſtes ſericeæ:nam ſericeis utebantur mulieres: quæ naſcebant̃ in arboribus ſerum. Regelata: cõcalefacta:nam fragrãt.ſupra:Quam nec peſtis regelare:& Columella eodem utit̃ uerbo. Opes ſicanias.i.mella hyblæa.Alabaſtra: pixides unguentariæ.Alabaſtrites genus marmoris perlucidi:ut Plinius ſcribit Alabaſtrum ampulla unguẽtariæ: quemadmodũ onix: dures marmor & onix: ampulla marmorea. Comis diuitibus: unguentatis. Omnia miſce:quæ odorem mittunt: non ſolum ſingula ſuperat odor baſiorum:ſed etiam omnia ſimul ſi ꝓpter baſia uis ſcire nomen. Nimium:alludit ad illud:quoniam non tantum uis ſcire:ut baſia carpas:ſed etiam ut abutaris.

De Statua Memoris.

CLArus Memor & Turnus poetæ fuerũt & fratres: quorum meminit Sydonius alter ſcripſit tragœdiam:uel quod magis placet heroicum carmen:alter ſatyram.laudantur ergo imagines utriuſq; pictæ ĩ eadẽ tabella. Apellæa arte:excellentiſſimi pictoris. Fronde Iouis:corona querna: qua coronabantur poetæ heroici. Romani cothurni.i. tragœdiæ:quod non placet:uel fama romani cothurni ideſt carminis heroici:quod carmen ſurgit in magnificentiam tragicam.Vnde Ilias Homeri tragœdia dicta eſt: ut Euſtachius ſcribit ob magnitudinem: & cædes. Frater erat.laudat̃ pietas Turni: qui uoluit ſcribere ſatyrã & abſtinere carmĩe heroico:cum poſſet eo eſſe clarus ne.ſ.fratri Memori æmulus uideretur: qui carmen heroicum ſcribebat: ut legas per interrogationem & reſpondeas: Frater erat.i.ne æmulus uideretur fratri

Ad Puerum ſuum

TOLle Sardanapallũ non ſĩe felle deridet: qui ex gemmatis & aureis poculis ſcaphium urinarum conflauerat amicæ: dignus inquit eſt q̃ bibat gemmis. In ſcaphio gemmato:nam potabit lotium Tepidi nili.i.uaſa cryſtallina:quæ ex ægypto afferebantur. infra: Cum tibi niliacus portet cryſtalla cataplus. Toreumata:uaſa Secura manu: quia non timebis ne fragrantur Labris maiorũ.i. uſu Antiquus honor:fictiliũ uaſorꝝ. Dignus es:potare illo uaſe:quia potabis lotiũ.

In zoilum.

IVS. In obſcuros natales zoili ſeruilis conditionis olim ius trium na-
torum petebat: cum ipſius parentes eſſent ignoti.

Epitaphium Paridis.

QVIſquis. Epitaphium eſt Paridis Pantomimi qui in aula Domitiani gratioſus erat: eius amore captam Domitiam uxorē Domitianus repudiauit: eiuſq; diſcipulum quoniam perſimilis magiſtro uidebatur necauit. Teris flaminiā.i.quiſquis ambulas per flamiiam uiā. Ioci nili.i.ægyptii. Decus: dum uixit. Dolor: mortuus.

De Colono.

HAERedes. In breuem Colonum male colentē agrū: monet hæredes ne eum mortuum ſepeliant: quoniam cum terra ſepulta ſit optāda leuis ipſi grauis eſt: quippe cuius cultum omnino aſpernatus eſt. Grauis: moleſta: non poteſt ferre terram.

De Libro ſuo.

SVNt. Cantaturus ſaturnalitium carmen profitetur ſe ceciniſſe: quæ poſſint legi a pudicis: ſed poſthac luſurum licentia ſaturnalitia: monet tamen Apollinarem cenſorē: ne putet eoſdem mores ineſſe poetæ: qui uidebuntur in carminibus: cum fateatur nullos ineſſe mores carmini ſuo. Sunt mihi chartæ.i.iam edidi carmina. Coſmiano: ūgueto. Illā parētē: matrē mētulā. Saturnalitios: datos ſaturnalibus.

Ad Lectores.

QVI Grauis. Eodem argumento monet lectorem grauem: ut nunc diſcedat. Quolibet: quocūq; uis. Togæ urbanæ: leuioribus perſonis: nam togati ſequebātur diuites. Lampſatio: lampſacus olim Pithiuſa dicebatur: non procul a Priapi oppido: cuius regionem conſuetudo Aduaſtiā appellauit: & eodē nomīe Homerus. In eo tractu erāt uites magna fertilitate: qua de cauſa illic colebātur a comitibus Bacchi ſacra: & Priapus. Item Horneus ſuum illic cultū habebat. Vnde uerſus lāpſatius dicitur qualiter Priapus colitur: dicimus & Lampſacenum. Tarteſſiaca: hiſpana: nā hiſpana laſciuia ſonoq; & tympāis reliquas ātecellebat. ſupra: Edere laſciuos ab bætica cruſmata geſtus. Licet ſis patauina: licet ſis pudica: quales fuerunt patauinæ: quarum pudorem teſtatur Plinius in epiſtola: cum ſcribit de muliere pudica: eam patauinis quoq; mulieribus frugalitatis exemplum eſſe poſſe. Lucretia: pudica puella.

Ad Sabinum.

NON. Dicit ſe edidiſſe carmina: non modo quæ legenda ſint noctu: ſed etiam die. ſupra: Tunc admitte iocos greſſu metire licenti: Ad matutinum noſtra thalia Iouem.

In Lupum.

DONaſti. Iocatur cum Lupo amico: qui exiguum prædium donauerat: a quo mallet accepiſſe prandium. Maius in feneſtra: nam plebs urbana in feneſtris hortulos habebat: quod Pli. his uerbis teſtatur. Iam quoq; in feneſtris ſuis plebs urbana imaginem hortorum quotidiana oculis rura præbebant. Coſti: quod naſcitur in India. Nā coſtum radix eſt eximii odoris: foditurq; in petale inſula Gangetis. Piper crudum acre: uel Piper crudum.i.pendens de ipſa arbore & nōdum torrefactum: primum appellatur longum: alterum album: tertium nigrum. Eruca: qua caules eduntur. Culex: qui alitur ſaliceris. Talpa: fodit hortos: & facit cuniculum. Eſt tota: collocatur: & cōſumit

in nido. Coclea: genus menſuræ exiguæ quæ tota uix opobalſamo implebatur:ut ſcribit Plinius indicās eſſe menſuram. Nuce picata: alludit ad uas picatum:nam Cato docuit eſſe uaſa picanda.

Ad Lectorem grauem.

CAESaris Auguſti. Totum eſt idem epigramma:ſed duo tantum primi uerſus & duo ultimi ſunt Martialis:ſex inſerti Octauii Auguſti. Auguſtus libellum epigrammaton edidit: quæ balnei tempore meditabatur: ex eo hoc recitatur epigrāma a Martiale:ut oſtēdat laſciuiā carminis imperatori quoq; Auguſto placuiſſe:in epigrammate. Poſt primam ſimultatem cum Antonio cum utriuſque milites poſcerēt: ut neceſſitudine aliqua coniungeretur:actum eſt:ut Auguſtus duceret Claudiam filiam Fuluiæ uxoris Antonii:quā ſuſceperat ex.P.Clodio priore uiro: eam intactam reliquit:orta ſimultate inter ipſum & Fuluiam ſocrum:ſimultatis cauſa non exponitur a Tranquillo: docet Auguſtus hoc epigrammate:Ait enim Fuluiam ſocrum popoſciſſe ab eo coitum ī ultionem Antonii coniugis:qui mīmam cytheridē amabat:ſed ſe id recuſaſſe:quōiā anus erat. Latīa:nuda:& aperta. Glaphyram.i. mimmam cytheridem:nam Glaphyrus nomen eſt cythacœdi apud Iuuenalem:de quo: Cytharœdus echion Aut Glaphyrus fiat pater:& apud Martialem: Plaudere nec cano plaudere nec Glaphyro. Apte igitur mimmā cytheridem appellat Glaphyrā: quā Antonium perdite amaſſe Plutarchus & Pli. teſtātur:& Ci. adeo ut iūctis currui leonibus eam per italiam circūtulerit: fecit demum diuortiū: nihilq; ut Ci. ſcribit egit honeſtius in uita Antonius: q̄ ꝙ cū mimma fecit diuortiū. Fuluia:ſocrus mea. Signa canāt.i pugnemus. Abſoluis uerſus:Martialis uerba ſunt in uerſus Auguſti.

In Gallam.

QVAEris Notantur mulieres a Iuuenale:ꝙ litterarum cenſura uſq; eo proceſſerint:ut etiam doctiſſimos rhetoras in contētionem uocaret: ut Iuuenalis:Celſo dictare paratæ. Galla eo genere erat quā poeta deridet:ait enim ſe eam nolle ducere uxorem: quoniam eius mentula faciat ſæpe ſolœciſmum:quem ipſa diſerta caſtigaret᷑: hoc eſt non legitime ſemper coit:alludit ad litteras: & ad coitum illegitimum.

In Lydiam.

Lydia. Laſſi homines feſſi dicuntur:laſſæ item res dicuntur attritæ: ī Lydiam eſt epigrāma:cuius laſſitatem & deridet:& deteſtatur ea offenſus proximo coitu. Equitis aheni:alii referūt ad militem armatum:quod non placet:alii quod ſentio ad inſtrumentum illud: quo uas in igne ſuſtentatur:Nam eques non modo apud antiquos ſeſſorē ſed & equum ſignificabat: cuius uice fungi uidetur tripos:cū ſuſtīeat ahenum. Lydia.i.femur lydiæ. Trochus:ſignificat rotam ī cuius ſimilitudinem factum ferrū: nunc admittit pilas ligneas. de ea rota loquitur. Celer:quia celeritate uertitur: ut in diſticho: Iſte trochus pueris:at mihi cantus erit. Petaurus:dicebatur: qui corpus emittebat per circulos. Idem petauriſta appellatur a petāe quod ſignificat uolo:auctor eſt & Marcellus:Firmus in aſtronomico. Petauro trāſmiſſo.i.dum petaurus tranſmittit corpus. Craſſa aqua:cēoſa. Noto pompeiano:non dicas quæ amplius non ſuut utilia theatro pompeiano:quod uelis tegebatur: nam uela dicuntur negata uentis: quādo non ſurgentia in altum eos excipiunt:ſed iacent: quemadmodū

tegentia theatrum.eodem epitheto uſus eſt ſupra: Et rapiant celeres uela negata noti. Armilla:ſiniſtrarum ornamentum. Delphitico: quales delphi mittunt. Leuconicum: genus lanæ quo culcitræ farciebantur. Bracha:erat genus ueſtis qua Britanni utebantur:auctor eſt Diodorus. Onocrotallus:auis ſimillima cygno:a quo non diſtīgueretur:niſi eis faucibus ineſſet alterius uentris ſimilitudo. quicqd enim comedit in fauces congerit: diuq; continet: cum tamen ſint miræ capacitatis:ut auctor eſt Plinius.

In Pædiconem Maſturbantem.

MOLlia.Conqueritur ꝙ quidam non modo pædicet puerum:ſed etiā eius īguina tractet īter opus:quibus ſollicitandis efficit:ut cito pueri uiri fiant. Galeſi:pueri. Duro ore:barbato mento. Præcipitāt: ante tempus. Inde:ex hoc. Placet: quia nō audet prodire in lucē. Vna puellis:āterior:uiris poſterior. Tua parte:poſteriore tibi cōceſſa.

In Syllam.

NVBere.Syllam prouocantem poetam ad nuptias aſpernatur: quoniā nō ſperet ſe habiturum uxorē:quæ poſſit perferre mores ſuos: quos exponit. Nulla non lege:omni conditiōe. Inſtaret:prouocaret ut ſe acciperem in uxorem. Mihi:non alteri. Siue erit tuus.i. eunuchus:& ſpado.

Ad Labullum.

DVM.Noto argumento rogat Labullum ne operam togatam a ſe exigat:cum magnam faciat ocii & carminis iacturam: & poema amittat ſequens cœnam. Naſci.i.compōi a me. Perſequor:dum ſequor te. Præſto:accommodo. Damnum:ꝙ carmina nō ſcribam. Poeta carpit:notat mores poetarum:qui aliena carmina carpunt:quibus quoniam bona inuident.placet magis ut carpit exponas frequēter capit & ſuffuratur. Sic:hoc pacto dum proſequor te & capto cœnam.

Ad Theleſphorum.

O MIHi.Theleſphorum puerum nil præter amplexum permittētē alloqt īter brachia. O blāda cura:o amor. Vda falerno.i.baſia ſic cura.

In Linum.

ILLa.Vaticinatur Linū cū fuerit ſalaciſſimus fututor:fore cunnilingū: quoniā deſiit arrigere. Sagax:luxurioſa. Caue līgua:quia erit cunnilingus:& te inſeret femoribus.

Ad Flaccum.

FERreus. Flaccū ācillam & paruo proſtrantē pretio amantē deridet. fieri enim non poſſe putat: ut quæ paruum exigit precium ſit iocūdi coitus. Orat:pro coitu. Garum: liquamen ex garo piſce. Cibiū ſignificat conciſam pelamidem ut Pli. de genere thynni. Botriōe: botrion liquaminis genus ſalſi:inde botellus gēus farciminis. Gaudens: tanq̄ putet rem magnam. Perfricuit: dicuntur perfricuiſſe frontem qui depoſuere pudorem.Pli. in procemio naturalis hiſtoriæ: Perfricui frontem:& nihil profeci. Foliatum: dicebatur unguentū quod item dicebatur nardinum:& erat magni precii. De tuſco uico:nam in uico tuſco ueſtium bombicinarum textura cōmēdabatur.

Ad Philidem.

LANguida.Philis nutrix fuit Domitiāi:eadem anus lena:ſub quo nomine nunc deridetur mulier: quæ deformis & anus inguina poetæ ſolicitabat:cum excitari non poſſent:docet quo pacto poſſit arrige-

re. Iugulo r.t.pollice:qa cadit mētula. Vix.x.horis:adeo cadit mēs.

In zoilum.

OS. In zoilum fellatorem:quem ſæpe ſupra nominauit hoc nomine: ut ſupra:Nec te uindicare poſſumus fellat:hic cōquerebatur os cauſidicorum & poetarum male olere:cum referret hoc ut puto ad male dicta.Reſpōdet poeta peius olere fellatori:notās hōīs turpitudiné: quaſi male olere aliter ipſe accepiſſet.

De Phrenetico Medico.

INVaſit. Iocatur ambiguitate uerbi præcido:nam & īcidere ſignificat: & frangere podicem:alterum tractum eſt a cædo: alterum a præciſo ī teſtino:medicus inquit phreneticus inuaſit Hilā ſicca: & eum præcidit:cum uideatur dicere uulnerauit:intelligit pædicauit:ꝓpterea ſubdit:medicus non phreneticus ſed ſanus:qui tam bonum cepit conſilium. Sicca:gladius eſt latronis: unde ſiccarii dicti ſunt: Sicca item numeratur inter ferramenta chirurgica.

In Cecilium.

ATReus.Cecilium deridet:qui amicos accipiebat uarietate ciborum: q omnes confecti erāt ex cucurbita: & cum uarias epulas uideatur appoſuiſſe:ſolā dedit cucurbitam. Cecilius atreus: tanq̄ alter Atreus qui Tantalum Thieſtæ fratri filium epulandum appoſuit: Atreus laniator cucurbitarum. Edes:guſtabis:guſtare eſt leui cibo lenire ſtomachū ītra ſatietaté. Cœna.i.prima & ſecūda cœna. Epidipnidas: dapes epidipnides dicūtur quæ poſt dipnō.i.cœnā opponūť. Hic: ex hac cucurbita. Farreas:ex farre: nam placentæ farreæ in maiore erant precio. Multiplices tabellas:nam tabellæ dicuntur duplices & triplices a numero foliorum:& tabellæ mittebantur in ſaturnalibus. Cariotides:& cariotæ dicuntur fructus:hæ īauratæ mittebanť amicis. Papinius:Et latente palma prægrandes cariotides cadebant. Notas theatris:quia in theatris ſparguntur. Minutal:piſcem marinum ſignificat:quem ita condit Apitius:ut addat liquamen oleum uinū coctum & reliqua. Minutal item genus cibi cōfecti ex uariis leguminibus. Varium:ex uariis rebus confectum. Hinc:ex cucurbita. Botellus:genus farciminis ut Feſtus ſcribit. Menæ:piſces ſunt q coloré mutant ut Pli.tradit:nam hyeme candidæ ſunt:æſtate nigriores:eoꝝ maria ſtrumis medētur. Libres:pondus libræ trahentes:ut bilibres dicimus duarum librarum. Capilliana:ruta a capillamentis herbarū & foliorum. Gabatas:hæ ſupra dicuntur gabatæ.i. lances cōcauæ.

In Neſtorem.

NEC Toga. In Neſtorem eodem argumento:quo ſupra dixit:quēdam uelle uideri pauperem: & eſſe. Is enim cū nihil haberet uolebat dici pauper quaſi ſponte id genus uitæ delegiſſet: at inquit poeta eū nō poſſe pauperé appellari cum nihil habeat: & hoc pacto nouam hominis oſtentationem eludit. Teges:eſt pauperis domicilium. Palude bibula:ex herba paluſtri. Affectas:refertur ad quandam oſtétationem. Vano:non profuturo. Non ē paupertas: ſed mēdicitas.

De Praſſino.

SAEPius. Laudatur uictoria Praſſini aurigæ qui cum temporibus Neronis uinceret multos habebat fautores:non deerant tamen qui dicerent eum reportare uictoriam:quoniam multi fauerent ob Neroné a quo diligebatur:nunc mortuo Nerone uicit:ut tota uictoria ipſi de-

beatur. Ceſſiſſe Noroni.i.fauiſſe Praſſino ob Neronem.

In Aprum.

AEDes. In Aprũ pauperem:& alienas ſectãtem cœnas:qui caſam humilem & nigram emit iuxta hortos Maronis pulcherrĩos:ut illic ſæpe cœnaret. de hoc non tanq̃ de puero:ut nonnulli putarunt: ſed de paupere:& alienã menſam ſectante illud diſtichõ factum uideri poteſt:Non cœnat ſine apro noſter Tite cecilianus: quo uerſu cum uideatur dicere Cecilianum omnibus menſis habere aprum animal: deceptum lectorem in ſequenti uerſu fruſtratur:& ait bellũ conuiuã Cecilianus habet:quo intelligit Aprum pauperem illi eſſe conuiuam. Bellũ:autem irõice:hoc eſt illepidũ. Cœnabit belle:ĩ hortis Marõis.

Ad Fabullum.

IGNotos. Reſpondet Fabullo ignotos homĩes inuitanti quare ad cœnam non eat etiam ipſe inuitatus:quoniam ſcilicet cum ĩter ignotos cœnaret:uideret ſolus cœnare. Feſtiue ſe ſolũ appellauit ĩter ignotos.

De Caio Proculo.

CAIus. Soteria:hoc eſt uota ob Caium Iulium Proculum: qui conualuerat;celebrat ſoluto potu poſcens cyathorum numerum parem litteris nominum amici. Signat.i. facit hanc lucem felicem. Deſpẽraſſe:ꝙ deſperauerim. Minus gaudet:ego tãto magis gaudeo ſalute quo plus deſperaui & timui. Hypne:hypnos græce latĩe ſignificat ſomnum.conuenit ergo nomen puero miniſtranti Bacchum ſomni ducem:& auctorem. Beſſem:uas octo menſurarum.

In zoilum.

zoile: In zoilum qui ex ſeruo ad equeſtres annulos peruenerat:ut ſupra expoſuimus: Has cũ gemina compede dedicat catenas Saturne tibi zoilus annulos priores:hic tanti ponderis annulum hunc geſtabat:ut aptius olim potuerit eſſe catena eius pedibus: q̃ nunc annulus digito. Nonnulli auctore Plinio auri pondus in annulis oſtentabant:alii leues bracteas inſerebant gemmarum precium oſtentãtes. eam bracteam appellauit aurum æſtiuum Iuuenalis tangens hoc annulorum genus: Ventilet æſtiuum digitis ſudantibus aurum: Nec ſufferre queat maioris pondera gẽmæ. Perdere:occultatur:quia nõ eſt in tanto precio gẽma:cum additur nimium auri. Tuis cruribus: pro compede:erat enim ſeruus fugitiuus.

In Charidemum.

CVNarum. Charidẽum pædagogum ſuum & libertum a quo obiurgat: cum iam ſit uir. Mearum cunarum monitor:qui me infantẽ mõuiſti:uel mouitor:quia mouiſti cunas mihi ĩfanti:placet prior ſcriptura. Sudaria:uerbum Catulli. Pãnos lineos:qui excipiũt cadentem barbam a tonſore: Sed tibi non creui.i.nondum putas me ſatis adoleuiſſe. Catonem:qui utatur cenſura Catonis.

De Luperco.

FORmoſam. Lupercum captum amore Glyceræ irrumatorẽ eſſe oſtendit:& Glyceram fellatricem urbano ioco: dum ait Lupercum nuper dixiſſe ſe iam menſe toto non futuiſſe amicam:quia dentes doleret: nam ſi dentes & os ægrũ impedimẽto erat:quo minus illa coiret:ſatis apertum eſt indicium eſſe irrumatorem.

De Mulione ſurdo.

MVLio. Venditum mulionem ſuper.xx.milibus nũmum conqueritur:

& quaſi miranti magnitudinem precii: iuſtã tam grauis uenditionis cauſam uellet afferre: ſubdit eum fuiſſe ſurdum: ob hoc cum minoris debuerit uendi: ipſe idem cõmemorat: quaſi fuerit iuſta cauſa tã grãdis precii. Surdus erat: eludit Auctum.

De Amynta.

INDulget. Lygdum formoſum paſtorem ſuum per caſum monet recentem: ne uelit conſcendere arbores capitis periculo ad glandes decutiendas: nãm Amyntas paſtor dum ſaginandis ſuibus incumbit: ex arbore glandifera quam conſcẽdit cecidit: eiuſq; pater ſiluæ ligna ſuccidi iuſſit ad rogum filii. Amyntas: nomẽ paſtorale eſt ſumptũ a Theocrito: & uſurpatum a Virgilio. Cedentes: honuſtos glãdibus. Opes caſſas .i. glandes deiectas. Nemus triſte: cuius caſu perierat filius. Diræ rapinæ: filii. Damnauit rogis ligna .i. rogis dedicauit. Ligna noxia: e qbus cecidit Amyntas. Annũerare .i. reddere nũeꝝ.

In Cecilianum.

VIVida. Cecilianum auarum accuſat: qui poetæ epigrammata dixerat nõ eſſe uiuida: hoc enim fieri dicit Martialis eius cauſa: qui nihil donat: nã uita carminis ex argumẽto ducitur: referatur hoc quod magis placet: ꝙ parum uiuidum eſſet: quia de Amynta mortuo eſt ſcriptũ: ex hoc iocans poeta dicit: non mirandum eſſe ſi non eſt uiuidum: cũ de mortuo ſit compoſitũ: & eius culpa hoc accidiſſe: qui ad argumentum propoſuerit. Lemmata mortua .i. argumẽta de mortuo. Thymum: florẽ ſignificat gratiſſimũ apibus: quod circa ſolſtitia naſcitur: cum large floreſcit: protendit mellis prouentũ: ex attica tranſlatũ eſt: adeoq; ꝑmiſcue naſcit: ut in narbonẽſi agro lapidoſo maxima copia proueniat. auctor eſt Plini. Thymũ tamẽ atticum principatum tẽuit: & æternum epitheton inde ſortitum eſt. Virgilius: Cecropiumq; thymum: in inſula corcyræ ĩ amaritudinem pungit: unde corſica mella eundem ſeruant ſaporem.

In Vxorem.

DEPrenſum. Imprudentiam uxoris accuſat: quæ ipſũ deprehenderat: dũ pædicaret: obiurganſq; ſe pueri partes poſſe præſtare affirmabat. Poſito arcu: nam ipſe arcũ geſtabat: Hylas: pharetram: ut Apollonius lõgo carmine ſcribit. Megara: Creõtis filia fuit Herculis uxor. Megaram dici non Megeram carmen homericum teſtatur in Manium euocatione Homerus: & Megaram Creontis magnanimi filiam: quam habuit Amphitryonis filius roboris indomiti. Fugitiua: dum conuerſa eſt ĩ laurum. Oebalius puer: Hiacynthus lacedæmonius: quem dilectum diſco Phœbus interemit per imprudentiam: uerſus autem eſt in florem ſui nominis. In eundem florem Aiax conuerſus eſt: cũ iudicio armorum ſuperatus ſibi mortem cõſciuit. Inde idem flos dicit flos œbalius ab Aiace. Columella: Et male damnati mœſto de ſãguine ſurgũt Aeacis flores. Briſeis patrõymicum eſt: proprio noĩe dicebatur Hippodamia: ut ſcribit Euſtachius dilecta eſt ab Achille. Leuis amicus: Patroclus: nam Achilles Patroclum amauit: qui e patria opuntia iuſſus eſt exulare: cum affinem œãthem per imprudentiam necaſſet: unde œãthiũ ſacellum: & fons œãthius in ſiluis: Erat idem neceſſitudine coniunctus cum Achille ut colligit Euſtachius: cũ quo eſt educatus poſt exilium. Promiſerat autem Menœtio patri Patrocli Achilles ſe poſt expeditionem troianam eum domum reducturum.

Dare maſcula.i.noli exiſtimare tibi aliquid maſculum eſſe.

Ad Senem orbum.

ORBus es. Imprudentiam orborum omnium & diuitum accuſat: qui captatores putant ſibi eſſe amicos. Natus conſule bruto.i.es decrepitæ ætatis. Nouus:nuper factus amicus:nam is captator eſt: & ſpe obuenturæ hæreditatis tibi blanditur.

In Cantarum.

INTraſti. In Cantarum irrumatorem:quem eo uicio laborare ex coniectura oſtendit:nam ſiue mulierẽ adiret:ſiue puerum non patiebat̃ uel minimam rimam hiare:adeo ut uelox foramina acu facta obſtruenda curaret:nemo inquit poeta:qui uel pædicat uel legitimum init coitum mulieris tam anxio pudore afficitur:ſed irrumator. Cellæ: fornicis meretricis:nominibus inhabitantium inſcribebatur: Iuuẽalis:Titulum mentita lyciſcæ. Velo:quo circundãtur centones. Terebrantur:perforantur. Laſciuia:laſciuẽti & paſſim pũgente. Sollicitu:anxii. Qui pædicat:aut futuit ſed qui irrumat.

In Memium.

IAM Niſi. Memium monet ut cum arrigere non poſſit fiat irrumator: nam ſupra dixit:Nemo eſt Galla ſenex ad irrumandum. Verpi: dicuntur Iudæi circuncuſi:eodem habitu eſt mẽtula. Pãnucea:a pãno fit pãnuceus.a.um.dĩminutiuum pãnicula:auctor ẽ Pompeius:uel a pãno:quod placet uena eminentiore:cuius dĩmiutiuũ eſt pãnicula: nam & mulierum mammæ: & membra ſenilia iuuẽili humore exhauſta pãnucea fiunt:hoc eſt uenoſa.ſupra:Aut tibi pannoſæ dependent pectore mammæ. Laceſſis:inſequeris. Sũma petas.i.os: & fias irrumator.alibi::Nemo eſt Thai ſenex ad irrumandum.

In Blattaram.

OMNia.Blattaram deridet:qui cum omnem mulierum turbam deuitaret:& lingeret cũnos:cauſa inquit eſt ne cogat̃ futuere. Vmbra põpeiana.i.porticu Pompeii.alibi:Sic ueterem ĩgrati pompei quærimus umbram. Limina inachidos.i.porticum Europæ filiæ Inachi .alibi: Aut ubi ſidõio taurus amore calet. Lacedæmõium: dicitur ceroma: quoniam palæſtram lacedæmonii inuenerunt:& eo ceromate ſe ũgebant. Virgine.i.aquis gelidis uirginis:nam martia aqua:ut Plinius ſcribit natatu: uirgo tactu præſtabat.

De Silio.

SILius.Silius poeta prædium Virgilii in neapolitano habuit: ut ſcribit Pli.in epiſtola:habuit item uillam Ciceronis littoralẽ:quæ occurrebat a Lucrino Baias uenĩẽtibus. ibi Tullius olim inſtaurauit monumentum: & locum appellauit academiam: academiæ athenienſis æmulatione:eo mortuo proruperunt illic fõtes calidi:qui oculis medebant̃. Poſſedit eundẽ locum Vetus Antiſtius. fontes celebrati ſunt carmĩe liberti Ciceronis: cuius hi duo ſunt poſtremi: Vt quoniam totum legitur ſine fine per orbem: Sint oculis plures quæ medeantur aquæ. Vtrunq; autem prædium uoluit habere Silius:quoniam & Ciceronẽ olim fuerat imitatus in cauſis agendis: & poſtea in carmine punico Virgilium:hoc igitur in laudem Silii dicitur: Celebrat:nã coluit diligentiſſime tumulum Virgilii:ut ait Pli. Tumulum:ad Virgilium. Lares:ad Tullium refertur.

Ad Philim.

NVLla eſt.Philim multa quotidie ab eo poſcentem monet : ut cum ei quæcunq; petiit donauerit & ipſa det fellationem. Nulla eſt hora.i. nulla hora labitur. Relicto:attrito.res relictæ conſumptæ dicũtur imitatione græcorum qui apolebmena dicũt. Lapis:de crotalo ſiue de elenco:quod placet. Poſſũt:dicunt poſſe. Lucri fieri:uili precio emi. Siccus onix:ſiccum diapaſina :nam conſtat ex ſiccis odoribus:ut Plini.tradit. Profertur:ante oculos fertur meos ut emam. Carioſa:multorũ annorum. Expiet:purget ſomnos de te aduerſos. Indixit cœnam:te uelle cœnare tecum:apud Cicerõem eſt eadem ſignificatione : condicere cœnam. Condicere autem eſt priſca lingua denunciare. Nil mihi galla nega:i.patere te irrumari:nam nil negare apud poetam id ſignificat ut ante expoſuimus. Id autem perfacete hoc loco dixit.Nam aliud uidetur dicere:cum tamen hoc dicat.

De Silio.

IAM prope.Laudatur Silius:ꝙ emerit prædium uirgilianum:cum autẽ ſibi non minus uendicauerit Virgilium:quem carmĩe expreſſit imitando. Deſertos cineres:quoniam tumulus erat in agro. Tulit :accepit & aſſecutus eſt.

De Titio.

TANta.In fabuloſa eſt hiſtoria Titius Iouis:& Helaræ filius:dictus filius terræ:quoniam mater natum infantem ſpecu occultauit : ex qua cum adultus prodierit : fabulã dedit ꝙ ex terræ uiſceribus natus eſſet:eam ſecutus Virgilius Terræ omnipotentis alumnum dixit.Vnde ſpecus helaricia dicitur:nõ procul a patria Aepei q ligneũ equũ ſtruxit:hic alter eſt Titius:quem maſturbatorem fuiſſe oſtendit poeta elocutione:ait enim lauari hunc ſuis thermis: quæ q̃uis grandes ſint : ãguſte lauant mentulam Titii:eodem elocutiõis genere ſupra.ẽ uſus : Secretuſq; tua cũne lauaris aqua. Et columnam: etiam ĩ Priapo dicunt poetæ.Lauatur anguſte:quia maſturbatur.

Ad Iulium Cerealem.

COENabis belle. Inuitat Iulium Cerealẽ his ferme appoſitis ferculis quæ ſupra promiſit amicis:Nũciat octauiã phariæ ſua turba iuuencæ: & hoc amplius:ꝙ nihil recitaturum promittit: ſed auditurũ bellũ giganteum :quod amicus conſcripſerat. Bello:feſtiue cum relaxatiõe animi. Conditio melior: ſi non habebis meliorem cœnam. Octauam:nam ea hora lauabatur Martialis. Stephani: meminit Trãquillus in Domitiano:is balnea ſtruxit. Porrũ:duo genera habet ſectile: & capitatum:Sectile dicitur fila habere:quæ Plinius appellat inciſuras:& in diſtichis:Fila tarentini grauiter redolentia porri Ediſti quotiens oſcula clauſa dato.Nero omnibus æſtatis mẽſibus porro ueſcebatur uocis gratia.Mella equeſtris ordinis:cum a Tiberio prĩcipe damnatus accerſeretur : ſuccum porri ad trium denariorum argẽteorũ pondus hauſit:quo expirauit.Si ſupra id pondus ſumatur:dicit non eſſe noxius.Cordila.i.fœtus thynni.Lacertus:gẽus piſcis. Rutæ :ut ſupra rutatos dixit lacertos. Maſſica: potes ad maſſam lactis referre: hoc eſt caſeum:nam caſeus fumo uelabrẽſi cõmendabatur ex uelabro regione urbis.Vnde caſeus uelabrẽſis in diſtichis eſt.Poteſt referri quod magis placet ad uinum. Igne enim & fumo condire uina docuit Maſſylia Galliæ. Oliuæ picenæ:cibis accõmodatæ ĩ guſtu: nã dabatur quicquid ante cibariorum lances:propter guſtum dabatur :

quod ſupra uerbo græco dixit propinin: guſtare. Aues cortiles.i. gallinas. Aeterno:immortali. Proxima:uicina laude.

De Claudia Rufina.

CLAudia. Claudiam britannam utraq; lingua eruditam laudat:ſimul & ipſi & marito optat felicitatem. Pectora:mores. Cærulei: dicuntur inſulani: Vnde & ipſa Circe uitrea dicta eſt ꝙ coleret circeios inſulã: Vitreæ iuga perfida Circes:Papinius. Nurus:ex filiis. Tribus natis: priuilegio trium natorum. Ius etiam quattuor natorum dabatur mulieribus trium uiris. Optat autem poeta non ut tantum tris natos habeat:ſed ut tot habeat liberos:ut trium liberorũ priuilegio ſuo iure utatur:nam qui aut nullum filium:aut tantum duos haberet: non utebatur iure trium filiorum:de quo ſatis multa ante dicta ſunt.

In zoilum.

VNGuenta. In zoilum furem:quem & furti accuſat: cũ nuper odoramenta ad funus parata ſubripuerit:& ſeruum fugitiuum eſſe ĩdicat: quod bis iam teſtatus eſt ſuperiore carmine. Turpi:infami & furaci Lecto ſtygio.i.capulo:nam capulus lectus ſtygius ẽ. A pedibus: nam olim cum ſeruus eſſes fugiſti:& fuiſti in compedibus.

Ad Vrbicum.

HORtatur. Lupus nouam artem captandi dicebat:& blandiens hortabatur Vrbicum orbum & diuitẽ ut quæreret liberos: cũ tamẽ id minime uellet. Poeta in hunc iocatur: hortaturq; Vrbicum ut moriatur: tanq̃ ſuſcepiſſet liberos:hoc eſt nihil relinquat. Lupo: nã ſi morietᷓ tanq̃ pater uidetur uſus cõſilio Lupi. Fieri patrẽ: te quærere uxorẽ: ex qua filios ſuſcipias. Quod minus:quõiam ipſe uellet eſſe hæres. Videri uelle quod nolis:id quod ĩ damnum tuum ſit. Vt facias: ut accipias uxorem. Sic:ita condito teſtamento.

In Cheremonem.

QVOd nimium. In Cheremonem:qui mortem laudabat:ĩ quo uolebat uideri ſectari ſapientiam ſtoicorum: qui mortem contemnunt: & de contemnenda morte præcipiũt.cum id ageret deſperatione & ex rei domeſticæ difficultate:nulla inquit laus eſt Cheremon ſi in iſta miſeria mortem optas:maior laus fortitudinis fuerit ei qui inopiã magno animo ferre poteſt. Stoice:qui ſtoicus uis uideri. Tegetes:habebant pauperes. Nudi: ſine culcitra & nullo apparatu. Magnus homo:ironice loquitur. Age.dum:eſto hortantis eſt. Roſeo:iuuẽili. Perdere nihil.i. ſemper animum relaxare. Eſt facile: nullius laudis eſt. In rebus ãguſtis.i.ĩopia. Qui miſer.i.q ĩopiã nõ moleſte fert.

Ad Seuerum.

MIRaris docto. Inuitat Seuerum ad cœnam miſſo carmine: Seuerus & doctus erat:ut uerſu non indigeret: & diues ut non deſideraret alienam cœnam.duabus ĩquit de cauſis potes mirari o Seuere:& ꝙ mitto tibi carmina docto:& ꝙ te uocem ad cœnam diuitem: at dii cum ambroſia ſatientur:accipiunt etiam uinum noſtrum: ꝙ ſi cœnam & carmina quæ habes:non amas & accipis:quid poterimus dare:q.d.ſi tantum ea daremus quibus indiges:nihil poſſemus dare:cũ oĩa hẽas.

In Theleſphorum.

CVM me. In Theleſphorum:qui in media palæſtra cum incitatũ poetã uideret:grandem ſtipem poſcebat:conqueritur hoc fieri:ꝙ ſi tonſor ĩminente nouacula libertatem & diuitias rogaret: Martialis promit-

teret:ſed tonſus non modo nil daret:ſed & iam uerberaret. Idem nõ faciet Theleſphoro:ſed ne quid poſcat: ei os obſtruet:quia eũ irrumabit. Permittunt in me:quia magnam licentiam habẽt. Theca: repoſitorium nouaculæ. Nil faciam:non uerberabo te. Lota lana: pectinis ſcilicet:ne aliquid poſſis poſtulare dicet λειχάζειν.i.irrũationẽm. Cupidæ auaritiæ.i.tibi cupido :& auaro.eo uerbo græco uſus eſt Ariſtophães:uel dicet ἐρρωσθαι.i.bene uale: & dimittet ſie premio.quod te auarum cruciabit. Mentula lota lana.i. cum peracto opere abſterſa fuerit mentula. Lucilius:Mutoni lachrymas a leua abſterſit amica.

In Carinum.

SENos Carinus. Dactylotheca ſignificat repoſitoriũ cõplurium gemmarum.primus Scaurus priuignus Syllæ id romæ oſtẽdit :Pompeius mithridatico triũpho attulit:quod Varro prælatum ſcribit fuiſſe dactylothecæ Scauri. Cæſar eius generis ſex dicauit in ædæ gẽeris genitricis. Dactylothecæ nomen ductum eſt ab ãnulis reponendis:tamen ut dixi compluriũ gemmarum eſt repoſitoriũ: quæ pro arbitrio domini in annulis concludi poterant. Carinus ſex annulos habebat conductos:quos die noctuq; geſtabat.id cum alii luxui & magnificẽtiæ aſcriberent :poeta ait eum id agere:quõiam plures non habebat: nec dactylothecam. Videtur ſignificare eum non habere repoſitoriũ annulorum:cum intelligat non habere plures gemmas: ſed eas conductas:ex aliena dactylotheca:ut illud Iuuenalis:Educta paulus agebat Sardonyce.

De Chione & Phlogide.

SIt Phlogis. Vtrunq; nomen fictum eſt. Phlogis ab ardore: nam phlox ſignificat flammam. Chione frigus a χίον quod niuem ſignificat. Alutam languentem :mentulam. Non ſinat: non poſſit excitare. Peliam: Iaſonis patrem. Criton:medici nomen eſt maſculi & mentulam habentis. Hygea :filia Aeſculapii medica. Euſtachius quidẽ in Homero & Diodorus & noſtri duos tantũ filios Aeſculapio dedere: Machaonem & Podalirium. At interpres Lycophrõis uſus teſtĩonio Apollodori & Plinius in pictura Hygeam: Eglen: Panen :Calaſũ Aeſculapii filias eſſe teſtatur:quas Socratem pinxiſſe cum patre Aeſculapio Pli.affirmat. Hygea autem nomen conuenit medicæ: Hygia enim græce latine ſignificat rectam ualitudinem. oppõit autem Critonem:& Hygeam ut oſtendat illam indigere uiro maſculo :non fœmina. Marmoream:cum non moueretur.

In Maneium.

LINgua. In Maneium lingentem femur:cuius ſupra meminit. Vrbane autem ait eius linguam dum nuper muliebri inguini hæreret:mẽſtrui profluuio obturpuiſſe adeo ut poſthac non ſit futura utilis ueteri libidini. Mœchus ore:dũ fellat. Maritus lingua: dum hæret femori mulieris. Sũmemianis: meretricibus: Nudum:uel inopem:uel remotis arbitris quod placet. Per tubos:tubi dicuntur cãnæ plumbeæ quibus aqua deducitur: Tubos:appellat inguina muliebria. Conſcia:quaſi rem ueram ſciret. Morbus indecens: ſanguis mẽſtrualis. purus dicitur non cõtaminatus aliqua labe:ad corpus refertur. Purus item cum de animo dicitur:eſt non contaminatus ullo uicio :hic uerborum ambiguitate utitur poeta. Nõ mirandum:nam ut ſcribit

Pli.tam malefici humoris eſt ut iactæ ſegetes eo marceſcant: apes ĩmoriantur aſpectu mulieris eo laborantis:ſpeculum hebetetur. Purus:non poteſt eſſe contaminatus ſcilicet eo menſtruo. Nec impurus:quoniam id ſceleris non poterit amplius cõmittere.

De Leſbia.

LESbia. Agere gratis aliquis dicitur:qui opere precium nõ exigit:gratis item agit qui nihil ſoluit: hanc ancipiti uerborum ſignificatione Leſbiam poeta deridet:quæ iurabat ſe nunq̃ gratis fuiſſe fututam:ĩtelligens ſe non feciſſe copiam ſui niſi magno precio: poeta ex altera uerbi ſignificatione ait uerum eſſe quod Leſbia dicit: nunq̃ enim fuit fututa gratis: quoniam oportuit eam ſoluere precium his quos uolebat fututores.

In Philomuſum.

SPEctas nos. Philomuſum mutoniatos pueros in balneis ſpectantem & interrogantem magna cura quare eos Martialis habeat puros:cĩædum eſſe oſtendit. Pædicant curioſos: feſtiue eum cinædum eſſe oſtendit:cum ſit tam curioſus in mutoniatis inſpiciendis. Curioſus enim dicitur qui magna cura aliquid perquirit.

In Fauſtum.

NEScio. Fauſtus cum haberet cõmercium cum adoleſcentibus: nolletq; id palam fieri:dabat litteras ad puellas: ut cum his cõmune aliquid habere uideretur:eum urbaniter redarguit poeta inquiens neſcio qd ſcribas puellis:ſed rem illam ſcio:ꝙ puellæ non ſcribunt tibĩ:hoc eſt turpitudinem tuã ĩter pueros. Hoc ſcio.i.cõmercium tuum. Ipſe enim abutebatur pueris:& pueri eo.

In Iuſtinum.

SEXcenti. Iuſtinus ſolitus Martialem inuitare ad diem natalem: eum nunc prætererat.dc.inuitatis: promittens daturum cœnam ĩ ſequẽti die:cum poeta munus mittere ſoleret ueteri inſtituto natalem celebranti:& ipſe præteritus a Iuſtino munus differt in diem craſtinũ: mittant inquit ſexcenti inuitati munera tibi hodie:cras ego mittam: quoniam cras me inuitaſti. Iuſtinus craſtinam cœnam promittebat inſequentis diei. Poeta craſtinum munus pollicetur:quod nunq̃ ẽ futurum:ut ſupra: Dic mihi cras iſtud poſthume quando uẽit: cum uideatur polliceri craſtinum munus.i.inſequentis diei. Ad officiũ lucis:ad celebrandum diem natalem. Poſtera.i.cœnam ſequẽtis diei. Sexcentis hodie.i.dc.mittant hodie munus:quos inuitaſti.

In Vacerram.

ET Delator es. Vacerra conquerebatur ꝙ nummos non haberet:poeta tempora ſua notans miratur quare pecuniam non habeat: cum tam malas exerceat artes: quibus ſolis pecũia quærebatur. Calũniator: falſas accuſationes reperis. Laniſtæ: dicebantur qui emebant pueros nutriendos ad gladiaturam. Mangones ad uendendũ dicti a manu & ago:hoc eſt expoliendis pueris ut maiore ueniant. Inde mangonizare tractum eſt: quod ſignificat expolire ad fallẽdũ emptorẽ: agroſq; mangonizatos legimus: & mangõizata balnea apud Pliniũ: & Varronem.

Ad Mathonem.

PARua rogas. Mathonem agendis cauſis nihil iam lucrantẽ:& ne minimam quidem ſtipem conſequentẽ a diuitibus deridet:ſimul mõet

ut pudorem ſuæ repulſæ leniat magnarum rerum petitione:nã nimis ignomĩiæ fuerit ſi in magnis tulerit repulſã. de Mathone Iuuenalis: Sic pedo conturbat:Matho deficit:ideſt pauper fit.

Ep.Canis Lydiæ.

AMPhitheatrales. Epitaphium Lydiæ canis: quæ diſcerpta fuerat ab apro in uenatione theatri. Nutrita: loquitur canis. Magiſtros qui præſunt theatris. Erigone: mortuum patrem Icarum repperit cane duce: cui Imera erat nomen. hæc dolore obitus paterni ſibi mortem cõſciuit: Imera item dominæ mortuæ ſpiritu parẽtauit:ut alii ſcribũt coniecit ſe in puteum: quem anigrum appellãt:hoc eſt ſine humore. nemo enĩ poſt canis fabulã eius aquis uſus eſt numinũ miſeratione. eius effigies ĩ cælũ relata eſt. Cephalũ: cãis datus eſt cuſtos Europæ a Ioue: quem laborãtem Procris ſanauit: Inde canem meruit dono. ex creta igitur Cephalus coniũx Procri mortua uxore duxit Thebas. Ibi erat fera ĩſuperabilis cãibus:ut Ouidius cecĩit. Vt autẽ ex teſtĩonio Iſtrii ſcribit Iginius erat uulpes inſuperabilis cãibus: Cephalus: lelapa (ita enim appellabat canis) emiſit in uulpẽ. Cũ autẽ & numine Iouis canis eſſet inſuperabilis & Themidis uulpes: utrũq; in marmur conuertit Iuppiter:ut alii ſcripſerũt canis in cælum eſt relatus. Cani Dulichio.i.itacenſi cãi Vlyxis. Canes Vlyxis apud Eumeum ſubulcũ redeuntem dominũ poſt.xx. annos agnouit:ut ſcribit Homerus:qui eoſdem blandiẽtes Thelemacho ĩtroduxit. Ille appellabatur Argus. hunc in fimo repperit Vlyxes reuerſus plenum pediculis. lõgũ extat Homeri carmen in odyſſea. mortuus eſt extrema ætate confectus. Erimante:quem interemit Hercules. Calidon:quẽ Meleager. Tertius aper in Lydia ubi periit Athis filius Crœſi:ut ſcribit Herodotus.

In Tuccam.

VENdere. Tuccã accuſat: qui teneros emebat pueros:eoſdem exoletos uendebat. Dominos: pueros olim amatos a te:ut dominam amicam dicimus. Rudes: pueriles. Luxuria: in eadẽ ſignificatiõe eſt ſupra: Non amo iam dices:hæc quoq; luxuria eſt.nam luxuriã appellat non modo nimium rerum appetitum:& luxum: ſed etiam immodicum contemptum earum rerum quibus uti debes.

De Leda.

HICtericam. Iocus eſt in Ledam fallentem maritum noua arte: ait enĩ ſe eſſe hictericam: neq; ulla arte poſſe ſanari niſi futuatur. Tanti .i.ſe tanti facere ſalutem. Tolluntur:in uenerem.ut ſupra: Suſtulit ille pedes:ſuſtulit hic tunicam.

De Nata.

DRAuci. In Natam blandam & exiguo uerbo appellantem mentulã exoleti ſui pipinnam:nam pipere eſt minorum pullorum uocem emittere. Vnde pipillo frequentatiuum quod paſſeri dedit Catullus: Ad ſolam dominam uſq; pipillabat. Poeta ait tãtæ magnitudinis eẽ: ut ſi Priapus conferatur: poſſit Gallus uideri:hoc eſt caſtratus. non nulli codices habent bipennem:hoc eſt duplicem pẽnem:ſed placet prior ſententia:licet ſyllaba mutata ſit.

In Lygdum.

VENturum. Conqueritur ſe decipi ſæpenumero a Lygdo puero: cui ĩprecatur:ut pileo tegat mentulam. Vmbella indumẽtum capitis erat: quo Solis radii arcebantur: huius erit diſtichon.obſcena metaphora

abuſus eſt:nam per dominam luſcam & ſi aliud uidetur intelligere: mentulam ſignificat. Tegas umbella.i.tegas natibus mẽtulam :uel ore:tanq̃ umbella:nam erat fellator.ut alibi:At quõdam mihi Lygde nil negabas.i.fellabas.

De Bacchara.

CVRandum.Medico riuali.i.qui eundem amat quem ipſe. Gallus:io/cus eſt in Gallo:& græco:& ſignificat ſacerdotem Cybelis.

In Celiam.

THEca tectus. Eodem argumento ſupra ſcripſit in Lecãiam: Inguina ſuccinctus tibi nigra ſeruus aluta Stat quotiens calidis tota foueris aquis.Nam & hæc Celia lauabatur inter uiros nudos inguinibus ſo/lum ſeruum uidebat ſibi aſtare fibulatum:quod cũ alia de cauſa fa/cere uideretur:poeta indicat eam ita egiſſe:ut ſeruum ad coitum re/centem haberet.nam fibula non modo uelandis inguinibus:ſed etiã coercendo impetu libidinis utebãtur. Aena:nigra:nam ex aluta ni/gra erat fibula:ut ſupra:Nigra ſeruus aluta. Vt quid facias:nam ci/tharœdus & coraules & comœdus ad uocem ſeruandam fibula utit̃: quoniam nimio coitu rauceſcit. Ne uidearis inuidere:uolẽtibus ſci/licet uti magno pene ſerui tui. Remitte:concede ut nõ utat̃ fibula.

Ad Petum.

SOLuere:Quæ mutuaueras. Bucco:diſpẽſator. Nõ mea:ſed Buccõis.

In Vaceram.

IN Omnibus.In Vacerram.qui ut cœnam captaret: omnes inibat cœ/nationes:& in proximo loco ſimulabat ſe demittere aluum:ut aliqua permanendi cauſa eſſe uideretur:& parata cœna inuitaretur a domi/no. Conclaue:locus ad cœnandum:ut eſt apud Ciceronem. Cœna/turit:cupit cœnare.

Ad Victorem.

VTEre. Cõſulit amico ducturo uxorem:qui hactenus nullum cum fœ/minis habuerat cõmercium:ut ante nuptias diſcat muliebrem palæ/ſtram a perita meretrice:quoniam a ſponſa uirgine & rudi ea diſcere non poterit. huc ſpectat epigramma ut derideat eum qui cogitat de ducenda uxore. Flamea:indumẽta capitis:quibus ĩ nuptiis matrõæ utebantur ad uelandum pudorem.Lucanus: Flamea ſollicitum præ/uelatura pudorem. Tondebit:faciet tõſos tuos cinædos:ne tibi pla/ceant. Peregrina.i.ſi neſciueris uti cũno:ut ſit tibi ignota. Subur/ranæ meretrici: nam in ſuburra erant meretrices:ut ante. Faciet te uirum:docebit officium uirile.

Ad Petum.

AD Primum.Petus malos miſerat mulos poetæ: quem ad primum la/pidem inuitauerat:ut uix decima hora eo peruẽerit: cum pigricia ac/cuſaretur a Peto:ait culpam illius eſſe: qui tã pigros mulos rhedarios miſerit:qualibus ſcilicet Petus ipſe utebatur:ita eum deridet.

Ad Flaccum.

LITtus. Iocatur cũ Flacco:qui petierat ut uillam baianã uerſibus lau/daret:ait enim ſe malle indulgere Genio:q̃ uerſibus baianis:pluris e/nim ſe facit q̃ baias: quas Flaccus uerbis magnificis aureum littus appellabat. Baias:totiens inculcatum eſt in contẽptũ Flacci. Vtrũ q;:indulgere Baiis & mihi. Detur:ut faciam hoc. Quid: o quantũ Martialis & Baiæ.i.ut ego mihi indulgeam:& tamen Baias laudem: &

in ea uerſuum cura uoluptatem capiam.

De Spadone & ſene.

CVM ſene. Egles uicem dolet: quæ & ſpadoni nupſerat: & adulterum ſenem habebat: ut neuter uiri officium præſtare poſſet: optat miſera alterum ſpadonem fieri uirum: alterum ſenem fieri iuuenem. Sicca: carens officio uiri. Opera: uenereo. Anus: propter ætatẽ. Vterq; labor: uterq; laborans. Citherea: Venus: quæ geniali toro præes.

De Philoſtrato.

A SInueſſāis. Philoſtratus multa apud græcos ſcripſit: ſed hic cum in balneis ſinueſſanis eſſet tantum uini potauit: ut ebrius factus ſcalarum lapſu pene extinctus ſit: quo facto periit Elpenor. Elpenor enī Vlyxis ſocius: cuius cadauere manes euocati ſunt ab Vlyxe ebrius factus apud Circē: lapſuſq; e ſcalis periit. hoc mortis gēus notat Ouidius in Ibim: ipſe apud Homerum ī carmine infernali Vlyxi narrat. Nocte iubente. i. nocturno tempore ita iam exigente.

Ad Soſibianum.

NEMo habitat. Soſibianus nouo genere captationis utebatur: nam orbis & diuitibus partem domus ſuæ gratis habitandam dabat: quod cum ex liberalitate uellet uideri facere: poeta indicat eum auariſſime agere: quippe qui eo munere hæreditatem petat longe maioris precii q̄ ſit iuſta penſio. Pluris locat: quoniam ita hæreditatem captas.

In Antiochum Tonſorem.

QVI nondum. In Antiochi tōſoris imperitiam: a quo cum nuper tōderetur crebris inciſuris notatus eſt. Brachia tondebātur: qui inter ſe lacerātur in ſacris Cybelis. Enthea: deo plēa. Alcon: medicus uulnerarius. Entherocellas: īteſtina. Dedolat: apta oſſa. Pētheus ad matrem: Agauem a qua lāiatus fuit. Orpheus: laniatus a ciconibus. Menadas: mulieres furentes: nam μένος eſt furere. Qualia: quales īciſuræ. Picta fronte. i. rugoſa. Habet cor. i. eſt ſapiens.

In zoilum.

SIDere. Sidus eſt genus morbi: ut ſupra eſt dictum: quo linguæ uſus amitti ſolet. ſupra: Hoc opus eſt ſubito fias ut ſidere mutus. Vnde Siderati: quibus urina pulli aſinini nardo admixto per coniunctionē medetur. zoilus fellator erat quod frequenti carmine indicauit: nūc amiſſa lingua cogetur futuere. Lingere: fellare eſt apud hūc poetā. ſupra: Lingas non mihi: nam proba & puella eſt. Dum lingis. i. dū fellas: uel cunnum lingis quod placet: nam ſupra idem eſt epigrāmatis argumentum in eum qui dum cunnum lingeret: linguam amiſit adeo ut præterea nec purus eſſe nec impurus poſſet. Certe nūc: poſt q̄ lingendi uſum amiſiſti.

In Parthenopeum.

LENiat. In Parthenopeum qui tuſſim ſimulabat: ut conditis cibis uteſceretur: quod ſupra in alium ſcripſit. Nucleos: conditos. Dulces: mellitos. Non ſinit pueros eſſe truces. i. quo pueri lugentes placāt. Eſt gula. i. propter gulam id agis.

Ad Charidemum.

DIVes eras. Charidemus cum olim diues eſſet pædicabat: nunc factus pauper ut amiſſa bona inſtauraret anus ſectabatur. hoc enim genus lucri propoſitum erat bene mentulatis: quod carpit Iuuenalis: Vetulæ ueſſica beatæ: nam illud in uniuerſum dicitur & non de una.

De Cariſiano.

MVLtis iam. Cariſianum deridet: qui cum pædicaretur nolebat uideri pædicari: ſed feſtiue crimen ſuum prodidit per imprudentiam: nam cum multis iam diebus diceret ſe non pædicaſſe: & cauſam quærerẽt ſodales: dixit ſe habere uentrem ſolutum: quod ipſum impedimẽto erat cinædo: non pædiconi.

Ad Pollam.

INTactas. Ad Pollã: quæ mittebat recẽtes roſas & intactas: poeta optat ut roſas uexatas potius mittat eius delicias redolentes: an ſimul alludit feſtiue ad eunuchos pulcherrimos: quos Polla habebat: ut ſupra dictum eſt.

In Chreſtillum.

CARmĩa. Chreſtillum deridet: qui ut laſciuũ carmẽ aſpernari uiderẽt: & ſeuerum laudare Lucilii: Lucretii: Accii: Pacuuii poetaꝝ rudimẽta: & quibus ut ſcribit Quintilianus lepos: & ultima mãus defuit: uerſus extollebat. ſed tamen ut ĩquit poeta cũ eius generis carmina legeret: non ignorabat quid ſaperet mentula: per quod oſtendit eum fuiſſe fellatorem: & inter antiquos poetas ſectari recẽtes mores. Salebras: duriciem. Metrophanes: hic uerſus eſt Lucilii: quem luculentũ flue re ſcribit Horatius: & carpit: ꝙ græca uerba inferat carmini. fuit autẽ ſatyrarum auctor: ſed hoc carmen eſt in Metrophanem Columellam tumulatum eius ſeruum: ut ita legatur: Lucilli columella ſitus eſt hic Metrophanes. Columella Metrophanes: nomen eſt proprium. Lucilli: ſcilicet ſeruus. Terrai: genitiui antiquorum: quibus utitur ſemper Lucretius Accius: & Pacuuius ſcriptores tragœdiarum clariſſimi ſententiarum grauitate: ut ſcribit Fabius: & pondere uerborum: ſed his defuit expolitio: non eorum culpa: ſed temporum: quibus ſtudia adhuc erant inculta. Sapiat: quia es fellator: & mentulam lingis laſciuiſq; noſtrorum temporꝝ moribus ĩter ſeueros ãtiquoꝝ uerſus uteris.

Epitaphium Canaces.

AEOLidos canace. In Canacem epitaphium quæ ulcere ſerpentis ĩ ora extĩcta eſt. Aeolidos: alludit de Canace filia Aeoli ſorore Macarei. Ah facinus: genus morbi. Tenero: puellari. Oſcula. i. os ipſũ. Nõ ſunt data: quia partem aſſumpſit morbus.

In Theodorum.

PIErios. In Theodorum malum poetam: in quem ſupra. huius ædes incendio aſſumptæ ſunt: de quibus cum uideatur conqueri Martialis quaſi amicus Theodoro: exit ĩ ĩprecationem: & cõqueritur ꝙ dominus non arſerit. Pierios: poeticos. Dominus: malus poeta: ante dixit ſe huic ſuos libellos mittere nolle: ne ille ſuos mittat ineptos.

In Verpum æmulum.

QVOd. In poetam Iudæum qui Martialis puerum pædicabat. Verpe: iudæe. Carpas: ſuffureris: ut ſupra: Poeta carpit. i. ſuffuratur. Corripias: frequẽter rapias. Solymi: populi fĩitimi Liciæ. Vnde iudæorum gens deducta eſt: eos Bellerophon expugnauit: ut Homerus meminit: & longa eſt diſceptatio apud Homeri interpretes: de quibus Solymis poeta intellexit. Strabo de finitimis Liciæ uidetur ſentire. Iuras per templa tonantis. i. iuras per numen romanum. q. non ſis Iudæus. Anchiala: urbs eſt Ciliciæ littoralis cõdita a Sardanapallo: ut Ariſtobolus ſcribit: In qua ẽ ſtatua lapidea cõditoris: quæ dextræ manus digitos complicat: cum monumẽto litteris aſſyriis inſcripto:

Sardanapallus Anacīdaraxis filius Tharſum & Anachialim uno die cōdidit: Ede bibe lude:& cum te mortalem noris: præſētibus exple deliciis animum:poſt mortem nulla uoluptas.placet igitur intelligas Anchialum numen Sardanapalli:quod Solymis finitimum eſt: īmo littoralem hanc Ciliciæ partem Solymi aliquando tenuerunt:ut ſcribit Ioſephus. Iura per Anchialum.i. per numē Sardāapalli:quo ſimul oſtendit eius molliciem: & patriam. Quod nonnulli ſentiunt de Anchialo puero hactenus non legi.

Ad Flaccum.

INCideris.Feſtiue idem eſſe docet baſiari a fellatore:qui mentulas ore abluit:& mergere caput in ſolium uas balneorum ubi mentulæ lauātur. Puta te mergere caput.i.abluere caput.

In Germanum.

MARtia. Ex martia de qua ſatis ſupra diximus:Germanus riuulum deduxerat in ædes. Vnde nuper reppulerat puerum romāum:poeta cōqueritur martia aqua ĩintercidi ciuem romanum a barbaro cū aqua ſit romana:& ciui debeat ſeruire potius q̄ captiuo. Salit:labitur ſaliens. Obſtas:reſiſtis. Imbre:irrigatione & unda diuitis large fluentis. Vnda uictrix:aqua martia romana. Captiuam ſitim.i.tuam: qui es captiuus. Submoto:repulſo.

In Theleſinam.

VNA nocte.In Theleſinam deformem:ad quam nō poterat arrigere: quod ut oſtendat non ſua culpa accidere: ſed Theleſinæ hoc ſcribit. Poſſum:ſcilicet futuere aliquam:nō poſſum te ſemel quattuor ānis. oppoſitis dictiōibus acumē ē ſemel & quater.iiii.annis: & una nocte.

Ad Baſſum.

EFFugere. Baſiatorum oſculis offendebatur Martialis.nonnulli enim blandientes ſolebant obuios amicos oſculari:Martialis hoc longo reprehēdit epigrāmate:conſulitq; Baſſo: ut eos ſibi faciat amicos quos nolit baſiare: oſtendens ſe malle amicitiam aliis in rebus eſſe: q̄ in baſiis quibus.ſ.offenditur.optes inquit eos amicos qui te nō baſiēt. id enim eſt gratius q̄ baſiari. Non eſt effugere: fieri nullo pacto poteſt ut poſſis effugere baſiatores. Vlcus:deterebit eos. Puſtulæ: ulcera parua. Triſte mētum ſordidi ue lichenes:idem dixit ut puto: nam lichenes ulcera oris erant: quæ multorum intuitus occupabant furfurem cutis excitantia:is morbus incognitus fuit ad mediū uſq; Tiberii prĩcipatum:quo tēpore peruſinus quidam eques ſcriba quæſtorius eo morbo laborans:quo in aſia correptus fuerat multos contagione fœdauit:eum appellarunt nomine latino mentagram:quōiā a mento oriebatur. Ceroto:puto de ceruſſa intelligi:nam labra ceruſſata dixit in Philenim ad emēdationem ulcerum ꝓderit quo minus te baſiēt. Baſium nuptiale.i.mūda baſia:que obſtructo ore ſeruabant ſponſæ. Cucullis:indumento capitis. Aſſeret: uendicabit te.Lecticæ pellibus & uelis ſternebantur præſertim nuptiales & ritu antiquo ſponſi in pelle lunata ſedebant: ſed hic de quacunq; lectica intelligo. Conſulatus:ſi etiam fueris conſul. Abiget: ſubmouebit: Sella curuli.potes intelligere uel de prætore uel conſule. Quem nolis.i.amicum a quo non baſia exigimus.id enim ſit amoris teſtimōiū: ꝙ ſcilicet te non baſiet.

In Leſbiam.

DE Cathedra. Ficoſam Leſbiam & pĩguẽ deridet: cuius ueſtes natibus hærebãt: quotiẽs ſurgeret. Miſeræ tunicæ: uiſcatæ. Pædicãt: hærẽt culo. Symplegades: ſcopuli qui inter ſe cõcurrere uidentur: idẽ dicũtur ciãeæ & minyæ a Martiale ob curſum quem illac minyæ. i. argonautæ tenuerunt. Nates appoſitæ: appellauit gemĩam ſymplegadẽ. Vel nimias. i. præpingues: ſed magis placet ut legas mĩyas. Nec ſedeas: ſed iaceas natibus ſupinis.

Ad Flaccum.

HABere. Obiurgat Flaccum: qui exilem & nullius pene corporis amicã diligat. Pũgat: præ macilẽtia. Sera: ſpecies ſeræ. Eminet: uidetur eminere. Carnarius: corpulentia aliqua delector.

THAida. Idem argumentum: miratur oculos Flacci incidiſſe in eã quæ uix ĩſpici poteſt: quã cũ uiderit dicit eũ etiã poſſe uidere ĩcorporeũ ĩdicãs corpore carere eius amicã: quaſi dicat amica tua nõ hẽt corpus.

NON eſt. Poſt recẽtem Lydiæ concubitũ hoc ſcribit: quam formoſam carnẽ habere fatetur ſed nõ faciem: nã caret illecebris & inſulſa eſt. Carnem: formoſum corpus. Aedilis: præfecti templis curãdis: ſi qua imago in tẽplis aut ſudaſſet aut eſſet locuta putabãt portentũ. Lydiã immobilem & illecebris carentem appellat imaginem.

Ad Sophronium

TANta tibi. Sophroniũ muliebri & molli ore miratur potuiſſe fieri patrem: nõ referẽs hoc magis ad oris mollitiem: q̃ ad probitatẽ animi. Fieri patrẽ. i. habere rẽ cũ uxore: ſimul innuit eũ raro cũ mulieribus uerſatum.

In Vxorem

VXOr uade. Dimittitur uxor a poeta: & fit diuortium allatis cauſis iuſtiſſimi diſcidii. Curius: dentatus arator. Tatius: rex ſabinorum qui caſtiſſimi habebãtur. Surgere: e menſa. Rumpe latus: dicũtur operam ueneri dantes. Faſcia: pectoralis: qua utebantur mulieres. Patet: ſatis nuda eſt: quaſi dicat nunq̃ tã nuda eſt quin magis nudã eſſe optem. Opus noſtrũ: coitũ. Motu: criſſatiõe. Sederat equo. Huius generis coitus meminit Ouidius in arte: ſed cõtrario ſẽſu: nã Hectorem dicit inſediſſe Andromache equo hectoreo: utebatur Hectore tanq̃ equo: nã ipſa ſupra erat tantæ erant illæ illecebræ Andromaches: ut ſerui uidẽtes maſturbarẽt. Sis lucretia. i. utaris moribus lucretiæ. Thaida. uolo: te habere mores Thaidis & laſciuos.

Ad Septitianum

EXPlicitũ. Deridet Septitianũ qui legendũ librũ Martialis ſuſceperat: non ſtudio quidẽ legendi: ſed ut ſui quoq; a Martiale legerentur: hoc cũ poeta ĩtelligat reſtituto libro ſcribit. Cornua: uſq; ad umbilicos: qui quidem ex cornu fiebant: ut ſcribit Porphirio.

Ad Lectorem

QVAmuis. Vltima mãus eſt. xi. libri ubi ſe plura potuiſſe ſcribere monet: ſi quis eſſet qui munera daret: & leuaret difficultatẽ domeſticã. Lupus: uſurarius. Diaria: quotidianũ uictũ dicũt & quidem ſeruoꝝ: ut hic Martialis accipit: & Horatius: Cum ſeruis urbana diaria rodere mauis. Diaria: item erãt libri quibus res quotidianæ cõtinebãtur. Solue uſuram: dandam Lupo & diaria pueris: ideſt ſeruis.

Domitii Calderini Veronen. In. M. Vale. Mar. Cõmentarioꝝ Liber. xii.

CIO me. Tribus annis in prouincia tacuerat: nunc Priſco amico ueniente ſcribere incipit. primum autem cauſam affert ſilentii ſui: deinde in gratiam amici ſe intermiſſũ opus reuocaturũ pollicetur: & additurum librum. Scio: ſenſus eſt ſcio me debere defendere ſilentii mei cõtumaciam cuius ſum reus. Quæ: deſidia. Abſoluenda eſt: excuſanda. Inter urbicas occupationes: ſi etiam fuiſſẽ ĩ rebus urbanis occupatus. Moleſti: erga diuites quos colimus. Vbi: in qua prouincia. Seceſſimus. i. uidemur ſeceſſiſſe. Quæro aures. i. deſidero aures: quibus placeant mea carmina: quaſi dicat hic nullæ ſunt. Alio foro. i. uideor habere cauſã ubi non ſint mei iudices. metaphora eſt a litigantibus: qui niſi ad ſuos & præſcriptos iudices citẽtur forum declinant: & litem ĩtermittunt: ita Martialis tãq̃ apud non idoneos lectores ſilebat. Auditor: iudicium auditoris ſubminiſtrauit materiam ſcribendi ſe. Studere omnibus ſæculis: non uident ſe fore immortales. Ad ſummam omnium. i. poſtremo. Accedit: additur. Rubigo: ruditas. Municipum: meorum. Vnus aut alter: ratio eſt præterea quare non ſcripſerim: quoniam q̃uis pauci eſſent in hoc loco qui carperent mea carmina: tamen non poſſent non uideri multi in loco exiguo: eo quia ſcilicet non minus hic unus offenderet: q̃ multi in urbe. Aut alter. i. duo. Imperabo mihi. i. præter conſilium meum conferam me ad ſcribendum. Refero gratiam. i. cuius meritis non uideor ſatiſfacere. Quæ poſſum: cum multa plura debeam. Indulgere: relaxare animum. Sua aduẽtoria: epiſtola aduẽtoria dicitur: que amico uenienti occurrit. Periclitantur: non ſunt ĩ periculo ut deleantur. Sepoſito nitore: non deſiderata expolitione. Quod eſt difficillimum: cum tu ſis nitidiſſimus & debeas iure tuo exigere nitorẽ. Hiſpanienſis liber: qui romana lingua in hiſpania ẽ compoſitus hiſpanienſis dicitur: hiſpanus qui in hiſpania lingua hiſpana eſt compoſitus. Petit igitur ne deſideret elegantiam: ut plãe uideatur mittere hiſpanum. i. ruditate & lingua hiſpana compoſitum ex hiſpania: & non hiſpanienſem. i. lingua romana compoſitum.

Ad Priſcum.

RETia. Priſco Terentio cuius gratia ad carmen reuerſus eſt libellum cõmendat legẽdum: quẽ unius horæ ſpacio perlegi poſſe ait: quæ quidẽ hora ſi minus erit plena uoluptatis: certe non tota perdetur: ut oſtendat carmen ſuum non uſq̧quaq̧ contemnendũ eſſe. Donare ocia: impartiri tempus. Moloſſi: populi epiri ſunt nobiles oraculo Iouis dodonæi: quod apud ipſos eſt: inde & uenationibus canes apti mittebantur: ut a ſpartha peloponneſi ſparthani & a melita melitæi qui erãt in delitiis: ut ſcribit Callimachus: præter ſparthanos & moloſſos tertium genus addit Varro in re ruſtica paſtorale. Quieſcit: ab ĩdagine uenatorum. Hora: quam conſumis ĩ legendo libello. Aeſtiuam horam: dicimus datam relaxationi animi. & plenam uoluptatis. Perit tibi: male collocatur: quia aliquam capies uoluptatem.

Ad ſua Carmina.

QVAE modo. Librum alloquitur quem ut olim ex urbe mittere ſolebat: ita nunc ad urbẽ mittit. Pyrgi: urbs in tyrheno littore: unde ad .xxx. ſtadia, frequentiſſimum fuit ceretanorum emporium: meminit Virgilius: Et pyrgi ueteres intempeſtæq̧ grauiſcæ. de hoc oppido in-

telligo potius q̃ aut de turribus ligneis: aut de turri Capitonis: quæ in hiſpania eſt ĩ media petra: quis pyrgos ſignificat turrim. pyrgos autem mittebantur carmina: ut inde mitterentur ad urbes ꝓxĩo portu uel emporio. Modo: cum eſſem in urbe.

AD Populos. Idem argumentum. commendat librum hiſpanum Stellæ poetæ. Nuper: ſuperioribus annis. Tetrici: quoniam eius aquis ferrum temperatur: uel tetricos: accolas. Hoſpes: externus. Fratres: libellos. Domus remi: roma. Noui tẽpli: nouum templum palatium appellat: quod redditum dicit eſſe muſis fauore Neruæ imperatoris: qui poetas amplectebatur: & apte: nam poetarũ ſcripta ĩ æde Phœbi palatini erant & recitabantur: eadem dicta ædes muſarum in palatio: ut Horatius ſcribit. Reddita: fauore Neruæ. Prima ſuburra: prima parte ſuburræ. Mei conſulis: Stellæ: nam conſulatum adeptus erat: ꝓ quo ſupra Phœbum ſic rogat: Campis diues apollo ſic murmis. Sitior aquæ hyātheæ: hoc eſt qui diu optauit Hiāthidem cõiugem: ĩ cuius ædibus fontem fuiſſe & Papinii carmine teſtati ſumus: & Martialis ipſe indicauit: ſimul alludit ad fontem parnaſſi: nam hianthes populi thraciæ parnaſſum incoluerunt: Vnde fons hiantheus parnaſſius dici poteſt. Vbi: apud Violantillam. Torrente uitreo. i. aquis uitreis. Siccis: ſine lachrymis deſiderio mei. Titulum: nomen auctoris.

Ad Priſcum.

QVOd Flacco Priſco gratias agit: ꝙ tanq̃ alter Mecœnas eum ad poeticen reuocauerit. Loquax: celebris fama. Charta anus: carmĩa ſuta antiqua apud poſteros. Dicet: narrabit & teſtabit. Atauis regibus: alludit ad carmen Horatii: Mecœnas atauis edite regibus. Virgilius & Varrus incognitum Horatium Mecœnati cõciliauerunt: quod ipſe teſtatur optimus olim Virgilius Varrius poſt hunc dixere quid eſſem. Ingenium deſidiæ. i. ocii litterarii: cõtra illiberalis deſidia ẽ ignauia.

Ad Cæſarem.

LONgior. Decimum quod ſupra dixit & undecimum emendauit: q̃uis iam eſſet emiſſus: multaq; detraxit. rogat Cæſarem ut utrũq; in breuitatem noua emendatione redactum legat: relinquatq; legendũ ĩtegrũ his quibus ipſe opibus ſuis & liberalitate ociũ dedit: ſed cum doctus ſit fortaſſe etiam detracta epigrammata leget. Lõgior: qui erat ualde longus. Artatus: noua emendatione. Vacui: carentes negociis. Nec redacta: in breuitatem.

In Commendationem Neruæ.

CONtigit. Congratulatur poetis & uirtuti ꝙ principem doctum & uirtute præditum roma habeat: ſimul aſſentando ait populos romanos & ſocios optare: ut roma ſemper habeat talem ducem & Neruam: quia ſemper uiuere non poteſt diutiſſime. Contigit: diuinitus datus eſt. Aulæ auſoniæ: imperio romano. Frui helicone: libere uacare muſis. Cauta: prudens & ſapiens & non temeraria. Iam redeunt: in ſæcula noſtra. Metus: hoc dicit in Domitianum: quem metuebāt olĩ. Tuæ: quæ tibi parent. Macte animi: laus Neruæ quem optimum fore uaticinatur principem: cum ei data ſit poteſtas benefaciendi: qua olim q̃uis careret: tamen multis prodeſſe non dubitabat: etiam ſub Nerõe crudeli principe. Macte: magis aucte & felix. Quem: qualẽ animũ. Quos: quales mores. Hilaris: alioquin ſtoicæ frontis eſſet. Cenſus: exercere liberalitatem: nam qui liberalitatem exercent dicuntur ex

tendere diuitias:quoniam ut ſupra dixit:Quas dederis ſolas ſemper habebis opes. Breues:cito interituros. Quæ dei .i. dare potes quæ dei rogati uix dare poſſunt. Principe duro:Nerõe :ĩ cuius aula uerſabaris. Eſſe bonus:exercere liberalitatem.

De Ligia.

TOTo.Caluam Triphilem appellauit ſupra.i.trium capillorum.hãc urbaniter Ligiæ ineſſe ſcribit. Ligia uero nomen fuit unius ex ſyrenibus:hæc alia eſt. Trima:trium annorum.

In Commendationem Traiani.

TERrarum dea.Traianum laudat:cui tam longam uitam fore ait:& tãtum ineſſe roboris iuuenilis & lacertorum: ut roma plane confidere poſſit omnes populos aſpectu tanti ducis perteritos :uenturos ſpõte in deditionem. Secundum:proximum in laude:quaſi dicat es extra omnem comparationem. Computaret:animo colligeret. Militem : robur militis. Parthorum proceres :hi omnes ſũt populi:qui ſæpius hoſtes erant populo romano parthi lingua ſcythica dicuntur exules ut Trogus:nam ex orientali ſcythia migrantes uenerunt in aſſyriã : ibiq; locatis domiciliis parthi dicti ſunt nobiles morte Craſſi & pugna adeo tuti:ut maximos exercitus romanos ſæpe uel cluſerint :uel deleuerint. Seres:Claudio imperante opera liberti Annii amicitiam cum populo romano iniuerunt:magnitudinem humanam non excedunt:rutilis comis:cæruleis oculis : nullum cum externis commerciũ linguæ habentes:arbores lanigeras habẽt : unde ueſtes romanis mulieribus texebantur:quibus pellucebant : Ferri item & pellium præſtantia abundant:ſupra centum annos uiuere dicuntur:queãdmodũ æthiopes macrobii.Seres lĩgua illa ſignificat ſylius nobiles:ſauromatæ a græcis dicuntur :a noſtris ſarmatæ auctore Plinio.getæ hiſtrum flumen accolentes finitimi ſunt Dacis:quorum ſermõe utuntur : ſed notiores ipſi fuerunt grecis : quoniam in utranq; ripam euagabant̃. Poſſum oſtẽdere Cæſarem.i.habeo quem admiremini :& poſſitis uenerari :hic iuuenis mihi ſatis eſt ad totum orbẽ in officio cõtinẽdũ.

Ad Cæſarem.

PALma.Traianus de dacis & ſcythis triumphauit auctore Euſebio:hyberos præterea ſauromatas arabas in fidem accepit:agit gratias poeta:ꝙ eius triumphis & uictoriis ita ſedata ſit hiſpania:ut in quietiſſĩa uiuat pace:nam palmam accipio pro uictoria :q̃uis ſuſpicari liceat ꝓprium nomen eſſe præfecti prouinciæ:quod placet intelligas. Peregrĩa:hiſpana. Iugo placido:imperii tui. Tuos mores:placidos: docuiſti uiuere moribus tuis.

De Africano.

HABet.Africani diuitis auaritiam carpit :qui cum multa haberet:plura ſeruilibus officiis aucupabatur . Nimis .i. ſupra q̃ neceſſe ſit. Satis quantum optat:omnes plura cupiunt q̃ habeant.

Mittit librum ad Parthenium.

PARthenio.Parthenio præfecto cubiculariorum quem ſuperiore carĩe ſæpe appellauit:commẽdat librum reddẽdum imperatori. Tuo:qui te colit:nam doctus erat. Quis bibit plus:i quis ẽ doctior: De grege pyerio.i.inter poetas. Vacabit.i. uacuus erit negociis. Breuem : pauca continentem. Hunc tua roma legit:uerba Parthenii ad imperatorem. Deo:imperatori. Mãdo cætera.i.reliqua in arbitrio impe-

ratoris relinquo:ut ſcilicet det aliquid : quaſi dicat quũ duo mihi optem in hoc.i.commendationem:& munus: tibi tribuo partes commendationis:munus expecto ab imperatore.

In Poſthumum.

OMNia.In Poſthumum ebriũ qui madidus uino omnia promittebat : ſobrius nihil præſtabat :optat poeta ut cum nunq̃ ſit liberalis : niſi cum ſit ebrius bibat etiam mane : nam ſi nocte ebrius promiſit & mane ebrius dabit.

Ad Auctum.

GENus aucte.Supra etiam dixit in diuites eos iraſci non iure:ſed quia id ipſos iuuabat:quia ſcilicet nihil irati dabant.

Ad Priſcum.

PARcius.Priſcum uenatorem fuiſſe ſupra oſtendit epigramma:Retia dum ceſſant:hunc monet ne præcipiti equo imprudentius feratur:cũ id nõ fiat ſine capitis periculo. Parcius:lẽtius & tardius. Veredi: eq a uelocitate rhedæ trahendæ dicti ſunt: quorum aurigæ ueredarii appellabãt. Satiſfecit prædæ:caſu ſuo. Inſidias : loca parata ad mortem. Fallere: ueſtigia equi. Leuiore:quoniã querela de te eſſet grauior q̃ de aliis in deos. Laxæ habenæ:equi præcipitis. Equitẽ: ſeſſorẽ. Rumpere leporẽ:defatigare.Rumpere eqtẽ: ĩterimere ſeſſorẽ.

Adulatorium.

QVIcquid.Traianus ornamenta priuatæ menſæ Domitiani cum primũ ad imperium peruenit:dicauit Ioui auctore Plinio in panagirico ad Trianum:hoc factũ laudat poeta. Parrhaſia:palatina. Flamas ſcythicas:ſmaragdos ſcythicos : quod placet potius q̃ de auro ſcythico : quod a formicis & grypibus eruitur:nã ſmaragdi ſcythici præter cæteros commendabantur:& in gemmatis poculis erant. Stupet :cum admiratione ĩſpicit. Luſus graues: hoc eſt precioſas laſciuias poculorum. Nuper:ſub Domitiano. Iuppiter:carebat ornamẽto & nos pauperes eramus:omnibus opibus collatis ĩ ſupellectilem priuatam: nihil enim nobis dabat.

In Labienum.

ADDixti.In eundem ferme ſenſum eſt quo in eum qui ſeruum edit : hic uendit tres agellos & totidẽ emit pueros. Addicere:ẽ plus precii pollicenti aliquid uendere:quemadmodum res ſub haſta.

In Lentinum.

QVAre tam.Lentini gulam accuſat : qui febricitans nullo genere deliciarum abſtinebat:cõquerebaturq; ꝙ febris non diſcederet:poeta reſpondet eam recte agere : cum tam opulentum & delicatum dominũ habeat. Setino:uino quod iudicio Auguſti tenuit pricipatum. Niueam:expreſſam ex niuibus. Circũfuſa roſis.i.corõis roſaceis. Nigra:uncta amomo. Purpureo:nam tori purpura tegebãtur. Dãma : lippus erat ſordidus & pauper:ut poeta alibi ĩdicauit. Sit tam pulchre:ideſt tam bene habeat.

Ad Iuuenalem.

DVM tu.Lætus ocio in quod ab urbe diſceſſerat poſt.xxxiiii. annũ ad Iuuenalem amicum ſcribit uerſantem in laboribus urbãis:uitæq; ſuæ quietem commemorat:in qua & ætatẽ agere uult & mori .Duo ut ſupra dictum eſt fuerunt Iuuenales:quorum alter conſulatu & hiſtoria Taciti nobilis eſt:alter ſatyrarum ſcriptor ſui temporis:teſtẽ non ha-

buit præter Martialem qui ad eum ſcribit. Superba : edita abundãs auro & ferro. Fecit ruſticum:uitæ ruſticanæ addixit. Clamoſa : ob clamorem uendentium res. Dianæ:cuius foribus pẽdebant cornua boum cum in aliis ceruoꝝ eſſẽt:auctor Plutarchus. Maior & minor celius:ad colliculos celii refert:qui ita ſurgebant ut ad radicẽ frequẽs eſſet habitatio ditiorum:nam cliuoſus erat. Botrodum:oppidum cũ nemore. Plateam:oppidum finitimum. Dulci labore : animi relaxatiõe. Tertia hora:quæ romæ data eſt cauſidicis. Totum repono : quantum ego uigilaueram romæ:tantum hic dormio & reſartio quicquid romæ amiſi. Quidam noſtrorum temporum ſcriptor accipit hoc loco Repono ꝓ ſcribo:heu dementiã hominis:o uecordiam:nõne hic de ſomno loquitur:nõne dicit ſe reparare ſomnum dormiendo : quẽ in urbe uigilando amiſerat:plura in Iuuenalem diximus. Iuuenalis : Meliora ac plura repõit Perſicus orborum lautiſſimus. Reponit :reparat:reſarcit ut hic. Toga:ueſtis quæ præſtabat officium erga diuites. Petẽti .ſ. cum ſurgo a cathedra:nam ibi repoſita ueſperi fuerat. & morem oſtendit hominis ruſticantis:qui dum it dormitum ueſtem conicit in cathedram ſolutus curis: & omnes delitias aſpernatus cõtemnẽs repoſitoria. Rupta:auget paupertatem dum ait cathedram quoq; ipſam ruptã fuiſſe. Ruptum pro lacerato ſupra dixit : Qui ſanet ruptos:alludens ad morbum & auaritiam ſuorum temporũ. Vicini iliceti:proximi luci. Coronat:circundat. Sequitur:me egrediẽtem domo. Leuis:politus:nam ruſtici fiebant. Tonſi :abhorrẽtes a cultu urbano:ubi intonſi erant.

De Aemylio.

IN Thermis. Aemylius cum cœnas captaret nolebat uideri id agere : & ne apud diuitem cœnaret:poſt thermas ibidem ſumebat tantum iẽtaculorum:ut cœna non indigeret.iactabat ergo ſæpe ſe non cœnare foris quod habebatur ludibrio:poeta oſtendit cauſã quare id faciat : quia .ſ.in thermis lautũ ſumat prandium. In thermis:nam captatores cœnarum lauabantur prius cum diuitibus in thermis : poſtea ſequebantur cœnã paratã. Sũit guſtat:ita inanẽ hõis iactãtiã eludit.

Ad Fabullum.

QVAre. Themiſon diſcipulus fuit Aſclepiadis medici : alter hic eſt qui ſorore utebatur pro uxore.

Ad Marcellam.

MVNicipem. Marcellam hiſpanam laudat : quæ & uoce & moribus romana plane uidebatur. Tam rarum .i. tãtam grauitatem cum comitate coniunxiſti. Certabit:grauitate & moribus. Suburra:regio urbis dicebatur:uel quod ſub muro terreo car narũ eſſet:uel ut Iunius ſcribit ſub antiqua urbe. Peregrini partus:ſẽſus eſt nec filii ex te nati cito te agnoſcent putantes te eſſe mulierem romanam: non hiſpanam. Riſu autem filii ſe parentes agnoſcere teſtatur Virgilius: Incipe parue puer riſu cognoſcere matrem. Peregrini partus .i.natus ex te peregrina. Ducat:putet romanam:& non hiſpanã. Iubes eſſe :faciſ ut minus deſiderem romam. Facis romam:repreſentas mihi romam:cum te audio.

In Philenim.

QVAm ſit luſca. Philenis luſca & deformis erat tanta deformitate : ut ſi eſſet cæca mĩus uideretur:nam cum alterum habeat oculum:& cætera cõueĩãt hẽt formã mẽtulæ:ut ſupra: Nõ baſio te philẽi luſca es.

In Læliam.

DENtibus. Lælia anus accerſitis capillis & dentibus uolebat puella uideri: oculi deformitatem quo carebat nō poterat emēdare: ī quo iocat̄ poeta.

Ad Iuuencum.

O IOcunda. Couinnus currus britannicus erat qui ſine auriga equis puſillis trahebatur: hunc donauit Elianus Martiali: eius laudat ſolitudiem: alloquiturq; couinnū. Eſſedū: gēus currus. couīni meminit Lucanus: Et docilis rector monſtrati belga couīni. Iuuante: quoniā ego ero adiutor. Vector niger: ſeſſor maurus. Eq libyci: eq maſſylei. Succinctus: uelox: contra diſcinctus piger. Manni: equi puſilli dicuntur: quos uulgo burdos uocabant: hi ſine rectore currū regebāt. Horatius: Si per obliquū ſimilis ſagittæ terruit mannos. i. mannulos: mannoꝝ meminit Pompeius. Timerem tertiam aurem. i. non timerē ne ipſe ad aliū uerba noſtra deferret. Sic: mutui ſermonis libertate.

In Theleſinum.

CVM rogo te. Theleſinum fœneratorem accuſat: qui pecuniam nō eius fidei: ſed pignoribus credat. Habes: dicis hēre. Carus: delator tēpore Domitiani: ut in cōmētariis Iuuenalis teſtīonio epiſtolæ Plinii demōſtrauīus. Adſit: defendat cauſā tuā. Exilii: ſi fueris dānatus. Agellus eat: ueiat tecū agellus: nā huic credidiſti pecuniā non mihi.

In Seniam.

A LAtronibus. Latrones dicuntur qui latus cuſtodiunt: unde idem & cuſtodes ſunt: qui aſſiſtunt regi: & qui obſidēt itinera. Senia cū nollet uideri fellatrix prædicabat ſe a latronibus fuiſſe fututā: poeta negat eos futuiſſe: & irrumaſſe: in quem ſenſum ſupra dixit: Hi puto non dubie ſe futuiſſe negant. Negant: qui irrumant.

In Cinnam.

POTo ego. Cinnam conquerentem ꝙ Martialis aliud potaret uinum: q̄ ipſe: reprimit hoc diſticho: non dabatur ei bonum uinum: quoniam nimium potabat. Bibere idē ē bibere idē uinū: Bibere idē eſt tantūdē potare: quod Martialis intelligens fatet̄ ſe idē non potare intelligēs tantūdem: quibus uerbis notat ebrietatem Cīnæ. Deunces: uaſa. xi. unciarum ad menſuram.

In Auarum amicum.

SEXaginta. Senatorem accuſat: qui plurima diuitum limina adibat: ut ſalutaret: ſimul obiurgabat poetā: ꝙ deſidioſus eſſet: cū ipſe ſenator obiret officia in diuites: & Martialis eques idem nō faceret: reſpōdet poeta: & cauſam docet cur idem munus non ſubeat: quia ſ ille ex ſalutatiōibus ſuis aut conſulatum aſſequebatur: aut magiſtratus: poeta ex his laboribus uix cœnulam. Des. i. conſulatum. Matutinum. i. iter matutinum. Vagus: non conſtructo calceo. Aquæ craſſæ: ſudoris. Gelidā: refrigerato ſudore. Nō ego malo: nō debeo magis uelle. Idē faciamus. i. eoſdē labores. Non habeamus: idē. ſ. preciū.

De Hermogene fure.

HERmogenes. Tigelius Hermogenes citharœdus fuit ſuauitate cantus Iulio Cæſari primum placuit: tum Cleopatræ: hic nomen fictum eſt ī fure appoſitum: nam Hermogēes dicitur natus ex Mercurio: Autolycus autem Mercurii filius furaciſſimus fuit: ē igitur Hermogenes alter Autolycus: ſed is mappas ſubripiebat in quarum furtis recenſendis poeta riſum mouet. Bebius Maſſa: ſpoliatæ prouinciæ accuſatus ē

temporibus Domitiani:quam accuſationem peregit Pli.ut ipſe mul-
tis ĩ locis epiſtolarum teſtatur. Bebii itẽ meminit Tacitus:quẽ africæ
prouinciæ procuratorem fuiſſe ſcribit.Maſſam Senetio bithinicæ ꝓ-
uinciæ aduocatus oppugnauit uehementer:quod nonnulli ſcribũt de
Maſſa nummulario:nondum comperi: cum delatorem reũ uellet no-
minare Iuuenalis inquit:Quem Maſſa timet quẽ munere palpat Ca-
rus. Trahit:ſubripit. Halitus: ſpiritus ceruorum auctore Lucretio
& Plinio ſerpẽtes etiam e cubiculo renitentes extrahit. Iris:quæ ſit
ex mixtura nubium:& percuſſione radiorum ſolis:ut ſcribit Plinius:
aquas ad ſe trahit. Lucretius: Tum color in nigris exiſtit nubibus ar-
ci:& cætera. Mirinus:gladiator erat:ut ſupra: Cum peteret pars hæc
mirinum. Is uolebat miſſionem impetrare:amiciſq; parauerãt cõuiui-
um. Læſo:debilitato:nam debilitati gladiatores uulneribus miſſio-
nem impetrabant. Iuuenalis:Sergiolus iam radere guttur Cœperat:&
requiem ſecto ſperare lacerto. Cretatam:cãdidam:nam prætores ex
ludis ſuis mappam mittebant in eum:hoc eſt emittebant in eum qui
in circo aurigaret. Tranquillus de Nerone aurigante: Aliquo ĩquit li-
bertoriam mittente mappam: unde magiſtratus ſolent:Expone igiť
Mitteret.i.emittere uellet: Auriganti in circo Hermogenes ſubiens clã
ſubripuit. Diſtringere:nudare & ſpoliare. Pedes menſarum:nã ad
pedes ſedebant ſerui. Vela:quibus theatrum tegitur. Subſtringe-
re: colligere; Calui linigeri: ſacerdotes Iſiaci dicebantur: ꝙ & raſi
eſſent & lineo uterentur habitu. Nam tertio quoq; die tondebantur:
ne pilorum ſordibus inter ſacrificandum piaculum committerent:
ut Herodotus. Lineum fuiſſe habitũ illorum teſtatur Tacitus:qui ubi
Tranquillus dixit de Domitiano:Mane Iſiaci celatus habitu inter ſa-
crificulos uanæ ſuperſtitionis: ſcribit ſolertia liberti lĩeo amictu tur-
bæ ſacricolarum immixtus. Ouidius:Nunc dea linigera coliť celeber-
rima turba. Fiebãt potiſſimum ægyptiorum ſacerdotum ueſtes ex la-
nugine:quæ ex frutice goſipio naſcebatur ad ſuperiorem partẽ ægy-
pti:alii xilon dixerunt:ũde ueſtes xilinæ appellabãtur. Siſtrata:Iſi-
dis ſacerdotes baculo:quem ſiſtrum appellabant utebantur; & ſupra
poeta dixit:Et pilata ſubit;itq; reditq; cohors.

De Apro.

SICcus. Aper cum pauper eſſet:parcam habebat menſam:uolebatq; ui-
deri id agere inſtituto & moribus ſuis:poeta deridet :aitq; ſibi nõ ui-
deri laudandum Aprum:ꝙ ſobrius ſit:quoniam ea laus ſit in ſeruo:
hoc ait ſecutus ſectam ſuam epicuream:in qua non ſobrium eſſe: ſed
ĩdulgere gẽio laus erat. Nõ amicũ:quia uolo amicũ q ĩdulgeat gẽio.

De Hortis Marcellæ Vxoris.

HOC nemus. Marcella cuius ſupra meminit irriguos hortos ei donaue-
rat:quos hoc epigrammate celebrat. Textilis:umbra dicitur:quæ ex
textis & inſertis inuicẽ ramis fit. Supini:iacẽtis & hærentis. Du-
ctile:quod aliunde deriuatur. Pæſtum:opp. Lucaniæ ubi roſæ uernãt
bis ſingulis annis:ut triferæ dicuntur in fãnio. Olus:de caule intel-
ligit:cuius perpetua uiriditate hyems etiam uernat: & coliculi Apitii
induſtria pruina ad condimenta parabantur. ſupra:Algentem modo
qui reliquit hortum. Nec alget:nec ullum ſignum frigoris præbet.
Turris:periſterium ſiue columbarium. Candida: nam calce ex præ-
cepto Columellæ tectoria obſtruebãtur columbaria:ne feles & meles

poſſent irrepere. Similes aues:columbas,candidas. Regna: agellũ. Nauſicaa filia fuit Alcynoi regis phæacum quæ naufiagũ Vlyxẽ ad regiam paternam ex littore produxit: longum extat Homeri carmẽ. horti autem & pomaria Alcynoi inclyta ſunt mõumentis & græcorꝫ & latinorum,Bifera erãt:ut ſcribit Homerus:& Papinius: Quid biferã alcynoi referam pomaria regis? Malo meos:potius uolo quos dedit Marcella q̃ tuos.

In Vacerram.

O IVliarum.Vacerrã deridet:qui kalendis iuliis rus migrabat:ut diues uideretur & alicuius æſtimationis:nam kalendis iuliis :ut ex Tranqlo in Tiberii uita percipi licet:ſenatores migrabant rus:nec ante licebat ſecedere:niſi auaro & ignobili :poeta recenſet Vacerræ totam ſupellectilem eunti rus:& eius quidem inopiam deridet :qui ſolẽni die migrabat Pro bima:pro penſiõe duorum annorum. Ingenti: adulta & carente uiro. Irus:mẽdicus fuit Itacenſis cui nihil erat roboris:præter lĩguam:erat autem binomius:nam olim dicebatur Arneus: poſtea Irus a loquacitate mendicitatis:Homerus Arneo nomen erat: quod indidit mater infanti.Irum pueri omnes uocabant: ſupra: Iro pauperior licet fuiſſem. Cliuum aricinum.i.omnes pauperes.qui aricinum locum tenent. Tripes: qui tribus pedibus ſubſtentabatur. Matella:uas uriarium. Meiebat:effluebat. Suberat:ſuppoſita erat. Impudicus:fedus. Geres:gẽus locuſtarum:ut ſcribit Plinius.ſupra: Teq; iuuant geres. Menæ :piſces qui colorem hyeme mutãt. Caſei toloſani:ex gallia caſeus neumaſenſis optimus erat:afferebantur ĩde toloſates mali ſaporis. Quadrima:quattuor annis ſeruata Pulei mãipulum ſeruare docet Cato in re ruſtica ad ruſtica cibaria condienda: Coronam:manipulum. Reſtes:appellant colligata allía. Derides: quid uideris deridere uillicos tam tenui ſupellectile:dum eorum paupertatem ipſis ad quos accedis repræſentas? Ponti:proſeuchæ põtis .i.iſta ſupellectile habitare inter mendicos ad põtem non cum uillicis. Gratis: ſine penſione.

De Labieno:

VT Pueros.Iocus eſt ex dictione Ficetum :nam ficetum dicit locus ubi multæ arbores ficulneæ ſunt. Item,ficetum poteſt dici ubi multi ſunt laborantes fico morbo:cũ Labienus hortos uẽdiderit:& emerit pueros laborantes fico morbo:quem aſſidua ſubagitatio creabat. Ficũ hẽt.i.multos ficoſos:quũ poeta uideat dicere:nihil niſi cõſitum ficis.

Ad Iulium.

TRIginta.Conſilium eſt a perito:ut ſi uelis agere felicem uitam : nulli te facies nimium familiarem:nam neq; felicitate amicorum nimium ita poteris efferri:nec calamitate nimium torqueri. ſiue enim nimiũ gaudeas:ſiue doleas nimium:perturbatio eſt uitæ quietæ. Iocunda: pars uoluptatis. Bicolor:niger & ruber. Candida turba:candidorũ lapillorum. Cauere:declinare. Morſus:triſtem mœrorem animi.

In Calliſtratum.

TANq̃.Eodem argumento ſupra ſcripſit in Seniam : quæ ut fellationis crimẽ diſſiularet dicebat ſe eẽ fututã a latronibus:nã hic Calliſtratus dicebat ſe eſſe præciſum:cum irrumationis crimẽ uellet tegere: quod poeta indicat ex coniectura.nemo enim ſcelus aliquod fatetur : niſi maius uelit diſſimulare. Tanq̃ uiuas mecum : tanq̃ mihi ſoli omni

aperias. Tacet plura: uult diſſimulare grauiora: & q fellant: ut diximus: tacent.

In Labullum.

LIBras. In Labullum qui paruis muneribus uolebat uideri liberaliſſimus: cum homines ſui temporis auaros ſuperaret: poeta ait eũ dignũ eſſe laude: facile enim eſt auaros liberalitate ſuperare: ꝙ ſi contẽderet cum antiquis: erit illorum ultimus: quum ſibi uideatur ſuorum tẽpoꝝ primus. Aureoli: nũmiſmata erant: quæ præter cætera tinnitum habebant: ut ſupra: Qui crepet aureolos forſitã unus erit. Ducere: ſubſtentare amicum duobus mẽſibus. Optimus: liberaliſſimus auarorum. Redde mihi: repræſẽta liberalitate tua. Sed priores: antiquos noſtri temporis. Fles ultimus: quia ultimum locum non aſſequeris. Tigrim: ſupra: Vtrum ne currat Paſſerinus aut tigris: nam ueloціſſimi erãt. cõparat Tigrĩ & Paſſerinũ ãtiquis: Aſellos nouis: & recẽtioribus.

In Naſutum.

NASutus. Naſuti dicũtur qui acriter iudicant: In eos ſcribit: qui ut ſcire aliquid uiderẽtur acriter potius q̃ perite iudicabãt: ex metaphora igitur huiuſmodi homines appellat polypoſos. polypoſi ſunt quorũ naſus polypo morbo in fœdam magnitudinem excreſcit. Naſutus nimium iudicator.

Ad Candidum.

HVNc qui. Mollẽ deſignat: qui uxori Candidi amici hærebat: ut uir uideretur cum eſſet cinædus. Non eſt ꝙ timeas: non debes timere. Glaber: crure: depilato crure. Improbus: inſatiabilis. Non futuit: quia eſt cinædus. ſupra: Irrupi lupe non erat cĩædus: quia ſcilicet ille futuebat: ſed hic præcidebatur.

In Sabellum.

ODI te. Sabellum deridet: qui bellus nolebat dici cum perabſurda ſit appellatio uoce ipſa: ut dicas Sabelle belle: bellum mutilato nomine a Sabello. Belle: iocus eſt ĩ uoce. Tabeſcas: fias tabidus. Alludit ad illud res putida: nam res putidæ tabeſcunt: uolo inquit potius bellũ: q̃ Sabellum. i. mallem tantum bellum præcurto nomine q̃ Sabellum bellum. Nam bis bellum ita inculcamus. Sabelle belle: uocantis eſt & deridentis inculcationem nominis diceretis inepte.

In Pontilianum.

MENtiris. In Pontilianum qui poetæ omne genus officii præſtanti nihil dabat: ſed pollicebatur ſe daturum poſt mortem: nihil ait ſe uelle Martialis niſi ut moriatur: ut oſtendat eum ſtultũ qui amico ex morte ſpem proponat: cum ea ſit cauſa non conciliãdi amici: ſed ut mortem optet. Diſſimulo: oſtendo non audiuiſſe. Vincor: cedo. Gẽma: latronibus. Quam facis: pædicas. Accipiam bene te. i. bonis relictis bene tecum agam.

In Tuccam.

NON eſt. In Tuccam qui & guloſus erat: & ita uolebat uideri. eodem argumento ſupra in eum qui uolebat uideri pauper & erat.

De Calliſtrato & Aphro.

BARbatus. Sẽiorum nuptias celebratas iuſto ferme ritu teſtatur Iuue. Nubit amicus dixit: & Nero ſuo Pythagoræ nupſit: q & Doriphorus dicebatur: nuper Calliſtratus Aphro nupſerat celebratis nuptiis in quo poeta urbis patientiam deteſtatur: ꝙ ſileat tãq̃ partum expectet. Rigido. i. mentulato: & mutoniato: erat enĩ draucus. Faces: tædæ geniales: nam ante ferebantur faces una cum aqua: ut ait Varro. Talaſſo

nuptiarum deo proprium erat carmen.ſupra: Quid ſi me talaſſionē Iubeas uerbis dicere non talaſſionis. Vt pariat: ut illud Iuuenalis: Interea tormentum ingens nubentibus hæret: Quod nequeant parere & partu retinere maritos.

In Sabellum.

FACundos. Sabelli poetæ impudentiam carpit: qui compoſuerat carmen de uario concubitus genere: aitq; eum non debuiſſe tanti facere ingenii & eloquētiæ ſuæ laudem: ut hæc ſcriberet puellæ Didimi: māgonis: qui Didimus dicebatur: nam Spaſio & Hemus puellas quidem habebant molli carmine eruditas. Papinius: Diues ſpaſio: quos agit tumultus: Hunc intrant faciles hemi puellæ: ſed didimus molliores habebat. nomen tali magiſtro conuenit: cum ſupra legerimus didimum ſpadonem & mollem. hoc magis placet: q̄ ut dicas didymi. i. phrygiæ a monte didymo. Elephantis ſcripſit uaria cōcubitus genera: ex eius libris Tiberius cubiculum inſtruxit editis picturis: quales libri deſignabant: & Virgilii laſciuo carmine Elephantis nobilis eſt: ubi Lalage tabellam unam dicat Priapo. Illic: in libris tuis. Nouē: nouem genera concubitus. Taceant: fellationē. Quo ſymplegmate. i. quo amplexu: Symplegma eſt cōplicatio. Catena: ſerie in ſpecie catenæ. Tanti. i. tanti non debebas facere te haberi diſertum: ut hæc ſcriberes: debuiſſes in aliis rebus eloquentiam & īgenium oſtētare.

Ad Vnicum.

VNIce cognato. Ad M. Vnicum: qui elegiacum carmē ſcribebat: & abſtinebat heroico: ne æmulus fratri uideretur: quemadmodum ſupra dixit de Turno in Memorem. Cognato ſanguine: quia erat affinis. Propinqua: qui eadem ſtudia amas quæ ego. Leſbia: amica Catulli. Te poſſet amare: adeo eleganter ſcribis. zephyri: fauor ingēii. Dare uela: ſcribere graue carmen: tractum a nauigātibus. Habes fratris: & in hoc fratris officiū demōſtras: quōiam nō uis certare quū poſſes.

Ad Phœbum.

HAEDina. Pellicea ueſte utebātur olim quam ſcorteā uocabāt: ut dicet in diſtichis: Phœbus nuper caput texerat indumento corii: quidā iocans dixit eum habere caput calciatum: quod urbaniter & uere dictū poeta laudat. Nuda tempora: nam hic carens pilis pellem hædi appoſuerat: ut ita caluam tegeret: & oſtentaret pilos.

Ad Claſſicum.

VENdunt. Gallus & Lupercus mali poetæ inſani habebantur: tam malorum carminum emptores inueniebant: iam ſanos & prudentes eſſe dicit: qui ſciant uendere mala carmina.

In Habentem uarios mores.

DIFficilis. In uariū amicū cuius moribus modo alienabat̄: modo alliciebatur. Tecum: propter acerbitatem. Sine te: ꝓpter iucunditatē.

In Lautum inuitatorem.

BOLetos. Ex ſtomacho ſcribit epigramma in captatorem: qui cœnam dabat ut ſcriberetur hæres: quam cœnam & ſi lauta uidetur acerbiſſimam ſibi eſſe ſcribit poeta: neq; tangi a ſe ſed malle īuitari ad tenuē cœnam: quam poſſit reddere. Si tanq̄ uilia: ſi lege & non ſic ut mēdoſi habent codices: tanq̄ uilia. i. tanq̄ paruifaciens ea. Mea uota. i. me capi iis cibis. Volo: guſtabo. Vale: non cœnabo tecum. Protinus immo nihil. i. cum primum fuerimus cœnati: nihil erit: nā gulæ

uoluptas ſtatim finitur:præterea ea tota conuerteretur in emiſſionẽ uentris:quæ a cane lambetur:aut in lotium uerſa fundetur in teſtam proximam uiæ:quodq; grauius eſt hoc unũ in cœna lautiſſima mãet: ut ſulphureo colore ſimus:& podagroſi. Spongia:& ad menſas tergendas utebantur:& ad uaſa demiſſione uentris polluta : ea dicebatᷓ ſpongia damnata : damnata enim inſtrumentum dicimus turpibus miniſteriis dicata. Infelix ſpõgia:dicata tã uili miniſterio. Sciat : ſentiat abſtergendo. Damnatæ uirgæ:nam ſpongia uirgæ alligabatᷓ. Nec quicunq; cãis.i.quid erit mihi cœna quam paulo poſt in ſtercus emiſſam canis lambet. Verecunde ſe ex ea cœna nihil habiturũ ſignificat:dum uult oſtendere ſe paruifacere. Teſtæ :uiis proximæ erant in quas prætereuntes meiebant. Titius in oratione qua legem fãniam ſuaſit:Dum eunt nulla eſt in angiporto amphora:quam non impleãt quippe qui ueſſicam plenam uini habẽt. Pedes carnifices:podagroſi. Albana:epulũ in albano inſtituerat Domitianus .i. nõ tãti facerẽ epulum albanum ut uellem pati hæc. Nec capitolini:ĩtelligit de.vii. uiris epulonibus qui in capitolio epulabantur. Dapes pontificũ:lautiores & luxurioſæ erant: hæ dicebantur adipales : ut alii ſcribunt adiciales Feſtus & Pli.auctores:uide Macrobium de cœna Metelli põtificis q̃ laura fuit. Ipſe deus :uel Iuppiter uel ĩperator. Imputet: ſi laudat & magnifaciat. Vappa ſignificat fæcẽ uini ut Probo placet:ut alii.ſcribũt uilius uinum eſt. Perfida .i. uenenata. Magiſter : ſtructor cœnarũ. Superba: felicia & magnifica. Capiãt:denuntiãt & delectent. Subitas:ad imparatos cibos.

Ad Linum pædagogum.

CRInitæ. Linus pædagogus libertus Poſtumillæ tantæ erat apud patronam gratiæ:ut ei committerentur gemmæ:concubini:totum pẽu:poeta nunc geminos poſcit.cum uideatur uelle petere pueros geminos : petit uniones. Acumen poetæ ex eo eſt ꝙ ad exitum uſq; epigrãmatis habet lectorem ſuſpenſum : quaſi petiturus ſit concubinos : quum tandem petat uniones. Turbæ crinitæ:puerorum crĩitorum. Nulli non:omnibus. Pares:laus eſt unionibus. Nõ pueros.ſ.peto ut putabas:Sed uniones :& ita riſum mouet.

DAPhnonas. Diuitis auaritiam deridet:qui locum amœnum parauerat arboribus:porticibus:balneis:riuulis aquarum:nuſq̃ aperta cœnatiõe amicis.locum igitur pulchrum habebat ad non habitãdum:cum nec dormiret illic nec cœnaret. Daphnones:loca lauro conſita:dicuntur latine laureta. Solus habes:ſuperas alios lauretis. Vel ſolus habes:qa hæc non communicas cum amicis:quos cœna non accipis: ut ſupra : Omnia ſolus habes. Iuuenalis:Gentis uitio nunq̃ partitur amicũ Solus habet.platani ad umbram tantum ſerebantur. Cypariſſos : cupreſſos:cypariſſus cupreſſum ſignificat:nam ĩ delitiis erat cupreſſus: quæ uariis animalium figuris formabatur. Non unius balnea : non priuata ſed magnitudine prope publica. Stat: erecta ẽ centenis columnis ſubſtẽtata. Onyx: lapis onichites:qui in pauimẽtis & thermis erat pretioſus.onyx pauimentũ ex onichite lapide. Hippodromos ſpatium eſt quo equi curſus exercetur:hippos græce latĩe ſignificat equum:dromos curſum:hic accipit locum ſpatioſum quo currẽs equus poſſet euagari. Vngula fugax.i.ungula celeris. Vbiq; ſonat: ubiq; reſonat. Vbiq;:toto domicilio. Sed nuſq̃ locus cœnantibus.i.

nuſq̃ eſt cœnatio & nec locus ubi dormias:cum ergo non habeas hæc
nõ hẽs ubi hĩtes:erat enim ĩhoſpitalis:& amicos nõ accipiebat mẽſa.

Ad Aulum.

TAM ſæpe.Notat uerſutiam hominum ſuorũ inter quos uir bonus ſẽ/
per decipitur:Fabullus igitur ea de cauſa ſæpe decipiebatur. Tyro
eſt.i.ſemper imperitus tanq̃ miles nouus inter ueteranos.

Ad Semproniam.

TEMpora.Ruffus in tumulo celebratur:cuius uxor rapta fuerat :ſed ea
deſerto raptore redierat ad maritum : hoc totum epigramma non tã
commemorat mortem Ruffi q̃ raptum Semproniæ. Reis:clientibus
non minus q̃ poeta. Tyndaris:Helena. Ad tuos raptus.i.dum au/
dit te raptã rediiſſe ad uirum. Abſoluit .i. liberat odio. Loca læta
.i.elyſii campi. Non aliena:non aliẽo animo. Iſte amor:Ruffi : quo
arſit in te.placet ꝙ potius fuerit rapta a Ruffo:q̃ ꝙ fuerit coniunx.
Dominam: Proſerpinam.

In Paternum.

NVMmi.In Paternum auarum iocatur:qui nihil amicis dabat afferens
cauſam per iocum ꝙ ipſe eſſet filius rapacitatis: tu inquit poeta nũq̃
fuiſti filius uitii ſed pater peritiſſimus. Ciuis rarus.i. magni ciues.
Luci ſcythici .i. templi Martis : nam uellus aureum :lx. ſtadiis a regia
colchorum:ut ſcribit Diodorus:ĩ templo Martis cuſtodiebatur a dra/
cone uigili:quem Medea ueneficiis in gratiam Iaſonis necauit : unũ
quodq; templum ſuum habebat lucum : ũde lucum pro templo acci/
pimus .Scythicum autem propter Martem: qui thrax & ſcytha eſt:&
illic ſcythæ ſunt:unde alibi geticum legimus Martem. Ecquid quæ/
ris.i.cur non quæris. Illudas quibus.i.quos fallas.

In zoilum.

CRIne.Fieri non poteſt ut Aſpaſius ſcribit : ut qui õnino deformis eſt
bõus ſit:ex hoc poeta in zoilũ ſcribit:quem ex oris deformitate ma/
lum eſſe ſuſpicatur. Lumine læſus:luſcus.ſ. Rem magnam facis:
nã tanta deformitate hoĩes nõ ſolẽt eſſe boni:mirũ igit̃ ẽ ſi es bõus.

In Eglem.

GRAtis.In Eglem meretricem quæ cum gratis fellaret:baſia poſtea uẽ/
debat:humaue inquit poeta facit:ꝙ maguo precio uẽdit baſia:ne ſæ/
pius baſietur:cum ſit fellatrix.fellatricis enim oſculum impuriſſimũ
eſt. Hoc:baſiatores. Bene uẽdat.i.magno precio. Libram coſmiãi
.i.foliati unguenti. Quater binos a noua mõeta.i.octo flauios. Ba/
ſia non muta.i.non ſine lingua inſerta. Facit hoc humaue:nã ſi da/
ret gratis multi baſiarent :& oris fœtore offenderentur. Lingere .i.
fellare.alibi:Lingas nõ mihi.

In Policarmum.

AEGRotas.In Policarmũ:qui ut munera ab amicis exigeret:ſæpius ſi/
mulabat ſe ægrotare:nam conualeſcentes dona ab amicis poſcebant:
quæ diis uouerant pro ſalute:ea dicebantur ſoteria:nam σωζω ſigni/
ficat ſeruare:unde ſoteria dõa data amico ſeruato:& reduci.Pap.car/
mẽ quod pro Rutili gallici ſalute cecinit:Soteria appellauit:hoc quod
diximus argumento: Nocet nobis:quia mittimus ſoteria : Aegrota
ſemel.i.morere:& abſolue uitam una ægrotatione:hoc autẽ dixit am/
bigue:cum dicere uideatur opto ut in unam tantum ægrotationem ĩ/
cidas:nec ſæpius ægrotes:intelligit moriaris.

De Strepitu urbis.

CVR. Strepitus urbanos & dormientibus & mendicantibus aliquid

moleſtos fuiſſe Iuuenalis teſtatur ex Vmbritii perſona:eodem argumēto Martialis hoc ſcribit afferens cauſã quare ſecedat in nomētanū ſuum:nam prædium illic habuiſſe ipſe ſæpe ſupra teſtatus eſt. Cur petam.i.accedam. Sicci: aridi & laborantis inopia aquarum. Magiſtri ludi:nam uicinos habebat magiſtros:ut alibi ĩdicat. Aerarii: dicuntur milites facientes ſtipendium:ærarii item qui æs cudunt ut hic. Marculi:malleoli. Nummularius:trapezita.latine nūmularius: trapezita græce. Ocioſus:quia in ocio eſt. Maſſa neroniana: neronianum argentum intelligit puriſſimum:ut arbitror:nam ut Trãquillus ſcribit in Nerone:Exegit ingenti faſtidio & acerbitate nummum aſperum:argentum puſtulatum:nam argentum puſtulatum quod alii codices habent puſulatum erat puriſſimum:& puſulla ſiue puſtula erat bractea argenti puriſſimi: ut ſupra legimus Felix puſulla ſiue puſtula. de puſula id argentum puriſſimum ĩſequentia uerba Trãquilli demonſtrãt:qui ſcribit Neronem exigiſſe præter argentum puſulatum aurum obrizon:quod eſt puriſſimum ſæpius excoctum in ſimilē igni colorem. Vel menſa neroniana quod placet intelligit menſam Claudii fœneratoris alludens ad uetus cognomē: nam Claudii Nerones dicebantur. Menſa neroniana.i.menſa Claudii: de qua ante eſt locutus:Oppigneraũit inquit annulū modo ad menſã Claudii. Hiſpanæ:aurum ex hiſpania allatum rude in urbe conflabatur:cudebatq; malleis ad ramenta excutienda. In hiſpania tantum ĩ balneis quæ appellabant chryſoplyſia lauabatur. Malleator:percuſſor. Paludis hiberæ:ramenti aurei quod ex tago hiſpãiæ mittebatur. Turba entheata bellõæ: Cybelis in furorem actæ.i.coribantes qui non ceſſant a clamore dum ſacra faciunt. Trūco faſciato.i.tabella:nam naufragi ſolebant mendicare alligata collo tabella naufraga. Rogare:mendicare. Iudæi nēus egeriæ incolentes mēdicabant. Inſtitor:negociator. Mercis ſulphuratæ.i.lignorum ſulphuratorum. Lippus: ob opus ſulphureum. Damna.i.quis poſſet numerare quantū ſomnus amittit de ſuo. Rombus:carmĩe magico luna de cælo trahi dicebatˀ: ut deſpumaret herbas paratas ad incantationem. Lucanus:Phœbeq; ſerena Non aliter diris uerborum obſeſſa uenenis Palluit.præterea: Donec ſuppoſitas proprior deſpumet in herbas: eo tempore ut mulieres laboranti lunæ ſuccurrerent æra uerberabant: ſic enim ĩcantationem impediri poſſe putabant. Iuuenalis de loquaci muliere: Vna laboranti poſſit ſuccurrere lunæ. Rombus inſtrumētum magicū erat: quo deducta litia rem magicam adiuuabant:ut ſupra ex Theocriti deſcriptione & poetarum noſtrorum uerbis recitauimus. Colcho:magico:propter Medeam quæ magicam exercuit. Quot manus urbis.i. mulierum romanarum. Petilianis regnis: uel de petilia lucanorum metropoli:quia illic agrum habuit petiliam:Philocretes a Melibœa pfugus ædificauit:ſamnites muniuerunt. In regnis petilianis:in agro petiliano:uel de domo Petilii intelligit:quæ in ſummo ianiculo erat: Nec maior autumnus.i.nec eſt maior uindemia: nec plures fructus. Curſus eſſedo.i.ſpatium currendo:ideſt tu habes geſtatiõem:nam geſtatio erat locus ubi geſtabantur ob ualitudinem:uel de hippodromo ut ſupra dixit: Puluereumq; fugax hippodromon ungula plaudit. Somnus in profundo.i.altus ſomnus. Nec dies admiſſus.i.nõ tibi eſt lux niſi quando uolueris aperire moleſtias urbis:quas ne in cubi-

culo quidem licuit euitare.

Ad Alaudam.

ANCillariolum. Ancillariolus dicitur & qui ancillas ſectatur: & qui ancillare officium præſtat. Vxor obiurgãs Alaudam maritum ꝙ ãcillare officium ſubiret: uel ꝙ ancillas ſectaretur appellabat eũ ancillariolũ: ipſa rem habebat cum lecticariis: nam & ancillariolus & lecticariolus nomina ſunt ſeruilia. Alaudæ: alludit ad nomẽ: cũ utrunq; ſit ſeruile. Alauda: hic proprium nomen: alibi eſt auis nomen: quæ nomen dedit legiõi. legiõis alaudæ mẽinit Suet. & Ci. ĩ Antoniũ & ad Atticũ: & Pli.

De Baſiatoribus.

TANtum. Baſia ſæpe deteſtatus eſt baſiatores idẽ facit nũc cũ amicus reuerſus a baſiatoribus diſſuauietur. Vicinia: tribules. Oſculo hircoſo: fœtido. Defioculus: cui deeſt oculus dicitur: ita hẽt codex antiquus: alii codices habent dexioculum: hoc eſt qui dextrum tantum habet oculũ: placet prior ſcriptura. Lippus utroq; oculo ſtillãte. Recens: qui nuper fuit in opere. Non tãti: hoc eſt non debeo tanti facere reditum: ut hæc uelis pati.

Ad Suum Natalem.

MARtis. Natalem in agro celebrat: quem in urbe ſolebat colere lautius: cauſam affert quare non ſit in urbe hoc die: quia ſcilicet uelit eſſe eo die liber: quod ĩ urbe nõ dabat. Alũne martis: kalẽdæ martiæ. Roſeam: phœbeam & ſolarem. Dei ſyderei. i. huius diuinæ machinæ. i. cælũ. Virides aras: ad ceſpites incultos & uirides. Cultus meis kalẽdis. i. die mearum kalẽdaꝝ. Viuere: relaxare ãimũ: ut ſæpe ẽ dictũ.

De Sabello.

NATal. iEodem argumento deridet eum qui celebret natalem ſuũ lautis & laborioſis menſis & ſponte tantum laboris ſuſcipiat ĩ accipiẽdis amicis: q̃tum nollet ferre ſi dominus imperaret. Pallere: anxios eſſe. Sabello: amico ĩuitato. Saccus niuarius dicebatur pannus lĩeus: quo niues attenuabantur unde refrigerabantur uina. Ita loquitur in diſtichis: Attenuare niues norunt & lintea noſtra: Frigidior collo non ſalit unda tuo. Attẽuabatur item uinum ut purum eſſet & frigidum: de eo hic intelligit. Liquidum: purum. Surgere tota cœna. i. uſq; ad finem cœnæ: marmorea erant pauimenta in cœnationibus.

Ad Ligurram.

VERſus Ligurra ut alicuius precii uideretur: ſolebat iactare ſe uereri ne Martialis aliquid in ſe ſcriberet: cui poeta reſpõdet riſu & contẽptu. Viuidum: ꝙ ſit immortale. Dignus hoc metu: ſcilicet ut ſcribã in te. Papilionibus: prouerbium eſt apud Phalaridem: Elephas indus culices negligit. Si laboras legi: ſi cupis fieri perpetuus. Rudi carbõe: uaticinatur illius carmen cito interiturum: nam quæ carbone: aut creta deſignantur cito euaneſcunt. Frons hæc: notat eum eſſe ſeruilis conditionis. Notanda. i. non es dignus ut de te ſcribam.

Ad Saturnum.

ANTtiqui. Saturnum inuocat ad ſaturnale epulum: quod parabat luxurioſiſſime ob reditum Priſci Terentii: cuius ſupra meminit. Prioris mundi. i. prioris ſæculi. Rex: Saturne. Sub quo pigra quies: idẽ carmen eſt apud Ouidium. Regale: nimis terribile. Digna: quia nõ committebantur ſcelera. Sciſſa: euiſcerata uſq; ad inferos aratione & effoſſionibus. Erat diues: producebat omnia. Priſci: nomen ꝓprium. Reddis: reſtituis. Pacifici: qui pacẽ coluit. Similis pompa

L

ideſt apparatus obſoniorum. Macello:ſcilicet romano. Luxuriet: late expolita ſit. Tibi:in tuum honorem. Preciū: ut maiora merita referantur. Illi: Priſco. Sic:obſecrantis eſt.

Ad Cordubam.

VNCto corduba. In cordubēſem poetam qui poetæ carmīa recitabat: quod dolet:cum ſua recitet: & nihil de ſe ſcribat:quod Martialis pro ſuo uelit oſtētare: in quo par pari referre poſſit:nā erat malus poeta: rogatq; cordubā illius patriam:ut eum moneat ne recitet. Venafrū: campāiæ regio oleo nobiliſſima. tenet enī in eo principatū:proximū eſt litianum non procul: Tertio loco bæthicum hiſpaniæ: cū quo de palma certat hiſtrū. Blandiens poeta cordubæ eius oleū & uenafrāo & hiſtro āteponit. Vncto:ferēte oleas. Teſta hiſtra:ideſt teſta olei hiſtri. Galeſi albi: fl. tarentini qui reddit oues candida lana. Non mēdax:quia lanæ bæthicæ non tingebantur. Viuo:natiuo. Noſtro: hiſpano. Ferre: ſcilicet æquo aīo. Mutuos honores.i. uerſus:& ego pro meis recitarem. Securus: quia non timet ut recitentur carmina ſua cum non ſcribat.

De Cinna.

VINcentem. Coci olim cōducebantur ex macello. Inualeſente autem luxuria īter ſeruos habebātur:nuper Cinna puerū ēptū pulcherrimū cocū fecit:in quo poeta iocatur:ait enim eū hoc feciſſe quia ſit guloſus: & cum uideatur intelligere de cibis conditis intelligit eum tales pueros amare. Guloſus homo eſt: hoc eſt uult elegātes pueros ſolus.

Ad clientes.

MATutine. Excludit cliētē qui mane acceſſerat & ſomnū īterpellabat: nā & ipſe ait ex urbe hac una de cauſa exierat: ut dormiret.interpellatum fuiſſe ſomnū in urbe ipſe dixit. Ambitioſa: quæ delectantur iſto honore. Litibus amaris. i.moleſtis:& propriū epithetō eſt litis. Negauit: non promiſit mihi:etiam hic ut in urbe faciebam.

De Philide.

FORmoſa. In ebrietatem mulieris:quæ pluris faciebat uinum:q̄ ullum genus pretii:eiuſq; amphorā petiit a poeta:cū prius ipſe eſſet anxius an librā unguēti: an lanas bæthicas pro coitu daret. Largā omnibus modis:liberalem omni genere cōcubitus. Vtrum ne coſmi tabernæ: unguētariæ ut Coſmus. De mōeta Cæſaris :ideſt Domitiāi.i.flauios. Amphoram uini : non propter utilitatem pretii hoc deridet potius:q̄ propter genus premii:quod ebria popoſcerat.

Ad Amœnum.

BIS quinquagenis. Amœnus domum cētū milibus emerat:quā minore etiā precio uolebat uēdere:ſed ut emprorē falleret ingenti ornauerat apparatu:in hunc poeta iocatur. Breuiore precio.i.minore. Corrūpis:alliiciēdo eum. Vafra:callida ābitioſa luxurians apparata: Diuitiis:magnificentia apparatus. Gēmantes: argento quia incruſtabantur argento:quod Seruilius primus inſtituit: uel quia erant pauonini ut in diſtichis d cemus. Citrum arbor in atlante monte mauritaniæ unde citreæ menſæ maximæ luxuriæ apud romanos: ut ſupra dictum eſt. Rara pondera.i.ingentia ligna & precioſa. Delphica: poteſt accipi pro nomine ancillæ :quæ ex delphis uenerit: ut alibi legimus delphicum puerum ut intelligas delphicam ancillam expoſuiſſe uenientibus argentum & aurum:nam & apud Homerum ancillæ peuu cuſtodiunt :parantq; menſā hoſpiti uenienti:quod cū mul-

tis in locis poeta oſtendat Euryclíam præſertim celebrat cuſtodientẽ penu Vlyxis: placet magis ut ĩtelligas de cortyna quæ epulantibus & templo delphico commũis eſt. Tripodes enim ſiue cortynæ cũ Apollini in primis gratæ ſint delphicæ ſunt appellatæ: ut Plinius ſcribit. Nõ eẽ mĩoris: nõ poſſe uẽdi uilius. Inſtructã: apparatã tãtis diuitiis.

De Natali Maronis.

MAIæ Mercu. Idus octobres natalem Virgilii celebrãt. Natus enim eſt poeta Pompeio & Craſſo cõſulibus: ut ſcribit Euſebius: Idibus octobris. celebratione numinum idus maiæ ſacræ ſũt propter Mercuriũ: cui eo die ſacrificant mercatores: ut ſcribit Macrobius: nã tunc natus dicitur: & idus augusti propter Dianã: quæ colebatur in auentino ubi erat eius templum. Creaſtis mercurium. i. idibus maiis natus ẽ Mercurius. Redit: celebrat. Cõſecrauit: naſcẽs. Idus: diẽ natalẽ Virgilii.

Ad Paulum.

SIC tanq̃. Paulum auarum carpit: qui nihil dabat ueteribus amicis: ſed eos inter ſua bona connumerabat tanq̃ archetypa: quæ domino nihil ſumptus afferunt: ſed plurimum laudis.

Id Aprum.

LINtea. In Aprum: q q̃diu pauper fuit ſolebat eos carpere: qui ĩ thermis potabãt: factus diues luxurioſius ipſe bibebat. Nuper: ſuperiori tempore. Vanus: parui precii. ut ſupra: Et uani triplices. Lintea: quibus abſtergeret ſe lotum. Sederet: cuſtodiens ueſtem in apodyterio qui lotus erat: ubi ponebãt ueſtes loturi. Entherocellici: dicũt qui entherocellas curant. hic morbus eſt cum inteſtina defluũt. Vnctor: medicus. Nudorum: eorum qui ſe lauabant. Stillam. i. guttam e uaſe quod guttum appellabant: & eo in balneis utebantur. Iuuenalis: Et pleno cõponit lintea gutto. Venere: propter hæreditatẽ. Sobrius: quin prius potauerit. Diatheca: dicuntur tabulæ teſtamẽtariæ: uerbum eſt græcum: quo illi in ea ſignificatione utuntur. Diatheca: bona relicta teſtamẽto. Quinq; comati: quinq; pueri relicti teſtamẽto.

In Lygdum.

NIL non. Qui nil negat dicitur fellare: ut ipſe exponet infra: nunc in Lygdum ſcribit: quem difficiliorem ſupra conqueſtus eſt: nam fefellerat poetam ſæpe expectantẽ: hunc tamẽ olĩ fuiſſe fellatorẽ indicat uerecunde: ut miretur quare nunc ſit tam difficilis: Iccirco ſuperiorem locum in Gallam: Nil mihi galla nega: ita interpretor ut poſcat fellationem. Nil negabas. i. dabas mihi fellationem.

Ad Pannicum.

IVGera. Pãnicum cauſidicum deridet: qui relicto foro agellum emerat ad buſta gallica: locus erat ad cloacam maximam: ubi coaceruata fuerunt oſſa gallorum: qui urbem poſſederant: idẽ dicebatur ad doliola: quoniam in nonnullis doliolis gallorum cineres ineſſe putarentur. putabant tamẽ alii quædã myſtica Nũæ Põpilii illic cõdita eſſe. Buſta: præterea erant in æſquiliis: quoniam illic ſepeliebantur cadauera: quod primus Mecœnas prohibuit ob aeris ſalubritatem: auctores ſũt Varro Plutarchus & Porphyrio. Prope buſta: ĩ æſquiliis: uel ad cloacam maximam. Male compactæ: ruẽtis. Vrbanas lites: forum romanum ubi agebas cauſas. Parua: quia paruus erat agellus. qui uerſabantur in ocio utebantur tunica. Pragmatici: dicebantur qui ſuppeditabant iura cauſidicis: auctor Quintilianus. Vendere: quoniam

mittebant tibi clientes. Ptyſana inuentũ eſt græcorum: conficitur ex ordeo. Horatius: Ptyſanarium orizæ. Emis: quia non mittuntur amplius: nec ager ſuppeditat. Agricola: nam agrum emiſti & colis.

Ad Catullum.

HAERedem. Catullus hæredem ſcripſerat poetam: urbane eius mortẽ optat: cum ait ſe non credere hoc: niſi legerit. id enim legendum erat poſt mortem. Niſi legero: niſi fueris mortuus.

Ad Flaccum.

CVM tibi. Erant nonnulli calices: qui audaces dicebantur inſertis gẽmis ex lapide obſidiano uitreo: nam uſq; eo proceſſerunt officiæ uitri: ut pocula formarẽt: & pari prope artificio & toreumate quo argẽtea. Erãt tamen exigui precii: nã & lapilli obſidiãi ĩſerti erãt ex ſpecie uitri: ex qua dicauit Auguſtus quattuor elephantos. diſtichon de his calicibus extat: Non ſumus audacis plebeia toreumata uitri: Noſtra neq; ardenti gemma feritur aqua. poeta hæc pocula mittit Flacco addito epigrammate. Circo flaminio: ubi fiebant calices. Cataplus: nauigatio. Niliacus: nã ex ægypto cryſtalla afferebant. Talia mũera. ſ. tam uilia. Sollicitant: alliciũt ad furtum aquis nimium calidis: ut in diſtichis: Noſtra neq; ardenti gemma feritur aqua. Securo: nõ obſeruante: nam in manibus conuiuarum poſita pocula precioſa cuſtodiebãtur a miniſtris. Iuuenalis: Cuſtos affixus ibidem Qui numeret gemmas: ungues obſeruet acutos. Non timuere. ſ. ſi frangatur: præterea inquit ſi male olenti uoles propĩare: poteris faciles hos frãgere poſt propinationem: & leuis erit iactura.

De Politymo.

FEStinat. Politymus cogitabat de ducenda uxore: quod cum ageret ex auaritia: ut haberet dotem: iactabat id a ſe fieri quoniam affectus eſſet tedio puerorum: neq; aliquem reperiret qui ſibi placeret. poeta oſtendens eum quærere dotem: ait ſe eos malle pueros: q̃ dotem. Inuitus: uerba Politymi. Hymnus: nomen pueri. Paſtas: pingues: tractum a ſuibus qui pingueſcunt glãdibus. Naſci puella: uel ꝙ mollis: uel quia negat. Horum: uerba Martialis reſpondentis Politymo.

De Caritate Vini.

AMPhora. Agricola cœnam captabat: & q̃uis ſumma eſſet annonæ caritas & uini: tamen aliena menſa ebrius ſemper erat: & repleto ſtõacho. Crudi: dicuntur qui nimium edunt: quod decoquere non poſſunt. Ebrius: aliena menſa: nam captator eſt.

De Aethonte.

MVLtis. Aethõ nomẽ equi ſolis ẽ ab ætho quod ſignificat ardeo: Aethõ item nomen proprium hic uiri: qui pedẽdi uitio ita laborabat: ut nuper in templo capitolino non poterit eo abſtinere: ſed affectus hoc ſupplicio ut triduo cœnauerit domi. didicit cõprimere nates: ne eadẽ pœna iterum afficeretur: nam aliena menſa uictitabat. Vſq; ĩ ſũmos ungues: mos erat precantium ut cælum reſpicientes reſupini ſummis pedum digitis inſiſterent. Offenſus: affectus iniuria. Cliẽtem: ſequentem diuites. Domicœnio: ut tribus noctibus domi cœnaret. Patroclus: temporibus Neronis ad conſulatum uſq; ex infimo genere prouectus iuxta capitolium inambulationem ſtruxit cum latrinis: quas Martialis appellat ſedes patroclianas a cõditore. Cauerit ſibi: prouiderit ſibi crepando pedendo: unde uentris crepitum dixerunt

antiqui:& edictum Claudii extat ne quis comprimeret crepitum in ſenatu:cum deprehendiſſet ſenatorem ea de cauſa extinctum.

In Bithinnicum.

NIL in te. In Bithinnicum:qui conquerebatur ꝙ poeta ĩ ſe carmen emiſiſſet:& iuſiurandum exigebat a Martiale negante. mos in foro ẽ ut qui iurare non uult ſoluat:ex hoc urbane poeta dicit ſe ſcripturũ in Bithinnicum:uult enim ſatiſfacere potius q̃ iurare. Malo ſatiſfacere:malo ſcribere in te: Argute dictum: nam qui a debitore poſcit iuſiurandum mallet eum ſoluere. aduerſus ſe igitur carmen uidetur malle Bithinnicus:cum poſcat iuſiurandum a Martiale.

Ad Aticillam.

DONaui. Nil negare eſt promittere omnia:nil item negare apud poetã eſt fellare. ſupra:Nil mihi galla nega:præterea:At quondã mihi lygde nil negabas. ex hac elocutionis ambiguitate iocatur in Aticillã: nã q̃uis plura ab eo accepiſſet:plura tamen poſcebat:notans imprudentiam eorum qui nil negant. eiuſmodi enim homines(ut Auguſtus dicere ſolebat)uitam male inſtituerunt. Qui nil negat fellat. q.d. adeo turpe eſt nil negare:ut idem etiam fellare ſignificet.

De Caliſtrato.

NE Laudet. Nouam Caliſtrati uerſutiam notat: qui ne quempiam laudaret:omnis laudabat. Is enim non uidet laudare: qui neminem uituperat. Dignos:eos qui digni ſũt laude. Ab eo cui nemo eſt malus. i. qui nẽinẽ uituperat. q.d. nulla ẽ laus laudari ab eo q oẽs laudat.

In Vmbrum.

BRVmæ. Iocatur in auaritiam Vmbri:qui olim cum pauper eſſet in ſaturnalibus poetæ munus mittere ſolebat aliculam: nunc factus diues mittit alicam. Alicula eſt maioris precii q̃ alica: ſed ex nomine iocatẽ poeta:nam alicula dĩminutiuum eſſe uidetur minus alica: cum tamẽ maioris ſit precii. Alicula alicæ genus:alterum dicebatur ſecundariũ: tertium apherema:quod grande erat & uilius.

In Menogenem.

EFFugere. In Menogenem:qui cœnam ex thermis captabat:neq; antea deſiſtebat minima quæq; officia præſtare q̃ inuitaretur. Trigonem: genus pilæ. Dextra & leua: nam in pila trigonali exercenda robur manus ſiniſtræ commendabatur. Iccirco ſupra dixit:Nec laudet polii magis ſiniſtras:Et ĩ diſtichis ita loquitur:Si me nobilibus ſcis expulſare ſiniſtris:Sum tua. mendoſe in multis codicibus feneſtris pro ſiniſtris. Imputet: adſcribat laborem ſuum in exercẽdis pilis: Plenum:lana. Lintea:quibus utebantur in balneis. ſupra:Lintea ferret apro. Sinus: ĩfantis ſemper ſordidus. Dente:pectine. Achilleas: quales habuit Achilles: ut ſcribit Homerus pulcherrimas. Tropin: bibebant poſt balnea ut ad uomitionem incitarentur: quod in mulieribus notauit Iuuenalis. id uinum apte appellat tropin: nã inuerſionem ſignificat qua ſtomachum agitat. De fæce uini: maſſyliani: quod fumoſum erat. Veni:cœnatum mecum.

In Fabianum.

DERiſor. In Fabianum qui alienas hernias ſolebat deridere: ſed cum ſuas paulo ante inſpexiſſet ſiluit. Subito:repente præter opinionẽ. Omnes colei timebant. ſ. ne deriderentur. Hydrocellæ morbus erat ex genere entherocellarum:ut ſcribit Celſus:Cum inteſtina defluunt

colliguntur q;. Duo catulli:catullus uirilium menſuram hyperbolice ſolet dicere. Catullus:Mentulam habet inſtar. xxx. iugera prati.

Ad Politymum.

NOLueram. Politymus tonſus factus eſt cum cogitaret de ducenda uxore:ut ſupra eſt dictum. poeta dicit noluiſſe ut tonderetur: uerebatᷣ enim ne deformis uideretur:ſed iam lætatur hoc permiſiſſe:cũ totus ſit eburneus:& uideatur formoſior. Pelops dicitur humerũ eburneũ habuiſſe a Cerere quem imprudens comederat. Iccirco alludit ad fabulam. Totum ebur:totum candorem tuum.

In Fabullum.

PAEDiconibus. In Fabullum cunnilingum : qui animam pædiconum male olere dicebat. Olere.ſ.male.

In non Arrigentem.

TRIgĩta. Vaticinatᷣ hũc fore cũnilingũ & fellatorem : cũ mẽtula uti nõ poſſit & hẽat pueros & puellas. Surgit:arrigit. Quid fa: q.d. lĩges.

De Cotta.

BIS Cotta. Soleas ad conuiuium geſtabãt:quas deponebant cœnaturi : ne pauimenta contaminarent:ſeruabanturq; a ſeruis. Cotta pauperrimus iactabat ſe bis amiſiſſe ſoleas : & propterea ſe incedere pedibus nudis. deridet hominis inopiam & iactantiam : nam ibat excalciatus ob inopiam: nõ ꝙ ſoleas amiſiſſet:aut ſurreptum iri timeret. Turbam:facit comitatum. Sagax : ironice. Facere damnum : eſt pati damnum. Excalciati dicuntur qui depoſuerunt calceos. Idem uerbũ uenit in iocum aduerſus ſeruum Luctatii:qui dum omni tẽpore & loco furaretur. ſubreptamq; nummulario pecuniam indidiſſet calceis : coactus eſt calceos deponere: ubi reperta pecunia in eum dictum eſt Nummularius te excalciauit:hoc eſt pecũiam abſtulit:nam calceus ſignificat æs:unde deduxit uerbum excalciare auferre æs & pecuniã.

In Tongilianum.

TONgilianus. Habet naſum qui iudicat acriter. habet item naſum qui nares habet. Tongilianus cenſor acerrimus in extremam deuenerat inopiam:in hunc poeta iocatur. Nil præter naſum : hic accipit hẽre naſum ſimpliciter:nam erat pauperrimus:in ſuperiore uero pro cenſura & mordacitate. Habet naſum. i. cenſuram. Nil præter naſum: nam eſt pauperrimus:& ex hac ambiguitate iocatur.

In Carinum.

QVOd lana. Focale de quo ſupra eſt dictum recitaturi oratores ſumebant :ut inter ſtrepitus audirent nihil: ita enim erat compoſitum :ut aures tegeret demiſſum a uertice. Carinus caluus ut caluitii deformitatem tegeret induerat focale. Vrbane ait poeta eum non tueri aures ſed capillos. Non aures. i. non ſumpſiſti focale propter clamorẽ ſed propter caluitium. Sed capillis :nam propter caluitium id ſũpſiſti.

De Marone.

PRO ſene. Maro captator laborante aduerſa ualitudine amico ſene & diuite:uotum ſuſcepit pro illius ſalute : ut.ſ. ſcriberetur hæres. hac amoris ſignificatiõe ſcriptus hæres :& poſt uotum medicis ſpõdẽtibus illius ſalutem:contraria uota faciebat ut.ſ. moreretur:ne ſi cõualeſceret:& promiſſam uictimam perſolueret:& hæreditatẽ amitteret. Hemitriteos:gẽus febris tertiãæ:ut ſcribit Celſus. Ne ſoluat uotũ. quia uellet eum mori.

In Magulam.

COMmunis. Magula uiro nupſerat : qui exoletum habebat : quo & ipſe & uxor utebatur: ſed cum uir eſſet ueneficus: ac puero cōtētus: uxorē negligeret : timebat uxor ne ueneno extīgueretur: propterea eodem miniſtro menſæ non utebatur. hoc poeta indicat. Times lagœnam: .i. ueneficiū: nā lagœna miīſtra ē uēefícii. ſupra: Diceris hac cælebs fa‑ ctus quater eſſe lagœna.

Ad Priſcum.

SAEPe rogare. Priſcū deridet: qui ſæpe rogabat quales mores induce‑ ret: ſi eſſet diues. id enim nemo poteſt prædicere: niſi illud unum di‑ uitē diuitis moribus uſurū. Qualis ſī futus: quales mores ſī hīturus.

De Fabulla.

QVA mœchum. Fabullæ uerſutiam ita commemorat: ut mariti ſimpli‑ citatem accuſet: nam hæc ut mœchum baſiaret: puerum morionē ſuis oſculis madidum ei remittebat. idem faciebat mœchus : maritus ſtu‑ pidus hoc non animaduertebat. Quanto eſt maior morio: q̄ ſtolidi‑ or eſt maritus: qui hoc non animaduertit.

In Tuccam.

SCRibebamus. Epos carmē trimetrum ſignificat iambicum: cui dime‑ trū ſuccedit perfecta clauſula. Horatius: Pede ter percuſſo forte epos acer ut nemo uarius dicit. eo qui utuntur epici poetæ ſunt appellati. Accuſat Tuccam qui omne genus carminis attingebat in quo uerſa‑ retur Martialis. Ceſſi tibi. ſ. ſcribenti: nam deſtiti. Syrma: ueſtē tra‑ gicam ſignificat : Ita locus Iuuenalis: Syrma uel ātigones. i. tragœdiā Antigones: quam ſcripſit Accius poeta: Nec placet eorum ſententia: q ſyrma tractum orationis exponunt. Valerius : Quid hic cum tragicis uerſibus & ſyrmate facis: ſyrma a ſyro quod ē traho dicit. i. & tu tra‑ gœdiam cœpiſti ſcribere. Fila lyræ : carmen lyricum. Ambitioſe : nimium cupide laudis. Noua: quia paulo ante accepimus. Lucillius primus ſatyrarum ſcriptor tanta fuit laude & æſtimatione: ut nō mo‑ do eius carminis poetis : ſed etiam aliis anteponeretur Fabio teſte. hūc carpit Horatius nimium ambitioſe: quem ait lutulentum fluere. Ludere dicuntur poetæ cum uerſātur leuiori carmine. Petitur: ideſt inuaditur a te: ut ſuperes uel ſis par famæ meæ.

Ad Rufum.

MVSei. Muſeus laude lyræ prope par Orpheo: alter hic ſcripſerat mol‑ liſſimos libros: qui non ſine prurito legi poterant : horum laſciuiam ſignificat poeta Inſtantio Rufo. Sibaritici libri molliſſimi fuerūt cō‑ poſiti tēporibus Ouidii dicti uel a Sibari poeta uel a Sibari urbe quæ in ingentem luxum aucta ſe ſuis deliciis perdidit: deleta enim eſt a crotoniatis intra. lxx. dies. horum meminit Ouidius: Nec qui cōpoſuit nuper ſibaritida fugit: Nec quæ concubitus nō tacuere ſuos: quo uer‑ ſu Elephantidem meretricem notat: quæ genera concubitus carmine eſt complexa. ſupra: Nec molles elephantidos libelli: & ī priapeia La‑ lage uouet tabellā pictā exēplo hoꝝ libroꝝ. Pathiciſſīos: molliſſīos.

In Vxorem.

CVM tibi. Vxorem accuſat : quæ cōquerebatur poetam habere quoſdā cinædos: qui ut ipſe oſtendit plus uxori præſtabant q̄ marito faciat: Sollicitos toros: non afficit te ulla cura. Sola: quia non accedo ad a‑ lias. Ficus chia: ſaporem ſalis habet: ficus mariſca nullius eſt ſaporis : auctor eſt Varro: inde uxorem dicit eſſe mariſcam: in cīædis chiā: quæ placet. ut ſupra: Hæc mihi quæ nouit pungere chia ſapit.

In Baſſum.

VXOr cũ. Baſſum accuſat: qui ex dote uxoris multos emerat comatos: ĩ quibus officiũ uxori nõ præſtabat: cũ tamẽ mẽtulã uẽdiderit uxori ꝓ dote: cũ igiẽ in ius uocat: aut certe monet ut eã ſeruet uxori ẽptrici.

Ad Bæthim.

BAEThis. Inſtantium Ruffum eũtẽ in hiſpaniã prouĩtiã: & ſuccedẽtẽ Macro qui eam adminiſtrabat ut ſupra ĩdicauit: Ibis littoreas Macer ſalonas: hoc proſequitur epigrammate. Bæthim alloquitur: rogatq; ut lætis auſpitiis ueniẽtem magiſtratũ ſuſcipiat. Corona oliuifera: hoc propter ubertatẽ olearum dicit. Aurea: coloris auri: quia lãæ bæthicæ coloris ſunt ruffi. Bromius: Bacchus: copia uini. Pallas: ꝓpter copiã olearum. Rector. i. dominus. Cui: in cuius gratia. Iter nauigerum: nauigationem. Oras noſtras: hiſpaniam. Vt: ea felicitate. Onus: difficultatem: difficultas eſt ſuccedere ei qui ſe bona geſſerit.

DOMITII CALDERINI VERONENSIS IN. MAR. VALERIVM MARTIALEM COMMENTARIORVM LIBER. XIII.

E Toga cordilis ne pẽula deſit ouilis. In ſaturnalibus duo munerum genera mittebantur xenia primũ: & hi quibus data erant mittebant apophoreta. Xẽia autem dicuntur munera hoſpitalia. i. amicoꝝ: nã xenos ſignificat hoſpitẽ. Apophoreta dicũtur ab apophorin. i. referre: hæc Veſpaſianũ & alios ĩperatores dediſſe legimus. Nam ipſi donati a populo xeniis remittebãt munera. Hi duo libri cõtinebũt ſingulis diſtichis utrũq; muneris gẽus: priore ſũt xenia: poſteriore legunẽ apophoreta. Quod autẽ nõnulli putarũt apophoreta inſcribi etiam lẽmata falſi ſunt: nam lemma nõ ſolum diſtichis ſed cuiuſcũq; epigrammatis breuiter præſcriptũ argumẽtũ dici poteſt: licet Cicero philoſophiæ præceptis ſeruiens Lemma aliter ſit interpretatus: hoc eſt comprehẽſionẽ. Lemma præterea eſt genus argumẽtatiõis ſtoicæ: quod in zenone ſcribit Diogenes. Primo epigrammate luſurus carmine poeta in ſaturnalibus ait ſe malle uti hoc genere ludi: q̃ aut nucibus aut alea: nam nuces pueris in ſaturnalibus permittebantur: alea uiris. Cordilla: eſt genus piſcis ex tynno: ut ſupra eſt declaratum. Cucullis. papyraceis ſalſamẽta uẽdebãẽ. Papyrus: papyrũ oſtendit primus Alexander in ægypto condita Alexãdria: nã antea palmarum foliis: poſtea quibuſdam arborum libris: tum publica monumẽta in plumbeis: priuata in linteis ſcribebantur. Naſcitur autẽ papyrus in ægypto nõ excedens altitudinem duorum cubitorum: ut Pli. ſcribit. eius flore dii coronabanẽ. inde etiam chartæ fiebãt uariis nominibus. Perdite: dãdo rebus uenalibus. Penula: ueſtis ſeruoꝝ. Põit togam & penulam pro cucullis. Blattæ: uermes una cum tineis corrodẽtes papyros. Metuat famem. i. ut blatta poſcit paſci. Ebria bruma. i. dies hyemalis ſaturnalitius: quo uino ĩdulgetur. Non mea: puer nucibus: uiri alea ludebant. In alea hæc erant: talus: teſſara: alueolus: ſenio: canis: uenus. Teſſara erat talus quatuor laterum. Talus ſex: ut infra diceẽ. Talus autẽ dictus a talo pedis: nam talus in pede auctore Ariſtotele in ſecũdo de aĩalibus tres habet partes exteriorẽ: quam antiqui chias dixerunt: Interiorem quam colias: Superiorem

quam antennas: Inde ſæculum eruditius talum dolauit in ſex latera: & imitatione priſtinorum nominum: uno quoq; in latere ſua nomina dederunt punctis. In quibus canis afferebat iacturam: Erat enĩ unius puncti: ut Pollux ſcribit: Senio & uenus uictoriam & lucrum. Perſius: Quid dexter ſenio ferat Scire erat in uoto. dãnoſa canicula quãtũ Raderet. Auguſtus præterea ita ſcribit: Talis iactatis ut quiſq; canẽ: aut ſenionem miſerat: in ſingulos talos ſigulos denarios conferebat in medium: quos tollebat uniuerſos qui uenerem iecerat: nam uenus in talo colias dicebatur oppoſita cani: ut ſcribit Pollux. Colias Venus dicitur auctore Strabone a promontorio atticæ in quo co itur. Idem punctus dicebatur coris: & canis alio uerbo dicebatur chius. Iuxta Venerem coliadẽ ĩ attica erat templũ Panos: quo per Ariſtonẽ ſpolia delata ſunt oraculo ita prædicto: Coliades mulieres remos timebunt. Mea teſſara: meus ludus minor. Non depugnat talo: qui habet ſex latera: & numero ſuperat teſſaram. Ebur: quia tali fiebant ex eboie. Fritillus alueolus & fimum dicitur tabula qua alea exercetur. Porphirio putat dici fritillum a ſonitu ut puto quo alea mouetur. Seneca in Claudium: Iam quotiens miſſurus erat reſonante fritillo: Vtraq; ſubducto fugiebat teſſara talo. Antiqui præterea appellarũt pultem fritillã: qua natalium ſacra celebrabãtur. Iſta alea: carminis. Nec facit damnum. i. non patitur damnum.

XENIA. In detrahentem.

NASutus. Lectorem monet ne ſua carmĩa reprehẽdat: quoniã ipſe ſatis ea deriſerit epigrammate ſuperiore. Naſutus: Naſuti dicuntur qui grauiore cẽſura ſubſãnant aliena: & Horatius a Perſio dicitur ſuſpẽdere populum naſo: hoc eſt deridere. Plura: q̃ ego dixerim. Licet: eſſet tibi tantus naſus. i. tanta cenſura. Latinum: mĩmum Domitiãi: qui alios deridet. Eſt opus carne: dicit eos habere carnem q poſſũt rideri. Habe uirus: morde & exerce maledicentia. Qui ſe mirat: qui ſibi placet. Hoc nimium nihil: nõ tamen hoc eſt omnino nihil. Cãdidus aure. i. ſie ĩuidia ad legẽda epigrãmata. Fronte nõ matutĩa. i. exhilarata: nã matutĩa frõs triſtior eſt: cõtra poſt cœnã exhilarata.

Ad Lectorem.

OMNis. Xenorium eodem uerbo uſus eſt Plinius ad Corneliũ ſcribẽs: Xenia inquit dedi. Xenia autem ſunt munera: quæ amicis mittuntur. Gracili libello: paruo. Turba xẽiorũ. i. diſticha. Duobus: alludit ad diſticha quæ duorum carminum ſunt. Triphon: bibliopolla. Titulos: lemmata. Non facit ad ſtomachum. i. non placet: & ſimul alludit ad eſculenta quæ ſunt in diſtichis.

Tus.

SERus. Saturnalitia carmina ſunt addita muneribus: quæ amicis mittebantur. duo autem erant genera: ut ſupra eſt dictum: alia enĩ dicebantur xenia; alia apophoreta. hæc xenia ſnnt in quibus initium hẽt tus: cum ſacris dicatum ſit. id colligitur in Arabia in Sabota mõte excelſo regione Saba: Saba uero myſteriũ ſignificat ut græci interpretantur. Mineum dicitur a Mineis populis: per quos primum uehitur: Carphiatum: Dactiacum: Maſculum a Virgilio a rotunditate guttæ: cũ in ture fœmininum non reperiatur. olim in maxima penuria poſtea in abundantiam exceſſit armis Alexãdri: qui ſubegit arabiam. Serus: alloquitur amicum. Germanicus: Traiãum potes ĩtelligere: qui

germãiam ſubegit:ut ſcribit Euſebius:ſed magis placet de Domitião intelligas. hoc diſtichon Domitiani temporibus inter ſaturnalia cõpoſitum eſſe. Pia tura:quæ mitto:Ita alibi ait deos cito Herculi cælũ dediſſe:ſed ſero daturos Domitiano.idem ſæpe optat.

Piper.

CAERea:Ficedula.Ficedula a fico cuius cibo delectatur dicitur:pĩgueſcit etiã uuis. Inter aues optimi ſaporis a Celſo numeratur. Saporis fatui eſt:conditur autem ſĩapi aut pipere. Piper addere cibariis primus gloriatur ſe inueniſſe Catius apud Horatium.Primus & inuenio piper album cum ſale nigro:Incretum puris circumpoſuiſſe catillis. Piper quod album dicitur in precio eſt. Lucet:præ pinguedĩe. Cærea:pinguis. Cum datur:cum tibi obuenit ſorte.

Alica.

NOS Alicã.Alica ab alendo dicitur: ut Pompeius ſcribit:inuenta eſt a romanis:nam tunſa fiebat triplici genere:ut ſupra eſt dictum:minimo:ſecundario:apheremate.ætate Pompeii magni non reperiebatur: utilis tamen habita eſt:& ſaluberrima:ſiue potanda daretur in modũ ptyſanæ:ſiue aqua mulſa.In tãto precio erat:ut Varro ſcribat morbũ regium dictum eſſe:ꝙ mulſa precioſiſſimo remedio curabatur: licet aliter ſupra ſit dictum ex ſententia Cornelii. Mulſum:uinum mulſũ quo elota alica utaris. Eme:mulſum:nam omnino indiges ſi uolueris uti alica. Diues:nam mulſum diuitis eſt.

Conchis.

SI Spumet.F.conchis.Conchis fabatiæ uirides dicebantur: conditæ liquamine coriandro cimino porro conciſo:& oleo:quod niſi plurimũ ineſſet:nullus erat conchis ſapor.Iccirco ſupra dixit in male cœnãtẽ: Et bene ſi cœnas conchis inuncta tibi eſt.hæc igitur ſi fuerit bene ũcta poteris bene cœnare ſine menſa diuitum. Spumet:multo oleo. Rubra teſta:fictili uaſe rubro. Potes negare:ſubtrahere te. Menſis lautorum:nã domi cõche bene cœnabis.Iuuẽalis:Cuius cõche tumes?

Far.

IMBue:Far.Far diu in precio fuit:quod in uſum menſæ docuit Numa: id autem cum ſit ſalubre ſi igne torreatur: primus perſuaſit romanis id non eſſe purum niſi torreatur. In ſacris igitur bis erat toſtum:& patiebatur ignem:quoniam & olim fuerat igne purgatum:& tunc ĩurebatur:auctores ſunt Pli.& Dionyſius: inde farina dicitur.ccc.ãnis e frumento factum eſt cluſinum ut Pli.Varro & Columella ſcribunt: candore & magnitudine reliquum ſuperauit.Pulte diu romani uictitarunt:ut docet Ennius:cum ſcribit in obſidione oſtam in fautibus fuiſſe ereptam.puls ex farre cluſino dulcem relinquit uaſis ſaporẽ. docet igitur uinum eiuſmodi uaſe poſſe dulceſcere:in quo puls farrea cocta fuerit. Imbuere:eſt primum ſaporem dare. Plebeias:quibus utuntur pauperes. Dulcia muſta .i. uinum æque dulce ac eſt muſtũ. Satur:quum inde ederis pultem. Vacuis:exhauſtis pulte.

Lens.

ACCipe:Lens.Lens in ægypto peruenit duplici genere altero rotũdiore:& nigro:altero ſuæ figuræ.putauit antiquitas æqui animi fieri homines qui lente uterentur: unde lenti dicti ſũt homines qui nõ mouẽt ullo affectu. Peluſia:ægyptia. Vilior alica.i. mĩoris precii q̃ alica:nã iã de ea dixerat. Carior faba.ſ.uiridi cõche:de qua paulo ãte.

Simila.

NEC poteris:Simila.Simila ex tritico fiebat minutim cōciſo.huius panis in maximo erat precio.Condimentis item plurimis ſeruiebat : ut ſcribit Apitius. Non numerare poteris :quia eſt minutim conciſa . Piſtores:qui faciebant farinam & panem coquebant. Piſtori:qui īde panem faciet. Coquo:qui inde plurima parabit cibaria.

Ordeum.

MVLio:Ordeum.Ordeum olim panem dedit qui damnatus eſt :poſtea deſtinatum fuit reficiendis quadrupedibus : demū excogitatum facere ptyſanam ex eo:quæ ualidiſſima erat & ſaluberrima: ut Hippocrates uno uolumine teſtatus eſt. Copo:uini uenditor dicitur:& potus.Monet igitur amicum ſe mittere ordeum : quod non dandum ſit quadrupedibus:cum nuper īuentum ſit facere ex eo ptyſanā : Mulis tacituris:quos uelit tacere: nā hīniunt pingues ordeo. Cauponi : qui ex eo faciat ptyſanam. Non det mulis : quia.ſ.ſublatus ſit uſus ordei dandi quadrupedibus :ut ſcribit Pli. Nō tibi:ut ſcilicet & facias ex eo panem:quod item damnatum eſt auctore Plinio. Copōi: ut .ſ.ex eo faciat ptyſanam:nullus enī maior ex ordeo fructus percipi poteſt:q̄ ut inde fiat ptyſana:quod poſtremo eſt inuentum : auctore Plinio. Varro tamen canes pane ordeaceo alendos ſcribit.

Frumentum triticeum.

TERcentum:Frumentum triticeum.Frumentum triticeum quod ſūmā ubertate proueniebat:agri ſæpius ſati ſterileſcūt:mittit ergo copiam frumenti libyci ne frequenti ſatiōe agrum ſuburbanum ſterilē reddat:q cōparatus ē ad uoluptatem. Moriať:ſterileſcat frequēti ſatiōe.

Betæ.

VT Sapiant:Betæ. Betæ diſtinguuntur in duo genera : ab aliis in nigra & candidam:ab aliis in uernam: & autumnalem . leuiſſimæ ſunt oīum herbarum hortenſium.Sed condiunrur acrimonia ſynapi:ut Pli: docet:ut Martialis uino & pipere . Ita conditæ dicuntur prandia fabrorū:ab aliis dicuntur dapes ruſticanæ. Fatuæ:ſaporis ſalſi expertes. Prandia:iētacula fabrorum.Columella: Quæq; fabis habilis fabrilia miſcet:de faba fabrorum loquens.

Lactucæ.

CLAudere:Lactucæ Lactucæ poſt cœnam olim ſumebantur:ut Horatius docet : nūc prīa mēſa:dicūť a lacte :quo mycōiū unū īter eas gēus abūdat. Solū olī cognitū. In tria diſtīguūť genera:purpureas:criſpas: cappadocas . Claudere :finire . Inchoat.i.ſūiť prima menſa.

Ligna acapna.

SI Vicina:Ligna acapana . Ligna acapna dicuntur:quæ ardent ſīe fumo:a enim ſine:capnos ſignificat fumum:Ea quo modo fiant docet Cato in re ruſtica.Conſperguntur enim amurca:& exponūtur ad ſolē ut eum imbibant liquorem.Nomenti uillam habebat poeta:loca uicina erant paluſtria & ſaliceta:unde Plutarchus ſcribit Cæſarem ſtatuiſſe ſiccare nomentanas & pontinas paludes. monet igitur ut ſi ad loca nomento uicina uelit accedere : ferat ſecum ligna acapna : quoniā illic ſunt uiridia & paluſtria . Nomento:quod erat ad.x.lapidē: De quo alibi multa diximus.

Rapum.

HAEC tibi:Rapum.Rapum & rapa dicitur: ſimplici antiquitati cibus

gratiſſimus:adeo ut legati afferentes aurum Curio:quo eũ corrumpere cogitabant:hominem reppererint rapa uoluẽtem. Græci rapã plũbeam in templo Delphici Apollinis dicarũt eius fatuitatem indicãtes:ſed ut Plinius ſcribit non erant romæ ubi Curius rapis contentus aurum contempſit. In tantam excreſcunt magnitudinem ut.xl.librarum aliquando fuerint conſpectæ. Nurſinæ palmam obtinent. Romulus:per Romulum ſimplicem antiquitatem intelligit Romæ: quæ ut propoſuimus rapis utebatur. Fuit præterea alter Pollio Romulus q ſupra centeſimum uixit annum mulſi potu: & olei unguento. Gaudentia frigore:quia in uſu ſunt brumali tempore. Eſſe: comedere: quia non nouit alium cibum:q̃ rapam. Vult oſtendere fuiſſe ĩ precio ſæculo Romuli:adeo ut meliorem in cælo non optet cibum.

Faſcis colliculi.

NE Tibi. Nitrum ſalis genus eſt:quod circa Acathin & Mẽphim ægypti prouenit:eo ægyptii utuntur ad ea quæ nolũt inueteraſcere. Cucumeres eo ſeruantur recẽtes: & braſſicæ ea aqua conſperſæ:quia & Pliũus de caule ita ſcribit: Nitrum etiam in coquendo uiriditatem cuſtodit. Caulis multis a Catone laudibus celebratur: ſiguliſq; remediis adhibetur:eo dum imperite uteretur uxorem necauit. Braſſica autẽ dicit quaſi paſſica:uel a præſecando ut Feſto placet: quoniam præſecatur: hoc ẽ præciditur ex thyrſo. Braſſica ĩterior pars caulis. Pallentes:qa dum inueteraſcunt palleſcunt. Fiat uiridis:renouetur.

Porri ſectiui.

FILa: Porri ſectiui. Sectiuo porro uſus eſt Nero quotidie: ſiue alio cibo æſtiuo tempore ad uocem ſeruandam. Acrius eſt q̃ capitatum. Tarenti optime prouenit. Sectiuum dictum quoniam in multas inciſuras ſecatur. Idem ſectile dicitur. Iuuenalis: Quis tecum ſectile porrũ. Oſcula clauſa:nolito aperire os ob fœtorem.

Porri Capitati.

MITtit: Porrum capitatum Hoſtiæ & Aritiæ optime prouẽit. Columella: Et mater aritia porri. Capitatum fiebat ſuppoſita tegula:aut ſilice: aut alio tranſlatum ĩ caput excreſceret:mitius ẽ ſectiuo. Nemoralis: a nẽore uicio. Præcipuos:peculiares. Virides cõas.i. folia uiridia.

Napi.

NOS: Napi. Napi in tria diſtinguũtur genera:alii enim ſunt Amiternini ubi principatum obtinent nurſini: demum noſtrates præſtantiores ſunt rapis. Amiternum patria Saluſtii non procul ab Aquila. Pilas: rapas a rotunditate.i. quũ rapas habueris poteris napis abſtĩere.

Aſparagus.

MOLlis: Aſparagus. Aſparagus ab aſperitate dicitur:uel potius ꝙ aſparagus externa lingua ſignificat uirgultum:olim tantum reperiebatur ĩcultus paſſim: poſtea luxuria mortalium cœpit eos colere & educare:adeo ut Rauenna trium librarum aſparagum aliquãdo ꝓduxiſſe dicatur:nunc mittuntur aſparagi inculti non hortenſes:& altiles. Pli. de aſparagis: Nullum gratius iis ſolum q̃ rauennatium hortorum indicauimus: corrudam hunc intelligimus ſilueſtrem aſparagum: quẽ græci orminum aut myacanthum uocãt: aliiſue nominibus. Mollis: molli cultu. Spina.i.aſparagus:nam ut Pli. ſcribit aſparagus in totũ ſpina ẽ. Aequorea:quia ad mare eſt. Incultis:ſpõte ſua natis:quos nũc mitto.q.d. rauẽna ubi altiles ſpectãtur aſparagi:nõ hẽt meliores:

q̃ hi ſint inculti quos mitto. Ficus Chia.

CHIa:Ficus chia.Ficus chia gratiſſima poetæ eſt:ut ſæpe dixit.Ita a Macrobio nominatur.Pungit palatum:grato ſapore & uini ueteris & ſalis.Aridis ficis ut auctore Catone excogitatum eſt:loco ſalis & caſei: ſed hic de ſapore chiæ intelligit. Baccho ſeni.i.ueteri uino. Portat ſecum merum & ſalem:quia habet ſaporem ſalis & meri.

Poma Cydonia.

SI Tibi:Poma cydonia.Poma cydonia ex creta afferebantur: ubi prouenīunt tanta ubertate: ut incuruatis ramis prohibeant parentem creſcere:ea melle ſeruari docet Columella & Cato. fiunt enim prope melimella: quæ mellitum ſaporem habent ſua ſponte: & dicuntur muſtea a celeritate miteſcendi & maturitatis

Nuces Pineæ.

POMa:Nuces pineæ.Nuces pineæ in tarentinas:arpinas:pthias diſtinguũt:ipſæ dicatæ Cybeli ob copiā quæ ī ida ē ei ſacra:ſed arbor ī tutela Siluāi: pōa loquũt. Noſtra ruīa:ne nos ruētes cadāus ī caput tuū

Sorba.

SORba:Sorba noto extant nomine. In quattuor diuiduntur genera: Arida aluum ſiſtunt:Recentia ſtomacho proſunt. docet Cato ea condiri melle. Durantia:quæ ſiſtimus & ſiccamus. Ventres molles.i. fluxos. Puero:cuius uenter ſæpe mollis eſt & laxus.

Petalion Cariotarum.

AVRea:Cariota.Cariotarum petalium folium ſignificat arboris.hic accipitur pro ramuſculo palmæ.Cariota fructus eſt inter cætera genera cibo & ſucco uberrimus:inde uina fiebant noxia capiti:ex quo nomē datum eſt fructui:nam cara ſignificat caput: unde cariota.eadem cariotis dicta eſt a Papinio:Et latente palma prægrandes cariotides cadebant:& a Martiale ſupra:Et notæ cariotides theatris:auctores ſunt Plinius & Strabo in ultīo.Tegebatur autem leni bractea auri kalēdis Iāuariis:mittebaturq́; a pauperibus.ſupra:Hoc linitur ſputo Iani cariota kalendis:Quam fert cum paruo ſordidus affe cliens. In omen futuræ ſuauitatis inſequentis anni:ut Ouidius ex Iano ī faſtis: Quid uult palma ſibi: rugoſaq́; carica dixi. ſed tamen q̃uis aurata ſit ſolet mitti a paupere:qui auro caret.Potes accipere petaliō pro bractea illa ſubtiliſſima qua tegebatur cariota. Tamē hoc mũus:q̃uis auratū ſit.

Vas Coctanorum.

HAEC:Vas coctanorum.Syria quoſdam fructus habet peculiares inter quos ſunt coctana de genere ficorum:ſed minora ſũt.horum meminit Iuuenalis:Quo pruna & coctana uento. hæc mittebantur corōata menta:ut recentia ſeruarentur. Condita menta torta.i.corona mentæ. Si forent maiora:nam ſunt minora ficis.ut ſcribit Plinius.

Vas Damaſcenorum.

PRVna:Vas damaſcenorum.Damaſcena pruna erant peculiaria Syriæ: quæ uetuſtate fiunt rugoſa:citantq́; uētrem.mittebantur in ſaturnalibus ut indicat Papinius:Quæ ramis pia germīat damaſcos. Damaſcena dicta a damaſco urbe & monte in quo naſcuntur. ſupra etiā ea rugoſa dixit. Carie:uetuſtate. Peregrīæ ſēctæ: qa ex Syria mittũt.

Caſeus Lunenſis.

CASeus:Caſeus Lunenſis.Barbaræ gentes diu caſeum ignorarunt: & ſi lacte uictitabant.Roma hoc bonū italiæ oſtendit:inter cætera caſeoꝝ

genera mittebātur a Luna urbe inter ætruriam & liguriā nobili portu & marmore candidiſſimo. hic magnitudine admirandus erat: nam ſingulæ maſſæ ad millena pondo nonnuq̄ premebatur: auctor Plīius. Aptæ igitur erant ad puerorum turbam numeroſam alendam. Mille prandia: multas ientationes. Luna: oppidum ætruriæ.

Caſeus Veſtinus.

SI: Caſeus ueſtinus. Caſeus ueſtinus in precio erat teſtimonio Plinii & Apitii: adeo ut uicem carnium poſſet præſtare. Hæc maſſa: hic caſeus. De grege ueſtino .i. ex ouibus ueſtinis.

Caſeus Fumoſus.

NON: Caſeus fumoſus. Caſeo caprīo ſua eſt gratia & laus: ut Pli. ſcribit recenti maxime: conditur præſertim fumo: qualis ī urbe conficiebāt cunctis præferēdus. Velabrum & maius & minus: ut Varro ſcribit in urbe erat: ubi ganeatæ epulæ parabantur. cum ergo uelit ſignificare caſeum urbanum appellat eum uelabrenſē: quia in eo urbis loco cōdiebatur fumo: non quia fumus uelabrenſis aptior eſſet ad condiendum alio quocunq; fumo. Qui bibit fumum uelabrenſem .i. qui fit ī urbe: nam ut Pli. ſcribit: caſeus qui in urbe fiebat præferebāt cæteris.

Caſei Trebulani.

Trebula: Caſei trebulani. Trebula oppidum erat in agro reatino: ut Varro ſcribit in originibus. erat præterea iuxta cruſtumium colonia romanorum eodem nomīe. Cruſtumini autem caſei laudatiſſimi erāt præſertim ex campo Cediciæ: auctore Pli. Trebulæ ſiue igne parentur ſiue aqua calida. Gratia duplex .i. duo uſus ſiue igne ſiue aqua parantur habemus gratum ſaporem: Columella.

Bulbi.

CVM: Bulbi. Bulbi ſunt minores aſcaloniæ multis generibus. Cato megaricos laudat: inter eos eſt epimenidū: ut Theophraſtus ſcribit: quod laudatiſſimum peruenit in libya. legitimis nuptiis apponuntur ſpōſis: ut Varro & Apitius ſcribunt: cum nucleis pineis aut cū erucæ ſucco & pipere ad uſum uēeris. Membra mortua: ita ut non poſſis arrigere: ideſt illo medicamine. q. d. iis tantum proſunt bulbi: qui ī uſū libidinis poſſūt recreari: iis uero quibus mēbra mortua ſūt: & cōiūx anus nihil afferunt: præter ſaturitatē: quū pruritū excitare nequeant.

Lucanicæ.

FILia: Lucanicæ. Lucanica dicta eſt a Lucania prouintia: in qua milites id farciminis gēus inuenerunt. has fieri docet Apitius: pipere: cimīo: ſatureia: conciſis carnibus. Botellus eiuſdem generis eſt: unde pultes coronatæ menſis apponebantur. ſupra: Et pultem niueam premens botellus. Pultes autē fiebāt uario & noīe & cōdimētoꝝ genere: ut Iuliāæ: præterea cū iure œnogari cocti. Grata corōa: appoīta & cōdita.

Ciſtella oliuarum.

HAEC: Oliuæ picenæ. Oliuæ picenæ menſis ſeruabantur in cibum: nā his tota ducebatur cœna ſumptis ab initio ad finē. Trapetū. torcular oliuarium a trapo: quod eſt uerto. Subducta: ablata: quia non torquebatur. Inchoat: ſumitur in principio.

Mala citria.

AVT: Mala citria. Mala citria eadem mala medica dicūtur: quæ Oppius antiquæ auctoritatis: Macrobius Pli. eadem eſſe demonſtrant: quæ a Virgilio in Georgicis deſcribuntur: Media fert triſtes ſuccos. hæc in

teriecta ueſtibus tineas arcent:unde ueſtis citroſa dicta eſt his ſeruata:ut Neuius appellat. Quid uelit Feſtus non ĩtelligo:qui ſcribit ueſtẽ citroſam dictam a ſimilitudĩe citri. Duo in terris pomaria cõmendabantur Alcynoi & heſperidum. Iuuenalis: Qualia perpetuus phæacũ autũnus hẽbat: Credere quæ poſſis ſurrepta ſororibus afris. Draconis maſſyli.i.a dracone Maſſyliæ in hortis heſperidum.

Coloſtrum.

SVRripuit: Coloſtrum. Coloſtrum ſignificat lac: quod exprimitur ex uberibus armentorum anteq̃ nati pulli os admouere poſſit: cogiturq; in ſpeciem pumicis: ſi aqua non adhibetur. Ariſtoteles trophalida appellat. Hædis nondum ſtantibus.i.non erigentibus ſe ad ubera. Pli. Eſt autem coloſtrum prima a partu ſpõgioſa denſitas lactis. Stomacho accõmodatiſſimũ caprinũ: quõiã frõde magis q̃ herba ueſcũt.

Hædus.

LASciuum: Hædus. Hirci mactantur Baccho: cũ uites lædarit. Pecus laſciuũ.i.hædus: ut illud: Laſciua capella. Dat pœnas: mactat. Deo: Baccho: quia corroſit uites. oſtendit eum fore inutilem menſis poſtea q̃ cœperit corrodere uites: nam q̃diu ſugit lac: menſis eſt aptus.

Oua.

CANdida: Oua. Fractis ouis adhibebatur garũ ſcombrorum. Scombros autem aptos ad garum mittunt mauritania: bæthica: carteia: & inſula Herculis in hiſpania. dicta ſcombria a multitudine ſcombrorum: qui illic capiuntur ad garum. Liquor heſperius.i.liquamen ſcombrorũ: qui capiuntur in hiſpania. Salſamẽto ſupra oua cõdita legimus: Diuiſis cibiũ latebit ouis. Vnda cãdida: ouorũ. Vitellos croceos: a colore.

Porcellus lacteus.

LACte. Porcellus lacteus dicitur qui nondum aliud cibi genus attigit q̃ lac. hic habebatur gratiſſimi ſaporis. Ponat.i.apponat mihi: nã porcellum lacteum pluris facio q̃ aprum. Edat diues de ſue ætolo.i.ipſe diues ſibi habeat ingentem aprum: quantus fuit ætolus interfectus a Meleagro: modo ego edã porcellum lacteum. q.d. hunc pluris facio.

Tuberes & apirina.

NON: Tuberes. Tuberes & Apirĩa: Sextus Papinius nouiſſimis Auguſti temporibus attulit in Italia zinzipha ex ſyria: tuberes ex africa: quæ utraq; ſunt ſimiliora bacis: q̃ pomis & malis. Tuberes erant in precio duplici genere cãdido & ſerico. Apirinon ab a ſine: pirinõ: i. nucleus: genus mali granati ẽ quod nucleo lignoſo caret: mitiorisq; ẽ ſaporis. hoc quoq; ex africa tranſlatũ eſt: nam illic circa carthagĩem beniguiſſime naſcitur. Pli. auctor. nũc hi fructus ferebantur. poeta habebat uillam in nomentano: quod ſupra dixit. Arboribus nomentanis.i.uillæ meæ nomentanæ. Nõ de libycis: ũde.ſ.olĩ perẽda erant.

Idem.

LECta: Idem. Tuberes uernæ: domi nati. Quid tibi cum libycis: quid quæris libycos cũ habeas domeſticos.i.natos in agro romano.

Sumen.

ESSe: Sumen. Sumen ex papillis porcæ lactãtis fit quo plus lactis continebat: eo plus cõmendabatur. Putes: putare poſſis. Nondũ: ſcilicet eſſe ſumen: ſed papillã. Largo ubere: nam ex ubere fiebat. Papilla: nam uidebatur papilla lacte tumens.

Pulli gallinacei.

SI Libycæ. Pulli galliacei. Aues libycæ dicũtᷓ galliæ nũidicæ: de qbus ſatis ſupra ẽ dictũ. Phaſidos aues. i. phaſiãi. Aues cortis: pullos galliaceos. Acciperes. i. tibi mitterẽ. Aues cortis. i. galliãs quas ſolas ħ ẽo.

Perſica præcoqua.

VILia: Præcoqua perſica. Præcoqua perſica dicuntur quæ æſtate matureſcũt cum cætera miteſcant poſt autũnum. Id genus excogitatum ẽ .xxx. annis ante imperiũ Veſpaſiani tanta æſtimatione: ut ſingula ſĩgulis dẽariis uenirent. Plinius auctor: hoc fiebat noua ĩſitiõe. Vilia: ideſt parui precii. Ramis maternis. i. noſtræ martis in quibus eramus ãteq̃ ĩſita eſſẽus. Adoptiuis: ĩ qbus ĩſita ſũus. Cara. i. magni precii.

Panes picentini.

PICentina: Panes picentini. Picentes pane excogitato laudãtur: quem conficiebant ex alicæ materia macerata. nouem diebus ea ſubigebatᷓ uua paſſa: torrebaturq; in furno impoſita ollis quoad frangerẽtur. hi ob duriciem frãgi nõ poterãt: niſi lacte mulſo ue molliti: ut docet Pli. Ceres picentina. i. panes picentini. Creſcit: tumeſcit. Niueo nectare .i. lacte: quo auctore Plinio molliebantᷓ. aliter enĩ frãgi nõ poterãt.

Boleti.

ARGentum. Boleti in maximo erant pretio nobiles ueneficio Claudii. Boletos: quia unuſquiſq; uult ueſci potius q̃ mittere amico.

Tubera.

RVMpimus: Tubera. Tubera ĩ lautis mẽſis fuiſſe Iuuẽalis carmẽ teſtatᷓ: Radẽtur tubera: ſi uer Tũc erit. Magnitudine librali nõnũq̃ uiſa ſunt. Africana præſtant: ut ſcribit Pli. inde Iuuenalis illud: Tibi habe frumentum Attilius inquit O libya diſiunge boues: dum tubera mittas. Imbres autũnales: eodẽ auctore & crebra præſertĩ tõitrua ea generãt. Idem Iuuẽalis: Et faciãt optatas tõitrua cœnas Maiores. Sunt tenerrimi uerno tẽpore. Iuuenalis: Si uer tunc erit. Id in annalibus eſt de tubere: Laertio Licinio prætori mordẽti tuber denariũ deprehẽſum: dentes primos inflexiſſe. minoris tamẽ precii ſunt ut poetæ placet q̃ boleti. Rumpimus terram: quia rumpitur ubi naſcuntur.

Corona turdorum.

TEXta. Corona turdorum. In coronam pendentes turdi mittuntᷓ: qui inter aues primũ obtinent ſaporem iudice poeta: nobiles ſunt loquacitate turdi Agrippinæ: qui ſermonem humanum effingebat: hyeme in germania apparent. Coronæ ſutiles in ſolẽnibus conuiuiis dabantᷓ: primũ ex roſis: poſtea Plinio teſte datæ ſunt ex foliis nardi. Nardo diuite i. precioſo. Texta roſis. i. ſutilis corona. Vel nardo diuite. i. luxurioſa: nam ex foliis nardi data eſt.

Anates.

TOTa: Anates. Anates a nãdo dictæ ſunt: ut placet Cicerõi. hac; pectus tantum & ceruix gulæ dabatur: reliqua ĩutilia. Sapit ceruice: ideſt & ceruix grata eſt. Redde coco: ſunt enim uilia.

Turtures.

DVM: Turtures. Turtures condiũtur ab Apitio qui ſaginatis aĩalibus non eſt contentus. poeta tanti facit: ut nihil ante guſtandum uelit: cũ ponetur turtur. Lactucæ: cocleæ excitando ſtomacho præguſtabantur. ſupra: Nõ deerũt tibi ſi ſoles ꝓpinin. i. præguſtare. Valebis lactuca: .i. non guſtabo te. Perdere nolo famem. i. nolo conſumere eſuritionem hanc rebus uilioribus: cum habeam turturem & rem delicatam

Petaſo.

MVSteus: Petaſo. Saliendum petaſonem monet Cato in re ruſtica. Id
uerbum apud alios auctores rarius præcipue commendatur: cum Mu/
ſteus. i. recens: quo uerbo Plinius in hac ſignificatione ſæpe uſus eſt:
& Apitius condit petaſonem ex muſteis cum bilibri ordei: & caricis.
Propera: cito ede. Sit mihi nihil. i. non apponatur uetulus petaſo.

Perna.

CERetana: Perna. Pernam antiqui dixerunt in ſue partem cruribus p/
pinquiorem: nam ſuem ita diuidebant in pernam: petaſonem: & lar/
dum. Pli. pro cruribus accepit: nam caſtrandum ſuem prioribus per/
nis ſuſpendi iubet. Ex gallia a populis Mēapiis & ex ætruria a cere/
tanis optimæ pernæ mittebantur. Mēapii: galliæ populi utrāq; rheni ri
pā īcoletes per paludes: & nēora: his fīitimi ſūt ſycābri. Lauti: delicati
oris mēſæ hōies. Maſſa cere: perna ceretāa. uel de mēapiis. i. de mēapia

Vulua.

TE Fortaſſe. Vulua ſumen ex papillis porcarum fit. ex hiſdē abſcindit
pars quam uuluam appellabant: quæ præſertim commendabatur: ſi
porca nondum peperiſſet: unde uuluam ſterilem dixit Apitius: quæ
nondum fœtu patuiſſet: & eam uariis condimentorū generibus aptā
gulæ: nunc mittitur uulua ex porca: quæ peperit. Vulua de uirgine
porca. i. ſterili. Capit: delectat me.

Colocaſia.

NILiacum. Colocaſiam nonnulli cyamum dixerunt. peculiaris eſt ægy/
pti: unde eam in italia ſerere didicerunt. Caulem habet arenoſum cū
coctus eſt: Fila item ſtamen lanæ imitantia cum comeditur. ſupra: Te/
nui colocaſia filo: Ait q̄uis in precio ſit colocaſia: tamē ob hoc eē par/
uifaciēda: ꝙ dum editur filis moleſta eſt. Olus niliacum. i. colocaſiā
peculiarem ægypto. Lanas: tenuiſſima fila. Improba: nimia.

Iecur Anſerinum.

ASPice: Iecur āſerinum. Iecur anſerum in amplitudīem creſcit: præ/
ſertim ſi fartilia anſeri obiiciuntur. idem cum ita creuit exemptum e
uentre anſeris lacte mulſo ue augetur: habebaturq; olim inter lautiſ/
ſima cibaria. Incertum Scipio ne Metellus uir cōſularis: an. M. Seſeius
eadem ætate eques romanus id docuerit. Tumeat: tumidū ſit. Vbi
. q. d. in tam anguſto uentre creſcere adeo non potuit: ſed lacte mul/
ſo ue ut dixi exemptum tumeſcit.

Glires.

TOta: Glires. Glires inter ſaginata animalia & dapes gāeatas habebāt:
adeo ut. Q. Scaurus: & Marcus legem ſumptuariam ferētes prohibue/
runt ne glires apponerentur. hyberno ſomno pingueſcunt. his Ful/
uius Lupinus uiuaria in doliis excogitauit. ad ſaginam hyeme iuue/
neſcunt. Quo: ſcilicet tempore hyberno.

Cuniculi.

GAVdet. Cuniculi uerbum hiſpanum eſt: ex genere leporum habētur:
tanta multitudine meſſes balearicas olim populabantur: ut incolæ o/
pem petierīt ab Auguſto aduerſus cuniculos. horum fœtus laurices
dicūtur: qui ablati uberibus non purgatis interaneis inter lautas da/
pes apponebantur. ab his cuniculi uiæ ſubterraneæ dicti ſunt: nam
milites terrā ita fodere īde didicerūt: ut Catōi placet de re mi. Antris
effoſis: uiis ſubterraneis. Hoſtibus: qui urbem obſeſſam uiis ſubter/

taneis inde ingredi didicerunt. Attagenæ.

INTer:Attagenæ. Auis ĩter raras epulas olim:ſed poſtea gallia & hiſpa-
nia his ueſci didicerant:in Ionia præſertim optimi eſt ſaporis:teſtis ẽ
Plinius.& Horatius: Non afra auis:non attagen ionicus:uocem quidẽ
habet:ſed cum capitur obmuteſcit. Alitum:auium.

Gallinæ altiles.

PAScitur:Gallinæ altiles. Saginare gallinas deliaci primi inuenerunt.
Id quo modo fiat Columella & Varro docent tantæ olim gulæ: ut.C.
Fannius ueteri interdicto prohibuerit aliquid uolucrum apponi mẽ-
ſis:præter unam gallinam:quæ nõ eſſet altilis. Si altilles autem appo-
nebantur ars culĩarum erat:ut ab uno pede laceratæ tota repoſitoria
occuparent. Inde exit illud ſatyricum: Quo geſtu lepores:uel quo gal-
lina ſecet. Eligebant ad ſaginã:quaꝝ cutis ĩ ceruice fartilibus capiẽdis
apta uidebat. Dulci farĩa.i. elota mulſo lacte ue adhibito: & farina
milii. Tẽebris:ĩ tẽebris breui tegeticul[a]:ut docet Colũella.recõditæ:
& lũmibus cluſis altiles fiũt. Ingẽioſa:quæ ſciuerit hæc excogitare.

Cappones.

NE Nimis: Cappones. Interdictis gallinis lege cenſoria inuentum ẽ di-
uerticulum legi:nam cœperunt gallos ſaginare adhibito lacte:& con-
uulſis teſtibus:tamen caſtrabantur apud antiquos lumbis adultis cã-
dente ferro:aut imis cruribus mox illito uulnere creta. Gallus:galli-
naceus. Exhauſto inguĩe.i.ſanguĩe in coitu. Amiſit teſtes:caſtratus
eſt. Nunc mihi erit.i.nunc mihi uidetur gallus.i.caſtratus. gallum ĩ-
quit nunc appellabo non intelligẽs de aue:ſed caſtratũ:ut galli ſacer-
dotes Cybeles idẽ.Sterili caſtrato:nã Cybeles ſacerdotes caſtrati erãt.

Perdices.

PONitur. Perdices inter heſternas aues habẽt & lautiſſĩas:tãti precii:ut
ĩ pauperis mẽſã nõ uẽirẽt. Rariſſĩa:precioſiſſĩa. In lautoꝝ.ſ.mẽſis.

Columbini.

NE Violes.Columbæ dicatæ ſunt Veneri:eiq; mactãtur.Propertius:Sed
cape torquatæ uenus o regĩa columbæ:Ob meritum ante tuos guttu-
ra ſecta focos.Virgilius maternas agnouit aues: monet amicum: cui
mittit columbinos: ut ſi ſacerdos fuerit Veneris:his abſtineat. debet
enim deæ mactare non ueſci .Tãti olim precii colũbæ erant ut largius
eques romãus quadrĩgentis dẽariis uẽdiderit ante bellum põpeianũ.
Gnidiæ deæ: Vẽeri cui ſacra ẽ gnidos: nam debes eas mactare & non
ueſci: uel certe nõ uiolare:cũ ſit deæ ſacræ:cuius es ſacerdos:ꝙ placet.

Palumbi.

INGuina.Palumbi & palumbes dicuntur:a columbis differunt:nã co-
lumbi aſſignatas in altis ædificiis aut turibus cellas frequentant:cõ-
ueniuntq;:agreſtiores euagantur .Torquati dicuntur a ſigno torquis:
quod collo præferunt.Propertius:Torquatæ uenus o regĩa columbæ:
ſalacitatem retardant. Salax:fortis in libidinem.

Galbula.

GALbula. Galbula raro uiſitur in italia:nam cum fœtum eduxit euo-
lat:a colore dicta ẽ galbula. Viridibus adhuc uiuis: capitur uiſco &
retibus calamis uiſcatis. Rudis:immatura.

Cattæ.

PANnonicas.Catta auis eſt pannoniæ peculiaris:Raro alibi in italia q̃
in umbria capitur.Aulus Pudens poetæ amiciſſimus:ut ſupra ſæpius

eſt lectum in umbria municipium habebat: & agrum:cum cattas ca-peret illic:non niſi ditioribus mittebat :quos coleret. Vmbria : ubi præcipua eſt catta. Domino:diuiti quem colit:nam dominū dicimus quē coliſus.Mēdoſi codices habēt Domiæ:ſed ātiq Domīo:ꝙ placet.

Pauones.

MIRaris.Pauo in trimatu explicat caudam:quam oſtentat aduerſo ſole ut irradietur. hanc auem īter epulas poſuit primus Hortenſius ī cœna adipali ſacerdotii ſui.mēdoſe ſcriptum eſt apud Plinium adialitii cœna ſacerdotii:cum ſcribi oporteat adipali cœna ſacerdotii:quam adialitii dixerunt mendoſe legentes hanc dictionem: eadem uerba ſūt apud Varronem in re ruſtica. Explicat:pandit. Gemmātes:imitātes gemmas. Sæuo:eam laniaturo. Coquo.q. d.cum pauo edat tam pulchra ſpectacula non deberet laniari.

Phœnicopterus.

DAT mihi:Phœnicopterus.Phœnicopterus a rubētibus alis nomen accepit : nā phœnix purpureū ſignificat :& ptera alæ. Inter mediocres aues receſet a Celſo ; ſed quo maior ē eo ē gratior. Iuuēalis:Et phœnicopterus īgēs. huius linguā priūs Apitius nepotū gurges altiſſimus : ut Pliīus ſcribit optimi eē ſaporis docuit: ūde Vitellius in patinā illā delitiaꝝ luxu nobilē habere uoluit linguā phœnicopteri. Dat mihi: dicor phœnicopterus uocor a colore. Quid ſi .q.d. q̄to magis expectaretur lingua ſi accederet ſermo & ſciret exprīere uerba: quū aliaꝝ inquit auium linguæ propter garulitatem tantum expectantur:ut luſciniæ &c̄.ego non expector niſi propter ſaporem.

Phaſiani.

ARGoa:Phaſiani.Ex ponto primum allatæ ſunt hæ aues.Argute igitur ab argonautis ſe ex ponto allatas fuiſſe aiunt : illic tamen auriculas ſubrigunt inter plumas:quod alibi non faciūt.A phaſi fluuio colchoꝝ phaſiani ſunt dicti . Columella docet eos ſaginari auiariis in inſulis italiæ adiacētibus. Argoa caria:ab argōautis:q primi ī pōto fuerūt. Nil niſi phaſis.i.in pōto tantū eram. Phaſis:ponti flu.de quo alibi.

Numidicæ.

ANSere. Gallinæ numidicæ africæ etiam dicuntur & meleagrides : ut Plinio placet.Columella diſtinguit criſta quam africæ ut ipſe ſcribit habent rubram:meleagrides cæruleam. In genere gallinarum ſunt : conſperſis plumis uariis notis . de his Papinius : Quas udo numidæ legunt ſub auſtro. Vltimæ peregrinarum auium ſunt receptæ in mēſas ꝑpter īgratum ſuccū:ait igit Martialis anſerē prius ī mēſis fuiſſe. Suas aues:gallinas nūidicas qa nōdū erāt datæ mēſis eius tēporibus.

Anſeres.

HAEC: Anſeres.Anſer ob excitatas excubias capitolīas tantū fauoris meruit:ut publice anſeres alerentur cenſoribus locantibus cibaria ſīgulis annis:Solēni præterea pompa ſingulis annis inter ædem iuuētutis & ſumani canes uiui affixi cruci ſambuceæ circunferebant:anſere puluino inſidente:nam canes qui in capitolio erāt ſuperati ſūt uigilia anſerum:hoc a pauciſſimis traditur . Plutarchus in libello de fortuna romanorū & Plinius auctores. iuniores anſeres gancæ dicūtur. Seruauit:clāgore ſuo:quia excitauit excubias. Deus:Domitianus.placet enim potius de hoc:q̄ de Traiano:nā illa inſtaurauit .q.d. ſi fuiſſent tam minuta capitolia q̄ quæ inſtaurauit Domitianus: non

irrepſiſſet hoſtis: qui olim ab anſere eſt proditus.

Grues.

TVRbabis .Grues . Et grues in ſaturnalibus Papinii cadunt. Papinius in ſaturnalibus:Caſuræq; uagis grues rapinis.nobiles carmīe Homeri de earum pugna aduerſus pigmeos. In menſas receptæ ſunt: non tamen tanta gula:quanta ueniebant temporibus Veſpaſiani:nam Cornelius Nepos ſcribit diui Auguſti temporibus magis placuiſſe cicōias q̄ grues:ſed grues manſerūt inter primas aues:quibus dixi tēporibus ciconiis omnino repudiatis. Cum uolant.y.litterā faciūt agmine diſpoſito. Aues Palamedis dicuntur:quoniā ut Philoſtratus in eo libello ſcribit qui heroica inſcribitur : glorianti Palamedi ſe tres litteras cōperiſſe quibus carebant græci.ph.ch .th: Vlyxes repente obiecit eam laudem eſſe gruum quæ.y.litteram faciūt: Iuſſitq; eas ſuſpici:nā præteruolabant. Verſus:ordines. Vnam auem.i.tam compoſite uolāt : ut ſi una ſit amiſſa turbetur ordo.

Ruſticulæ.

RVStica.Ruſticulæ.Male interpretantur qui ruſticam gallinam hoc loco accipiunt: cuius mentionem factam a Columella non negauerim : eā enim ſcribit in ſeruitute non parere:& alendam cibo ad ſaturitatem: ſed inter gallinas eſt.hic autem de aue quæ ſit e genere perdicum intelligendum eſt:qualis eſt ruſticula quam priuatum habere inceſſum ſcribit Plinius.Eiuſdem prope eſt ſaporis:cuius eſt perdix: ſed mīus grata:quoniam ut ipſa conqueritur minore emitur precio: & Horatius pauonem hac una de cauſa menſis gratum ſcribit:ꝗ multo ueneat auro. Quid refert:quid utilitatis affert. Si eſt idem ſapor : cū perdice .q.d .non propterea expector . Carior : uenditur maiore precio . Sic : maiore precio empta .

Cygni.

DVLcia.Cygni latine olores ob plumam unde lecti ſtruebātur in precio erant.morituri flebilem emittunt cantum: ut credidit antiquitas. id falſum eſſe aliquando nonnulli deprehenderunt . mutua carne ueſcuntur. Ipſe ſui:hac de cauſa dicatus eſt Apollini: quia prædicit ſua fata cantu . Lingua defecta.i.uitali motu pene deſtituta.

Porphyriones.

NOMen.Porphyriones.prælonga habent crura rubentia & roſtra:præter aliarum auium naturam morſu bibunt:tinguntq; cibū ſæpe aqua: & pede perinde ac māu ori admouent. Inter gigantes ut apud Lycophronis interpretem antiquiſſimū reperio duo principatū tenuerūt: Porphyrio & Alcyoneus .Praſſinus item auriga :cuius Tranquillus in Nerōe mēinit Praſſinus Purpurio dicebat̄.laus ē Porphyriōis auis: ꝗ & gigātis & nobiliſſimi agitatoris appellatiōē hēat . Praſſini: aurigæ .

Mulli.

SPIrat.Mulli uiui.Mullus piſcis a colore molliorum calciamentoꝝ nomen accepit:ut ſcribit Feneſtella:cum expirat uerſicolori ſquāmarum mutatione niteſcit.olim non reperiebatur ferme ſupra duas libras . Aſinius Celer temporibus Claudii mullum octo milibus nūmū emit: ne fabuloſum uideatur quod ſcribit Iuuenalis :Mullum ſex milibus emit:nunc mittitur uiuus in aqua marina ad amicū:inde poeta ſcribit. In æquore aduecto:aqua marina:quæ una cum piſce aduecta ē. Da mare uiuum.i.reſtitue eum mari uiuo. Fortis:ad fugiendum.

Murenæ.

QVAE:Murenæ.Murena in tantis delitiis olim fuit:ut & nomen Liciniorum familiæ dederit Varrone teſte:& mortua ĩ piſcina defleta ſit a Craſſo pullato:habueritq; ĩaures baulis ab Antonia Druſi. In ſicilia obtinet principatum:ubi præ pinguedine in ſummum pelagus erumpit:& ſole torrefacta nequit ſe curuare:ut mãu capiatur:ut Varro ſcribit in libro:qui inſcribitur gallus:tunc dicuntur græce plotæ latĩe flutæ a fluitando:nam per ſummum æquor fluitant. Profũdo:mari ſiculo prope rhegium. Exuſtam:quam eſt ſole torrefacta.

Rombi.

QVAnuis lata gerat:Rombi. Rombus eſt inſtrumẽtũ magicum:de quo ſupra:Rombus piſcis noto ad ætatem noſtram nomine:rauennæ reliquos alibi ſuperat magnitudo:nouam nonnunq̃ exigit patĩam:quod ſatyrice in Domitianum ſcriptum legimus:adhoc alludẽs poeta ſcribit. Patella:menſarium uas eſt dĩminutiuum a patina. eſt item uas dicatũ ſacris ligneũ reſinatũ:ĩ quã accipit̃ ſignificationẽ apud Liuiũ: cum ſcribit nihil relictum patribus præter patellam ſacroꝝ cauſa.

Oſtrea.

EBRia:Oſtrea. Sergius Orata primus deprehẽdit optimum eſſe ſaporẽ oſtreis lucrinis: q̃obrem excogitatum eſt:ut aliũde aduecta in lucrĩo compaſcerentur. ſapore dignoſcebantur an eſſent nata circeis:an aduecta ex britannia:quæ nouiſſima italica ſuperarunt deſignata a Iuuenale:Rutupino ue edita fundo. Lucrĩa condiũtur ab Apitio pipere & liquamine. Ebria:compaſta.alibi:Oſtrea tu ſumis ſtagno ſaturata lucrino. Lucrino baiano:ad baias. Nobile garum:cõditur ab Apitio pipere & liquamine:qui etiam docuit eadem ut mullos necari in garo ſociorum:quia fierent melioris ſaporis. Sitio garum .i. uellem garo condiri. Luxurioſa:in maiores delitias.

Sillæ.

CAERuleus.Sillæ piſciculi ſunt minturnenſes:qui gregatim degũt.loca ubi capiuntur Cicero in oratiõe pro lege agraria ſilleta appellat: q̃uis nonnulli codices ſaliceta habeant. Lyris :fluuius ortus in apẽnino:præterlabitur minturnas.Mirica:uxor olim Fauni :littoris minturnenſis dea eſt. Maxima turba:quia gregatim natamus.

Scarus.

HIC.Scarus olim principatũ tenuit:inter piſces ſolus ruminat :ut ſcribit Plinius.herbis ueſcitur non aliis piſcibus:nomine latino caret.in mari carpatio frequens eſt:ignotus olim italiæ:ſed Optanus : ut Pli. & Macrobius ſcribunt : multos aliunde aduectos diſſeminauit inter hoſtiam & campaniæ oram:edicto ut ſi intra v.annos caperentur remitterentur incolumes. Ex piſcinis nõ eſt aptus:nec ſi aliunde q̃ ex mari capitur gratus ẽ. Iecinora lautiſſimæ gulæ ſunt:quibus non caruit patĩa illa Vitellii:cuius mẽinit Trãqllus. Obeſus:pĩguis. Viſceribus:iecĩore. Cætera:ĩ cæteris partibus. Vile ſapit:uilis ẽ ſaporis.

Coracinus.

PRInceps niliaci.Coracinus principatum in ægypto optinet inter piſces:quemadmodum zeus ſiue faber gadibus: ſalpa circa ebuſũ: ſalmo in Aquitania. Peculiares autem ægypti piſces ſunt alabetæ:coracini:ſiluri: ut Plinius & Strabo ſcribunt. Alexandria urbs condita ẽ ab Alexandro in ægypto Dynocrate architecto:ut Vetruuius ſcribit

Alexander Pellæus dicitur a pella macedoniæ urbe. Dicitur igitur ab eo in ægypto condita Alexandria pellæa. Macellum: locus obſoniorum. Pellææ. i. alexandrinæ. Nulla gloria .i. nullus cibi laus. Eſt prior: potior gulæ pellææ: ideſt alexandrinæ:

Echinnus.

ISTe. Echinnus ſpinas habet: quibus utitur pro pellibus: uoluitur in orbem cum mouetur: incitatus naues dicitur retinere ſi hæſerit: quod a Plinio recitatum: Lucanus carmine inſeruit ſyllaba prima pducta uſus cum alibi corripiatur: In mediis echĩnus aquis. Miſeni oriuntur grati ſaporis. Horatius: Oſtrea circeis: miſeni oriuntur echini. Acuta teſtudine. i. ſpinoſa: ut in caſtaneis eſt.

Murices.

SANguine de noſtro. Murices inter conchilia numerantur: unde purpura tingitur: quæ in mediis eorum faucibus latet. eoꝝ teſtæ unguentis geſtandis deſtinatæ ſunt: unde ſupra legimus muricem unguenti: Eſca ſumus: capiuntur in cibum etiam.

Gobii.

IN Venetis. Gobius & gobio dicitur. Iuuenalis: Cũ ſit tibi gobio tantũ. hic piſcis captus in regione ponti ex gl acie mæotidis non oſtendit motum uitalem: niſi calore patinæ. Romæ ex igui erat precii: ĩ ſtagnis uẽetis & frequẽtiſſius capit & lautiſſ ĩs mẽſis olĩ adhibebat: illic mutilatũ ſeruat nomẽ. Licet ſit lau. hoc ẽ uẽeti lautis me adhibẽt mẽſis.

Lupus.

LANeus. Lupus eſt piſcis a uoracitate lupina dictus: ut Varroni placet: celebris eſt præſertim qui capitur inter duos pontes in tyberi: nam q tantum degunt in flumine nullius habẽtur ſaporis: neceſſe ẽ ſiquidẽ commendari culinis a marinis aquis enantem ĩ fluuiatiles: quales ſũt qui in liburnis ad oſtia Timaui aluntur: nam & marinas combibunt aquas: & proximo Timaui flumine abluuntur. Lanei dicuntur a candore carnium. Recte interpretatus eſt Porphyrio: licet ambigens hoc dixerit piſcem inter duos põtes apud Horatium accipi p lupo. Ora timaui cugãei: ĩ populis eugãeis: ex hoc foroiuliẽſes ſuũ garũ faciũt.

Aurata.

Non. Aurata a colore dicta: ũde Sergius Orata dictus familiæ dedit nomẽ: ea maxĩe appetitur a guloſis: quæ cõchis educata fuerit ĩ Lucrio. Tales cõmẽdabat mullos Apitius: qui & conchis & limo ueſcuntur.

Accipenſes.

AD Palatĩas: Accipenſis. Accipenſis ſquãmas ad os uerſas habet: & cõtra aquam natãdo meat. In precio olim maximo fuit: ut ex paraſyto apud Plautum in Baccharia percipitur: cuius hæc ſũt uerba: Qui mihi in mari accipenſer latuit: cuius ego latus in latebras dedam meis dẽtibus. Idem docet Cicero in libello de fato apud quẽ dicitur Scipiõi numantino Accipenſerem eſſe paucorum hominum. Idem diſtichõ poetæ indicat: q̃obrem miror Pli. ſcribere: qui eodem tempore uixit Accipenſerem tunc non fuiſſe in precio: ſimul diligentiam deſidero in Macrobio: qui ſcribit opus plinianum confectum eſſe temporibus Traiani: cum & multo ante compoſitum fuerit: & dicatum Tito Veſpaſiano. Palatinas: imperatorias. Accipenſem. i. accipenſerem. dicitur etiam accipenſis. Munera rara: qualis eſt accipenſer. Ornent dapes ambroſias. q. d. debeatur lautis & diuinis menſis.

x 141

Lepus.

INTer aues:Lepus.Et temporibus Auguſti turdos fuiſſe ſagi̅atos Cornelius ſcribit:& ætate ſua:in lepore idē fieri auctor eſt Varro in tertio de re ruſtica. Iudice poeta & turdus inter aues & lepos inter quadrupedes eſt primus:& ſapit melius.

Aper.

QVI.Aper mittitur:ex quo ut ſupra octoginta ſapores Apitius excogitauit.Rutilius primus integrum appoſuit menſis tam luxurioſa imitatione:ut & terni aliquando poſtea ponerentur .fuit autem illius Rulli Rutilii:in quem Cicero ſcripſit pro lege agraria. Magnitudo in hoc animali in precio erat:a qua nunc cōmendatur. Cuſpide ætola: Meleagri. Diomedeis:ideſt ætolis :quia ætolus erat Diomedes: ideſt hic aper ætolo illi prope par eſt.

Dammæ.

DENte timetur:Dāmæ.Dāmæ non manſueſcunt:quod Plinius ſcribit: ſed iure feræ dici non poſſunt: quemadmodum hirundines nec ſilueſtres ſunt:nec plane fāiliares.Conqueruntur nunc ſibi arma deeſſe aduerſus cāes:cū cornibus careāt & ualidis dētibus. Cornua :aduerſus cāes. Imbelles:ſīe armis. Niſi præda:capīur:nec reluctari poſſūus.

Erix.

Matutinarum:Erix.De iſtrice neceſſe eſt intelligas : qui ex genere erimacei:in india præſertim & africa habentur cute ſpinis contecta.Cū intendit cutem ſpinæ emittūtur e propinquo: cum pugnat aduerſus cāes ut ualidius iaculetur. ſub primam lucem hæ capiuutur . Orix āt inter capreas numeratur:quas nonnulli ſolos dixerūt contrario pilo ueſtitas ad caput uerſo. Matutinaꝝ:quæ māe capiūt: qa ſæpe mortuis canibus capit. Morte canū:nā canes iaculatione ſpinaꝝ necant.

Ceruus.

HIC.Ceruus in precio erat:uel hac una de cauſa: ꝙ carnes tutū præſtāt a febribus:ſi mane edantur . Affirmat Pli .principem fœminam uſā diu ſine febribus uixiſſe : quod uerum maxime putant ſi ex uulnere perierit ceruus.ætas longiſſima eſt :cum nonnulli cerui cōmemorent torquibus obducta carne contectis : qui Alexandri fuiſſe dicuntur . Cerua præterea Sertorii fatidica nobilitatem huic feræ dedit : ſeorſū celebrata eſt cerua cāpana a Sillio.Antiquiores nō fuerunt ceruo Cypariſſi:& altero Siluiæ uirgilianæ . Cypariſſus puer a Phœbo amatus ceruam habuit:quam eques regebat.Ouidius: Nūc eques in tergo reſidens huc lætus & illuc Mollia purpureis frenabas ora capiſtris.Ceruus hic cōmendatur antiquitate.Cypariſſus uerſus ī arborem ſui nominis dolore ꝙ eū īteremerit per īprudentiā. Dōitus:māſuefactus. Tuo capiſtro:ut illud Ouidii:Mollia purpureis frēabas ora capiſtris.

Laliſio.

DVM. Laliſio.Onager cum paruus eſt dicitur laliſio : cuius ſapore tunc africa gloriatur:nam illic onagri habētur in phrygia quoq; & lycaonia circa montes frigidos:ut Strabo ſcribit .Laliſio igit uerbū punicum eſt:ut ex Plinio diſcius. Quā diu ſola matre.i.ſolo matris lacte paſcitur dicitur laliſio:quod Iſidorus quidam addit laliſionem paſci in locis ſemotis uix ſola matre præſente:nec Ariſtoteles tradidit:nec Plinius:ſed ipſe confinxit. Sed breue:nā cito adoleſcit :& ī onagrū trāſit:ut feræ oēs beluæ grādiores. Sola ma.ſolo lacte matris paſcit.

Capreæ.

PENdentem. Capreæ in uaria diſtinguūtur genera: nam ſunt pigargi: ſterpſicerotes: Ibices: ſoli. Capreæ: quæ extremas rupes ſumma leui- tate adeunt: canes ſub rupibus collocati caſurā expectāt: ut excipiāt: ſed ipſæ ſumma agilitate per rupes omnes euadunt: falluntq; canes. De ſumma rupe. i. ex rupe fragoſa. Decipit canes: qui eā ſectantur.

Dorcæ.

DELitium. Dorcades a Pli. dicuntur: hæ non tranſeūt montes ſyris ui- cinos: in delitiis potius habendæ q̄ menſis. Imprudēter igitur faciūt: qui eas mittunt nobilioribus: ut edant: nam mittendæ ſunt: ut dent filiis delitias. Iactatis togis: nobilioribus. Iactatis togis: potes & ſic intelligere: ut dicat uile eſſe munus: & quod mitti ſoleat uilioribus perſonis quales ſunt miniſtri togati. Iactatis togis: hoc eſt feſſis & fatigatis togatis. Turba: ſcilicet diuitum.

Onager.

PVLcher adeſt. Onager qua prouīcia ſit: ſupra eſt dictum. hoc diſtichō eſt tanq̄ e media uenatione offerente ſe onagro uenationi: dum uēa- tor indagaret elephātes. A laborioſa igitur uenatione elephantorum reuocat uenatorem ad onagrum: qui ſe obtulit: ut oſtendat maiorem eiuſmodi uenatione uoluptatem ineſſe: cū ſine ullo periculo peragat. Dentis erithræi: elephanti qui indicus dicitur. ſunt enim & indici e- lephāti auctore Pli. Sinus: retia qbus nō īdigēus ad onagrū. is enī facilius & maiori uoluptate capit. Iuuēalis: Impleuitq; ſinus. i. retia.

Oleum uenefranum.

HOC tibi. Oleum uenefranum in campania nobiliſſimum duabus de cauſis: ꝙ & optimi eſſet ſaporis: & odorem unguenti haberet: ſecunda palma erat oleo Liciano ex proximo agro: de tertia palma contende- bat hiſtria & bætica: nobilitas ex carmine Iuue. etiam indicatur: Ipſe uenafrano piſcem perfundit olino. Bacca: oliua. Sudauit: emiſit per ſudorem: non autē ad fæcē expreſſiſtis. Sumis ūguentū. i. ol fa- cis ūguētū. Olet: ut Pli ſcribit: ūguēto adhibet: ūde id ūguētū olet.

Garum ſociorum.

EXPirantis. Garum ſociorum: Garum erat liquamen ſalſum: quod olim ex garo piſce fiebat: unde nomen accepit: didicit luxus e ſcombris piſcibus facere tanta æſtimatiōe ut ſingulis milibus nūmum uix ſī- guli congii emerentur: non tamen omnes ſcombri ad hoc erant apti: ſed qui ex hiſpania mittebantur ab inſula Herculis quæ ſcōbria ap- pellabatur: aut a clazomenis aſiæ palmam obtinuerunt: aut a Pompe- iis italiæ: aut a Lepti africæ. Foroiulienſes uero ex lupo piſce garum conficiebant. Præſtantiſſimum cognomē Garum ſociorum garo. Mē- doſe eſt apud Pli. ubi de mullis ait eos necari ī ſociorum garo: nā ea res cognomen inuenit: deprauatum eſt pro Sociorum īſectorum: quē errorem īdicat trigeſimo primo libro ubi garo ſociorum aperte no- minat. Expirantis: uiuentis. Fæcoſum: nam ꝙ multā habebat fæcē cōmendabatur: & garum nihil aliud eſt: q̄ fæx liquore denſo. Fæcoſū: ita habet codex antiquus. Si Faſtorum legis: hoc refertur ad epulas lautiores: uel ad cerimonias in quibus garo utebātur auctore Plinio: confectione piſcibus ſquamma carentibus.

Amphora muriæ.

ANTipolitani. Amphora muriæ. Liquamīa tres habebant gradus: garū

primũ e ſcõbris:alterũ muria e thĩnis: tertiũ e minutioribus piſcibus alec q nihil uidebat̃:q̃ fæx colata. Antipolis:opp. tribus ĩ locis:ut ſupra ĩ aſia ĩ primis ubi capiebãt̃ thĩni: ũde muria ãtipolitana:e dalmatia itẽ mittebat̃ & ex ætruria:mittit̃ ãtipolitana nũc hoc diſticho. Si eſſẽ ſcõbri.i. ſi eſſẽ garũ ex ſcõbro: quod precioſiſſimũ eſt. Non tibi miſſa forem:ſed ſum miſſa:quia non ſum tam precioſa .ſum enim muria ex thinno non garum ex ſcombro.

Mel atticum.

HOC tibi.Mel atticum toto orbe celeberrimum ẽ magnis laudibus: ut Pli.tradit præſertim ad hymettũ montem:unde marmora etiam effodiuntur:quæ hymettia dicuntur:ut Strabo ſcribit. Populatrix: quæ populatur flores. Hoc nectar .i. mel quod eſt perĩde ac ſi eſſet nectar. Hymetti theſei.i. hymetti attici a Theſeo rege. A ſiluis pallados.i.a ſiluis atticis:nam athenæ ſunt Palladis.

Faui ſiculi.

CVM: Faui ſiculi.Hyblæum mel tã notæ gloriæ fuit:ut eius cauſa hybla ab Hyblõe rege dicta auctore Thucydide priſtĩum ſeruauerit nomẽ: cũ a megarẽſibus eſſet ſecundo cõdita:& megara dici deberet. Hybla mõs: & oppidũ. Cecropios:dices eũdẽ ſaporẽ hyblæi mellis & attici.q.d.hyblæũ nõ ẽ ĩferius attico. Licet dicas:poteris iure appellare:

Paſſum.

GNOſia.Paſſum uinum poſt græcum:cilicium:& africum probatur.fit ex uua quam græci ſticã nos apianam dicimus ex ſcirpula: præterea diutius aduſtis ſole uuis:aut feruẽti oleo:donec paulo amplius dimidium ſuperſit tunſas leniter exprimunt:inde fit paſſum dulce: tum addita aqua uinaceis fit ſecundarium.Huius uini meminit Plautus ĩ pſeudulo:Paſſũ mirrinam dulce quidem:ſed minoris precii:ut Varro morbum regium dictũ putet: ꝙ eo remedio curetur auctore Varrõe: & Pli.ſupra:Nos alicam:mulſum poterit tibi mittere diues.Ait igitur hoc diſticho paſſum a paupere haberi loco mulſi. Solet eſſe mulſũ pauperis:ideſt loco mulſi apud pauperem.

Picatum.

HAEC de uitifera.Vinum picatum hoc eſt picis odore excogitatum ẽ a Vĩennẽſibus auctore Pli.Tũ eodem teſte uites quæ eius odoris uuas habebant in italia ſponte naſci cœperunt. Mittitur ergo nunc uinũ pica non medicatum a Vĩenenſibus:ſed natum ĩ ſolo romano.id enĩ erat gratius. Ipſe romulus miſit mihi.i.natum eſt in agro romano.

Mulſum.

ATtica. Mulſum uinum de quo paulo ante dictum eſt magno impendio fiebat attico melle tẽperatũ:huius cõfecturã docet Col.& Pli. Miſceri:ꝑpĩari a Gãymede ĩ cælo.ſupra:ãbroſias ornẽt mũera rara dapes

Albanum.

HOC.Albanum cum bona uina bonas ferme uuas eſui habere nõ ſoleant:uinum albanum habebat uuas prædulces:id oriebatur ĩ uicinis collibus albæ:quæ ab Iulo Aeneæ filio cõdita ẽ. Mitis uĩdẽia:qa ſũt uuæ prædulces: Quæ ſibi placet:gloriat̃. Mõte iuleo:albano ab Iulo æneæ cõditore. Cellis cæſa.nã Do.cæſar ſeceſſu albão oblectabat̃.

Surrentinum.

SVRrentĩa.Surrentinum uinum a patria nomen accepit ubi oritur.In campania olĩ in precio fuit ob ſalubritatẽ:ſed Tiberius Cæſar dicere

ſolebat medicos hoc iactare:ut ei auctoritatē afferrēt alioqn eē generoſū acetū. Caligula idē appellabat nobilē uappā:eodē ex loco afferebaṫ terra:ūde nobiles calices fictiles fiebāt. Picta:maculis diſtīcta. Hæc:uīa ſurrētīa. Suos calices:populares:nā ſurrētīos ēt hēbis calices.

Falernum.

DE Sinueſſanis: Falernum.Falernum in ſecunda palma fuit.in agro oriebatur: qui a ponte campano incipit:nomen ſortitum a Falerno agricola:qui primus eas uites coluiſſe diciṫ.:ſi fabuloſis Silii carmīibus credimus imis collibus naſcebatur:mediis fauſtiāum:ſūmis gauranū. Centum falerni amphoris triumphalis cœnas Cæſar ornauit:eiuſdem uini meminit Anaxipolis comicus:eadem maſſica dicebātur.Sinueſſa iuxta falernum. Conſule: nam conſulum nomina amphoris addebantur.Horatius:O nata mecum conſule manlio. Nullus erat:anteq̄ conſules eſſent diffuſum fuit.oſtendit uetuſtatem.

Setinum.

PENdula.Setinū diuus Auguſtus primus: poſtea reliqui pricipes illius iudicium ſecuti prīo loco ſtatuerūt:nomē a ſetia urbe nō ꝓcul a uelitris:celebre ē teſtīoniis Pli.Strabōis. Silius: Ipſius mēſis ſepoſta lyæi Setia. Pēdula:ī colle ſita. Pāpīeos:uitiferos. Vetulos ca.uinū uetus.

Fundanum.

HAEC.Fundanum uinum a fundis oppido campaniæ:ubi naſcebatur. cōmendatur hoc diſticho a uetuſtate:& a præcipua cæli temperie:quæ fuit.L.Opimio cōſule ſexcenteſimo & triceſio quarto anno ab urbe condita.ea dicta eſt coctura:qua omnia uina eius āni ſolis opera præcipuum habuerunt ſaporem: nataq; ſunt magna copia ut in ducētiſimum annum fuerint ſeruata:deuenerintq; ī ſpeciem mellis: unde uinum opimianum ſupra legimus: & expoſitum eſt. Cicero aniciana uīa eadem uetuſtate celebrat ab Anicio cōſule. Opimi:conſulis Opimii. Mulſū:uinū opimianū appellat:quōiā ī ſpeciē mellis erat. laus uīi ē ꝙ eo āno quo expreſſū eēt iā mulſū:hoc ē mulſū uidereṫ.

Tripholinum.

NON ſum.Tripholinum: an triphilinum ſit legendum nō ſatis habeo compertum.Triphilam urbē fuiſſe multis in locis docet Strabo: ſed in italia tripholinum agrum legimus non triphilinum.Iuuenalis:Te tripholinus ager fœcundis uitibus implet. hoc uinum inter plebeia numerabatur. De primo lyæo:de primo uino. Septima uitis.i. ſeptimo loco:nam ſeptem genera uini iam numerauit poeta.

Cecubum.

CECuba.Cecubum uinum principatum uendicauit. naſcebatur in cāpania in locis paluſtribus:ſed interiit negligētia colonorum: & foſſa præſertim Nerōis:quam inchoauerat nauigabilē a baiano lacu hoſtiā uſq;. Amyclæ:urbs lacōiæ patria Caſtoris:& Pollucis.eiuſdē nominis iuxta Teracinā: quæ ſūt deletæ a ſerpētibus ut hiſtoriæ credīus: q̄uis ex uerſu Lucilii ob ſilētiū periiſſe appareat:nam ait mihi loq neceſſe ē:nā ſcio āyclas tacēdo periiſſe. Coquūṫ:ſole peruēiūt ad maturitatē.

Signinum.

POTabis.Signinum a ſignia patria:cuius meminit Strabo.Inter medicamenta numeratur:nam fluxum aluum ſiſtit. Morantia:ſiſtentia: Ne nimium ſiſtant:ne nimium morentur.ita habet codex antiquus. Sit ſitis:ideſt parce bibas & ſitias.

Mamertinum:

AMPhora:Mamertium.Meſſana urbs ſiciliæ a græcis cōdita: ut meminerunt Thucidides:& Strabo habitata olī a mamertinis populis campaniæ:ut Polibius refert:uinum optimum ferebat: quod cum italicis & præſtantiſſimis:ut Strabo ait certaret:nam de ſiculo intelligo omnino:neq; aliqua eſt mihi ſuſpicio de campano . meſſanēſe dictum ē mamertinū a mamertinis: qui tēuerūt meſſanā:Immo meſſanēſe nō dicimus:ſed mamertinū:ut Strabo tradit. Quod uis.i.pōt & cecubū & falernū dici:ut ſupra:Et quicquid uoluit teſta uocatur anus.

Tarraconenſe.

TARraco: Tarracōenſe.Tarraco oppidū hiſpaniæ nobile ēporio & portu conditum a phocenſibus uinū mittebat nobiliſſimū:ſed luſitania maiore copia cum ī tarraconēſi ſit maior elegātia.Siliuis ī tertio:Phocaicæ dāt ēporiæ dat tarraco pubē Vitifero & latio tantū ceſſura lyæo. Tuſcis cadis:uino tuſco.

Nomentanum.

NOMētana. Nomētāum uinū a nomēto patria ad.x.lapidē ubi ager olī erat ſterilis:ſed cura colonū optima uina cœpit ferre:ibi Palæmō grāmaticus habuit & Martialis ut ipſe dixit:& Quītus Mart.amicus:qui uina diligentius illic colebat:& habebat meliora:unde ī eum dixit in iii.Cētenis ꝓ emis pueros & ſæpe duceīs: Quod ſub rege Numa condita uina bibis. Meum bacchū:ex agro nomētāo mitto tibi uinum. Bibes commodiora:quia ipſe poteſt dare meliora.

Spoletinum.

DE Spoletinis.Spoletinū ſola uetuſtate cōditur:ut antiquiſſimū poſſit optimo muſto falerno comparari. Carioſa:antiquiſſima.

Pelignum:

MASſica.Peligni peſſimū mittebāt uinū:ut ſupra īdicauit: Nō hæc pelignis agit uindemia prælis. Tuus libertus:cui peius uinū dādū eſt.

Acetum.

AMPhora.Acetum in ægypto ex uino mareotico & ex uilioribus uinis fiebat maiore precio:q̄ ipſū uinū eēt.Vilis ſignificat cōtēnēdus & parui precii. Nō ſit uilis:non cōtēnat a te. Vilior:ideſt minoris precii.

Maſſilianum:

CVM.Maſſilianū uinū a maſſilia urbe galliæ cōditū fumo:ut ſupra:Aut cocta fumis muſta maſſiliāis:præterea:Improba maſſiliæ quicqd fumaria cogūt.docuerūt maſſilienſes medicari uinis non ſolum fumo: ſed aloe:ut Pl.tradit. Expugnet:gregatim paſcit.Cum multos habeas clientes potes dicere maſſilienſe.

Ceretanum:

CERetana.Nepos agrum ceretanū habuit :ut ſupra meminit:ubi uīum colēdo optimū ſeruabat:quo paucis cū amicis exhilarabatur. Cum tribus:alluſit ad tricliniū:quod a triplici ordine dictum eſt:

Tarentinum.

NOBilis. Tarentinum uinum. Aulon:iuxta tarentum opus achiuorū nobile uino:& lanis tarētinis. Habeas precioſas lanas.q.d.ſola uina mihi placent:Loquitur ex ſententia & ſecta Epicuri.

Vnguentum.

VNGuentum hæredi. Vnguentum mittit:cuius luxum multis uerſibus carpit Plinius:nam hæredi non relinquitur cum omnis alia ſupellex

precioſa ad hæredem perueniat: eſt enim comparatum ad luxum: & præſentem uoluptatem ex ſecta epicurea. Igitur Martialis hortatur amicum ad unguentum: & uinum: ut ſupra etiã dixit: Et potius plẽos ære relinque cados. Hæc: ſcilicet uina.

Coronæ roſeæ.

DAT. Coronæ roſeæ in ſolennibus cœnis ſumebãtur: ſed cum nõ eſſẽt hyeme: ramentis argenteis effingebantur demum diligenti ſatione in Cæſaris gratiam excogitatæ hyeme proueniebant: unde illud ſupra: Mitte tuas meſſes: accipe nile roſas. Feſtinatas: ãte legitimum tempus. Veris: quia uere proueniebant. Nunc facta tua eſt: nam mẽſis october Domitianus dictus eſt auctore Tranquillo. Referatur igitur hoc ad nomen mẽſis: quod placet: nam dicebatur Domitianus. Facta tua: ideſt tuo menſe prouenit o Domitiane.

Domitii Calderini Veronen. in M. Vale. Mar. Cõmẽtarioꝝ Liber. Xiiii. Ac Vltimus.

Synthesibus. Vltimus eſt qui inſcribitur Apophoreta: ut ſuperioris initio dictum eſt. Tranquillus hoc uerbũ uſurpauit pro muneribus: quæ ab imperatore ciuibus remittebantur: ait enim Caligulã agitatori Cythico in apophoretis uicies ſextercium contuliſſe: & Veſpaſianum dediſſe apophoreta uiris ĩ ſaturnalibus: mulieribus kalẽdis martiis: addit hunc cum nihil aliud habeat agendum. Synthesibus deſcribit dies ſaturnales: quibus ſenatores & equites ſynthesibus utebantur depoſitis togis: aliis diebus uti ſyntheſi luxurioſum habebatur. Vnde illud notatur in Neronem: ꝙ ſyntheſinã ueſtẽ indutus diſcalciatus aliquando in publicum prodierit. Sumebantur præterea pilea a ſeruis ĩ libertatis indicium: quæ illis diebus permittebãtur. In mõumentis tamen Ceſii eſt ſeruos pileatos uenales fuiſſe in toga: quemadmodum in libello coronati uendebãtur: ut Cato docet: & uerſus Ariſtophanis in Plutone. Nec timet ſpectare ædilem: nec timet ædilem uenientem cum ludit. Cum uideat uerna. i. cũ uideat omnia uernãtia prope dies ſaturnales: quibus omnia uernabãt. Gelidos lacus: deſcribit in urbe: Etſi hyems erat: non placet legas Verna. i. ſeruus eſt: nam nullus eſt ſenſus niſi ita exponas: ꝙ uerna nõ timet ludere: quum uideat gelidos lacus. i. quũ uideat eſſe decembrẽ menſem: & ſaturnalia: quo tempore ludus aleæ permittebatur. Alternas ſortes: mutua munera. Noſtrum iouem: conuẽiunt clemẽtiæ noſtri imperatoris. Aedilem: ædiles præficiebãtur aleæ prohibẽdæ in ſaturnalibus. Apinæ: nam res leuiores ſolebant mitti in apophoretis. Apinæ ab apino fructu fragilis corticis. Tricæ: impedimenta dicuntur: unde extricari expedire quaſi tricæ: ut placet Marcello hoc eſt capilli: quibus gallinarum inceſſus impeditur. Cicero hoc uerbo uſus eſt: Tricas ſcilicet domeſticas loquens de uxore. Quid agã potius: q̃ ſcribam tale carmen. Pro cælo: unde olim te deiecit. Troiam: bellum troianum. Micenas: ideſt claſſem micẽeam. Nucibus: pueri nucibus ludebant in ſaturnalibus.

Apophoreta.

LEMmata: Vt ſupra bis eſt expoſitum inſcriptiones dicuntur quæ argumenta continent: quales ſunt in diſtichis. Exploſus eſt error eorũ

qui putarunt hunc librum lemmata inſcribi : cum id non magis huic, libro q̄ ſuperiori conueniat .Supra pro argumento accepit . Si malueris.ſ.legere ſolas inſcriptiones:q; pigeat legere diſticha.

Pugillares citrei.

SECta.Pugillares:tabellæ ſunt ĩ quibus ſcribere licet:has ex ligno formauit Homeri carmen in cauſa Bellerophõtis:quando ad litiorꝵ regẽ miſſus eſt:ut ante epiſtolas pugillares fuiſſe demõſtrentur .hi mittebantur in ſaturnalibus: quia cultus humãi elegantioris auctor habitus eſt Saturnus. Primus luxus citreos cœpit compõere :cũ ex citro ligno ſolæ menſæ magna æſtimatione dolari ſolerent:ut ſupra ẽ recitatum:quæ a dentibus elephantinis ſuſtinebantur . Mendoſa dictio ĩ pleriſq; codicibus ĩualuit: nam cum Onus ſcribi oporteat: fide etiam ueteris ſcripturæ Opus eſt inuerſum . In tenues tabellas:pugillares. Nobile onus:quia menſæ fuiſſemus & ſubſtentatæ a dente elephãtino. Dẽtis libyci.i.dẽtis elephãtini:quo menſæ citreæ ſuſtinebantur.

Quincuplices.

CAEDe.Quincuplices tabellæ dicebantur a numero quinq; foliorum : cum alii pugillares leuioribus rebus eſſent dicati .His triumphus decretus nunciabatur imperatori:uel conſuli.hunc morem diſtichõ demonſtrat. Cæra quincuplici:tabellis quĩcuplicibus. Calet cæde iuuencorum.i.tepeſcit cæſis iuuencis in hecatombem.

Pugillares eburnei.

LANguida.Pugillares eburnei dabantur ſenioribus & lippis:ut apertior his eẽt uiſus ad ſcribẽdũ. Nigra littera:nigrũ atramẽtũ. Lãguida:debilia. Triſtes cæræ.i.obſcuræ tabellæ cæratæ;qbus alii ſolẽt uti.

Triplices.

NVNc.Triplices a tribus foliis:quincuplices a quinque: ſed hi rebus amatoriis & leuioribus ſeruiebant .

Pugillares membrani.

ESSe.Pugillares membrani.Membrana charta inuenta eſt pergami in aſia:ut Varro tradit:& repetitum eſt a Plinio: unde pergamena dicta eſt.tanta craſſitie pugillares inde fiebant : ut non ſecus q̄ ex tabella ſcripta deleri poſſẽt. Puta has cæras: ideſt tabellas cæratas: quia eũdem uſum præſtabit. Nouare:iterum ſcribere .

Vitelliani.

NON:Vitelliãi.Vitelliãæ chartæ uiris ãicis ſcribẽtibus ſeruiebãt :ut triplices mulieribus ad uiros. Nouit:quid cupiant.

Chartæ epiſtolares.

SEV. Cum uaria eſſent chartarũ genera auctore Pli . ea quæ dicebatur auguſta auctoritatem retinebat in epiſtolis:hæc nunc mittitur. Iſta charta.: auguſta. Suos:alludit ad inſcriptionem :ut Cicero Lentulo ſuo. Leuiter noto : parum noto .

Loculi eburnei.

HOS.Loculi eburnei.Loculi minores capſulæ dicebãtur:in quibus ſeruabãtur pecuniæ:unde Trãquillus ſcribit Galbam ex priuatis loculis cano tibicini dediſſe pecuniã. hi cum erãt eburnei aureolis ſeruãdis deſtinabant̃. Flaua moneta:aurea. Ligna uilia.i.loculi lignei uiles.

Loculi lignei.

SI Quid.Loculi lignei cum uilem monetam ſeruarent:parum diligẽter exhauriebantur :hærebatq; fundo ſæpenumero denarius:ex hoc lo-

quẽtes loculi lignei iocāt. Fæce:fūdo.tractū a uīo:cuius fæx ē ī fūdo. Erit mūus:hēbis hoc munus. Locellus erit.ſ.mūus:ſi nihil ē pecūiæ.

Vitelliani.

QVOd nūmos. Vitelliani ſunt loculi ex corio uitelliano cōfecti.cū autē id genus chartæ ſoleat mitti amicæ ut ſupra dixit:Nondū legerit:&c. & loculus ex uitellianis ſit inanis:Iocatur tu inquit putas hanc chartam mitti amicæ cum ſit uitelliana:ſed falleris:nam eſt loculus īanis ad pecuniam ſeruandam accōmodatus: & cum uelit oſtendere inanē eſſe ſubdit. Rogat nummos:quia nullus ſcilicet intus habet.

Chartæ maiores.

NON.Chartæ maiores ſūt loculi chartei grādiores: qui puellæ mittūtur īanes:ut ſupra ſūt uitelliāi. Chartas:charteos loculos uacuos.

Tali eburnei.

CVM ſteterit.Tali eburnei quo nūero ſit initio ſuperioris libri dictū ē: ſūt pluriū āgulorū q̄ teſſaræ :quæ quatuor tātū partes habēt: ſed ipſi ſex.Gloriātur igit̄ nūc ꝙ nūq̄ eodē pūcto cōſiſtāt:nā modo binos ꝓferūt numeros:mō ternos:uiciſſiq; alternāt. Vultu eodē.i.eodē nūero punctorum:nam quotiens ferme iaciuntur tali punctum mutant. Magna munera:quum eodem munere tātam uidebis uarietatem.

Teſſaræ.

NON ſim. Teſſara &ſi pauciores habet partes:tamē non minorem habet ludum:cum grandior ſæpe pecunia teſſaris cōmittatur q̄ talis:ex hoc teſſaræ putāt ſe non eſſe īferiores talis:q̄uis numero angulorum ſuperentur. Pari numero.i. nō habeā tot puncta:nā ut apud græcos ſcribit Pollux aſtragalus quē ego puto teſſaram eſſe quatuor tantum hēt latera:nā uno latere duo pūcta altero qnq; deſūt.cybos aūt.i.talus hēt ſex latera. Maior alea.i.maior pecūia cōmittat̄ ludo meo q̄ talis.

Turricula.

QVA erit.Turricula inſtrumentum erat quo concuſſi tali emittebantur: ne luſoris fraude compoſiti optato puncto conſiſterent. Horat. uerbo græco uſus eſt :Talos mitteret in pyrgum : nam pyrgus turrim ſignificat.hæc igitur gloriatur ꝙ doloſæ manus fraudes cōpeſcat. Facere uota.i.optare & ſuſcipere uota.manus ergo cū iacit talos per turriculam:nihil aliud poteſt facere q̄ uota :ideſt poteſt optare bonum punctum certum præſtare minime. Per me :turriculam.

Tabula luſoria.

HIC mihi.Tabula luſoria alueum puto intelligi:nam & in annalibus illud eſt Pompeium e tertio triumpho alueum luſoriū reportaſſe e gēmis cum teſſaris latum pedes tris lōgum quatuor. eadē tabula & teſſaris & calculis ſeruiebat.In calculis autem ut infra dicetur alii dicebāt̄ milites alii hoſtes. Hic nūerat̄.i.hæc tabula ſeruit teſſaræ calculis.

Nuces.

ALEa.Nuces permittebantur pueris in ſaturnalibus:ſi præterea ludebant uapulabāt a magiſtro.ſupra:Iā triſtis nucibus puer relictis:Clamoſo reuocatur a magiſtro. Parua alea:paruus ludus. Et nō dānoſa:quæ.ſ.ferat̄ aliquid damni. Nates:uerberatas a magiſtris.

Theca libraria.

SORtitus.Theca libraria: Theca repoſitorium cuiuſcunq; rei dicitur.libraria ſiue calamaria:quæ cōes librorū.hanc dōauit ſine calamis. Eā ſortitus:cum eam tibi ſorte data ſit. Leuiora:calamos.

Calculi.

INSidioſorum. Calculi idem latrones dicebantur:qui uitrei erãt duas ĩ partes diuiſi:cũ alii milites alii hoſtes dicerẽt:Oui.Siue latrocinii ſub imagine calculus ibit:Fac pereat uitreo miles ab hoſte tuus .ſupra:Sic uincas nouiumq; publiumq; mandris:Et uitreo latrõe cluſos. Si ludis bella:ſi delectaris ludo latrõum. Iſte calculus:gemmeus uitreus. Erit miles:& hoſtis:quia inde habebis tuos milites & reliquos hoſtes.

Graphiarium.

HAEC. Graphiariũ a grapho dicitur:q̃ ſignificat ſcribo:latini ſtilũ dixerunt:unde extat fœdus Porſenæ cum romanis:ne alicui uti liceret ferro præterq̃ ad agriculturam :quo ſtili etiam comprehendebantur: nam ut additum eſt annalibus non ſatis tutũ habebatur ſcribere ſtilo:Is ſi longior fuerit telum habetur:& dicitur graphium quali Cæſar utebatur & uſus eſt in uulnere caſcæ :de graphio.i.ſtilo ad ſcribendũ Suetonius ĩ Claudio:Graphiũ & libellos quos tenebat in manu. Stilus autem totus ferreus eſt. Puero:pueri ſtilo utebãtur ad ſcribẽdũ.

Dentiſcalpium.

LENtiſcum melius. Dentiſcalpium inſtrumentũ quo dẽtes ſcalpebãtur:id ex lentiſco fiebat frutice celebrato monumentis Virgilii: Pli: & Ciceronis:aut certe ex penna rubra.ſupra:Stat exoletus ſubgeritq; ructanti Pinnas rubẽtes cuſpidesq; lentiſci.Contra dentifriciũ dicebat͂ qcqd remediũ dẽtibus tergẽdis aptũ erat. Lẽtiſcũ:ĩſtrumẽtũ ex lẽtiſco. Leuare:expurgari. Melius: q̃ pẽna. Frõdea:cuſpis lẽtiſci.

Auriſcalpium.

SI Tibi. Auriſcalpium ſcalpendis auribus inſtrumentum olim in precio cum prurientẽ aurem ſcalpere ſummæ ſit uoluptatis:antiqui uerminari dixerũt ꝓ torqueri a uermibus qui facile ſe torquent:auctor eſt Marcellus. Arma:inſtrumenta. Libidinibus tãtis moroſa prurigine:difficili & nimium elegãti:nã moroſi dicunt͂ qui nimiã quærũt elegãtiã a moribus:quos peculiares & ab aliis ſeparatos hẽre uident͂.

Acus aurea.

TENia. Acus aurea :acus piſcis genus:acus item crinalis componendis crinibus inuẽta eſt:qualem Propertius celebrat: amomo uncti crines in globum colligebantur anteq̃ uitta tegerentur:nullum enim ſeruabant ordinem:& decor omnis amittebatur ſi paſſis & uagãtibus ſuper induceretur uitta præſertim cum uncti eſſẽt.capillorũ igitur globus acu ſuſtinebatur:hæc mittitur. Tenia : uerbo græco uſus eſt:nã τενια græce latine uittã ſignificat. Figat:globũ. Madidos:amomo.

Pecten.

QVId pectẽ. Iocatur ĩ caluũ qui pectĩe nõ indiget cũ nõ hẽat capillos: fiebat ex buxo ut nũc. Buxus multifido dente:periphraſis pectinis.

Sapo.

CAVſtica. Sapo inuentus eſt a gallis capillis rutilãdis ex ſeuo & ciere : cinis autem faginus & ſeuum caprinum in hoc tenent palmam. germani eodem utebantur liquido & denſo:ſed uiri potiusq̃ fœminæ:ut auctor eſt Plinius:ea dicũtur habere uim cauſticam: quæ ſiccitate adurunt ut cinis : nam ςικοϛ græce latine ſignificat ignitum.hoc uerbo multis in locis uſus eſt Pli.Mituli inquit in cineribus uim cauſticam habent.Sapo igitur nihil aliud eſt q̃ ſpuma cauſtica : ĩ quo poeta ſeruata metaphora dixit accendit.Captiuæ comæ:germanicæ:dictæ ſunt

in Domitiani gratiam:qui germãiam domuerat. ſupra hiſdem uerbis uſus eſt. Spuma cauſtica:ſapo. Accendit:rutilat. Comis captiuis: germanis capillis:ſi ſapone uti uolueris.

Sapo.

SI. Mattiacum oppidum germãiæ:ut Ptholomeus ſcribit: q̃uis latinus codex mendoſe ſit ſcriptus:iuxta ſunt Artauũ & Nueſſium.Sapo cãis uſui eſt:ut rutilentur crines:caluis non neceſſarius.ex hoc conſtat diſtichon. Mutare:rutilatione. Quo tibi calua.i.in quem uſũ erit tibi o calua mulier?q.d.nullum:nã caluis non ẽ neceſſarius. Quo tibi:illud interpoſitum eſt.Si Iam tibi legis:nec antiquam ſeruas ſcripturã: nec ullus eſt ſenſus.alibi eadem elocutione uſus eſt:Quo tibi decoctæ nobile frigus aquæ. Accipe pilas mattiacas.i.ſaponem factũ in ſpeciem pilarum:ut nunc apud tõſores cernimus. Quo tibi calua:ideſt quem uſum poteſt tibi o calua præſtare?nullum.

Vmbella.

ACCipe. Vmbella exiguum erat tentorium: quo ſinguli tegi poterant. unde dĩminutiuum accipit ab umbra. Vſui erat:cum flante uẽto ſpectacula edebantur in theatro:nam uela ſuperiora omnibus cõmunia agitata ſolem admittebant. Tua uela:umbella tua.

Cauſea.

IN Pompeião. Cauſea uerbum externum eſt:quod nuſq̃ præterea legi: niſi apud Valerium Maximum.ſignificat autem tentorium: quo ſpectans populus ſolebat uti cũ agitata uela uẽtis ei negarent. Tectus: cauſea. Negare uela:propterea utar cauſea:qua tectus ſpectabo.

Venabulum.

EXCipient. Venabulum telum uenatorium:quod Piſeus primus inuẽit: ut Plinio placet:lõgiorẽ habebat cuſpidẽ: excipiebatq; q̃uis ferã mõ forti dextera conſiſteret. Excipient:uulnere. Firma:fortis.

Culter.

SI Delecta. Culter uenatorius duplici telo aduerſus grandes feras utebantur:altero longiore:quod uenabulum dictum eſt: breuiore altero ut uenabulo mole feræ occupato hoc uulneratum cõficerent. præcipuæ formæ fuiſſe uerba Trãquilli demõſtrant: qui ſcribit Lyxam ex illyrico deprehenſum fuiſſe in cubiculo Auguſti cinctum cultro uẽatorio. Cominus:prope. Gemes:proprium eſt uẽatoris cum premit feram telo. Longo roſtro: uel uenabuli uel feræ:quod placet: nam apri os acutum roſtrum uidetur.

Paracos.

MILitiæ. Paracõ officii genus eſt ſumpto nomĩe a uehiculis:quæ præit: Varro.hic omnia erant idem ſacerdos præter paracos.Paracos item ſignificat principem populi: qualis eſt tribunus: Paracos telum eſt ut hoc loco:quod nomen cum commũe ſit quod ſignificat tribunum: poeta ex his facit diſtichon:& ait paracon telum: quod mittitur eſſe omen futuri tribũatus:cum paracos caput populi ſignificet. Qui parazonium ſcripſerunt decepti ſua interpretatione:a ueteri ſcriptura diſceſſerunt & a ſenſu poetæ. Hoc:paracon. Omen grati honoris.i. tribunatus. Arma digna cingere latus tribunitium:cum paracon ſignificet caput populi.Sunt qui tueantur multis etiam cõtumeliis ſuũ errorem:contendantq; legendum eſſe parazonium quod ſit enſis:dicaturq; a para quod eſt ab:& zoni cingulum:quia.ſ.a cingulo pẽdeat

O impudẽtiam:ſi errorem ſuũ intelligunt: & defendunt. O ignorãtiã & ſtultitiam ſi nõ percipiunt. proferte Martialis codicem antiquum: quem habetis quod lemma eſt parazon inquiẽt: uel parazoniũ. O uanos homines: non pudet affirmare parazõium extare uſq̃: quod nũq̃ legiſtis niſi a uobis deprauatum. Nullus codex nulla pagina tam mẽdoſa eſt: quæ parazoniũ habeat: Atqui parazon dictio eſt imperfecta: ut Imp. pro imperatore: opt. max. pro optĩo maximo: ne arguti uobis ſunt oculi & admodum curioſi: qui ex parazon parazonium legatis: ĩgenium uero nullum: ꝙ ita parazon ſcribi putetis ut opt. ut max. ut imp. notas antiquas peruertitis: boni uiri Martialis uerba diſſipatis: inuertitis: confunditis. Proh dei immortalis fidem: quis unq̃ perſuaderi poterit parazon pro parazonium ſcriptum eſſe: niſi idem temerarius inſanus: amens ſit? An aliæ inſcriptiones apud hũc poetam uſq̃ ſũt mutilatæ? nimirum hæc ũa dictio ĩperfecta eſſe debuit. Quis præterea obſecro uos parazonium unq̃ uel apud græcos uel apud latinos ſcripſit? Paracon legendum eſſe contendimus: nam ne uobis quidem inficiantibus immutata littera: parazon in antiquis extat codicibus: paracon autem caput populi eſſe Varro ſcribit: quemadmodum & parici quæſtores dicebantur: qui ſolebant creari cauſa rerum capitaliũ quærendarũ. & ſiue parricos ſiue paracos legas: & Nonius & Feſtus id uerbum interpretari conati ſunt. Nonius aliter ex Varronis teſtimonio: ait enim paracõ eſſe etiã populi caput: q̃ Feſtus: qui parricon legit: ſcribitq; eſſe rei capitalis quæſtorẽ: Nã quũ uterq; eam dictiõem pro magiſtratu apud antiquos legeret originis ratione ĩueſtigata. Nonius paracõ legendum putauit a paroco. i. uehiculis. Id quũ affirmaret ex Varronis uerbis: docuit paracõ eſſe populi caput. Feſtus ut ꝓpoſui parricõ legit a parricidio: nã rei capitali præerat parricus. Quid multa? Paracos uox ãtiqua eſt: & magiſtratum ſignificat: uel quæſtorẽ ut Pompeio placuit: uel caput populi. i. tribunum: ut ex Varrõe diſcimus: ad quod alludens diſticho poeta mittit eodem nomine enſem: aitq; quũ paracos dicatur omen eſſe futuri tribũatus; illud tãtũ iſtos oſtẽdit: ꝙ tribunus militum nõ ſit populi caput. Iocus eſt poetæ dementiſſimi homines: & non ad milites: ſed tribunum argute alludit: qui populi caput eſt. Sed iam ualeãt iſti cum ſuo parazõio: quod merito tãq̃ filiũ amãt. Ipſi enĩ id crearũt: ipſi fecerũt: neq; uſq̃ præterea reperiũt: nos paracõ legãus ex fide ueteris ſcriptæ: & Var. auctoritate.

Pugio.

PVGio. Telum excauatum ferro temperato aquis ſalonis fluuii hiſpãiæ in uſu erat: nomen e pugno ſumpſit: cui ſubeſt dũ ĩfert uulnus. Salo: hiſpaniæ fluuius. Stridentem: nam ferrum candens ſtridet merſum aquis. Breuis orbita: appellauit breuem orbitam ſigna uiarum qualia in ferro ſunt bene temperato.

Falx.

FALx. Falx agricolæ putatoria: ſe ex telis militaribus conflatam ait: cũ pace a Do. cõparata armis opus nõ ſit. Certa pax: firma. Placidos: imbelles. Ante: cũ eſſem telum militare nondum pace comparata.

Securicula.

CVM. Securicula. Securim in bello Pentheſilea prima inuenit: qua parua ciues romani utebantur in acie: bellis igitur ciuilibus multis ciuibus prodeuntibus in aciem & ſecuriculã geſtantibus: ſingulis facta ẽ

ſūma pēuria huius teli:adeo ut.cccc.milibus nūmum ueniiſſe dicatur. Auctio:triſtis ſubhaſtatio bonoꝝ ciuiū:& proſcriptoꝝ a Cæſare:cuius tēpus deſcribit. Hæc ſecuricula.q.d.omnia tūc fuerūt ferro uiliora.

Ferramenta tonſoria.

TONdendis.Ferramenta tōſoria ſaturnalibus dabantur:quæ Auguſtus Cæſar etiam hiſdem diebus dedit: nam Trāquillo auctore dedit forpices:& eius generis res.In his alia erāt reſecandis unguibus :alia tōdendis capillis.:& inſtrumentum reſecandis unguibus tonſorū eſſe demonſtrat Horatius: qui ocioſum apud tonſorem reſecare ungues ſcribit. Illa:nouacula. Vtilis genis:ſcilicet tondendis.

Scrinium.

CONſtructos.Scrinium.Vnguenta ſeruabātur ſcrinio :& res precioſiores ex luxu perſico.Alexander id inuenit uicto Dario : nūc admiſſuꝝ libros monet:ut prius compīgatur ne tineis aditus ſit. Tineas:uermes corrodentes chartas. Blattas:uermes. Conſtrictos cōpactos.& ſcriniū Darii Alexāder libris Homeri ſeruādis deſtīauit:ut ſcribit Pli.

Faſces calamorum.

DAT:Faſces calamorum. Calami apti chartis ex ægypto mittebātur cū haberent cognationem quādam cum papyro:gnidii ex creta præſtātiores ſunt:ut ait Plinius:quis hoc nonnulli tribuāt Gnido inſulæ dicatæ Veneri:naſcebantur item ad eundem uſum in Aſia: ad Aneticū lacum:ex calamis autem qui chartis non ſeruiunt domorum tecta in ſeptentrione conficiunt:durantq; altiſſima:ut Plinius tradit : gloriātes igitur calami ægyptii quaſi ſoli chartis apti ſint : aiūt reliquas harūdines debere parare tecta. Tecta texant:cōficiāt. Reliqua palude: reliqs harūdinibus paluſtribus.q.dicāt nos tātū chartis ſūus habiles.

Lucerna cubicularis.

DVLcis.Lucerna cubicularis.Cādelabrum prius in uſu fuit: q̄ lucerna: ut Varro ſcribit:dicta hæc a luce : quod placet ex eodem auctore : uel a lychnos ꝙ lucernam ſignificat.cubicularis dicebatur:quæ una tantum flāma cubiculo ſeruiebat:ea quæ plures haberet flāmas deſtinata eſſet conuiuiis illuſtrandis. Licet facias quicquid uis:relaxa animū ī quis uoluptatem:& tuo arbitrio ſis ī cubiculo. Illud Propertii:Quā multa appoſita narramus uerba lucerna.

Candela.

ANCillam.Candela pauperiores utebātur:ut Feſtus ſcribit:quod & Iuuenalis oſtendit:Cuius diſpenſo:& tempero filum.dicitur ancilla lucernæ :ꝙ cum lucerna hæreat immobilis ipſa circūgeſtatur in omnes angulos. Sors:nam ſorte dabantur hæc munera. Vigil:quæ ardet. Exigit:expellit .uult enim oſtēdere ne paruum munus mittere uideatur:quis candela ſit pauperis:tamen eam præſtare eundem uſū: quē cæreorum & lucernarum lumina.data inquit eſt candela tibi quæ uigil.i.quum ardebit totas tēebras expellat .q. d.nihilo plus alia lūina præſtant. Audio temerarios quoſdā cōmētarioꝝ noſtroꝝ calumniatores hoc loco a nobis diſſentire: & uernaculam quandam uocem ſectantes:non candelam ſed cicindelam deleta ueteri ſcriptura ꝓ lemmate proponere:aiunt enim cicindelam lampadem eſſe:quæ ex uitro partim aqua partim oleo impletur:atq; ita uulgo nominatur ſumpto nomine a lāpadibus:quæ cicindelæ dicūtur auctore Pli. Id me ignoraſſe prædicant:quod me fateri nō pudeat:cum ipſi idē male a uulgo

di dicerint pyralem: pyrantem: nitedulam: noctilucam cicindelã uolucrem eſſe iam pridem legi apud Plinium & grammaticos noſtros: ſed cicindelam ipſi iactent pro lampade magnifaciant:& iſtud ſuum inuentum ament:me certe riualem non habebunt :qui eiuſmodi uoces niſi antiquorum uel auctoritate:uel uſu confirmẽtur:Facile uulgo utendas relinquo.Dicite obſecro qui docti haberi uultis:& eo nomĩe plurimum gloriamini ubi cicindelam pro lampade legiſtis:Pli. Id lãpadis genus lychnum penſilem appellat. Is autem quæ ſcriptoris ẽ diligentia & cura ſi aut uitrea aut ænea fuiſſet cicindela:aut certe lãpas aliquo ĩ loco appellaſſet: Quæ iſta eſt temeritas:Quæ impudẽtia: Quæ ſtultitia?Vt cum ĩ oĩbus codicibus reperiatis candelam ꝑ lẽmate ſcriptam cicindelã inculcetis:& ſi diis placet etiam oſtẽtetis:nimiũ amatis uernaculam linguam & plebeiam:nam ut multa alia omittam ĩ Polybio:quẽ totũ aut peruertiſtis:aut certe reddidiſtis barbaꝝ: pro conſerere manus uenire ad manus nõ puduit ſæpiſſime tranſferre:& pro ſociis Hannibalis ſequaces Hãnibalis ſcribere:Cur nimirum quia ita uulgo loquimur.O homines plebeios uulgares: & plane contẽnẽdos:Sed de Polybio alia eſt lucubratio:qua infãtiam ueſtram & puerilem ſermonem facile uel refellimus:uel certe in cõmunem utilitatẽ emẽdauimus. Videte ne quũ parũ Feſti Põpeii uerba percipitis:nouũ uobis concinnetis uerbum.Feſtus enim : Cicĩdela inquit gẽus ẽ muſcaꝝ:quod noctu lucet uidelicet a cãdeo: unde ẽt candelabra putant̃ appellata. Aperite oculos qui plautinis uobis ſunt duriores:Adhibete aures Feſto quaſi clamanti non dixit cicindelam eſſe candelabrũ:ſed cicindelam muſcam a cãdeo.i. mico:& ardeo deriuari:ꝙ noctu lucet : unde etiam candelabra a candeo dicta putantur:ꝙ candeant & luceant. Candela inquam ſcribendum eſt: nam hæc in ſaturnalibus mittebat̃. Inter mũera autem ſaturnalitia:quæ apud Martialẽ ſunt:nullũ eſt candelæ diſtichon præter hoc. Codices & antiqui & recẽtes ita habent. Videte quid inter meam & ueſtram interpretationem intereſt : ego latinum uerbum:uos uulgare ſequimini ego antiquã ſcripturam: uos nullam niſi a uobis deprauatam. Vigil ãt cãdela expellit totas tenebras:nõ quia tota nocte ardeat:quod calumniator noſter deridet : ſed quia cum nihil eſt.i.ardet:quocũq; illata fuerit expellit totas tẽebras:& locũ illuſtrat:ut nõ minoris uſus uideatur:q̃ cæreus aut lucerna:quæ nihilo plus præſtant.& ex eo ẽt laudat̃: ꝙ ſit ancilla lucernæ precioſæ.ſ.& unctæ:quoniã ut ꝓpoſui ea ĩmobili hærente ipſa circũgeſtat̃ in oẽs angulos domus:nam lucerna nec ſolet: nec facile poteſt circũferri.Pudet refellere puerilem Iuuenalis interpretationem:aiũt enim quod apud Iuuenalem eſt:Cuius diſpẽſo & tempero filũ:quod ut oſtenderemus candelam pauperis eſſe: nos paulo ante uſurpauĩus ita accipiendũ:ut intelligas iuuenẽ e feneſtra pærtereuntes aſpicere: quo teſtas ĩ eos iaculet̃. Eſt ne hoc interpretari poetas:an peruertere cicĩdelam:quod nuſq̃ extat pro lampade: Videtis locum apud Iuuenalem apertum expoſitum facilem:non intelligitis. Id enim dictũ ẽ de iuuene:qui occurrentes pulſabat pauperes:non ãt feneſtra deſpiciebat.Sed nimium inſector iſtam ueſtram ſententiam:quæ ſua leuitate ab omnibus facile eſt exploſa.De cæreo uero quod diximus cãdelabro & lucerna:ſuis diſtichis explicatum eſt.

Lucerna polimyxos.

ILLuſtrem. Lucerna polimyxos. μύξος ſignificat lucernæ augulum. lucerna polimyxos dicitur quæ hẽt multos angulos:& totidẽ flãmas: auctores Suidas:q id cõfirmat epigrãmate: & Pollux qui quũ ſcribit de naribus myxã ait nares appellari a Sophocle :ũde & dimyxa lucerna poteſt uideri dicta:Ita & polimyxa dicetur.i.habens multos ãgulos cum lychnis & flãmis. Calũniator quaſi polimychon & non polimyxõ legerimus:hoc loco clamat:& obiurgat.Atqui & apud Suidam & apud Pollucem hæc iam diu legimus .Sed olim quõiam ſcriptum reperiebam polimychon:ex ea quoq; ſcriptura ſententiã alterã dixi. Quum uero emendarentur cõmentarii hanc tantum probaui:ut .ſ.polimyxos legatur. Itaq; ĩ hoc ſic aduerſario litigat:ſed illud præterire non poſſum:quod ſcribit obeliſco: Lychnon militarẽ eſſe lampadem:ita ẽ ut ait:quod Pollux ſcribit teſtimonio Theopompi:& Ariſtotelis in quarto de republ. & Pli. notans ſuorum tempoꝝ luxum in tribunis militum:qui candelabra corinthia magno emebant :Nec pudet inquit tribunos militum ſalariis ea emere:quod ipſe nõ intelligens Salinis ſcripſit pro Salariis:quia ut ipſe interpretatẽ ex candelabri tribuni ſalina conflabant:quod perridiculum eſt ſentire:nos ex hoc Plinii loco in cõmentariis Iuuẽalis diximus tribunum illis uerſibus deſignari a poeta: Quem coccina lena:&c̃. Multum præterea flãmaꝝ & ænea lampas. Quod ãt contendit μύξον pro ſeceſſu & ãgulo non poſſe accipi:longe fallitur.Sed de græcis litteris:quas uix primis rudimentis didicit:non eſt a nobis cum eo diſputandum : nam q̃uis parum græce ſciamus:tamen ſi audiret:quum ĩ academia romana docemus:ubi litteras quoq; græcas publica mercede profitemur:fortaſſe ita proficeret:ut aliquando græca in latinam uocem cõuerteret:quod nondum potuit:nam in eo aliena uſus eſt ope.Sed hæc ĩ alia ſunt lucubratiõe noſtra:quam edere tot exẽplis noluimus. Neq; enĩ nos cõſtãtiæ noſtræ pœnitet:q̃uis laceſſitos. Hæc:ut ꝓpoſui cõuiuiis illuſtrãdis erat deſtĩata. Tot myxas.i.tot ãgulos ĩ ſpeciẽ nariũ. Vna lucerna.q.d.uſũ cõpluriũ lucernaꝝ præſto:& tamẽ lucerna tãtũ appellor.

Cæreus.

HIC. Cæreus mittebatur ditioribus:ut ſcribit Feſtus:nam illi ſoli his utebantur. Cur autem mittantur in ſaturnalibus:in ſuperioribus libris fuit expoſitum :quia.ſ. Publitius tribũus plebis cum diuites per occaſionem ſaturnaliorũ grauiora exigerent a pauperioribus mũera:edixit ne qd mitteret́ præter cæreos. Lucerna maioris erat luxus:quod Pli. uel ex eo oſtẽdit quum ait Loliã Paulinam tot gemmis ꝓceſſiſſe: ut ad lucernarũ lumen ſpectaretur. Cæreus ſecundum tenebat locũ: quam æſtimationem hoc diſticho poeta oſtẽdit. Subducta lucerna .q.d.quum careas lucerna cæreo utaris.

Candelabrum ligneum.

ESSe. Candelabrum ligneum. Candelabrum a candelis ibi ardentibus nomen accepit:ut Plinio & Varrõi placet: nã funes in eo fixi accẽdebãtur. Ligneum fuiſſe hic indicat locus & credimus:cũ Cicero lychno ligneolo delectaret́: ut ipſe ſcribit:& Cecilius in meretrice ita ait:Memini hic uidiſſe cãdelabrũ ligneũ ardẽtẽ. Vides lignũ:me eſſe lignũ. Magna lucerna:nam pariter ardebit candelabrum.

Candelabrum corinthium.

NOMina candelæ. Candelabrum corinthium. Ex ære cœperunt fier-

candelabra:in quibus æginetici homines ſuperficiem optime elaborabant:Tarentini ſcapos.Nullum tamẽ erat corinthium:q̃uis corĩthia dicerẽtur:ut Pli.tradit: ſed ex proximis corĩtho achaiæ urbibus mittebantur:cũ Mumius corintho deleta æra corinthia in proxĩa oppida diſperſerit. Nõ igitur corinthium intelligas corinthi laboratum:ſed ex aere corĩthio:quod propinquis locis datum eſt. Lucerna candelabro ſucceſſit(ut propoſui)maiore luxu:quod etiã hic locus affirmat: & Varro ſcribit his uerbis:Cãdelabrum a candela: ex hoc enim funiculi ardentes figebantur: lucerna poſt inuenta quæ dicta a luce:&c̃. Nomina candelæ:dicta ſumus a cãdelis. Vncta:oleo. Parcos patres .q.d.quum maiores noſtri parci eſſent uncta lucerna non utebantur: ſed id poſtea eſt inuentum:propterea ſumpſimus nomen a candela: quæ ẽ hõis pauperis:& frugi:non autem lucerna: quæ nũc uſurpatur.

Pila paganica.

HAEC quæ.Pila paganica a pagis dicta eſt:ubi primum eſt inuenta.hæc nec tam mollis erat:q̃ follis: nec tam dura:q̃ pila.ruſticana ẽim erat: & ad ruſticoꝝ uoluptatẽ ĩuẽta. Turget:plena eſt. Pluma difficili:aſperiore. Arcta:ſtricta & dura.medium tenet inter follem & pilam.

Pila trigonalis.

SI Me:Pila trigonalis.In gymnaſio hæc pila erat:in qua iactanda ſiniſtrarum induſtria & fortitudo commẽdabatur.ſupra:Palmã det tibi de trigone nudo:Nec laudat polybi magis ſiniſtras.Nam Polybus ſiniſtra ĩ hoc ludo palmam obtinebat.alibi: Captabit tepidum dextra leuaq; trigonem: Imputet acceptas ut tibi ſæpe pilas.Mendoſe igitur ſcriptum eſt feneſtris:cũ & ãtiqui codices ſiniſtris hẽant: & ita ſit legendũ. Sum tua:potes ludere. Ruſtice:ĩdocte. Redde pilã:depõe.

Follis.

ITE procul.Follis pila laxior erat:quæ pueros & ſenes exercebat ſpiritu tumefacta: qui nec paganicæ nec trigonali pares habebant uires. hac exercitatione uſus eſt Auguſtus teſte Tranquillo. Ite procul: faceſſite. Mitis ætas:imbecillis.

Arpaſtum.

HAEC.Arpaſto exercebant tyrones in palæſtra:in quo gymnaſio opus erat uelocitate: dum arpaſtum e terra raptum certatim adoleſcẽtes tollerent curuato dorſo ſeſe erigẽtes: nam palæſtrita qui pectus retro flectit peritiſſimus olim habebatur.infra de palæſtrita: Nõ amo qui uincat:ſed qui ſuccumbere nouit:Et didicit melius tin anaclino palĩ .i.retroflexionẽ:qua aduerſarium exceptum ſuſpendit: mox deiicit in terram facilius ea arte. huic induſtriæ arpaſtum aſſuefaciebãt: ꝓ drauci hoc exercerentur. ſupra oſtẽdit:Arpaſto quoq; ſubligata ludit:Et flaueſcit aphe graueſq; draucos Alternos facili rotat lacerto. Anteus palæſtræ certamine claruit. Draucus antei .i.palæſtrita ſtudioſus Antei. Qui facit grandia colla:nam hac exercitatione pducebat collum:cuius longitudine in palæſtra opus ẽ.Iuuenalis:Longis ceruicibus æquat Herculis anteum procul a tellure tenentis. Vano labore: molli & delicato arpaſti labore: nã labores gymnaſii uanos ſolet appellare:nã mollioꝝ hõinũ ſunt.mox:Quid percũt ſtulto:&c̃.

Halteres.

QVId:Halteres.Quæſtio ẽ Ariſtotelis ĩ quinto problematũ quare halteribus utentes agilius ſaliant. ſunt enim halteres pondera: quibus

pariter manibus comprehenſis exercemus corpore:uel ambulantes: uel ſaltantes:iis utimur ut agilius ſaliamus. Ariſtoteles ſaltans ponderibus ſuſceptis innititur:& qui currit manus obquatiẽs ſe ſubſtẽtat:cur ille plus ꝑſilit habẽs halteres: q̃ non tenẽs.hic uelocius currit manus obquatiens:q̃ non obquatiens.mollitiem huius gymnaſii carpit.Halteres ab halo:quod eſt ſalio. Pereũt:cõficiũt. Stulto haltere .i.uão halteris labore. Melius exercet:meliorẽ præſtat exercitationẽ.

Galericulum.

NE Lutet.Galericulum capitis erat indumentũ:quo crines opperiebãt. hoc capiti adoptauit Otho:ut ſcribit Tranquillus propter raritatẽ capillorum.In uſu etiam erat palæſtritis: ne crĩes ceromate cõtamĩarẽt. quid ſit ceroma ſupra expoſuimus. Pelle:galericulo ex pelle. Lutet: contaminet.Apto uerbo uſus eſt:nam ceroma ex luto & oleo erat.

Strigiles.

PERgamus:Strigiles. Stringere eſt radere:ut ait Marcellus:unde ſtrigiles inſtrumenta erant:quibus ſudantes in thermis radebantur uncti oleo.Tranquillus ſcribit Auguſtum læſiſſe cutem nimio ſtrigilis uſu. & ita exponendum eſt apud Iuuenalem:Et ſonat unctis ſtrigilibus: nam parabantur ad balnea:Et pleno componit lintea gutto:nam & lintea in uſum balneorum ueniebant.ſupra:Lĩtea ferret apro.Pythagoras laudatur: ꝙ quẽdam ſe diſtringentem ita expreſſerit dicatum ab Agrippa ante thermas:ut Tiberius imperator id ſignum in cubiculum tranſtulerit:quod ſtatim reſtituit efflagitante populo: Ton apoxiomenon.i. ſe diſtringentem.Strigiles græce ſtlengites dicuntur: & quæ e corpore eraduntẽ ſtrigmenta:quorum multitudinem miratus eſt Strabo factam ab argonautis populoniæ.Pergamus ex Aſia hoc ĩſtrumentum miſit. Has:ſtrigiles. Diſtrĩgere:radere. Lintea:qbus utebantur in balneis:hoc eſt tute potes ſtrigilibus ita purgare:ut fullo non purget lintea ſæpe:quia non cõtaminabuntur ſi te prius ſtrigilibus eraſum linteis abſterges.

Guttus corneus.

GEStauit:Guttus corneus.Guttus ſiue guttum uas erat:quod guttatim aquam emittebat.hoc utebantur in ſacris ligneo:ut placet Varrõi: ũde Curius negauit ſe ex præda habere quicq̃ præter guttum faginum ad ſacra.Erat item corneus aptus ad balnea ex cornu rhĩocerotis:ũde & rhĩoceros dicebatẽ.& ita ĩtelligẽdũ ẽ apud Iu. Cũ rhĩocerote lauari: ut de hoc uaſe ſit locutus:nũc mittitẽ guttus ex cornu iuuenci:ſed tãta arte laboratus: ut rhĩocerotis uideatẽ. Iuuẽcus: ſũ ex cornu iuuenci.

Rhinoceros.

NVPer.Repetit ſpectaculum rhinocerotis:qui taurum non ſecus ac pilã iactauit: ut in ſpectaculis legimus. Arena auſonia:theatro Domitiãi. Hic.i.hic guttus eſt confectus ex cornu illius rhĩocerotis:qui taurum ut pilam iactauit.Ita uas laudat a nobilitate materiæ.

Crepitaculum.

SI Quis.Crepitaculum inſtrumentum erat:quod nomen aſſũpſit a frequenti crepitu: in delitiis puerorum ad fletum ſedandum: quod & Quĩt.ita docuit ne ſonũ reddãt pene puerilĩũ crepitaculoꝶ. Vernula:puer. Garrula ſiſtra: crepitacula ad ſedãdũ fletũ:quæ ſiſtra uidẽtẽ.

Flagellum.

PROficias:Flagellum.Flagello utebantur aurigæ agitandis equis Mẽda

eſt in hoc diſticho recentiorum codicum : nam in antiquis purpureo legitur:& non puluereo : & eſt ita legendum. Praſſinum agitatorem fuiſſe celeberrimum temporibus Neronis celeritate equoꝝ ſupra ex poetæ carmine & Tranquilli teſtimonio recitauimus :eundē appellatum Purpurionē diſtichon ſuperioris libri docet: Et nomen praſſini purpurionis habet. Appellat gregem purpureum equos Purpurionis: qui uelocitate præſtabant . Nō proderit īquit tibi flagelum hoc o auriga ſi certaueris cum equis purpureis:quia omnino ſuperabūt. non placet intelligas de equo ſpadice : cuius colorem honeſtum cōmēdat Virgilius . Cædes:uerberes. Currit tibi:certat tecū:uel dicat ſi hūeris equū ex grege equoꝝ Praſſini:nō īdigebis flagello:nā licet eū aſſidue uerberes:nihilo:plus curret q̃ ſpōte . q.d.tā ſpōte currit q̃ cæſus .

Dentifricium.

QVId. Dentifriciū frequens uerbū eſt apud Pli. dū poliēdis dentibus remediū aſſignat:id enim appellat dentifricium.dat non carenti oīo dentibus:& puellæ quæ habeat nigriores dētes. Quid mecū eſt tibi: dentifricium ipſum alloquitur anum habentem dētes emptos:& ait: Quid uſus potero tibi o anus præſtare:quæ habes dentes emptos.alibi ad Eglem dixit Emptis dētibus uti. Puella:quæ.ſ.ſuos hēt dētes. Emptos dentes:quales tu o anus habes :

Myrobalanum.

QVOd. Myrobalanum nomē arboris eſt ferentis glandem aptam unguentis in trogloditis thebaide & arabia:ut Pli.ſcribit:ūde nomē accepit.Myros.n.ſignificat unguētū:& ualanos glandē.hāc cōpoſitionē docet diſtichō poetæ iocātis:& Pli.affirmat.Cortices tamē ab ūguētariis premebāt:nuclei a medicis. Quod nec Vir.nec Homerus .i.myrobalanū. Ex ūguēto.i.myro. Et balano : nam nec Homerus dixit unguētū:quod ē latinū:nec Virg.balanū:quod ē græcū. Neuter igitur dixit unguentū balanum:ſed ſolus Mart.dicebat āt myrobalanum .

Aphronitrum.

RVSticus.Aphrōitrū cōpōit ab aphros:quod ſignificat ſpumā:& nitrū nam erat ſpuma nitri quæ colligebatur in Aſia ī ſpecubus:quos colligas appellabant.mittebat ex ægypto in uaſis picatis ne liqueſceret: Ruſticus:īdoctus. Spuma nitri.i.ita latine uocor:quū litteras græcas ignoras. Græcus es: aphronitrum. Ita codex ātiquus habet ut dicat Græcus es:interrogantis.i.ſi ſcis græcas litteras. Aphronitrum.i dicor aphronitrum:quaſi dicat apud græcum dicor aphronitrum.

Opobalſamum.

BALſama.Balſamum in ſola iudæa naſcit: ut Theophraſtus Pli.Trogus ſcribunt:in duobus tantū hortis regiis arboris cortex uulneratur: ūde ſucci manātis gutta colligit in cornua lanis abſtergētibus.hoc dicit opobalſamū ſimile oleo craſſiori dureſcit :& in rubrū exit colorē miri odoris.huius præſtantiā laudat diſtichon :quā uiris cōuenire ait cū unguenta aſſyria:ut amomum & alia ſua mollitie cōueniāt mulieribus.Menda ē in recentioribus codicibus:in ueteribus minime.:nā cum ſcribi oporteat Nini:īuerſum eſt Coſmi: cū nō perciperēt Ninū hoc loco pōi ꝑ unguēto aſſyrio:nā balſamū iudæū ē. Delitias nini: ūguēta aſſyria:nā Nīus rex fuit aſſyrioꝝ. Vos nurus:uobis.n.cōueīt:

Lomentum

GRAtum munus.Lomētum e farina fabæ emēdandis rugis uteri aptū

erat:quo mulieres utebantur ne in balneis ſpectatæ ludibrio eſſent.
ſupra:Lomento rugas uteri quod condere tentas. Sciſſo:rugoſo.

Laterna cornea.

DVX.Laterna cornea a latendo eſt dicta laterna:nã lumẽ occultat:hæc
cornea dũ pellucet uidet aurea:inde ẽ diſtichõ. Aurea: habẽs colorẽ
aureũ. Cluſis flã:dũ lumẽ ẽ ĩclusũ. Lucerna:quæ ĩ laterna collocat.

Laterna ex ueſſica.

CORnea.Laterna ex ueſſica. Sũ fuſcior.i.minus luminis habeo.q.d.
non. Non putat ueſſicam:quia uideor cornea.

Tibiæ.

EBRia.Tibiæ. Monaulos dicitur unica tibia:quã Mercurius inuenit au-
ctore Pli.gẽinis uti docuit Marſias. Idẽ duas pores ſumere & aliquã-
do unicã:quod diſticho poeta docet. Tibicĩa:mulier. Nos:duas.gẽ-
inaꝝ ãt tibiaꝝ certãen ꝓpoſitũ ẽ .xiiii.olympiade: ut ſcribit Pauſãias.

Mãmillare.

TAVrino. Mãmillare compeſcendis papillis indumentum erat inuen-
tum. ex hoc iocatur in mulierem mammoſam. Taurino tergo:allu-
dit ad carmen Virgilii:ſimul notat magnitudinem mãmillarum.

Muſcaria.

LAMbere:Muſcaria.Pauonina flabella exigendis muſcis inuenta mu-
ſcaria dicuntur: ea ex cauda pauonis fiebant: ut & Propertius canit:
Argũ ãt ĩ pauõem cõuerſũ fabula ẽ uulgatũ. Eximiæ alitis.i.pauõis.

Copta rhodia.

PECcãtis. Copta rhodia panis duriſſimus:qui e rhodo mittebatur.Co-
pton item inſula eſt in ægypto ſacra Iſidi. Coptã:panẽ duriſſimum:
quæ per antiphraſim dicta eſt:nam copto ſignificat incido.

Priapus ſiligineus.

SI Vis.Priapus ſiligineus. Vtraqꝫ inguina ex ſiligine fiebãt apud anti-
quos aptiſſima eſui:ut illud ſupra:Ipſa ſiligineis pingueſcit adultera
cunnis.nunc mittitur Priapus ſiligineus. Tu eris purus:nõ fellabis:
quia hæc inguina ſunt ſiliginea:non uera inguina.

Porcus.

ISTe.Porcus in domeſticis tantum ſuibus dicitur:unde uerbũ deduxit
Colũella porculator pro cuſtode ſuũ: ut a ſuibus colẽdis ſubulcũ di-
xerunt:nũc in ſaturnalibus factus pinguis in ſilua inter apros: nam
cum ita fiebant altiles porci gratioris erãt ſaporis & maioris æſtima-
tionis. Bona ſaturnalia:lautam menſam ſaturnalitiam.

Muſcarium bubulum.

SORdida.Muſcarium bubulum cauda bouis ĩ ſpeciem muſcarii pauo-
nini excutiendo pulueri delegata erat: quẽadmodũ pauõis cauda ab-
igendis muſcis. Cauda leuis:bubula. Tenui uerbere:pulſatione.

Botulus.

BOTulus.Initio hyemis conficiebantur farcimina:ĩter quæ & botulus
ſtruebatur:gratus quidem omnibus mẽſis: ſed celebratus præcipue ĩ
ſaturnalibus: dũ ex eo corona fieret pulti.ſupra dĩminutiuo uſus: Et
pultẽ niueam premẽs botellus. Et Feſtus Pompeius botulũ ſcribit eẽ
farciminis genus.Saturnalia ad quartũ decimũ kalẽdas iãuarias uno
tãtũ die rudis antiquitas celebrauit: mox in triduũ ſunt producta ĩ-
tercalatis diebus a Cæſare: quibus ãnus perficiebatur: accedẽteqꝫ e-
dicto Auguſti qui triduo ea obſeruari iuſſit.ſũebant igit̃ ĩitiũ ad.xvi.

kalēdas ianuarias: deſinebantq; ī.xiiii.ſed cum ſigillaria & alia munera mittēda eēnt interiecta in.vii.creuerūt dies : ex quo numero.v. tantum feſti habebātur. Medio tōpore brūæ.i.mediis ſaturnalibus. Venerat:quia ante factus ē initio hyemis.

Pſittacus.

PSIttacus.Pſittacus græce dicitur pſittace auis īdica effingēdi ſermōis hūani īduſtria celebris:īperatores ſalutat:ut Pli.tradit :īde exit diſtichō. Cæſar aue:nā ut dixi īperatores ſalutat: & hoc in aſſētationem imperatoris dicitur.

Coruus.

CORue.Coruus ſermōe exprimēdo nulli cædit:nobilitatus olim funere publico quattuor ſeruis feretrū ſubeuntibus:ſepultus ad ſecundū lapidē ī flāmina.hic erat qui Cæſarē Auguſtū magna oīum admiratiōe ſalutabat:ore cōcipere hāc auē putat uulgus īſerto maris roſtro:quod libidinis gēus cū fellationi ſimillimū ſit: coruus dictus ē fellator. Ex hoc iocat poeta quo pacto fellatio poſſit uideri ī coruo eſſe : cū nulla inſerat mētula ſed roſtrū. Salutator: epithetō corui ex hiſtoria : nā olī aucto.Pli.& Mac.Aug.ſalutauit:Aue īqēs īperator:aue triūphator.

Luſcinia.

FIEt:Luſcinia.Notiſſima ē fabula Prognē in hirundinē conuerſā eſſe : & Philomelā ſororē:cui Tereus līguā abſciderat ī luſciniā.Probus tamē in cōmētariis bucolicoꝝ ſecutus quorūdā græcoꝝ fidē ſcriptum reliquit Philomelā in hirundinē:Prognē in luſciniā fuiſſe conuerſā : Thucidides aliter.huius auis muſicā cōpluribus uerbis laudat Pli.affirmās eis ſtudiū tantū eſſe:ut plerūq; ad extremū ſpiritū certet mutuo cantu:ſolaq; nec die nec nocte uocē intermittat.Augurium dedit ſuauitati carmīs Steſichori poetæ: ī cuius infātis ore cecinit. Tereos inceſti:qui cōmiſit ſtuprum cū Philomela . Luſcinias cæſarei iuuenes habuerunt græco & latino ſermone dociles : præterea meditantes in diem & aſſidua noua loquentes longiore etiam contextu.

Pica.

PICa.Pica loquacitate ſermonis cōtendit cū ſuperioribus.Nec cederet niſi memoria falleret:Quāuis meditet aſſidue tradita uerba:adeo uicta difficultate uerbi exprimēdi plerūq; īteriit . præſtantiā ſermonis laudat diſtichon. Negabis auem:quia putabis eſſe hominem:

Cauea eborea.

SI Tibi talis:Cauea eborea.Virgæ argenteæ ebori īſertæ caueā faciebāt qualē deſcribit Papi.At tibi quāta domus rutila teſtudīe fulgēs: Cōnexuſq; ebori uirgarum argenteus ordo . nunc mittitur exigua : quæ uix paſſerculum capere poſſet. Hic:in cauea eborea.

Narthecium.

ARTis ebur. Nartheciū genus ferulæ ē leuiſſimæ: unde baculi ſenibus dabant:excogitatis ēt remediis ex eadē arbore a medicis: quæ quidē uenēata hēbat:ſed mixtura emēdabat ueneficiū. Nartheciū igit uirga medica ē.Ebur dicit uel a cādore uel quoniā ſcipiōes eburnei fiebāt magno precio:ut ſcribit Liuius. In quoꝝ locū ſuccedit nartheciū. Habebis mūera quæ cuperet Pactius eē ſua: Laudat præſtātiā mūeris cū dicat Pactiū deſiderare tale munus :nā Pactius orbus erat tēporibus.M.cui mūera mittebāt multa.Iuuēalis:Gallita & pactius.q.d. ne ipſe quidē Pactius cui multa mittunt munera tā præclaꝝ munus hēt

Flagra.

LVDite:Flagra.Flagris ſerui cædebant̃:ſed ĩ ſaturnalibus his qnq; diebus:qui feſti hẽbant̃ Domitiãus ſeruis ius oẽ remittebat.Loquit̃ nũc domĩus depoſitis flagris. Sed tãtũ ludite: abſtĩete ſcelere. Signata:clauſa. Quĩq; diebus.i.ĩ ſaturnalibus qbus uobis data ẽ libertas.

Ferula.

INViſæ:Ferulæ. Ferula puerorꝝ magiſtri utebant̃ ad manus cædendas. Columella:Nec mitis mãibus ferulas.Nobilitatẽ ferula accepit a furto Promethei:qui ignẽ de cælo ferula detuliſſe dicit̃.hãc fabulã prĩus cecinit Heſiodus ĩ carĩe ruſticano: hiſtoriã tradiderũt alii ꝙ.ſ.primus Prometheus docuerit ignẽ optĩe ferula ſeruari:ægyptia ad id aptiſſima hẽbat̃.utrũq; igit̃ uſũ ferulæ diſtichõ oſtẽdit. Pueris:quia cædũt̃ ferulis. Gratæ magiſtris:qa his retinẽt pueros ĩ officio. Ligna clara:nobilia. Furto ꝓmetheo:nam ferula ſurreptũ ignẽ ſeruauit.

Pera.

NE Mendica: Pera.Philoſophi cynici pera & ſcipiõe utebant̃:cũ igitur nũc pera mittat̃:rogat ne det̃ cynico deſignans ĩ quẽ uſũ frequenter accipiatur. Nudi barbati.i.philoſophi cynici: qui habebat longam barbam. Caue tetrico:ideſt cum cynico.

Scopæ.

IN Precio.Scopæ domus quæ uenerũt purgamẽta ex pauimẽto.Cicero: hic mihi quaſi diſſipare uidet: ſũt enĩ ipſa uerricula:quæ ex uirgis ulmeis aridis fiebãt præcepto Catõis ad tergẽda uaſa:ex palma arbore ad mẽſarꝝ reliquias uerrẽdas.palmæ igit̃ precio ſcopæ olĩ erãt ĩ æſtimatiõe:ĩualeſcẽte ãt luxu(ut ipſæ aiũt)poterũt haberi precio:qa precioſiſſĩas reliquias ciborꝝ uerrãt̃. Analecta reliquiæ dicunt̃:ut in ſuperioribus libris expoſitũ ẽ. Palma:ex qua.ſ.ſcopæ olĩ fiebãt:ex tamarice ẽt fiebat:ut ſcribit Pli.Tamarix ĩquit ſcopis tãtũ naſcit̃. Teſtatur:argumẽto ẽ ſcopas fuiſſe ĩ precio. Sed analecta.i.reliquiæ ciborꝝ quas nũc uerrũt. Dabũt preciũ.i.afferẽt æſtimationẽ ſcopis.Ita ſuorꝝ tẽporꝝ luxũ notat:& apte opponũt̃ priore uerſu. In precio: & ſequẽti. Sed preciũ:ita codices ãtiqui habẽt:alii habẽt ocia: ſed mẽdoſa ſcriptura.Quære ĩ ſuperioribus libris eo loco: Analecta quicqd & canes reliquerũt.Ibi aliã ſententiã diximus de analectis:ꝙ.ſ.ĩſtrumẽta quædã eſſẽt ad reliquias colligẽdas. placet tamẽ ſẽtire analecta reliquias eẽ.Qui ocia legẽdũ putãt:aiũt hoc diſticho pauimẽtorꝝ luxũ a poeta notari:ꝙ.ſ.quũ pauimenta ſubtegulãea erãt:& barbarica dicebant̃ ſcopis euerri poterãt. poſtea ĩuẽit luxuria alia pauimẽtorꝝ genera elaborata arte picturæ:quæ euerri nõ poterant:ſed ex iis manu purgamẽta colligebãt̃:unde & aſarota dicta ſũt ab a particula priuatiua:& ſaroo uerro.De his locutus ẽ Lucillius poeta: Ante pauimẽta atq; emblemata uermiculata.& Papinius:Superãtq; nouas aſarota figuras.Faciunt mihi difficilẽ errorꝝ multitudine cõfutationẽ:nã unde initiũ ſumã:nõ ſatis ſtatuere poſſũ.A Plinio hæc de pauimẽtis uerba accipiũt inuerſa illa quidẽ:& plane cõfuſa partĩ ignorãtia:partĩ uerbis additis:quæ Pli.nõ ſcripſit:Sed quod ad diſceptationẽ noſtram pertinet:in eo maxime occupati ſũt: ut oſtendãt aſarota nõ ſolita eẽ uerri ſcopis:ſed purgari reliquiis manu collectis:ꝓpterea ĩquiũt ocia erant ſcopis:ꝙ aſarota nõ uerrebãt.O uãitatem & uecordiã ueſtram: Si ſcopæ iã ceſſãt:nec ullũ præſtãt uſũ cur mittuntur ab amico:Nullũ

enī apud hūc poetā mūus mittitur:cuius uſū & cōmodū nō oſtēdat: præſertī ſi id exiguū fuerit:ut ſcalproriū quod ſequit̄:Defēdet māus hæc ſcapulas.Solet enī poeta quū parua mittūtur munera:ut ferulæ: ſcopæ:ſcalproriū:manuale:& reliqua id genus:ea aliqua uſus cōmendatiōe extollere. Accipite q̄ arguta ſit:& Mart.digna ſententia iſtoꝝ interpretatiōe:Nam ſi eos audiēus:ita erit exponēdū. Mittimus nūc ſcopas:quæ olī in precio fuerūt:adeo ut ex palma arbore fierēt:Nunc uero ceſſant:& nullū præſtant uſū.Cur ergo mittūt̄ boni uiri:An ut īter tabulas & ſigna collocent̄.Diſcite tandē aliquādo melius & loqui & ſētire:pudeatq; illud addere: Aſarota nō ſolita eē uerri:quū aſarota dicta ſint:ꝙ diligēter uerrāt̄:ut apud Papi.docuimus eo loco:Gaudet humus ſuperatq; nouis aſarota figuris:quū publice ſiluas ꝓfiteremur.nō enim aſarota ab a particula priuatiua dicunt̄:ſed ab a particula ītētiua:& quæ auget:quod apud græcos plerūq; fit:& ſaroo uero:nā diligētiſſime uerrebāt̄.Iuue:.Verre pauimētū & nitidas oſtēde colūnas.Pli.de aſarotis:Celeberrimus fuit ī hoc zēodorus qui Pergā iſtrauit:quē uocāt aſaratō:& q reddēs rōnē quare aſarotos dicat̄: ſubdit quōiā purgamēta cœnæ ī pauimento quoq; euerri ſolēt ueluti relicta. Eſt ne obſcura Plinii īterpretatio cur dicātur aſarota:quoniā.ſ. bene uerrātur:ut ipſe ſcribit:Sed iā uos quoq;(ut arbitror)pudet ſtultitiæ ueſtræ. Quid uero īeptius q̄ dicere cœnæ purgamenta manu ſolita eē colligi? Quis īſtruit? qs potuit cernere:ut ſerui tāq̄ canes triclinia luſtrarēt purgamēta manu colligētes ſordidi:& cōtamīati? Vbi hoc uel legiſtis:uel uidiſtis unq̄?Codices præterea ferme oēs:Sed preciū hēnt nō ocia:& ita ē legendū.Nā laudant̄ ſcopæ ēt ꝙ olī fuerint ī precio:ait poeta argumēto eē ꝙ ex palma arbore nobiliſſīa fiebant: nūc æſtimationē accipiēt a delicatiſſimis ciboꝝ reliquiis quas uerrēt: & ita ut ꝓpoſui tēpoꝝ luxus notat̄. De Lucilliāo uerſu nihil laboro: q̄uis eū quoq; male accipiant.Pli.enī nō ut de aſarotis Luciliū locutū oſtēdat hunc uerſū refert: ſed ut pauimēta ante cimbricū bellū frequētata fuiſſe demōſtret:uerba hæc ſūt Pli.Frequētata uero pauimēta ante cimbricū magna gratia animoꝝ:Indicio ē ille Lucilliāus uerſus: Ante pauimēta atq; emblemata uermiculata: quē uerſū Cicero quoq; quod iſti ignorabāt ī ſuo oratore āteq̄ Plinius īſeruit. Sed iam ſatis exploſimus eorum leuitatem & ignorantiam.

Scalptorium.

DEFendet.Scalptoriū īſtrumētū erat eburneū ī ſpeciē manus cōfectū: quo pruritus ſcapulaꝝ terrebat̄:cū māus eo ꝑtēdi nō poſſit. Scapulas:pruritum ſcapularum. Si quid ſordidius:ideſt pediculus.

Manuale.

NE Toga.Manuale tabulæ erāt ex abiete quibus libri ſeruabant̄:ne uſu attriti fierēt piloſi aut ſordidi. Hæc abies:hæc abiegna tabula. Barbatos.i.piloſos:ut ſupra:Quæ duro nōdum inhorruit mento.

Lectus pauoninus.

NOMina dat:Lectus pauoninus.Tabulæ citreæ erāt ī magno precio ūdatī imitātes oculos pauonū auctor ē Pli.ūde mēſæ ex his cōfectæ pauoninæ dicebātur:& tricliniorꝝ lecti diſcubitorii pauonini his tabulis operti.Lectos āt acere arbore aut citro fuiſſe opertos ſcribit Pli: Mittitur igitur nūc lectus pauoninus ex fabula pauonis. Noīa dat ſpondæ.i. lectus accepit nomen a pauone: nam dicitur pauoninus

nam ex tabula citrea pauonina conſtat.

Ephippium.

STRagula. Ephippiũ ſella ĩ equo dicitur:nã epi ſignificat ĩ:ippos equũ. Veredi eq uelociſſimi ĩ uſũ uenatorꝫ. ſupra:Parcius utaris mõco rapiẽte ueredo. hic ephippio ĩdiget cũ ſæpe excutiat ſeſſorẽ nudus. Stragula. i. ephippiũ. quicquid ſterni tˀ ſtragula ſũt. Solet ſurgere pectus. i. excuti ſeſſor. Equo nudo:nõ hẽnte ephippium : ut ſupra dixit de ueredo:Huic datũ eẽ frãgere ſæpius ſeſſorẽ : q̃ leporẽ. Alia ſcriptura habet Ficus: ut dicat ficus ſolet ſurgere:ꝙ ſeſſor ſine ephippio ficoſus fiat podice attrito dorſo equi.

Stipadium.

ACCipe:Stipadia. Stipadiũ locus erat aptus cœnationi :ut epiſtola Pli. docet: nũc mittitˀ tricliniũ teſtudineũ in ſpẽm ſtipadii : ubi octo poterãt diſcũbere. de tricliniis teſtudineis ſatis ſupra ẽ expoſitũ. Scriptũ:diſtinctũ & pictũ. Signa :octo diſcũbentes. ſupra : Septẽ ſigna capit ſex ſumus adde:ideſt uoca Lupum. Lunata teſtudine: in ſpeciem lunæ. Veniat:ad octauum uſq̃.

Guſtatorium.

FOEMineã. Guſtatoriũ mẽſa erat:ubi guſtabãt tecta e teſtudinibus ſectis:e quibus & lecti & triclinia opperiebantˀ:quod ĩuẽtũ ẽ tẽporibus Neronis. quædã erant teſtudĩes terreſtres in deſertis libyæ ĩuẽtæ:quæ ĩ operibus cherſinæ dicebantur:hoc ẽ terreſtres:nã cherſos ſignificat terrã. Alebantˀ rore:neq̃ eodẽ ĩ loco aliud aliquod aĩal naſcebatur. Erant præterea teſtudines aquaticæ:ex quaꝫ maribus teſtæ ĩ regendis lectis aut tricliniis palmã tenebãt. Loquitˀ guſtatoriũ ex perſõa teſtudinis affirmãs ſe nõ cõſtare ex terreſtribus teſtudinibus:quæ uiliores ſũt:ſed ex mariis & ex maribus:nã ſũt præſtãtiores. Fœmĩeã cherſõ: teſtudinẽ fœmĩeã. Præda maſcula :mares captæ ĩ mari nõ cherſinæ.

Menſa citrea.

ACCipe:Menſa citrea. Atlas mauritaniæ mõs citrũ arborẽ ꝓducit:unde menſæ citreæ fiebant tanta taxatione : ut haꝫ ſumptũ fœminæ uiris exprobrarent:cũ ipſis margaritaꝫ luxus exprobraretur: Venditæ ſũt magno precio ex hæreditate Aſinii Polliõis & multoꝫ. In his laus erat:ut media cõmiſſura non appareret:ſuſtinebãtq̃ pedibus elephãtinis. Siluas felices:mẽſas precioſas ex atlante. Minora dabit. q. dicat hæc dona ſuperant aurea.

Menſa acerna.

NON:Menſa acerna. Menſa ex acere arbore confecta ꝓximã citreæ dignitatẽ obtĩebat:& cũ citreũ deſideraretˀ:ſuccedebãt tabulæ acernæ. Menſa igitur acerna loquẽs ait ſe non minus lautis epulis onerari: q̃ citrea ſoleat. Nõ ſũ criſpa. i. nõ ſũ citrea criſpis uenis precioſa : nã citreæ quæ in uẽa erãt criſpæ magnæ erant taxationis : & tigrinæ dicebantur:auctor Plinius. Filia: non ſum nata. Siluæ mauræ :ideſt citri atlantici:nam Atlas mauritaniæ eſt mons.

Dentes eburnei.

GRAndia:Dentes eburnei. Inualeſcẽte luxu excogitatũ eſt pedes elephantinos menſis citreis ſuppõere:quod ſupra repetito carmĩe poeta ſæpe oſtendit:& ita expoſuimus locum illum in iactabundo qui ĩ ſeptis uolebat omnia coemere:ꝙ popoſcerit ebur alte expoſitum. i. dentes elephantinos. Pli. hũc luxũ deteſtatur ĩ. xii. naturalis hiſtoriæ:

nondū inquit natum erat ius ex eodē ebore : ut deoꝝ ſimulacra ſpectarent:& pedes menſarum.nunc igit pedes eburnei ex dentibus elephantoꝝ confecti hēnt hoc diſtichon. Portant:ſubſtinēt. Tauroꝝ: qa tauri iactāt ī theatro ab elephātis. Trabes libycas.i.mēſas citreas.

Quincupedal.

PVNcta.Quincupedal a mēſura quinqꝫ pedū nomē hēt: hoc utebantur ad parietes ædificatos dimetiēdos tāto artificio:ut ēt ſi redēptor:hoc ē qui ſuſceperat parietē ædificandū male exædificaſſet: hoc īſtrumēto deprehenderet. Ilex:pertica ex ilice. Puncta notis.i.diſtīcta ſignis menſuraꝝ. Clauſa acuta cuſpide:compacta. Clauſa : munita. Prodere :deprehēdere. Notis:menſura. Furta:ſi minus ædificauit.

Pocula archetypa.

NON.Pocula archetypa nota ſunt uel huius poetæ carmine: nam ſæpe hoc uerbo uſus eſt:& nos didicimus ea eſſe pocula archetypa:quæ āntiquiſſimoꝝ opificū manibus elaborata ferebant: Vnde alia ad exēplum effingerent.Mentor āt nobilis monumentis antiquoꝝ ſumam laudē adeptus ē argenteis poculis elaborandis. Nō eſt gloria noſtri cæli.i.nō ē gloria artificii noſtroꝝ tēpoꝝ:nā cælū ſculptoris īſtrumētū eſt.q.d.hæc pocula non ſunt elaborata ad alienum exemplū:ſed ipſa Mentoris artificio elaborata aliis exēplo ſtant:ſunt enim archetypa : & hæc forma primum in iis a Mentore edita eſt.

Calices audaces.

NON ſunt:Calices audaces.Calices audaces uitrei erāt exigui precii ad circū maximū expoſiti ſuis officinis:de his ſupra extat carmen.Audaces dicti ꝙ uaſa chryſtallina falſa ſpecie imitarentur:nunc negant ſe appellandos eſſe audaces:cū plebei ſīt & uitrei:& gēmas nō hēant quæ aquis calidis ſolent uitiari in aliis poculis.ſupra:Et nimiū calidis non uicientur aquis. Vitri:cū ſumus uitrei. Plebeia toreūata: uaſa tornata plebeia.Ferit aqua ardēti.i.uiciat aqua calida:ut alia pocula.

Phiala.

QVAmuis. Phiala aurea cælata cum aliis uaſis cælaturæ fiant gemmis: aut cruſtatione aliqua inſerta:phialæ cælabantur ex ſua tantū materia erant aureæ: adeo duaꝝ unciaꝝ phiala a Pithea ſculpta īcredibili æſtimatione uenit:erāt āt in emblemate Vlyſſes & Diomedes palladium ſubripientes.nunc phiala ſe anteponit aliis uaſis:hac una laude ꝙ nihil habeat inſertum aut aliēum : ſed totum emblema ex eius conſtet materia. Magis glorior arte:ideſt maiorem habeam gloriam ex emblemate. Iſte labor:emblema. Eſt meus:ex me.

Calices Vatinii.

VILia: Calices Vatinii.Vatinius beneuentāus calices conficiebat prominētibus naſis:mō ſingulis:mō binis: modo quaternis: Iuue.Et beneuentani ſutoris nomē habentē Siccabis calicem naſoꝝ quattuor. Vilia quidē erant uaſa: ſed Vatinii opificio cōmēdabāt:ex hoc extat diſtichon. Sutoris:magiſtri. Naſus:illa prudētia:& ars Vatinii: alludit ad naſū:nā Vatinius ſutrinæ alumnus diſtorti corporis erat tēporibus Neronis:ut ex hiſtoria Cornelii Taciti propagatū ē:quis uilia hæc ſint:tamē a perito opifice confecta ſunt. Longior naſus:calicis: erat enim naſutus Vatinius & peritus.

Lances chryſendetæ.

GRAndia . Lāces chryſēdetæ patinæ erāt latiores aureæ:quibus piſces

in primis geſtabant:ſed precioſiores quales erãt muli. Ne uiola:ne atfice ignominia. Vt minimum:ad minimum.

Vaſa arretina.

ARRetina. Vaſa arretĩa uaſa fictilia:ex terra arretĩa fiebãt magna laude ut Pli.tradit:Rudis antiquitas fictilibus utebatur:quod Numa inſtituiſſe & docuiſſe dicit. Agathocles ſiciliæ rex cũ ex hũili cõditione in regiã peruenisſet dignitatem:prioris fortũæ nõ oblitus: fictilibus perpetuo uſus ẽ. Nunc ait poeta Porſenã uſũ eſſe arretinis: duo deſignans & tẽporibus Porſenæ hæc in uſu fuiſſe magna æſtimatione:& arretĩos illi paruiſſe.erat enĩ rex cluſinoꝝ ĩ ætruria. Tuſcis:arretinis.

Baſcauda.

BARbara. Baſcauda uas erat peregrinũ: nã britannia hoc dedit ſeruato patriæ noĩe. Iuuenalis:Addas & baſcaudas:& mille eſcalia. Eſcalia.i. eſcis apta.picti dicunt britanni:quoniã glaſti(ea eſt herba ſimilis plãtagini)ſucco tingebant: ut horribiliores ĩ bello eſſent.nam eo nigreſcebant in ſpẽm æthiopum:eoꝝq; uxores eodẽ medicamẽto utebant in quibuſdam ſacris Plutõis. Barbara:uaſa peregrina. Pictis: glaſto. Suam:quia dicit me romanam.

Panaca.

SI Non:Panaca. Menda eſt apud Ptholomeum ꝓ panacis populis rhetiæ panari ſcriptũ ẽ:inde mittebant uaſa uinaria de nomine patriæ panaca dicta. Rheti ãt populi in italiã uſq; ſupra Veronã & Comũ extendunt:habentq; uina iudicio Virgilii falerno tantũ cedentia:Strabonis ſententia certantia cũ oĩbus:grata Auguſto:ut ſcribit Trãquillus. Rhetii a Rheto duce. Si non eſt ignota.i.ſi aliquãdo fuiſti Veronæ. Potaſti uina rhetica:panaca. Mea teſta:me panaco uaſe.

Boletaria.

CVM mihi boleti. Boletaria uaſa cõdiendis boletis comparata ex forma:ſed tamen deſtinabantur coliculis:qui inter cibaria ganeata nũerantur ſententia Apitii:qui id docuit temporibus Tiberii:conquerũtq; cum nomen habeant a boletis coliculis ſeruiant. Prototomis coliculis.i.teneris & qui primi ſucciduntur. Nomẽ tã nobile:quia dicor boletaria:nam boleti nobiliſſimi erãt.alibi:Boletos mittere difficile.

Calices ſurrentini.

ACCipe: Calices ſurrentini. Surrenti ĩ cãpania æqua æſtimatione terra erat:ex qua uaſa cõfecta cũ arretinis certabãt:ſed præſtabãt leuitate: nam leuigabantur. Non uili:non ignobili. Leue:politum rota.

Colum niuarium.

SETinos:Colum niuarium. Niues ſeruatæ in penu uina refrigerabant hoc pacto: nam cola hoc eſt ſacci niuibus implebãtur:per quas effuſa uina colabantur gratiſſĩo frigore:hoc eſt quod ſupra dixit uina trãſmiſſa ſacco ſollicito:cola autem lautioribus ſeruiebant. hẽbanturq; maioris precii:nam expolitis uiminibus: aut certe pãno craſſiore cõſtabant:eadem uuis exprimũdis erãt apta. Virgilius:Tu ſpiſſo uimĩe qualos:Colaq; prelorum fumoſis deripe tectis.cõficiebantur itẽ ſacci ad eundem uſum lintei:ſed mĩore precio. Cola ãt dicta ſunt a colãdo: nam inde uina colabantur Pli. Hi niues:illi glaciem potant: pœnaſq; montium in uoluptatem uertunt.ſeruatur algor æſtibus:excogitaturq; ut alienis menſibus nix algeat. Frange trientes ſetinos:cola uina ſetina:hoc eſt præſtantiſſimũ. Nõ ĩferiora noſtra niue.i.per noſtrã

niuē. Lina:hoc eſt uinum uilius potes colare per ſaccos linteos.

Saccus niuarius.

ATTenuare.Saccus niuarius ait ſe nō īferiorē eſſe colo: quādo niuibus ſuis colatū uinū nō ſit minus recens q̄ mānet ex colo niuario. Noſtra lintea:pāni lintei. Tuo colo:ſcilicet niuario. Salit:exit.

Vrceoli miniſtratorii.

FRIgida. Vrceoli miniſtratorii dicebātur quibus frigida & aqua calida miniſtrabat̄ mēſæ:cū utraq; uiciſſim miſcebatur. monēt potaturū ne nimis moroſaꝫ temperationē & mixturam diſquirat. Ludere:laſciuire. Siti moroſa:difficili : & quæ nulla menſura contenta ſit.

Vrceus fictilis.

HIC tibi donatur. Vrceus fictilis hoc loco cōmēdatur ab opificio: quo uel ſeueriſſimū cōuiuā ad ſitim aquæ gelidæ quæ luxuriantibus tātū dat̄ allicere poſſet. Fronto :in hiſtoria eſt Cornelii Taciti de quo nō loquit̄ hoc loco :eſt itē in epiſtola Plinii Secundi laudatus ab arte dicendi.Fronto tertius ſtoicus:cuius meminit poeta:quoniā recentiorū tempoꝝ erat. Panſa anſa:lata anſa & diſcreta :ut pāſi boues hn̄tes cornua in diuerſū tendentia. Stoicus:quis ſtoicus eſſet.

Calathi.

NOS ſatyrus :Calathi.Calathi bacchanalibus celebrandis dicati erant calices uinarii.Virgilius:Vina nouū fundā calathis aruiſia nectar.horū uſu nunc gloriat̄. Satyrus : comes Bacchi. Bacchus : cuius ſacra peragimus. Tygris ebria:quæ uino delectatur.

Calices ſaguntini.

QVAE:Calices ſaguntini.Saguntū mittebat terrā uaſis fictilibus aptā: Vnde lagœna ſaguntina a Iuuenale dicit̄ ſaguntinis calicibus conſerta pugna.nunc cōmendant̄:ꝙ cū alia pocula tractent̄: & cuſtodiāt̄ magna ſollicitudine: in his nulla cura opus ſit.ſunt enī uaſa uilia : & ſi frangunt̄ aut nullā aut certe paruā afferunt iacturā.alibi : Ficta ſaguntino cymbia malo luto.alibi:Septenaria ſyntheſis ſagunti.Papi. Vnā mittere ſyntheſin:Quid horres alboꝝ calicū:atq; cacaborum.

Calices gemmati.

GEMmatū.Calices gēmati.Calicibus īſerebant̄ gēmæ ſmaragdi ī primis qui ſcythici dicunt̄:quoniā illinc aduecti cæteris præſtāt auctor ē Pli. eo uſq; ꝓcedēte luxu:ut multi gēmas digitis detractas populis inſererēt. Iuue. Nā uiro ut multi gēmas ad pocula trāſfert A digitis. Ignibus ſcythicis.i.ſmaragdis ſcythicis perlucidis. Auꝝ.i.poculū aureū.

Ampulla potoria.

HAC licet.Ampulla potoria unguentis.tantū dicata erat:ſed ī bibendi uſū uſurpata:potoriæ cognomē ſibi adoptauit.Ex hoc iocat̄ poeta:aitq; aliquē poſſe uti ampulla:ſiqdē uult potare unguēta. Foliata:ūguēta quæ nardina dicebant̄. Coſmi:unguētarii. Si ſitis foliata.i. ſi unguentum foliatum optas bibere.

Chryſtallina.

CHRyſtallina.Ex gelu cōcreta precioſiſſima uaſa erant. hæc mittebat oriens.Indica cæteris præſtabant : naſcebant̄ præterea in aſia ad alabandā & droſiā. Xenocrates auctor ē uas chryſtallinū ſextariorum quattuor ex india fuiſſe allatū.mittunt̄ nunc monēte poeta quo pacto ſeruari poſſint:ne frangāt̄:ut.ſ.ſeruus qui ea tractabit:nec nimiū negligat:nec nimiū ſit ſollicitus:nā & nō curāti temere excidūt: & a

timēte ſubſtīeri nō poſſūt labātibus mātibus. Peccāt:ſinūt excidere.

Nimbus.

A IOue. Nībus uitreus uas erat(cuius in prīo mēinīus)uitreū:quo ſpargebat̄ ī theatris crocū uīo dulci mixtū.ſupra: Et cylices nībis hic maduere ſuis.nomē datū eſt a nimbo cæleſti : cuius iſtar odoramēta illa fūdebat. Nimbus:cæleſtis. Hic nībus:hoc uas. Vīa:mixta.ſ.croco.

Patina cumana.

HANc:Patina cumana.De patina cumana hoc ſcribi exiſtimo :nā cum patinaꝝ luxuriā multis uerſibus redarguiſſet.Pli.addidit Rhegium & cumas his nobilitari:hoc eſt rhegīas & cumanas eſſe ī precio.erat aūt hæc fictilis. Caſta:uirgīitate nobilis. Mūicipē:e mūicipio ſuo cūano.

Calices uitrei.

ASPicis.Calices uitrei ex ægypto aduehebantur elaborati magno opificio:pereunteſq; ſæpe in medio opere : dū opifex plus induſtriæ adhibet ut faciat ornatiores. Ingeniū nili : calices ingenioſe factos ab ægyptiis. Plura:ex artificio. Perdidit opus:ideſt fregit.

Myrrina.

SI Calidū:Myrrina.Vaſa myrrina cōſtabāt ex quodā humore ſub terra concreto in uarias maculas .Parthia : & carmania præſertim hæc uaſa ſuppeditabat . Myrrīa itē gēus uini erat cōditi myrræ odore:ut Plautus in perſa fabula docet:& in pſeudulo:dū dulcia uīa receſet hæc ait: Ecqd hēant roga:myrrinā : paſſū:defrutū:mella.nūc de uaſis loquit̄: a quoꝝ colore iocans ait poſſe his fieri calidū uinū:nā eoꝝ maculæ ex purpura & lactis colore igneſcūt.odor ēt in his cōmēdat̄ auctore Pli . Myrra:uas myrrinū.eodē uerbo utit̄ Papi.in Catīo:Myrraſq; graues.i. uaſa myrrina. Fit melior:quia odor in myrrinis cōmendatur.

Lagœna niuaria.

SPOletīa.Lagœna niuaria aqua ex niuibus expreſſa magni hēbat̄ precii.apte igitur monet lagœna niuaria ne aut ſpoletīo aut peligno uīo hoc aquæ genus miſceret:ſed tantū falerno & aliis quoꝝ precio cōuenit.Loquit̄ āt de aqua decocta:quæ niuibus refrigeratur:qualis eſt apud Iuuenalē : Frigidior geticis petit̄ decocta pruinis:& Pl. Seruatur algor æſtibus:excogitatq; ut alienis menſibus algeat nix: decoquunt alias quas mox & illas hyemāt. Cellis marſis:pelignis. Quo tibi.i. in quē uſū erit tibi. Spoletina:peſſima .ſ. uina bibis:in quem igitur uſum poſcis aquā niueā:quæ præſtantiſſimo tantum uino ſolet īſū di. Nobile frigus aquæ decoctæ.i. aqua hæc non ē in tuū uſū : ſi aut pelignū:aut ſpoletinū bibis: quæ peſſīa ſūt uīa:ſed bōis adhibēda ē.

Idem.

NON.Eadem Lagœna. Eſt cōmenta:inuenit:ideſt excogitauit aquam decoctam. De niue:refrigeratam ex niue.

Idem.

MASſyliæ.Idē argumētū. Vndis niualibus:aqua refrigerata ex niue ī Pluris cōſtet:q̄ tale uinū.q.d.iſto uīo eſt hæc aqua precioſior.

Matella fictilis.

DVM.Matella fictilis uas urinarum:quod a domīo poſcebatur percuſſu digitoꝝ.ſupra: Digiti crepantis ſigna nouit eunuchus Et delicatæ ſuſcitator urinæ. Pellex:ab uxore dicit̄ meretrix uiri. Culcitra pellex:fit matellæ cum in eius locum perfunditur. Mea pellex:perfuſa eſt loco meo:quum ego deberem.

Ligula.

QVAmuis:Ligula argentea.Ligula inſtrumentum argenteum tractandis aromatis aptum:quod in ſaturnalibus mittebatur.eſt item uiculi genus:quo calcei alligabātur:ut Feſtus ſcribit:& Pollux apud græcos. lingula uero gladius erat a ſimilitudine linguæ dictus: auctore Gellio:cū autem & illud inſtrumentum argenteū linguæ ſpēm haberet: lingula dicebatur a grammaticis contendentibus primitiui rationē ſeruandam eſſe.& cum a lingua līgula diceretur lingulā eſſe accipiēdum:ſed ciuili quadam uſurpatioue ligula dicebatur. Indoctis grāmaticis:uolentibus analogiam ſeruare.q.d. in uſu eſt ligula in rōne: de qua ſunt ſolliciti grāmatici. Lingula:ſed indocte faciūt:ꝙ lingulā uſui aduerſantes me appellant.

Cocleare.

SVM.:Coclearia a coclearum ſimilitudine dicta ſunt: nunc interrogat quare dicātur coclearia:cum nō mīus aliis cibis ſeruiant:q̄ cocleis:ſed appellata ſūt a ſpecie coclearꝫ nō ab alicuius cibi uſu.oua āt & cocleæ mēſarꝫ īitio appōebāt.ſupra: Et cocleas tibi habe:perdere nolo famē.

Annuli.

ANTe.Annuli in uſu equitum erant. Equites aūtē ante legem Othonis a Domitiano renouatam complures erant multis infra cenſum equeſtrem dignitatem occupantibus:ſed poſt legem illam rari facti ſunt: nam pauci poterant ſe equites oſtentare:nam & a conſeſſu in. xiiii: theatri arcebantur:& nuſq̄ pro equitibus habebantur: qui infra cēſū erant.ſupra:Rarius nūc adhibetur eques. Equites dicebantur qui faciebant ſtipendium equo.hi erant alieni: nam in militiam conducebantur aliena ſtipe: ad quorum differentiam qui cenſu & dignitate erant equites dicebantur:equites non alieni: ſed ſua tantū dignitate & cenſu equites.Ita locus ille exponatur:ut ſupra:Aut quem proſequtur non alienus eques.i.eques diuitiis & cenſu non cōductus militia: qui alieni dicebantur ex hiſtoria. Itaq; renouatæ legis a Domitiano annuli mittūtur hoc diſticho. Ante.ſ. q̄ renouata eſſet Othōis lex: Frequens.i.multi qui ſe dicebant equites. Vt poſſet domīo.i.Cæſari plaudere iuſtus eques. Nunc:ideſt poſt renouatam legem. Rarus: ideſt pauci: nam pauci ſunt qui habeant cenſum equeſtrem: & annulos mittere poſſint tāq̄ equites. Felix:ille poteſt uideri :cui eques non alienus comes eſt:nam equites comites erāt imperatorum:ut ſupra:ac ſi diceret adeo pauci nunc ſunt equites: ut plane felix ſit qui habet equitem comitem magnæ nunc dignitatis.

Dactylotheca.

SAEPe:Dactylotheca.Dactylotheca nomen non habet latinum.ſignificat āt plures gēmas eodē repoſitorio collocatas:& repoſitoriū ipſū. Id Scaurus Syllæ priuignus primus inuenit.Pompeius dactylothecā mithridaticam in capitolio dicauit. nūc loquitur & uſum ſui laudat. Elabitur:effluit. Grauis:ponderoſus. Mea fide:mea cuſtodia:quia ſeruabo gemmam:ideſt annulum.

Toga.

ROManos:Toga. Verſus ē uirgiliāus:ſed ut puto aliter acceptus a poeta q̄ ſcripſerit Virgilius: nam ille ītelligit per gentem togatā romanū populum:cum toga olim romanorum tantum ueſtis eſſet nulla inter eos diſcretione.poſtea in uſum uenit tantum eorum qui diuites ſe-

quebantur: unde togati ſæpenumero dicti ſunt a poeta anteambulones.gentem igitur togatã ipſe intelligit comites togatos:ut dicat Domitianum qui patrem cælo conſecrauit facere ut romani ſint domini rerum:& habeant togatos. Magno patri.i.Veſpaſiano. Aſtra.i.cælum. Gẽtem togatam.i.comites togatos:uel arma dedit magno patri:quõiã Domitianus adhuc puer capitolium defendit cum Sabĩo patruo.Tacitus & Suetonius auctores. Dedit arma: ſuppeditauit præſidium. Magno patri:ideſt Ioui.

Idem.

SI.Idem eſt argumentum:quo indicatur uſus togæ: quæ ſumebatur ab his qui diuites ſalutabant:& corum comites errabant per urbẽ. Multa ſportula ueniet.i.dabitur tibi. Si facile eſt tibi. i.ſi facile potes mãe ſurgere.alibi de ſalutatione:Diſcurſus uarios uagumq; mane. Iuuena. Sollicitus ne Tota ſalutatrix iam turba peregerit orbem.

Endromis.

PAVperis. Endromis ueſtis uilloſa:quæ ĩ gymnaſiis ſumebatur ab his qui ſe exercebant in palæſtra :mittebatur e gallia : q̃uis nomẽ eẽt lacedæmoniũ.ſupra: Quæ lacedæmonium barbara nomen haber. Iuue. Endromidas tyrias & fœmĩeũ ceroma.Exigui erat precii:licet a diuitibus tantum uſurparetur:nã ſoli diuites in gymnaſiis exerceri ſolebant. Pauperis eſt munus:pauperes mittunt. Nõ eſt uſus pauperis: nam ſoli diuites in gymnaſio exercentur:unde alibi gymnaſii labores modo uanos:modo ſtultos appellat.

Canuſinæ Fuſcæ.

HAEC tibi: Canuſinæ fuſcæ. Lanæ canuſinæ nullo medicamẽto ſuo tãtum uellere rutilæ erant:quas erithras appellabant. Imitabantur igĩt colorem mulſi:ſed cũ erãt fuſcæ:ſpeciem mulſi mixti præ ſe ferebãt. nunc mittuntur fuſcæ quæ hac una re poſſunt cõmendari: ꝙ diu eũdem retinebunt colorẽ:nec cito uidebuntur attritæ. Simillima mulſo turbato:ideſt mixto & confuſo : ita enim ſubruffum uidebatur. Non fiet anus:ideſt non uidebitur attrita.

Bardocucullus.

GALlia.Bardocucullus ueſtis gallica erat: cuius ſupra meminit. hæc cũ & uilis eſſet:& noua quadam forma conſuta :uidebatur pẽula cercophitecorũ. Cercophiteci autem ſimiæ caudatæ ſũt. Santones:populi galliæ. Penula: ueſtis.

Canuſinæ ruffæ.

ROMa.Canuſinæ ruffæ ſuo:ut diximus:uellere rubebant:ſed ex his fuſcæ tantum placebant romanis:Ruffæ autẽ gallis pueris & militibus. Fuſcis togis:canuſinis fuſcis.

Penula ſcortea.

INGrediare. Penula ſcortea pellibus conſuta dicebatur: nam ſcorta apud antiquos pelles ſignificabant:unde impudicæ mulieres nomen duxerunt. Vetus eſt ædilitium edictum: ne quid ſcorteum hoc eſt ex pellibus templis inferatur. Nefas enim erat aliquid morticinium adeſſe:ut ſcribit Varro.hæc autem arcendis pluuiis ſumebanť. Ad ſubitas.i.ſi ſubito & repente plueret. Nũq̃ deſit:quin tecum afferas.

Lacernæ coccineæ.

SI Veneto:Lacernæ coccineæ.De cocco ſatis in ſuperioribus libris dictũ eſt:cuius color notus eſt.nunc cum mittantur lacernæ coccineæ:

iocatur poeta amicum monens:ut ſi aut praſſinæ aut uenetæ factio/nis eſt:nam Praſſinus & Venetus agitatores ſuas habebant factiões: quemadmodum alii aurigæ hñt:auctores ſunt Feſtus & Trãquillus. Non induatur ueſte coccica: hoc autem ait iocans ex colore:nã Praſ/ſinus agitatoris nomen:quis proprium ſit:tamen in latinum cõuerſũ ſignificat uiridem: & uetus color ſubobſcurus erat. Qui igitur ĩduit coccineas:a Praſſino & a Veneto diſcedit. Ne fias transfuga:ne reli/quas factiones. Hic ſorte:munere ueſtis amplius enim nec Veneti nec Praſſini:quorum neutrius colorem habebis.

Pileus.

SI Poſſem.Pileum libertatis indicium in ſaturnalibus:in quibus cũ la/cernæ etiam ſumerentur:cauſam affert pauper quare eas non miſerit cum pileo. Munera capiti:pileum.

Lacernæ bæticæ.

NON ẽ. Lacernæ bæticæ.Lana bætica auctore Plinio rutila erat ut cãu/ſina.Lacernæ ex ea confectæ nunc gloriãtur: ꝙ nullo medicamẽto ſit coloratæ:ſed ſua tãtũ natura : ĩ quo præferri uolunt tyriis:quæ aheno purpuræ tinguntur.Lana mendax:tincta. Sic placeant i.eſto ꝙ pla/ceant & ſint gratæ tyriæ ſuo medicamine. Ouis:quia ita eram colo/rata:ut nunc ſum in oue. Tinxit:nam in oue ita nata ſum.

Faſcia pectoralis.

FAScia.Faſcia pectoralis compeſcendis papillis dabatur ne nimiũ tũe/ſcentes deforme pectus redderent. Noſtra manus .i .ut papillæ ſtẽt ĩtra gratã mẽſurã.i.ut mãibus cõprehẽdi poſſĩt:nã ita ſũt gratiores.

Lacernæ albæ.

AMPhitheatrales:Lacernæ albæ.Prodibãt in ſpectaculum imperatores comite ſenatu & equeſtri ordine geſtantibus omnibus lacernas albas nonnunq̃.ſupra:Sancto cum duce candidus ſederet. hũc uſum diſti/cho ꝓfitẽtur lacernæ albæ. Vſus ãphitheatrales: uſus ſpectaculoꝝ.

Cœnatoria.

NEC.Veſtis cœnatoria: quæ intra domum ſumebatur ad menſam ſuũ profitetur uſum.Numero tamen multitudinis & genere neutro ſupra dixit:Cœnatoria mittat aduocato:& hoc loco. Nec fora:hoc dicit ꝓ/pter ueſtem:quæ forenſis dicebatur a foro: ut Cicero ſcribit ubi tãtũ geſtabatur cœnatoria uoluit præferri forenſibus: quia ipſa ſunt ad quietem & ocium. Nobis fora:ut ueſti forenſi. Hoc opus eſt:hoc a/gimus nos. Pictis toris:pauoninis & cultis tricliniis.

Focale.

SI Recitaturus.Focale capitis tegmẽtum erat ad aures promiſſum: quo recitaturi oratores utebantur:ut inter ſtrepitus obaudirent actioni ĩ/tenti a faucibus dictum.Fabius Quintilianus hoc delicatis tantũ o/ratoribus & ualitudĩariis permittit:ut eo diſticho expoſitũ eſt: Quid recitaturus circundas uellera collo : Conueniunt noſtris auribus iſta magis.Ex hoc diſtichi exiſtit argumentum:ut oſtendat focale nõ cõ/uẽire oratoribus: ſed audiẽtibus ne obtũdãt: inanẽ & delicatũ nimis uſum focalis deſignans. Aſſerat:uindicet a ſtrepitu. Libellũ:meũ.

Lena.

TEMpora.Lena ueſtis hyemalis apud græcos chlena dicta uillos gran/diores habebat:& ſuper induebatur palliis. ſola igitur non poterat frigus arcere:ſed pallia ſuperinducta craſſitudĩe uilloꝝ calefaciebat

Lenia.i.ueſtes lenæ. Mei uilli:pallia ueſtra quæ ſubſunt.

Mantile.

NOBilius:Mantile.Mappa uilior erat: q̃uis abuſione uirgiliana alicuius uideatur auctoritatis:qui mantilia pro mappis dixit :Tonſiſq; ferunt mãtilia uillis.Mappæ autem uilloſæ citreis menſis ob nobilitatẽ erãt delegatæ.Mãtile nullum menſæ genus repudiabat:erat enĩ uile. Lintea:panni ex lino quicunq; ſint.Lintea item peculiari ſignificatione ĩ uſu thermarum erant corporibus abſtergendis: ea dicebantur lintea teritorta: ꝙ ſordes tererent e corporibus. nunc lintea uilloſa mappã ſignificat:quæ uillorum ſubtilitate erant in precio. Orbibus in noſtris:hoc eſt in menſis rotũdis quas tegimus:quod dixit propter mẽſas citreas:quæ rotundæ erant:& orbes libyci appellatæ ſũt a Martiale. Circulis:panis erat mixta farina caſeo & aqua:quem qui incõdite faciebant lixulæ & ſemilixulæ dicebantur. hic autem accipit circulũ pro omnis generis rotunditate ex quouis ligno:cum mãtile dicat circulum etiam ſibi ſatis eſſe quem tegat adeo a citreis orbibus abeſt.

Luburnica.

IVNgere:Liburnica.Liburnicæ lanæ ſimiliores erant pilis q̃ uelleribus inutiles pexis ueſtibus:textorum tantum arte commẽdatæ. Vnde togæ textæ tinctæ ruffo colore parum eum retinebãt inficientes ſuper indutam lacernam.accuſatur igitur ille qui liburnicis ſuperĩduat albas lucernas:nam ruffo colore inficiuntur. Iungere :ſuperinduere. Callaicas:rutilas uel ab auro callaico:quod rutilum eſt:uel a lanis callaicis:quæ rutilæ ſunt.

Vdones cilicei.

NON nos:Vdões cilicei.Cilicia dicunt indumenta ex caprinis pilis cõtexta a Cilicibus qui ea primi inſtituerunt. Vdones uerbo peregrĩo calciamenta ſunt:nunc mittuntur:indicantq; ex quo genere lanæ cõſtent. Mariti olẽtis:hirci. Plãta:pes. Sinu cinyphio:pilis hircinis: nã hirci cĩyphii ſũt dicti a cĩyphæ africæ flu.ad quẽ ſũt magna copia.

Syntheſis.

SVM.Syntheſis ueſtis ſaturnalitia nota ſuperioribus libris:in luxũ ſũpta nonnunq̃ a Nerone q̃uis ſaturnalia non agerentur: cum tantum induatur ſaturnalibus depoſita toga. Syntheſis item uas fictile. ſupra:Septenaria ſyntheſis ſagunti.& Papinius:Vnam mittere ſyntheſim quid horres Alborum calicum atq; cacaborum. Tuo iure: ſie reprehẽſiõe. Per qnq; luces.i.ĩ ſaturnalibus quæ durabãt qnq; diebus:

Tunicæ patauinæ.

VELlera. Tunicæ patauinæ contextæ multa lana in tantã complebant craſſitudinem:ut perinde ac tabulæ ſecari poſſe uiderentur. Strabo copiam ueſtium & pãnorum miſſam fuiſſe a patauinis Romã teſtat. Trilices :dicuntur triplici litio textæ. Sumant:dum texũtur. Multa uellera:multam lanam:

Spongia.

HAEC.Spongia græca dictio eſt:unde ĩtegram ſeruauimus appellationem perfuſa aqua menſarum colorem inſtaurabat tergendo. Sorte :muneris. Tumet :inflatur aqua: eadem immundis uaſis tergẽdis erat in uſu.ſupra:Damnatæ ſpongia uirgæ.

Penula gauſapina.

IS Mihi : Penula gauſapina.Pẽulæ ſeruorum ueſtes & pauperiorum ex

lana appula optime texebantur. Pāni gauſapini uilloſi dicuntur: nā gauſape ſtramentum erat militare groſſioribus pilis. pēulæ igitur gau/ſapinæ: quis hyemales eſſent: æſtate tamē poterāt delectare: quod ſu/pra diximus: Menſe uel auguſto ſumere gauſapinas. Is candor. i. ta/lis candor etiam. Media meſſe: quis ſim hyemalis.

Ceruical.

TINge. Ceruical ex plumis refertum ſubſtendandæ ceruici iacentium paratum erat: eratq; in uſu tantū delicatoꝶ hominum: iccirco condu/cūtur apud Iuuē. Ceruical amicæ: Clamāte Pli. uſq; eo proceſſiſſe de/litias: ut ne ceruices quidem uiroꝶ ſine pēnis ſuſtineri poſſint. indē monet eum cui mittitur ceruical: ut tingat caput nardo: tāq̄ luxurio/ſum & delicatum hominem. Folio nardi: ex quo foliatum unguētū fiebat. Pluma: ceruical. Tenet: ſeruat.

Cubicularia.

STRagula: Cubicularia gauſapina. Cubicularia ſtragula erant cubiculi. gauſapina. i. uilloſa: ut ſupra expoſuimus. Iocatur ī eum qui habet u/xorē anū. Ei enim nihil poſſunt calore ſuo prodeſſe: cū ꝓxima uxore cōgelet. Stragula uilloſa: cubicularia. Tapetis purpureis: īſtar tape/toꝶ. Cōgelat uxor. q. d. & ſi uilloſa ſūus: nihiꝰ ꝓſumus tibi ad calorē.

Lodices.

NVDo: Lodices. Lodicibus totus lecti apparatus contegebatur. erant āt geminæ in opertorium coeuntes. hunc uſum ex ſe docent. Nos: lo/dices. Toro nudo: ideſt lecto non operto nobis. Stragula eſſent nu/da: niſi nos eſſemus quæ ea tegimus.

Amictorium.

MAMmoſam. Amictorium indumentū erat pectoris dormienti: ne te/mere iactatus nocturno frigore offenderetur: erat autem ex lino mu/lieribuſq; maxime in uſu. Rogat nūc amictorium ut tradatur potius puellæ: q̄ māmoſæ. Lina. i. ego linteum. Niueo pectore. ſ. puellæ.

Cubicularia polimyta.

HAEC tibi: Cubicularia polimyta. Polimyta dicebātur multis litiis cō/texta: quæ Alexandrini primi inuenerunt: auctor eſt Pli. in. viii. natu/ralis hiſtoriæ. tanta autem arte texebantur: ut maiore ferme induſtria ſingula in his diſtinguerentur: q̄ babilonia acu poſſent: nam babilōii acu ueſtes intexere cœperūt: quis Homerus hoc texturæ genus tribu/at Helenæ: quā introduxit intexentem uaria certamina Troia ruēte: Martialis memphiticam tellurem dixit: cum alii hoc de Alexandria ſcribant: ſed tamen Alexandria in ægypto eſt: ut memphiticā expōas .i. ægyptiam. Victa eſt: ſuperata eſt. Niliaco ægyptio.

zona.

LONga. zona puellæ datur monēs ſe tam diu fore utilem ad cingēdū: quoad uenter non ītumuerit. placet hoc referas ad puellā potius ex/ponēs dulci pondere. i. fœtu: q̄ ad omnes exponens dulci pondere: hoc ē gulæ uoluptate: quæ ciboꝶ ſuauitate capta pōdus īmittit uētri:

Gauſape quadratum.

LODices: Gauſape quadratum. Gauſape ſtramentum erat: ut diximus militare groſſioris uilli quadratum dictum a forma: ut ego arbitror: nam & Feneſtella ſcribit: Triclinia ſe puero quadrata & compacta aut acere operta ac cedro cœpiſſe. erat autem hoc gauſape pauperiorum: cum lodices ſtragulis in eundem uſū lautioribus ſeruirent. Elicaōia

.i.patauina:nam Lycaonia finitima Pamphiliæ ſocios dedit Antẽori: qui patauium condidit:dicta olim Elicaõia ab Elicaone rege: ſed poſtea Lycaõiam Strabo Pli. & Ptholomæus dixerũt.ſupra:Si prior euganeas clemens elicaonis oras. Terra catulli:Verona.

Semicinctum.

DET:Semicinctum.Compoſitione declarat quid ſit :nam medium cingebat hominẽ tũica demiſſũ. Vtrũq;:togam & ſemicinctum .

Lanæ Amethiſtinæ.

EBRia:Lanæ amethiſtinæ.Color in lanis amethiſtinis dictus eſt a colore lapidis amethiſti.Amethiſtus autem a particula priuatiua : & methiſtis quod ſignificat ebrius dicitur:ex ratione nominis iocãtur.cum ſint ebriatæ purpura laconica:quærunt quare amethiſtinæ dicantur: quaſi non ebriæ:ſed ut diximus appellationem ſortitæ ſunt a lapide: non a nominis deriuatione. Tinctæ:purpura tyria . Tyriæamethiſtæ dicebantur:& ita puto oportere ſcribi lemma lanæ tyriamethiſtinæ . Lana ſobria:ideſt amethiſtina.

Lanæ albæ.

VELleribus.Lanæ albæ candore certabant Pli.& Varrone ita diſtĩguẽtibus: ut apulicam omnibus anteferrent : ſecundam palmam darent lanæ;quæ græci pecoris in italia dicebatur: tertiam mileſiæ . Martialis hoc diſticho alium ſeruat palmæ ordinem. Parma opp.galliæ ciſalpinæ. Tertia ouis:tertia palma lanarum. Altinum: non procul a Taruiſio erat nobile oppidum.

Lanæ tyriæ.

NOS:Lanæ tyriæ.Purpura tyria cæteris anteferebatur:quis Lacõia ſuũ etiam locũ uendicaret.Gloriantur igitur lanæ tyriæ ſe ĩ laconia quoq; ubi purpura eſt habitas fuiſſe precioſi muneris:quod argute dicunt : dum aiunt ſe a Paride donatas fuiſſe Helenæ:& purpuram Ledæ :hoc eſt purpuram laconicam fuiſſe deteriorem. Paſtor:Paris. Amicæ: Helenæ. Deterior:nobis.

Lanæ polentinæ.

NON:Lanæ polentinæ . Polentia oppidum ad alpes: quod & potentia dicebatur nigris lanis ferax:Nigriq; ferax polentia uilli . In hiſpania eſſe polentiam ſcribunt Pli:& Strabo:unde & lãæ mittũtẽ & calices fictiles:quẽadmodũ ex eadem prouĩcia ſaguntini & aſtei.duplici igiẽ mũere laudatẽ nũc polẽtia lãis.ſ.& calicibus. Pullo uellere:lana nigra.

Idem.

LANa.Idem indicat lana polentina ſe ueſtibus ſeruilibus aptam eſſe : his præſertĩ ſeruis:qui deformes ſũt. Triſtia:fuſca. Tõſis miniſtris: deformibus. Menſa:officium menſæ.

Tomentum leuconicum.

OPPreſſæ: Tomentum leuconicum.Tomentum farcimẽ erat culcitrarũ ex quauis re Tomentum autem leuconicum erat farcimen ex pilis & lana pãno detonſa a leuconia regione.Tomentum a τέμνω quod eſt ĩcido:nã quicquid in farcimen conciditur:tomentum eſt.Cadurci galliæ populi in tomentis culcitrarum ex ſuo lino palmam obtinebant. Varro ſagum:aut tomentum in culcitra ſolitum ĩculcari ſcribit.Faſcia ut auctor eſt Porphyrio lecti ſuſtinebantur: & Cicero defert ad coniectorem quẽdam ſomniaſſe ſe ouũ pendere ex faſcia lecti ſui cubicularis.Cum igitur lectus erat plenus pluma ob tenuitatem facile op-

primebatur ad faſciam uſq;. Tomentũ igiť leuconicum meliorem po teſt præſtare uſum: quando ita lectum implet: ut faſcia non ſentiatur. Raſa. i. detonſa. Sagis leuconicis: ex ſagis detonſa.

Tomentum circenſe.

TOMentum. Tomentum circenſe erat e ſtramine groſſiore: quod legebatur in palude circenſi: nam Circei olim paludem habebant. antiqtas in lectis ſtramento utebatur: auctores ſunt Varro & Pli. ſed ĩualeſcente luxu ad tomentum leuconicum peruentum eſt: cum tantum pauperes ſtramento uterentur. Conciſa: nam arundines paluſtres ad farcimen conciduntur: unde & ipſæ tomentum ſunt. Pli. de arundinibus: Aut enĩ pro pluma ſtrata cauponaꝝ replet: Aut ubi lignoſiore callo induruit: &c. Pro leuconico: non enĩ poteſt leuconicũ emere.

Pluma

LASſus. Pluma cygni tantis delitiis lectum implet: ut non alia uti dicatur Venus. hæc molliſſima eſt præſertĩ quæ ſuper eminẽtibus pennis ſubeſt. Interior lana. i. interior pluma cygni quæ lana uidetur. Pluma amyclæa. i. pluma cygni amyclæi: nã cygni aſſiduo epitheto amyclæi dicuntur. Papinius: Amyclæos ad frena citauit olores.

Fœnum.

FRAudata: Fœnum. Et fœno pro tomento utebantur pauperiores: qui hac una re lætari poſſunt: ꝙ nulla ambitionis cura torquentur: ex hoc fœnum ſe antepoñit plumæ: quando quietẽ præbet ſine ulla cura. Tumeat tibi: impleatur a te. Fraudata pluma: excluſa pluma. Pallida: quæ facit homines pallidos. Duros toros. i. fœno repletos.

Tintinabulum.

REDde. Tintinabulum inſtrumẽtum erat: quo e gymnaſio lauaturi reuocabantur ad thermas paulo poſt claudendas. monetur igiť is qui ĩ gymnaſio eſt: ut ſi lauari uult ſonante tintinabulo ꝓperet: nam paulo poſt non erit lauandi locus clauſis thermis: oportebitq; lauari aqua frigida ſi quidem lauari uolet. Redde pilam: ideſt depone pilã. ſupra: Si neſcis ruſtice redde pilam. Aes: tintinabulũ. Sola uirgine: ſolis aquis uirginis ſi quidem pergis ludere.

Diſcus.

SPLendida. Diſcus ludus quo pueri græce in gymnaſio exercebantur: numeratus inter quinq; exercitatiões. iactabať ãt maſſa plũbea alutæ iuncta: in qua referenda & periculum erat: & apparebat ars: ut Pindari ĩterpres docet: hoc genere ludi Hiacynthus a Phœbo ẽ necatus. Diſci ſpartani: laconici. Volitant: iactantur. Semel nocens: ſatis ſit ꝙ ſemel interfecerit Hiacynthum Sparthanum.

Cythara.

REDdidit. Cythara inuenta ab Orpheo Eurydicem uxorem ab inferis impetrauit: ſed datã lege ne reſpiceret ſequentem: amoris impatiens reſpiciendo eam amiſit. Sibi ipſi: non fidebat ſibi.

Idem.

De Pompeiano. Idem in põpeiano theatro Orpheus recitatus ẽ repreſẽtatus ſiluis & feris: quæ ſono alliceret. ſupra extat de hoc epigrãma.

Plectrum.

FERuida. Plectrũ iſtrumẽtũ quo fides plectunť hoc ẽ percutiũť. pũſula ut alii codices habent pulſula cytharæ fides ẽ: quæ ex imo acutiorẽ ſonũ reddit. hæc facile frãgitur ſi percutiť digito: cũ & digitus ipſe

terat͂ utrūq; ĩcomodū uitat͂ ſi adhibet͂ plectrū. Garrula:reſonantia calefacta percuſſione. Si uis legere puſtula intellige puſtulam naſci ĩ digito:ſi fidem pulſat ſine plectro. Calumniator pulſulam nuſq̃ reperiri contendit:accipe bone uir alteram ſententiam ſi prior nō placet: nam ea de cauſa utrāq; diximus:ut ſi minus altera placeret: probares alteram. Pulſulam legi poſſe & dictionis ratio & antiqui codicis ſcriptura ſuadet:nam pulſula illa in imo fides dicitur:quoniam maxime pulſat͂ præter cæteras. Ita codices ātiq hn̄t:& quū Mart.alia finxerit uerba:hoc quoq; potuit deriuare:ſed id nō laboro magnopere:nā quū utrāq; dixerī ſētētiā: alterā & ego nō ignoraui: & tu ꝓbare debuiſti.

Trochus.

INDucenda:Trochus. Ferrū rotundū eſt inſtar rotæ:quod terræ infixū pilas ligneas admittit:uertiturq; dū tangit͂. Cātus ferrū ſignificat quo rotæ uinciūtur:auctor ē Fabius Quīt. Trochus itaq; pueris poteſt eſſe ludus:grandioribus cantus ad uſum rotæ uinciendæ: nā in cātu uertit͂. Alii cantus.i.armoniam dixerunt:quod placet. Rota ē trochus .i. dandus. Cantus:alludit ad illud ferrū rotæ uinciendæ. Annulus: trochus. Garrulus:reſonans. Vagat͂:flectit͂. Turba obuia.hōium.

Signum uictoriæ.

HOC illi:Signum uictoriæ. Signa fictilia in ſaturnalibus mittebant͂ ueteri inſtituto:ſiue ut in monumentis eſt epicardi auctore Macrobio: quoniā Hercules ex pōte ſublitio hominū ſimulacra pro numero ſocioꝶ amiſſoꝶ deiecit:ut nudi in patriā ueherent͂: ſiue ꝙ pelaſgi eadē ſimulacra inſtituerint pro hominibus:qui olim Saturno mactabant͂: redigentes crudele ſacrū ad mitiorē ritū:cum reliqua munera dentur ſorte. ſignū inquit uictoriæ germanico extra ſortem dandū eſt: cū totiens populo romano uictoriam peperit hoc ſignū uictoriæ. Decies: ꝓ numero litteraꝶ .Germāici.i.decē cyathos ĩ hilaritatē:ſatis ſupra.

Brutupedion.

GLOria. Lemma brutupedion.i.Bruti puſio: nā Brutus ille qui in philippicis occubuit pueꝶ amando ei cognomen dedit: quē Apollodorus cognomine inſanus æneū fecit:ut ſcribit Pli. nunc idem eſt fictilis. Sigilli:ſtatuæ. Obſcura:incognita.

Sauronytius corinthius.

AD Te:Sauronytius. Sauros græce latine ſignificat lacertam. Nyto ſignificat uulnero. Sauronytius igitur erat puer ære expreſſus obſeruās lacertā obrepentem:ut uulneraret. Corinthius.i. ex ære corīthio fabricatus. Cupit perire:uidetur uelle mori.

Hiacynthus.

FLEctit. Hiacynthus puer pictus moribundus ex uulnere diſci.

Hermaphroditus marmoreus.

MASculus. Hermaphroditus marmoreus. Fōtem:Salmacidis. Vtrūq;: fœminam & uirum. Patris:Mercurii. Matris:Veneris.

Danae picta.

CVR. Dānae picta corrupta auro a Ioue. Si Leda:quæ erat pulchrior dedit gratis ſine precio:cur accepit Danae preciū a te.q.d.nō debuit.

Perſona germani.

CVM: Perſona germani. Signum erat germāi captiui fictile. Batauí populi q ĩcolūt rhenū domiti a Domi. Luſus:laſciui ĩgēii figuli: q ludēs me ita effixit. Pater:Domi. Tīet:nā bataui hoſtes fuerāt Domi.

Hercules Corinthius.

ELIdit. Hercules corinthius.i.ex ære corinthio expreſſus in cunis necat ãgues ex hiſtoria fabuloſa:ĩde poeta ludit diſticho. Reſpicit:nõ auertit uultũ. Hydra:quæ ab adulto fuit dõita. Iã:quũ uideret id a puero fieri.

Hercules Fictilis.

SVM. Hercules fictilis. Turiãus a fragellis accitus a Tarquinio rege Iouis effigiẽ fictilem fecit in capitolio & Herculem fictilem: q perpetuo cognomĩe dictus ẽ Hercules fictilis. hoc igit̃ ſignum Herculis quod nunc mittit̃ cũ fictile ſit hoc gloriat̃ ꝙ Hercules habeat ſuũ cognomen:quod dicat̃ in urbe Hercules fictilis. Sigillum: paruum ſignum. Meum nomen:appellari fictilem.

Minerua Argentea.

DIC mihi. Palladis clipeus quem ægidẽ appellabant imaginibus Domit. additus eſt. Inde Palladis imagines ſine ægide formabant̃. hoc aũt erat familiaritatis indiciũ cũ numine:quod ĩperator præcipue coluit: mittit̃ nunc imago Mineruæ argentea. Cæſar habet:reſpondet Pallas. datã autem ægidem Domitiano ſupra indicauit Martialis: Accipe belligeræ crudum toraca Mineruæ.

Europe Picta.

MVTari. Hanc Iuppiter taurus traiecit in cretã. argute inquit poeta tunc oportuiſſe Iouem mutari in tauꝝ:cũ Io quã amabat uerſa ẽ in bouem. fefelliſſet enĩ cuſtodẽ & iniiſſet bouem.

Leander Marmoreus.

CLAmabat. Nota fabula ĩ freto ſeſtiaco:cũ ad Hero puellã nataret merſus ẽ:quæ mors ob eã cãm ei fuit acerba:ꝙ ante optatũ puellæ amplexum moreret̃. Audax: qui ſe cõmiſit aquis natatu.

Sigillum Giberi Fictile.

EBRius. Sigillum Giberi fictile in ſaturnalibus dabat̃. giberi: hoc ẽ gibboſi ſignũ:nã Cleſippus fuluo giber & toto aſpectu fœdus a Gegaĩa fabricatus ẽ ex ære: unde defluxit mos:ut talis hominis forma in ſaturnalibus fingeret̃. Prometheus prmus fuit qui fictile ſignũ fecit. Hæc monſtra:hominem gibboſum. Luſit:laſciuiuit. Luto:ſigno fictili in ſaturnalibus mittendo.

Homeri Vatrachomyomachia.

PERlege. Homeri Vatrachomyomachia ex tribus uerbis cõpoſitũ:uatrachos ſignificat ranã:myos muris:machi pugna:opus ẽ Homeri ita ĩſcriptũ de muꝝ & ranaꝝ pugna. Cõtendunt tamẽ multi auctore Plutarcho hoc opuſculũ ab Homero non fuiſſe ſcriptũ: ſed Papi. & alii noſtri ita crediderunt. Mittebant̃ autẽ libri in ſaturnalibus:quoniã ẽt Saturnus cultus humani auctor habitus eſt: & eius tẽporibus Hercules primus in italia litteras docuit:unde Herculis numen cũ muſis colebat̃ auctoribus Plutarcho & Macrobio. Ranas:pugnam ranarũ. Meonio:homerico. Soluere frontem:exhilarare.

Ilias Homeri & odyſſea.

ILIas. Quadraginta.viii.libros edidit Homerus :quoꝝ.xxiiii.excidium troianum complectunt̃: reliqui errores Vlyſſis:illi Ilias inſcribunt̃: hi odyſſea ab Vlyſſe:mittunt̃ una compacti. Vlyſſes inimicas: & c.i. odyſſeæ liber. Multiplici pelle.i.multa charta pergamena: nã ĩ.xlviii. libros ſurgit.

Virgilii Culex.

ACCipe: Virgilii culex. Culex uirgilianū opus quo culicis fatum deflet nihil magis admirandū hēt q̄ q̄ a poeta puero editus ſit: ubi magnitudinē illā nōnūq̄ aſſurgēdo deſignat quā ī æneide īpleuit. huius memīt Papi. Ante annos culicis maroniani. Vnde Lucanus cū iuuenis Orpheū expleuiſſet ait: Quid ad culicem Virgilii? Culicē: opus culicis marōiāi. Poſitis nucibus. i. iocis & ludis ſaturnalitiis. q. d. leuiora in ſaturnalibus ſunt legenda. Arma uirum. i. æneida.

Virgilius in membranis.

QVAm breuis: Virgilius in membrana. Tria opera Virgilii eodē uolūie cōpacta: prīa pagina poetæ perſonā profert: nā Tityrus prīo uerbo carīs bucolici Virgiliū deſignat. Membrana: uolumen. Maronem immenſum: tria opera Virgilii.

Menandru Thais.

HAEc Pri. Menandru Thais. Cōœdiæ auctor apud græcos iuuenū amores & fraudes meretricias ſingulari ingenii laude expreſſit. celebrat autem Thaidē nobiliſſimū ſcortū: cui omēs meretricias ueneres cōcedit: unde Thais Menandria dicta ē a Propertio Glycera alteꝝ ſcortū: q̄ cū poēate non celebret tanta carīs præſtantia q̄ta Thais perſcripta ē nullū illecebraꝝ nomē ē adeptū: quibus maxīe ualebat. Thais igit Glyceræ anteponit carmine Menandri: nec Glyceræ. ſ. fuit amica. Vere Thais amica fuit ob illecebras uiſa ē uere amica: meretricis laus ē ſi perſuaſerit ſe amari. Hæc Thais Menādri. i. Thais in comœdia Menandri. Luſit: decepit: quia illic erant amores iuuenum deceptorum.

Cicero in membranis.

SI Comes. Cicero in mēbrāis. Alluſio ē ad chartas mēbranas: quæ a membris dicūt: nā q ſcriptus fuerit in mēbranis uidet ī mēbris eē. Ciceronē: qui in mēbris ē. Cum Cicerone: nā in his mēbranis uiuit.

Monobyblos Propertii.

CINthia. Monobyblos Propertii. Propertii carmē ita īſcribit q ardētiſſie amauit Hoſtiā ficto noīe appellatā Cīthiā: nōnulloꝝ iudicio prīas tenet partes in carīe elegiaco auctore Quint. nā amoris affectus præferti qui ardentiores ſunt melius expreſſit nemo. Accepit famam: carmine Propertii. Nec minus dedit: nam poeta eo carmine claruit.

.T. Liuius in membranis.

PELlis. Liuius ī mēbranis. Titi Liuii magnitudo exprimit: q orſus hiſtoriā a cōdita urbe ī centū &. xxxx. libros excreuit deſcēdēs ad Auguſti tempora. Pellibus exiguis: membranis.

Criſpus Salluſtius.

HIC Salluſtius cū Thucidide certat auctore Quint. maiore laude futurus ſi uerbis Catonis Cenſorini ex originibus abſtinuiſſet: nā inde magnā uerboꝝ copiā deduxit diſticho ꝓdēte furtū: Et uerba antiq multū furate catonis Criſpe iugurthīæ conditor hiſtoriæ. Breuitas ī eo laudat a Fabio. Laceratus ē a Leneo Pōpeio Pōpeii magni liberto: quōiā ſcripſiſſet Pōpeium oris probi: animi inuerecundi. primam in hiſtoria laudē obtinet. Corda doctorū. i. ut docti homines iudicant.

Ouidius.

HAEc maſſa: Volumen.

Tibullus.

VSSit: Tibullus. Nemeſis nomē ē deæ quæ caret noīe latīo: hæc colebatur aduerſus ſuperbos in capitolio. Male accipiūt q ꝑ Fortūa interpretāt. ē

itē puella amata a Ioue ut Iginius ſcribit : altera a Tibullo: q Planiam amauit ſub noīe Deliæ delectatus paupertate:ut initio ſcribit : Me mea paupertas uitæ traducat īerti. Sed īde ē diſtichō:quod ipſe poeta ſcribit de amica: Illa regat cunctos:illi ſunt oīa curæ: At iuuet in tota me nihil eſſe domo:ad quod alludens Martialis ait: Quē iuuit: cui optatū fuit. Nil eē ī tota domo:q ita ſcribit: At iuuet in tota me nihil eē domo.

Lucanus.

SVNt. Lucanus hiſtoricis potius q̄ poetis imitandus:ut Fabius ſcribit:dū grauitatē ciuilis hiſtoriæ ſequit̄ hiſtorico q̄ poetæ ꝓpior: iudicio tamen ferme omnium in poetarum ordinem eſt redactus.

Catullus.

TANtum. Catullus uarietate carīs:& antiquoꝝ uerboꝝ ſimplicitate laudē inſignem meruit: Clodiā amauit:quā Leſbiā appellabat. Sermiōem peninſulā lacus benaci hēt patriam in agro ueronenſi:ſed uerona eū ſibi uendicat ciuē:quē Mātuæ oppōit oſtētāti Vir. Debet : ob noīs laudē.

Caldæ Aquæ & Frigidæ Verſu.

HAEc. Caldæ aquæ & frigidæ uerſu. Carmīe deſcriptæ aquæ frigidæ & caldæ mittunt̄ : ſed inquit poeta hi uerſus melius natarent aquas ſuas: q̄ emitti debeant ſui carīs laudē extenuās. Quæ fuerūt.i.quæ aquarum noīa deſcribunt. Dicūt:fatent̄. Melius natabit:mergēda ē hæc charta. alibi: Vis puto cum libro marce natare tuo.

Mulæ Pomiliæ.

HIS. Mulæ pomiliæ. Ex mulo & equa auctore Pli. naſcit̄ Inus mulus exiguus:quē alii ginum dicunt. ſunt præterea īter mulas quæ pōiliæ dicūt̄ hoc ē nanæ:nā pomiliones nani ſunt. Altius:q̄ ſis in mula.

Catellæ Gallicanæ.

DELitias. Catella gallicana in delitiis: ut Melitea & Iſſea. Prima:ideſt breuis non ſufficit.

Aſturco.

HIC bre. Aſturco. In galitia & aſturia ꝓuītia hiſpaniæ eq naſcunt̄ parui: qui crura alterna molliter explicāt glomerando:dicūtq; aſturcones ab aſturia ꝓuincia. Inde eūdē inceſſū arte docere præceptū ē. de bis carmē extat Silii:cū de aſturibus populis loqt̄: His paruus ſonipes: nec Marti notus. at idē Aut in cōcuſſo glomerat ueſtigia dorſo : Aut molli pacata celer trahit eſſeda collo. Equus aſtur: qui uenit ex aſturia. Ad nūeꝝ: in ordinem. Auriferis gentibus.i. hiſpanis.

Canis Vertagus.

NON: Canis uertagus. Canes uertagi q ſpōte ī uenationē exeūt leporibus īſidiāt̄: quos morſu cōprehēſos domū referūt. Verbū ē peregrinū: q̄uis alii a uertendo & agēdo uertagum inepte deducunt.

Palæſtrita.

NON. Palæſtrita ī gymnaſio uincebat maxīe ſi cedēs reducto pectore aduerſariū reflecteret. hæc exercitatio dicebat̄ clinopali:hoc ē īclinata palæſtra:nā clino ſignificat inclino:pali palæſtra :unde Domit. cōcubitū appellabat clīopalē tanq̄ palæſtræ exercitationē: anaclinopali ſignificat reflexionē ī palæſtra:tū anaclīopalin .i. reflexiōem ī palæſtra:ī quo longo collo opus erat. ut ſupra: Grādia q uāo colla labore facit:& Iuue. Lōgis ceruicibus æquat Herculis anteū ꝓcul a tellure tenentis. Nouit ſuccūbere.i.q ſcit retroflectere pectus tāq̄ oneri ſuſpenſi aduerſarii ſuccūbat: Inde.n. aduerſariū pēdētē inclinato latere deiicit. Qui uīcat.i.

qui tantum & ſimpliciter ac ſine arte ſuperet aduerſarium: quaſi dicat plus delectat in palæſtra ars q̃ robur tantum.

Simius.

CALlidus: Simius. Simiã genere tantũ fœĩo proferre putauit Porphyrio in Oratium: Simiũq; ab Oratio ſcriptũ tanq̃ inuſitatũ notauit: eodem genere hic ꝓfert a Martiale hac laude adhibita: ꝙ haſtas ĩmiſſas declinare ſciat. Id Mutianus cũ de ſimiarũ ingenio ſcriberet non tradidit: neq; eũ ſecutus Pli. Illud tantũ affirmãt eas latrũculis e cæra fictis nõnunq̃ luſiſſe: nuceſq; diſtinguere uiſu. Eludere: propulſare. Eram cercophithecus: ideſt ſimia caudata.

Puella Gaditana.

TAM: Puella gaditana. A gadibus laſciua ſaltatione eruditæ puellæ mittebant̃ uenereos motus ſaltando edẽtes. nunc mittit̃ puella gaditana. Ipſum Hippolytũ: exemplum pudiciciæ. Fecerit maſturbatorem: cogeret maſturbari allectum illecebris ſuis.

Cymbala.

AERa. Cymbala ĩſtrumenta ſacerdotũ Cybelis: qbus ſacra numĩs agentes ſono lugebant Athim puerꝝ: quo Cybele olim potiri non potuerat. Celenæos: phrygios. Celenæ patria Athis phrygis & Marſiæ.

Puer.

SIT pumice leuis. Nã expoliebant̃ pumicibus qui molles uolebãt uideri. Pli. Sed hi pumices qui ſunt in uſu corporũ leuigandoꝝ fœminis iam quidem & uiris: atq; ut ait Catullus libris.

Ceſtos.

COLlo. Ceſtos ſignificat balteũ Veneris quo Martis adulteria reprimebãt̃: cũ deus eo cedebat̃. de hoc plura dicta ſunt in imagine Iuliæ ĩ ſuperioribus libris. qcũq; habebat hoc balteũ poterat quẽ uellet ad amorẽ incitare. Meros amores. i. ceſton calentem. De ſinu Veneris: q nuper a Venere acceptus. Oratius flagellum dixit Venerem alloquens: Sublimi ferias Cloem flagello.

Idem.

SVMe Citheriacos. Idem. Amatorem: Ioueẽ. hoc ẽ ex uerſu Homeri: q ſcribit Iouẽ cohibẽdũ balteo a Iunone & cõpulſum ad amorẽ fuiſſe: cum alienis tamẽ amoribus antea eſſet deditus.

Notarius.

CVRrãt: Notarius. Notarii dicebant̃ q aliquo orãte uerba ſingula excipiebant notis deſignata. hoꝝ uelocitas in pretio erat: auctor ẽ Plutarchus in uita Catonis uticenſis. Currant: uelocia ſint. Suum opus: extulit uerba. Dextra: Notarii. Peregit opus: ſcripſit.

Concha.

LEVis: Concha. Papyraceæ chartæ leuigabãt̃ auctore Pli. dẽte concauo: quod puto ſcribendũ dente cõcha ue. Inde illud apud Ciceronẽ: Res agetur tẽperato calamo & dẽtata charta: expoliebant̃q; ut ſplẽderet: & ut facilior eſſet curſus calamo. Cortex maræotica. i. papyrus ægyptia: nã maræotis inſula eſt ægypti. Inoffenſa uia. i. leuigata ut calamus offendere non poſſit: & uſq̃ hærere.

Morio.

NON: Morio. Hoc diſtichum ſupra recitauimus: Morio dictus erat. xx. milibus emi. Red de mihi nũmos Gargiliane ſapit: Nã moriones dicuntur q mẽtis ſĩplicitate quadã & deformitate oris delectant nihil ſcurrile

ſuo excogitantes ingenio. hi cū aliis ſtulti uideanť ſapientes iudicanť a Martiale. perpetua. n. fruūť quiete nullis anxii curis: qualē uitā delegit Epicurus: & Mart. eū ſecutus. Stupor: hebetudo: hoc ē non ſimulāt ſe ſtupidos: ſed ita nati ſunt. Nec fīgiť: ut a ſcurris. Nō ſapit: nō āxius ē: & is grauitatē q̄dā ſuſtīet. Sapit: iud icādus ē ſapiēs ut morio.

Caput Veruecinum.

MOLlia. Caput arietinū & cor bubulum in ſaturnalibus mittebāť ueteri īſtituto. Mariti phryxei: qualis Phryxū & Hellē traiecit arietis. Meruit hoc aries ex quo ſæpe habuiſti tūicā. Iuue. notās hūc morē capitis. ſ. uer uecini mittēdi: Et elixi ueruecis labra comedit.

Pomilio.

SI Solū. Pōilio latīe græce nāus diciť: Inter portēta olī erat: ſed ī delitias luxu tēpoꝝ ē receptus auctore Pli. Caput: nā nanus hēt magnū caput. Hectora: fortē & magnum ut Hector fuit. Aſtyanacta. i. paruū: ut fuit Aſtyanax filius Hectoris: qui puer de turri deiectus ē. Apte cum Hectorem patrem nominaſſet: ſubdit Aſtyanactem filium.

Parma.

HAEc. Parma magna indigebat, arte in ludo theatrali in quo Agatinus præcipuā obtinuit laudē. ē autē breuior clipeus: ſcutū autē longius. totū contegit hominē: quæ igiť parma ē grandiori hoī eadē ē ſcutū pomilioni: quæ totū tegit. hoc igiť in laudem Agatini quem ſupra laudauit uictorem in ludo parmæ. Vinci: ab Agatino. Tibi: magno. Scutum pomilionis: parui ſcilicet.

Pueri Comœdi.

NON. Pueri comœdi: qui in agendis comœdiis placebant corporis elegātia & arte: uerbo attico dicebanť diſcxapothi: hoc ē iocundiſſimi & maxīe optandi: contra qui nō placebant dicebāť miſumeni hoc ē odio digni. Egregia nūc comœdoꝝ pueroꝝ turba mittiť. Miſuméos. i. dignus odio. Diſexapothos: iocundiſſimus & q placebit.

Fibula.

DIC mihi. Fibula hiſtrionis īdumētū ab umbilico ad genua nō tā ad pudenda uelanda: q̄ ad uenereū coitū reprimēdū: quo hiſtriones rauceſcebāt: unde fiebat ut mulieres in rē negatā pronæ magno precio coitū ab hiſtrione cōducerent: ut in ſuperioribus libris copioſius ē expoſitum. Iuue. Soluiť his magno comœdi fibula. Futuāt: cōducti a mulieribus. Carius: maiore pretio. uerba ſunt fibulæ reſpondentis.

Accipiter.

PRAedo. Accipiter. Prædo uolucꝝ. ſ. olī liber. nunc quoq; capit aues: ſed domino. Meret: dolet: ꝙ domino: non ſibi capiat aues.

Calami Aucupatorii.

NON. Calami aucupatorii uiſcatis calamis aues arboribus īſidētes ueteri aucupio capiebanť: dū auceps in digitos ſurgēs eos ſubiiceret auiū pedibus: hoc ſupra ē expoſitū & confirmatū carīe Silii: ſimul cantu mulcebanť ne interea euolarēt. Silius: Vt q uiſcata populať harundine lucos. Dū nemoris celſi procera cacumīa ſenſī: Subtracta certat &. c. Sublimē calamo ſeqť creſcēte uolucrē. Calamis: uiſcatis. Creſcit: ſubiiciť.

Obſonator.

DIC. Obſonator diciť q emit obſonia: quo uerbo uſus ē Trāquillus. huius ē pares cōuiuaꝝ numero epulas parare precio: quo domīus iuſſerit. Quotus: quo numero. Nec addideris uerbū: nec mōeas qd ſit emēdū.

Cor bubulum.

PAVper. Cor bubulũ. Puto de crumena legẽdũ eẽ ĩ formã cordis: nã & bullã legimus formã cordis habuiſſe auctore Macrobio: quæ nõnunq̃ ex loro fiebat. mittit̃ nunc cauſidico q poeticæ nonnũq̃ dabat operam cauſis omiſſis reprehẽſor carĩs Mart. ſupra: Carpere cauſidicus fertur mea carĩa. dat̃ igit̃ ei cor bubulũ anguſtiſſima crumena cũ male ſcribẽs carmĩa nullã cõſequatur pecuniã: Vel ſi placet intellige de corde bouis. Cor: quod hẽs. i. accipe cor bouis: quia imprudens es & alter bos.

Coquus.

NON. Coquus. Ars: coquaria nõ ſatis ẽ. Debet hẽre: ſcire gulã domĩ.

Craticula.

PARua. Craticula dĩminutiuũ a crate: quæ ferrea ẽ. Ofellã condiri e carnibus docet Varro. hæc poteſt coqui craticula cũ aper & grandiores feræ torreant̃ ueru. Fumet: dũ torret̃. Cuſpide: ueru.

Piſtor Dulciarius.

MILle. Piſtor dulciarius ad differentiã piſtoris dicit̃: qui panem tantum cõficit. hic. n. mel adhibet: & cruſtula uariis figuris format. ars adeo laudat̃ ut dicat Mart. Apes mel ſuum conficere propter hunc unum. Iſta manus: piſtoris. Parca apis: quia melle abſtinet. Laborat huic. i. propter hunc uirum mel conficit.

Ientacula.

MILle. Ientacula cibi geneati dicunt̃: qui a pueris emebant̃ ſũmo mane a piſtore. quaſi igit̃ noctẽ ſaturnalitiam egiſſet: euagatus per munera ſigulis diſtichis: monet diem aduentare impoſiturus ultimam manum: a duabus autẽ rebus lucis aduentantis ſignum accipit: & a pueris ementibus ientacula & a gallis canentibus: q auctore Pli. geniti a natura ſũt ad excitandos mortales in opera: & ſomnũ rumpendum.

Domitii Calderini Veronenſis Commẽtariorum in M. Valeriũm Mart. quos Romæ edidit: quum ibi publice conductus profiteretur: finis.

Domitii Calderini Veronenſis defenſio cum recriminatione in calumniatorem cõmentariorum in Martialem: quos nondum ediderat ad Corelium patris ampliſſimi cardinalis neapolitani nepotem.

Domitius Corelio Salutem.

ON Potuimus aſſequi id quod uel tu optabas Coreli: uel ſtudiis noſtris maxĩe conſentaneum erat: ut Mart. interpretationẽ ſine ulla animorum contentione abſolueremus. Nam q partĩ nuper cœperat inuidere: partim odio habet iãdiu: nullũ detrahendi & inſectãdi finem facit: ꝙ q̃ diu intra parietes ab eo actũ ẽ: apud te: Theodoꝝ: Nicolaum præſulem Modruſienſium uiros plane bonos: & doctos: æquiſſimo animo iniuriam tuli: aut certe diſſimulaui. Sperabam enim magnopere fore aliquãdo: ut cum ſuæ æſtimationis: ac dignitatis rõem hẽret: tũ ueteris obſeruantiæ meæ: nã & ſi fidem in eũ: beniuolentiam: pietatem nunq̃ ipſi uni: quod uideã: probare potui: Tamen officio meo plurimum delectabar: cuius fructũ uel ex eo capiebam maximũ: quod ſapientiſſimoꝝ uiroꝝ conſiliis: Niceniq; in primis uoluntati: ĩ cuius erã familia: me ſatiſfacere intelligebã: fuiſſẽ profecto illo etiã amiſſo ĩ eadẽ inſtituti ratione: a qua maledictis: iurgiis: iniuriis grauiſſimis me nunq̃

depellere potuit:niſi pauloante epiſtola quadã agitatũ iãpridem animũ
penitus exulceraſſet :ita enim me laceſſit:ita uocat ĩ ius:ita accuſat:ut ſi
lentiũ pro cõfeſſione ſit futurũ:quod ſane grauiſſimũ eſſet in hominẽ
præſertim ĩnocentẽ:& qui optimã cauſã habet.qua in re nõ magis me
offendit:q̃ cauillatoria quadam uerſutia.parũ quidẽ illa digna libero ho
mine:ſed teſte fortaſſe uel ĩfirmitatis:uel facti ĩiqſſimi.nõ enim ſcripſit
ad me:non paſſus eſt ſuo nomine epiſtolã reddi:ſed quendã ſubornauit
qui oſtenderet mẽtitus ſe aliũde accepiſſe.Si iure diſſentit: cur apud nos
hoc non profitet̃ ingenue: & docet?Si iniuria oppugnat:cur audet ſcri/
bere: cõqueri:uociferari:declamare quotidie?quaſi uero nihil ad eũ magis
pertineat: q̃ ꝙ Martialẽ profitemur:quum multa pro hominis ĩſtituto &
officio propoſita ſint:in quibus maiore cũ laude uerſari & poſſit & de/
beat.Equidẽ uel ſeueriſſimi cenſoris reprehenſionẽ non aſpernor:modo
iuſta ſit: & ab animi æquitate proficiſcat̃.huc enĩ ĩduſtria: labores:uigiliæ
noſtræ omnes ſpectant:ut tuis aliorũq; auribus dignũ aliquid afferamus:
quod poſteris etiã ſperemus utile futuꝝ. Id ſiue maliuolorũ obiurgatio/
ne:ſiue mea opera fiat: nõ laboro uehemẽter. Satis præſtare uidebor : ſi
mea cauſa quæ a multis ĩcognita habẽtur:& diſputata fuerint:& littera/
rum monumẽtis commẽdata .quod ſi nunc aliquid doceret:agerẽ illi gra
tias:et nos omnis maxime debere arbitrarer . ſed quicquid proponit:&
iactat noſtꝝ eſt.nos dictauimus:in noſtris eſt cõmentariis:præter contu/
melias:quas ex ſuo ĩgẽio addidit.Nos illic utrãq; ſnĩam cõplexi:alterã ꝓ/
bauimus.In eo uero mecũ præclare agit :quod nõ mõ perpetuo epiſtolæ
argumento: ſed ſingulis ferme ſyllabis eũ animũ præ ſe fert:ut nemo nõ
intelligat cur hæc meditet̃:& tanta cura tãtaq; ſollicitudine corruptis au/
ditoribus ſcripta noſtra perquirat. Vtinam is eſſet:qui eſſe debeat:nã &
ego aliquãdo hæc cũ eo cõmũicaſſẽ:& ipſe multis ĩ locis melius ſentiret .
Remitto illi contumelias:& maledicta:quibus me intẽperanter onerauit:
tam autẽ ĩmerito audio:q̃ ille inhoneſte iactat. Tribuo hoc perſonæ quã
ſuſtinet.nihil ſcribã:quod ipſius animũ merito offendat: cã tantũ poſita
ueniam ad altercationem:ex qua uiri docti aperte diiudicabant:an ego
aliquid inepte meis auditoribus dictauerĩ:an ipſe ſcriptis noſtris admo/
nitus quædã ex Strabone:ex quo fonte ſententiã noſtrã hauſimus inui/
dioſe admodum repetat & pronunciet.ſuſceptã autẽ olim ſententiã: ex
qua deturbari non uult parꝝ tueat̃.Singulis epiſtolæ partibus non reſpõ/
debo:quod ſemper exiſtimaui infirmi ingenii & perturbati:oĩo alienũ a
ueritatis cognitione . Illud in primis præterire nõ poſſũ:q̃uis in quẽ ſcri
ptum ſit:ignorẽ.Iactat.n.ſe quendã nebulonẽ nouo aſtu eluſiſſe: in quo
uereor ne ipſe accuſandus ſit.Nam fieri negat:quod cur fieret pauloãte
interrogauerat:coꝝ.n.quæ proponebant̃ rationẽ illum docere oportuit .
Theophraſtus quoq; ſeſe demonſtraſſe ſcribit cur ita non nullæ in india
arbores naſcant̃ ex militũ Alexandri uerbis:ꝙ ſi aliter eaſdẽ naſci au/
diuerit:alias item cãs allatuꝝ pollicet̃ . Quod initio me cõmunem amicũ
appellat:facile patior:modo uterq; ĩtelligat ſe non eſſe erga me in offi/
cio.Quod gloriabundũ:ego neq; hoc iactaui uſq̃:neq; hominẽ nominaui.
Extant cõmentarii uerboꝝ noſtroꝝ teſtes ſempiterni.De myrina quod
refutaui ſcriptum.libet n.omnem diſceptationẽ ad ueritatẽ conferre :
id erat in non nullis codicibus qui ab ipſius recognitione defluxerant.
qua in re me ab eo diſſentire plane profiteor:quod ut uel iniquis iudi/
cibus probet̃:ratiões noſtras proponemus:tum refellemus quæ de my/

rīa exponūť. Epigrāmatis initiū ē apud.M.V.Mart. Campis diues A-
pollo ſic murinis: Ita codices uetuſtiſſimi hēnt: quod aperte fateť. Quid e-
mendaſti igiť inquiet Semurinis: quod in aliis codicibus mendoſe ſcri-
ptum fuerat Sic murinis iuſſi ſcribere. non ne hoc eſt emendare: ſi dixi
locum hunc apud poetā inuerſum me correxiſſe: non ſū mentitus. Quid
angiť? quid ingemiſcit: ut campis murinis legerē: potius q̃ myrinis. hæc ī-
puleruit Poetam opteſtatū eē Apollinē ſentio: per numen quod omniū
nobiliſſimū eēt? Quis. n. Apollinem rogauerit tortorē: qui ī urbe colebať:
omiſſo palatio? Quis didymeū eretbibiū: potius q̃ chryſſeū uel delphi-
cum? Celeberrimū autē ſmintheū fuiſſe Apollinem & Homeri carmine &
antiquitatis religione: qua multis in locis eo numine colebatur: uel unus
Strabo: cuius uerba referamus ſatis demonſtrabit quo loco multa ſtoma-
chū facere poſſent: niſi totum in præſenti quidē cauſa cū nōnullis eius ī
me officiis: tū meæ in eum obſeruantiæ plane condonaſſem: nā ſe multa
de ſminrheo Apollīe addidiſſe ait: quæ fortaſſe magna ex parte ignora-
uerī: cum tamen ex eodem loco ea accipiat: unde nos pauca quædā: quæ
ad caīs interpretationem ſatis fore uidereń auditoribus recitauimus.

In urbe chryſſa ē Apollinis ſminthei delubꝝ: & ſignū quod nomīs ue-
ritatem ſeruat. Nam mus quidā pedi ſtatuæ ſubiacet: hanc ſtatuā Scopas
parius fecit: hiſtoria ſiue fabula quæ de muribus narrať: huic loco cōgru-
it. Nā teucris e creta profectis: de quibus primo Calīus elegiaꝝ poeta tra-
didit: poſt multi ſunt ſecuti: datum erat oraculum ibi eos ſedem poſitu-
ros ubi terrigenæ adorirenť: id circa Amaxicū dicūt contigiſſe: maxīamqꝫ
agreſtium muꝝ multitudinē noctu exortā quicqd armoꝝ & utenſilium
inueniſſet corroſiſſe: teucros ibi manſiſſe: atqꝫ idam ab ida quæ in creta
eſt appellaſſe. Heraclitus Ponticus auctor eſt mures circa templum abun-
dare & ſacros exiſtimari. Simulacꝝ uero ita inſtructum eſſe ut murē pe-
dibus premat. & paulo poſt: ſed multis in locis ſminthei nomē. Nā iuxta
amaxicum duo loca ſunt quæ ſminthia uocanť: præter eum qui eſt iuxta
templum. Item alia lariſſæo agro proxima. In pariano etiam agro locus ē
ſminthius appellatus. Item apud rhodum & lyndum & alia plurima lo-
ca: nunc templum ſminthium uocant. Hæc illa ſunt quæ ipſe iactat ſe
addidiſſe. piget eius uerba referre: ne bis eadem repetamus. Non ſentis
q̃ ridiculum ſit hominem ex uno Strabonis loco uariā recēſere hiſtoriā:
ut uel plura addere uideať q̃ nos accepimus: uel inanē quandā eruditio-
nem oſtentet. Curio puer meus quem hoc anno e gallia duxi hunc locū
totum tranſcripſiſſet: ſi iuſſiſſem: ſed cum pauca illa rettuliſſem ī cōmē-
tarios noſtros: nolui fabuloſam hiſtoriam pluribus proſequi. hunc locum
. ſ. ignorabam: quem non modo apud Strabonem legeram: Sed hiſdem
uerbis apud Euſtachium in primum iliados: cuius teſtimonio in cōmēta-
riis uſus ſum. Hæc iuſſi abs te ad Titum eius auditorē ſcribi: ut præ-
ceptori oſtenderet. Sic. n. fore ſperabā: ut in opinione ſua erroris plena
& prorſus pueri tenaciter confirmareť. Litteras iſtas nec unq̃ uidi nec
miſſas fuiſſe arbitror. Quid. n. me noua aſſenſiōe confirmaret: cuius ſen
tentiam auditores iam exceperant. Quid ſe mihi præſtaret auctorē: qui
Homeꝝ Strabonem Euſtachium duces haberem præſtantiſſimos? Quoꝝ
auctoritati ipſe nec accedere debet: nec detrahere poteſt. Vide ne uolue-
rit uideri hoc cōmēto non ignoraſſe: quod olim nequaq̃ perceperat. An
īqt Domitius Chryſſam non procul a thebe patria Andromaches portū
hēre: ubi ſit ſminthei Apollinis delubꝝ: & hoc Strabo his uerbis teſtať.

Chryſſa opp.erat ad mare portũ hñs:cui ꝓxima thẽbe ĩminet. hic fuit Apollinis ſminthei delubꝝ. Thebẽ patriã Andromaches fuiſſe ex carĩe Homeri inſeruimus. Grãmaticos quoſdã ſecutus a necatis muribus dictum iactauerat. In auctoribus nominũ ſplẽdorem ſequi nõ ſoleo:ſed quod probabile uideat Fabii. Quint.præcepto nuĩa colebant:ꝙ aduerſus infeſta opem ferrent. Aegyptii ibin aduerſus ſerpentes: Boetii Apollinem pronopionẽ aduerſus culices:Lydi ob ſedatã colebãt peſtilentiam. Idẽ ſalubritatis auctor hĩtus eſt:ꝙ terræ humorẽ radiis tollat:unde noxia creant animalia. Volui igit in grãmatico hiſtoriã naturæ accõmodatã ſeq: quoniã Heracliti & Suidæ ex quo duo uerba græce ĩculcauit: aliorũq; qui alia de cã ſmintheo appellationem datam ſentiũt. Fabula mihi nõ ꝓbat.

Quid minus ſimile ueri eſt q̃ poetam elegantiſſimũ: & cuius in primis linguæ facilitas laudat:nouo atq; inſolenti uerbo uti uoluiſſe: & per ſmĩtheum murinũ dicere. Quis ũq̃ murinũ Apollinẽ legit:aut murĩa loca: aut murĩos cãpos:cũ ſmĩtheo Apollĩe & ſmintheis locis & ſmĩtheis cãpis oĩa ſint plẽa: Nihil poetã deterruit:quo mĩus a mure murĩus deduceret: qui non modo non uitat uerba noua:ſed cum alia fingit:tũ ardelionem domicœniũ nuſq̃ præterea inuenta carmini inſeruit. plurimũ ꝓfecto ĩter meã & accuſatoris ſententiã ĩtereſt:murinũ nouũ & inſolẽs uerbũ putat. ego & feſtiue factum a poeta Pro ſmintheo:& Pli. uero ordeũ murinum dixit:& ꝓbandũ:nã cũ Apollinẽ Homerus ſmintheũ dixerit a ſmintheo .i. mure:ipſe latino nomine murinũ appellauit. idẽ.n. eſt ſmintheus apud græcos quod apud nos murĩus. Quẽ uerſum apud Strabonẽ a Gregorio Tiphernate latinũ factũ ipſe etiã ꝓtulit ut alia:Smĩtheũ præclare tenedi dnãtor Apollo. Mart. ut ẽ Hõeri ſtudioſus:& uerſuũ admodũ mẽor: quod multis in locis facile agnoſcas:eã ĩde flexit appellationẽ: & ꝓ ſmintheo: quod latinis nouũ erat. nã qs apud noſtros unq̃ ſmintheũ dixit: murinũ apte:& cõcinne pronunciauit. at ſi clamat qs murinos campos legit: aut murinũ Apollinẽ:audiat obſecro quis myrinos cãpos:aut myrinũ Apollinẽ uel ſcripſit:uel audiuit ũq̃:plena eſſe oĩa Apolline ſmintheo nõ ſatis exploratũ habeo. Nullus enim noſtrorum eo uerbo uſus ẽ:& meo cubiculo mures quidem gregatim errant. Nullum autem extat Apollinis ſminthei ſimulacrum. Quid rides: ego etiam inceſſi omnibus læticiis: ꝙ nimiã habui uoluptatem. Noſti unde ſit illud cecilianum. Vt igitur ſimile aliquid experirer oſtendi tibi heri Martialem meum uetuſtiſſimum: ĩ quo aperte & luce clarius ſcriptum erat Sic murinis:ut ipſe cenſui emẽdãdũ.

Si Antonium oratorem audiuiſſet: hoc tacuiſſet profecto: quod illius rationes:aut conuellit penitus:aut certe infirmat. Antiqua.n. in codice manus non paruam fidem optineat neceſſe eſt:cõſtans præſertĩ & ubiq; eadem: quod pluribus de ſyllaba diſputando oportere affirmat Sic mu Trocheum eſſe:id nobis incompertum fuiſſe:nec ipſe quidem ſcribit: q eam metri rationem uel pueris cognitam fatet. ſyllabæ adeo peritum eẽ neſciebam:qui uerſus aut nunq̃ facit aut certe malos:quorum ipſũ quoq; pudeat. Non negauerim mures priorem ſyllabam producere:& murinis idem oportere: quod eo loco in commentarios noſtros rettulimus. At cum reliqua omnia meæ ſententiæ conuenirent:multaq; memoria repeterem:quæ primitiuorum numerum mutant:ut quem acceperint productum:corripiant:facile ſum paſſus Martialẽ in uerbo:quod ipſe pro ſmĩtheo recens deriuauerat. Eadem ſyllabæ uenia uti:qui a numeris præſcriptis nonnunq̃ diſcedit ueluti in deriuato a getulia primam & alteram

ſyllabas corripuit:quibus longis cæteri utantur: Traducta eſt getulis:nec cepit harena nocentes. Virgilius:Hunc ego getulis agerē ſi ſyrtibus exul: quod Epheſtio præcipuæ ī ſyllabaꝶ rōe auctoritatis fieri debere ſcribit:ut ſi deriuatiua ſyllaba mutanť:colligantˊ potius in breuē:q̄a breui ī ꝓductam exeant:acer acerbus: lotum lotium: uado uadum:odi odium : moles moleſtus:luceo lucerna:offa ofella: currus currulis currule:ſedes ſedile .eodem genere primam contraxerunt ſyllabam:quum ī primitiuo lōga eſſet . Quare cum id exemplo a poeta fieret:nolui conſtitutam: grauem: dignam auctore interpretationem non amplecti:ꝙ præſertī quæ de myrina comperiebam aures non implebant . Hic eſt alter epiſtolæ noſtræ locus:qui in confirmatiōe totus uerſabitur. Quippe erroris ratio facile intelligi poteſt:quum maxima īter.u.&.y.litteras affinitas ſit . Quæ tāta iſta eſt affinitas?Sunt ne ita ubiq; celebratæ nuptiæ:ut nuſq̄ diſſidium appareat?Si myrinis aliquando poeta ſcripſit:cur in nullo antiquo codice illius manus extat?non fuiſſet:mihi crede:tantus librariorum omniū ī hac menda conſenſus:ut ne per imprudentiam quidem aliquādo myrinis ſcripſerunt:ſi ex aliquo exemplo deducendum erat: Sed murinis ꝓpagatum eſt:quod ab auctore ſcriptum fuit.De myrina uero ne ignoraſſe uideamur:quod tradidimus:ī commentariis noſtris: ita ut puto ſcriptum eſt.Myrinam æoliæ urbem fuiſſe Homerus quidem Strabo : Ptholemeus teſtanť.ſed illic Apollinis cultum reperio.Num ſum deceptus? Quis unq̄ legit myrinam urbem Apollinis numen habuiſſe? Homerum & Ptholemeum prætermitto:Strabonis ſententiam ſubiiciam uerbis latinis īſerto Homeri carmine:ut a Gregorio Tiphernate in noſtros numeros cōuerſū eſt. In ilienſi campo cumulus quidam eſt : hunc homines ꝓprio bateam nomine dicunt:At immortales uolucris monumenta myrīæ.tum & myrina urbs ex ea nominata eſt . Alio præterea loco intra ſinū ē.myrina ad ſtadia lx.æolica urbs:ubi Strabo Apollinem cultum in ea urbe tradidit: ut ſatis conſtet quod diximus Apollinem illic non coli celebri aliquo nomine.Mox ſubdit : Achiuorum portus ubi ſunt.xii.deorū aræ ne hoc quidem ad Apollinem referť:demum gryneum myrnæorum oppidum : & Apollinis fanum & uetuſtiſſimum oraculum. Gryneū Apollinem hiſtoria ſane traditum & uirgiliano carmine nobilem non ignorabam:Sed nec eundem dici myrinum ex hoc Strabonis loco perſuadebit:nec quiſq̄ uel apud græcos:uel apud noſtros unq̄ ullo ſcripturæ genere:aut myrīos campos:aut Apollinem myrinum nominauit? Quid.n.gryneum celeberrimum:appellati one perobſcura confundat:nimirum Martialis gryneū Apollinem myrinum nuncupauit:quaſi aut non potuerit gryneum dicere:quod ab omnibus eſt conceſſum:aut licuerit myrinū appellare: nec ratio grāmatices. Ad eam enim particulam uenio. Myrīos igiť campos a myrīa urbe recte dici qs neget?quēadmodum a paleſtīa urbe paleſtīos: a ſolima ſolimos :& a gryneo oppido gryneum Apollinem . A myrīa myrnæum dici non myrinum & analogia & uſus ipſe docuit:nec eadem ratio eſt in paleſtina & ſolima : quæ &ſi aliter ex ſe deriuatiua emittere debebant:tamen in græcorum latinorumq; uſum peculiari quadā lege recepta fuerunt. Nam & triumphos paleſtinos dicimus: & ſolimum puluerem:quæ non a nobis:ſed auctoribus græcis inſtituta ſunt.At idē myrnæos dicunt non myrinos:& quidem cum diphthongo:quod uel ex ſuperiore Strabonis loco ſatis percipi potuit. Deinde grynium myrinæorum oppidum:nō myrinorum:quo ī nomīe eorum auctoritatem non

minus ſequi debemus:q̃ in paleſtinis & ſolimis. At ſi paleſtina & ſolima
eiuſdem generis omnino exiſtimat:cur non paleſtinium & ſolimeum di
cimus:ut myrinæum: quod Strabo ſupra uſurpat:ea ſcilicet de cã: quod
alius illorum nominum uſus eſt: q̃ huius. Gryneum autem oppidum &
gryneum Apollinem: quid commune hẽt cũ myrina & myrinus: quum
& longe diuerſus ſit exitus:& grynium oppidum dicamus nõ gryneum:
gryneum uero Apollinem. Conferamus aliquando noſtras cum illius
rationibus. Homerus ſmintheum nuncupat. inde Martialis murinum ſuo
uerbo:& appoſito. eius celebritatem antiquorum monumenta teſtantur.
Antiqui codices ſic murinis proferunt:non ſic myrinis: quorũ rationem
habendam & olim Gellius & doctiſſimi homines omni tempore iudica/
uerunt. ſyllabam corripi non diſſimili aliorum licẽtia demonſtrauimus.
Myrinum nec uetus ſcriptura probat: nec ullus unq̃ auctor enunciauit:
nec ratio grammatices permittit. Vtrum tandem magis nouum erit uerbũ
myrinum:ne quod æque damnatum eſt ab omĩbus:atq; omiſſum: an mu/
rinum in quo poetæ ingenium exiſtit:celeberrima appellatio exprimitur:
Homerum:Heraclitum:Strabonem auctores habemus. Recte ergo poeta
Apollinem myrinis campis diuitem uocat; ſiue quod ramentis abundet
aureis:ſiue ob fertilitatem regiõis:ſeu quod tẽplum eius ibi eſt lapide cã/
dido ſumptuoſiſſimum. In campis Apollinis ſminthei nullam fertilitatẽ
habeo:quã referam præter helleborum; quod ibi præparari ipſe ſcribit
quum anticyræ id Theophraſtus:& Plinius tribuat:qua ratione ditiſſimũ
ſmintheum fuiſſe contenderim multorum ingenio id purgationis gẽus
deſiderante. Ego potius ita eum locum interpretor: ut poeta obſecrans
Apollinem optet:ut ſic campis murinis diues ſit. i. religioſiſſĩe colat: Nã
poetarum eſt dites aras appellare:ad quas multæ hoſtiæ mactantur. diiq;
non diuitias quibus non indigent: ſed cultum precantur:qui unus eorũ
numina amplificat: & plane facit diuina. Sic ſis diues in campis muri/
nis. i. ſic colaris magnifice in campis ſmintheis:quos multis in locis fuiſſe
Strabo(ut propoſuimus)ſcriptum reliquit. Hæc Coreli ſecuti ſumus ut
campis murinis legeremus:potiuſq̃ myrinis: quæ bonis & doctis homi/
nibus me probaturum admodum confido:quod ſi redarguẽt': eorum ſe/
quar iudicium:& plurimum huic debebo: cui in eodem genere gratiam
fortaſſe aliquando referre potero: immo nihil iam prohibet errantem
docere. Nam ſi beneficium cõtulerit hac re ſatiſfecero:ſin minus nobis
certe noſtri officii gratia erit deuictus. Quid eſt inquies ſuperioribus di/
ebus cum apud librarios ex Martialis codice eius manus emendato no/
num & decimum legerem: nõnulliq; auditores adeſſent: cum multa nos
offenderunt:tum riſu abſtinere non potui:quum incidi in illud epigrã/
ma cui eſt initium: Vare paretonias latia modo uite per urbes: Nobilis
& centum dux memorãde uiris:quod ipſe ita correxerat:lata modo uoce
per urbes nobilis:ſimul dolui hominem tam imprudenter lapſum eſſe:
cum libri ãtiqui ſcriptura latia uite habeat:& ita ſit omnino legendum.
Nam Varus centurio erat:quo nomine uitem latiam geſtabat. Plinius in
naturali hiſtoria: Cẽturionum in manu uitis. Lucanus de Sceua centurio/
ne: Qui longo latiam gerit ordine uitem. Iuuenalis: Poſt hæc nodoſam
frangebat uertice uitem. Silius: Nã uitis honore Perfunctus latiæ ſubito
ſtimularat agreſtis. deniq; lege cautum eſt:ut ſi miles centurioni caſtigare
ſe uolẽti uitem tenuerit:militiam mutet. cur autẽ lata uoce ĩuertẽdo ſcri/
pſerit: nõ ſatis diſpicio:niſi de patrono apud cẽtũ uiros dictũ putauerit:

quem aut alterum Stentorem homericum : aut Trachalum : qui a tribus ſubſelliis exaudiebatᷣ fuiſſe oportuit. Siquidem lata uoce per urbes paretonias nobilis erat: quod q̃ ridendum ſit uel ipſe intelligit. Monebis igiᷣ ſtatim deprauatũ locum recognoſcat: ne uno exemplo compluribus mēda imprimatᷣ. Multa prætęrea apud hunc poetā aut īſcitia paꝝ intellecta: aut temeritate deprauata ex nobis & ī ſuperiores nouem libros didicit : & poſthac audiet: quæ diſſimulare non poteſt. Nam quod illius in cēſura collega & laboris: quem olī diuinũ prædicebant ſotius edidit in manibus eſt: in quo aliquando ipſe ueniam īpetrat: cum ſermonem latinũ nōdum formauerit: ſed quæ iam deprehenſæ ſuntᷣ iudicibꝰs. aliquando deferenᷣ. Quod q̃ plurima loca ſe notaturum denũtiat: nihil reſpondeo. Id enim et perturbatione animi addidit: qua reliqua ſcripſit : quod in fine collocatum eſſe non miror: Nam pleraq; noxia animalia aculeos uenenatos ex caudæ apice emittunt: niſi fortaſſe errorem putat qcquid ipſe percipere non poteſt. Ego nec ſoleo mentiri: nec ipſe debet. Illud certe multis teſtibus liquido affirmare poſſum me intra paucos dies ſupra ducēta eius errata in lucem prolatuꝝ: ex quibus aut in Polybio peruertendo infantem: aut in Martialis & aliorum caſtigatione cenſorem iniquiſſimum plane agnoſcas. Quid ſi de moribus diſputare uoluerimus: deerit ne ſcribendi argumentum: an uerba? De ſcriptis meis concipiat animo & meditetᷣ quæ uelit quomō perfecta fuerint: quod ego quoq; coram dixi uix. vi. librorum interpretationem: quæ apud nos eſt hactenus recognouimus : nam tradita auditoribus quotidie: aut confirmātᷣ pluribus exemplis : aut melius explicantᷣ: ut aliquando uel alieni hominis & iniquiſſimi iudicis aures impleāt: quod uel hoc loco de quo diſputauimus actũ eſt. Nā multa diximus copioſius q̃ in commentariis ſit : ut ſententiam noſtram facile ei percipere licuerit : & ſeſe errore iſto liberare : Id quod alibi plerunq; præſtamus; ſed abortum a nobis rapit: quōiā partus formati puchritudinem ac diguitatē īſpicere non poterit. Tenes ne memoria Cateli q̃ inuectus ſit in noſtrā de diſticho illo ſentētiam: Coccina famoſæ donas & hianthīa mœchæ: Vis dare quæ meruit munera: mitte togam. Ita enim docuimus: Hic famoſæ & notiſſimæ mœchæ maximi pretii ueſtes mittebat. poeta iocans non ſine fellis aſpergine monet ut mittat togam: ſiquidem uult mittere ueſtem mœcha famoſa dignam : nam mulierēs in adulterio deprehenſæ toga indutæ in publicum ducebantᷣ. Martialis alibi : Thelyn uiderat ī toga ſpadōem : Damnatam numa dixit eē mœchā. hoc cũ legiſſet in cōmentariis noſtris quos ut ꝓpoſui rudes ac īpolitos quotidie ſurripit: nō ueritus ē apud te & Nicolaũ præſulem modruſienſium clara uoce affirmare me id falſo ſuſpicatũ eē: neq; ullis maiorũ monumentis extare. Id cum audiuiſſē: ſtatī īſeri iuſſi Porphyrionis & Acronis uerba ī eũ locũ Oratii Ancilla peccēs ue togata. Togatæ aũt ut utriuſq; auctoris uerbis utamur: in publicum ꝓcedere cogebantᷣ fœminæ adulterii admiſſi cōuictæ. & Iuuenalis: Eſt mœcha labulla Damnetᷣ : ſi uis etiā carphinia. talem Nō ſumet dānata togam. Nullum prætęrea uerbũ fecit: ne idem iteꝝ contingat noſtri opuſculi editionem expectet neceſſe eſt: ne ſi quid ītērea ſuſceperit: cum odiſſe ac inuidere potius q̃ docere uideatᷣ: tum in maledicta incurrere: in quibus declinandis non minus prudentiæ exiſtit: q̃ ī ferendis moderationis.

M. Lucidi Phoſphori Epigramma.

Quiſquis amat lepidum uatem latiaſq; camœnas:
Et uitam & mores noſcere quiſquis amat:
Ille mei Domiti generoſos uſq; labores
Perlegat: excultis quos dedit ingeniis.
Et quos ut poſſet multis prodeſſe peregit:
Inq; dies uarios officioſus habet.
Vos nimium tetricæ frontis miſeriq; catones
Ite procul: ueſtrum ferte ſupercilium.
At tu docti cohors: & tu romana propago
Laudibus innumeris hunc celebrate uirum.
Tu quoq; qui fueras mutilus mendoſus & aſper
A cunctis poteris nunc bene Marce legi.
Ecce tibi eximium partum eſt interprete nomen:
Redde uicem. alternũ diuide Marce decus.
Vt ſi forte labor fuit hic communis: & ipſa
Gloria communis ueſtra duobus eat.

CALPHVRNIVS BRIXIENSIS ANTONIO MORETO, BRIXIENSI AMICORVM OPTIMO SAL.

OMITII CALDERINI IN VALERIVM MART. COMMENTARIOS ut diligẽter recognoſcerẽ: tua partĩ adhortatio: partim noſtra peruetus familiaritas impulit: quos a romãis impreſſoribus adeo corruptos deprauatoſq; ĩter emendandum inuenimus: ut nullum uerbum: nullaq; uox in his integra fuerit: aut in qua non aliquid erroris deprenſum ſit: Verum eo libentius id laboris ſuſcepi: ꝙ ea maxĩe cura ac diligentia in imprimendis uoluminibus uteris: ut quod emendatũ a correctoribus acceperis: non ſolum accurate ſerues: ſed id ĩterdũ melius efficias. Prætерea minime æquum mihi uiſum eſt: ut ii commẽtarii poſtꝙ ut aliquibus prodeſſent editi fuerunt ſic inemendati doctiſſimorũ uiroꝝ iudicium ſubirent: in quibus ſi quædam quæ non placuerint credo ꝓpter editionis feſtinationem reppererim: Laudandus tamen eſt Domitius: qui pluribus ſtudioſis uiam ad hoc opus intelligendum nuper aperuit: cum ad hæc uſq; tempora incognitus & obſcurus omĩbus Martialis ferme extiterit. Quare docti adoleſcentes in poſterum habebunt: quo aut ſentẽtiã ſuam ſi probata fuerit confirment: aut ſi diſplicuerit: alienam magis cõprobẽt. Neq;.n. aliter Martialis epigrammata niſi uariis multorum ſentẽtiis noſtris præſertim temporibus percipi poſſunt: cum propter pleraq; uitio temporum: uel librariorum mendoſa: tum propter ipſorum uarietatem quandam & exquiſitam ſubtilitatem. Quid uero utilitatis ſimul & uoluptatis ex his ſtudioſi lectores capere poſſint: nõ meum ẽ diiudicare: Cum præſtantiſſimos uiros epigrammata lectitaſſe: & conſcripſiſſe antiquorum monumentis conſtet. Quis enim Auguſtum: Lucanum: Catullũ: Marſum: Pedonem: Getulicum alioquĩ ſeueriſſimos uiros ĩprobet? Quod ſi laſciuum carmen: quod nõnũꝙ interſerit: ii qui ſe Catões: aut Curios eẽ ſimulant minime legendum cenſent: cur in foro: in locis cũ priuatis: tũ

publicis uerba obſcena ipſi proferunt:aut ab aliis animo geſtiente audi-
unt?Cur ab iis in tenebris nefanda:& quæ turpia dictu ſunt quotidie cõ
mittuntur?Quid enim illiteratos & omnis diſciplinæ peitus expertes ad
omne facinus impellit? Nõ laſciui certe uerſus quos ignorant:ſed eorum
natura peſſima:& omnibus ſceleribus penitus deprauata.Neq; nobis au-
diendi ſunt homines quidam aridi:ac prorſus ut ſic dicã ieiuni:qui opuſ-
culis quibuſdam ſolutæ orõis lectis quod facillimum eſt contenti:oratores
ſe falſo opinati:poetas ferme omẽs ludibrio habent & negligunt : ignari
oratorem non dicã perfectum ſed ſatis idoneum eruditumq; ſine iis mi-
nime eſſe poſſe.Nonne Quintiliano teſte Theophraſtus poetarũ lectionẽ
oratori plurimum conferre affirmauit:a quibus & in rebus ſpiritus:& ĩ
uerbis ſublimitas: & in affectibus motus omnis:& in perſonis decor pe-
titur.Quid ꝗ Cicero in horum lectione requieſcendum putauit: qui non
tantum eloquentiæ de ſe lumen exhibuiſſet:ſi a Plauto:& Terentio cæte-
riſq; linguæ latinæ poetis abſtinuiſſet.Sed ut cætera quæ ad hanc rem ap-
probandam adduci poſſent prætereã :illud tantum affirmare audebo: ſi
quis poetarum uim:ac ſenſum ignorauerit:id quod eſt eruditius difficili-
uſq; in litterarum ſtudiis ſe neſcire fateatur neceſſe eſt. Nam ſi cõtiones
luculentiſſimas : ſiderum ortus & occaſus in declarandis temporibus:ſi
locos ex intima quæſtionum naturalium ſubtilitate repetitos: ſi uerborũ
uim aut proprietatem : præterea ſententias pulcherrimas & totius uitæ
rationi accommodatas:præſtãtium uirorum celeberrima exempla requi-
ras:apud quos melius:q̃ apud poetas inuenies?Legendi nãq; omnes ſunt:
non optimi tantum ſed uiliores quoq; : quorum ſi plenam cognitionem
adepti fuerimus addita frequenti hiſtoricorum ſimul & oratorũ lectiõe:
phraſim: hoc eſt eloquẽtiæ corpus efficere poterimus:niſi forte noſtræ æ-
tatis philoſophis:iuriſconſultis: aut aſtronomis potius aſſentiamur : qui
ſine ueris litteris omnia ſe poſſe conſequi arbitrantur : quod certe perq̃-
ridiculum eſt. Nam quomõ Ariſtotelem græcum qui & diſerte & erudite
de philoſophia conſcripſit non græca non latina lĩgua:ſed barbara qua-
dam & gotthica repleti intelligere poterũt? An ãtiquitus ſummi illi phi-
loſophi ſic loquebantur:ſic diſputabãt?minime quidem;Niſi ii forte acu-
tius ingenium habeãt:& nouam ſectam excogitauerĩt. De iuriſconſultis :
aut aſtronomis alias loquar. Tu interea Vale.

Domitii Calderini Veronenſis Commentariorum ĩ.M. Valerium Martia-
lem cum defenſione finis: Impreſſi enim ſunt Venetiis arte & ingenio
diligẽtiſſimi impreſſoris Iacobi de Rubeis natione Gallici.Anno ſalutis
M. cccc.lxxiiii:Idibus Septembris: Nicolao Marcello Duce Venetiarũ.

155. 150 150

13462

Ant.o Buondello

410276 3